

IOANA POSTELNICU

URMAȘII VLAȘINILOR

ROMAN

ALBATROS

Ioana Postelnicu

URMAŞII VLAŞINILOR

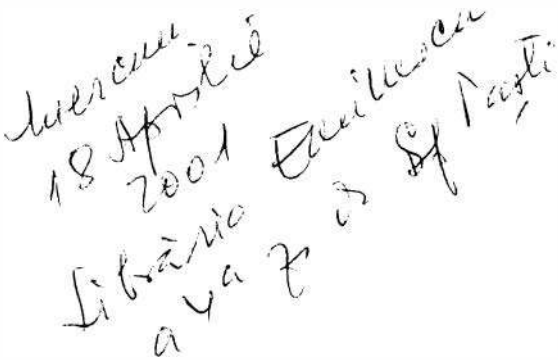
Coperta de MIRCEA MUNTENESCU
Redactor: ION NISTOR

© Editura Albatros, 1999
Piaţa Presei Libere 1, sector 1
79739 – Bucureşti

Ioana Postelnicu

URMAȘII VLAȘINILOR

ROMAN

Editura Albatros
București • 1999

ISBN 973-24-0571-6

CARTEA ÎNTÂI

Brutus Trifan deschise larg ferestrele. Aerul dimineții năvăli încărcat de miresmele grădinii de peste drum. Privi cerul. Era senin, doar câțiva norișori alunecau pe suprafața lui, umflați și albi, schimbându-și forma într-un răsfăț. Făcu câteva mișcări ca într-un început de gimnastică. Pieptul larg se umplu de văzduhul curat. Îl simțea cum îi primenește sângele. Nu se simțea obosit, cu toate că stătuse la marele Zimbru până către miezul nopții. Obișnuiții oaspeți ai amfitrionului plecaseră ceva mai înainte. Pe el îl reținuse să mai soarbă un pahar de vin limpede ca lacrima. În încăpere fusese cald, de pe terasă veneau pale de răcoare care se așterneau peste chipurile lor, ca niște mângâieri. Tânăra soție a Zimbrului dispăruse și ea. O vreme se auzise zgomotul ce-l făceau slugile strângând cele aflate pe masa la care ospătaseră, farfurii, tacâmuri, pahare, apoi liniștea se lăsase ca un văl plăcut. Brutus se abandonase unei stări de pace care-l cuprindea ori de câte ori se afla singur cu marele Zimbru. Așa îl numise, și în adevăr gazda impunea prin statura masivă. Avea un cap mare, bine așezat pe umeri, cu obraji cuprinzători și cărnoși, din care răsărea un nas mic ca un clonț de pasăre și ochii mici, și ei de un albastru slab ca al cerului într-o caldă zi de vară. Din marginea frunții, nu prea înaltă, dar frumos curbată, creștea un păr blond, cu firul strălucitor și pufos. Bărbia cărnoasă era ușor întoarsă în sus. Toate detaliile feței erau subdimensionate față de trupul

mare, voluminos, cu un cap mai înalt decât obişnuitul staturilor. Impunea. Printre buzele cărnoase şi nu prea largi ieşea un glas blajin, cu un uşor accent moldovenesc ce învăluia vorbele, mai cu seamă când se adresau Victoriei, tânăra lui soţie. Trecuse de cincizeci de ani, dar sentimentul ce-l purta junei sale consoarte, de abia păşită în matrimoniu, îi mlădia vocea şi-l îmblânzea. Căci puteai bănui ce tunete ar fi putut să ţâşnească printre buzele rozalii, dacă cineva i-ar fi tulburat echilibrul în care plutea.

Brutus îl privise cu admiraţie. Acest sentiment îl adusese în preajma lui. De fapt dăinuia de mulţi ani, din vremea copilăriei, când băieţaş fiind, acolo în satul în care se născuse, numit Teaca, aşezat în preajma Braşovului, printre romanele ungureşti pe care le sorbea, dăduse peste cărţile Zimbrului. Fusese captat de limba românească pe care o culegea cu privirile, de conţinutul povestirilor a căror acţiune se petrecea într-o lume necunoscută lui. În satul aflat sub stăpânire austro-maghiară nu se găseau asemenea oameni precum cei despre care scria Zimbrul şi nici nu se petreceau întâmplări ca acelea ce le povestea autorul. Cărţile acestea româneşti fuseseră aduse de peste munţi şi circulau între elevii de şcoală. Le sorbise netrecându-i prin cap că vreodată avea să-l cunoască pe autor, că între ei se va stabili o relaţie apropiată. Între dânşii sta şirul Carpaţilor ce despărţea Ardealul de Regat. El şi toţi câţi se aflau dincoace îşi clădiseră un ideal la care visau. România Mare. În spiritul acesta crescuse Brutus, hrănindu-se cu lectură românească printre cea maghiară. Satul Teaca furniza Regatului mulţi oameni buni de muncă. Graniţa era aproape. Unii treceau pe jos prin locuri ştiute doar de ei, alţii se urcau în tren şi nimereau în Bucureşti. Plecau aşa cum unii porneau spre America să facă bani. Se angajau pe la hoteluri sau restaurante. Femeile erau căutate de casele boiereşti pentru cinstea

şi hărnicia lor. Plecase şi un unchi al lui, Sivu. Revenise în sat după câţiva ani şi înşirase cât de bine nimerise el acolo. Era „diner" la un hotel mare, pe nume „Bulevard".

– Firo, vino şi tu, îţi găsesc un loc de aur, se adresase sorei sale.

– Nu plec de aici, protestase ea. Sunt poştăriţă. Am ce-mi trebuie.

Băieţaşul de doisprezece ani atât o bătuse la cap pe maică-sa, încât aceasta se învoise ca Siva să-l ia pe Brutus cu sine, să-l plimbe prin Bucureştiul la care toţi visau, să-i arate Palatul Regal sau Palatul Poştelor. Călătorise noaptea întreagă, moţăind pe umărul unchiului Sivu, ascultând muzica dulce a graiului regăţenesc. I se părea că toţi oamenii care călătoreau în acel vagon cântau. Vorbele se alcătuiau în gura regăţenilor cu o repeziciune pe care n-o putea urmări. Căscase ochii la gara în care coborâseră, la tramvaiul cu cai ce-i purtă printre străzi aglomerate, ascultase cu mirare strigătele oltenilor care săltau în cumpăna cobiliţei panere cu peşte, zarzavaturi şi alte minuni. Înţelese că Bucureştiul este un oraş mare, de zece, de o sută de ori mai mare decât Braşovul în care mergea la şcoală. Asemenea forfotă, asemenea oameni, asemenea umblare nu-şi putuse închipui.

Sivu pătrunsese într-o clădire mare cu geamuri multe. Suise, cu băieţaşul după el, un şir lung de scări, „până la cer", se gândise Brutus. Intrară într-o odaie aflată sub acoperiş, aşa îi explicase Sivu pricina pentru care tavanul era aplecat. Acesta lepădă hainele cu care venise şi se îmbrăcă în pantaloni negri, cămaşă albă, guler tare, cu cravata ca un fluture, prinsă sub bărbie. Îşi puse o haină scurtă cu mâneci de mătase neagră strânsă pe trup. Era alt bărbat. Brutus se uită la el cuprins de sfială. Semăna cu domnii din Braşov, chiar cu directorul şcolii la care învăţa. Ce fel de meserie era aceea de „diner", se gândi. O fi şi el vreun director, măcar un profesor sau, cine ştie, vreun avocat?

Sivu îl lăsă să se odihnească, spunând că are treabă. Băiatul căzu într-un somn adânc şi nu se trezi decât seara. Alături de pat văzu pe măsuţă o tavă cu bunătăţi. Bucăţi de pui, de friptură, o bucată de cârnat, jimblă albă şi o portocală. I se păru că visează. Îl scurma foamea, dar nu îndrăzni să se apropie de mâncare. Aştepta să răsară Sivu, poate era mâncarea lui. Sivu apăru cu obrazul vesel.

– Ce-i, ficiorule, te-ai trezit? De ce n-ai mâncat? i se adresase într-o vorbire care nu mai era molcomă şi semăna cu a regăţenilor din tren. Mâncă. Am cules de la bucătărie ce-au lăsat boierii. Poţi hrăni cinci oameni cu cât lasă ei în farfurii. Comandă cinci pui şi ciugulesc de ici de colo, apoi cer alte minuni.

Brutus se uitase la farfuria plină şi deslușise că pe ea se aflau câte ceva dintre bunătăţile căzute de la masa boierilor. Oare cum vor fi boierii?, se întrebase. Vorba asta de „boier" o întâlnise şi în cărţile româneşti pe care le citea. Viaţa lor se desfăşura ca viaţa regilor, într-un fel care se aseamănă cu a „fiş-panilor" despre care citise în romanele ungureşti. Fantezia lui era alimentată de tot felul de înfăţişări şi întâmplări. Dorea şi el să vadă la faţă un boier adevărat, un boier regăţean, despre care Sivu ştia atâtea poveşti.

Se ospătă bine, apoi se culcă din nou. Sivu dispăruse spunând că mai are treabă. Nu ştia ce treabă avea în casa asta mare în care aflase că existau zeci de odăi ocupate de boieri, care coborau să ia masa jos, într-o sală mare unde cânta muzica.

Dimineaţa îl trezi Sivu. Era îmbrăcat altfel decât fusese cu o zi înainte. Nu mai purta vestă cu mâneci de mătase şi nici guler tare. Purta o haină vărgată şi o cârpă înnodată la gât. Spânzurat de grumaz avea un şorţ lung până la genunchi şi ridicat până sub bărbie.

– Măi băieţaş, îi spuse pe regăţeneşte, scoală să-mi dai o mână de ajutor.

Băiatul sărise bucuros din pat şi, când fu gata îmbrăcat, Sivu îl luă cu sine. Pătrunseră pe o uşă şi ajunseră pe un coridor ce se întindea până departe. Pe dreapta şi pe stânga lui se înşira uşă lângă uşă. Un covoraş lung, roşu, trecea prin faţa lor. Sivu împinse o uşă şi intrară într-o cameră mare cu perdele şi draperii grele. Un pat larg sta răvăşit în mijlocul ei şi tot felul de părţi de îmbrăcăminte erau răspândite pe speteaza scaunelor. Pe masă se vedeau resturi de ţigări, pe jos sticle goale, pantofi aruncaţi la întâmplare.

– Brutus, se adresă Sivu băiatului, strânge pantofii şi du-i afară, în faţa uşii. Băiatul execută în tăcere porunca. Când se întoarse, Sivu deschisese ferestrele şi bătea între canaturile lor, cu palmele, pernele din aşternut.

– Brutus, deschide uşiţa de la masa de noapte, îi porunci. Aşa se zice la dulăpiorul acela. Scoate „şerbălul" şi aşază-l afară, lângă pantofi. Băieţaşul deschise uşa şi scoase oala de noapte plină. Un miros de floare putrezită i se sui în nas.

– Dacă îţi dai silinţa şi eşti îndemânatec, îţi fac rost de un loc aici. Înveţi o meserie bănoasă, spuse Sivu, măturând parchetul, în vreme ce Brutus, îndrumat de el, scutura scrumierele de mucuri. Executa tot ce-i spunea unchiul lui. Amuţise cu totul. Executa cele ce-i poruncea, plin de uimire de cele ce înşirase Sivu maică-si, poveşti despre boieri, despre bacşişul ce-l capătă, despre îmbrăcămintea lui de domn cu care se îmbracă atunci când lucrează. Îşi închipuise o îndeletnicire nemaivăzută, care numai în Regat se putea face, în care unchiul lui era „ceva" care în Teaca sau la Braşov nu exista. „Diner". Zimmer-diner. Când rostea numele ocupaţiei lui părea că spune ministru, prim-ministru.

Intrară în toate camerele şi, după ce se termină curăţenia, Sivu îi arătă băiatului o uşă în încăperea căreia trebuia să deşerte oalele. Băiatul se execută în tăcere, înecat în nedumeriri. Sivu lucra temeinic, mătura odăile, ştergea,

privea apoi mulţumit încăperile, trăgea uşa după el şi exclama: „Alta la rând!". Apoi veni rândul pantofilor. Sivu îi strânse într-un coş şi intrară într-o odăiţă unde se aflau tot felul de perii, cutii cu cremă de ghete, bucăţi de catifea. Apucă o gheată, cercetă nasturii de sidef, alese peria, culoarea cremei, o trecu peste piele, apoi îl învăţă pe Brutus cum să lustruiască. Încăperea se umplu de miros greu Băiatul simţi că-i vine ameţeală. Sivu lucra vesel şi cu râvnă. În sfârşit, transportară ghetele în fiecare cameră, aşa cum făcuseră cu oalele de noapte, după care urcară în camera de la mansardă.

– Ei, ce zici, îţi place?. Nu-i greu. Faci ce fac în fiecare zi femeile.

Brutus căscă ochii mari. Doar nu credea unchiul Sivu că-l va face şi pe el curăţitor de încăperi. Doar nu venise pentru asta la Bucureşti! Te pomeneşti că Sivu voia să-l reţină fără încuviinţarea mamei lui. El ştia că alt gând n-avea maică-sa mai strălucitor, decât acela să-l facă pe el domn. Oare l-a înşelat? Oare nu învăţase ea ungureşte ca să poată ajunge „poştăriţă", să lepede catrinţa, să îmbrace fustă de stofă, lungă până la glezne? Să poarte pălărie pe cap?

Spre seară, Sivu, îmbrăcat în hainele „de gală", cum zicea, îl chemă pe Brutus, care sta trist pe marginea scaunului.

– Îţi arăt boierii. Îţi arăt cum petrec domnii cei mari, spuse şi coborâră, urcară, străbătură un coridor, urcară din nou până ce ajunseră într-un fel de pod. Sivu deschise o uşă şi înaintea lor răsări o cupolă de sticlă. Se strecurară pe rotundul ei. Sivu se aplecă şi împinse o ferestruică. Zbucniră prin ea sunete de muzică ce veneau de undeva din adânc, de sub uriaşa cupolă de sticlă. Îl trase pe Brutus de mână şi-l îndemnă să privească pe fereastră. Băiatul se aplecă. Ceea

ce văzu acolo în adânc îl zvârli într-o stare de uimire nemaitrăită. Se prinse cu mâinile de marginea ferestrei şi rămase încremenit.

– Ce zici? întrebă Sivu cu mândrie. Acolo jos e restaurantul. Locul unde petrec boierii ale căror camere le-am curăţat azi dimineaţă, sau alţii care vin din oraş sau chiar din alte ţări.

– Cine sunt femeile alea? întrebase Brutus, privind cu ochi mari mişcarea din adânc.

– Nu-s femei, prostule, spuse Sivu vesel. Sunt cucoane.

– Astea sunt cucoane? murmurase Brutus. În lecturile lui, aduse de peste munţi, se întâlnise cu acest cuvânt. Îl mai auzise, pe ici pe colo: „stă ca o cucoană". Cum stau cucoanele, se întrebase? Iată, şedeau pe scaune, înecate în mătăsuri, cu umerii goi, cu pene în păr, cu pietre scumpe pe piept. Aşa stăteau cucoanele, împodobite? Era rău? Era bine? Nu ştia de ce li se zicea cucoane femeilor despre care se vorbea cu mustrare şi care erau departe de înfăţişarea acestora. Se ridica de jos, o dată cu muzica de pe strune, o mireasmă de parfum, amestecată cu miresme de fripturi, ca un abur nevăzut.

– Aşa petrec domnii, spuse Sivu, apăsând cu mâna pe umerii lui Brutus. Boierii cărora le-ai lustruit ghetele. Dacă vrei, rămâi pe lângă mine, leafa e bună.

Brutus se întoarse spre el, îl privi încruntat, cu ochii lui mai cafenii decât castana.

– Eu mă fac domn, spuse scuturând din cap, cu glasul îngroşat. Aşa vrea mama. Aşa a vrut tata, aşa vreau şi eu.

– Ce, eu nu sunt domn? întrebase Sivu, înălţând sprâncenele groase. Nu mă îmbrac cum se îmbracă ei? Duminică mergem la Cişmigiu. Acolo ne întâlnim noi, ardelenii. Toţi suntem domni, puţini mai poartă cioareci şi catrinţe.

Brutus strânse sprâncenele. Voia să tălmăcească ceva, anume că el altfel de domn voia să ajungă. De aceea l-a dat

maică-sa la şcoală, de aceea aducea cărţi de pe unde mergea. El nu voia să fie un domn care lustruieşte încălţările şi mai face toate câte le făcea unchiul Sivu.

Simţise ce înseamnă a fi domn la vârsta când avea cinci ani. Mama lui pornea în comună cu taşca atârnată peste umăr, în care se găseau scrisori şi gazete. Pe el îl încuia în curte. Nu-l lăsa să iasă pe uliţă, pentru că nu avea ghete. Nu voia să-l vadă cineva desculţ sau în târlici. De-abia luase în primire slujba de poştăriţă. De-abia lepădase straiele de ţărancă. Avea nevoie de ghete ea însăşi. Văzuse la Braşov într-o vitrină o pereche cu turetcile lungi, galbene, cu nasturi de sidef. Din prima leafă ce avea s-o încaseze avea să-i cumpere. Îi bătea inima când se gândea la ei. De câte ori mergea la „Poşta mare" trecea pe dinaintea prăvăliei, se oprea în faţa galantarului şi mângâia încălţările cu privirile. Într-una din zile apăru, lângă frumoasele ghete galbene cu toc înalt, o pereche de ghetuţe de copil. Erau jumătate din lac negru, jumătate din piele albă. O frumuseţe cum nu mai văzuse. Dorinţa ei suferi o schimbare bruscă. Odorul ei, Brutus al ei, asemenea ghetuţe trebuia să aibă. Nu era copil de ţăran, taică-său fusese meşter la fabrica de hârtie de la Zărneşti. Nu visa altceva decât să-l vadă umblând la şcoală, la şcoli înalte. Dacă ar fi trăit, n-ar fi stat o clipă la îndoială dacă să cumpere sau nu ghetuţele astea pentru feciorul lui. Păşi în prăvălie. Acolo se înşirau ghete pentru toate vârstele, în toate culorile, cu năsturei pe margine ca nişte pietre scumpe. I se scurgea inima după ghetele înalte de culoarea citroanei. Cumpărase înainte cu o săptămână şi încuietoare pentru nasturi. Dar nu, din leafa luată astăzi îi va cumpăra lui Brutus ghetuţe. Să meargă cu el, astfel încălţat, la biserică. Ea mai putea aştepta o lună. Fusta rochiei pe care o purta era lungă. De sub margine, dacă făcea paşii mici nu se vedea decât botul ghetelor ei vechi, ascuţite, încheiate cu capse.

Ieşi din magazin parcă zburând, ducând sub braţ cutia cu ghetuţele de lac. În trenul ce o ducea de la Braşov la Teaca ţinea cutia pe genunchi şi privirile îi pătrundeau prin carton. Aici e vârful, spunea. Aici e căputa, aici călcâiul. Vedea aievea ghetuţele pe care numai copiii domnilor de la oraş le purtau. Ei! avea să poarte şi feciorul ei. Ajunsă acasă, îl ridică pe Brutus în braţe, îl aşeză pe masă, îi şterse picioarele cu un prosop ud, apoi îl încălţă. Copilul se uita la cele ce făcea mama lui, cu ochii holbaţi. Ghetele străluceau, lacul negru lucea. Pielea albă era mai curată decât laptele. Îl puse să meargă prin odaie, întrebându-l cum se simte în ele. Din clipa aceea, copilul nu le mai lepădase. Măsura încăperile de la un capăt la altul, bocănind. Păşea şi se oprea să asculte sunetul ce-l făceau paşii. Recepta sunetul lor dogit pe scânduri, parcă ar fi ascultat bătaia unei toace misterioase. Bombeul se acoperea de praful ce ieşea din podele, se lăsa pe vine, scuipa asupra lui, apoi îl lustruia cu un petec. Întreaga zi asta făcuse. Când îl cuprinse somnul, se vârâse sub pătură, dar nu lepădă ghetuţele. Sta sub învelitoare, cu picioarele vârâte în mândreţea ghetelor, le atingea între ele, frământa degetele în cuprinsul lor şi adormi într-o stare de fericire de care avea să-şi amintească şi la maturitate.

– Vreau să plec acasă, spuse Brutus după acea duminică după-amiază pe care o petrecuse cu unchiul Sivu şi ardelenii în Cişmigiu.

– Nu ţi-a plăcut, mă, cum ne strângem noi, cei de dincolo? Ai văzut ce domni erau cu toţii? Mai poartă unii cioareci şi catrinţe duminica. În timpul săptămânii, pun pantaloni domneşti, cu dungi, şi rochie neagră. Toţi câţi ai văzut slujesc pe la boieri.

– Şi duc ţucalele domnilor, spuse băieţaşul arţăgos. Eu nu vreau aşa ceva.

– Da ce vrei tu, mă ţanţoşule?

– Să mi-l ducă ei.

Sivu izbucnise în râs puternic.

– Aşa? Ai vise măreţe. Vrei să fii mai cucon decât boierii care-s născuţi în puf. Bine, te aşez în tren şi te trimit acasă. Acolo vei căra gunoiul din grajd. Nu cu ţucalul, cu furca şi lopata.

Băiatul se simţi ofensat. Se uită la unchiul lui, întunecat.

– Noi n-avem grajd, spuse mânios, tata n-a fost slugă, nici eu nu voi fi. Eu mă fac domn. Aşa vrea mama.

*
* *

Călătoria în Regat nu lăsase în băiat amintiri luminoase. Visase, în lumea în care se afla, la capitala ţării, care era Budapesta. Maică-sa aducea ziare pe care le răsfoia, aflând atâtea câte se petreceau în acel oraş măreţ, aşezat pe malul Dunării. Crescuse înalt ca un plop. Nimeni nu i-ar fi dat doar cincisprezece ani. La şcoală îi depăşea şi pe cei din clasa ultimă. Fira se uita la el cu ochii sclipind de mândrie. Fiul ei era un domnişor care umbla la liceul din Braşov. Purta şapcă cu cozoroc împodobit cu şnururi şi păşea sigur pe sine, cum păşise şi bărbatul ei, prăpădit prea curând. O lăsase la şaisprezece ani cu un băieţel de un an. Între ea şi Brutus era o diferenţă doar de cincisprezece ani. Era mândră de domnişorul ei şi întreaga ei strădanie era să-l facă domn cu şcoli înalte. Sâmbăta, când Brutus venea acasă, îşi punea cămaşă cu guler tare cu colţurile întoarse. Îşi aşeza gambeta lui taică-su pe cap şi bastonul pe braţ, uimind-o pe Fira ce domn adevărat fusese ea în stare să aducă pe lume. Fetelor din Teaca, unele eleve, le fugeau ochii după el. Dar altceva îi trecea lui prin cap. Mintea lui depăşise anii ce-i avea. Citea mult, visa la plecări cu ţinte depărtate, parcurgea gazetele când da ajutor Firei să le sorteze. Urmărea mica publicitate care îi dezvăluia o lume plină de frământări şi

viaţă. Într-una din zile, ochii îi căzură pe un anunţ care apăruse de mai multe ori în câteva ziare. Anunţa vânzarea unei moşioare, pământ, casă, acareturi, aflată lângă Budapesta. Preţ convenabil, spunea anunţul. Brutus îl studie îndelung. Înţelese că nu prea se îmbulzeau cumpărători, de vreme ce proprietarul revenea mereu cu anunţul lui. Parcă ar da-o bucuros degeaba, îi trecu prin capul lui plin de istorii culese din romane. Simţi că şi el ar fi în stare de o ispravă. Anunţul din ziar îl incita, chiar nu-l lăsa să doarmă în acea vacanţă de vară pe care o petrecea în Teaca. În cap îi răsărise o idee care se învârtea sub frunte ca un şarpe subţire. Voia să plece din Teaca. Era ţintuit în satul acesta pentru întreaga vară, dând ajutor Firei la cartarea scrisorilor şi ziarelor, plictisit să mai facă pe domnişorul pe uliţa mare ce străbătea satul, stârnind chicotele codanelor apărute la ferestre. Căută pe masa de lucru a Firei o coală de hârtie şi compuse o scrisoare, înşirând cu scrisul lui frumos, cu stilul lui hrănit de lecturi, un text de care, recitindu-l, fu foarte mulţumit. Comunica proprietarului de lângă Budapesta că îl interesează cumpărarea moşioarei, cerând amănunte înfăţişate într-un fel care dovedea seriozitatea. Reieşea din scrisoare că era teribil de încântat de faptul că ceea ce dorea să cumpere se afla lângă Budapesta, intercalând între rânduri vorbe de duh, anticipând momentul adălmaşului. Proprietarul îi răspunse într-un stil de proprietar rural, bucuros să dea adălmaşul stropit cu vin din pivniţa lui sănătoasă, vin de toate soiurile. De-abia aştepta să cunoască prezumtivul cumpărător, al cărui scris îi arăta a fi un om de seamă, mărturisind dorinţa de a-l cunoaşte oricum, şi ca cumpărător, şi ca oaspete pe moşioara lui, unde ducea o viaţă cam singuratică. Cu vorbe de mare petrecăreţ, îl pofti pe Brutus să-i primească invitaţia, după care vor sta de vorbă despre vânzare.

La lectura acestei scrisori pline de o naivă încredere, Brutus se gândi că o călătorie până la Budapesta în această

vară anostă i-ar fi prins bine. Proprietarul îl invita să vadă moşia, apoi să stea de vorbă. Spunea slovacul-ungur că îl putea găzdui oricât va dori el, nădăjduind să-i placă nu numai casa, viişoara şi acareturile, dar şi cele ce se aflau în pivniţă şi spânzurate în pod, cârnaţi, şunci şi alte bunătăţi. Ce mai încoace şi încolo, stăpânul se dovedea dornic de ospeţie şi generos cu cele ce-i umpleau cămările. Avea şi haz. Scrisorile se îndesiră, slovacul îl considera un client serios şi nu vroia să-l scape din mână. În orice caz, tânărul Brutus intrase în horă şi trebuia să joace. O călătorie până la Budapesta era un vis la care se gândea de mul'ă vreme şi trebuia să-l împlinească. Îi trebuiau bani de tren. În buzunarele lui nu se afla nici un filer, Fira gospodărind lefuşoara ei cu grijă. Venea toamna, trebuiau bani pentru taxele şcolare, pentru gazda de la Braşov, poate chiar pentru un costum de haine, pentru că Brutus crescuse. Arăta a bărbat. Nimeni nu i-ar fi dat cincisprezece ani. Începu un atac verbal asupra Firei. Înşira şerpuind vorbele, încâlcindu-le, apoi descâlcindu-le, umblând după maică-sa prin odăi, femeia ascultând doar cu o ureche cele ce-i înşira băiatul care mereu avea idei năstruşnice, de nu ştia dacă sunt iscate din capul lui sau scoase din cărţile pe care le citea.

– Nu mă mai bojmogi la cap, îi spuse, aruncând vorbele în mers. Spune, ce vrei? Unde vrei să ajungi? Brutus o apucă de umeri şi o opri pe loc.

– Să-mi dai o sută de coroane.

Fira căscă ochii. Ce vorbea fiul ei! O sută de coroane erau bani grei.

– Fugi că eşti nebun, spuse, luându-l peste picior. Chiar o sută de coroane vrei? Nici mai mult nici mai puţin? Ce vrei, să te-nsori?

Brutus se uită în ochii ei cu privirea gravă, în care sticli o luminiţă cum lucea în privirile bărbatului ei.

– Vreau să merg la Budapesta. Trebuie să merg la Budapesta.

Fira căscă gura apoi se răsuci din umeri şi scăpă din strânsoarea lui. Bine că nu vrei să mergi în lună, spuse, trecând pragul odăii.

Brutus se luă după ea, o prinse şi o trase spre masă.

– Citeşte aici, spuse scoţând din sertar una din scrisori. Citeşte. Sunt chemat. Nu mă duc în lume. Mă duc să văd lumea. Scrie aici un om serios.

Fira îşi aruncă ochii pe scrisul greoi, nu desluşi tot ce era înşirat acolo cu cerneală groasă, în limba maghiară.

– Ne putem procopsi, spune Brutus, căutând argumente. În America s-au văzut milionari care au început cu vânzarea gazetelor pe stradă. Vei ajunge o doamnă adevărată.

– Atâta doamnă cât sunt îmi ajunge. Dacă vreau să ajung mai mare trec în Regat, mi-a scris Sivu că îmi face rost să ajung „madamă".

– Ce madamă? exclamă Brutus. Slujnică. Am văzut eu cum stau lucrurile la Bucureşti.

– Slugă, neslugă, poartă rochie de mătase.

– Eu vreau să ajung domn adevărat, să văd lumea, să călătoresc cu trenul. Dacă îmi dai o sută de coroane, le fac pe toate, spuse cu un glas încrezător, cu chipul iluminat de vise.

Fira a început să râdă. Se uita la băiatul ei frumos, de care o despărţeau abia cincisprezece ani, la ochii lui întunecaţi, la privirea lui învăluitoare. Părea bărbat, dar nu era decât un copil fără minte. Acum, cu suta de coroane pe care i-o cerea, se scrântise de-a binelea. Erau toate economiile ei. Bani grei, pentru care bătuse drumurile satului cu taşca agăţată după umăr.

– Nu mă bojmogi la cap, repetă. N-am, n-am.

Băiatul îşi aţinti privirile negre asupra ei, părea că din ele curge un nor, o ceaţă întunecată, o învinuire fără glas, care străpunse inima Firei. Fără a mai rosti un cuvânt, descuie scrinul, numără banii şi-i puse pe marginea lui.

– Hai să vedem ce ispravă vei face. Să vedem cum ne vom descurca la vreo boală.

Brutus înfipse privirea în suma de bani de mult visată.

– Domnul acela va avea grijă să te hrănească, dacă zici că te-a poftit, spuse Fira închizând sertarul.

– Doar nu mai sunt un copil, vorbi cu dojană Brutus, cu glasul înmuiat.

Fira se întoarse spre el. Parcă vorbise bărbatul ei. Îşi îndreptă spinarea şi îl privi. Sigur nu mai era un copil. Era un copil care împrăştia încredere. Se uită la el, parcă acum îl vedea bine şi înţelese că adusese pe lume un fecioraş care era gata să se preschimbe într-un bărbat.

– Să nu faci vreo prostie, spuse cu resemnare. Să mânci ce ţi-am pus în cufăr. Să nu răceşti, tu ştii de ce boală a murit taică-tu.

Se sui în tren parcă având aripi. Îşi căută un loc lângă geam, cu ochii lipiţi de el, părându-i-se că pătrunde în miezul unei poveşti de Jókai Mór.

Coborî în gara Budapestei cu buzele arse de sete. Setea de a vedea oraşul pe care-l cunoştea din gazete, din cărţi, din ilustratele ce veneau la Poştă. Dădu o raită prin el, simţindu-se repede acasă. Limba maghiară era pentru el a doua limbă maternă. Îi înţelegea pe oameni mai uşor decât înţelesese graiul iute al regăţenilor, amestecat cu cuvinte încă necunoscute lui. Ajunse la Lanzhid, podul cu lanţuri, şi-l trecu de la un capăt la altul de câteva ori. Străbătu Andranjut, mirându-se de galantarele largi pline cu tot felul de mărfuri şi rupse din banii strânşi în adâncul buzunarului câţiva creiţari cu care cumpără un bilet pentru o călătorie cu vaporaşul cu care ajunse la Marghit Scighet. Circulă o zi întreagă prin capitală, parcă aci s-ar fi născut, neîntâm-

pinând nici o dificultate, făcând tot felul de planuri, întrebându-se dacă să mai meargă la jupân sau să caute un hotel şi să cunoască mirificul oraş care părea că-l vrăjise. Nu putea face lucrul acesta. Înfăţişase mamei sale „afacerea" ce-o punea la cale într-un fel care o captase, altfel nu i-ar fi dat suta de coroane. Da, cu mama lui semăna. Şi mama lui cu el semăna. Erau o leacă zurlii, stăpâniţi de o tinereţe căreia nu i te poţi împotrivi.

Coborî în micuţa gară, unde-i ieşi înainte un bărbat îmbrăcat jumătate ca la ţară, jumătate ca la oraş. Avea pantaloni albi de stofă ţesută în casă, împodobiţi cu şnururi negre, o cămaşă albă cu mânecile largi, o vestă de postav şi un chimir lat. O pălărie de pâslă neagră era trasă pe frunte şi nişte mustăţi groase, aspre, întoarse la vârfuri atârnau de o parte şi alta sub nări.

Jupânul îi apucă valijoara. Se aşteptase după scrisori ca clientul să fie un domn din Transilvania, în puterea vârstei. Dar după întâile vorbe rostite de Brutus, bolmojeala îşi făcu efectul. Înţelese că prezumtivul cumpărător era un domn tânăr, desigur fiul vreunui nemeş maghiar, şcolit şi umblat prin ţări străine, desigur un domnişor de bani gata care vroia să se apuce de o treabă serioasă şi apoi să se însoare.

Ce mai încoace şi încolo, Brutus stătu mai mult de o săptămână la singuraticul slovac, întreţinând iluzia că-l interesa cumpărarea. Omul îl hrăni şi-l învăţă să deguste vinul, fericit că avea cui îşi descărca inima. Avea o iubită la Budapesta, o văduvioară care l-ar lua de bărbat dacă ar vinde ce are şi ar vârî banii într-o prăvălioară în care să vândă aţe, lâneturi. Dacă nu se grăbea să scape de moşie, rămânea fără zvăpăiata de muieruşcă, să ducă viaţă singuratică în pustiul în care se afla. Jupânul ungur-slovac plânse pe umărul lui Brutus, acesta îl mângâie cu tot felul de poveşti. Se arătă de acord să cumpere moşia, dar trebuia să se întoarcă acasă după bani. În chefurile pe care le făcuse timp de şase zile, îi umplu capul jupânului cu făgăduieli

şi nădejdi. Acesta prinsese drag de un asemenea domn fain şi fără fasoane, şi era gata să-i dăruiască tot ce avea, în clipele în care chipul văduvioarei se amesteca cu realitatea imediată.

Brutus alimenta durerea omului, năzuinţa lui, făgăduind că avea să-l scape de pacostea care sta în calea împlinirii dorinţei lui.

– Am să ţi-o prezint. O chemăm să petreacă o sâmbătă la noi, sau mergem noi la Pesta. Alege, stimate domn.

Brutus „cugetă" o vreme, apoi se gândi că ar fi bine s-o invite aici. Femeia sosi. Era într-o vârstă pârgă şi dovedi temperament şi veselie. Se întinse o masă, la care omul, înveselit peste fire, chemă un taraf de lăutari, cântară un ceardaş pe care femeia îl jucă în draci şi cu unul şi cu celălalt, apoi urmară cântece de pahar, care aduseră lacrimi în ochii jupânului, şterse cu mângâieri de văduvioară. Aceasta începuse să arunce priviri aprinse spre frumosul domn care avea s-o facă proprietăreasă pe mult râvnita prăvălie. Ocheadele se înteţiră când jupânul căzu cu capul pe masă, jelind vânzarea moşioarei. Se iviseră zorile, femeia vroia să plece. Îi cerea omului să vină cu ea. Acesta spunea că încă nu poate, moşia nu era încă vândută. Clientul de-abia picase.

– Mă duci cu vorba, se răsti ea la el şi plecă îmbufnată. Jupânul rămase amărât. Brutus înţelese prin spovedania omului că era gata să-i dea moşia pe cât ar binevoi „stimatul domn".

– Cât dai, tinere domn. Cât dai, dragă domnule?

Brutus asculta înfricoşat. Intrase la apă. Cum avea să iasă din încurcătură? El voise să vadă capitala ţării. Cu o sută de coroane nu putea cumpăra nici măcar un butuc de vie. O scăldă spunând că trebuie să se consulte cu cei de acasă. Omul mai scăzu din preţ. Până la urmă, îngrijorat că după câteva zile Ilona nu dă nici un semn de viaţă, îl rugă pe Brutus să meargă s-o aducă după ce, bineînţeles, o va

încredinţa că era un cumpărător serios. Îi umplu mâna cu bani, să cumpere de la cea mai mare cofetărie un tort de mărimea unei pălării de paie, numai s-o aducă, să asiste la semnarea învoielii. Va face o vânzare pe o chitanţă provizorie. Brutus, năuc de năvala celor ce-i propunea, de banii doldora din buzunar, luă adresa şi-l asigură că toate aveau să fie bine. Se dezmetici abia când trenul porni. Se apucă să numere banii. Erau de trei ori mai mulţi decât îi dăduse maică-sa. Îl apucă o frenezie. Cele câteva zile petrecute cu fripturi, plăcinte şi băutură turnară în el o altă simţire. Dăduse de gustul vinului, de urmările lui, care parcă îl ridicau în slava cerului, uşor parcă ar fi fost umplut cu aer. Simţise ocheadele focoase ale unguroaicei pe care trebuia s-o caute şi s-o aducă împăcată jupânului. În vreme ce cobora în gara Budapestei, se hotărî să nu se mai întoarcă la jupân. Venise pentru Pesta, avea bani să ia mai multe zile o cameră la hotel, să caşte ochii la minunile oraşului. Până la urmă îşi spuse că tot avea să caute adresa. Aşa era cinstit, se gândi, după prima noapte petrecută într-un local cu beţivi cântăreţi în care nimerise. Se iscase o încăierare în care căzuse ca mărul în ciorbă. Copilul din el ieşi la iveală, când constată că portofelul cu bani dispăruse. Începu să plângă, devenind pe dată nevolnic, departe de maică-sa, pe care o dorea aprig. Cum să ajungă la ea? N-avea bani de tren. Se lăsă pe o bancă într-un parc, aţipind la soarele călduţ, trezindu-se când foamea îl scurmă. Îşi scutură trupul. Cumva trebuia să se descurce, îşi spuse deodată maturizat. Nu cunoştea pe nimeni, decât pe jupânul căruia nu-i putea trimite nici măcar o carte poştală, pentru că nu avea nici măcar un creiţar. Ce să facă, să cerşească? Cine ar fi dat o para unui tânăr frumos îmbrăcat, frumos şi arătos? Stătu îngândurat şi deodată îşi aduse aminte. Văduvioara ungurului avea să-l scape de belea. Căută biletul cu adresa ei, bătu pe jos străzile, până găsi casa.

– O, stimate domnişor! exclamă văduvioara plină de nuri. Te-a trimis Janci, poftim în casă.

Pătrunse în încăperea curată, plină cu fotografii şi danteluţe, fu poftit la masă, apoi, după ce bău un pahar cu vin, Brutus începu să-i înşire întâmplarea. Fusese atacat, fusese furat, nu avea nici un ban cu care să se întoarcă acasă unde plecase să aducă bani pentru moşioară. Femeia se înduioşă, îl mângâie pe mână, pe obraz, stârnind fiori în el, şi-l îndemnă să mai soarbă un pahar, până se trezi cu ea pe genunchi. Din clipa aceea maturizarea lui se desăvârşi – adică ceva mai târziu, când fu tras în pat, când se trezi dezbrăcat, când simţi de-a lungul trupului său alt trup, care frigea ca o plită. În alintări mămeşti de „dulcele meu", „inima mea", fu învăţat să găsească drumul spre adâncul nevăzut al ei, care trezi într-însul o frenetică turburare a sângelui. Rădăcina lui bărbătească ce-l turbura în timpul nopţilor, neştiind cum s-o potolească, crescuse insolent, devenind un instrument de luptă cu un duşman pe care-l căuta în cutele moi, calde şi ascunse ale femeii. Creierul lui fierbea de sângele care clocotea de la vârful picioarelor la vârful părului, într-o vâlvătaie de pădure aprinsă, ce-l îndemna să lupte mai aprig, ca să-l stingă. Şi lupta se desăvârşi spre imensa bucurie a văduvioarei şi se potoli ca apele unei cascade ce ajung în lacul de la poale.

– Inimioara mea, îl alintă mai mult Ilona, să nu fii îngândurat. Îşi dau bani să ajungi la Braşov, dar mai stai două zile. Nu-i nici o grabă. Vorbesc eu cu Janci să mai lase din preţ.

Cele două zile cât mai stătu, Brutus se desăvârşi. Pierderea fecioriei lui în efuziunile fierbinţi îi deschise un domeniu de senzaţii pe care nu ştia că le poartă în sine. Capul i se limpezi, privirea căpătă moliciune şi temeritate, idei îi fugeau pe sub frunte. Ce trebuia să facă? Sigur, trebuia să plece. Proprietarul Janci putea răsări în fiecare clipă.

– Inimioara mea, şoptea femeiuşca, fugind cu buzele de-a lungul pieptului tânăr, acoperit cu un început de puf. Brutus acceptă înfiorat ceea ce viaţa îi adusese atât de neaşteptat, pricepând cât de neaşteptate sunt nu ceasurile, ci chiar minutele. O mângâie pe Ilona pe păr cu un gest ce devenise matur, acceptă coroanele ce i le vârî în palmă, coşul plin cu bunătăţi pentru „prea stimata mamă", precum şi biletul de tren pe care ea îl cumpără. O mai strânse o dată în braţe făgăduind că se întoarce pentru cumpărarea moşioarei. Această aventură îl săltă peste ani. În toamnă începu şcoala. Nu ca un elev, ci ca un bărbat cu experienţă. Simţea în el o îndrăzneală şi un fel de a nu se mai supune rigidităţii şcolii, el care fusese la Budapesta, care avea un jupân de la care veneau mereu scrisori în care scădea mereu preţul moşioarei, care avusese o aventură ca aceea a bătăii în cârciumă şi una mai grozavă, aceea cu Ilona. Nu-i povestise nimic Firei şi nici nu se lăudase colegilor cu ele. Era taina lui, la care revenea seara în pat. Începu să meargă la reuniuni, la pavilionul de joc din Teaca, constatând cât era de aşteptat de gureşele fete din jurul lui. Într-adevăr dădu iama în ele şi pe multe le trecu din starea de vergine în aceea de femeie. O sete fără ostoire îl stăpânea, focul tainic dintre el şi ele îl ameţea. Un pojar îi ardea necontenit trupul. Îi pieri pofta de mâncare, n-avea altă poftă decât aceea de devorator de femei. La Braşov întâlnise una care ţinea o plăcintărie şi care ştia să istovească. Căzu în mrejele ei mai mult decât dorise. Până spre primăvară, când fu cuprins de o tuse neaşteptată. Gura i se umplu de sânge. Îngrozit, deveni pe dată copil. Gândul îi fugi la maica lui, la pieptul căreia vroia să se adăpostească. Fira privi cu chipul întunecat trupul bărbăţelului ei mic, care era lung ca al lui Stan, bărbatul ei, purtând şi el morbul blestemat în piept.

– Gata cu şcoala, spuse categoric. Vei sta în pat, la aer curat. Te vei hrăni cu lapte de la vaca noastră. Te voi scăpa

din mâna bolii. Musai să mă asculți. Brutus o asculta înfricoșat. Știa că taică-său murise din boala asta și el nu vroia să moară. Viața avea tainice bucurii din care de-abia începuse să guste. Se va face bine, va asculta de Fira. Se vârî în pat în odaia cu ferestrele deschise și se cufundă în dulcile retrăiri care deveniseră însoțitorul lui nedespărțit.

Părăsi patul mai înalt decât fusese, cu un trup bine format și odihnit. Câștigase, dacă câștig se putea numi, o filosofie cu care avea să justifice toate actele viitoare. Purtând în sine morbul, izolat în pietrificatele caverne, era convins că va fi răpus foarte curând. Până atunci, deci, trebuia să trăiască din plin. Să trăiască ziua de azi, total, căci o a doua zi nu va mai fi pentru el. Și așa trăi peste 75 de ani, vârându-se în toate capcanele vieții fără nici o prudență, azvârlindu-se în ele cu o voluptuoasă forță, sorbind viața pe toate canalele posibile. Nu-și făcea griji de ziua de mâine. O zi de mâine ce n-o va mai prinde. Nu-și făcea gânduri să acumuleze ceva, să aibă un viitor asigurat printr-un efort studios. Ce avea azi consuma azi, mâine avea să vadă. Efemerul devenise tonalitatea vieții lui. Ce are să se întâmple trebuie să se întâmple. Nu poate fi evitat. Nu poți evita cele hărăzite. Atunci de ce să-și facă griji? Sta în pat, citea tomuri de literatură maghiară, sorbea șapte litri de lapte pe zi și scăpa noaptea de sub controlul Firei prin portița din fundul grădinii, eșuând în patul vreunei verișoare miloase și cam uitată de bărbatul ei.

Încheierea primului război mondial îl găsi cu opt clase terminate în particular. Intră funcționar la primărie când ochii îi căzură pe fiica primarului, Mira, care-și pierdu capul după frumosul tânăr, citit, umblat, cultivat, căci în cei doi ani de boală Brutus dăduse gata biblioteca orașului, adusă de Fira.

Juca cărți în prostie cu câțiva becheri care-l captaseră lăsându-l să câștige la început, apoi îi luară tot câștigul, rămânând dator până peste cap. Alt morb intrase în el,

împotriva căruia Fira n-avea putere. Storsese de la Fira cât putuse, până ce intrase în banii primăriei. Venise din nou la Fira, devenit din nou copil neajutorat. Cum Fira se bucura de cinstire în sat, afacerea nu ajunsese la tribunal. Mira, proaspătă studentă, îl sfătui să vină la Cluj. Se puteau găsi locuri ca învăţător în şcolile proaspăt înfiinţate. Mai târziu, putea să continue o facultate.

Oraşul cu stil occidental îi aminti de Budapesta. Se simţi deodată înviorat, plin de forţă, şi cum întreaga epocă era efervescentă, se azvârli în gazetărie. Descoperi, de fapt ştia din corespondenţa dusă atâtea luni cu boiernaşul Janci, că de sub condeiul lui se înşirau idei nelipsindu-le fantezia şi nici metaforele. Situaţia politică a României Mari îl interesa. Tot ceea ce adusese întregirea neamului, fluxul de regăţeni veniţi în Ardeal, patriotismul înflăcărat al poporului, idealurile noi ce erau fluturate, partidele ce se iveau, jocul de şah dintre ele îl pasionau. Trimise câteva articole la *Zorile*, al cărui director îl invită la el. Acesta fu cucerit de tinereţea îndrăzneaţă a acestui tânăr care ieşea din tagma tinerilor din care se recrutau adepţii diferitelor partide. Inteligent, cu minte speculativă, cu farmec personal. Îl angajă. Numele lui începu să circule. Goldiş, Maniu se informară de el, dar nu-l captară. Descoperiseră ce el vroia să acopere: afacerea de la Teaca. Directorul îl chestionă. Brutus mărunţi cu sofisme afacerea, minimalizând tărăşenia care nu merita atenţia ce voiau să i se dea. Alte erau problemele momentului. Directorul gazetei aprecie filosofia lui, crescându-i leafa. Era un tânăr al timpului, impetuos, plin de curaj, plăcut la vorbă, cu un condei inteligent. Era nevoie de astfel de elemente în ziarul lui. Cu acel memento gravat în fiinţa lui, şi anume „astăzi totul, căci mâine nu vei mai fi" Brutus urcă în profesiunea de ziarist ardelean precum urcă şi în aceea de tânăr care în diferitele reuniuni dansa elegant cu domnişoarele din Ardeal sau ale regăţenilor stabiliţi aici după Unire. Tinerele mame şi fetele lor erau siderate de

acest tânăr domn ce purta guler tare à la Tache Ionescu, cravată ca Iuliu Maniu, pălărie melon, baston şi hainele impecabil călcate.

Începu o strânsă legătură cu Mira. Tatăl fetei trimitea coşuri de răchită pline cu bunătăţi, neştiind că din ele se înfruptă şi fiul poştăriţei care îl scăpase pe Brutus ca prin urechile acului de judecată. Se strângeau în odaia Mirei tineri ardeleni sau regăţeni, pe care Brutus îi cucerea cu graiul lui condimentat cu expresii fruste, care se alcătuiau, oricum şi orişice ar fi zis, într-o vorbire plină de inedit. Nu şoca, dimpotrivă, trezea simpatie şi admiraţie. În discuţiile ce se încingeau lansa opiniile lui, cu totul neprevăzute, clădite pe piloni sofistici, pe care le enunţa cu temeritate, cu glas adânc, ce avea darul de a-i ameţi pe auditori, smulgându-le admiraţia. Directorul îl îndrăgise. Îi prevestea un viitor politic strălucit. N-avea nimic din „greoiul" fel de a fi al ardelenilor, nici din prudenţa lor. Cum Brutus ştia că n-avea ce pierde, nici sănătate, nici avere, nici viitor, ideile lui porneau ca rachetele care trec peste obstacole, gata fiind de orice întreprindere, cu oricât de minime şanse. Le transformase în maxime prin vigoarea cu care pornea la înfăptuire. Şi izbândea. Era un tânăr de 20 ani cu o experienţă tragică, pentru că acel stagiu de peste doi ani de claustrare în casă îl marcase. Îşi ştia duşmanul zidit în cavernele din piept şi era dornic să cucerească viaţa acum, nu mâine. Nimeni n-ar fi bănuit cât de ciuruiţi îi erau plămânii. Era o prăpastie în care bucuros s-ar fi aruncat orice făptură de genul femeiesc. Cu Mira ducea o viaţă cvasi-matrimonială, aşa că nu era devorat de pasiuni, de suferinţe, de îndoieli. Îi era asigurată cel puţin o masă pe zi. În aceste zile şi în altele, poposea la restaurantul „New York", împreună cu tinerii de viitor, dezbătând problemele zilei, până târziu, sau jucând cărţi, înecat în fumul de ţigări, sfârşind adeseori în chefuri în tovărăşia unor tineri puşi pe fapte mari. Îşi luă o cameră la hotel, dar traiul de azi pe

mâine îi măcină din nou sănătatea. Fira, alarmată chiar de Mira, sosi în grabă. Se uită la băiatul ei care acum era un bărbat înalt, dar slab să-l sufle vântul. La început nu ştiu cum să-i vorbească pentru a obţine ascultare, mai apoi îi vorbi ca unui copil, cu îngrijorare, cu hotărâre, cu ochii plini de lacrimi sau seci, înduioşat sau vrăjmaş, punând la bătaie tot arsenalul pe care-l posedă o mamă. Brutus şedea pe marginea patului, cu palmele mari strânse între genunchi, cu capul aplecat, căzut pe gânduri. Fira şedea pe un scaun înaintea lui şi-i vorbea. Muncea să ridice moralul fiului ei, parcă ar fi ridicat o lespede grea ce nu vroia să se urnească. Trebuia să-l ducă la Teaca. Trebuia să-l smulgă din Sodoma în care se afla. Era greu să-l urnească. Fiul tăcea ca un copil sfârşit dar îndărătnic, nu ştia că de fapt Brutus era deja de acord cu ceea ce-i propunea. Era stăpânit de o mare osteneală, sătul de prieteni, de Mira, de toată lumea.

– Mergem acasă. Îţi fac bagajul şi plecăm la Teaca, conchise Fira energic.

Spre surprinderea ei, Brutus se ridică, se îndreptă spre dulap, îşi scoase hainele, pe care Fira le împachetă fără a rosti o vorbă. Nu mai rămânea decât să-l ia de mână şi să părăsească Clujul ca un copil purtat de mama lui.

Încă doi ani stătu Brutus închis în casa de la Teaca, zidit de Fira cu bere, fripturi şi odihnă. În sinea lui se bucura că maică-sa fusese energică, îl smulsese de lângă Mira, care nu-i mai spunea nimic, îl smulsese din haita de tineri puşi pe parveniri politice, bătând apa în piuă, şi chiar de lângă directorul ziarului cu opiniile căruia nu se mai împăca. Revenise în bârlogul lui, cu un viitor la care avea timp să se gândească, şi se gândea în felul lui, adică va fi „cum va trebui să fie". Cu toată că îşi construise o filozofie fatalistă, respingea moartea, supunându-se regimului sever impus de Fira, el fiind arma cu care lupta. Şi învinse a doua oară. Radiografiile arătau un plămân lipit cu calcar. Al

doilea plămân rămase neatins. Ajunse în timpul bolii la aproape un metru şi nouăzeci înălţime. Cei doi ani de ascetism îi revigoraseră întreg organismul, care se împlini şi pe dinăuntru şi pe dinafară. N-arăta de 23 de ani, câţi avea, ci mult mai mult, ceea ce îi da o înfăţişare de bărbat în toată legea. Ce avea să facă de aci înainte se întrebase după ce începuse să circule prin sat. Stătu de vorbă cu Fira nu ca un fiu cu mama lui, ci ca un bărbat cu femeia lui. Căci Fira era tânără, cu un chip strălucind de impetuoase impulsuri care o ţineau în statutul de „doamna poştăriţă", cum o ştiau toţi. Era mama lui Brutus. Un omoi atât de mare, de arătos, doldora de câte culesese din cărţi. Trebuia să lepede căpăstrul ce-l purta de doi ani şi să se avânte în viaţă. Brutus simţea viaţa prelungindu-se în tumultul ce-l înşirau ziarele pe care le citea zilnic, trăind de departe în miezul evenimentelor. Ştia că partidele şi în special cel Naţional, condus de Maniu, căutau tineri curaţi, cu bază politică, pentru a întări cadrele. Boala îl scosese de pe această arie, unde abia păşise. O rezolvare momentană era găsirea unei slujbe, o slujbă care nu-i cerea efort, care să-l ţină în preajma Firei, neputându-se supraveghea singur. Făcea lungi plimbări în aerul curat al aşezării şi ajunse la porţile fabricii, o anexă a marilor uzine Matusian de la Bucureşti. Şi iată, strălucitorul domnişor îşi cumpără o bicicletă. Mândrul fiu al poştăriţei, care la Cluj făcuse vâlvă între tinerii de viitor, încăleca biciclul şi mergea zilnic la slujbă. Nu trecu mult şi se remarcă prin idei. Trimis la Centrală, rezolvă probleme pe care alţii nu le putuseră descurca, încât patronul vru să-l cunoască. Descoperi în el pe ziaristul ce semnase câtva timp înainte articole interesante în ziarele ardelene şi mai cu seamă descoperi potenţialităţile ce le deţinea. Îl reţinu în capitală. Nu s-ar fi putut spune ce muncă obţinuse. Nu era secretarul patronului, dar lui i se încredinţau probleme în legătură cu presa, ministerele. Întocmea articole nesemnate deocamdată, mai apoi

semnate, privind aspectele politice în legătură cu ce se vântura în Europa la ceasul acela. Era un om plăcut, cu care se putea conversa, plănui şi sorbi un pahar de vin bun. Se putea sta la poveşti până în zori. Îl cucerise pe Matusian. Acesta descoperi calităţile lui ascunse. Cum războiul începuse iar el nu mai era proprietarul uzinei, aceasta aflându-se sub conducere germană, manevra mersul ei prin oameni bine aleşi. Era iarnă, iarna celui de al treilea an de război. Alimentele lipseau, muncitorii din fabrici şi uzine cereau pâine, Matusian era îngrijorat. Luase informaţii despre Brutus şi aflase că era neostenit când trebuia să ducă o treabă la capăt. Îl chemă în casa unde se retrăsese aşteptând derularea războiului. Fu destul o jumătate de oră petrecută în vila lui de la şosea, ca să se convingă de calităţile acestuia. Îi plăcu bărbatul în floarea vârstei, înalt, bine legat, care degaja o simpatie absolut contagioasă şi o încredere în sine nu lăudăroasă, în compania căruia sorbi două pahare de coniac, convorbirea lărgindu-şi marginile, preschimbându-se într-o relaţie viitoare.

– Vreau să fii omul meu în fabrică, domnule Trifan. Vreau ca muncitorii mei să nu sufere de foame. E o chestiune politică. Te duci în Transilvania după grâu. Nu interesează preţul.

– Dacă îmi daţi mână liberă, reuşesc, zise Brutus.

Şi Matusian îi umplu, cum se zice, buzunarele cu bani.

*
* *

Privind coroana înverzită a copacilor din grădina de peste drum în dimineaţa aceea, chipul frumos al lui Brutus se acoperi de zâmbet. Îi trecu prin minte isprava de la Chişinău, chiar ispravă trebuia să se numească achiziţionarea acelei imense cantităţi de grâu de care nici germanii nu putuseră face rost. Din două vorbe se înţelesese cu

guvernatorul Basarabiei. Amândoi erau bărbaţi cărora le plăceau un pahar sau mai multe, petrecerile, muzica şi poveştile, cu un cuvânt, chefurile. După ce puse în mâna acestuia partea ce i se cuvenea, după ce vagoanele pline cu grâu părăsiseră gara cu destinaţia Bucureşti, încinseră o petrecere uriaşă la „Pajura neagră". În saloanele căptuşite cu oglinzi înalte până în tavan, cu canapele îmbrăcate în pluş roşu, în compania unor femeiuşti picante şi vesele de care nu ducea lipsă oraşul, şampania a curs în spumă din sticlele care spre ziuă nu mai erau desfundate de dopuri ci le erau sparte gâturile, iar paharele, după ce erau golite, erau zvârlite în oglinzi în a căror faţă argintie, acum crestată, se reflectau strâmb cei ce se întrecuseră pe ei înşişi. O petrecere de pomină.

– Plătesc eu toată paguba, se oferi Brutus.

– Ba o plătesc eu, protestă guvernatorul, ţinându-l de după gât.

Ori de câte ori gândul îl ducea la acea seară de pomină, Brutus Trifan se înveselea. Dormise buştean în cuşetă până la Bucureşti, apoi, după ce îşi schimbase îmbrăcămintea şi cravata, se prezentă la Matusian. De acolo începuse ascensiunea lui, îşi spunea Brutus. Ba nu. Mai dinainte, şoptea un gând ascuns pe care nu avea răgaz să-l scoată la lumină.

Era plin de vioiciune, sănătos, viguros. Toate mergeau satisfăcător. După război se speriaseră oamenii cum aveau să se desfăşoare lucrurile. Iată că nu se întâmplase nimic. Lucrurile începuseră a se aşeza, e drept, pe alte date, care însă pe el nu-l atingeau. Înţelegea că trebuie să iei istoria aşa cum vine, şi se integrase în istoria asta nouă mai bine decât îşi imaginase vreodată. Era omul lui Matusian, venit din nou în fruntea uzinei. Revenise directorul ei general. Era prieten cu marele Zimbru, cea mai de seamă personalitate a ţării, era, dacă nu prieten şi nu amic, dar foarte apropiat de cei ce conduceau ţara, pe care îi întâlnea în casa Zimbrului, căruia i se prevestea o carieră strălucitoare. O şi

merita. Era personalitatea cea mai de seamă a culturii. Era un stegar puternic de care noii veniţi îşi puteau sprijini spinările. Ţara avea nevoie de asemenea forţă. O fi spus Lenin că trebuie făcut totul de la început, şi şurub, şi foarfecă şi ciocan. Că totul începe de la revoluţia proletară, dar nu se putea face „tabula rasa" cu trecutul unui popor, cu cultura lui, cu personalităţile care o reprezintă.

*
* *

În acea dimineaţă de vară ieşi din cameră, trecu în baie. Îşi cercetă în oglindă chipul şi limba şi fu mulţumit. Începu să săpunească obrazul, apoi să se radă, ocolind cu grijă negul din mijlocul obrazului. Nu era nemulţumit de el, dimpotrivă, pata aceea măruntă ca un bob de mei, aninată pe obrazul drept, era un element de înfrumuseţare ca acele „muşte" pe care cochetele secolului al optsprezecelea le împrăştiau ici colo pe chip, devenind un amănunt picant. Duşul îi biciui trupul bine legat, cu pieptul acoperit de părul îmbârligat, împrăştiat armonios.

– Ce-o mai fi înlăuntrul lui? scoase capul un gând neplăcut. Îl înlătură repede.

– Ce să fie? răspunse iute. E bine, e bine, niciodată n-a fost mai bine. Se răsucea sub apa răcoroasă la care nu renunţa nici o zi, scoţând sunete bizare printre buze, săltând într-o joacă copilărească.

În sfârşit, îmbrăcat în hainele de culoare închisă (numai aşa le purta), cu părul negru pieptănat lipit de cap, ca o cască, îşi cercetă firele argintii ce începuseră să apară la tâmple – plus de calităţi, îşi spuse. Tâmplele albe dau distincţie, în orice caz, femeile se dau în vânt după ele, mai cu seamă cele foarte tinere. Ridică sprâncenele groase, peste care trecu cu vârful degetelor. Nu-l mai interesau femeile în mod special. Acum îl interesa „istoria", viaţa

asta nouă în care intrase cu paşi temeinici şi în care se simţea bine. Dacă ar fi trăit Fira, cât s-ar fi mândrit cu fiul său. N-ajunsese să-i vadă ascensiunea. Ba da –, îi atrase atenţia unul din gândurile ascunse. Dar pe vremea când trăia Fira era altceva. Nu intrase în drumul „istoriei". Politica îl interesa lăturalnic. Acum însă se afla în miezul ei. Se simţea altfel când sta de vorbă cu câte un „mahăr", aşa le zicea în sinea lui noilor stăpâni. Îşi etala opiniile îndrăzneţe, le mlădia după caz, îi cucerea cu inteligenţa lui. I-am „băgat în cofă", îşi spunea satisfăcut. Sunt oameni fără şcoală. Cunosc doar ce spune Lenin şi ce-au mai auzit prin închisori. E drept, au vicleşug. Au viclenie. Trebuie să recunosc. Şi ţin la ideile lor ca scaiul de lâna oii. Şi izbutesc. E drept, cu ajutorul nostru, a celor şcoliţi. Ei, dar dacă ştii să-ţi alegi oamenii, înseamnă mai mult decât o şcoală. Iată, avusese o convorbire cu Matusian, care îi explica necesitatea contactului cu Occidentul.

– Am întrerupt legăturile cu el. Trebuiesc reluate. Sunt de părere să plec în Franţa. Am acolo legături cu mari fabricanţi. Putem obţine maşini, utilaje de care avem nevoie, putem contracta oţel. Fabrica trebuie să se dezvolte. Nu vreau să plec singur. Eşti de acord, Trifan, să mă însoţeşti?

Brutus clătină din cap. Ciudat, n-avea dorinţa să plece. Cunoştea Europa până la marginea ei. Era mai multă nevoie de el aici. „Istoria" în care intrase îi plăcea. Se simţea bine pe drumul pe care se afla, ca director general al celei mai mari uzine din ţară. Îi plăceau ceasurile pe care le petrecea în casa Zimbrului unde tânăra soaţă a acestuia aducea farmec cu prezenţa ei atrăgătoare. La uzină se simţea în largul lui. Oamenii ţineau la el. Ţineau minte că-i scăpase de foame în iarna aceea grea, că după război, când s-a procedat la trecerea producţiei de pace, deci la eliberarea din lucru a două mii de muncitori, el realizase o performanţă. Găsise fiecăruia un loc de muncă la alte fabrici. Făcuse rost, în acele zile tulburi, de vagoane în care oamenii concediaţi

îşi urcaseră gospodăriile, cățelul şi purcelul şi plecaseră pe la Braşov, pe la Tulcea, pe la Sibiu, nici unul nearătând nemulțumire. De ajutor îi fusese Mladin, ajuns preşedinte al sindicatului, cu care legase prietenie. Adeseori se înfundau amândoi într-o cârciumioară şi sorbeau un pahar de vin, punând țara la cale. În fața lui, îşi permitea elaborarea unor sofisme care părea că-l uluiesc pe Mladin. Acesta căsca ochii şi nu-i venea să-şi creadă urechilor ce şerpuitoare drumuri au gândurile domnului director general. Nu-i spunea tovarăş, din sfială.

– Să-i dăm pe toți în p.... mă-si! exclama Brutus. Hai să mai cerem o sticlă.

Pe Mladin şi Dumitru îi adusese de la Teaca. Lucraseră amândoi la fabrica de la Teaca. Pe mecanicul Mladin îl împinse înainte având în el, ca preşedinte de sindicat, un mare ajutor. Pe Dumitru îl făcu şofer. Oameni de încredere, oameni „ai lui", din Teaca, cu care în ceasurile de nostalgie se simțea ca acasă. Căci Trifan, cu toată alura de domn adevărat, purta în suflet anii copilăriei şi ai tinereții lui petrecute în satul de lângă Braşov, privegheat de Fira. Regăsea, în vorbirea cu ei, acel sector de viață în care a fost plămădit, la streaşina munților, sub coroanele pomilor şi în dangătul subțire al clopotelor de la turmele de oi şi vite ce păşunau pe deal. Ceva din atmosfera romantic-rustică era ascuns în el, care răzbea în felul de exprimare frustă, în acel alean ce-l simțea la amintirea Teacăi, unde se ducea din când în când. Îl poftise şi pe marele Zimbru să petreacă acolo câteva zile cu proaspăta lui consoartă. Era mijloc de iarnă, asupra satului se prefira o brumă alburie în care casele cu acoperiş țuguiat păreau ireale. La ferestrele mici apăruseră chipuri care priveau, de după perdeluțe de dantelă, la oaspeții domnului Brutus, care ajunsese domn mare la București. Sobele duduiau, uşile între cele trei odăi erau date de perete. Dinspre bucătărie pătrundea, ca un nor subțire, o mireasmă de Crăciun. Brutus însuşi pregătise

sarmale, cum le pregătea Fira, cu afumătură, cu sângerete şi câte-o labă de porc cu şoriciul fraged. Marele Zimbru, care scotea de sub vârful condeiului mărgăritare, îl firitisise cu vorba lui molcomă, când văzuse cele aşezate pe masă de către unchiul Sivu, omul de încredere al lui Brutus. Un vin ales, adus de la Alba Iulia, făcea să alunece bucatele, iar minţile să se descătuşeze. Ochii mici ai Zimbrului, înecaţi în fălcile mari, cărnoase, aruncau priviri galeşe spre soaţa lui mai tânără cu 30 de ani. Brutus, pe lângă el, era un tânăr bărbat prevenitor, având ştiinţa învăluirii cu vorbe, cu mişcări, cu înţelegerea la timp a celor ce erau necesare. Îl fermecase pe Zimbru şi întreţinea această stare printr-un sentiment de admiraţie pentru condeiul lui, pentru poveştile din cărţile lui, pe care începuse a le cunoaşte încă din adolescenţă.

La rândul său, acest ardelean care arăta atâta respect şi dragoste, poate chiar adoraţie, îl fermecase pe marele Zimbru. Ascuns adânc în inima lui, ca un fir de apă într-un deşert de Sahară, se temea totuşi ca nu cumva tânăra lui soaţă să se lase îmbrobodită, cum recunoştea că se lăsase el. Dar Brutus n-ar fi dat pentru nimic în lume prietenia ce i-o arăta Zimbrul, care îi mângâia spiritul, inima, plămada lui telurică, ce se întâlnea cu ceea ce era teluric în marele Zimbru. Claudia şi tânăra soţie priveau pe cei doi falnici bărbaţi în care vinul deschidea portiţa prin care ţâşnea ceea ce era limpede şi necontrafăcut de viaţă. Cu hainele lepădate de pe ei, cu frunţile îmbrobodite de dogoarea sobelor, cu cămăşile ieşite din pantaloni, jucau ţinându-se după gât. Sivu fluiera fără osteneală melodia dintr-un fluier. Cei doi băteau podeaua mărunt, săltau uşor, parcă ar fi fost umpluţi cu aer, nu cu un prânz care ţinea şase-şapte ceasuri. Şuierau printre buze „bătuta", ca doi flăcăi ce caută să trezească în femeile lor admiraţia pentru puterea şi bărbăţia lor. Brutus fu uimit când privirile aprinse de joc căzură o secundă pe Claudia, nereceptivă la astfel de petreceri

rustice. Descoperi o scânteiere în ochii ei albaştri, parcă de dojană. Răsărise şi un zâmbet care se plimbă câteva secunde pe chipul ei mai întotdeauna plictisit de manifestările lui tumultuoase. O trimise cu gândul la origină. Pricepuse de mult că n-avea tangenţă cu ceea ce era mai de preţ într-o lume, într-un om, într-o împrejurare. Participa doar cu prezenţa ei acolo unde o lua Brutus, temându-se că va rosti o boroboaţă, când prin forţa lucrurilor trebuia să ia parte la conversaţie. Bine că e tăcută, îşi spunea, nu poţi cere omului ce n-are.

Se auzi o ciocănitură în uşă.

– Intră! spuse, ştiind prea bine cine era. Rahila, femeia de serviciu adusă de la Teaca de mulţi ani, apăru în rochia ei neagră, cu şorţuleţ alb şi o diademă de pânză tot albă deasupra frunţii.

– Poftiţi la cafea. A venit domnul Sivu. A adus nişte carne. De viţel. O mândreţe.

– Dă-i o gustare şi un rachiu, spuse Brutus, privind femeia voinică ce devenise Rahila după 15 ani de Bucureşti.

– I-am dat. O şi plecat. Zicea că vine pe seară. Are treabă în oraş.

– Bine, bine, încuviinţă Brutus uitându-se la ceas. Era timpul să plece la uzină, n-avea timp să se ocupe de tranşat carnea. Îi plăcea să facă el treaba asta. Nu numai din pasiune, dar şi pentru că n-avea cine o face în casa asta. Claudia era cu totul absentă. Nu intra în bucătărie nici la o lună, iar maică-sa, Emilia, se afla la Braşov. Ar fi putut să se descurce cu Rahila, dar Rahilei îi plăcea operaţia de tranşare doar ca ajutoare a domnului Brutus. Acesta se simţea în asemenea împrejurări în sat la Teaca. Toate luau înfăţişarea unei gospodării înstărite, de ţară, nu de oraş, unde mai cu seamă acum, după război, nu se găseau de nici unele. Ei stăteau bine. Bonurile de pe cartelă nu prea le foloseau. Ce să ia de pe ele? 300 de grame de carne, când şi când, doar pieliţe, şi zahăr şi făină. De toate avea grijă Brutus. La

fabrică, unde el era „domn mare", exista un economat de unde i se aducea ce avea nevoie. Cât despre carne, Sivu apărea la soroace şi trântea pe masa de zinc din bucătărie câteodată chiar o jumătate de porc. Dacă Emilia se afla la Bucureşti, belşugul acesta era primit cu veselie. Ea ştia ce înseamnă să ai sau să n-ai, pe când Claudia nu ştia nimic. Privirile ei alunecau asupra vieţii. Rahila se mira în sinea ei cum o suporta domnul Brutus, care era un om şi jumătate.

Trifan mai aruncă o privire în oglinda care era spânzurată în perete, ieşi apoi în coridorul în care da odaia lui şi a Emiliei. Împinse uşa de cristal şi pătrunse în holul larg al apartamentului. Pe uşa de la bucătărie apăru Rahila cu tava pe care o aşează pe masa din sufragerie.

– Să nu se strice carnea, zise Rahila. Azi e o zi caldă.

– Vâr-o în frigider. Mă ocup eu diseară de ea.

Rămas singur, îşi turnă din cafetieră cafea, pregătind-o cu dichis. Era linişte în apartament. Din odaia Claudiei, despărţită de hol printr-un glazvand cu perdeluţe de mătase, nu se auzea nici un zgomot. Doarme, îşi spuse Brutus, iar dacă nu doarme, îşi face unghiile. Înghiţi o gură de cafea şi-şi aprinse ţigarea. Se auzi sunând soneria. Desluşi paşii Rahilei.

– A venit Dumitru, spuse fata băgând capul pe uşă.

– Bine, încuviinţă Brutus sorbind din cafea. Cobor îndată.

– Veniţi la masa de prânz? întrebă Rahila.

– Astăzi mănânc la Capşa. Dacă vine Sivu, să-i spui că am o vorbă cu el.

Se ridică şi, cu paşi elastici, străbătu încăperile, îşi luă melonul din cui şi bastonul şi ieşi din casă.

Era o zi caldă de august. Cerul era limpede, câte un puf uleţ alb de norişor se avânta pe suprafaţa lui, apoi se topea în imensitatea albastră. Înaintea blocului aştepta maşina de culoare vişinie a fabricii. Dumitru sta strajă lângă ea.

– Să trăiţi domn' director, îl salută scoţând şapca.

Pe chipul lui de ţăran, cu strămoşii copţi în soarele şi vânturile anotimpurilor, trecu o expresie caldă. Îl iubea pe domnul Brutus. Da, îl iubea. Era popular, mai cu seamă cu oamenii veniţi din Teaca. Totdeauna avea un cuvânt de spus, aşa, pe înţelesul lor de acasă. Îl iubea şi era mândru de el. Aşa un domn fain nu se prea găsea acum în Bucureşti. Cei faini erau la canal, puşi să-şi fărâme viaţa, pedepsiţi pentru vina de a fi făcut România Mare, îi tălmăcise Brutus odată. Domnul Brutus nu semăna cu nimeni. Era înalt, mlădios în mişcări, îşi ţinea spinarea dreaptă. Părul negru parcă dat cu catran lucea de sub borurile gambetei. Fire argintii, câteva, luceau ca o părere. Avea obrazul mare, negricios, cu găvane adânci din care ţâşneau privirile, blânde, sau aspre, sau reci, sau măreţe, după cum îi era sufletul în clipa aceea, sau după cum era omul cu care vorbea. Slobozea frâul numai cât se cuvenea, aşa că nimeni nu s-ar fi încumetat să întreacă măsura. Când trecea prin secţii, avea totdeauna o vorbă de duh care-i apropia pe oameni de el. Dar nici unul n-ar fi îndrăznit mai mult, chiar dacă Brutus îl bătea pe umăr cu palma lui lată, şi uneori chiar obrazul, într-un gest prietenos. Nici tovarăşul Mladin, pe care Brutus îl socotea prieten, cu care mai sta la poveşti în biroul lui, sorbind un pahar de vin scos dintr-un dulăpior. Erau ceasuri de răgaz între problemele fabricii.

– Dă-i în p.... mă-si, zicea Brutus când Mladin se prezenta la chemarea lui. Nu se prăpădeşte lumea dacă mai hodinim şi noi. Spune-mi dacă întâmpini vreo greutate cu sindicatul. Dă-i drumul repede, că-mi arde buza după o sorbitură. Singur n-are nici un haz.

Brutus aprecia băutura ca pe o licoare miraculoasă, ce-i limpezea mintea şi-l punea într-o stare de dispoziţie cu totul binevoitoare. Îi plăcea să povestească, să aibă un interlocutor, cuvintele lui să ajungă la cineva care le cunoaşte înţelesul, şi cine altul decât Mladin din Teaca ar fi putut fi acela. Asemenea desfătări avea cu marele Zimbru,

bineînţeles pe altă spirală. Putea întinde poveştile ceasuri întregi cu el. Chipul Zimbrului se umplea de o lumină solară când Brutus mai trântea vreo anecdotă privind pe foştii şi chiar actualii oameni politici, el cunoscând foarte bine culisele acestui domeniu. Ca unul ce se hrănise cu literatura marilor scriitori maghiari şi care trăise până la nouăsprezece ani în imperiul austro-ungar, avea sacul plin de inedite întâmplări pe care le înşira cu savoare. Povestise între altele şi întâmplarea cu slovacul Janci, cum plecase la 15 ani să-i cumpere moşioara. Cum se ospătaseră împreună, fără ca omul să-şi dea seama că domnişorul venit din Transilvania era doar un copil care-l ducea cu zăhărelul.

– Şi te-a lăsat în pace? N-a venit după dumneata să te tragă la socoteală?

– Au sosit o vreme scrisori în care omul îmi cerea iertare dacă mă speriase cumva preţul cerut. Mai tăia jumătate din el, numai să nu-l las încurcat.

Povestea fără cea mai mică umbră de părere de rău pentru batjocura făcută. N-avea sentimentul culpabilităţii, doar o savoare hazlie a întâmplării. Orice întâmplare dubioasă prin care trecuse, şi trecuse, o povestea etalând-o sub acest unghi. Nu ascundea nimic şi conchidea până la urmă: dă-i în p.... mă-si. Nu trebuie să pui nimic la inimă.

Cucerise şi pe „mahării" din partid care treceau pragul Zimbrului. Era necesar un om care să facă cinste colaborării, o alianţă cu promotorul intelectualităţii, un om prob, un om cu vederi de stânga, o autoritate de prestigiu cucerită printr-o atitudine fermă, căruia i se arseseră cărţile în stradă, acuzat fiind că se jidănise. Nu colaborase cu nemţii în timpul războiului, dusese o viaţă modestă, şi când casa în care locuise fusese bombardată se trezise în stradă. Brutus Trifan îi oferise jumătate din apartamentul ce-l deţinea. L-au împărţit până după încheierea războiului.

La toate acestea se gândea Trifan, privind prin geamul maşinii bulevardul, mai apoi străzile prin care aluneca

automobilul. Din loc în loc se vedeau urmele războiului, ruinele unor case ce fuseseră bombardate. O platformă cu tineri trecu în goană, cântând: hei rup! Mergeau să ajute la netezirea rănilor războiului, să sorteze cărămizile caselor, să dărâme cu târnăcopul ceea ce trebuia înlăturat. Era o mişcare pe străzi, oamenii mergeau de colo-colo, parcă mânaţi din spate, printre ei se vedea câte un ostaş sovietic, cu capela pusă pe ureche, fetişcane îmbrăcate în pânză ieftină, luată pe cartelă. Într-un bazin împlântat în mijlocul străzii, plin cu apă tulbure, se zbenguiau copiii. Era lumea lor. Se creaseră asemenea bazine acolo unde strada era mai largă, spărgându-se asfaltul, făcând o groapă largă, repede cimentată, apoi umplută cu apă, uitând să mai fie schimbată. Bălţile astea de ciment erau acaparate mai cu seamă de ţigănuşi, care, goi puşcă, se bălăceau din zori până-n seară. Era o „idee" sovietică, care trezea simpatia părinţilor. Îşi lăsau copiii la „baltă" iar ei o porneau la miting. Dă-i în p.... mă-si, murmură Trifan, înveselit de spectacol. Îşi aminti de problemele fabricii. Scoase din buzunar un bileţel pe care avea notate ideile principale. Aşa avea obiceiul. Cum îi trecea o idee prin cap, o însemna să n-o uite şi, dacă n-avea hârtie la el o însemna pe cutia de chibrituri sau pe o bancnotă. Se gândi la Matusian, „mahării" cei mari se lăsaseră greu convinşi ca acesta să plece în străinătate. Fabrica suferă, spuse Matusian celor indicaţi. Nevoile sunt mari. Până la urmă, Brutus ceru o audienţă la preşedintele guvernului care la 6 martie se afla în fruntea ţării. Îl cunoştea de la Cluj, de pe când era ziarist la Cluj. Luase parte la judecata unor turbulenţi pe care îi apăra un avocat dârz, cu păreri de stânga. După judecare, Brutus scrisese un articol pe care îl ceruse avocatul, prilej de a se simpatiza, amândoi fiind ardeleni, amândoi având o fire comunicativă, amândoi înţelegând gravitatea unei situaţii pe care o onorau cu o straşnică înjurătură neaoşă ce ţâşnea dintre buzele lor, lipsită total de vulgaritate.

Acesta îl primi împreună cu Matusian, ascultă cu seriozitate propunerea patronului.

– Vrei să pleci şi dumneata? îl întrebă pe Trifan.

– Nu, nu, se scutură de propunere Brutus. E cazul ca domnul Matusian să fie însoţit de un specialist. Eu deţin alt sector politic.

– Eşti doctor în sectorul ăsta, zâmbi preşedintele. Ai făcut ucenicie frumoasă la Cluj.

Maşina trecea acum printr-un cartier distrus de bombardamente. Un praf des plutea în văzduh, de la târnăcoapele tinerilor care dărâmau zidurile. Unii se aflau pe crestele rămase în picioare, alţii cărau cu tărgile cărămizile. Printre tineretul acesta entuziasmat se aflau şi fete, chiar eleve de şcoală, cu panglicuţă pe cap. Degajau toţi o înflăcărare, ca şi când porniseră la facerea lumii.

– Trage fereastra, spuse, adresându-se lui Dumitru.

Acesta învârti manivela şi aerul din automobil se purifică, rămânând în văzduhul lui o uşoară mireasmă de paciuli ce se degaja din trupul şi hainele lui Brutus. Dumitru inhală aerul zicându-şi că directorul totdeauna miroase bine.

De departe văzu firma fabricii scrisă pe o ţesătură de metal care susţinea literele. Simţi cum trece prin el un fior plăcut. Aparţinea acestei fabrici de pe când îl chemase Matusian să-l cântărească. De atunci începuse ascensiunea ce-l adusese în vârful ei. Ce-şi putea dori mai mult? Era director general, administrator delegat şi deţinea alte funcţii la fabricile ce derivau din cea principală, printre care se afla şi Rogifer, onorându-le cu prezenţa lui în consiliul de conducere.

Maşina intră în incinta uzinei. În fugă, Trifan îl zări pe portar. Parcă era altul. Când îl schimbaseră cei de la cadre? îi trecu prin cap, urmat imediat de gândul care netezea toate asperităţile. Dă-l în p.... mă-si, zise. Dumitru opri maşina înainte de stratul larg de trandafiri ce mărgineau trotuarul

de-a lungul imensei clădiri. Ştia că aşa îi plăcea directorului. Să facă cei treizeci de paşi pe jos, până la intrare, păşind prin aleea mărginită cu trandafiri. Directorul dăduse dispoziţie să se planteze arbuştii. Într-adevăr, făcea o impresie bună această intrare înflorită în monotona clădire. Două panglici late cu corole trandafirii, roşii, de care însuşi directorul avea grijă. Mereu întreba dacă au fost stropiţi, în zori, nu pe căldură, dacă au fost tăiaţi cei ce se trecuseră, pentru a face loc unei noi îmbobociri.

Brutus păşea larg, primind în piept mireasma trandafirilor. Săltă cele trei trepte de la intrare. Pătrunse în holul acoperit cu un covor, înaintă pe un coridor, deschise o uşă. Se afla în domeniul lui. Îi plăcea să folosească uşa care da direct în birou, nu cea care-l ducea mai întâi pe la secretară. Îşi agăţă melonul în cui şi bastonul, îşi potrivi, în mers spre masa de lucru, nodul de la cravată şi receptă că, pe măsuţa unde de obicei se afla un buchet de trandafiri, aceştia lipseau. Se aşeză la biroul larg, atinse cu degetele placa de onix în care era înfipt un stilou de aur, un dar al lui Matusian, la ultima lui aniversare. Era un obiect ce-l încânta. Placa era ovală, cu reflexe verzui. Pe o bulă de aur se spijinea, ca o corolă suplă, teaca în care era înfipt stiloul, şi el pe de-a-ntregul de aur. Era dat în grija secretarei, care-l scotea din dulap dimineaţa şi-l aşeza pe masă. Cum de uitase de trandafiri?

Deodată uşa se deschise. Se gândi că poate intrase secretara şi înălţă bărbia, îndreptând privirile înainte. Pe uşa dată la o parte fără sfială pătrunse un grup de muncitori. Brutus Trifan se uită la ei cu simpatie. Se ridică în picioare, săltând braţele. Privirile serioase sau calde, pline de solicitudinea obişnuită, se plimbau asupra lor. Pe toţi îi cunoştea. Între ei se afla şi Mladin.

Ei, la naiba, dacă avea nevoie de ceva, era de ajuns să vină doar el.

– Ce-i cu voi? Care-i buba? întrebă prietenește, făcând un pas să iasă de după birou.

Mladin, chiar Mladin fu acela care ieşi din grup. Se uită la Trifan într-un fel care îi era acestuia cu totul necunoscut. Părea că peste privirile ce i le cunoştea, acelea de respect şi simpatie, de încredere şi chiar uneori de voioşie şi sfială, se lăsase un oblon. Erau cenuşii şi nu mai erau ale lui. Se lăsase o tăcere care nu dură mult, totuşi lui Trifan i se păru imensă. Nu-l mai recunoştea pe Mladin, nu-l mai recunoştea nici pe Costea, de la economat, nici pe ceilalţi care lucrau la forjă. Erau ei, dar păreau alţii. Emana din atitudinea lor o forţă, prefăcându-i într-un zid fără nici o spărtură.

– Vorbesc eu, spuse unul dintre oameni, văzând că Mladin întârzie. Rupse zidul, înaintând un pas. Atunci băgă de seamă Trifan că oamenii nu se descoperiseră când intraseră în birou. Se uitau toţi la el cu priviri cenuşii, având şepcile pe cap, ţinând braţele mari, unele ciolănoase, cu palmele cuprinzătoare, pe lângă trup.

– În numele partidului vă comunicăm că uzina a fost naţionalizată. De azi-noapte de la orele douăsprezece ea aparţine poporului, aşa cum aparţin toate fabricile din ţară.

Cuvintele zburară prin încăperea largă, se izbiră de draperiile vişinii de la geamuri şi ajunseră în urechile lui Trifan. Sprâncenele groase se ridicară spre frunte, prin buzele roşiatice zvâcni o flacără de sânge. Ochii i se întunecară. În jurul gâvanelor răsări, brusc, un cerc întunecat. Simţi că gura i se uscase. Mişcă limba între fălci, dar se stăpâni să nu înghită în sec.

– Şi asta era atât de greu de spus? Dacă aşa sunt vremurile, trebuie să ne supunem. Nu-i aşa, tovarăşi? zise.

Cuvintele lui înmuiară expresia oamenilor. Se întrebaseră cum va reacţiona directorul. Se va împotrivi să părăsească biroul, să predea cheile de la seif, de la masa de lucru? Cel mai greu se simţea Mladin, căruia îi revenise sarcina să comunice uriaşa faptă. Dispoziţiile fuseseră date din timp

la toate fabricile, uzinele şi instituţiile productive. Se luaseră măsuri de siguranţă. O fierbere uriaşă şi tainică stăpânise întreaga noapte. Acţiunea fusese pusă la punct, fiecare om ştia ce are de făcut, de zis, de procedat. Lui Mladin îi revenise misiunea de a-l pune în temă pe director, de a-l vedea părăsind uzina fără a face tapaj, căci se putea şi asta. Glasul îi rămăsese în gâtlej. Ştia că pentru asta va fi discutat în şedinţă.

– Atunci trebuie să plec? îi întrebă pe toţi Brutus. Ei, fir-ar mama mă-si a naibii, spuse zâmbind, apropiat. Înjurătura fu receptată nu cu înţeles peiorativ. Îl cunoşteau pe director. De câte ori, după ce le ascultase plângerile, închcia cu o înjurătură, ea netezind asprimile.

Nu-i dădură răspuns. Nu se clinteau de dinaintea uşii, aşteptând ca Trifan să plece, aşa cum anunţase. Acesta se căută în buzunare, scoase cheile de la seif, de la sertarul biroului. Bine că nu se afla acolo buchetul de trandafiri. Ar fi luat un fir cu sine. Altceva nu-i aparţinea. Ochii căzură pe stiloul ce strălucea înfipt în corola alungită de metal galben.

– Pot să iau stiloul? întrebă, privindu-i pe toţi. Ştiţi că-mi aparţine, spuse zâmbind uşor.

– Luaţi-l, că-i al dumneavoastră, se auzi un glas.

– Ei fir-ar mama mă-si, zise din nou. Ne despărţim. Rămâneţi cu bine. Aveţi grijă de trandafiri.

Zidul era fisurat, despărţirea asta fără bruscare, fără revoltă topi mortarul ce-l înţepenise.

Trifan se gândi cum va ajunge în oraş. Uzina se afla la marginea lui şi nu avea nici un ban asupra lui. Se gândise la plecare că va cere la casierie un avans pentru a avea cu ce plăti masa de la Capşa. Avea de încasat leafa pe două luni şi de la Rogifer. Mereu uita.

– Vă duce maşina, auzi glasul lui Mladin, care parcă îi citise gândul (fu singurul director al vreunei uzine care părăsise întreprinderea, aşa cum venise, cu maşina).

Luă de pe masă placa de onix cu stiloul înfipt în ea. Se îndreptă spre cuier cu paşi largi, cu mişcări elegante, luă gambeta şi bastonul, se întoarse spre grupul de muncitori strânşi compact în mijlocul încăperii. Flutură uşor pălăria spre ei. Un zâmbet apăru pe obrazul lui cu pielea întunecată şi rosti cu glasul lui grav, în vreme ce umerii se ridicară o clipă.

– Ce să-i faci, aşa e piesa! Rămâneţi sănătoşi.

Străbătu coridorul, simţind sub paşi moliciunea covorului pe care el însuşi îl alesese din magazinul armeanului Safianu, se opri o clipă în capătul treptelor şi contemplă şirul de tufe de trandafiri ce se întindeau pe două părţi ale drumului spre poartă.

– Numai de i-ar uda zilnic, îşi spuse, şi urcă în maşină prin portiera ţinută deschisă de Dumitru.

De-abia în interiorul uşor încălzit al automobilului se dezmetici. Privi spinarea lui Dumitru, apoi ochii acestuia reflectaţi de oglindă, o privire întunecată surprinse în ei.

– Am băgat-o pe mânecă, zise Trifan cu un glas ce se voia hazliu.

Omul scutură din umeri.

– Îi bag în aia a mă-si, mormăi Dumitru. Să vedem cum vor duce de râpă fabrica.

Trifan nu răspunse. Deslușea mânia lui Dumitru pentru cele întâmplate celui care-l adusese de la Teaca şi-i dăduse slujba de şofer. Brutus înţelesese că în vreme cât i se comunicase „naţionalizarea" în cabinetul lui, Dumitru fusese pus la curent cu cele ce se întâmplaseră în noaptea aceea, poate chiar de noul portar.

– Vă duc acasă? întrebă Dumitru după ce intră în oraş.

Trifan scutură din cap ca trezit dintr-un somn. Cum să-l ducă acasă la ora asta? Nu voia să dea ochi cu nimeni. Voia să-şi limpezească gândurile. Sub frunte şi în toată fiinţa lui se născuse o revoltă. Se simţea nu revoltat, ci ofensat. Cumplit de ofensat. Ofensat de toţi cei cu care petrecuse aseară un ceas în casa marelui Zimbru, de către toţi cu care colabora, se sfătuia în calitatea ce o avea.

Probleme dificile ale uzinei le rezolva în convorbiri în care i se arăta preţuire şi chiar prietenie. Toţi îi arătau simpatie, făceau haz de povestirile lui pline de inedit, lansate în compania unui pahar de vin de la care nici unul nu se da înapoi. Treburile mergeau bine. „Tovarăşii" nu erau căpcăuni, dimpotrivă, erau oameni care iubeau viaţa. Nici nu era de mirare, după anii duşi în închisori. Doreau binele poporului. Aşa spuneau. Aveau metodele lor spre a atinge acest scop, viclenii. El nu se băga. Pe el îl interesa mersul uzinei care rămăsese în spinarea lui în lipsa lui Matusian, ce întârzia. Toţi îl ofensaseră, în frunte cu marele Zimbru. Puseseră la cale o acţiune de uriaşă anvergură: naţionalizarea! De ce nu-l avertizaseră, de ce nu-l preveniseră? De ce nu scăpase nici unul un cuvânt? Să nu-l lase să meargă la fabrică. Să nu fie dat afară de muncitori, de Mladin, care avusese „bunăvoinţa" să-i acorde ultimul drum cu maşina uzinei. N-aveau de ce să nu aibă încredere în el. Fusese şi era democrat. Orice mişcare din uzină o comunica la fabrică. Sindicatul funcţiona excelent, economatul de asemenea. Şi producţia aşişderea. Când partidul avea nevoie de bani, acorda sume apreciabile. La orice nevoie sărise cu bunăvoinţă. Scotea muncitorii la manifestaţie, având steaguri, panouri, lozinci din banii acordaţi de consiliul fabricii, în fond, de el. Era ofensat de marele Zimbru, care trebuia să cunoască acţiunea, era ofensat de tânăra soţie a acestuia, care nu se putea să nu fi prins ceva cu urechea.

Maşina încetini mersul. O coloană de muncitori se scurgea pe mijlocul drumului. Purtau lozinci şi strigau din toată inima: trăiască naţionalizarea. Se dovedea că lucrurile fuseseră bine şi din timp organizate. Cum de nu mirosise nimic? Sigur, el n-ar fi putut acţiona nici într-un fel, dar nu ar fi fost înjosit de oamenii lui. De cei care îi datorau slujbele, locul de muncă, pâinea, iar unii chiar spaţiul gospodăriei lor. De cei care-i spuneau „să trăiţi" şi cărora le răspundea cu bunăvoinţă, simţindu-se între ei ca între ai lui. Viclenii.

Capul îi vuia, coloana se scurgea încet, era împănată cu tot felul de lume. Se vedeau printre ei şi domni, şi doamne, deslușite după îmbrăcăminte. Nu mai purtau pălării pe cap, ci năframe. Ce vor fi revendicat acestea? îi trecu prin cap.

– Opreşte undeva, îi spuse lui Dumitru. Cumpără *Scânteia*.

Omul trase maşina la margine şi dispăru. Trifan apucă jurnalul, voi să-l desfacă, să citească, dar se răzgândi.

– Du-mă la lacuri.

Dumitru coti spre bulevard şi pătrunseră pe şoseaua Kiseleff. Coborî şi privi intrarea în parc. Un frunziş des trimetea o boare spre el.

– Ai un leu? îl întrebă pe Dumitru.

Omul se scotoci în buzunar. Nu era pentru întâia oară când directorul îi cerea câte un ban pentru o ţigară. Destul de des n-avea bani asupra lui. Bogătanul Rockefeller era cel mai sărac om, avea obiceiul să explice Trifan. N-avea nici un cent în buzunar. Cerea, când se trezea că are nevoie de ceva, de la oricine. Aşa era şi el. A cere lui Dumitru sau Mladin era un fapt curent, care nu trezea nici o idee desconsiderantă. Plătea datoria împătrit şi uneori de două ori, uitând că o mai plătise, chiar când suma era mare.

– Rămâi cu bine, Dumitre, spuse Trifan şi-l bătu pe umăr.

– Mai viu pe la dumneavoastră. Să nu vă supăraţi. Vă mai spun ce se întâmplă în fabrică.

– Bine, bine, încuviinţă Trifan şi pătrunse pe aleea ce ducea la lacuri.

*

* *

Nu se vedea nimeni în această oază răcoroasă, cu luciul apei sclipind sub soarele ce începuse să-şi arate tăria. Păşea pe pietrişul mărunt receptând scârţâitul pasului. Îi făcea

bine plimbarea asta. Îşi scoase gambeta de pe cap şi înaintă mirat că tulburarea de mai înainte parcă pierise. Vederea copacilor care împodobeau parcul, malurile lacului, băncile implântate pe margine, îi duseră gândul spre alte sfere. Îi răsări în minte chipul fostului primar al Bucureştiului, lupta pe care acesta o dusese până izbutise să asaneze lacurile putrede din jurul Capitalei. A fost un om de seamă – flutură gândul, chiar dacă m-a lăsat singur cu „afacerea bornelor". Adică eu am fost mai cumsecade, pentru că am luat asupra mea totul, îşi spuse. El a ieşit basma curată. Eu, mai pătat. Dar cine îşi mai aduce aminte de asta.

„Afacerea bornelor" stârnise vâlvă pe vremea când suedezii construiau şoseaua ce străbătea ţara. Un contract de milioane, cum se spune, pentru obţinerea căruia au curs mulţi bani prin diferite buzunare. Pe primar îl interesau bornele ce trebuiau instalate pe marginea şoselei. Contractul fu dat unei fabrici care oferise mai mult. Cel ce trăsese firele, având grijă ca persoana primarului să nu fie cunoscută, fusese el, Trifan. Prin mâinile lui trecuse suma dată după cum se pare într-un loc discret, unde nimeni nu putea surprinde pe cel ce da şi pe cel ce lua. Locul fu găsit într-o vespasiană şi, cum banii n-au miros, operaţia nu fu deranjată de izurile ridicate în văzduh.

Trifan se trezi râzând. Toată întâmplarea ce-i venise în minte îi stârni veselia. Ce mai tevatură, de care nimeni nu-şi mai aducea aminte. Au urlat gazetele, au apărut coloane întregi cu titlul „Trifan şi bornele". A fost şi un proces întins ca halviţa. Preşedintele Curţii voia să-l distrugă. Făcea parte din clica adversă. După război li se încrucişaseră de multe ori drumurile. Acel aspru judecător, semeţ şi vindicativ, devenise un pensionar ce păşea gârbovit, cu paltonul ros în coate. Când da cu ochii de Trifan, ajuns în conducerea celei mai mari uzine, îmbrăcat impecabil, tresărea şi se grăbea să-şi scoată pălăria, salutându-l până la pământ. Am onoarea, rostea, în vreme ce Trifan îi arunca un zâmbet condescendent,

zicându-şi că pentru nimic în lume nu merită să te omori. Toate sunt trecătoare. Efemerul stăpâneşte lumea. Gândul acesta parcă îl îmblânzi. Se aşeză pe o bancă, şi abia atunci simţi o greutate în buzunar. Vârî mâna şi dădu peste placa de onix, cu corola de metal culcată, cu stiloul înfipt în ea. Îl vârâse automat în buzunar. Bine că încăpuse în el. Ce pace era în parcul acesta, parcă s-ar fi aflat la Teaca, în grădina din spatele casei. Nu. În parcul care înconjura castelul Emiliei. Îl cuprinse un fel de pace, se simţea departe de tot tumultul vieţii lui agitate, în care nu mai avusese răgaz să-şi aducă aminte nici măcar de maica lui, care a fost tot ceea ce a iubit mai mult în viaţă. Năvăli asupra lui un val de amintiri, de care se lăsă împresurat ca de o prişniţă binefăcătoare aşezată peste o rană. Vijelia ce se strânsese în el se trase la fund şi răsăriră anii copilăriei, când poştăriţa din Teaca, urmându-şi gândul de a-l face domn pe fiul ei, îl înscrisese la Liceul Andrei Şaguna din Braşov. Îi găsise şi o gazdă la un meşter pantofar care închiria o odaie la trei băieţi, fără mâncare. Fira sosea o dată pe săptămână cu treburile poştei la Braşov şi aducea cu sine un fedeleş de lemn plin cu fasole bătută, câte o palmă de slănină, un dărab de pâine şi câteva ouă. Brutus creştea înalt, dar hrana era neîndestulătoare, cu toate că obţinuse o masă de prânz la „cantina studenţilor", susţinută de doamnele romînce din Braşov. Simţea mereu în stomac un gol pe care nu-l putea înlătura. Îi apăruseră pe obraz nişte zgrăbunţe, iar gâtul i se lungise, ieşind din gulerul hainei ca un picior de ciupercă. Aştepta ziua de vineri, când Fira scotea dintr-o traistă merindea.

– Să legumeşti, îl sfătuia, să nu mânci tot o dată.

Drumul de la şcoală la gazdă trecea pe o stradă mărginită de copaci, o stradă boierească. Se afla acolo o vilă somptuoasă aşezată într-un parc cu copaci şi flori, în special trandafiri roşii ca sângele. Se oprea în drumul lui spre casă, mai cu seamă să vadă o căprioară îmblânzită, care răsărea dintre copaci. Adeseori, pe pajiştea din jurul

vilei se găseau domni şi doamne care şedeau pe scaune de paie şi sporovăiau. Câte un copilaş bătea o minge. O lume mirifică, la care Brutus se uita pierdut, ţinând barele de fier ale gardului cu pumnii încleştaţi, cu jumătate din obrazul umplut de buburuze vârâtă între ele. Adeseori, înaintea porţii aştepta o trăsură. Din vila îndantelată cu ciubucării, cu ferestre largi strălucind sub razele soarelui, apărea un domn îmbrăcat în haină de vânătoare. Un surtuc de postav cu nasturi de corn, pantaloni „briceşi" şi bocanci. Pe cap purta o pălărioară de pâslă verde, cu un pămătuf de bursuc înfipt într-o parte. Apărea pe uşa mare a intrării, deasupra căreia se afla un evantai larg de sticlă colorată, prinsă într-o armătură metalică. Apărea o dată cu el şi o tânără doamnă, cu un bogat păr blond ridicat într-un sul gros ce-i înconjura capul de la tâmplă la tâmplă. Era îmbrăcată într-o rochie albastră ca cerul, dintr-un material suplu, prin care trecea vântul, umflându-i poalele, dezvelindu-i vârful pantofilor de mătase roz şi glezna îmbrăcată în ciorapi de culoarea trandafirilor. O fi fişpanul cu doamna lui, îşi spunea băieţelul, privind perechea ca pe o poză din cărţile de poveşti. Cei doi făceau câţiva paşi pe pavajul de ciment lustruit, apoi se îmbrăţişau. Domnul îşi lua rămas bun de la soţia lui. Ea îl urmărea cu privirile cum păşea pe aleea ce ducea la poartă, cum se urcă în trăsură, răspunzând salutului ce i-l trimitea desigur soţul ei, fluturând mâna. Domnul aşezat pe perna de pluş roşu cerceta puştile aflate alături, erau uneori două, alteori trei. Se aşeza în colţul canapelei şi trăsura o lua din loc. Domnul Pascu merge la vânătoare – auzi odată pe cineva rostind ungureşte. De-abia s-a luat cu doamna. A adus-o la Dârste.

Brutus se uita cu ochii măriţi cum dispare frumoasa doamnă în vilă şi i se păreau aceste scene realmente de basm. Domnul dispăruse, doamna dispăruse şi ea, iar el mai

întârzia cu obrazul strâns între cele două vergele de fier, fără a bănui că, nu mai mult decât peste 10–12 ani, destinul îl va lega de această casă.

La evocarea acestui segment de viaţă, îl cuprinse o pace. Nu suntem decât „executorii" a ceea ce ne este scris, îi trecu prin minte. Degeaba ne frământăm. Viaţa ne duce pe drumul ei. Parcă uitase ce l-a adus aici, pe marginea lacului, simţind între el şi lume un paravan care-l apăra. Deodată îşi dădu seama că ţine în mână ziarul *Scânteia.* Toată pacea în care se lăsase pentru câteva clipe se risipi. Desfăcu ziarul. Pe prima pagină, cu litere mari era anunţat istoricul act al naţionalizării. Scena de dimineaţă se ivi înaintea lui, vie. Jignirea simţită reînvie. Fusese dat afară, îşi spuse urmărind textul articolului. Fusese zvârlit în categoria exploatatorilor, a celor ce au stors vlaga muncitorilor. El? El? se întrebă uimit. El care era prietenul lor, care nu făcuse decât bine, el să fie astfel considerat? Trebuia să vorbească cu marele Zimbru. Trebuia să-şi descarce mânia, era singurul om care-l putea înţelege. Se va întâlni odată cu cei cu care colaborase, cărora le acordase ajutoare, cu care avusese discuţii prieteneşti civilizate. Viclenii.

Mintea i se acoperi din nou de nori. Sări în picioare, împins deodată de nevoia de a-l vedea pe marele Zimbru. Porni spre ieşire, uitând că afară nu-l aştepta maşina. Cum va ajunge în oraş? Pe jos? O veşnicie. Noroc că, prevăzător, ceruse un leu lui Dumitru şi avea cu ce plăti biletul de tramvai. Stătu în staţie, între oamenii care aşteptau şi care aruncau priviri chiorâşe spre domnul îmbrăcat elegant, care mai purta şi gambetă şi care aştepta tramvaiul ca orice om amărât. Trifan sesiză privirea, zâmbi prietenos spre ei, săltă din umeri ca şi când ar fi spus „asta e", şi oamenii părură că-l înţeleg.

Oraşul vuia. Era forfotă pe bulevarde. Coloane sau oameni dispersaţi din coloane, câte unul rătăcit printre placarde cu lozinci, pornit în căutarea unui şir căruia să i se

ataşeze. Prin geamul deschis, o dată cu aerul cald, pătrundea vuietul acesta care de la 23 august nu mai contenea. Mereu se iscau coloane cu cetăţeni, mereu apăreau alte lozinci. Părea că asta le este slujba. Aşa de aproape nu-i văzuse până acuma. Din confortabilul lui automobil nu-i zărea, stăpânit de tot felul de gânduri şi probleme. Ceea ce vedea pe geam era o peliculă a unui film sonor. Între el şi ea exista un paravan nevăzut. Acum însă tramvaiul aluneca alături de ei. Erau chipuri tinere, unele mai mature, vesele, părând că merg spre o chermeză unde aveau să petreacă. La intervale, zbucneau dintre ei scandări ale celor ce erau scrise pe tăbliile de lemn. Atunci toată coloana se însufleţea. Părea un şarpe uriaş trezit din somn. După o zvârcolire, şarpele se potolea, apoi iarăşi prindea viaţă. Ciudat. Un simţământ înviorător îl cuprinse. I-ar fi plăcut şi lui să se afle într-o mulţime tinerească, eventual să încingă o horă cu ei, să bată talpa pantofului de caldarâm, să salte uşor. Cu aceştia nu putea. Aştia aveau altă ţintă decât ceea ce-i trecea lui prin cap în clipa asta. Îi plăcea petrecerea câmpenească, petrecerea de nuntă şi, chiar după ce ajunse „domn mare", pe când locuia în vila Emiliei, când se abătea pe la Fira, accepta să meargă la vreo nuntă. Chiar să cunune, măcar că Emiliei nu-i plăceau aceste bucurii rurale. Nu-l însoţea. Năşea cu Fira sau cu vreo frumoasă sau tânără verişoară. Toate se dădeau în vânt după vărul Brutus şi multe trecuseră, de-a lungul anilor, prin patul lui. Faptul acesta nu le împiedicase să se mărite cu cine au vrut, să facă copii frumoşi, să li se înfierbânte obrajii când erau chemate la vreo învârtită, chiar când ajunseseră neveste.

Tramvaiul înainta. O rumoare normală de oraş viu însoţea mersul lui. Tresări când recunoscu staţia unde trebuia să coboare. Ca un val neaşteptat năvăli asupra lui întâmplarea de dimineaţă. Ce povară îi pusese ea în spinare. Simţământul

de jignire îl simți din nou râcâindu-l. Urcă cu ascensorul la etajul 3 și sună. Auzi pașii Rahilei, care deschise ușa și căscă ochii mirați.

– Ați uitat ceva? îl întrebă. Mâncați acasă, ca să știu ce să pregătesc.

Brutus clătină din cap. Rahila nu pricepu gestul lui. Ceea ce pricepu însă era că Trifan nu se afla în apele lui. Nu se mai întâmplase să vină la ora asta acasă. Era unsprezece și jumătate. Casa încă nu era curățată, geamurile erau toate deschise, încă așternutul doamnei Claudia se afla la aerisit.

Străbătu antreul mare cât o cameră, cu lambriuri sub cuiere. Își văzu silueta reflectată de oglindă și chipul perplex al Rahilei. Păși în holul spațios, elegant mobilat, și se îndreptă spre ușa care da în coridorul unde se afla odaia lui și a Emiliei atunci când venea de la Brașov. Aceste două camere erau izolate de restul apartamentului, ce-l deținea Claudia. Se îndreptă într-acolo ca înspre o vizuină. Dorea să fie singur. Să rumege întâmplarea mai mult decât stânjenitoare prin formă, petrecută în dimineața aceea. Ușa glazvandului se deschise și în prag apăru Claudia. Era îmbrăcată într-o rochie dintr-un material cum nu se mai vedea de mult în București. Desigur era o achiziție din pachet, se gândi Trifan. Se oprise în prag și-l privea întrebător. Părea că întoarcerea lui inopinată o deranja. Diminețile, ea era stăpâna apartamentului. Se trezea la ore târzii, lenevea în pat, în baie, își cerceta unghiile, degetele, obrazul, în vreme ce se gândea cum să-și petreacă ziua aceea. Își pieptăna părul, făcându-l să fluture ca o mătase în jurul obrazului. Avea un aer străin, de ardeleancă decolorată. Nu era urâtă, dar nici ceea ce se numește frumoasă. Poate avea distincție, nu ea, ci trupul ei subțire, picioarele lungi și mâinile cu degetele foarte îngrijite, ceea ce la acea vreme istorică își permiteau prea puține femei să aibă. Ea le păstra frăgezimea, pentru că nu fusese nevoită să le pună la bătaie. Ca fostă soție de ofițer german, o dusese bine în timpul războiului. Acum, ca

văduvă a aceluiaşi ofiţer, se afla sub protecţia lui Brutus, căruia îi zicea încă din copilărie nene Brutus. Şi aşa rămăsese. Cu acest apelativ, nimeni nu-i punea vreo întrebare dubioasă. Brutus o lua cu sine uneori la marele Zimbru ori la Capşa şi la alte împrejurări la care Claudia mergea absentă, nu scotea o vorbă, şi Brutus era mulţumit că nu era vorbăreaţă. Era cu totul în afara problemelor ce deveniseră curente şi intervenţia ei verbală călca în strâchini. Acum Claudia îl străfulgeră cu privirea ei rece, cenuşie. Prezenţa lui o deranja. Trebuia să vină Aristiţa şi amândouă să meargă la Cristina. Brutus n-o plăcea pe Aristiţa. Ea o purta pe Claudia prin diferite case unde nu ştia ce sporovăieşte şi pe cine întâlneşte. Căci dacă era tăcută când îl însoţea pe Brutus, nu tot aşa era când se afla cu prietenele ei. Îi infiltrase soţul ei dispărut un mod de a privi lumea care se adăuga la orgoliul ei de fată bogată, crescută în străinătăţi. Vorbea franceza şi germana fluent, dar de scris nu ştia scrie o frază fără greşeli şi nu numai în aceste două limbi ci şi în cea românească. Nu, nu semăna cu mama ei, Emilia. Aceasta mai păstra ceva din ceea ce fusese odată. O doamnă mare a Ardealului, bogată şi ea, bogat şi soţul ei care, după ce i-a făcut o fată, plecase din lumea asta din pricina unui glonte rătăcit la o vânătoare. Cu el semăna Claudia.

Claudia îl privi uimită. Ce căuta la ora aceea? Îi spusese doar Rahila că domnul nu va lua masa acasă, şi iată-l că se afla aici, cu un obraz sumbru. Vederea ei îmbrăcată într-o rochie care dovedea o inconştientă cochetărie, în adevăr, îl irita pe Brutus. Ce, n-auzea ce se petrece afară? N-auzea intrând pe ferestrele deschise strigătele convoaielor? Cum cuteza să iasă aşa îmbrăcată în oraşul care fierbea? El însuşi se simţise nelalocul lui între oamenii din staţia de tramvai. Zări rochia de interior, pe care de-abia o lepădase Claudia, trântită pe pat. Pe ce lume trăieşte? se întrebă pentru întâia oară. Nu sesiza nimic din

viaţa în care se intrase după război? Nu, nu. Pentru că între acea viaţă şi Claudia stătea Brutus care îi asigura o viaţă neschimbată cu nimic. Înfăţişarea Claudiei în rochia cu care se pregătea să iasă în oraş îl revolta. Se curmă toate – rosti Brutus, fără a se fi gândit o clipă mai înainte la această posibilitate. Se curmă toate, repetă, având pentru o clipă o scânteie clară în faţă. Astăzi nu-i ca altădată. Atunci plecai dintr-un loc, intrai în altul, poate mai bun decât cel părăsit. Prin câte nu trecuse la viaţa lui! Cine ar fi crezut că cel ce venea în trecut la fabrica din Teaca cu bicicleta avea să circule numai cu maşina? Simţea că se află pe un prag nou, unde l-a adus trădarea oamenilor pe care îi ocrotise, le dăduse slujbe şi care nu s-au sfiit să-l poftească afară din fabrică.

– Se curmă toate, repetă Brutus, cu glasul duduind în adâncul pieptului, făcând paşi mari spre uşa care da în coridorul odăilor sale. Se opri pe prag şi aruncă o privire neagră spre Claudia, parcă ea ar fi fost vinovată de toate. Femeia îşi strânse buzele subţiri.

– Nu ştiu ce anume se curmă începând de astăzi. Nici nu mă interesează, auzi glasul ei.

Îşi luă poşeta, mănuşile şi porni spre uşă, întorcând spatele lui Brutus. Ce făcea toată ziua, pe unde umbla, în ce case intra, pe cine întâlnea acolo? Iată cele ce se întâmplau în timp ce el lucra la fabrică, s-o ţină pe ea ca pe o prinţesă, îi trecură prin mintea învolburată gânduri care nu-i sălăşluiseră până acum sub frunte. Uşa de la vestibul se trânti, semn că Claudia ieşise. Umplut de contrarietate, pătrunse în odaia lui şi se opri în mijlocul ei, răsuflând înăbuşit ca şi când înotase până atunci într-o apă şi ajunsese la mal. Da, aici era malul lui, insula lui. Atât îi aparţinea din apartamentul confortabil. Odaia asta. Ideea răsări limpede. Nu el era stăpânul acestei locuinţe. Ea, Claudia, era. Ea deţinea contractul. El se mutase aici după moartea ofiţerului, la insistenţele Emiliei. Erau două femei singure,

adică Claudia era singură, Emilia sta mai mult la Braşov, să aibă grijă de proprietăţile pe care le deţinea încă. Casa cu 17 odăi, fâneţele de la Dârste, ogorul dat în parte, tot felul de treburi care începuseră să se încurce, având procese ce nu se mai terminau, pentru care Brutus îi da sfaturi, aşa, ca un om care nu posedase în viaţa lui nimic şi care socotea lumea, cu toate câte se aflau în ea, a lui, fiind posesorul tuturor bunurilor din jur, pe care, dacă avea nevoie, şi le însuşea. Nici prin cap nu-i trecuse că, în mod legal, era un tolerat în apartament. Ele două, Claudia şi Emilia, ar fi trebuit să fie tolerate, pentru că fără el, în aceste vremuri grele, ce s-ar fi făcut? Sta înfipt în mijlocul odăii şi se uita negru la fereastra deschisă, la coroana copacului, atât de stenică la privit dimineaţa. Acum i se păru încărcată de praful zilei. Nimic plăcut nu venea din partea aceea. Simţi în buzunare o greutate. A, da! Era placa de onix cu stiloul de aur. O scoase, se uită la ea. Atât îi aparţinea în casa asta, în apartamentul acesta. Placa cu stiloul preţios şi costumele de haine din dulap. Altceva n-avea în lumea asta care să fie proprietatea lui. Nici măcar un scaun. De ce-i treceau prin cap asemenea gânduri? Când el susţinea tot ce era împrejur, când el plătea chiria, lumina, leafa Rahilei, îmbrăcămintea Claudiei, tot ce se consuma între pereţii acestui luxos apartament? Nu însemna oare că el îi aparţinea? Aşeză placa de onix pe birou, o rază strălucind din metalul galben aprinzându-l. Să vedem din ce mai acopăr cheltuielile, îi trecu zănatec prin minte, gânduri care niciodată nu-l tulburaseră. Orice ar fi survenit înainte de dimineaţa asta considerase act trecător, ce nu-l ameninţa. Era ca un conducător de corabie care mâna înainte ambarcaţiunea, fără să-l preocupe furtuna sau vijelia. Veneau, treceau, iar el rămânea tot la suprafaţă. Acum însă i se părea că scăpase cârma. Pătrundeau prin ferestre glasurile celor care nu osteneau să tot curgă pe bulevard şi să strige lozinci, din care cea mai puternică şi mai plină de înţeles pentru el îi

răsuna în urechi: „Trăiască naţionalizarea". Treaba lor, îşi spuse. Puteau s-o facă. Ce, era fabrica lui? Dar trebuia să-i fi spus şi lui. Cu trei zile înainte luase masa în casa Zimbrului. O masă aleasă, se serviseră şi portocale, chiar şi ananas, fructe pe care poporul nu le cunoştea. Aseară chiar întârziase la el. Avea obiceiul să treacă aproape zilnic pe la „meşter" pentru a-i strânge mâna. Venea spre înserat şi stăteau la taclale.Ticăloşii. Ştiau ce aveau de gând. Ştiau ce puseseră la cale şi nu au zis nici pâs. Doar el era de-al lor. N-au înţeles? Avea simţăminte socialiste. Cum să n-aibă asemenea simţăminte, el, fiu de ţărancă, ce mai încoace şi-ncolo. Şi Fira şi taică-său fuseseră ţărani. Taică-său fusese mai mult. Muncise la fabrica de la Zărneşti. Asta era un blazon. Şi Mladin ştia, şi Ciobanu, şi câţi alţii. Să nu-l fi jignit. Puteau să vie acasă la el şi să-i spună: „Nene Brutus, căci aşa îi permisese lui Mladin să-i spună, mâine stai acasă. Nu-ţi pot spune mai mult, dar aşa e bine". Asta putea spune şi meşterul: „Domnule Brutus, e mai bine ca mâine să nu mergi la fabrică". L-ar fi scutit de imensa ofensă. Prin câte trecuse în viaţa lui, nici una nu i se păruse atât de jignitoare, ca scena din dimineaţa asta. Poate pentru că în nici o clipă a vieţii nu se simţise mai sigur în scaunul în care se afla. Trăia cu sinceritate în sistemul de curând înscăunat, în care se simţea bine, în care colabora cu cei ce răsturnaseră orânduirea veche, ajutând la noua orânduire. Alţii căzuseră la pământ, el săltase. Săltase pentru că avea cap. Ideile lui veneau în sprijinul uzinei şi a activităţii ce i se cerea. Era muncitor, rezolva, obţinea aprobări, netezea dificultăţi, nu era zgârcit când i se cereau anumite sume. Le da din toată inima. În tren, la întoarcerea de la Budapesta, zăngănea în buzunar coroanele date de Ilona şi râdea de unul singur. Un prost mai mare ca slovacul-ungur nu s-a mai pomenit în lume, îşi spunea. Îi înşirase toată povestea bunicii lui, fudulindu-se cum l-a dus pe credulul jupân, cum se întorsese cu coşniţa

plină şi cu 200 de coroane. Bunica l-a privit adânc în ochi. Părea că se revarsă din ei un şuvoi de păcură care sta să-l acopere.

– N-ai făcut nici o ispravă, a zis cu un dispreţ îngheţat. Ai „înceluit". Ai auzit?! Ai „înceluit", asta ai făcut.

Rămăsese cu gura căscată.

– Semeni cu strămoşul tău. Şi ăla a înceluit lumea, în dreapta şi-n stânga, până i s-a înfundat.

Ştia că un strămoş al său trăise în Mărginime pe vremea când românii erau asupriţi de împărăteasa Maria Tereza, de împăratul Josef, de alţii câţi or mai fi fost, dar mai cu seamă de nobilii unguri. Îi plăcea banul, domnia, cum îşi plac şi ţie – i-a zis bunica, povestind. A înceluit în dreapta, în stânga, până ce oamenii l-au pedepsit. I-au ars picioarele, tălpile şi pulpele. L-au făcut neom. L-au scos din rândul satului, femeia lui, străbunica ta, a trebuit să-şi ia lumea-n cap, să-şi şteargă urma şi numele. Din copiii ei te tragi. Din copiii copiilor ei, şi tu şi taică-tău, care se ocoşea ca nimeni altul, până l-a lovit boala cea grea. I s-au umplut plămânii de coptură, de sânge pe care-l vărsa ca un înjunghiat. A înnebunit-o şi pe Fira. I-a sucit mintea, i-a ascuns ce boală poartă în piept. Bine că s-a prăpădit repede. Visa măriri, ca toţi din neamul lui. L-a pedepsit Dumnezeu pentru că şi el a înceluit.

Bine că nu mai trăia Buna. S-ar fi fudulit înaintea ei povestindu-i de-a fir-a-păr toate câte le făcea, socotindu-le izbânzi. Şi „afacerea bornelor", şi şperţul în vespasiană, şi banii pierduţi la cărţi, şi câte altele.

Înălţă din umeri, având pe chip un zâmbet perplex. Ce trebuia să facă, ce trebuia să întreprindă? Simţea nevoia să vorbească, să expună indignarea lui şi să se desfăşoare înaintea cuiva care să-i dea o replică. Să-i dea dreptate. Să înţeleagă cât era de ofensat de oamenii pe care-i servise cu devotament. De la sfârşitul războiului lucrase mână-n mână cu ei. În sfârşit putuse face „politică" pe faţă, intrând în ea

prin uşa cea mare, nu prin cea din dos cum fusese nevoit s-o facă după ce i se intentase procesul cu bornele. Din pricina lui rămăsese un fel de eminenţă cenuşie. Se învârtea în sectorul cel mai de sus, dar nu pe faţă. Când era ceva greu, lui i se încredinţa. Lua legătura cu „pionii" dintr-o parte, cu „pionii" din altă parte, se târguia, oferea, transmitea, obţinea, fără ca factorii decisivi să fie cunoscuţi. Era o activitate de scafandru care lucrează sub unda apei liniştite. Era apreciat, iubit chiar, e drept, dar nu stimat. Aceasta fusese marea lui durere, lipsa stimei. Rafinaţii politicieni de dinaintea războiului l-au folosit fără să-l propulseze într-o demnitate care şi-ar fi dorit-o. Gustase totuşi din ea o scurtă vreme. O obţinuse printr-o tranzacţie cu Emilia. Era la cinci ani după ce se căsătorise cu ea. O căsătorie haotică, în care tocase banii Emiliei fără scrupule. Emilia nu acceptase despărţirea de „haiducul" care-i zăpăcise mintea şi viaţa. Accepta orice fel de viaţă, numai el să rămână legat de dânsa.

– Să mă numească consilier de presă într-o ambasadă, îi propusese Emiliei, îndemnând-o să vorbească cu fostul ei cumnat, ministrul Pascu, aflat în guvern.

Într-o zi fu încolţit de ameninţările unui gazetăraş care-l acostase când lua masa la Capşa. Îl tratase de la egal la egal, adică îi cerea în numele patronului său, fără nici o jenă, o sumă considerabilă, „ca să tacă". Să nu insereze în gazeta la care lucra. „Găsim un loc undeva, unde să-mi treci pachetul, spuse aşezându-se fără sfială pe scaunul de alături. Dar nu o vespasiană, accentuă cu ironie gazetăraşul. Mie nu-mi plac miasmele, îmi plac parfumurile", spuse gâlgâind un râs, trecându-şi un picior peste celălalt, privindu-l în faţă, sfidător. Brutus înţelese despre ce era vorba. Omul era dintr-o tagmă în care alunecase şi el. Nu se va lăsa târât. Avea oameni tari, acei ce lucrau deasupra undei liniştite. Privirea puşcă spre el două săgeţi aprinse, pornite din ochii lui întunecaţi.

– Spune-i jupânului că-l bag în aia a mă-si. Dar mai întâi te bag pe tine, să pregăteşti locul. Şi acum te poftesc să nu mai faci umbră la masa mea.

Gazetăraşul îşi luă bastonul proptit pe scaun şi pălăria de pai. Făcu un gest cu degetele şi spuse:

– Atât de mari vor fi literele cu titlul articolului. Senzaţie. Tac doar dacă dai.

Brutus împinse masa spre el. Marginea îl lovi peste pulpe pe adversar. Paharele se clătinară. O expresie ameninţătoare flutură pe obrazul rozaliu al gazetarului.

– Vei fi un „om" popular, şuieră pornind spre uşă. Te va cunoaşte toată ţara, spuse, şi dispăru din local.

În aceeaşi seară, Emilia îi aduse răspunsul fostului ei cumnat, frate cu răposatul ei soţ, domnul cu pălărie verde de vânătoare, cu pămătuful de bursuc înfipt într-o parte.

– Dacă dai o sută de mii de lei, acceptă, îi comunică.

– O sută de mii? şuieră Brutus. Dar lacom mai este. Acum înţeleg cum şi-a făcut răposatul averea. Doar din aceiaşi părinţi s-au născut. Emilia îşi duse mâna la frunte. O şuviţă din părul ei blond scăpase şi o enerva tot atât cât o enervau cele spuse de soţul ei.

– Nu zici nimic? îl întrebă. Dai sau nu dai? spuse iritată, prevăzând ce răspuns va primi. Bănuia că Brutus se afla în bani, dar ştia tot atât de bine că o va sili pe ea să scoată suma asta. Şi nu mai voia. Prea dăduse mult de când devenise soţia lui.

Brutus citi în ochii ei indignarea. Presupunea că se umilise înaintea fostei ei rude. Desigur fusese nevoită să asculte învinuirile pe care le cunoştea, anume că luase în căsătorie pe un mâncător de bani, care va toca averea fiicei ei, Claudia.

Sentimentul Emiliei pentru tânărul ei soţ, care o captase cu farmecul ce emana din toată fiinţa lui, era ca un năvod aruncat asupră-i, din ochiurile căruia nu reuşea să iasă. Nici nu voia. Voia să rămână soţia lui, a acestui om,

oricum ar fi fost el. Chiar dacă ea trăia departe de dânsul, simţea că nu trăieşte într-un vid. Brutus se apropie de ea, ridică palma lui mare, cuprinzătoare şi-o aşeză pe creştetul ei. Gestul fu electrizant. Emilia făcuse o mişcare spre el. Poate o va îmbrăţişa. Se înşelase. Brutus îi vorbi cu glas împăcat, cel mai perfid glas ce-l întrebuinţa când voia să aibă câştig de cauză.

– Bine, bine. Nu te frământa. Eu n-am bani. Dacă nu vrei să mă ajuţi, nu-i nimic. Spune cumnatului tău că renunţ. M-am săturat să stau în mâna familiei tale. Şi a ta. Mă retrag la Teaca, să-mi văd de sănătate.

– Vrei să mă părăseşti? întrebase Emilia cu sufletul la gură, ridicând fruntea sub care privirile ei albastre se înecau într-o rouă.

Brutus se depărtă, cu aerul unui om care duce o povară grea.

– Da, vreau să rămân singur, să mă dau la fund. Lupii vor să mă sfâşie.

Chipul Emiliei îşi schimbă expresia. Brutus era într-o primejdie? Îi ascundea ceva. Intrase adeseori în încurcături din care îl scosese ea, cum scoţi un măţ căzut într-o fântână. Ieşea spăşit, apoi revenea la linia lui de plutire, dar rămânea al ei, chiar aşa, într-o căsnicie care nu mai era de mult căsnicie, dar în care el era prezent. Toată familia ei ardeleană sărise indignată aflând că s-a măritat cu un tânăr de 24 de ani. Îi lăsase răposatul destulă avere. Avea de unde da. E drept că Brutus topea tot ce-i cădea în mână. De nimic nu-i părea rău, de toate se despărţea fără regret. Era larg la suflet, pe spinarea altuia. Da, cerea, cerea. Părea că trăieşte de azi pe mâine, că viaţa lui n-avea viitor. Iată, după doar cinci ani de căsnicie, el voia s-o părăsească. Parcă n-ar fi avut libertate totală. Intrase în vila de la Braşov ca un condotier, o cucerise pe ea, instalându-se, în acea perioadă nebună, în fiecare zi în altă încăpere, transformată ad-hoc în dormitor. O vrăjise cu fantezia lui. Fiecare zi şi fiecare noapte erau surprize. Îl

căuta circulând prin camere, strigându-l, ca până la urmă să-l găsească într-o încăpere proaspăt amenajată în dormitor, aşteptând-o. Era sălbatic şi neprevăzut. Şi ea acceptase, uluită de torentul ce-l deborda acest flăcău venit din Teaca, ce trăia azi parcă viaţa s-ar fi sfârşit mâine. Şi deodată toate se risipiseră. Se umplu de vrăjmăşeală împotriva neamurilor ei, îngrijorate de actul ei nebun, neamuri care vedeau că ea se ruinează pe sine şi pe fiica ei.

Brutus privea pe fereastră, Emilia îi contempla spinarea înaltă, cu umerii uşor lăsaţi. Părul negru ca smoala se oprea deasupra cefei, tuns îngrijit, gulerul scrobit tare strălucea. Omul acesta, tânărul acesta, mai mic ca ea cu aproape 15 ani, era al ei. Era o victorie, chiar dacă efectiv nu trăiseră împreună decât cinci ani. Dar ce ani! Se apropia de patruzeci. Nu, nu voia să rămână singură, nu voia să le dea câştig de cauză neamurilor care toate săriseră ca leii asupra ei. Cei mai mulţi făceau politică. În loc să-l ajute pe Brutus, să-l ia lângă dânşii, îl provocaseră. Nu, nu se lăsa abandonată. Duse mâna la urechi. Atârnau de lobul lor doi solitari dăruiţi la nunta ei de fostul ei soţ. Părea că poartă doi sori strajă obrazului în care începuseră să apară pe la ochi uşoare riduri. Era orgolioasă. Îi purta zilnic, fără să-i dea jos vreodată, parcă ar fi fost un semn pentru orişicine, sfidător. Le atinse „substanţa" cu degetele fine. O abia perceptibilă senzaţie de răcoare sesizară buricele degetelor. Le mişcă repede cu un gest hotărât, într-o grabă să nu se răzgândească, sau Brutus să rostească o implacabilă decizie. Îi desprinse, îi aşeză în palmă. Erau două vietăţi strălucitoare, strânse într-o montură de platină, care se uitau la ea parcă ar fi fost vii. Făcu doi paşi spre Brutus. Acesta sta nemişcat ca o stâncă. Îi puse mâna pe braţ. Brutus tresări parcă ar fi fost smuls din cine ştie ce gânduri grave. Se uită în creştetul Emiliei, în care, spre surprinderea lui nemărturisită, desluşi câteva fire argintii. Să fie adevărat? Oare nu era reflexul luminii în părul ei blond?

– Ia-i, auzi glasul Emiliei. N-am bani peşin, spuse cu o expresie care dovedea familiarizarea ei cu probleme în care banii circulau. Ia-i, continuă întinzând palma pe care zăceau cei doi solitari ca într-o cutie căptuşită cu mătase rozie, tandră.

Brutus se uită la ei. De câte ori se afla în nevoi, ochii-i căzuseră pe averea pe care o purta Emilia, din cochetărie, în fiecare zi, în urechi. De la ei, privirile se mutară pe chipul femeii. Expresia ei era plângăcioasă, marginile pleoapelor începuseră a se înroşi de lacrimile pe care şi le stăpânea. Efortul acesta îi schimonosea uşor obrajii, arătând că anii îşi caută calea pe suprafaţa lor.

– Chiar n-ai bani la îndemână? întrebă cu o îngrijorare care o emoţionă. Nu pot să-i iau. Sunt ai Claudiei.

– Dă-i dracului, izbucni Emilia ţărăneşte, uitând că-i o doamnă din Ardealul atât de nobil. Ia-i. Prefă-i în bani. De Claudia n-avea tu grijă. Ce-i al ei e pus deoparte.

Brutus sălta uşor pe tălpi. Un zâmbet îi flutură pe buze. Emilia era o negustoreasă chibzuită. Ştia să dosească, să strângă, să nu sloboadă decât la ananghie. Cunoştea cum se hărţuieşte cu oamenii cărora le dase moşia şi păşunile în arendă. Cum îi purta pe la judecăţi, până scotea cea din urmă para. Totuşi, gestul ei îl impresionă. Voia ca şi Emilia să ştie asta. Luă solitarii şi-i aşeză pe măsuţa de alături, apoi deschise baţele. O cuprinse între ele, strângând-o la pieptul lui larg. Ea îşi culcă fruntea pe cămaşa lui albă, care mirosea a paciuli, braţele lui o strângeau şi nu-i dădeau drumul. Pentru un asemenea moment merita să sacrifice solitarii. Înălţă chipul spre el. De când nu mai fusese atât de aproape de obrazul ei. Îl văzu întunecat şi i se păru un fapt enorm. Îi văzu nasul cărnos şi mic, cu nările adânc tăiate, îi văzu ochii ocrotiţi în uşoara înnegurare a găvanelor, lucind spre ea cu o insistenţă pe care n-o desluşea. Poate va vrea să mă sărute, o înfioră un gând. Aştepta. În adevăr, Brutus se aplecă şi-şi cufundă obrazul în părul ei atât de blond şi

care-l vrăjise cu cinci ani înainte în compartimentul de tren în care o cunoscuse. Îşi lipi buzele de locul unde desigur doar i se păruse a se fi ivit câteva fire argintii. Emilia fu copleşită. Se lăsă pe braţele lui fără să-şi dea seama de gest, dar îşi dădu seama că Brutus o îndepărtă, aşezând-o pe un scaun alăturat, privind-o grav ca un hipnotizator. Cu degetul arătător ridicat dintre celelalte, făcu un gest spre ea, care n-avea glas. Fii cuminte, părea că spune. Emilia înţelese şi strangulă şuvoiul de dragoste ce izbucnise în ea. Se duse la un scrin, unde găsi o cutioară cu catifea azurie, aşeză solitarii în ea, îi mai privi o dată, apoi cu degetul apăsă pe căpăcel, care clămpăni uşor.

– Du-te la Reich, tot de la el i-a cumpărat Nichi.

Solitarii Emiliei îi însuşise prin modul lui de gândire pragmatic. Nu-l preocupa valoarea gestului. Ce-l preocupa era paşaportul cu care putea călători de-a lungul Europei, pe banii statului, şi să debarce în gara de destinaţie.

Cu cât se gândea mai mult, amintirea ofensei din acea dimineaţă îl scurma mai tare. Simţi gura uscată. Ce să facă? Era în miezul zilei. Avea înaintea lui un timp cu care n-avea ce face. La ora asta ar fi fost copleşit de problemele fabricii. Îşi permitea o pauză, cerând să i se aducă de la cantină cele pregătite, să guste dacă mâncarea muncitorilor era bine preparată. Îi plăcea mâncarea de la cazan tot atât cât îi plăcea o friptură împănată, servită cu dichis. Se lăsă pe scaun şi desfăcu ziarul. Îşi trecu privirile întunecate peste literele care înfăţişau actul istoric înfăptuit. Nu era o glumă. Nu se mai putea nimic schimba. Era deposedat ca toţi proprietarii, directorii, patronii, floarea conducerilor, floarea economiei ţării, aceia care dăduseră această aureolă imenselor uzine, fabrici, întreprinderi. Stăpâni erau acum muncitorii. Citea aceste cuvinte care-i ardeau buzele. Da, acei oameni ce foşgăiau acum prin uzină, pe coridoare, prin birouri şi hale, ca furnicile într-un muşuroi. Anarhie, îi zbură de pe buze cuvântul. Vor sări în aer uzina, fabricile. Cum să se priceapă

ei în tainele unei conduceri organizate, competente, pline de răspundere? Poate îl pun pe Mladin în frunte. Poate acesta să fi furat câte ceva de la el. Şi ca printr-un geam, prin faţa ochilor vedea somptuosul lui birou din care fusese „poftit" să plece. Nu. Fusese evacuat, deposedat, repetă, învârtind cuţitul în rană. Revedea halele uriaşe cu focurile, desigur stinse acum. Ciocanele se vor fi înţepenit, cuptoarele se aflau în primejdie dacă nu se scoteau şarjele la timp. Dezastru. Zvârli gazeta pe jos. Ce avea să facă în această zi şi în cele care vor veni? Se afla într-o viaţă care începea acum, în clipa asta. Într-o geneză pentru care nu era înarmat. Nu putea presupune nimic pentru viitor. Viitor? Pentru întâia oară se simţi azvârlit într-un tunel cu o singură ieşire. Fusese încredinţat că avea „cap politic" şi chiar îl avea. Fără acest cap politic nu s-ar fi descurcat în iţele vremii şi în general ale vieţii lui. Acum, în situaţia pe care o deţinuse, crezuse că era în sfârşit „stimat". Stimat de toţi acei factori de conducere politică pe care îi întâlnea în casa Zimbrului. Ajunsese la acel stadiu de apreciere care face mai mult decât o avere. Era stimat, ceea ce nu izbutise să fie până la perioada asta. Nu-l stimaseră nici „ei", nu, constată cu indignare. Îl jucaseră pe degete. Ce fel de cap politic avusese, dacă nu sesizase că mersul acestei politici nu mai aluneca pe şinele de până atunci? Crezuse într-o continuare, fără să prindă de veste că trenul fusese săltat pe alte şine şi alerga într-o direcţie pe care nu şi-ar fi putut-o imagina cu o zi înainte. În trecut, o situaţie similară, adică o concediere, oferea posibilităţi care confereau un fel de elan, ca unui ostaş care aude sunetul goarnei ce dă comanda de „atac". Nu te speria nimic. Acum?

Se gândi să dea un telefon Zimbrului, dar se răzgândi. O jenă, chiar o ruşine îl străbătu. Avu un simţământ stânjenitor, ca şi cum ar fi înfăptuit ceva reprobabil, motiv pentru care ar fi fost sancţionat într-un mod ruşinos. Mai bine se va duce la el, să ia pulsul acţiunii pe care desigur el

o cunoştea. Pulsul simţămintelor lui faţă de el, stare la care ţinea cel mai mult. Trecu în holul mare, cu geamurile închise să nu intre căldura ce se ridica din trotuare. Glasvandul de la camera Claudiei era larg deschis. Încăperea era elegant mobilată, cu piese Bidermayer, cu o canapeluţă confortabilă, lângă care se afla o măsuţă pe care sta o scrumieră. Aici îi plăcea lui să petreacă un ceas de singurătate cu un pahar de vin şi o ţigară bună. Când auzea uşa de la intrare deschizându-se se ridica şi se muta într-un fotoliu din hol. Claudia pătrundea în apartament cu un chip evaziv. De unde venea? N-o întreba. Desigur de la croitoreasă, de la coafor sau de la Aristiţa. O viaţă ce o continua pe cea dintotdeauna.

Rahila deschise uşa dinspre oficiu.

– Mâncaţi acasă? întrebă privindu-l cu ochii ei de câine credincios.

– Nu ştiu, răspunse Trifan.

– Oricum, eu tai o fleică de viţel. Domnişoara Claudia nu vine acasă.

Coborî cu cuşca ascensorului pe care o părăsi trântind uşa. Ajuns în stradă, îl cuprinse o undă de căldură. Dinspre bulevard veneau în valuri strigătele mulţimii. Era o mişcare, parcă se mergea la paradă. Dacă s-ar strecura cumva printre ei, îi trecu prin gând. Ar afla ceva. Ce? Se opri pe marginea trotuarului, uşor derutat. Sta între ruinele unei situaţii, a unei vieţi dărâmate de şuvoiul care trecea, care schimbase din temelii nişte statornicii, nişte rutine, în lipsa cărora, pentru întâia oară, nu ştia cum să se descurce. Îşi da seama că Matusian nu plecase. O „ştersese". Şi ăsta tăcuse. Lozinca lui, aceea care nu-l lăsa să se surpe niciodată şi anume că ceea ce trebuie să se-ntâmple se întâmplă, nu avea nici un răsunet în clipa asta. Se va duce la Zimbru, se hotărî. Se întoarse şi porni spre capătul celălalt al străzii. După colţ, cam la mijlocul ei, se afla o vilă cu două etaje în stil florentin, pusă la dispoziţie. Demnitatea ce o deţinea, aceea

de membru în Marea Adunare Națională, solicita un confort cu atât mai mult, cu cât strânsese în jurul lui numeroasa-i familie. Înaintea porții se afla o cabină de lemn, adăpost pentru paznic. Acesta sta pe pragul ei și privea strada cu ochii șterși. Brutus avea intrarea liberă. Înainte de a intra în curte se mai oprea câteodată și-i da omului câte o țigară, schimbând cu el o vorbă în stil popular, cum avea Trifan obiceiul să-și apropie oamenii. Când îl văzu pe Brutus, paznicul părăsi pragul cuștii și făcu un pas spre el.

– Să trăiți, spuse schițând un gest spre tâmplă. Domnul președinte mi-a spus că nu primește pe nimeni. Nici azi, nici mâine. Brutus se dădu un pas înapoi. Chipul i se lumină cu mirare, ca de o glumă bună.

– Nici pe mine, Pavele? întrebă cu glasul îngroșat.

Omul ridică din umeri.

– Nici pe dumneavoastră. Porunca e poruncă. N-o calc.

Brutus făcu un pas spre poartă, dar omul, uitând că numai ieri îi dăduse Trifan o țigară americană, se așeză înaintea lui.

– Nu se poate, tovarășe, rosti cu glasul ușor ridicat. Am dispoziție. Peste ea nu se poate trece.

Brutus ridică sprâncenele, mirarea i se zugrăvea pe obraz. Omul nu-i mai spunea domnule. Portarul îi vorbise parcă n-ar fi știut cine e el.

– Așa? Noa-i bine, zise ca la Teaca și se gândi că „toți" au fost vorbiți. Sălță din umeri, afișă un zâmbet stingher și, desfăcând ușor brațele, spuse: Dacă-i poruncă, e poruncă. Se întoarse și o apucă din nou spre bulevard.

Porni pe stradă lăsându-se năvălit de gânduri care mai de care mai deosebite.Părea că cineva deșertase în capul lui un coș într-o neorânduială bizară. Ce privire îi aruncase Claudia când dăduse ochii cu el. În altă zi n-ar fi receptat-o, acum da. Rece, distantă, plictisită. Poate era mânioasă că aseară n-o luase cu el la Zimbru. O lua cu el insinuând, pe oriunde se putea, că era fiica fostei lui soții. Era atât de

învălmăşită relaţia cu ea, pe care nu ţinea s-o limpezească. Nu fusese niciodată prea aprinsă, cel puţin din partea ei. Părea că se lasă dusă încotro era dirijată, dar în realitate nu făcea decât ceea ce voia ea. Nu cerea, nu solicita, tăcea, acţiona, cuprinsă între parametri ce nu puteau fi clintiţi. Nici când aflase că devenise văduvă după ofiţerul german nu se tulburase prea mult. Nu rămânea în vânt. Nenea Brutus era alături şi se afla într-o situaţie mai briantă ca oricând. Nu le părăsise, pe ea şi pe maică-sa, niciodată. Chiar dacă uneori viaţa lui se desfăşura departe de ele. Brutus nu era un om care să suporte un căpăstru. Dacă Emilia izbutise să-l ţină în preajma ei, se datora faptului că ea intra în voia lui.

Se trezi în preajma Grădinii Icoanei. Simţi pătrunzându-l mireasma care, sub coroanele bogate ale copacilor, păstra o plăcută răcoare şi peste sufletul lui trecu o undă de înviorare. Văzduhul reavăn ce părea că sălăşluieşte în oaza înverzită îl aruncă în apa unui trecut care zăcea în el acoperit de prezentul urban în care trăia. Pătrunse pe alee ascultând scârţâitul paşilor pe pietriş, receptând cu o nedesluşită plăcere câteva glasuri de copii care se jucau mai încolo. Căută o bancă retrasă, adăpostită sub generoasa coroană a unui copac. De când nu mai şezuse în mijlocul naturii? De când nu mai auzise cântec de păsărele? Auzea în fiecare dimineaţă ciripitul vrăbiilor gălăgioase ce veneau din grădina de peste drum a casei unde locuia. Nu-i plăceau întotdeauna. Erau sâcâitoare şi neostenite. Aici receptă un subţire şuierat. Doar n-o fi o mierlă, îşi spuse, înălţând fruntea spre bolta înfrunzită. I se păru că se află în grădina casei lui de la Teaca. Grădina care era drumul pe care veneau în taină verişoarele lui frumoase şi sănătoase pe care le aştepta pe pragul odăii din spate.

Trecătoarea stare de beatitudine din grădină se risipi. Ce fel de politician fusese, răsări din nou un gând care-l lua la răspundere. Nu-l neliniştise desfiinţarea moşierimii.

Actul acesta nu-i dăduse de gândit. Nu, căci nu fusese moşier. Îi luaseră şi Emiliei păşunile şi chiar casa. Nu erau ale lui. O scăpaseră de procese şi drumuri. El nu poseda nimic, n-avea ce pierde. El avea munca ce-o depunea pentru prosperarea uzinei, colaborând cu cei veniţi în fruntea treburilor. Nici data de 20 decembrie 1946 nu-l făcuse să tresară. Se etatizase Banca Naţională. Foarte bine, se gândise atunci. Vom putea lucra mai lesnicios cu o instituţie de stat decât cu una în care guvernatorul era omul cine ştie cărui partid.

Şi câte alte evenimente nu mai urmaseră. Cum de nu le pătrunsese tainele? Cum de nu deslușise intenţiile, cum de nu înţelesese că va veni şi rândul marilor industrii? Să-şi fi luat liniştit placa de onix cu stiloul de aur şi să-şi fi căutat de drum. Chiar să fi plecat cu Matusian. Vicleanul patron ştia ce avea să vie. I-a propus şi lui să-l însoţească, el nu, el rămâne în ţară, la slujba lui de frunte, între oamenii a căror stimă o câştigase. Se compromisese cu afacerea bornelor, cu rechemarea urgentă de la Madrid, unde fusese numit ataşat cultural, cu aruncarea în închisoarea Văcăreşti. E drept, n-a dus-o rău. Emilia îi trimitea aşternuturi de acasă. Plapuma de mătase cu pătrate portocalii. Lenjerie de olandă din trusoul ei. Masa i se aducea de la Capşa. Emilia nu se zgârcise. Când avea poftă să iasă la un local de noapte, directorul închisorii, care ştia ce „domn mare" şi, desigur, puternic, avea în grija lui, îl poftea să părăsească chilia şi însoţit de un gardian în civil să petreacă o noapte la Maxim sau Chat-Noir, rugându-l să se întoarcă la ora cinci dimineaţa fix. Crezuse că istoria îl va ocoli? Gândurile îi puneau întrebări, îl îmboldeau duşmănoase, să răspundă. Îşi trecu picior peste picior, scoţând de pe cap pălăria neagră cu boruri tari pe care o aşează alături. O rază pătrunsă prin frunziş îi mângâie fruntea. Ce bine s-ar fi simţit dacă n-ar fi existat gândurile. Îşi vârî, dintr-un vechi obicei, mâna sub cămaşă şi pipăi pielea. Era uscată. Nu, nu se deschisese

nimic în plămâni. Asta mai trebuia. Gestul acesta îi aducea aminte de Mira. Dacă ar fi luat-o pe ea de soţie, cum i-ar fi fost viaţa? Tot aşa, îşi spuse mânios.

Legătura lui cu Mira ajunsese publică, dar nu oficializată. Primarul îi reproşa tărăgăneala, luptând între simpatia şi admiraţia ce o avea pentru fiul poştăriţei şi simţămintele de indignare pe care ar fi trebuit să le lase să izbucnească.

– Ce-ar fi dacă te-ai însura cu Mira, îi spunea Fira, maica lui. A ajuns doctoriţă. Vei fi sub îngrijirea ei. Brutus se scuturase. Nu-i trebuie înger păzitor. În asemenea timp o cunoscuse pe Emilia. Avea 23 de ani...

Îşi aşeză gambeta pe cap. Soarele era puternic şi razele lui cuprinseră coroana copacului, năvălind sub ea cu aprindere. O păsărică îndrăzneaţă îi dădu târcoale, apoi se lăsă spre capătul băncii pe care stătea, mişcând capul în dreapta şi-n stânga. Cum nu ameţeşte, se gândi Brutus, păsărica făcu două salturi cu aceleaşi mişcări din cap care puteau fi presupuse că cercetează ivirea vreunei primejdii, ciocăni de două ori cu ciocul în scândura cenuşie şi brăzdată a băncii şi-şi luă zborul.

Aşa sunt şi eu acum, îi trecu prin cap, ca păsăruica asta singuratică, în căutarea unei firimituri. Da, şi eu sunt în căutarea unei soluţii. Trebuie s-o găsesc. Înaintea lui nu era nici o perspectivă. Înţelegea lucrul acesta. Se uita în viitor ca la un castel de cărţi de joc, ce stătuse până atunci falnic sub sofisticata lui zidire, dar acum se prăbuşise la un nevăzut gest. Deci Zimbrul îi poruncise portarului să nu fie lăsat să intre în casă. Duse mâna la buzunar, dădu peste *Scânteia* cumpărată de Dumitru, pe care nu ştia când o vârâse în buzunar. O desfăcu înaintea ochilor săi şi citi titlul care se întindea pe toată suprafaţa paginii, parcă n-ar fi ştiut ce conţine. Era decretul de naţionalizare. Încărcat de indignare, trecuse în dimineaţa asta prea repede peste el. Acum îl purecă cuvânt cu cuvânt. Înţelese că era o sentinţă dată şi executată. Se simţea tot atât de singuratic cum era

păsăruica ce poposise pe bancă lângă el. Cine avea grijă de ea? Dumnezeu, aşa scrie în *Biblie*. Dar de el cine să aibă? El însuşi. În fulger făcu un bilanţ al celor ce deţinea. Nimic. Toate câte sunt în lume fuseseră ale lui până în dimineaţa asta şi, iată, un decret îl deposedase de ele. Casa? Casa era a Claudiei. Bani ioc. N-avea niciodată asupra lui. Cele 12 costume de haine din dulap erau toată averea pe care o acumulase în atâţia ani în care printre degetele lui trecuseră bani gârlă. N-avea nici măcar un ban să-şi cumpere o ţigară. Hohoti într-un râs bizar. Ei, mama mă-si, bine am ajuns, îşi spuse. Va trebui să apeleze la Emilia. Mai avea ea ascunsă prin cotloane vreo bijuterie. Mai deţinea câteva fânaţe care-i aduceau bani ce desigur îi strângea la ciorap. Emilia şi Claudia îi oferiseră apartamentul, adică o viaţă împreună cu ele. După ce Claudia ieşise din doliu, relaţiile lor se reînnodară. Emilia, discretă, se făcea că nu ştie nimic. Ştia de pe vremea când începuse totul. Ştia că datorită Claudiei, el rămânea al ei. Datorită fetei, Brutus n-avea să se despartă de dânsa în veci. Chiar dacă el mai dispărea din când în când în cine ştie ce colţ al capitalei, ducându-şi traiul de holtei de bani gata. Fu bucuros când Claudia se măritase fără ca să stârnească dubii. Neamţul n-avusese prejudecăţi. Revenea de pe front în concedii scurte, se desfăta cu nevasta, cu unchiul ei Brutus, un om ca o grădină, într-o ţară pe care o ocupase poporul lui viteaz, cu soacra, despre care nu ştia bine de era sau nu nevasta lui Brutus. O vreme, Brutus locuise într-un apartament în Parcul Filipescu, avându-l ca fecior pe Dumitru. Într-o seară, stând într-un fotoliu şi savurând o ţigară, văzu profilându-se în geamul apartamentului de la parter chipul Emiliei. Sosită de la Braşov, înveninată de gelozie, îl spiona prin ochiurile perdelei. Îi deschise uşa, o pofti cu politeţe în casă; îi vorbi blând, întrebând-o ce nevoie o aduce de la Braşov. Îi oferi un pahar cu vin, apoi o sfătui să plece. N-avea dispoziţie în seara aceea să descâlcească cu ea problemele unui nou

proces ce o preocupa. O pofti să se întoarcă la hotel, la Athenée Palace, unde trăsese. În dimineaţa următoare o va căuta. Emilia se lăsă din nou îmbrobodită de tandreţea cu care-i vorbea, de mângâierea pe umăr sau chiar pe obraz a palmei lui electrizante, de vorbirea lui străbătută de sinceritate. Se lăsă condusă până la uşă. După plecarea ei, Brutus îl sună pe Dumitru şi-i dădu ordin să-i găsească urgent o altă locuinţă. În ziua următoare, după ce Emilia îl aşteptă zadarnic la hotel, se decise să-l caute din nou acasă. Găsi uşa zăvorâtă şi pe ferestre lipit un ştraif pe care scria „de închiriat".

*
* *

Nu i-ar fi fost greu să pună banii în mâna gazetăraşului ce-l ameninţase cu un articol incendiar. Lichidase cu el cu aroganţă, ştiind că în câteva zile se va afla în drum spre Spania, unde cumnatul Emiliei, ministrul Pascu, obţinuse ceea ce-i ceruse. În tren, răsuflă cu un simţământ de mare fericire. Scăpase de Emilia, scăpase de miezul eventualului scandal. Prin plecarea lui crezuse că gazetăraşul se va da bătut. Întrerupse călătoria la Vevey, unde o găsi pe Claudia, domnişoară în toată regula, pe care o scoase din pension şi regăsi în camera lui de hotel drumul inedit al unei virginităţi sorbite cu un an înainte, când Emilia îi încredinţase fata s-o ducă la un pension din Elveţia. Claudia îi stânjenea. Sta între ei, înclinând cu simpatie spre noul soţ al mamei, care o trata ca pe o domnişoară, sprijinind atitudinea ei, împotriva Emiliei, mereu nervoasă şi nemulţumită că nu-l putea urma pe Brutus prin toate locurile pe unde rătăcea din pricina ei. Emilia crezuse la început că Brutus o va ajuta în problemele cu arendaşii, cu moşia, dar el avea alte preocupări. Încercase să-l implice, dar rezultatul fusese dezastruos. El o sfătuia după cum se pricepea. Ce să mai ţină hotelul de la Timişoara, care

mergea în pagubă? Mai bine să cumpere o moară la Giurgiu. Giurgiu era mai aproape de Bucureşti decât Timişoara. Un prieten îi relatase ce bănet îi aduc morile, din uriaşa producţie de grâu exportat sub formă de făină. Înflăcărase imaginaţia Emiliei, fire de negustoreasă, strângătoare s-ar fi putut spune, chiar rapace, dar de o rapacitate păguboasă, căci luându-l consilier al treburilor ei, totul se scurgea printre degetele lui răsfirate. Periplul lui ţinu o lună, timp în care vânduse hotelul, având procură. Dăduse o raită pe la Cluj, unde Mira îl primi ca pe un viitor soţ, căci el lăsase să se înţeleagă că va divorţa, sau chiar era divorţat. Ajunse şi pe la Craiova şi Târgu Jiu, unde găsi prieteni de un pahar de vorbă. Se abătu, bineînţeles, şi pe la Giurgiu, ca să nu spună că n-a fost şi pe acolo, banii alunecând din buzunarul lui în nesfârşite petreceri. Reveni la Braşov, în somptuoasa vilă pe care o admirase ca elev înainte cu 14 ani, şi-i înşiră Emiliei păguboasa afacere. Hotelul îl vânduse, dar moară nu cumpărase. Îi puse pe masă ce-i mai rămăsese din suma primită. Emilia se luă cu mâinile de cap ascultând înşiruirea lui Brutus. Acesta încerca s-o împace. Claudia îşi vârâse capul pe uşă, arătând un chip mânios. Prea striga maică-sa la nenea Brutus. Acesta sta înfundat în fotoliu, în vreme ce Emilia se năpustea asupra lui ca un uliu. Era o victimă nenea Brutus, mama ei nu se purta bine cu acest bărbat, frumos, elegant, atent cu ea, care-i vorbea cu blândeţe. Ce-i reproşa mereu mama? Nu înţelegea, da, va merge în Elveţia şi va scăpa de apăsătoarele scene pe care le crea maică-sa.

Brutus reuşi s-o îmbrobodească pe Emilia din nou. Îi făgădui o săptămână de capitală şi îndrăgostita femeie se înmuie ca untul. Dar ce să facă cu Claudia? N-o puteau lua cu dânşii şi nici nu putea rămâne fata singură în căsoaia aceea mare.

– O trimit la pension, spuse Emilia, privindu-l pe Brutus în ochi. N-avem altă soluţie. Să putem avea şi noi un trai omenesc. Trebuie să urmeze o şcoală străină, aşa voia taică-său.

Miji privirile, ochii ei albaştri trimiseră scântei spre frumosul şi tânărul ei soţ.

– Te rog să te duci tu cu ea. Până te întorci, eu descurc nişte treburi aici, amân altele, mă uşurez de încurcături, aşa că te pot însoţi pretutindeni. Să petrecem un timp ca pe vremea când ne-am căsătorit.

Vorbind, se exaltase şi chipul ei exprima o lumină ce o întinerea. Claudia vârâse tocmai atunci din nou capul pe uşă. Expresia mamei sale o indispuse. Mai mult. O jena. Emilia se aşezase pe genunchii lui Brutus, care şedea mai departe în fotoliu, şi-i înconjurase gâtul cu braţele. Nu mai putu suporta scena aceasta de intimitate. Smuci clanţa şi trânti uşa.

– Vezi, vezi?! zise Emilia, depărtându-se de Brutus. Ne pândeşte. E chiar geloasă. Da, da. La vârsta asta fetele sunt geloase. Trebuie s-o duci la pensionul unde am fost şi eu. Altfel n-avem viaţă.

Întrerupse călătoria la Budapesta, vrând să-i arate Claudiei frumoasa capitală în care se simţea atât de bine, unde limba ce o auzea împrejur îi era familiară ca şi limba maternă. O plimbă cu vaporul pe Dunăre, îi făcu toate voile, Claudia desferecându-se dintr-o închisoare în care părea că trăise. Seara o petrecură la localul de noapte Rezi, unde programul o ameţi ca şi cupa de şampanie. Brutus se amuză de uimirea ce o mărturisea în fiecare clipă, de bucuria ce-o manifesta fata de 14 ani descoperind o lume nebănuită, cuprinsă de o veselie necunoscută. Întindea braţele goale până la cot, ieşite din rochia pe care i-o cumpărase „nenea Brutus", străduindu-se să prindă baloanele lansate în văzduh. Privirile lui Brutus se topiră într-o dulce sclipire, văzând uimit cum feminitatea Claudiei se

dezvolta rapid. Fata râdea năstrușnic de bulele ce țâșneau din cupa de șampanie drept în nasul ei când voia să soarbă din băutura care o amețise, parcă s-ar fi rotit de o sută de ori. Brutus făcu semn unei serveuse, care se prezintă cu un coș plin cu tot felul de fleacuri strălucitoare și atrăgătoare, și o pofti pe Claudia să aleagă. Fata alese o splendidă păpușă Lenci, îmbrăcată într-o largă fustă de tafta și dantele, cu bucle blonde căzute de sub pălăria de pai florentină. O strânse la piept, apoi se avântă și-l sărută pe Brutus. Din clipa aceea, Trifan o privi cu alți ochi. Se afla la masă cu o domnișoară, nu cu o fetiță, chiar dacă ea strângea acum la piept o păpușă Lenci. Privirile Claudiei ușor aburite, trimiteau spre el spoturi electrizante, provocate de atmosferă, de păpușă, de acest soț al mamei ei, atât de drăguț, pe care maică-sa îl certa adeseori, reproșându-i câte de toate. Brutus o conduse în camera ei purtând-o de braț, simțind nesiguranța pașilor și căldura trupului lipit de șoldul lui. De când nu mai simțise asemenea înfiorare! Desigur, Emilia îl atrăsese, ba chiar îl zăpăcise, dar bagajul acesta de simțăminte se consumase. Repede se consumase. Adeseori se simțea vidat, cum se simțise și cu Mira, lucru ce nu-l împiedicase să clădească iluzii în care în clipa aceea el însuși credea. Căldura ce străbătea pătrunzând prin stofa hainei lui, venind de la tânăra asta crescută prea înalt pentru vârsta ei, răspândea o candoare ce depășea inocența. Pătrunse în odaia ei, o întinse pe pat. Fata se lăsă manevrată ca într-un somn. Această abandonare îi dăduse un simțământ straniu. Comitea un lucru de taină ce se desfășura în încăperea asta de hotel, sporind atractivitatea. Îi desfăcu frumoasa ei rochiță și se trezi cu un trup de adolescentă bine formată, cu sânii ușor înălțați deasupra pieptului, ca două fructe rare așezate acolo, cu pulpele lungi, păstrând între ele puful întunecat așezat sub pântece, ca o pasăre oprită din zbor.

Fata se trezi buimacă. Ceva se întâmplase cu ea provocat de nenea Brutus, ceva de taină, ceva ce nimeni, și

mai cu seamă mama ei, nu trebuia să afle. Se uită la el întrebător. Brutus îi întoarse o privire de o dulceaţă pe care nu i-o mai văzuse, ridică un deget în aer şi-l mişcă de câteva ori printr-o uşoară ameninţare.

– Eşti cuminte. Nu-i aşa? îi spuse întrebând-o

Claudia se uită la el cu sprâncenele ridicate, cu chipul tot o întrebare, al cărei răspuns nu-l primi.

Această aventură îl marcă pe Brutus. Înnebunitoarea concordanţă psihofizică ce îl legase din întâia noapte petrecută împreună cu Emilia, după ce coborâseră din tren înainte cu cinci ani şi care îi dusese pe amândoi ca într-o nebuneală la acel matrimoniu săvârşit la Viena, stârnind în cercurile în care ea era cunoscută valuri de comentarii şi contrarietăţi, pieri cu desăvârşire. Trebuia să facă aşa fel ca Emilia să nu mai aibă nici o pretenţie de intimitate. Nu se putea despărţi de ea, din atâtea motive obiective câte se iviseră în cinci ani. Cum nu se putea despărţi nici de Mira, căreia îi întreţinea nădejdea unei viitoare căsătorii, cum nu se lipsea de nici una din fetele satului cu care-i plăcea să petreacă în pat un ceas. Un fir trecea prin nenumărate relaţii, nici una provocându-i vreo tulburare sau vreun reproş. Numai Emilia reuşise să-l facă soţ, oferindu-i o viaţă de extravaganţe pe care le folosea din plin. În acea perioadă în care stătuseră la Viena în aşteptarea căsătoriei, colindaseră ca nebunii toate localurile de noapte. Cercetaseră şi unul cu totul deocheat, care oferea amatorilor spectacole văzute printr-o gaură anume făcută în perete, prin care puteau asista la dragostea dintre un bărbat şi o femeie, săvârşită după toate modelele: francez, oriental, rustic.

– Aştia au făcut dragoste în patrusprezece feluri, remarcase Brutus.

– Şi noi am făcut în şaisprezece, spuse ea. Nu ne învaţă ei pe noi.

Nu se putea despărţi de ea, doar separa. Avea nevoie de Emilia, cum avea nevoie de Mira. Părea că este spălat de

celelalte relaţii prin fiecare nouă relaţie. Nu, nu era afemeiat. Ceea ce-l preocupa era să salte pe scara socială, politică, să-şi desfăşoare calităţile lui de captare, de inteligenţă. Pentru asta sta lângă Emilia, fără a mai fi al ei.

*
* *

Trifan tresări, se uită împrejur. Era o mulţime care venea dinspre bulevarde, pesemne convoiul îşi făcuse misiunea şi acum se îndrepta care unde spre casă. Oare cât o fi ceasul? se întrebă. Trei după amiază, şopti cercetând minutarele. Se ridică scuturând uşor picioarele lungi, luă bastonul de pe marginea băncii şi porni. Încotro? Spre casă, bineînţeles. O sete îi ardea pieptul. Existau în camera lui câteva sticle de vin şi Rahila o fi pregătit ceva să mănânce. Porni pe străzile care parcă fierbeau în acea zi de vară, de viaţă fremătătoare. Oamenii întâlniţi în cale râdeau, vorbeau tare între ei, gesticulau, femeile, cele mai multe cu baticuri înflorate pe creştet, erau vesele, ca şi cele care nu lepădaseră pălăriile de foste doamne. Încă neproletarizate. Se încrucişă cu câteva care purtau mănuşi scurte, ale căror rochii păstrau ceva din moda de dinainte de război. Cu ele se potrivea gambeta lui, bastonul lui, costumul de culoare închisă, gulerul à la Tache Ionescu. Încă nu cedaseră, încă sperau în revenirea unor timpuri trecute, în care strada era un loc de plimbare unde-şi puteau etala rochiile din materiale scumpe, care desigur vor sosi odată din nou în magazine. Încă n-aveau nevoie să împrospăteze rochiile, confecţionându-le din material din bumbac cumpărat pe puncte. Purtau ceea ce păstraseră de dinaintea războiului, chiar dacă păreau vetuste, chiar dacă în jur totul era schimbat. Încrucişarea cu ele îi transmise o înfiorare plăcută. Aceste doamne aruncau spre el priviri ce-l îndemnau să ridice gambeta, salutându-le ca şi cum le-ar fi

cunoscut, primind un răspuns suav, desprins de pe buzele uşor împodobite de un surâs de-abia răsărit. Asupra lui alunecau şi alte priviri care arătau mirare la vederea unui bărbat ce parcă mergea la o înmormântare. Un pâlc de fetişcane ce purtau rezemate de umăr coada unor placarde cu sloganuri, desigur foste în convoaiele ce se risipeau, pufniră în râs. Brutus era mai înalt ca ele cu trei capete. Se uită mirat în creştetul lor, căutând un gest potrivit care să-l îndrepte spre ele. Negăsind, îşi ridică şi spre ele gambeta, ceea ce spori râsul fetelor care se depărtară într-un mers dezordonat.

– Zgaibelor, murmură Brutus indispus. Îşi da seama că nu mai cunoaşte strada, care se transformase, primind pe caldarâmul ei tot felul de fiinţe venite din cine ştie ce case, cu cine ştie ce obiceiuri, care o socoteau un loc ce le aparţine ca ograda, în care se puteau mişca, râde, vorbi zgomotos. Ce căuta el aici? Ce căutau doamnele acelea venite din altă lume, care riscau, ca şi el, ridiculizare din partea trecătorilor? Când se produsese procesul acesta? În fabrică, oamenii şi femeile erau neschimbaţi. Era încântat când la câte o şedinţă se scula unul sau alta şi lua cuvântul. Bravo, îşi spunea în sine. Uite că ştie vorbi şi nea cutare şi ţaţa cutare. Se dezgheaţă, gândesc, îşi spunea, bucuros că unul din tagma din care ieşise el însuşi dovedea iscusinţă. Era alături de ei, simţind o simpatie de clasă faţă de dânşii. De aceea nu se dăduse înapoi să se aşeze uneori la masă cu ei la cantină şi să soarbă o farfurie de ciorbă de fasole. De aceea era considerat popular şi aveau acces la domnul administrator delegat oricând. În afara uzinei nu-i văzuse. Circula pe un covor fermecat care zbura deasupra oraşului în care oamenii locuiau, trăiau, fără să vadă în fuga maşinii cu maşina decât siluete, fără să-i audă şi până la urmă să le cunoască puterea. Dar în dimineaţa asta pipăise puterea lor. Nu o pipăise, o simţise. Datorită acestei forţe se afla acum pe stradă, în mijlocul vulgului pestriţ, îmbrăcat anapoda,

parcă mergea la o înmormântare simandicoasă. Habar n-aveau cei ce se încrucişau cu el ce domn mare fusese, domn mare, hohoti în sine. În dimineaţa asta se lăsase un oblon ca un cuţit de ghilotină şi tăiase fără întoarcere tot ceea ce lega ziua de azi de cea de mâine. Dacă l-ar fi primit marele Zimbru, dacă ar fi putut vorbi cu el, să pipăie cu simţurile lui ceea ce nu izbutise să sesizeze înainte. Refuzul de a-l primi era o palmă ce-i ardea obrajii. Era o nouă jignire care-l clătina. Nu putea mistui singur evenimentul. Aşa era el. Trebuia să aibă lângă sine pe cineva în faţa căruia să se desfăşoare, să pună ipoteze, să tragă concluzii, să înjure de mamă dacă-i venea. Măcar dacă ar fi trăit Fira, ar fi zburat la ea să-i audă dojana sau lauda. Chiar şi Emilia ar fi fost bună în clipa asta, când nu-l mai avea pe Mladin. Înainta spre casă, gândindu-se la Claudia. Nu, nu, ea nu i-ar fi folosit. Cu ea nu putea vorbi. Pe ea n-o interesa nimic din lumea asta. Ea rămăsese la lumea trecută, ducându-şi viaţa ca şi când nimic nu ar fi intervenit, nici război, nici după război, nici republică, nici reformă monetară şi nici naţionalizarea înfăptuită azi. Nu intervenise nimic nou în lumea ei. Moartea ofiţerului neamţ nu-i zguduise sentimentele, căci nu le avea. O lăsase văduvă cum erau multe doamne tinere din jurul ei. Roiau bărbaţii în jurul acestora, veniţi de pe front sau din spatele frontului, unde reuşiseră să se aranjeze, dornici de relaţii cu femei alese, saturaţi de mizeria îndurată. Claudiei îi da târcoale unul de pe la legaţia turcă. Diplomat, zicea el. Nu trebuia să afle nenea Brutus, cu care, vrând nevrând, reluase relaţiile. Trebuia. Altfel ar fi fost abandonate, şi ea şi maică-sa. Se stabili un fel de trai care se ivi fără a se discuta altceva. Emilia trăsese sforile. Se ţinea legată de Brutus, cu toate că de mult nu mai era soţia lui. Ştia că Claudia trăise cu el, că în acele drumuri ce le făcea s-o ducă sau s-o aducă de la pension, fata îi cedase. Îşi dăduse seama când Claudia afirmase într-o împrejurare un punct de vedere în care mama n-avea ce

căuta. Era o problemă ce-o privea doar pe ea şi pe Brutus. Nu stăruise, o lăsase pe fată să aibă victoria, înţelegând că era dată la o parte. Dacă va protesta, dacă va acţiona în virtutea dreptului ei de soţie, nu va avea câştig de cauză. Va trebui să-i dea pe faţă, să-i acuze chiar de fapta lor şi la ce va ajunge? Brutus avea să le părăsească. Închise ochii şi se făcu că nu ştie. Acceptă divorţul pe care acesta îl cerea de mult, devenind până la urmă necesar. Să lupte cu morile de vânt? Ea era cu 14 ani mai mare decât el. S-a dus vraja primilor ani, oricât se străduia să-i ascundă. Dacă nu ar fi fost Claudia, Brutus de mult şi-ar fi luat valea. Descoperind slăbiciunea pe care-o avea pentru juna ei fată, o cultiva închizând ochii, grijulie fiind să nu afle ei că ea ştie. Claudia, tânăra fată întoarsă de la pension, nu i se plânse, nu comunicase nimic, nu făcuse o tragedie. Nu fusese tragedie nici când tânărul ofiţer german o ceruse în căsătorie. Nimic nu se zdruncinase în viaţa lor. Nici un ochi din plasa la care ţesuseră toţi trei, fără a se fi vorbit între ei, nu se rupse cu acest prilej. Tânărul neamţ nu arătă vreo indispoziţie din pricină că mireasa nu fusese fecioară. Occidental cum era şi în vremurile atât de speciale în care se afla lumea, nu avea prejudecăţi faţă de tânăra care făcuse pensionul în Elveţia şi a cărei familie se afla în nucleul cel mai valoros din capitală. Cât despre Brutus, el răsuflă uşurat, matrimoniul Claudiei rezolvase o problemă care nu mai putea dura. Se mutase într-un apartament din oraş, dar fără a întrerupe nici într-un fel relaţiile cu ele, Emilia considerându-l al ei, el considerându-se aşişderea. Ea era prezentă când avea vreo încurcătură, el apărea când i se înfunda vreo potecă din tumultuoasele lui drumuri. O „înceluia" cât putea, cu seninătate, dar dacă simţea că-i putea fi de ajutor, sărea. Ei îi dăduse telegramă de la Budapesta, când se trezise fără nici un ban în buzunar. Se întorcea în ţară la chemarea ministerului. Gazetăraşul se ţinuse de cuvânt. Scrisese articolul, dând pe faţă afacerea

încheiată în vespasiană. Problema fu preluată şi de alte gazete, care adăugară cele ce mai aflară prin cotrobăirea în pubelele politice în care Brutus era amestecat ca eminenţă cenuşie. Fusese nevoit să părăsească, după trei luni, consulatul de la Madrid, spre regretul consulului, care găsise în plictisitoarea lui demnitate un admirabil partener de poveşti, un priceput degustător al dulcilor vinuri spaniole precum şi un limbaj frust în momentele de exuberanţă viticolă, momente când amândoi trimiteau pe oricine la origine, chiar şi pe nobilii înşiraţi în galeria de onoare, ce stăteau neclintiţi în cadrele lor de aur, privind muţi la aceşti confraţi de limbă, veniţi de la Dunăre să-şi înşire opiniile vesele.

După un popas la Claudia, cu care făcuse un periplu pe la Lucerna urcând munţii la Engelberg, umplându-i poşeta cu bani, descinse la Budapesta cu buzunarele goale. Bătu telegrama şi Emilia răspunse cu promptitudine, sesizând cele citite în ziare şi cele ce se vânturau în cercurile înalte, că Brutus Trifan se afla în primejdie. Îl trimise pe fratele ei, un avocăţel şters şi cu totul robit lui Brutus, cu banii necesari, chiar mai mulţi decât costul unui bilet de întoarcere şi al unui popas de 24 de ore în fosta capitală austro-ungară. Urmară câteva nopţi de petrecere nebună. Toate localurile fuseseră luate la rând, toate tarafurile le cântaseră la ureche, toate artistele balurilor trecură pe la masa lor şi multe în paturile lor. Cu cât ziarele ce le citea vorbeau mai intens de afacerile cu borna sau cu bornele, cu atât mai mult Brutus sugea plăcerile pe care le oferea capitala maghiară, ştiind că, odată sosit la Bucureşti, va fi lipsit de ele.

Cumpără două bilete de avion, o extravaganţă la vremea aceea, zvârli ultimele coroane hamalului ce-i ducea frumosul geamantan din piele de porc. Debarcă la Bucureşti având pe chip zâmbetul lui încrezător, uşor inocent, păşind elegant spre cele trei persoane ce-l aşteptau. Erau oamenii

poliţiei, care-l poftiră să ia loc în maşină. În seara aceea, gazetele anunţau: „De la aeroport la Văcăreşti". Fu condus într-o celulă a faimoasei închisori mănăstireşti. Se aşeză pe marginea patului de scânduri şi începu să cugete.

Ce timpuri, ce timpuri! îşi spuse Brutus la această amintire. Revenit la realitate, zâmbi acru aşezând pe braţ curbura bastonului. Intră în clădire. Urcă cu ascensorul. Nimic nu era schimbat şi totuşi câte nu se schimbaseră. Nu în dimineaţa asta. Acum îşi da seama că, de atâţia ani, evenimentele se legau între ele. Dar toate au fost trepte ce urcau spre un ţel, toate au fost cuceriri ale unor cetăţi mai mici, pentru a ajunge la fortăreaţa principală. Care era aceea? Regat nu mai exista. Partidele politice au pierdut. Cei din fruntea lor, mai mari sau mai mici, zăceau în închisori sau la canal. Ce bine că el n-a fost „nimic". Nici politician, nici moşier. În fond, a fost un funcţionar pe care muncitorii l-au ales la început în sindicat, i-au dat mai apoi pe mână economatul, iar patronul l-a numit administrator delegat, deci tot funcţionar. Pe drept a fost numit. A arătat destoinicie, hărnicie, pricepere, idei. Cum se înfunda, Emilia sărea în ajutor. Cu proteste, cu plânsete, cu înverşunări, dar până la urmă ceda. Cum va fi de acum încolo? Emilia pierduse tot. În proprietatea de la Braşov se instalase miliţia, ei repartizându-i-se o cameră într-un apartament. Bine că în capitală nu se clintise nimic. Claudia poseda apartamentul spre care acum urca ascensorul. Cum va fi de acum înainte? E bine şi aşa, îşi spuse Brutus. Putea fi şi mai rău. Ce va fi mai departe, voi vedea. Nu se întâmplă decât ceea ce trebuie să se întâmple. N-am fost prea atent la cele ce se petreceau şi care au tras pe cele care trebuiau să vie. Şi dacă eram? Puteam împiedica? Da, putea împiedica jignirea, ofensa pe care n-o putea şterge. Mama lor, înjură, trântind uşa ascensorului, îndreptându-se spre uşa de stejar a apartamentului. Gândul unei fleici la grătar din viţelul adus de

Sivu puse stăpânire pe el. Un flux de înviorare se urcă într-însul şi gura i se umplu de suc. Sună, şi Rahila apăru cu obrajii aprinşi de dogoarea plitei.

– Noa, bine că aţi venit. Am făcut o friptură cum o făcea doamna Fira, spuse femeia.

Străbătu încăperile călcând apăsat pe covoarele moi, împinse uşa spre coridorul cc da spre odăile lui şi pătrunse în odaie. Storurile erau lăsate, o răcoare odihnitoare îl cuprinse. Se dezbrăcă şi trecu în baie, unde făcu un duş. Se cercetă în oglindă. Cearcăne negre îi înconjurau gâvanele. Această caracteristică a pielii dădea un farmec expresiei. Ochii lui de un castaniu întunecat şi lucioşi păreau de obicei înecaţi într-o iscodeală binevoitoare. Acum, această iscodeală nu era binevoitoare. Era rece, împungând ascuţit suprafaţa oglinzii. Ea reflecta chipul întunecat al unui bărbat pe care aproape că nu-l recunoscu. Ei, mama mă-si, doar n-oi pieri din asta, îşi spuse, silindu-se să alunge norul ce se afla aşezat pe obraz. N-am pierit eu din altele. Da, dar atunci era altă lume, îi şopti un gând. Altă lume, dar tot cu oameni, şi oamenii... Nu sfârşi gândul, când auzi paşi pe coridor. O fi Rahila, nerăbdătoare să servească masa, să nu se răcească friptura. Îşi trecu pieptenele prin părul negru, alintă cu degetele subţiri tâmplele cu fire argintii şi aruncă spre sine prin oglindă o nouă privire. Parcă se înseninase. Înviorat, părăsi baia şi pătrunse în odaia lui. Trase un halat de mătase pe dânsul, când auzi uşa camerei de alături deschizându-se. Îi trecu prin cap un gând mânios. Doar n-o fi venit Emilia? Numai de ea n-avea poftă acum. De când îmbătrânise, şi erau mulţi ani de când era bătrână, vocea i se schimbase, căpătase unduiri piţigăiate rezultate din alintul cu care totdeauna vorbise, acum alterat şi adesea nesuferit. Când a venit? se întrebă. Cade şi ea când nu trebuie. Dorea să fie singur, să cugete în linişte, să ia o masă bună, fără prezenţa nimănui, să ducă în odaia lui o

sticlă de vin pe jumătate consumată, să aprindă o ţigară americană şi să soarbă pe îndelete licoarea de culoarea mierii.

În adevăr, era Emilia, care când venea la Bucureşti, ocupa odaia a doua a lui Brutus. Era o încăpere mobilată cu fotolii de piele, o măsuţă cu aplicaţii de fildeş, o odaie de bărbat, bună de poveşti şi destindere. Emilia îşi încreţi obrazul într-o expresie de convenţional salut. Privirile, odată de un albastru de azur, erau acum doi bănuţi lăptoşi deasupra cărora stăteau strajă sprâncenele date cu un vârf de creion. Părul vopsit îi juca în jurul obrazului, culoarea contrasta cu tenul palid, asprindu-i figura.

– Am adus un coş cu piersici. Îi plac atât de mult Claudiei. Şi ţie, după câte ştiu, urmă umblând după el, păşind în sufragerie, aşteptând ca Brutus să rostească o vorbă.

Dar Brutus tăcea. Ori de câte ori venea Emilia, îi trebuia un timp de acomodare. Vederea ei nu-i făcea nici o plăcere. Ea arăta echivocul care exista între ei de atâţia ani, nemărturisit, dar jenant. Viclenia ce-o dovedea, iscusita ei comportare care nivelase o relaţie dubioasă, ieşind din calea lui şi a Claudiei, la început îl stânjenise. Nu ştia „cât ştia" ea despre el şi Claudia. Nu ştia dacă a existat vreun înţeles vreodată între ele. Se trezise în situaţia care survenise, n-avea obstacole. Emilia se retrăsese ca un actor care şi-a jucat rolul, dând locul altui actor. Claudia domnea în apartament. Brutus de asemenea, în acelaşi apartament. Fiecare cu dormitorul său. Erau ca soţ şi soţie, cu dormitoare separate. Aşa ar fi putut crede orişicine pătrundea în casa asta. Pentru Claudia, Trifan era „nenea" Brutus. Dar Emilia?... Emilia, mama ei. Era clar în ceea ce îl privea pe Brutus, nu se punea nici o problemă. Emilia nu putea fi soţie. O babă, nevasta unui bărbat în floarea vârstei. Ea nu era văzută în societatea lor. Nu circula cu ei. Se anihilase, existând doar în casă când venea de la Braşov şi când se

strecura pe nesimţite în salonaşul lui Brutus, nemarcându-şi în nici un fel prezenţa. Făcea vizite la rude, unde nimeni nu mai punea întrebări. Căsătoria ei aventuroasă cu un bărbat tânăr crease şi o viaţă aventuroasă. Situaţiile prin care trecuse el de-a lungul anilor, când sus, când jos, suscitaseră o vreme bârfele. Ajungerea, până la urmă, în fruntea unei uzine ca aceea a lui Matusian trezise aprecieri ce se revărsau asupra Emiliei. Ştiuse ea ce ştiuse. Nu greşise. Trăise câţiva ani frumoşi cu un bărbat fermecător, care iată, n-a părăsit-o nici la anii pe care-i are acum. Claudia? Ea îşi ducea viaţa de tânără ca şi înainte, fără a părea că ceva în jur se schimbase. Brutus să trăiască! El avea grijă de ele. Trăiseră alături o viaţă. O fi având şi el o legătură undeva în Bucureştiul ăsta, că doar nu trăia ca un călugăr. Avea şi Claudia. Se pare că cineva de la o ambasadă străină îi trăgea clopotele. Nici mamă-sa, nici Brutus nu vedeau. De ce să vadă? Emilia, ca mamă, o ocrotea. Ce să-l intereseze pe Brutus fiica ei? Doar a crescut sub ochii lui, a fost ca şi fata lui. E frumos că nu le-a părăsit, mai cu seamă în vremurile astea grele, când Emilia pierduse rând pe rând case, poieni, păşuni şi ce mai avea. A avut noroc Emilia. Dacă s-ar fi uitat la gura neamurilor... Banii, averile s-au dus la oameni mai bogaţi decât ea. E drept, o parte i-a mâncat Brutus. Bine a făcut, spuneau. Acum Emilia căpăta dobânda lor.

– Ce strigă nebunii ăştia? auzi glasul Emiliei, care se îndreptase spre geam să-l închidă.

Brutus nu-i răspunse. Se uită la friptura aşezată în mijlocul mesei, rumenă, înconjurată de aburi bine mirositori.

– Hai la masă, i se adresă Emiliei, în vreme ce Rahila aşeză sticla cu vin pe un suport.

Femeia păşi repede, bucuroasă de poftire. Se aşeză în faţa lui şi începu să taie felii de carne cu un dichis care nu se mai potrivea cu vârsta ce-o avea. Chiar îl enerva pe Brutus. Degetele ei uşor deformate îl indispuneau. Pofta

ce-o simţise la gândul fripturii se diluă. Îmbucă în silă, aşteptând să audă ce poveşti avea de înşirat Emilia, care aducea întotdeauna un sac întreg. Dar ea rămase mută, sesizând că Brutus n-avea chef de vorbă. Mânca cu poftă friptura condimentată, în nădejdea că prânzul acesta bun va spori măcar cu un dram greutatea ei. După o perioadă în care prinsese grăsimi pe şolduri, începuse să slăbească. N-o durea nimic, dar nu se prindea nimic de dânsa.

*
* *

Era tânăr, nu împlinise 23 de ani. Timpul petrecut la Teaca sub îngrijirile Firei îl înzdrăvenise. Era străbătut de o poftă de viaţă ce-i da un aer de siguranţă şi-i lumina obrazul. Mira îl purtase la toţi medicii de pe dealul clinicilor. Plămânul cel ciuruit devenise o carieră bine cimentată. Petrecuse o săptămână la Cluj într-o revenire amoroasă de care Mira se speriase. O iubise ca în primele zile şi-i făgădui că se vor căsători în toamnă.

– O fac din interes, spusese în glumă. Cu pieptul meu greu încercat, am nevoie de un medic în preajma mea.

Mira se lăsase învolburată de această făgăduială care putea fi a zecea, de când trăia cu el. Terminase de mult Facultatea de Medicină şi el încă o ducea cu tot felul de pretexte. Ba că încă nu-şi consolidase situaţia lui de gazetar, ba că iată, zăcuse la Teaca aproape un an, ba că ar vrea să intre într-un partid în vederea unei cariere, ba că era primejdios pentru ea să se căsătorească cu un om care purta în piept un plămân plin de microbi.

– Adică să te culci cu mine nu-i nici o primejdie, dar să fii bărbatul meu, să duci o viaţă normală, e periculos!? Iată. Eşti mai sănătos ca mine.

Se afla în trenul de Cluj, în drum spre Bucureşti. Până la Braşov nu se suise nimeni în compartimentul de clasa I.

Se făcuse seară, se gândi că va trage un pui de somn până în capitală, aşa că stinse becul cel mare din tavan, lăsându-l aprins pe cel cu lumina mai mică. Se trezi când conductorul anunţă gara Braşov. Un alean nostalgic îl străbătu. Se afla în gara oraşului de care era atât de legat. Ani de zile, din această gară lua trenul, ca elev, să ajungă la Teaca. Era o cursă amărâtă, niciodată încălzită, iarna plină de muncitori de la fabricile din Teaca şi Zărneşti. Îi bătea inima să ajungă acasă, să petreacă sfârşitul de săptămână cu Fira şi, mai târziu, cu fetele şi feciorii de vârsta lui din sat, cu frumoasele lui verişoare, toate căzute moarte după frumosul lor văr. Se ridică şi se uită pe fereastră. Peronul era plin de călători. Printre ei înainta o doamnă îmbrăcată în doliu mare. Vălurile lungi porneau din borul pălăriei până aproape de pământ, confundându-se cu rochia cernită. Păşea mărunt, cu pantofi de lac negru, urmată de un servitor, un fecior de casă mare, care purta o valiză de piele de porc. Acesta o ajută să urce scara, apoi o urmă cu valiza în mână.

Dintre toate compartimentele, servitorul trase uşa aceluia în care se afla Brutus. În compartiment pătrunse doamna îndoliată, care se opri o clipă în prag, cercetând canapelele. Arătă apoi cu degetul spre reţeaua de bagaje. Feciorul înţelese, ridică valiza şi o aşeză asupra locului ce se afla lângă fereastră. Salută cu respect şi dispăru.

Brutus se săltă în picioare şi se aşeză pe bancheta de vizavi, lăsând călătoarea să se aranjeze pe întreg spaţiul ales. Aruncă o privire asupra ei, dar prin vălul negru ce-i acoperea obrazul nu-i desluşi trăsăturile. Desigur, doamna se afla în doliu mare. Şedea cu mâinile încrucişate peste poşeta neagră aşezată pe genunchi. Trenul alerga în noapte. La un moment dat, călătoarea o deschise, căutând în ea. Scoase batista şi vru s-o ducă la nas, dar ea îi scăpă din mână. Pluti o secundă în aer şi coborî, gata să cadă pe podea. Brutus întinse braţul lui lung şi o prinse în zbor.

– Să aprind lumina, stimată doamnă? o întrebă politicos şi binevoitor, în vreme ce ea luă batista parfumată, tivită cu o uşoară lizieră neagră, semn al doliului în care se afla. După ce-i mulţumi cu o voce alintată, încuviinţă din cap. Brutus săltă de pe canapea şi compartimentul se umplu de lumină. O dată cu această lumină, călătoarea fu cuprinsă în privirea lui pătrunzătoare. Desigur, îşi spuse, doamna făcea parte din protipendadă. Se deducea aceasta din marele doliu pe care-l purta, din mănuşile din mătase neagră, din parfumul ce-l împrăştiase fluturarea batistei pe care călătoarea o vâra acum în poşetă. Cine putea fi? se întrebă Brutus aşezându-se la loc, trecând cu eleganţă un picior peste celălalt. Cine oare sucombase în ultimul timp la Braşov, sau chiar în ţară, dintre oamenii de seamă? Trimise spre ea o privire stăruitoare. De sub marginea vălului care cădea pe obraz, zări bărbia rămasă neacoperită. Apărea ca un boboc de trandafir cu petale tandre, prelungindu-se cu gâtul delicat, pierdut sub marginea decolteului minuscul. Înţelese că se afla în faţa unei văduve tinere. Trenul alerga. Călătoarea înălţă braţele şi, cu degetele înmănuşate, ridică întocmai ca pe o cortină voalul ce-i acoperea obrazul, aşezându-l peste calotă. Înaintea ochilor lui Brutus se înfăţişă acum un oval de o strălucire blondă care se împrăştia în încadratura de voaluri ce cădeau împrejurul capului, prin părul auriu, prin ochii de un albastru scânteietor. Avea înaintea lui portretul nu al unei văduve îndoliate, ci al unei femei care părea că se ascunsese, din cine ştie ce pricini, sub pavăza vălurilor întunecate. Nimic din înfăţişarea ei nu arăta îndurerare. Nici o urmă de suferinţă nu marca obrazul uşor îmbujorat. După lungimea vălurilor, ai fi putut presupune că decesul se consumase recent. Poate înainte cu o săptămână. După totala lipsă a unei urme de durere, măcar de tristeţe, însemna că el se produsese cu multe luni înainte, poate

chiar cu un an. Atunci de ce mai târa după dânsa îmbrăcămintea asta funebră? După cine? După părinţi? După soţ?

Asculta uruitul roţilor. Doamna scoase din geantă o carte. Desigur, un roman, fără de care la vremea aceea nici o persoană din înalta societate nu pornea la drum. Îl deschise cu degetele înmănuşate. Brutus se mişcă întinzând gâtul şi iscodind cu ochii titlul de pe copertă. Maurice Dekobra, „Doamna din Slepincar", citi, remarcând că tânăra îndoliată era la curent cu ultimele apariţii din librăriile pariziene. Romanul acesta făcea furori, ameţind cititoarele. Călătoarea răsfoia alene paginile, apoi înclină uşor fruntea şi se cufundă în lectură. Cartea a cărei pagină o întoarse nu se potrivea cu durerea pe care o mărturiseau îmbrăcămintea cernită, vălurile abundente, batista tivită cu marginea neagră. După cine se înveşmântase astfel această călătoare? se întrebă din nou Brutus. Înainte ca trenul să fi depăşit staţia Dârste, Brutus dezlegă enigma. Îşi aminti că, cu puţin timp înainte, ziarele anunţaseră în chenar negru trecerea la cele veşnice a faimosului avocat Aristide Pascu. Da, doamna care şedea în faţa lui, răspândind un suav parfum Coty, era văduva seniorului de la Braşov, proprietarul acelei vile, nu, castel, înconjurat de gardul de fier prin care el, un puşti de 12–13 ani, privea cu ochii miraţi o căprioară ce păştea pe peluză. Îndoliata fiinţă ce părea că citeşte fără a întoarce paginile era acea zeiţă îmbrăcată în văluri azurii, cu părul bogat strâns într-un colan auriu ce pornea de la o tâmplă la cealaltă, înconjurându-i capul, şi care îşi lua rămas bun de la soţul ei ce pleca la vânătoare. Un val de sânge aprins începu să circule în el. Simţi palmele înfierbântate şi obrajii de asemenea. Tot arsenalul de farmec ce-l deţinea ieşi la iveală. Arme de cuceritor pe care începu a le manevra, dozându-le cu mare clasă. Ştiu cum să intre în vorbă, făcând-o pe vecina lui să aşeze cartea alături de ea pe canapea, atrăgând-o într-o conversaţie plăcută, care-i dovedi că cel cu care se nimerise

în compartiment era un domn stilat, cult, care vorbea cu un glas ademenitor, ce-i făcea bine. Trenul fugea mai tare pe măsură ce intra în munţi. Brutus află că era într-adevăr văduva faimosului avocat Pascu, sesiză că tânăra doamnă nu prea suferea de dispariţia lui, cu mult mai în vârstă decât ea. Da, călătorea la Bucureşti cu treburi de moştenire. O aşteptau discuţii neplăcute cu familia soţului, între care un ministru în funcţiune. A, da, îşi spuse Brutus. Doamna făcea parte dintr-o familie de ardeleni vârâţi în politică încă de pe vremea imperiului austriac. Trenul alerga în noapte, gările se înşirau prea repede unele după altele. Nimeni nu mai pătrunse în compartiment. Călătoarea îşi scoase pălăria, Părul blond zbucni în jurul obrajilor în uşoare văluri, iar ochii scânteiau albaştri fără urmă de tristeţe. Brutus se grăbi s-o ajute, luând pălăria din mâinile ei cu grijă, pătrunzând cu degetele îngemănate printre văluri până la bor, aşezând-o în plasa de bagaje. Fără pălărie, capul călătoarei părea luminat pe dinăuntru. Ochii ei albaştri îl străpunseră ca două tăişuri ascuţite.

În adevăr, tânărul companion de călătorie i se păru un bărbat distins, cu gesturi elegante, cu inflexiuni de o virilitate plăcută în glas. Prezenţa lui îi făcea bine, după un trai dus lângă un bărbat vârstnic şi conservator, cu un doliu pe care nu-l putea părăsi încă multe luni de ochii lumii, ai rudelor. În ceea ce o privea, de mult se consolase, dacă era nevoie de consolare. Timpul trecea, lumina era prea tare în compartiment. Brutus sugeră s-o facă mai mică dacă o obosea. Da, era de acord. Compartimentul se umplu de o dulce lumină albăstrie. Părea că plutesc într-un văzduh diafan, părea că vocile lor încep a se voala sub o conversaţie spirituală, călătorul dovedind o atrăgătoare ştiinţă de a întreţine o conversaţie care apropie doi oameni în care zace tinereţea şi dorul de dragoste şi care se află într-un tren ce fuge în noapte, având alături un volum de Dekobra cu un titlu atât de sugestiv. Tânăra văduvă vorbea

alintat, cu un glas uşor cântat, cu rezonanţe ardeleneşti în vocabular, ceea ce îl vrăji pe Brutus, foarte ataşat de locurile de baştină. Îi ceru să-i coboare valiza ei elegantă. Brutus se ridică de pe canapea, crescând în înălţime, arătând cât de înalt era, întinse braţele şi călătoarei îi păru mişcarea deosebit de elegantă. Coborî cu uşurinţă valijoara şi o aşeză alături de frumoasa doamnă. Aceasta scoase din ea o cutie pe capacul căreia scria „Zamfirescu – furnizorul Curţii Regale". Bomboanele fondante în diferite culori se înşirau ca nişte flori într-un minuscul strat. Întinse cutia spre el, oferindu-i să-şi aleagă. Brutus îi luă cutia din mână şi i-o oferi. Ea se aplecă asupra şirului de bomboane, stăruind cu privirea câteva clipe. Îşi scoase mănuşile din mână şi cu degetele lungi, având la capătul lor nişte unghii sidefii, frumos îngrijite, scoase una de culoare roz, ca un boboc inflorescent. Îl duse la gură, buzele se deschiseră lăsând să se vadă un şir de dinţi albi, strălucitori, cu care muşcă din cofet, chipul acoperindu-se de o expresie de mare plăcere. Brutus fu cucerit. Luă şi el o bomboană, care îi umplu gura de parfum suav şi zâmbi spre călătoarea îndoliată, care îi răspunse cu un început de râs.

– Era mai bine dacă aveam cu mine un pui fript. Bomboanele astea nu ne ţin de foame. Nu-i aşa că vă e foame? spuse cu uşoară veselie.

– O, da, încuviinţă Brutus. Cum ajungem la Bucureşti, vă invit să luaţi masa cu mine. Nu puteţi intra într-un restaurant, singură, la ora 11 noaptea.

– Pot comanda să-mi aducă o gustare în cameră, vorbi ea. Trag la Athenée Palace. Nu pot intra într-un local aşa cum sunt îmbrăcată.

– Da, încuviinţă Brutus cu regret. Doliul acesta vă împovărează.

Drumul fu prea scurt pentru cele ce se iscaseră în compartiment. Operase asupra lor cu o viteză astronomică, declanşând în fiinţa lor sentimente – ale ei zăgăzuite, ale lui

neştiute. Ea simţi într-însa un demon care dormise până atunci. Fusese viu în marea ei tinereţe, la sfârşitul primului război mondial, când un general, erou al armatei române, făcuse o pasiune pentru ea. O pasiune care-i luase minţile, ea răspunzând la năprasnicul sentiment doar cu un aţâţător joc cochet. Erou pe câmpul de bătaie, generalul fusese înfrânt pe câmpul amorului. Îşi trase un glonte în cap, după ce-şi împuşcase pe cei doi copilaşi ai lui, care dormeau alături de el, într-o cameră de hotel, la Timişoara.

Tânăra călătoare îl vrăji pe Brutus cu tinereţea ei contagioasă, cu acomodarea la tot ceea ce el avansa într-o vorbire uneori acoperită, care sugera viitoare posibilităţi de desfăşurare, după ce vălurile negre vor cădea. La rândul ei, călătoarea înţelese că se afla într-o libertate la care poate visase. Această călătorie avea un farmec tot atât de atrăgător ca acela al eroinei din cartea lui Dekobra. Ideea de a nu avea cui să dea socoteală de ceea ce face o ameţea şi o apropia. Brutus se simţea răscolit cum nu fusese niciodată. Legăturile de până atunci nu scoseseră din zăcământul ce-l purta în sine preţioasele simţiri de care era cuprins acum. Relaţiile lui sexuale erau o declanşare a unui „plus" ce se îmbogăţea ritmic în trupul lui, sub biciuirea unui microb care sălăşluia în plămânul lui, care pesemne secretă în sângele bolnavului o substanţă ce cuprinde o sete de viaţă, o nevoie de certificare că trăieşti. Era o sorbire a unui pahar plin cu apă de o gură însetată. Golit paharul, nu mai simţea nimic care să-l tulbure. Dar acum, în această călătorie, în aceste ore petrecute în compania unei doamne, a unei adevărate doamne, a unei măreţe doamne, pătrunse în stratul neexploatat până atunci al simţămintelor şi se lăsă invadat de ele. Rochia neagră de voal Georgette, lucrată desigur la o casă de modă pretenţioasă, sublinia talia zveltă a vecinei lui de compartiment şi bustul micuţ şi nesusţinut de vreun sutien. Cum să-l susţină când ea era o tânără a cărei vârstă o putea aprecia cu aproximaţie doar raportând-o

la anii când se zgâia, cu obrazul devastat de coşuri supt de nemâncare, la acea apariţie de basm învăluită în văluri azurii. Nici o secundă nu-i trecu prin minte că ea ar avea cu cel puţin 12-14 ani mai mult decât el. Acolo, în acel compartiment purtat de tren în noaptea estivală, se aflau un bărbat şi o jună. Da, jună o putea califica pe tânăra văduvă care se abandonase cu dulceaţă cunoştinţei făcută în tren. Conversaţia purtată, în care se înşirau nume ale vieţii sociale şi politice, era un fel de garanţie pentru călătoare că se afla în compania unui om din lumea ei. Brutus mărturisi că se îndeletnicea cu gazetăria. Era un element pozitiv, în faţa căruia văduvioara se simţea în siguranţă „socială" lăsându-şi fantezia să zburde, lăsându-se înfiorată de privirile întunecate, uneori percutante, alteori grave, alteori licărind de o blândeţe ce le înfrumuseţa, de simţăminte ce nu sălăşluiseră în ea, doar poate în adolescenţă, ca nişte viitoare stări ce aveau să pună stăpânire pe dânsa. N-au pus. Căsătoria făcută cu un bărbat vârstnic stopase efluviile adolescentine, ea dăruindu-se unei vieţi confortabile. Poziţia socială şi materială a soţului o aşezase în miezul monden al oraşului, de la o zi la alta devenise doamnă, uitând acele visări adolescentine, înscăunându-se în noua stare, care solicita de la ea altceva decât visase. Şi iată, acum, acest tânăr bărbat o vrăjise. Parcă trăsese o perdea, dezvăluind un tărâm ce o ameţea şi aşternea aburi pe ochii ei de un albastru curat, alertându-i inima care-i bătea în piept, în tâmple, făcând ca sângele să pulseze din cap până în picioare cu o forţă şi căldură ce-i mângâia lungul braţelor, lungul coapselor, rotundul pântecului şi carnea buzelor devenite deodată roşii ca foaia de trandafir. Brutus, privind-o, părea că citeşte în ea ca într-o carte, el însuşi descoperind cu surprindere într-însul necunoscute zvâcniri care-l împingeau spre ea cu o forţă de neînlăturat, anume că femeia aceasta, care arăta ca o fetişcană, era a lui, trebuia să fie a lui, îi aparţinea.

Maşina îi duse la Athenée Palace. Tânăra văduvă ceru cheia camerei reţinută din vreme şi porni spre ascensor, cu totul ameţită. Păşea pe covor zburând şi holul larg în care se mişcau oamenii i se părea a fi privit printr-o apă, ca un acvariu. Brutus ceru şi el o cameră, tot la etajul la care tovarăşa îndoliată avea reţinută cameră. Aşteptă ca ascensorul ce o ducea pe ea sus, însoţită de groom-ul ce-i purta valiza, să coboare, apoi urcă şi el. Când ieşi din cuşca ascensorului, zări pe tânăra doamnă zăbovind în faţa unei uşi. Cu chipul grav, plin de răspunderea pe care părea că şi-o asumase în taină, porni spre ea, ca halucinat. Pătrunseră deodată în încăpere, învârtind cheia în broască, repezindu-se unul în braţele celuilalt, împinşi parcă de o primejdie. Brutus o cuprinse în braţe, o ridică pe sus, o duse spre pat, o desfrunzi de vălurile negre ca pe o floare de petalele veştejite.

– Mă cheamă Emilia, îi şopti ea în ureche, umplându-i pavilionul cu o boare care-i merse drept la inimă.

După nici trei luni, după o călătorie prin Europa, după un popas la Viena, unde un birou avocaţial pregătise din vreme formele, Emilia Pascu se căsători cu Brutus Trifan.

Din clipa aceea, Brutus se trezi, la nici 24 de ani, posesorul unei averi imense. Emilia, îndrăgostită de el, îşi pierduse capul. Era fermecător, inventiv, neprevăzut. Viaţa de noapte a Bucureştiului era senzaţională pentru o jună femeie trăită până atunci în stil ardelean, sobru, alături de un soţ vânător amator, care nu se avântase în politică aşa cum făcuse fratele lui, ministrul, dar îi plăcea să aibă casa deschisă pentru mai marii politicieni cu care-şi petrecea, în trecerea lor prin Braşov, nopţi întregi în discuţii, în vreme ce suava lui soţie se închidea în dormitor în compania unui roman de dragoste proaspăt sosit de la Paris.

Întâlnirea lui Brutus cu frumoasa văduvă pusese în funcţiune toate rotiţele angrenajului intim. Cele trei luni până la căsătorie fură cele mai fantastice zile petrecute de

amândoi. Banii curseseră larg din punga ei în a lui, care îi risipi în extravagante acţiuni amoroase, cu dezinvoltură, fără a trăda nici un fel de simţământ de jenă. Emilia renăştea, avea un bărbat superb alături de ea. Bineînţeles, căsătoria fusese considerată de familia ei un scandal. Informându-se, aflară biografia junelui soţ. Deci, Emilia făcuse o cumplită mezalianţă, care, în fond, nu i-ar fi deranjat dacă la mijloc nu s-ar fi aflat Claudia, în vârstă de zece ani, moştenitoarea averii încăpute pe mâna unui aventurier, cu o zestre biografică dubioasă. Căsătoria cu Emilia, în loc să-l ajute să pătrundă în clanul politic la care râvnea, îl împinse pe Brutus pe marginea lui.

– Dă-i în aia a mă-si – conchise Brutus, risipind indispoziţia Emiliei, ridicând-o în braţe şi învârtindu-se cu ea într-o mişcare care o zăpăcea.

Începuse o viaţă visată, desfăşurată când la Braşov, când la Bucureşti. Emilia crezuse că Brutus, ca un bărbat ce era, îi va fi de ajutor în administrarea averii. Nu găsi ceea ce năzuise. Îi propunea, cu uşurinţa omului care nu risipeşte din al lui, tranzacţii din care pierdea. După o vreme, amorul lui Brutus se atenuă. Îi lipsea zgomotul vieţii, tumultul ce se desfăşura în capitală, cafenelele în care se întâlnea cu gazetari, cu avocaţi, cu acea faună plină de neprevăzut, inteligentă, cutezătoare, care, cu un articol publicat în vreo gazetă, făcea vâlvă şi atrăgea atenţia. Începuse să-şi împartă viaţa între Braşov şi Bucureşti, având mereu „treburi", îmbrobodind-o pe Emilia, care asculta nesăţioasă poveştile lui, eliminând orice încercare de protest clocită în lipsa lui. Se trezi cu trecerea timpului că spinoasele treburi ce priveau dirijarea averii rămăseseră toate în spinarea ei. Constată că purta în sine un simţ care o făcea să se descurce. Începu să strângă mâna spartă, lăsând să curgă banii printre degete cu zgârcenie. Dar era de ajuns ca Brutus să se uite la ea cu un adânc reproş, să-şi îndrepte asupra ei privirile de o dojenitoare tristeţe, să-şi ridice mâna şi să-i atingă obrazul

cu degetul arătător, bătându-l uşor de două ori, ca ea să înţeleagă mai mult decât i-ar fi reproşat cu vorbe. Era neputincioasă. Dar simţul de conservare îşi făcu apariţia. După afacerea cu hotelul de la Timişoara, pe care Brutus o manevrase atât de faimos, înţelese că trebuie să se gândească mai serios la slăbiciunea pe care o avea faţă de tânărul, frumosul, vigurosul, inteligentul ei soţ, aşa cum înşira în sine calităţile lui. Deveni prudentă, începând să se plângă de înşelăciunile oamenilor cu care era nevoită să aibă de-a face, să înşire pierderile suferite, să explice, să inventeze.

Brutus, între timp, intrase pe un făgaş pe care păşea cu paşi fermi. Era căsătorit cu Emilia? Nu conta. Ceea ce conta era că la Braşov exista o femeie care-i sărea în ajutor în momentele dificile. O femeie care devenise, e drept, cicălitoare, al cărei chip începuse să se veştejească, ai cărei ochi albaştri pierduseră din strălucire. Nu o compara cu Claudia, care se afla la Vevey. Nu o considera pe aceasta ca fiica ei. Claudia era o junâ căreia el îi deschisese porţile vieţii şi care i se dăruia cu lăcomia tinereţii. Nu putea să nu recunoască că simţise o adâncă tulburare când o cunoscuse pe Emilia. O iubise chiar, aprins şi uluit de cele ce se revărsau din inima ei, dar totul fu ca un abur ce se ridică dintr-un vas aşezat pe foc. Se ridică des, fierbinte, apoi se răceşte, se subţiază şi piere. Focul de sub vas era stins. Dar cu Claudia se întâmplase altfel. Faţă de ea, se considera un bărbat adevărat. Era cu 14 ani mai mare decât ea, aceeaşi diferenţă de ani care exista între el şi Emilia, numai că în ecuaţia creată, el era mai mic decât Emilia, iar în raport cu Claudia, era mai mare. Tinereţea fetei, inocenţa ei, neştiinţa ei, debutul ei în viaţa sexuală, provocat de el, îl marcară pe Brutus fără să-şi dea seama. Purta într-însul tremurul intim ce îl provoca fata atunci când se ducea la Vevey, trimis de Emilia, pentru a se informa de starea ei. Era un tremur ce se răspândea în fiinţa lui ca o beţie care îl viriliza la un nivel

ce-i da o plăcere nemaisimţită cu nici o altă femeie. Era ca insinuarea perfidă a unui drog pe care îl cauţi, căruia îi eşti robit. În ultima vacanţă, era în preajma războiului, sosise în ţară ca o tânără şuie, mlădioasă, părând stranie în felul ei taciturn ce-l avea şi care îi opuse rezistenţă. Brutus fu zguduit ca un pom de furtună. Cum? Puştoaica asta i se refuză? Fusese bun să spargă porţile virginităţii ei, să o lanseze în lumea femeilor. Oare o fi întâlnit acolo, departe, pe cineva? Fu turbat de mânie mai mult decât îşi putuse imagina că era în stare să fie. Nici Mira, nici Emilia, în epoca splendidei ei înfloriri, nu-l impresionaseră atât de violent ca această tânără care rezista privirilor lui căzute asupra ei ca două izvoare fierbinţi. Înspăimântat, îşi dădu seama că fata avea o forţă asupra lui, că era conştientă de această forţă, că ştia că-l acaparase şi că scoate din adâncul lui senzaţii aprinse care-l preocupau chiar şi noaptea în vis. De ce oare părea că nu-şi aminteşte acum de cele petrecute între ei? Îi spunea „nenea Brutus" şi acest apelativ ridica un obstacol peste care nu-i îngăduia să treacă. Neluarea lui în seamă, rezistenţa ei îl derutau. Ce o împiedica? Emilia? O, nu. Ea lupta să-l păstreze lângă dânsa. Orice viclenie era bine venită. Chiar o mustră pe Claudia că n-arată mai mare simpatie faţă de el. Se înstrăinase atât de mult în anii petrecuţi la pension? Claudia zâmbea, scoţând un uşor zgomot printre buzele întredeschise, care după ce trecea peste dinţii uşor ieşiţi în afară se răspândea în aer. Când mergea la ceaiuri, la plimbări cu automobilul unor prieteni din familii suspuse, venea însoţită de câte unul pe care îl prezenta lui „nenea Brutus", explicându-i acestuia că e unchiul ei. O dată reuşi s-o cuprindă în braţe când ieşea de la baie. Simţi între braţele lui puternice zbaterea unui trup care-i aminti violent de trupul feciorelnic din patul de la Budapesta, sau Engelberg sau Zurich. Fata se zvârcoli, tremurându-i sânii şi pulpele într-un chip care-l făcu pe Brutus să nu se teamă că ar putea da peste ei Emilia sau

femeia de serviciu. O ridică în braţe şi o purtă în odaia lui. Acea zvârcolire aţâţătoare avută în faţa băii se transformă însă într-o rigiditate de piatră. Cu sângele zvâcnind în urechi, cu trupul lui înfierbântat, Brutus simţi că îşi dă viaţa dacă nu reuşeşte s-o pătrundă. Fata sta sub el cu părul răvăşit pe pernă, cu privirea rece strecurată prin crăpătura ochilor, o privire tăioasă, ironică, sfidătoare, cu buzele întredeschise, printre care se ivise o uşoară umezeală. Această stare de refuz îl aţâţă mai tare decât dacă ea ar fi acceptat fără opunere. O strânse sub trupul lui lung, puternic, îşi trecu braţele pe sub corpul ei cald, îşi lipi buzele de gura întredeschisă, sorbind umezeala care i se păru mai răcoroasă decât o gură de văzduh iarna. Acest gest părea a fi cheia refuzului ei, căci Claudia se abandonă deodată. Trupul i se înmuie, parcă în piatra aceea intrase o substanţă ce fărâmă rigiditatea şi o transformă dintr-o fiinţă zăvorâtă, inaccesibilă, într-o vibrantă neprevăzută femeie. Brutus rămase uluit. Ceea ce ascundea Claudia era o comoară nebănuită, o comoară pe care ea o păzea, arborând înfăţişări reci, placide, ce-i confereau un mister inefabil, aproape inocent, răspândind o atracţie ce explica duiumul de tineri care roiau în jurul ei.

Brutus rămase năuc. Simţea că se robise acestei fiinţe care dispăru din cameră, al cărei glas îl auzea venind din interiorul apartamentului. În loc să simtă în el o uşurare, o înviorare, se simţi invadat de o nesăţioasă nevoie de a lua de la capăt ceea ce se întâmplase, ceea ce se părea că nu se săvârşise deplin, ceea ce rămăsese neatins în adâncul fiinţei lui. De ce o lăsase să dispară, de ce nu încuiase uşa, să nu poată intra nimeni, de ce n-o mângâiase pe trup, pe gât? De ce nu-i despuiase rochia, s-o vadă goală, aşa cum făcuse în trecut? Să-i cuprindă sânii în palme, să constate cât crescuseră de atunci, să-i vadă umbra dintre coapse, care pe vremea aceea de-abia se înfiripase? Atunci fusese o femeie

„in nuce", acum era împlinită, tainic împlinită, acum purta în sine o comoară la care el trebuia să ajungă. Nu mai putea trăi fără ea.

Când reuşi să-şi revină se uită împrejur, parcă venit din altă lume. Trecu în hol, zvârlind o privire lacomă spre odaia Claudiei. Uşile glasvandului erau închise. Îi ieşi în cale Emilia, ochii lui zăriră o femeie trecută, cu uşoare zbârcituri în jurul ochilor. Doamne! Ea era Emilia, superba Emilia care-l vrăjise în tren, care îl vrăjea încă, cea care, cu toate că era divorţată de el, reuşea să-l mai atragă uneori în patul ei. Consimţea cu silă. Relaţia lui cu ea era „o bifare" că el există lângă ele, nu le părăsise, nu le părăsea. Acum avea o expresie veselă, ochii uşor aburiţi licăreau aproape ghiduşi. Era îmbrăcată într-o somptuoasă haină de interior, totdeauna admirase la ea cochetăria ce n-o părăsea nici o clipă. Se comporta ca o castelană, castelana de la Braşov, şi Brutus o încuraja, admirând-o zgomotos, pentru că ştia că-i face plăcere.

– Am să-ţi spun ceva, rosti Emilia cu un aer misterios. Şezi aici, îi arătă un fotoliu. Vrei o ţigară? O cafea? Să stăm de vorbă în linişte.

Se mişcă, se foi, mai mult ca de obicei. Oare ce-o fi vrând? Să-i înfăţişeze vreo încurcătură cu datornicii ei, vreun proces căruia nu-i da de cap? Avea doar un avocat! De ce oare îi plăcea să i le înşire şi lui, cerând sfatul? Se aşeză, primi ţigara pe care Emilia i-o aprinse, trăgând mai înainte un fum din ea. O luă în mâinile ei, o învârti între degete. Îi era silă să-şi apropie buzele de locul unde se lipiseră buzele ei. Ca niciodată, le vedea veştede, lipsite de vigoare, cu toate că erau vopsite cu ruj. Roti mâna şi aşeză ţigara pe marginea scrumierei.

– Ce-i cu tine, nu-ţi mai place să pipi?

În ceasuri de intimitate, în răgazul de poveşti, vorbea în grai transilvan, ştiind că-i place.

Brutus clătină din cap, dar nu-i răspunse la întrebare.

– Hai, spune ce ai de spus, o îndemnă cu o uşoară brutalitate.

– Ai să rămâi trăsnit când vei auzi, spuse Emilia, trăgând poalele hainei în jurul genunchilor. Şi eu am rămas, cu toate că trebuia să mă aştept.

– Ce s-a întâmplat? A intrat Hitler în ţară?

– Hitler nu, dar ofiţerii lui da. Oare n-ai băgat de seamă ce armată umblă de colo-colo prin oraş?

– Şi ce-i dacă umblă, doar e război.

– Război e în Polonia, în Rusia, la noi nu.

– Atunci? întrebă Brutus scurt, mişcând picioarele lui lungi, vârându-le sub masa ce sta înfiptă între fotolii.

– Claudia se mărită.

Cuvintele îl izbiră ca o pală de vânt. Se uită la Emilia, al cărei obraz părea acum înflorit.

– Da, da, se mărită. Mi-a spus adineauri. Nu a cerut vreun sfat. M-a anunţat doar.

Brutus apucă ţigara şi trase un fum din ea. Era acru şi cenuşa i se răspândi pe pantaloni. Dădu cu palma pe ei, azvârlind-o pe covor.

– Nu-i nimic, spuse Emilia împăciuitor. Curăţă covoarele.

– Cine-i? reuşi să întrebe.

– Un neamţ. Un ofiţer neamţ. L-a cunoscut în Elveţia. Atunci era student.

Brutus slobozi o trombă de fum.

– Îl cunoşti?

– A fost pe aici de câteva ori. O însoţea pe Claudia la legaţia germană. Ştii că e invitată uneori. Nu-i plac românii, s-a nemţit. Asta e în avantajul ei. În vremurile astea.

– Va trebui să mă mut, spuse scurt, dar Emilia sări în sus.

– De ce? Ei vor sta aici, spune arătând cu mâna holul, sufrageria, odaia Claudiei. Eu stau mai mult la Braşov.

– Nu, spuse categoric. Mă mut. N-am ce căuta între ei.

Glasul lui răsuna cu mânie. Ce se întâmplase? De ce Claudia se hotărâse atât de brusc? Din pricina celor întâmplate? Până atunci refuzase cereri despre care afla de la Emilia, când îi înşira verzi şi uscate. Când apăruse neamţul? De mult, de la Zurich. Sigur trăise cu el. Se va muta, de mult voia să scape de mrejele Emiliei. Acum avea o motivare.

– Ne părăseşti? auzi glasul ei plângăcios, înspăimântat, speriat. Doar nu ne vei părăsi. Dacă vrei mă mut cu tine undeva în oraş, dacă nu, vino tu la Braşov.

Brutus o privi cu uimire. Ce vorbea? Să vină după el, să se mute el la Braşov? Ce idei îi puteau trece prin cap.

– Nu, nu te părăsesc, vorbi cu glasul scăzut. Fii liniştită, nu e vorba de tine. Claudia nu are nevoie de mine. Mai mult o stânjenesc. Din copilărie era aşa.

– A fost o sălbatecă, încercă Emilia să-l liniştească. Şi acum e o sălbatecă, nu vezi ce greu scoţi o vorbă din ea. Seamănă cu tatăl ei. Mă bucur că l-a găsit pe neamţul acesta. Germanii sunt potoliţi, apă sălcie, spuse strângând buzele. Eu am fost din alt neam. Claudia a sărit în neamul lui taică-său. Fără temperament.

Lui Brutus îi veni să hohotească. Emilia îşi disputa calităţile în rivalitate cu fiica ei. Acum se mişca în fotoliu, poalele capotului se ridicară şi lăsară la vedere picioarele şi chiar o parte din genunchi. Cochetăria ei o făcea ridicolă. Brutus se înveseli urmărindu-i manevrele. De-ar şti ce se întâmplase cu o jumătate de ceas mai înainte! Ce temperament uriaş deţinea Claudia, strunit de voinţa ei, eliberat doar de comanda ei. Ce forţă deţinea această tânără, mai mult incoloră, poate şi inodoră pentru alţii. Pentru neamţ nu. Nici pentru el. Amândoi gustaseră din taina ei ascunsă. O aprigă gelozie se trezi în el. Voia să dispară cât mai iute din casa asta. Voia ca plecarea lui să reprezinte un şoc pentru Claudia. Era lăsată în vânt, căci până atunci el fusese

ocrotitorul ei. Acum nu mai era nevoie. Exista neamţul. Şocul îl simţea Emilia, care nu putea concepe plecarea lui şi se agăţă de el, căutând o soluţie.

– Fii liniştită, vorbi Brutus cu un glas grav. Eu n-am altă familie decât pe voi. Mă mut, dar nu mă despart de voi, spuse ridicându-se şi venind înspre fotoliul în care şedea Emilia. O mângâie pe păr uşor, gest pe care ea îl receptă cu o frenezie stăpânită.

Chiar în ziua aceea se mută la Mira, pe care cedarea Ardealului o făcuse să se strămute la Bucureşti.

*
* *

Era nevoie de un timp de acomodare. Trebuia modificată desfăşurarea zilei. Dimineaţa el întârzia în pat, auzind paşii celor care veneau la baie. Mai întâi Rahila. Orânduia pe policioare sticlele, periile de dinţi, spăla baia, chiuveta. Lanţul se izbea de perete. Căpătâiul patului se rezema de zidul unde în baie se afla rezervorul de la W.C. Măciulia, după ce era tras lanţul, se lovea de perete cu un zgomot de ciocan izbit cu mânie. Va trebui să schimbe locul patului, se gândea, fără a face nimic. Auzea paşii Emiliei, pâş, pâş, alunecând din odaia alăturată spre baie, trecând pe dinaintea uşii lui. Îşi pusese în gând s-o evacueze din încăperea care-i era necesară. Acolo primea persoane cu care avea treburi, acolo îi plăcea să întârzie la taclale. Când Emilia venea de la Braşov, punea stăpânire pe ea. Oricât încerca ea să-şi ascundă vreun lucru personal, el apărea ici-colo, pe speteaza unui scaun, sub perna de la fotoliu. Exista o canapea în sufragerie, ba chiar în hol, dar nu ştia dacă mutarea ei acolo, chiar temporar, n-ar fi stânjenit mai mult pe cei ai casei. Acum nu se mai putea pune problema. Trebuia să se mulţumească cu odaia asta, ca un surghiunit.

Capitala, ţara întreagă trăia momente fierbinţi. Ziarele publicau succesele naţionalizării, victoria acestui act politic şi totodată patriotic, ziceau. Convoaiele compacte străbăteau bulevardele, steaguri se fluturau în văzduh. Din portretele purtate de tovarăşi zâmbeau Ana Pauker, Vasile Luca, Gheorghiu-Dej, figuri devenite familiare.

Brutus părăsi gambeta şi bastonul. Nu mai putea circula între proletarii care umpleau străzile îmbrăcat ca un „fost". Simţea simpatie faţă de ei. Da, simpatie. Zâmbea uşor, cu îngăduinţă. Cele ce-i întunecau sufletul nu erau ei, aceşti novici amărâţi pe care partidul îi scosese la lumină, le dase putere şi nădejde. Era preocupat pentru întâia oară de viitor. De ce va trebui să facă de aici înainte. Se afla singur în oceanul de omenire. Din tagma lui, din tagme apropiate, oamenii dispăreau. Zvonurile circulau ca puful de pe florile copacilor primăvara. Altul se auzea că a fost ridicat şi dus la canal, altul a fost ridicat şi dus la Aiud. Cutare director, proprietar de industrie, de fabrică, de mare magazin, de moşie, de casă, fusese ridicat noaptea şi dus la diferite destinaţii. Când avea să-i vină şi lui rândul? Emilia sosea cu veşti. Se temea să mai stea la Braşov.

– M-au alungat din casă, spunea cu glas scăzut, încercând să scoată de la Brutus vreo vorbă de bărbat informat de cele ce se întâmplau în oraş.

– Nimeni nu scapă.

– Ne scoate şi pe noi din casă? întrebă Claudia cu glasul molatec. Din pricina dumitale, îi reproşă. Noi nu suntem cu nimic vinovate.

– Dar eu am fost? dudui Brutus. E revoluţie. În revoluţie, legile cresc ca ciupercile. Legile, decretele.

– Ăştia au o maşină cu care le fabrică. Până la o vreme. Până vin americanii. Umblă vorba că debarcă la Constanţa.

– Da, vin cu avioanele. Toţi aşa vorbesc, completă Claudia.

– Cine? întrebă Brutus întunecat. Cei ce trec acum pe bulevard cu lozincile şi fotografiile grangurilor? Dacă aveau de gând să vină, veneau până acum. Nu-i lăsau să-l gonească pe rege. Nici să facă reforma monetară care a sărăcit tot poporul. Nici naţionalizarea fabricilor. Potoliţi-vă, nu mai trăncăniţi.

– Ce facem? întrebă Emilia clătinând din cap.

– Intrăm în gaură de şarpe.

– Să intre cel ce are motiv să se ascundă, vorbi Claudia mişcându-se în holul în care avea loc acest mic consiliu de familie.

– Vrei să spui că eu? Ai dreptate. Va trebui să plec la Teaca. Dar ce te faci tu, fostă soţie de ofiţer neamţ?

Claudia se opri pe loc. Da, situaţia ei era mai mult decât precară. În fiecare clipă se putea suna la uşă.

– Cu ce sunt eu vinovată, ridică glasul privind cu mânie spre Brutus. Eu sunt românca. Nu-s nemţoaică. Nu-s săsoaică, aşa cum au fost cele ridicate din Banat şi duse în Uniunea Sovietică.

– Aşa-i, sări Emilia înfricoşată. E spiţă din Ardeal. Bunicul ei a făcut parte din delegaţia ce a plecat la Cluj, când cu Memorandumul.

– Un motiv în plus ca ăstora să nu le placă. Dacă bunicul ei ar fi fost potcovar sau lăcătuş, altfel ar fi stat lucrurile. Nu te poţi mândri cu memorandiştii. Nici tu, Emilio, cu fostul tău bărbat. Chiar dacă n-a făcut politică, avea un frate ministru.

– Tu stai bine, şuieră Emilia cu ciudă, aplecându-se spre el.

– Stau. Maică-mea a fost poştăriţă. Tata a lucrat în fabrică.

– Şi tu ai fost director general la cea mai mare uzină din ţară. Şi administrator delegat. Să vedem unde te ascunzi.

– La Teaca. Mă duc la Teaca. Mă dau la fund.

– Aşa, sări Claudia, şi ne laşi pe noi în gura lupului. Vrei să ne bage pe cineva în casă, să ne înghesuie într-o odaie. Mama n-are buletin de Bucureşti şi nici nu-i va da cineva acum.

Aşa era. Spaţiul acestui apartament era în primejdie. Cine ştie ce mârlan se putea instala în el, cu vreo liotă de copii. Primejdia era mare. Trebuia să facă ceva. Ce? În ce calitate se putea duce la spaţiu şi să ceară? Ce să ceară? O aprobare? Pentru cine, ar fi fost întrebat. Şi dacă se află în „câmpul muncii". Ce-ar fi putut răspunde?

– Îl aduc pe Florin, spuse Brutus. E student. Să umble el pe la oficiu, să-şi scoată dreptul de a sta aici.

Claudia se înfurie.

– Florin? Să-şi aducă colegi şi fete? Să transforme casa într-o...

– Zi, o îndemnă Brutus. Zi-i pe nume. Ai un frumos vocabular. L-ai învăţat prin străinătăţi. Acolo unde ai pus mâna pe neamţul tău.

Se lăsă o linişte în care cele două femei încremeniră. Pentru întâia oară Brutus îşi mărturisea sentimentele ce le purta în suflet în raport cu Claudia. Era un reproş murdar, o învinuire venită din adâncul lui cu întârziere. Era gelos. Da, gelos. Cât de bine ascunsese acest simţământ, îi fulgeră prin minte Claudiei. Se purtase ca un domn cu Waldi. După acea siluire petrecută în odaia lui, se decisese să scape de asemenea tentative. Ştia sentimentele ce o legau pe mama ei de Brutus. Dacă afla, dacă afla cele ce se petrecuseră în acele vizite la pension, unde îl trimitea chiar ea, dintr-o grijă maternă, desigur. Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi aflat? Brutus trebuia să piară din viaţa lor. Asta nu era cu putinţă. Erau două femei singure, aveau nevoie de un bărbat care până atunci le facilitase o viaţă largă, pe vremea când Waldi era pe front. Era gelos, sigur era gelos, pentru că prin forţa lucrurilor se aflau din nou în mâna lui. Constrânsă de teama Emiliei de a nu-l pierde, temătoare de o viaţă lipsită de

confort, care o putea detrona din această stare şi ar fi dus-o necesarmente la un mijloc de a-şi câştiga existenţa, în vreun loc modest, căci n-avea nici o pregătire. Căzu pe gânduri. Cunoştinţe de ale ei, chiar prietene, persoane din fosta societate aleasă, lucrau în fabrici. Aristiţa la fabrica de săpun, alt loc nu găsise, altă doamnă, fostă soţie de ministru, spăla veceurile la o întreprindere, altele făceau plicuri sau lădiţe de lemn. Se îngrozea de această perspectivă şi consimţi să trăiască din nou cu Brutus, care-i oferea libertate şi un trai bun ei şi mamei sale.

Acum descoperea că era, că fusese gelos. Îl putea manevra cum vroia. Dar mai prezenta el oare o forţă în situaţia în care se afla? Le mai putea sprijini în viitor? În orice clipă putea fi ridicat şi dus la canal. Era mai puternică ea decât el. Sta într-un apartament care-i aparţinea. Putea dispune de el cum voia. Ceva trebuia să facă. Să accepte să-l aducă pe nepotul lui Brutus. Tot nu rezolva mare lucru cu el. Rămânea un imens spaţiu excedentar. Va trebui să cugete, se va sfătui cu prietenele.

Emilia începu să ia calea Talciocului. Purta în sacoşă câte un costum de-al lui Brutus şi străbătea oraşul până la periferie, unde într-o groapă imensă se înfiinţase un bâlci cum ţara nu mai cunoscuse. Fu botezat Talcioc. Floarea protipendadei se aduna acolo. Îşi căutau un loc potrivit, aşezau pe pământ ziare sau un şervet vechi şi scoteau marfa din sacoşe. O înşiruiau cu durere în inimă. Fiecare obiect era smuls din inima acestor femei, foste odată cuconiţe suave, neveste iubite, mame grijulii, tinere de-abia îmbobocite. Se formau lungi cărări între ele, între marfa scoasă la iveală din sacoşe, din geamantane înşirate de o parte şi de alta. Se postau înaintea acestor jalnice tarabe şi aşteptau clienţii. Veneau puhoi. Se năpustise o lume care avea bani, afacerişti, negustori le negru, ţigani şi o altă categorie, a celor integraţi în noul val, care serveau momentul cu produsul artizan al mâinilor lor. Artişti

plastici bine plătiți pentru un portret al lui Lenin sau Marx la mărime supradimensionată, panouri, cum se zicea, care erau spânzurate pe fațadele clădirilor, în săli de adunări, sau purtate la mitinguri. Se aflau între aceștia pictori improvizați, făuritori până atunci de tablouri de gang, meșteșugari în această meserie, căci nu mai era artă, dar era bine plătită. Se aflau alții care se numeau scriitori, mânuitori experți ai condeiului într-o alcătuire de versuri populare care preamăreau diferitele șantiere, răsărite la Botorca, pe Valea Jiului sau la Vișeu. Versuri ce săltau în gura recitatorilor improvizați, mobilizând auditoriul. Mici schițe, care evidențiau un act de bravură, umpleau paginile revistelor, scrise simplist și pe înțelesul maselor, bine plătite, autorii obținând un certificat de „câmpul muncii" pe care îl elibera proaspăta societate înființată numită U.S.A.Z. În acea groapă pe nume Talcioc se perinda tot ceea ce a fost mai de preț în casele boierești, tot ceea ce se strânsese cu trudă și cu dragoste. Covoare, bibelouri, argintărie, cărți, pantofi, atlase, rochii, blănuri, mobilă, lămpi, ceasuri, brățări și inele. Mai era un sector unde găseai șuruburi, ventile, șurubelnițe, ciocane, piulițe, tot felul de obiecte ce nu mai existau după război, necesare în gospodărie. Doamnele, transformate prin forța lucrurilor în negustorese, își împlineau slujba cu demnitate. Stăteau încremenite sub frigul ce începuse a se lăsa, înfofolite în haine groase, cu pături pe spate, privind lumea într-o încruntare lăuntrică, într-o resemnare tragică. Vindeau tot ceea ce se putea vinde, pentru a putea încropi un pachet cu alimente pe care să-l trimită soțului, sau fiului, sau părintelui, la Canal, sau aiurea, pentru a asigura masa copiilor, a părinților evacuați din casă, înghesuiți la periferie, uneori în camere cu pământ pe jos. Descifrai în atitudinea acestor femei, în felul cum stăteau impasibile la cercetarea obiectelor aduse spre vânzare, de către țigani, sau alți ieșiți la iveală în acele timpuri grele, o anumită mândrie.

Spuneau preţul şi nu se pretau la tocmeală. Doar atunci când clientul făcea parte dintr-o lume din care ele fuseseră evacuate, client pe chipul căruia se putea citi o jenă, o stânjeneală, a cărui vorbire trăda pe intelectual, atunci consimţeau să înjghebe discuţia necesară unui comerţ. Se degaja din aceste proaspete negustorese o demnitate mărturisită printr-o nobilă imobilizare înaintea unor obiecte care însemnau viaţa lor, a părinţilor lor, moştenire agonisită cu dragoste pentru ceea ce era frumos. Se vedeau atâtea lucruri înşirate pe marginea drumurilor pe care circulau cumpărătorii, căutând să cumpere, pe preţ de nimic, obiecte a căror valoare mulţi nu ştiau s-o aprecieze. Se năştea, din sărăcirea unui strat social, un alt strat social, în casa cărora intrau aceste lucruri care-şi avuseseră locul pe suple etajere sau în dulapuri de cristal, atârnate de platforme sau înfrumuseţând o sufragerie migălos sculptată şi care, aduse în încăperile lor, căpătau întrebuinţări diverse, aşezate în locuri nepotrivite, simţindu-se desigur, şi ele, căzute într-o ambianţă jalnică. Emilia îşi găsise un loc mai spre marginea imensei gropi. Era o zi mohorâtă, cerul era plin de nori. Numai de n-ar ploua, se gândi. Se opri înaintea spaţiului ce-l deţinea, salutând pe vecina din dreapta, pe vecina din stânga. Le cunoscuse aici şi aflase că una era o fostă avocată, scoasă din barou, alta era soţia unui fost director la Banca Naţională. Soţii lor se aflau la Balta Albă. Aveau copii care întâmpinau greutăţi la şcoală. Una din ele fusese evacuată din casa ei, aflată pe la Grădina Icoanei, într-o locuinţă cu totul inconfortabilă, cu spaţiul insuficient pentru întreaga familie, tocmai la Bariera Vergului. Cealaltă rămăsese pe loc, în casa boierească moştenită de la părinţi, unde i se îngăduise o cameră. Era o clădire cu cinci odăi mari la parter, pe un hol imens. La etaj se aflau locuinţele fostelor slugi ale acestei case odată strălucind de bunăstare. Acum, în fiecare cameră fusese vârâtă o familie cu copii, cu bunici, chiar şi-n bucătărie, aşa că se gătea într-un coridor ce da spre baie şi

spaţiul sanitar. Cum era cu totul stânjenitor acest loc pentru atâtea familii, se împărţise imensul hol, trăgând sfori de la un capăt la altul, pe care agăţaseră cearceafuri dincolo de care îşi instalaseră aragazul pe câte o măsuţă. Toţi cei ce se treziseră în situaţii analoge aveau sentimentul că erau vinovaţi. Vinovaţi de ceva ce nu cunoşteau, dar de vreme ce nu li se îngăduia să protesteze, să explice, să-şi arate nefericirea nici unei autorităţi, toate fiind surde la oricare încercare de contestare, sentimentul de culpabilitate îşi făcu loc în inima lor. În jurul acestor nefericiţi negustori roiau cumpărători cu bani câştigaţi din îndeletniciri dubioase, aprozarişti, ospătari, oameni de la ţară care cumpărau pe bani puţini tot ceea ce vedeau. Soarta vecinelor ei o aflase Emilia spusă în şoaptă. Relatări albe, fără sentimentalism, dovedind demnitatea omului care trece printr-un cataclism pe care nu-l poate evita. Cumpărătorii veneau în valuri, îi aducea tramvaiul până mai încolo şi grăbeau în îngrămădiri compacte spre groapă, dorind să ajungă primii, s-o ia înaintea altora. Cum pământul se înmuiase în ziua aceea, coborârea pe malul cleios era anevoioasă. Unii alunecau pe argila galbenă, rostogolindu-se, aproape căzând în groapă. O tânără doamnă purtând pe umeri o haină de astrahan se învârtea roată, arătând marfa ce-o avea spre vânzare şi din faţă şi din spate. Părea un manechin învârtit de un mecanism, căci înfăţişarea ei era încremenită, privirile întunecate fără expresie, obrazul înroşit de frigul ce se lăsase părea că fusese ţinut la foc. De zece zile o văzuse Emilia stând în locul ei, expunând amatorilor frumoasa haină de astrahan, dar nu găsea client. Blana era o valoare şi avea nevoie de contravaloarea ei. Nu-şi putea bate joc de ea. Dar în dimineaţa aceea îşi bătu. Cu aceeaşi regularitate venea de zece zile un bărbat îndesat, cu obrajii mari, cărnoşi, cu mâinile imense şi degetele butucănoase. Ţinea pălăria dată pe ceafă şi chipul lui exprima o bună simţire, veselia unui om care are o situaţie ce-i permite orice, chiar

să cumpere o blană scumpă. S-o cumpere, dar la un preţ făcut de el. Era însoţit de o tânără care luă haina din spatele proprietarei, o îmbrăcă şi începu să joace pe picioare, învârtindu-se în dreapta şi în stânga, întrebându-l pe voinicul cumpărător dacă-i venea bine, cerând aprobarea şi din partea vânzătoarei care sta nemişcată, cu braţele de-a lungul trupului, cu ochii tulburi în care nu puteai şti dacă nu se iviseră lacrimile. Cât? Întrebă cu ostentaţie zarzavagiul care purta un nume de pasăre şi care cutezase să cumpere Palatul Lahovary din Piaţa Cosmonauţilor, în care se instalase ca un nedemn urmaş al faimoasei familii române. Vânzătoarea clătină din cap spunând că clientul cunoaşte preţul.

– Deci nu laşi nici un ban? rosti negustorul cu superioritate ostentativă. Bine, conchise. Şi începu să caute prin buzunare, în vreme ce tânăra chicotea săltând pe tălpi, privindu-şi îmbrăcămintea pe care n-o mai dădu jos. După ce banii fură număraţi, omul îşi şterse sudoarea de pe frunte, o contemplă pe juna de lângă el cu priviri care exprimau o satisfacţie explozivă. O apucă de braţ şi, înainte de a se îndepărta de fosta proprietară a blănii, îi aruncă acesteia peste umăr: „Încăpăţânaţi! De aceea aţi ajuns unde aţi ajuns. Mereu aţi ţinut la preţ."

*
* *

Cele 12 costume ale lui Trifan luară toate drumul Talciocului, săptămânal. Emilia devenise ministrul de finanţe, din banii ce-i lua pe haine, o parte îi dădea lui Trifan, spunând că doar atâta obţinuse pe marfă, cealaltă o manevra cu zgârcenie ca să facă faţă nevoilor casei şi Claudia să nu simtă strâmtorata situaţie în care se găseau. O simţea. Belşugul în care trăise până atunci se evaporase. Peste casă se aşternuse o mohoreală. Trifan devenise o oaie

neagră, un ins care o deranja în cuprinsul apartamentului. Întreaga zi se ciocnea de mahmureala lui care, în loc să stea în odaia ce-i aparţinea, circula prin toate încăperile, parcă ar fi căutat ceva. Viaţa ei personală era tulburată. Până la naţionalizare putuse primi în lipsa lui Trifan prieteni, prietene, şi mai cu seamă îl putea primi pe un june bărbat care se arătase asiduu, făcându-i curte într-un mod ce o incita. Făcea parte, bineînţeles, dintr-o nobilă familie, cu studii absolvite în străinătate, şi până în clipa aceea reuşise să se fofileze din calea măsurilor ce-i atingeau pe cei din categoria lui. Se temea să nu afle Trifan, în care deslușise gelozia ce i-o purta şi cu care se ferea să rămână singură. De aceea o ţinea mai mult în capitală pe Emilia, obstacol involuntar al relaţiei ei cu Trifan. Dar de la un timp junele domn pierise. Umblând de colo-colo printre prietenele înghesuite în câte o odaie din numeroasele încăperi în care trăiseră până atunci, aflase că fusese ridicat. Nu se ştia unde fusese dus. Rămase deci într-o fază de suspensie, plictisită de lipsa de culoare a vieţii pe care o ducea. O plictiseau oamenii care veneau pe la Trifan, Sivu, de la care, e drept, mai pica câte ceva, o plictisea Dumitru, fostul şofer, care se prezenta în fiecare duminică către prânz. Domnul director e acasă? întreba când i se deschidea uşa. Fără să aştepte răspuns, păşea în vestibul, cunoscând drumul, şi străbătea holul, împingea uşa cu geam de cristal, ajungea în coridoraşul celor două camere deţinute de Trifan, bătea în uşa dormitorului şi, fără să aştepte răspuns, apăsa pe clanţă, crăpa uşa, îşi vâra capul şi rostea aceeaşi întrebare: Vin, domnule director? Vin americanii?

– Într-o zi ne vom trezi cu ei, răspundea Trifan, bucuros că-l vedea pe credinciosul Dumitru. Ziua aceea era cea mai plăcută din săptămână. Pornea cu el în oraş, se oprea la o cârciumioară şi începeau poveştile în prezenţa unei sticle cu vin, tratație săptâmânală a fostului lui şofer. În fumul localului, în compania modeştilor clienţi

răspândiţi pe la mese, în gălăgia specifică, Trifan se izola cu Dumitru, trăind clipe de deliciu. Exista în această împrejurare un vag iz de Teaca ce-i trezea nostalgii din juneţe, când împărţea o sticlă de vin cu Sivu, înşirând poveşti aşa cum înşira şi acum întâmplări din trecut, spuse cu savoare, Dumitru fiind ascultătorul de care avea nevoie. Relata, bineînţeles, întâmplarea de la Budapesta, descriindu-l pe jupânul slovac cu tot hazul inocenţei sale, povestea întâmplări de la închisoarea Văcăreşti, unde trăise atât de bine, cu nopţile petrecute în localurile de noapte. Povestea despre preşedintele completului de judecată, acum un biet pensionar, care-şi ridica pălăria până la pământ când îl întâlnea. Râdea cu hohote povestind, nici o clipă având sentimentul unei culpabilităţi, chiar când Dumitru căsca ochii, auzind cum păpase el banii hotelului vândut la Timişoara şi cum trecea şperţul în incinta unei vespasiene.

– Am scăpat şi de proces, mă! Îl târam de mai bine de 15 ani. Mă săturasem să mai schimb completurile de judecată. Groza, pe care-l cunoşteam, i-a cerut lui Pătraşcu să-l claseze, şi l-a clasat.

– Dacă cunoaşteţi asemenea tovarăşi înalţi, de ce nu cereţi să vă numească din nou la uzină? Au pus pe un strungar. Îl cunoaşteţi... Dinică. Acela care mereu făcea zarvă. Nu era muncitor bun. Doar gura de el.

Trifan se lăsă pe spate, privindu-l cu ochi îngăduitori.

– Mă, tu nu pricepi nimic. Ăştia anume pun asemenea oameni ca să-i slujească. Se fac prieteni cu dracul, până trec podul.

– Şi dacă l-au trecut, ce mai urmează?

Trifan sorbi din vinul turnat de Dumitru.

– Vin americanii, spuse cu nesaţ. Nu pot să nu vină. Nu ne lasă ei pe noi.

Chipul lui Dumitru se lumina. Tot ceea ce vorbea Trifan, pentru el era lege. Cinstea ce i-o făcea acest domn mare, să meargă cu el la cârciumă, să stea de poveşti, uitând

cum se scurge timpul, îi umplea inima. Îi comunică lui Trifan că Mladin se interesase de el, întrebase ce face, cum trăieşte, dacă şi-a găsit vreo slujbă. Îi pare rău că nu vă poate da una la uzină, spuse Dumitru cu naivitate.

– Ha, ha! hohoti Trifan. Ce să-mi dea? Măturător de şpan, că director a ajuns Dinică. Încă n-au sărit în aer cazanele?

– Încă nu, spuse Dumitru. Dar trebuie să se poticnească. Cei mai mici au ajuns cei mai mari. Mereu vin mahări să vadă ce şi cum. Străbat halele, se uită la ele ca mâţa în calendar, fac mitinguri rapide, aplaudăm de ne spargem palmele. Le plac aplauzele. Le primesc parcă am trimite plăcinte, gata să le prindă din aer.

– Şi pe tine nu te-au promovat vreun şef?

– Am rămas tot la maşină. Îl duc acum pe tovarăşul Dinică. Când se urcă în automobil, se uită speriat împrejur. Parcă se teme să nu-l oprească careva.

Trifan hohotea în piept. Ceasurile astea înlăturau zgura acumulată în cursul săptămânii, în care viaţa era cu totul neghioabă. Simţea adversitatea Claudiei, care i se refuza cu încăpăţânare. Emilia umbla ca o rădaşcă de ici-colo, ţesând viaţa lor împreună, străduindu-se să aşeze pe masă o mâncare cât de cât convenabilă. Rahila fusese concediată, şi atât cât se pricepea, scotea câte un prânz care stârnea admiraţia lui Trifan. Umbla pe străzi, se întâlnea cu prieteni care au găsit „un câmp al muncii", unii ca portari la vreo instituţie, ca normatori pe vreun şantier, chiar ospătari, locul cel mai greu de obţinut. Intrau la un pahar şi puneau ţara la cale.

– Gata! îl anunţă Emilia într-o zi. Hainele s-au făcut mere, pere. N-am ce să mai vând.

Trifan o privi cu un îndurerat reproş, cel mai greu de suportat de către Emilia.

– Mă duc la Braşov, poate mai găsesc ceva.

În adevăr, Emilia se deplasă în oraşul de sub Tâmpa. Îşi petrecu câteva zile strângând tăvi de argint, fructiere,

tacâmuri, pe care le ascunsese într-o ladă. Pusese un lacăt şi aşezase un covor deasupra. Ce să ducă la Bucureşti? Orice ducea se pierdea pe o valoare minimă. Nimic nu mai putea fi înlocuit. Ştia preţul talciocului, a acelui loc care măcina tot ce intra în el. Ceea ce încuiase în ladă era o avere pe care nu voia s-o prăpădească. Nu-i aparţinea. Era a Claudiei. Acum, la bătrâneţe, îi venise mintea şi o îngrijora soarta fiicei ei. Reuşise în sfârşit să-l cunoască pe Trifan. Înţelesese că, chiar dacă acest om ar rămâne dezbrăcat, nu s-ar simţi rău. S-ar adapta. Trebuia să cumpănească. Avea în curs de încasare nişte rămăşiţe de la nişte fânaţe date unor ciobani. Mai avea chiar un pâlc de oi, de care Trifan nu ştia. Va trebui să intre în posesia lânii, a brânzei ce i se cuveneau şi chiar a banilor.

Se întoarse la Bucureşti încărcată ca o albină. Fu mare bucurie în casă. Trifan o mângâie pe păr, ceea ce trezi în ea o exaltare veche, apoi, înviorat şi cu poftă de viaţă, Brutus plecă la Mira. Întreţinea relaţii cu ea prin firea lui incapabilă de a tăia o legătură, oricât de firavă ar fi fost. Ori de câte ori se afla la ananghie, Mira era prezentă. Câte un pachet de ţigări bune, câte un vinişor cu buchet ales, chiar câte un ban strecurat în buzunarul lui la plecare. I se naţionalizase aparatura de dentist, meserie pe care acum o profesa clandestin, având un aparat pe care-l acţiona cu piciorul, de dimensiuni reduse, dar foarte eficient. Vechii ei pacienţi o cercetau. Erau mulţumiţi că aveau unde îşi repara stricăciunile dinţilor, cei mai mulţi neavând acces la vreo policlinică de stat, nefiind în „câmpul muncii". Întâlnea acolo tot felul de cunoştinţe cu care înjgheba discuţii interminabile, etalând sofisme ce le ridicau moralul şi chiar admiraţia faţă de cineva care deţinuse o slujbă atât de importantă şi putea circula în voie prin Bucureşti. Oare marele Zimbru, ajuns la cinste mare, îl ocrotea? Înfăţişarea lui nu arăta rău. Purta un costum de culoare închisă impecabil călcat, precum şi un colţ de batistă albă în

buzunarul de la piept. Nu mai purta, bineînţeles, guler Tache Ionescu şi nici baston. Purta însă o pălărie Eden, aşa cum purta şi Groza, care se plimba la ora prânzului prin faţa restaurantului Capşa, arătând un chip vesel, stenic, înconjurat de câteva persoane despre care nu se ştia de-i sunt amici sau „apărători". În adevăr, Emilia se dovedea necesară, de altfel ca şi Mira, care de atâţia ani era în aşteptarea matrimoniului promis. O amâna mereu, ultimul argument fiind acela că, pe asemenea vremuri, nu era cazul s-o ia de nevastă. N-ar fi fost decât o povară în acele timpuri incerte. Mira se veştejise aşteptând, dar nu se da bătută. De vreme ce se simţea bine în cabinetul ei, care era totodată odaia ei zilnică, stând pe scaun şi vorbind cu clienţii aşezaţi în fotoliul stomatologic, îi da un simţământ de posesiune. Chiar dacă ar fi fost căsătorită cu el, nu l-ar fi avut mai mult decât acum, om nestabil, cu diferite domicilii, dar atât de dăruit timpului ei, când venea la dânsa. Se crease un club de ardeleni între care Brutus se simţea bine. În sufletul lui simţea o durere că nu-l mai putea vedea pe marele Zimbru. Din ziua în care omul de la poartă împlinise ordinul de a nu-l lăsa să intre, un gol cuprinsese o parte a inimii lui. Din ziare afla veşti despre el. Fusese ales preşedinte de onoare al Societăţii scriitorilor, avea activităţi diverse, trăia într-un cerc din care el fusese exclus. Aici, la Mira, găsea un ceas de divertisment pe care în casa Claudiei nu l-a găsit niciodată.

În ziua aceea se lăsase gerul. Plecă de acasă în paltonul lui bine croit, cu guler de astrahan. Păşea pe trotuar înalt ca un plop, cu chipul întunecat, fără să vadă strada, lumea urât îmbrăcată care circula zgomotos, tineri cu ţoale cârpite, cu bocanci în picioare, dacă nu chiar cu cipici încropiţi cumva. În adevăr, prezenţa lui în mijlocul acelor oameni n-avea ce căuta. Paltonul scump îl scotea din tagma lor, într-o vreme când acest lucru nu era de recomandat. N-avea nici o ţintă, nădăjduind să-i iasă vreun cunoscut în cale, căruia să-i

ceară o ţigară. Dar nimeni nu apărea. Simţi gura aprinsă de nevoia unui fum. Limba îi ardea ca şi pieptul. Părea că se sufocă, lipsit de fumul zilnic ce-l trăgea în piept. Se îndreptă spre o tutungerie aflată într-un chioşc, la colţul unei străzi. Prin geamul mic zări vânzătoarea. Îi zâmbi uşor, cu un rictus de o resemnare tragică, şi spuse:

– Poţi să-mi dai o ţigară? N-am pipat de ieri.

Femeia îl cercetă prin geam. Era obişnuită cu asemenea solicitări venite nu de la nevoiaşi, ci de la persoane „bine", socotind după chip, după felul cum se adresau, chiar după îmbrăcăminte care, şi când era ponosită, se vedea că odată a ieşit din mâna unui croitor de „domn". Se întoarse şi luă dintr-un raft o cutie de ţigări din cea mai bună calitate.

Brutus zâmbi din nou, arătându-şi dinţii albi, ridicând din umeri într-un gest ca şi cum ar fi zis, ce să fac? asta-i povestea, şi spuse:

– Să ştii că n-am nici un leu.

Femeia clătină din cap. Înţelegea. Era un fost „domn" care se afla la ananghie. Un bărbat care ori fusese scos din slujbă, ori se întorsese dintr-o închisoare. Nu, domnul acesta îmbrăcat în haina cu guler de astrahan nu putea să fi ieşit din închisoare. Fusese cineva şi acum nu mai era nimic. Arboră o înfăţişare de înţelegere caldă, participând la situaţia precară în care se afla clientul acela, în imposibilitate să plătească un pachet de ţigări.

– Nu-i nimic, domnule, spuse cu înţelegere şi simpatie. S-au întors vremurile cu susul în jos. O să-mi plătiţi când toate se vor pune la loc.

Brutus râse sceptic şi luă pachetul, îl desfăcu şi scoase două ţigări.

– Îmi ajung acestea. Mulţumesc. Roata nu stă pe loc. Se învârteşte.

Femeia rămase nemişcată, părând că nu voia să audă îndrăzneţele cuvinte. Întinse mâna şi luă pachetul, pe care-l

aşează înapoi pe poliţă. Când se întoarse, clientul ei era departe. Îi vedea silueta elegantă, amestecată în viermuiala de pe stradă. Doamne fereşte, murmură, făcându-şi cruce.

Coarda se scurta, viaţa devenise o adevărată povară. Emilia nu mai putea face faţă la nevoi. Atmosfera în apartament se deteriora. Bucătăria arăta pereţi afumaţi, odăile nu erau măturate decât rar. Claudia începuse să închidă glasvandul, instalându-se în încăpere ca într-o republică independentă. Lipsea mult de acasă, mânca pe la prietene şi acumula iritări împotriva lui Brutus că nu se mişcă din casă. Pusese mâna pe un nou curtezan. Voia să-l aducă în casă, lucru imposibil. Emilia se claustrase la Braşov, lăsându-i în plata Domnului.

Într-una din zile, ochii lui Brutus căzură pe un covoraş turcesc, de mătase. Un covor de rugăciune de culoare tandră, cu un model de excepţie. Emilia nu se afla în Bucureşti, ca să i-l pună în braţe să-l ducă la talcioc. Se afla singur în apartamentul care, cu toate că era mobilat, părea pustiu. De unde să facă rost de bani? Mai reuşise să împrumute de la câţiva prieteni care credeau în venirea americanilor, deci şi în restituirea banilor. Se aplecă şi ridică covoraşul. Îl cântări în mână. Era uşor şi plăcut la pipăit. Îndată mintea începu să lucreze. Ieşi pe balcon şi-l scutură bine în aer. Modelul se ivi strălucitor. Îl făcu sul, îl mai îndoi o dată, îl înveli într-un jurnal şi ieşi pe uşă. Acţionase ca sub un îndemn hipnotic. Îi răsărise în cap o idee pe care nu putea să n-o valorifice. Porni pe stradă. După colţ se afla locuinţa Zimbrului. Văzu de departe cuşca de lemn aşezată lângă poartă şi lângă ea stând un paznic. Nu mai era Pavel. Se apropie şi se adresă.

– Vreau să vorbesc cu tovarăşul preşedinte.

Omul îl cercetă de sus până jos. Paltonul îi vorbea de un grangure, aşa că spuse, salutând:

– Poftiţi, şi vru s-o ia înainte, să-l conducă.

– Nu-i nevoie, feciorule, spuse cu un apelativ ardelean care sună a prietenie. Cunosc casa. Dumneata eşti nou venit, aşa că n-ai cum mă cunoaşte.

Omul salută şi Brutus se trezi înaintea uşii de la intrare. Acum îşi dădea seama cât de mult dorise să se mai afle o dată în acel loc. Sună şi uşa îi fu deschisă de însăşi stăpâna casei. Era îmbrăcată într-o rochie de culoare grena, cu talia bine marcată, cu decolteul tăiat în V, care îi sublinia bustul viguros.

– Domnul Trifan! exclamă ea cu obrazul acoperit de o lumină. Poftim înăuntru... De ce n-ai mai dat un semn de viaţă? chiar zicea Meşterul zilele astea că poate vei fi la Teaca, ceea ce spunea că nu era deloc un lucru prea rău.

Brutus se înclină asupra mâinii calde, moi şi parfumate. Această primire călduroasă făcu să sară toată rugina acumulată în pieptul lui de atâta vreme.

– Te rog depune-l, îl invită doamna să-şi scoată paltonul. Mă duc să-l vestesc pe Meşter. Va fi foarte bucuros.

Îşi desfăcu paltonul şi lăsă pachetul pe covoraş, pe un taburel aflat lângă cuier. Pătrunse în holul primitor, atât de familiar lui. Ochii îi fugiră pe pereţi, pe mobilă, se opriră pe scaunul sculptat cu spătar înalt, scaun domnesc, pe care se aşeza numai Meşterul. O linişte adâncă stăpânea încăperea. Cu totul vag se insinua un abur de viaţă ce venea de dincolo de pereţi, acolo unde se afla masa de scris a meşterului, unde se dusese soţia lui să-l anunţe că venise Trifan.

Stătu în picioare, aşteptând. În adevăr, Meşterul apăru cu înfăţişarea lui masivă, cu pieptul lat şi bombat, cu un pântec rotund şi viguros, un munte de om care purta între umeri un cap pe măsura trupului. Era croit de natură uriaş, cu un cap uriaş, cu tălpi uriaşe, uriaş în fălcile cărnoase, rozalii. Ceea ce era mic în această înfăţişare impunătoare erau ochii albaştri, gura şi nasul. Aceste trei detalii răsăreau dintre fălcile mari, parcă ocrotite de ele. Nasul era întors în formă de clonţ de vultur, bărbia cu un şanţ molatec se

rotunjea spre gâtul vânjos, învăluită într-o lavalieră neagră. Părea că sub ea zace o pasăre întunecată, cu aripile desfăcute. Venea spre el acest uriaş, călcând îndesat cu tălpile mari. Părea că se apropie un munte. În privirile albastre licăreau lumini prietenoase care reverberau pe obrazul rozaliu. Părul albit îi era căzut într-un smoc pe frunte, pe care îl înlătură cu un gest înainte de a-i întinde mâna lui Brutus. Acesta i-o apucă, o simţi încăpătoare, moale şi caldă, chiar bucuroasă, căci degetele se strânseseră asupra palmei lui. Îl pofti să ia loc şi toate păreau că nu sunt schimbate, că nu trecuse atâta timp peste amândoi şi atâtea evenimente.

– Merge, merge? întrebă Meşterul, şi Brutus nu ştiu despre ce era vorba.

Prudent, clătină din cap cu acea expresie oarecum perplexă ce-i înviora figura şi-i îndulcea trăsăturile, făcându-l simpatic îndată.

– La unii le merge ca racul, tot înapoi, spuse, şi nu ştia la ce voia să facă aluzie. Se gândea cum să înceapă vorba. Cum să-i vorbească de covorul preţios ce se afla în antreu. Cum să i-l ofere şi cum să primească în schimb contravaloarea. Toţi câţi aveau bani, şi Meşterul avea, indiferent de profesiunea sau locul în care se aflau, cumpărau, acumulau, strângeau. Ar fi fost păcat ca acest minunat covor să ajungă în mâna cine ştie cărui afacerist, vânzător de carne sau de făină la negru. Se potrivea de minune acolo, înaintea unui fotoliu, unde strălucea parchetul gol. Trifan auzea cele ce spunea Meşterul. Îi relata că scrie ceva ce merge greu, ceva ce nu-i plăcea, dar era nevoie să scrie aşa cum o cere timpul. Trifan asculta vorba molcomă. Se temea să nu intre Victoria. Cu ea de faţă i-ar fi fost greu să pună problema. Îi arătase totdeauna o prietenie „periculoasă". În perioada când stătuseră sub acelaşi acoperiş, când cărţile Zimbrului erau arse pe Sărindar, înaintea sediului celor două mari ziare *Dimineaţa* şi *Adevărul*, când rămăsese fără

locuinţă, când toţi îl numeau jidovit, se ţesuse între el şi ea această stare deosebit de plăcută, în care cochetăria sălta pe muchie de cuţit. Un joc atrăgător, decent, dar care da fiori. Pe vremea aceea, nici prin vis nu-i putea trece că Zimbrul avea să facă un salt ierarhic. Asta însemna o redută câştigată de comunişti, care aveau nevoie de marea lui personalitate, de un personagiu, da, un personagiu cu prestigiu. Tudor Arghezi nu sesizase înţelesul momentului. Sorin Toma îl desfiinţase pe marele poet, zvârlindu-l pe tuşă. Marele Zimbru însă înţelesese că ţara avea nevoie de un cetăţean de prestigiu, un stâlp al vremii, un contrafort al celor ce se zideau împrejur. Toate acestea îi treceau lui Trifan prin cap, fragmentate de cele ce timpanul recepta. Ce să facă? Să-l lase să înţeleagă că îi făcuse o vizită de curtoazie şi să plece? Nu putea. Epuizase toate posibilităţile materiale. Dulapul îi era gol, până şi condeiul de aur zburase la Talcioc, iar Emilia nu se arăta. Aseară băuse doar un ceai de sunătoare cu pâine prăjită. Acum îi vâjâiau urechile de foame. O ţigară l-ar fi liniştit. N-avea, dar nu-şi făcea probleme. Femeia de la chioşc se arăta generoasă. Parcă citindu-i gândurile, Zimbrul îi arătă pe masă cutia. Brutus înţelese. Acolo se aflau ţigări la voia oricui. Cunoştea cutia. Adesea se umpluse cu ţigări aduse de el, procurate de Dumitru şi chiar de Mladin de la ortacii englezi şi americani ce foiau în oraş.

În priviri sticli o lumină, parcă s-ar fi aprins în întunecimea lor un beculeţ. Buzele frumos modelate zvâcniră. Îşi duse palma la tâmplă şi o tapotă uşor, apoi ridică capacul cutiei. Ţigări fine, lungi ca nişte tuburi delicate, se înşirau, invitând. Brutus apucă una şi degetele i se înfiorară. În adevăr, organismul lui fusese pus la încercare grea. Lipsa tutunului o simţea circulând în sânge, ca lipsa celulelor roşii într-un organism atins de leucemie. Luă o ţigară, lăsându-se exacerbaţiei ce o simţea, şi porni la dichisul aprinderii ei, după ce o roti între degete, vegheată

de privirile lui tandre ce ascundeau o mare sete. Primul fum se ridică din vârful ei, împrăştiind aroma ameţitoare şi cunoscută. Ţigările de la chioşc n-aveau această dulce emanaţie, această rafinată aromă, care se răsfrângea împrejur. Îndată se simţi mai la locul lui. Marele scriitor vorbea leneş, povestind despre nişte necazuri ce le avea în familie. Vremurile aduseseră un aer de emancipare, care se răsfrângea în comportamentul mai cu seamă al femeilor. O nepoată divorţase aşa, tam-nesam. O stânjenea bărbatul, care lucra la un contencios. Şi ea voia o slujbă. Refuza să mai stea la cratiţă, unde, de când nu mai avea femeie de serviciu, o plasaseră obligaţiile căsniciei.

Prin capul lui Trifan trecu o idee care până atunci, dacă existase, stătuse bine ascunsă. Ce să vândă covorul?! Cu el nu rezolva mare lucru. Obţinea nişte bani care aveau să se topească iute, ca zăpada la soare. O slujbă. Da, o slujbă trebuia să-i solicite. Cine altul ar fi fost în situaţia să i-o dea decât Meşterul a cărui operă o sorbise în adolescenţa lui ardeleană şi mai apoi în continuare? Nu va vinde covorul. Îl va oferi. Nu trebuia ca Meşterul să afle că ajunsese să-şi vândă lucrurile ca să trăiască. El probabil credea că avea resurse din care trăia deocamdată. Ce să creadă? Marele scriitor n-avea asemenea preocupări. Se mira că nepoata îi dase subiect de indispoziţie. Dacă ar fi avut, l-ar fi întrebat, s-ar fi interesat cum o duce acum, când nu mai deţinea o slujbă atât de importantă pe cât fusese şi care-i asigurase un trai fără griji. Probabil nici nu ştia bine ce se întâmplase în lume. Şi dacă ştia, nu-l interesa. Situaţia lui materială sporise. Onorurile de asemenea, ceea ce înseamnă acoperirea nevoilor cu prisosinţă. Tot va încerca să vândă covorul. Probabil Meşterul se afla într-o stare de amnezie. Uitase cum venea lunar la „Centrală", pe B-dul Brătianu, la braţ cu soţioara. Cum îl primea Brutus în biroul lui somptuos. Cum, discret, acesta scotea un plic din sertar şi îl oferea.

Da, acum ar fi fost rândul lui. Să ofere nu bani, o slujbă. Ştia doar că are un condei înzestrat. La vreo gazetă. Asta i-ar fi plăcut. O vorbă de-a lui era un *sesam*.

În clipa aceea, tânăra soţioară intră în hol. Ducea o tavă pe care abureau două ceşcuţe cu cafea. În adevăr, era un regal. De ce se încăpăţânase să nu vină de atâta vreme aici? Iată, toate erau la fel ca înainte, Meşterul binevoitor, ascultând cu plăcere snoavele ardelene pe care Trifan le înşira, stârnind haz, cafeluţa era prezentă, ţigările de asemenea. Mai urma doar să-l reţină la masă. Obrajii meşterului străluceau rozalii, ochii albaştri ocrotiţi de bolta măreaţă a frunţii şi de sprâncenele stufoase de culoarea cânepii se umpluseră de viaţă. Scânteiau cu o ghiduşie ce reflecta plăcerea ce i-o provoca Brutus. Buzele lui cărnoase, care conturau o gură mică faţă de mărimea capului, sorbeau din cafeaua aromată, privind pe deasupra ceştii pe acest ardelean distins, muncitor, cu o inteligenţă vie, care ştia povesti cu farmec atâtea întâmplări trăite sau auzite în Ardealul lui, sau în capitala asta pe care el n-o cunoştea decât parcă privită prin sticla unei ferestre.

– Ce ai în pachet? se auzi glasul Victoriei, venind din antreul încăpător, unde se afla covorul învelit în jurnal.

Brutus tresări, parcă adus la o realitate din care fusese smuls de deliciul acestei conversaţii cu marele Zimbru. Săltă de pe fotoliu şi cu paşi mari se îndreptă spre uşă. Victoria luase în braţe pachetul şi părea că vrea să-l despoaie.

– Ai cumpărat ceva? Ai găsit ceva ieşit din comun? îl întrebă venind spre el.

Gata, nu mai putea da înapoi. Covorul se afla în mâna gazdei, al cărei gust rafinat era cunoscut. Ce trebuia să facă? Desigur, să înlăture învelitoarea şi să i-l arate. Apoi? Să-l propună spre vânzare sau...

Îl luă din mâna doamnei, înlătură ziarul în care se afla învelit şi scoase la lumină preţiosul covor.

– O! dar e un covor turcesc de rugăciune, exclamă Victoria apucându-l. Îl prinse de capete şi dădu drumul, privindu-l acum ţinut cum era înaintea ei. E de mătase, are culori superbe. Mihai, ia priveşte, spuse cu glasul ridicat, apropiindu-se de soţul ei.

Brutus rămase pe loc, o secundă blocat. O vedea pe Victoria întinzând covorul pe parchet, aşa ca soţul ei să-l cerceteze cât mai bine.

– De unde l-ai cumpărat? se întoarse Victoria spre Brutus. De la Talcioc? Am auzit că acolo se vând lucruri extraordinare. Şi la un preţ convenabil.

Ce răspuns să dea? Să spuie că l-a cumpărat? Nu mai putea cere Maestrului să-i găsească o slujbă, dacă el avea bani pe care să-i cheltuiască pe asemenea preţioase achiziţii. Să spună că-i aparţine? Atunci ce căuta în vizită la ei încărcat cu un covor? Să-l dăruiască? Cum să-l dăruiască? Pentru ce? Mai putea solicita ceva în cazul ăsta? Covorul ar fi însemnat plata pentru un serviciu. Asta nu era cu putinţă. Meşterul nu se putea preta la asemenea tranzacţii. El sta deasupra oricăror suspiciuni. Nu va risca să piardă stima lui. Da, căci Brutus simţea că Meşterul îl stima, mai mult, îl iubea. Au fost destule împrejurări în trecut care să-i dovedească existenţa unui asemenea sentiment. Reciproc. Da, reciproc.

Ochii îi fugiră spre gazdă. Chipul ei arăta o bucurie explozivă. Luase din nou covorul de pe parchet. Îl întoarse pe dos, îi cercetă nodurile, îi pipăi moliciunea mătăsii. Intrase în posesia lui. Cum trebuia să i-l smulgă? Va fi greu. O cunoştea bine, doar convieţuiseră toţi trei sub acelaşi acoperiş. Victoria aruncă spre el un zâmbet uşor ironic şi provocator. Probabil ea intuise ce se afla la baza acestei vizite făcute cu un covor în braţe. Se uită la Brutus atent. Era neschimbat. Ba nu, slăbise. Fălcile erau uşor lăsate şi privirea avea o tristeţe pe care numai ea o sesiză. Da, venise să ofere meşterului – spre cumpărare – covorul. Se afla la

nevoie. O stare pe care Meşterul n-o sesizase. Trebuia ajutat. Acest sentiment era dublat de dorinţa de a avea acest covor. Îi plăcea enorm, în mintea ei îi şi găsise locul, chiar aci în locul acesta, înaintea uriaşei biblioteci.

– Nu-i aşa că e covorul dumitale? auzi glasul Victoriei zburând spre el. Vroiai să-l duci la Talcioc? Hai, spune Trifan, nu te jena. Astăzi nimeni nu se mai jenează de asemenea fapte. Am fost şi eu acolo odată. S-au revărsat în groapa aceea frumuseţile caselor boiereşti. M-a durut inima şi am hotărât să nu mă mai duc.

– Ai vrut să ni-l vinzi nouă? auzi vorbind pe Meşter cu un ton de mare mirare. Să te desparţi de o asemenea frumuseţe? Vai, domnule Trifan, doar nu vei face crima asta! Nici eu n-o pot face, adică să cumpăr un covor atât de preţios de la dumneata. Să te lipsesc de el. Nu m-aş putea uita la covor fără să mă gândesc că ţi-a aparţinut, că am fost atât de lacom să ţi-l smulg din mână pentru câţiva bani. Nu, nu, spuse categoric.

Se lăsă liniştea. Victoria se uita la soţul ei cu sprâncenele ridicate, cu un chip perplex. Se pronunţase într-o logică ce o tulbura. Dăduse o sentinţă care nu mai putea fi retrasă. Inutil să insiste. Se uită la Brutus, care sta nemişcat, cu chipul întunecat de un simţământ pe care nu dorea să-l desluşească. Meşterul în schimb avea o expresie de netulburată linişte senină. Ceea ce făcuse era un act de echitate pentru cineva care-i sta la inimă, care se arătase atâţia ani apropiat, ca un frate. Avea nevoie Brutus de ajutor? I-l va da. Trebuie să se gândească.

Brutus ieşi din perplexitate. Între cei trei sta covorul preţios, care avea valoare doar pentru Victoria şi Meşter. Pentru el, nu. Nu-i aparţinea. Era al Claudiei, poate fusese cumpărat chiar din banii lui. Pentru el nu mai reprezenta nimic. Dacă aşa se desfăşurase situaţia, nu-l putea lua, înveli în jurnal şi pleca cu el acasă. Înţelegea ce imensă este dorinţa Victoriei de a-l avea, înţelese sofisticatele

argumente ale Meşterului, înţelese că Victoria nu putea enunţa nici un argument care să-l determine pe soţul ei să cedeze. Avea principiile lui, de la care nu-l abătea niciodată. Se uită la Brutus. Ce trebuia să facă? Să aştepte ca el să se aplece, să-l ruleze, sau să facă ea treaba asta? Trifan se mişcă într-un fel care arăta că e gata de plecare, fără covor. Nu-l mai interesa.

– Să aduc o hârtie potrivită ca să-l înveleşti, vorbi Victoria, depărtându-se.

Era o atmosferă de târg eşuat. El nu mai ţinea la marfă. Meşterul o suprapreţuise sentimental, iar Victoria căuta, cu suferinţă, o coală de hârtie în care să-l împacheteze.

– Nu-l mai duc acasă, spuse Brutus cu glasul gros, cu modulări joase. Doamnei Victoria îi place. Daţi-mi voie, Meştere, să fac şi eu un gest de cavaler medieval. Să-l dăruiesc doamnei. Mie nu-mi trebuieşte. Nici nu mă pricep la estimarea covoarelor. Am crescut cu ţoale ţesute la război de mama. Cum am de gând să mă retrag pentru un timp la Teaca, vă rog să nu vă opuneţi.

– Eu nu cumpăr de la dumneata, Trifan, dudui Meşterul.

– Nici eu nu vând nimic. Puteţi să mă împiedicaţi să fac ceva care-mi produce mai multă plăcere decât banii?

Marele Zimbru se foi în fotoliul lui larg. I se prezenta o situaţie pe care nu ştia cum s-o rezolve. Nu voia să-l jignească pe Trifan, era cel din urmă om care merita un asemenea tratament. În adevăr, Victoria mărturisise o explozivă admiraţie pentru covor, cum nu simţise nici când îi dăruise inelul cu briliante în seara logodnei. Nu era gelos. Asemenea simţăminte erau departe de el. Trifan se dovedise de-a lungul anilor devotat şi mai apropiat decât propriii lui copii.

– Bine, încuviinţă. Să rămâie aici. Îţi mulţumesc.

Victoria intră în încăpere cu o coală de hârtie în mână. Sesiză că se întâmplase ceva în lipsa ei. Se opri şi aşteptă. Meşterul se întoarse spre ea.

– Domnul Trifan ţi-a dăruit covorul. A văzut că-ţi place atât de mult. Să-i găseşti un loc.

– Vai! exclamă Victoria. Cum să-ţi mulţumesc? Te rog şezi. Se aplecă, luă covorul, îl strânse la piept cu dragoste şi ieşi cu el.

Brutus îşi stăpâni pornirea. Invitaţia Victoriei îi mergea la inimă. Încă un ceas de poveşti preţuia mai mult decât orice. Reveni la fotoliu, mai luă o ţigară, se lăsă pe spate simţind spătarul fotoliului cuprinzându-i spinarea. Parcă nu trecuse atâta timp de când stătuse în el.

– Vrei să pleci la Teaca? îl întrebă marele Zimbru. Bine faci. E cuminte să te dai la fund. Stătu un timp pe gânduri, apoi urmă. De ce nu te apuci de scris? Ai un condei de care e nevoie. Cunoşti probleme din viaţă, nu ca alţii din auzite. De ce nu scrii?

Brutus hohoti uşor.

– Să scriu? Ce? Nici un ziar nu-mi primeşte scrisul. Doar am fost ce am fost. Am condus o fabrică.

– Ai condus o fabrică, dar n-ai fost proprietarul ei. Ai fost slujbaş. Slujbaş mare, e drept, dar nu patron.

Brutus slobozi un rotocol de fum. Mireasma lui i se păru nepreţuită, încât îi părea rău să-i dea drumul printre buze, să se risipească. Se simţea mai degajat, parcă timpul vechi se lipise de chipul prezent. Era o desfătare să stea în preajma Meşterului.

– Scrie, Trifan. Nu articole de ziar, mai greu de plasat. Scrie literatură. Ştii poveşti atâtea! Exigenţele acum sunt reduse. Trebuie literatură pentru mase. Să le învăţăm să citească. Să le atragem spre carte. Ştii atâtea întâmplări. Numai câte mi-ai povestit mie. Iată, mergi la Teaca, scrie întâmplări din sat. Problema colectivizării e la ordinea zilei. Arată avantajele. Captează. Şi eu am scris în direcţia asta. Am lăsat voievozii şi plăieşii deocamdată.

Brutus tăcea. Asculta cu toată fiinţa lui lacomă de verbul Meşterului. Cele ce-i spunea îi stimulau fantezia.

Deodată, plecarea la Teaca nu-i mai păru anevoioasă, nici tristă, aşa cum se surprinse uneori gândind la ea. Ochii i se limpeziră, umerii i se îndreptară. Îndrăzni să-şi treacă un picior peste altul.

– Ai citit *Mitrea Cocor*?

Brutus ezită. Citise ultima apariţie a Meşterului şi rămăsese decepţionat. Nu-l recunoştea pe făuritorul Jderilor, al lui Potcoavă. Părea că altă mână purtase condeiul pe filele de hârtie.

– Nu ţi-a plăcut, spune drept.

Brutus se codi să-i comunice opinia. Nu voia să-l indispună.

– Nici mie nu-mi place, vorbi Zimbrul. Dar nu asta este important. Important este că am atacat o problemă vitală a ţăranilor, că am tălmăcit felul în care trebuie privită colectivizarea, despuierea boierilor de proprietatea pământului. Am scris pe înţelesul oamenilor care unii abia acum învaţă să citească. Nu înţeleg încă filosofia. Când or învăţa carte mai multă, ne vom întoarce la uneltele noastre. E un ajutor pe care trebuie să-l dăm. Sunt sigur că dumneata poţi face ceva în direcţia asta. Ce zici?

Brutus scutură din umeri. Deja îi umbla ceva prin cap, deja sub fruntea lui se iscau nişte idei. Ţâşniră întâmplări din sat, probleme cu pământ, cu moşteniri, certuri între neamuri... Pe măsură ce Meşterul îi vorbea, scotea ca dintr-un adânc de apă o lume pe care nu ştia că o poartă în sine. Preoţi iubitori de femei, praznice de pomenire în care aceştia cam uitau scopul, îndulcindu-se la belşugul mesei. Crime pentru un petec de pământ, o lume pe care Meşterul îl invita s-o scoată la lumină. Aşa cum ştia povesti cu haz, aşa va putea înşira pe hârtie.

– Mă gândesc să încerc. Îmi va trece timpul mai uşor la Teaca.

– Scrie, şi voi pune umărul să te publice. Poţi intra „în câmpul muncii". Îţi poţi justifica existenţa în Bucureşti. Trebuie să ne supunem vremurilor. Oricât ţi se va părea de curios, dar aşa ne ajutăm ţara. Perspectivele sunt luminoase.

Se sculă să plece. Uitase de covor. Era bucuros că se afla în casa Meşterului, că trupul lui mare, piciorul lui uriaş va păşi pe el. Apăru şi Victoria, înflorită ca un boboc, care-l conduse în vestibul. Aşteptă să îmbrace paltonul pe umeri. Îi întinse mâna.

– Dacă ai şti ce plăcere mi-ai făcut, spuse cu un glas şoptit. Mai vino, Meşterul ţi-a simţit lipsa.

Ieşi din casă, zburând. Iată o uşă ce se deschisese. O perspectivă care se întrevedea, la care se putea gândi. Strada i se păru mai luminoasă. Cu toate că n-avea un ban în buzunar şi nu întrevedea ceva în clipa asta în sensul ăsta, nu era neliniştit.

Pătrunse în bloc. Simina, femeia de serviciu, mătura scările. Se dete la o parte, trăgând căldarea cu apă din calea lui şi-l salută pe domnul „director", care totdeauna îi adresa o vorbă caldă, îi aşeza mâna pe creştet, întrebând-o când se mărită, făcând-o să râdă, căci era măritată şi n-avea de gând să se mărite, ori în ce fel, cu altul.

– Săru' mâna, spuse Simina.

Brutus râse spre ea parcă ar fi întâlnit pe cineva apropiat, chiar acesta era un subiect. O fată de la ţară, care învaţă carte şi scapă de situaţia de a mai fi slujnică, înţelegând că vremurile s-au schimbat. Ideea asta îl însufleţi şi chiar o apropie pe fată mai mult de el.

Ascultă, Simina, i se adresă, în vreme ce fata se ştergea pe mâini în şorţul în care era încinsă. N-ai cumva la tine câţiva lei? Să nu mai urc în casă. Ţi-i înapoiez mâine.

– Vai de mine, cum să nu. Am. Chiar acum am primit plicul cu leafa mea. Vârî mâna în buzunar. Cât vă trebuie?

Brutus se uită la chipul ei curat, luminos. Cât îi trebuia? Cât mai mult. Acum avea din ce să-i restituie. „Din

carte" sau din „cărticica" ce o va scrie. Da, aşa era. Ceva din expresia plină de candoare a fetei îl opri. Se gândi cât îi trebuia pentru o friptură şi un chil de vin, şi spuse suma.

– Vă dau, cum să nu vă dau, repetă fata, şi scoase din plic banii.

Trifan îi apucă, fără să arate grabă, îi vârî în buzunar, îi atinse obrazul cu degetele.

– Eşti o fată faină, zise. Când te vei mărita să mă chemi la nuntă.

Făcu drumul întors, ieşind din bloc, pornind spre oraş.

*
* *

Petrecu întreaga după-amiază într-o cârciumă de pe Ştefan cel Mare. Mirosea a ţuică fiartă, a haine ponosite de oameni, a tutun prost, dar era cald. Îşi desfăcu paltonul, îl îndoi şi-l aşeză pe speteaza scaunului de alături. Mătasea dublurii scânteia sub becul spânzurat în tavan. Un ospătar în haină scurtă, fostă odată albă, se apropie de el. Era tânăr, avea un cap lunguieţ, o mustăcioară subţire, tăiată cu grijă deasupra buzei superioare. Părul era dat cu pomadă, lipit de tâmple. O mutră de şmecheraş care aruncă ochii asupra dublurii de mătase, cântărindu-şi clientul. Brutus comandă o fleică de vacă, recomandată de ospătar, şi o sticlă de vin din butoiul ce se afla la vedere. Îşi căută loc bun în cuprinsul scaunului. Era străbătut de o stare de bucurie cum nu mai fusese de mult. Poate de pe vremea când colabora la ziarul din Cluj, când trimitea de la Teaca articole scrise în pat şi aştepta nerăbdător să apară ziarul. Avea un simţământ de uşurare. Convorbirea cu Meşterul infuzase în el nădejdi. Propunerea făcută era o salvare. Zăcuse până atunci ca într-o baltă, ameninţat să se scufunde, şi iată, Meşterul întinsese mâna şi-l salvase. Îşi aşeză coatele pe masă, cu pumnii duşi la tâmple, sub care se mişcau viermii unei alcătuiri, ai unei

poveşti stârnite de marele Zimbru. Acum, chiar acum îi venea să înceapă să scrie. Înşira în gând fraze care se transformau în fragmente, ce i se părea că duc la un sfârşit. Scoase cutia cu chibrituri şi scrise câteva nume care se impuseseră în mintea lui. Toma Ferigă. Iată un nume răsunător pentru eroul lui, ţăran din câmpie, a cărei poveste începea să se închege. Friptura sosi, aburind, cu marginile tivite de o limbă albă de seu al cărui miros îi cârni nasul de plăcere. Apărură şi gogoşarii şi sticla de vin. Iată cum se întâmplă numai ce trebuie să se întâmple, se gândi. Nu mai sta la masă ca invitat al lui Dumitru. Mânca din banii lui, adică din ai Siminei, dar tot ai lui erau, pentru că mâine va trebui să facă rost să-i restituie. Cum? Va vedea. Atacă friptura gustoasă, plimbă bucata între fălci, savurând sucul de carne dintre ele. Îşi umplu paharul şi sorbi o înghiţitură, clătinând din cap de plăcere. Era un vin natural, de ţară, aşa cum va bea la Teaca. Se ducea acolo cu mâna goală. Fira nu mai era. Doar casa pustie, aşezată între casele a două verişoare. Vor sări amândouă. Va sări Saveta, din capul satului. Se drăgălise într-o vreme cu ea, până ce bărbatul prinsese de veste. Ce era să-i facă domnului director? Să-l bată? Să-i ceară socoteală? Îndrăzneala lui avea să-i fie plătită cu darea afară din fabrică, aşa că omul se răzbună bătând-o bine pe Saveta, care făgădui că nu va mai trece nici măcar pe uliţa domnului director.

Înghiţea cu poftă şi părea că mâncarea îl spală pe dinăuntru de otrăvuri. Dorul pentru Teaca sporea cu cât vinul scădea în sticlă. Oare îi ajungeau banii? Nici nu-i numărase. Ce trebuie să se întâmple se întâmplă, îi flutură prin gând, şi mai ceru o sticlă. Petrecu câteva ceasuri în altă lume. Fantezia îl aduse pe meleaguri la care nu se mai gândise de mult. Şi dacă va ajunge scriitor? Revenea stăruitor un gând. Va intra în „câmpul muncii". Va avea drept la casă, la policlinică, va avea un statut de cetăţean

cinstit. Nota de plată depăşea banii ce-i avea. Se uită perplex la şmecheraşul care sta cu chitanţierul în mână şi privea cu îndrăzneală.

– N-am, scotocindu-se în buzunare. N-am nici ce să-ţi las zălog, ceas sau inel. Doar paltonul. Dar te lasă inima să mă vezi cum plec pe zăpada de afară dezbrăcat? Am plămânii şubrezi.

Ospătarul îl cercetă cu privirea de sus până jos. Da, pentru un chil de vin pentru care nu avea bani, un palton era prea mult. Clientul de faţă nu era dintre aceia care cereau să fie serviţi, ştiind că nu vor plăti. Dar deocamdată acesta avea bani doar pentru jumătate din consumaţia comandată. E drept, el îi vârâse pe gât încă o sticlă de vin. E un fost grangure, îşi spune. Îl las în plata Domnului.

– Bine, conveni. Dar vă rog să mai treceţi pe aici.

– Mai trec, feciorule, spuse Brutus. Schimb locul ce l-am avut până acum. Vin cu prieteni.

Se sculă, îşi trase paltonul pe mânecă, întinse mâna ospătarului şi ieşi. Ajunse târziu acasă. Vârî cheia în broască, dar ea nu pătrunse. Ce naiba, doar n-o fi atât de beat să nu nimerească gaura. Sună o dată, de două ori. Doar nu nimerise la alt etaj? Deodată uşa se deschise cu violenţă. Înaintea lui se afla Claudia.

– Unde-i covorul? se repezi asupra lui. Unde l-ai dus?

Luat atât de repede, mintea fiindu-i într-o stare vaporoasă, nu-şi aminti de el.

– Care covor?

– Ce întrebi? Parcă nu ştii. Doar n-a dispărut prin pereţi. În casa asta nu intri decât dumneata şi cu mine.

– Oare, spune Brutus zâmbind cu înţeles.

Acest echivoc stârni mânia Claudiei. Vocea ei decolorată, cu un timbru somnolent, săltă pe portativ. Ţâşni ascuţită, dezacordată, parcă nu venea din gâtul ei. Brutus o privi cu indulgenţă.

– Stai, stai, nu te porni. Stai să vorbim. Îţi explic.

– Ce să-mi explici? De luni de zile stai pe capul nostru. N-ai dat un ban pentru chirie, pentru lumină, pentru toate câte se cheltuiesc în casa asta. Acum mai dispar şi lucruri. Covorul acela era de preţ. L-ai vândut. Unde sunt banii? Văd că te clatini. Poate i-ai şi cheltuit. Cum ai cheltuit banii mamei luaţi pe hotelul de la Timişoara. Şi alţii.

Abureala vinului se risipi la aceste cuvinte. Prin urmare, Emilia îi spusese tot Claudiei. Prin urmare, între ele se schimbau vorbe ce-l privea pe el, trecutul lui şi al ei. Prin urmare, se afla încătuşat între mamă şi fiică. Dacă Emilia ştia de legătura lui cu Claudia? Brutus îi întoarse spatele şi porni spre camera lui. Acest fapt o înfurie şi mai mult pe Claudia. Voia să întârzie încă în hol, să-i poată spune tot ce-i sta pe inimă, acum când totul era pierdut din partea lui, când, în sfârşit, se putea descotorosi de el. Dar Brutus îşi urmă drumul şi ajunse în odaia lui. Se dezbrăcă, îşi întinse cu grijă pantalonii pe spătarul scaunului şi se vârî în pat. Dormi adânc, fără vise. Întâia oară de când el nu mai era nimic se simţea bine, cu totul bine. Mâine va pleca la Teaca şi de aici înainte „alo Solgaya", spuse pe ungureşte, salutând. Se trezi spre prânz. Trecu în baie să-şi facă toaleta cu minuţioasă atenţie, îşi contemplă ochii uşor aburiţi, îşi cercetă şi dinţii întregi, sănătoşi, cele două coroane de aur din cele două margini aducând un spor de frumuseţe danturii. Era mulţumit. Prin cap i se învârteau, ca într-un carusel, tot felul de idei ce-ar fi fost potrivite a fi dezvoltate într-o viitoare schiţă. Cum de nu se gândise la această posibilitate! Aşa era. Povestea cu haz, avea un sac întreg cu întâmplări ce puteau fi folosite, adaptate, întoarse din condei cu puţin efort, până va ajunge să stăpânească materialul ce trebuia tratat. Îi plăcea cum arăta în oglindă, cu expresia lui limpede, neîmpovărată de gânduri negre. Nu mai avea nici unul. Ce contau ele în faţa perspectivei sugerate de Zimbru? Nu mai putea să meargă aşa ca până acum. Să nu facă nimic. Se gândise într-o zi în care

mohoreala vieţii îl captase mai mult decât de obicei, ce-ar fi să meargă la „braţele de muncă". Îi spuseseră mulţi că ar putea găsi acolo o slujbă. Nu se da înapoi de la muncă. Dacă i se cereau idei, putea oferi, le putea valorifica, trebuia, în definitiv, să se supună şi el, cum s-au supus mulţi din cei ce fuseseră cap de întreprinderi. Chiar la un şantier ar fi fost plăcut, între tineret. Îi plăceau tinerii care-l ascultau cu gura căscată. Trăise doar la ţară, nu-l speria încălzirea cu lemne şi lumina redusă. Era plăcut să te speli dimineaţa la o cişmea cu apă curată. Dezamăgirea fusese cruntă. O funcţionară, o puştoaică cu părul încreţit mărunt, îl chestionase mai rău ca la închisoare. Metodele lui de îmblânzire se izbiră de un perete. Ce ştia să lucreze? Ce ştia? De toate. Condusese o uzină cu cinci mii de muncitori. Fata înălţase sprâncenele şi-l privise cu nemulţumire. Îşi subţie buzele roze, parcă ar fi supt două petale de trandafir. Îl cercetă de sus până jos. Suportă investigaţia acestei puştoaice, pe care nu izbutise s-o îmblânzească cu nici unul din gesturile lui miraculoase. Nu-i atinsese obrazul cu degetul într-o mângâiere cvasipaternă, nu putuse să i se adreseze cu „fătucă", nu reuşise nici măcar să obţină o ţigară din pachetul ce zăcea pe masă.

– Eşti voinic, spuse până la urmă fata. Ceea ce-ţi pot oferi este să dai o mână de ajutor. Avem de demolat nişte case rămase de la bombardament. E singurul loc disponibil.

Brutus căscase ochii. Ce-i oferea această viperă blondă, inconştient de tânără? Nu se sfia să-l poftească să ia lopata în mână, târnăcopul, să-l aşeze pe umăr, să străbată oraşul ca să ajungă în cartierul Griviţa. Pentru asta era nevoie de capul lui? De ideile lui? Aflase de la prieteni că mulţi obţinuseră slujbe acceptabile. El n-avusese noroc.

Renunţă să mai solicite. O fixă pe tânără în ochi şi-i spuse:

– Nu-i lucru pentru mine. Eu vreau să lucrez cu capul, nu cu palmele.

– Şi la săpat poţi folosi capul, răspunse cu obrăznicie fata. Lasă-l să se odihnească. L-ai folosit destul acolo unde ai exploatat cinci mii de muncitori.

Brutus rămăsese perplex. Insolenţa acestei tinere tovarăşe îl descumpăni. Ce să mai întindă vorba, îşi aşeză pălăria pe cap cu ostentaţie, se întoarse şi dispăru pe uşă.

Această întâmplare n-o povesti nimănui. Era o experienţă împuţită. O băgă pe fată în „aia a mă-si", gândindu-se la plăcerea pe care ar fi simţit-o dacă i-ar fi ars câteva palme. Nu era o tânără plăcută, cum ar fi trebuit să fie la anii mărunţi ce-i avea. Era o „tovarăşă" îndoctrinată, ai cărei muşchi, sânge, simţire erau Partidul ce o preschimbase într-o fiinţă în care în loc de sânge curgea Marx şi Engels şi în capătul căreia stăpânea Stalin.

Va ajunge scriitor. Va scrie chiar despre această puştoaică pusă să trieze oamenii, aplicând principiile însuşite la şedinţe faţă de cei decretaţi duşmani ai poporului şi care ar fi trebuit să fie fericiţi că nu se aflau încă în închisori sau lagăre. I se dase mână liberă să cântărească ea soarta oamenilor. Se simţi înviorat, va şti cum să întoarcă povestirea ca fata, citind-o, să se recunoască, să-şi amintească de el. Va face o schiţă partinică, desigur, cei ce o vor citi vor învăţa din ea cum să fie vigilenţi şi dăruiţi muncii. Hohoti uşor şi ieşi din camera de baie. Îşi trase haina pe mâneci şi se gândi să-şi facă un ceai. Îşi aminti de minunata zi petrecută ieri şi de sfârşitul acestei zile, la întoarcerea acasă. Parcă Claudia fusese întoarsă pe dos. Parcă strigase la el, chiar se răstise. Ia uite?! Căpătase glas. Dă-o în mă-sa, şi ieşi în hol. Casa era goală. Uşile de la camera Claudiei închise. Încercă clanţa. Încuiată. Ia te uită? Încuie uşile, îşi spuse şi trecu în bucătărie. Cotrobăi, găsi puţin zahăr şi cutia în care se uscaseră câteva foi de ceai. Încălzi apa, opări foile. Căută în cutia de pâine şi nu găsi nici măcar o cojiţă. Fir-ar mama mă-si, spuse, în casa asta nu se mai găseşte nimic. Auzi prin uşa ce da pe scara de serviciu glasul Siminei lălăind. Descuie şi strigă:

– Simina, fată, ia vină încoace.

Fata apăru îndreptând spre el un chip radios. De ce o fi totdeauna veselă, se gândi Brutus. Îi mângâie obrazul şi-i spuse vorbind ardeleneşte, de pe unde era ea.

– N-ai cumva un dărab de pită? La noi nimeni nu-i acasă.

– Ba am, cum să nu, sări Simina vioaie. Am pită bună, trimisă de muma de acasă. Staţi o ţârâ, v-o aduc mintenaş. Brutus se întoarse în bucătărie, turnă ceaiul în ceaşcă, aşeză ceaşca pe farfurioară, când o auzi pe Simina bătând în uşă. Deschise, fata îi oferi o bucată de pâine de casă şi un castravete.

– Nu vă supăraţi, numai asta am. Îs castraveţi puşi de muma. Au un smac cum nu se mai poate.

– Să trăieşti, Simina. Să mă chemi la nuntă.

Fata pufni în râs şi pieri.

Brutus aşeză totul pe o tavă şi se întoarse în hol. Se lăsă în fotoliu şi rupse o bucată din pâinea coaptă în cuptor. Îndată năvăli asupra lui întreaga Teacă, cu Fira, cu taşca ei de poştăriţă care mirosea a piele. Rupse o bucăţică din coaja aurie cu miezul de o consistenţă tandră cum n-avea pâinea de fabrică şi mai cu seamă aceasta neagră care se găsea acum, coaptă în formă, ca o cărămidă. Muşcă din castravetele murat şi capul i se umplu de sunetul clănţănit al cojii. Înţelese că fusese pus la murat cu foi de dafin, piper şi alte mirodenii din plantele ce se găsesc doar în grădinile gospodinelor de la ţară. Mestecă mult îmbucătura dintre fălci, sugându-i aromele ce-i aduceau un spor de înviorare la starea în care se sculase în dimineaţa asta. Sorbi din ceaiul care-i răspândi în sine o căldură bună. În casă era linişte. Caloriferele zbârnâiau neauzit, acoperişul clădirii de peste drum era acoperit de o pătură de zăpadă strălucitoare. Era bine, era foarte bine. De ce să plece la Teaca? Putea să lucreze alături, în odaia care-i servea de birou, în care Emilia dormea când venea la Bucureşti. Îi va

spune să stea la Braşov o vreme, să nu fie tulburat de nimic. Nu va ieşi din casă, să creadă lumea că e plecat. Care lume? Aceea care ar fi putut să-l caute aşa cum îi căuta pe toţi pe care îi considera burjui, primejdioşi, duşmani. Dar Meşterul îi spusese că era mai bine să se dea la fund. Aşa va face. Până va pune mâna pe bani după ce va scrie prima schiţă. La Teaca va duce o viaţă fără griji. Îi va cere lui Sivu să aducă două care cu lemne, să încălzească sobele. Vin găsea la orice prag peste care ar fi trecut. Mai era şi familia Mirei, care trăgea încă nădejde să-l aibe ginere, măcar că povestea asta începuse din tinereţea fetei. Ce bine i-ar fi căzut prânzişorul ăsta, dacă ar fi tras un fum de ţigară. Îl va trage. Se sculă, duse tava cu ceaşca şi fărâmiturile rămase în bucătărie şi rămase în vestibul. Din prag văzu că ceva lipseşte. Cuierul era gol. Nici o haină nu se afla agăţată în cuier. Pe poliţă sta doar pălăria lui neagră. Căscă ochii şi-i roti împrejur, ca şi când în încăperea lambrisată ar mai fi putut exista alt cuier. Nu, nu exista, şi nici paltonul lui nu se mai afla acolo unde îl agăţase aseară. Îl agăţase cu mâna lui. Oricât a fost de ameţit, îşi amintea cum îl agăţase în cui, nu cu agăţătoarea. Era ruptă. Venise cu el, doar nu-l pierduse pe drum, doar nu îl luase ospătarul drept gaj pentru chilul de vin?! Toată buna simţire de care fusese cuprins înainte cu un minut fu gonită de un catran aprins ce ţâşni în el ca lava dintr-un vulcan. Ochii i se măriră sub efectul mâniei, fălcile i se încleştară. Nu-i venea să creadă. Haina lui de iarnă, paltonul lui cu guler de astrahan, ceea ce mai avea el din garderoba lui, nu mai exista. Unica lui avere, unica lui posesiune, un capital pentru vremuri grele, cu totul grele, se evaporase. Înţelese ce se întâmplase. Claudia. Claudia îl luase. Claudia îl dusese undeva spre vânzare, spre recuperarea valorii covorului.

– Mama ta de ticăloasă! strigă cu glas tare, cu o detunătură care se răspândi în hol. Îţi arăt eu ţie, mâţă fătarnică. Vii tu la mâna mea, linguşitoare şi proastă ce eşti.

Proastă, proastă, repetă umblând prin încăpere. Să stau eu în casă cu niște hoațe, să mă las furat de atâția ani de două tâlhăroaice, să vă țin în spinare ca pe prințese atâția ani și să nu văd cât de ticăloase sunteți?! Și una și cealaltă. Știi și tu unde să cari lucrurile spre vânzare? vorbi parcă Claudia ar fi fost de față. Acum nu ți-a fost rușine să mergi cu paltonul pe brat prin oraș, cum îți era rușine să mergi la măcelărie să cumperi carne pe bon. Încuiai ușa să nu dea cineva peste tine să vadă că-ți calci singură rochia. Tu nu te puteai „degrada" cu asemenea îndeletniciri. Dar să furi, să furi ai fost în stare. Îți arăt eu ție.

Nu mai știa dacă vorbise cu glas tare, dar sigur era că cuvintele fusese rostite de cugetul lui, de inima lui care duduia în piept. Se roti gândindu-se ce să facă. Din casă nu putea ieși, afară era ger, nu putea risca să-și pună plămânii la bătaie. Și așa îi simțea, de la o vreme, fără vlagă. Și slăbise, constatase și Victoria lucrul acesta. Va pleca la Teaca, dar cu ce? În casa asta nu va mai sta un ceas. În casa asta n-avea să se mai întoarcă în veci. Unde va merge? La Mira, da, la Mira. Se va însura cu ea. Va face un act de cavalerism întârziat. Îl va face. Să crape și Emilia și Claudia de ciudă. Dar cum să iasă din casă? Deodată o idee îi răsări din învolburarea de sub frunte. Ridică receptorul și făcu numărul fabricii. Se simți ușor emoționat alcătuindu-l. Degetele păreau că mângâie fiecare cifră pe care o atingea. Îi răspunse portarul. Era unul nou, nu-i recunoștea vocea.

– Te rog frumos, se adresă în felul politeții ardelene, aș vrea să vorbesc cu Dumitru, șoferul. E cumva pe acolo?

– Cine sunteți?

– Un neam de al lui, din satul lui... Acum am venit.

– Bine, așteptați.

– Dumitre, spuse, când acesta îi vorbi în telefon. Ascultă bine ce-ți spun, zise, nelăsându-l să-și consume mirarea. Te

duci acasă la tine şi vii la mine cât poţi mai repede cu bunda aceea căptuşită cu oaie pe care ţi-am făcut-o anume pentru drumurile de iarnă. Înţelegi?

– Înţeleg. Cum ies din schimb vin mintenaş. Acum ceasul e unu. La cel mult trei sunt la dumneavoastră.

Aşează receptorul la loc şi se uită cu ochii tulburi împrejur. Prin urmare aşa se termina aventura lui cu familia Emiliei Pascu. Aventură începută înainte cu aproape 20 de ani. Cu mai mult. Începută de pe vremea când, copil bubos şi flămând, se uita la căprioara din parc, la domnul cu pământuful de bursuc la pălărie, la doamna îmbrăcată în văluri străvezii, printre vergelele gardului. În casă era linişte, o căldură molcomă cuprindea încăperile. Ce bine ar fi putut scrie aici. Era aproape de Meşter, îi putea citi, îl putea consulta asupra celor ce aveau să iasă din condeiul lui. Ceva în sine îl făcea să cedeze hotărârii, dar dând cu ochii de glasvandul încuiat, acoperit cu perdeluţe de mătase prinse în balamale, care despărţea camera Claudiei de restul apartamentului, furia îl năvăli din nou. Nu mai venea Dumitru, de ce întârzia? Ştia că Claudia, odată plecată, nu revenea acasă decât seara. Acum sigur nu vine de frică. I-ar pune mâna în păr, se gândi şi gândul acesta îi aduse în minte o scenă care ori de câte ori se ivea îi provoca un râs homeric. Râse şi acum. Se afla la Braşov, în castelaşul nevestei lui. Era primăvară, grădina era înverzită, se simţea bine în casa pe care o luase în posesie, în care trăia tânăr, iubit, alintat, cocoloşit. Auzise deodată o gâlceavă, un zgomot ce venea dinspre dependinţe. Ţipa un glas, ţipa altul. Cine era? Nu recunoştea pe nici unul. În casa aceea nu se ţipa. Se vorbea „domneşte". Singurul care călca acest act, să zicem „barem", era el, care venise cu bagajul lui de înjurături colorate, inedite, ce zburau de pe buzele lui ca florile. În gura lui ele deveneau mângâieri excitante, ce o încântau pe Emilia. Se îndreptă spre bucătărie, dinspre care veneau strigătele care arătau o încăierare. Şi, în adevăr,

încăierare era. În mijlocul încăperii se dădea o luptă. Servitoarea era cu mâna în părul Emiliei şi Emilia în părul servitoarei. Trâgeau amândouă strigând, nici una necedând, puse să-şi smulgă podoabele cu piele cu tot. Spectacolul era de tot hazul. Brutus se uită la ele şi se amuză de această încăierare între stăpână şi slujnică. Amândouă femeile trăgeau fără milă, azvârlindu-şi trupurile, dând din picioare, ţinându-se una de alta de cozile groase ale părului. Amuzat de cele ce vedea şi înţelegând că nu le putea despărţi, se îndreptă iute spre odaia Emiliei şi găsi ce căuta. O foarfecă. Se întoarse şi, cu o abilă mişcare, o trecu prin părul beligerantelor, care se treziră că nu mai aveau de ce trage. Îndată se potoliră. Se uitară amândouă cu ochi disperaţi la Brutus, apoi una la alta, cu priviri perplexe. Păreau două găini scăpate din mâna cuiva care le ameninţase. Slujnica se aplecă şi strânse părul de pe jos, slobozind un bocet ca de înmormântare.

– Să pleci din casa mea, o concedie Emilia cu glas de cucoană intransigentă. În minutul ăsta să pleci.

Brutus o mângâie împăciuitor pe slujnică pe capul văduvit de păr.

– Lasă, că-ţi plătim paguba. Îţi creşte altul până te măriţi.

Emilia făcu haz de intervenţia lui. Se bucura că de acum înainte putea scăpa de părul lung, putea să se tundă scurt, aşa cum era moda „bubi-kopf".

Dumitru sună şi Brutus se repezi la uşă. Omul purta pe braţ un bundoi căptuşit cu blană de miel.

– L-am adus, dom' director. Vă trebuie? E prea mare şi greu pentru mine. Directorul cel nou nu merge pe ici pe colo, cum făceaţi dumneavoastră. E plăpând, zice că a zăcut mult în temniţă.

Brutus luă haina din braţele lui. Era o bundă cu faţa de diftină gri, cu căptuşeala din blană de miel, cam flocoasă,

cu gulerul dintr-o blăniţă de oaie neagră, de-abia încreţită. Se uită la ea, apoi o trase pe mâneci. Bunda îi venea de minune. Depăşea cu mult genunchi, era largă, confortabilă.

– Parcă a fost făcută pe măsura mea, spuse vesel. Mă duc la Teaca pentru o vreme. De aceea îmi trebuie.

– Vin americanii? se informă omul cu nădejde. Dacă dom' director pleacă din capitală, ştie el ce ştie.

– Vin ca racul, băga-i-aş în aia a mă-si. Habar n-au de noi, mă. Ne-am vândut la ăştia. Din mâna lor nu mai scăpăm.

Dumitru se posomorî.

– Şi dumneavoastră nu vă mai întoarceţi la uzină?

– Nu, feciorăşule. Eu merg pe alt drum. Am să ajung departe.

*
* *

O găsi pe Mira în plină activitate. Aşa cum înainte de război sau de-a lungul lui ardelenii se întâlneau săptămânal într-un local de lângă Cişmigiu, acum cei ce se aflau liberi, adică nu fuseseră ridicaţi sau nu-şi găsiseră încă funcţii, desigur, departe de pregătirea lor, îşi treceau câteva ore, având sau nu nevoie de tratament dentar, în casa Mirei. Avea un antreu şi o odaie imensă, pe care o despărţise cu două dulapuri aşezate cap în cap, după care se afla „cabinetul". În restul odăii avea un studio şi o canapea îngustă, pe care o oferea celor care n-aveau, o zi-două, unde-şi pune capul, şi pe care o folosea şi Brutus. O masă mare de sufragerie înstărită se afla în mijlocul încăperii, ca şi un bufet ce odată făcuse parte dintr-o garnitură preţioasă. Acum scaunele erau cam roase, Mira gândindu-se să le îmbrace dacă va găsi un tapiţer. Dar unde să găseşti şi cu ce să plăteşti?! O asemenea întreprindere era un lux, şi ea n-avea de ce face lux, câtă vreme nu avea înjghebată o gospodărie. Brutus o ţinea cu vorba de aproape 20 de ani.

Trecuse în tinereţe peste faptul că el se însurase. Acceptase explicaţia unui vulcanic impuls căruia nu-i putuse rezista. Înflăcărarea acelei doamne ce la Braşov îl captase. Dar nu era o căsătorie „serioasă" îi spusese. Va ţine cât va ţine, şi ea îl credea, căci Brutus se simţea bine când venea la dânsa. Îl socotea al ei. Un hoinar. Aşa îi era firea de când se născuse. Uneori îşi aducea aminte de el, alteori îl uita, răgaz în care avea şi ea o legătură fără importanţă, de care se putea debarasa oricând, dacă Brutus voia să-şi ţină cuvântul. Pe ea aproape n-o mai interesa, dar părinţii ei ţineau s-o vadă măritată. Când nu mai sperase şi se gândise să se mărite cu cel ce era un amant mai statornic, Brutus năvălise la Cluj şi îi îmbarcase într-un camion cabinetul, mobila. Ardealul fusese răpit şi românii porniseră în exod. Ce dovadă mai mare era că Brutus îi aparţinea?! Îi găsise şi locuinţa de pe strada Polonă şi fusese în acele zile cu totul al ei.

– Te-ai mai însurat cu cineva? îl întrebase râzând. Spune, ce năzdrăvănii ai mai făcut?

Brutus o privise în ochi aşa cum privea el femeile, fascinându-le cu priviri sincere, calde, afectuoase.

– Trăim vremuri grele, Mira. Nu-i cazul să ne legăm la cap când nu ne doare. Ai avut nevoie de mine? Am venit fără să-mi ceri. De erai măritată cu mine, poate eram acum în altă parte, ca să ajut la vreun mutat o altă femeie. Mereu vreau să mă dezbar de voi şi iar mă leg de câte una. Nu ca să mă culc cu ea, nu te speria. Mi-a cam trecut vremea. Ca să am şi eu un culcuş unde să mă simt bine. Să am unde pipa o ţigară, bea un vin şi povesti când mi se face lehamite de domnie şi de domni.

– Eu cred că tu te tragi din neam de ţigan. Numai ei umblă de colo-colo.

– Ba să avem iertare. Mai umblă şi alţii, care-s mai domni decât nădrăgarii de aici. Mă trag din neam de cioban, din Mărginimea asta fainâ a Ardealului. Am avut strămoşi care i-au speriat pe toţi pe unde păşeau. Şi satul în care

s-au născut şi Cetatea Sibiului, că aşa îi ziceau pe vremea când a trăit stră-strămoşul meu, întâiul Trifan. Bunica nu-l scotea din hoher când îmi povestea de el. Un viclean, cu mintea ascuţită, fălos şi harnic. Aşa sunt şi eu. Dar nu viclean... Sau poate voi fi şi nu ştiu...

Povesti râzând homeric tărăşenia cu paltonul. Acum privea întâmplarea pe latura ei hazoasă.

– Auzi, să mă trezesc că n-am cu ce ieşi în oraş. Pe gerul ăsta. Proasta, credea că mă pedepseşte. Pe mine? Mi-a ajutat. Tot eram cu paltonul ăla lux, întâia, ca oaia neagră între mioare. Bunda asta e chiar potrivită vremurilor. Şi dacă îmi mai pun şi o şapcă pe cap, sunt leit Lenin.

Mira râse deschis, cu toate băierile inimii dezlegate. Aşeză pe masă vin, cârnat, tobă, trimise de părinţii de la Teaca. Brutus nu mai trăise de mult o asemenea desfătare. Sosi un client pe care Mira îl introduse în încăperea încropită din dulapuri şi acoperită cu un cearşaf. Brutus rămase singur, privind cam pieziş resturile prânzului. Simţea un îndemn să se culce. Nu va pleca decât mâine la Teaca. N-avea nici un ban. Trenul nu-l ducea fără bilet. Se întinse pe canapea, întoarse spatele încăperii. Maşinăria Mirei zumzăia ca un bondar şi-i legăna somnul. Un somn fără griji, da, fără griji. Nu mai purta în spinare nici o povară, nici chiar a lui proprie. Era ca pasărea cerului, de care Dumnezeu avea grijă.

*
* *

Se trezi din somnul în care aţipise şi gândurile împotmolite în starea de letargie se întoarseră din nou la cele întâmplate în ultimul timp. Starea de jenă, nu, de ruşine, a concedierii lui, se ivi în împâclirea gândurilor moleşite de somn. Se afla de mult departe de acel moment cumplit, trecuseră luni, epuizase forţe, gânduri, îşi mâncase

costumele, se obişnuise cu gândurile răzvrătitoare, se afla acum în casa Mirei, care-i provoca pacientului dureri atroce cu maşina ei stomatologică. Se răsuci pe canapea, rămânând aşezat pe spate, simţindu-se în siguranţă. Da, aici era în siguranţă. Avea casă, pat, mâncare bună. Se va însura cu Mira, ea nu avea să-l stânjenească cu nimic. Era înţelegătoare. Toţi oamenii, după 23 August, deveniseră îngăduitori, găseau circumstanţe ajutătoare la toate situaţiile în care erau împinşi de istorie. Căutau să găsească prin cele mai neverosimile împrejurări un petec pe care să-şi aşeze, dacă nu talpa întreagă, măcar vârful piciorului. Iată, aici, la Mira, el avea sprijin cu ambele tălpi. Se simţi invadat de o mare bucurie. Totul era perfect în jur. Casă, mâncare, bunda călduroasă de la Dumitru, perspectivele. Da, cele propuse de Maestru. Părea că acesta întinsese mâna şi trăsese la o parte o cortină grea după care se iviseră zări strălucitoare care-l chemau. Sări de pe pat, se uită împrejur, zări o oglindă agăţată în perete. Se apropie. Cu toată starea lui sufletească, îşi zări chipul întunecat. Părul, ochii, buzele, aluniţa de pe obraz păreau înecate într-un nor de cenuşă. Ce-i cu mine? se întrebă. Îi lipsea ceva? Se scutură, forţând să se învioreze. Săltă pe tălpi şi se privi din nou în oglindă. De la o clipă la alta expresia lui se schimbase. Îl privea din apele argintate un bărbat în miezul vieţii, cu faţa luminată parcă de o trecere de lumină. Ochii lucioşi, catifelaţi, aruncau o privire lungă dar cutezătoare spre el, în vreme ce prin trup trecea un curent ce mâna sângele prin toate cotloanele primenindu-le, activând viaţa dintr-însul.

– Mă duc din nou la Meşter, îşi spuse cu hotărâre. Să-mi iau rămas bun. Să-l încredinţez că-i ascult sfatul, se gândi, bucuros că-i revenise curajul de a-i trece pragul. La Teaca putea ajunge chiar şi peste o săptămână. Doar nu fugea din loc. Aici se simţea bine, acolo, oricum, fără Fira, era un exilat. Va da o telegramă lui Sivu să încingă sobele. Va mergea vestea printre neamuri că vine nenea Brutus.

În dimineaţa următoare îmbrăcă şuba, era largă, călduroasă, nu-l arăta proletar, mai curând un fost boier, care în loc să meargă cu maşina, mergea pe jos. Nimeni nu venea să pipăie faţa hainei, dacă era făcută din postav. Nu, era dintr-o diftină groasă. Se îndreptă spre casa Claudiei, cea părăsită. Îl trăgea aţa spre acel loc, cum îl trage pe criminal locul unde s-a petrecut fapta. De departe văzu ferestrele deschise spre stradă. Claudia îşi aerisea odaia. Uite că era şi ea în stare de ceva. Ajunse în faţa blocului, un gând răsări sub frunte. Să urce sau nu? N-avea de luat din casa aceea nimic. Banii lui se topiseră ani de zile între pereţii acelui apartament, pe mese, pe băutură, pe trai bun, manevrat de Emilia. Nici un fir de praf nu-i aparţinea. Când ajunse în dreptul blocului, se auzi strigat. Domnul director! domnul director! Răsuci gâtul. De pe trotuarul de peste drum de cel pe care păşea, Simina, cu o lopată în mână, îi făcea semne prieteneşti. Dăduse zăpada la o parte; cea căzută peste noapte. Avea obrajii aprinşi şi ochii îi străluceau. Îi făcea semne din mână, mişcând coada lopeţii proptită într-un nămete.

Brutus îi răspunse trimiţându-i un salut cu privirile şi chiar cu pălăria scoasă de pe cap; rămase politicos până în ultima clipă şi trecu drumul.

– Treceţi pe lângă casă şi nu vă opriţi? îl întrebă cu mirare Simina. Nu v-am cunoscut cu haina asta. Ţine cald. Aşa-i?

– Aşa-i, Simino, răspunse Brutus, uşor încurcat de prezenţa fetei. Sigur se aştepta să urce. Dar nu va urca. Creadă ce va voi să creadă. Ce-i păsa lui.

– Mi-a spus doamna Claudia să merg la dumneaei. Vrea să cureţe casa. Acum iarna? m-am mirat. Acuma, a zis. Aşa ziceţi şi dumneavoastră?

Mintea îi lucră fulgerător. Claudia înţelesese că îşi luase tălpăşiţa şi acum voia să primenească şi văzduhul prin care trecuse el. Mama ei, zbârnâi într-însul mânia. N-ar mai fi trebuit să treacă pe strada asta în veci.

– Simină fată, îmi poţi da o sută de lei? Nu mai urc, mă grăbesc. Ţi-i dau când mă întorc.

– Cum să nu, domn' director. Îi ţin în sân, spuse cu obrazul vesel. Înfipse mai bine lopata în movila de zăpadă, îşi dezbumbă scurteica de catifea tivită cu dungi de piele şi pătrunse cu degetele printre svetere până la piept, de unde scoase o pungă legată cu noduri, ca la ţară. Vârî cu dexteritate degetele şi trase o hârtie care fâşâi desprinzându-se dintre celelalte.

– Aci îi ţin. Şi noaptea dorm cu ei. Omul meu caută în toate colţurile odăii, dar nu-i găseşte. Numai aici nu-i dă în cap. Îi prost, domnule, spuse râzând, zău că-i prost.

Brutus luă suta, o flutură uşor în văzduh, apoi o vârî în buzunarul paltonului. Avea bani pentru biletul de tren.

– Mulţumesc, Simina, eşti o fată faină. Să mă chemi la nuntă.

– Păi v-am spus că am om, zburară de pe buzele ei cuvintele ca nişte floricele.

– Nu strică să ai doi.

Fata îşi duse mâna la gură şi pufni în râs.

– Şod mai sunteţi, şod de tot.

– Când mă întorc, ţi-i dau, spuse Brutus.

– N-am nici o grijă. Doar sunteţi de-ai casei.

Se depărtă de ea, coti şi ajunse pe strada Dionisie Lupu, zări de departe vila florentină, ghereta de la poartă, paznicul. Să mai intre? Să nu mai intre? juca în sine nehotărârea. Paznicul îl recunoscu şi împinse porţile de fier.

– Poftiţi, poftiţi.

Îl întâmpină doamna Victoria, cu aer mirat. Îl cercetă de sus până jos, plimbându-şi privirile pe diftina grosolană a bundei.

– Îţi stă bine. În haina asta cred că nu mai îngheţi. Poftim înăuntru.

Meşterul fu ridicat de Victoria de la masa de lucru şi apăru uşor indispus. Ce mai vroia Brutus Trifan ?! Îi dăduse o idee, îi sugerase ce să facă şi iată că bate din nou la uşă. Poate vine după covor, îşi spuse. Să şi-l ia, covorul ăsta mă face să nu mă mai simt la largul meu. Cum se schimbă vremurile. Ca fulgerul, ca cerul care acum e senin, acum năvălesc asupra lui norii. Evenimentele din urmă i-au schimbat şi lui viaţa. L-au urcat în mijlocul lor şi acum simţea că trebuie să joace cum i se cântă. Cu Mitrea Cocor intrase pe poartă largă a celor ce conduceau ţara. Lucrarea era un exemplu de cum trebuia scris pe înţelesul poporului. Stârnise vâlvă scrisul acesta „realist-socialist", cu teoriile lui Kemenov. Era stânjenit să se gândească la ce-i putuse ieşi de sub condei.

Întinse o mână moale, pufoasă şi-i arătă cu o mişcare a capului scaunul pe care să se aşeze. Brutus se aşeză, cuprins deodată de nemulţumire. Greşise. Nu trebuia să vină. Trebuia să mai treacă câtva timp. Să vină cu hârtii scrise, să vadă că-i dăduse ascultare.

Se auziră nişte uşi trântite, un glas ce venea de sus, nişte paşi alergând deasupra tavanului.

– Am făcut şi eu colhoz aici, spuse acru. Deasupra mea hălăduiesc fetele mele cu copiii. Ne-au luat liniştea.

Victoria intră tânără, veselă, împrăştiind o mireasmă de parfum scump, din acela de dinainte de război. Se aşeză pe marginea braţului de la fotoliul pe care şedea Meşterul, picior peste picior. Brutus fură cu privirea gamba prelungă ce-i ieşea de sub marginea fustei, apoi mută privirea la Meşter care tăcea ca o piatră. Nu-i da nici un semn că ar putea închega o conversaţie. Nu-i rămânea decât să se scoale şi să plece. Atunci se auzi glasul Victoriei. Se aplecă asupra marelui scriitor şi spuse:

– Ce-ar fi dacă i-ai găsi domnului Trifan o slujbă? Acum, că eşti pe treapta cea mai de sus în cultură, spuse zâmbind uşor ironic, ţi-e lesne să-i găseşti un loc pe măsura lui.

Peste chipul Meşterului trecu un nor negru. Propunerea soţiei îl indispunea. Îşi muşcă buzele groase, rozii, gura mică deveni ca o corolă de floare. Obrajii păreau că se lăsaseră.

– L-am sfătuit ce trebuie să facă.

– Să scrie? exclamă cu mirare Victoria. Asta-i treabă grea şi durează. I-ar fi mai potrivită o slujbă cu leafă. Să se piardă în lume, să nu sară în ochi. L-ar mânca „colegii" dacă s-ar întâmpla s-o nimerească.

Meşterul se mişcă greoi între marginile fotoliului. Se simţea prost, cum se simţea de când era ridicat în slăvi cu Mitrea ăsta Cocor. Numai despre el se vorbea, parcă n-ar mai fi scris nimic altceva până atunci. La cursurile „Şcolii de literatură", „genialii" candidaţi se uitau la el ca la un zeu. Le spusese că dintre ei nu va ajunge scriitor decât cel cu har. S-a gândit mult dacă să rostească vorba asta, care ţinea de cele sfinte. A întors-o şi-a zis: aici intră cine vrea şi rămâne cine poate. Bineînţeles, Trifan nu putea fi un asemenea candidat cu har. Depăşise vârsta, iar mediul în care se dezvoltase nu interesa. Politicieni, oameni de afaceri, mari financiari. Doar să-i înşire şi să-i hulească. Interesa pământul, colectivizarea, şantierele de la Botorca şi Livezeni. Tăcerea se prelungi. Meşterul sta ca un sfinx, tăcut, cu toate tainele ascunse. Victoria se foi pe marginea pe care şedea. Se uită la Brutus într-un fel de complicitate. Voia să-l ajute.

– Ce zici, Mihai, i se adresă din nou, punând mâna pe umărul lui, rostind apelativul cu un glas alintat.

Meşterul tresări. I se adresase cum nu i se adresa decât în intimitate. Fruntea mohorâtă i se lumină, ochii albaştri pierdură bruma sub care fuseseră ascunşi.

– Hm, hm, rosti, şi aceste două consoane răsunară ca un cuvânt greu de sens.

– Hm, murmură din nou şi făcu o pauză. Nu era nimerit, prudent, să protejeze în aceste momente un om care fusese în fruntea unei întreprinderi, care era cunoscut de cei ce conduceau ţara. Doar la el în casă îl cunoscuseră. Dorea ca Brutus să se ridice şi să plece. Îi producea o „problemă" de care voia să se debaraseze. Şi totuşi, blestematul de covor nu-l lăsa să se liniştească. Pe sub frunte treceau tot felul de posibilităţi unde să-i facă un loc lui Brutus. Dacă voia, existau. Unul era la biblioteca Academiei. S-ar putea găsi acolo o slujbă. Directorul nu l-ar fi refuzat, dar vorba era cine se afla în slujba de secretar al organizaţiei de bază al instituţiei. De el depindea acceptarea. Da, va încerca, îi făgădui în sfârşit. Du-te la Teaca, fă ce ţi-am spus şi aşteaptă să te vestesc. Da, da, la biblioteca Academiei e un loc potrivit. Ochii Victoriei scânteiară, îl conduse spre ieşire şi-i spuse în prag:

– Nu-l voi lăsa până nu rezolvă numirea dumitale. Eu, chiar eu am să trimit telegrama prin care să te vestesc, spuse, aşezând mâna pe mâneca bundei.

Ieşi de la Meşter confuz.

CARTEA A DOUA

Partea de ţară care se numeşte Transilvania, o ştie toată lumea, se află aşezată în cotul Carpaţilor, ca o îmbrăţişare a munţilor, cu un gest de ocrotire telurică, în cuprinsul căreia au trăit strămoşii noştri. Capitala faimoasă a lui Decebal, Sarmisegetuza, se află în mijlocul ei, ca o inimă care, chiar dacă nu mai trăieşte, palpită. Vibraţiile ei ancestrale s-au repercutat în poporul care a trăit pe aceste meleaguri, şi mai trăieşte, şi va trăi în veci. S-au transmis acestei seminţii, din păienjenişul firii ce s-a ţesut cu veacurile, nişte daruri, şi bune şi rele, căci şi cele rele sunt dăruite. Au fost strunjite în moara secolelor, modelându-se după veacurile ce-au trecut peste ele, încărcând osatura moştenită cu ceea ce aceste veacuri au aşezat asupra lor. Ceea ce nu s-a schimbat a fost această mândrie de a fi spiţă din pământul transilvan. Nici o regiune a ţării noastre n-a transmis celor ce s-au zămislit în ele această virtute încărcată cu istorie, cu năzuinţi şi jertfe, în asemenea măsură, ca ţinutul de peste Carpaţi. Cei trăitori în ceasul istoriei în care ne aflăm astăzi, născuţi, ei sau părinţii lor, în Transilvania, mărturisesc apartenenţa ca pe un blazon de nobilă plămadă.

Aşa simţea Suzana Isbăşescu. Cu toate că trăia de atâţia ani în Bucureşti, cu toate că aici îşi avea rostul, cu toate că adoptase Regatul prin forţa împrejurărilor, se simţea ardeleancă din tălpi şi până-n creştet. Se zidise în adolescenţa ei între zidurile unui burg transilvan. Anii de

formare, cei ce devin baza viitorului om, acolo s-au forjat. Gândirea, vorbirea, judecata, relaţiile interumane, comportamentul purtau amprenta acestor ani petrecuţi în burgul transilvan. Chiar dacă, cum e firesc, peste tânăra ei zestre nativă începuse să-şi facă loc Bucureştiul, ambianţa socială care se aşezase în trecerea anilor într-un strat din ce în ce mai dens, în adâncul ei rămânea o Vlaşină. O Vlaşină domnea într-însa, ca un prunc în muma lui. Simţea zvâcniturile acelui tărâm în care se prinsese viaţa ei, ca un sunet de geamandură ce-i trimitea din când în când semnale familiare, inconfundabile.

*
* *

Era o frumoasă zi de început de april. Ca niciodată, primăvara izbucnise peste capitală ca un uriaş fluviu de tandreţe, de lumină. Era cuprinsă sub poalele cerului înalt, plin de miresme ce se făceau simţite de prin curţile caselor în care existau caişi. Caişi cu flori rozalii, ce ţâşneau de după garduri. Corole sidefii, gingaşe, asupra cărora se opreau în extaz ochii acelora ai căror paşi se nimereau în acele cartiere cu vile luminoase, în curtea cărora au fost sădiţi aceşti magnifici vestitori ai dulcelui anotimp. Ca niciodată, în acea zi cerul era mai albastru ca altădată şi atât de înalt cum nu-l mai văzuseră de mult locuitorii capitalei. Dacă n-ar fi existat războiul care trimetea veşti contradictorii tulburând sufletele, această zi de april s-ar fi imprimat în amintirea tuturor ca o zi excepţională. Şi chiar aşa s-a imprimat.

Suzana ieşise pe balcon şi privea lumea care circula pe bulevardul Brătianu. Peste drum (pe terenul pe care astăzi se află clădirea Teatrului Naţional şi mai înainte fusese instalat un circ) se afla pavilionul construit în timpul războiului, unde se vindeau produse din partea ocupată a

Uniunii Sovietice, între care acei faimoşi biscuiţi numiţi Maria, oglindă a belşugului ce-l întâlneau în cale armatele germane şi române în drum spre inima ţării vecine. O pace domnea peste capitală. Războiul se desfăşura undeva departe, viaţa îşi urma cursul. Patrule germane circulau încoace şi-ncolo, câte un cordon se trăgea, oprind trecătorii solicitaţi să se legitimeze, exerciţii de prealarme sfâşiau văzduhul. Oamenii nu se prea sinchiseau de ele. Le intrase cumva în inimă că ruşii erau ocupaţi cu Prutul, iar americanii n-aveau ce căuta. O simpatie însoţea gândul trimis spre ei. Erau atât de legaţi sufleteşte de Occident, de francezi, de englezi, de americani, încât, cu toate că ţara lupta alături de duşmanul acestora la răsărit, ei nu le puteau face nici un rău. Cum aveau să vină asupra capitalei, aşa, în general, asupra ţării, când la Timiş se afla un lagăr în care erau cazaţi prizonieri de război englezi şi americani? E drept, bombardaseră Ploieştiul, dar acolo erau ţinte „strategice", dacă se poate spune astfel. Au fost distruse rafinăriile care furnizau petrol pentru front. Asta a fost odată... Acum era linişte, o zi bună de plimbare, de o raită chiar la şosea, acea oază de vegetaţie care fremăta acum de seva ce urca din pământ, în întreaga ei încrengătură. Se gândi să plece. Dacă o prindea prealarma? Va coborî într-un adăpost ieşit în cale, căci întreaga capitală era bine echipată cu asemenea locuri. Pe ziduri se fixaseră săgeţi cu vârful îndreptat spre direcţiile lor. Se ştia că cel mai bun adăpost era cel al Băncii Naţionale. În toate subsolurile blocurilor fuseseră amenajate spaţii cu bănci în care coborau locatarii cu tot ce aveau mai bun , cu geamantane sau cu poşete largi, în care îşi vârâseră ce aveau mai de preţ. Într-atât se obişnuiseră cu aceste prealarme, că mulţi nu le mai dădeau atenţie. Nu mai coborau în subsoluri, stând liniştiţi, atât cât poate fi liniştită o inimă de om la auzul sinistrului muget.

Suzana deschise dulapul, îşi scoase pălăria de pe poliţă, se duse la oglindă, îşi potrivi părul cu pieptenele şi

apucă pălăria de mătase gris-perle, cu boruri largi, gata s-o aşeze pe cap. Iar după aceea se porni mugetul sinistru. Intră ca un şarpe în apartament, îi dădu ocol, pătrunse în timpan, zvâcni în inimă. Iar prealarmă! şopti Suzana. Uite cum îmi strică buna dispoziţie. Sirena mugea. Un sunet terorizant, parcă avea glas, voce, striga, ameninţa, poruncea. Ieşi pe balcon. Lumea de pe stradă, care circulase liniştită până atunci, începu să alerge ca nişte furnici stârnite din cuibul lor, bezmetice. În mijlocul bulevardului zări câţiva bărbaţi care făceau semne cu braţele, parcă grăbind lumea, care ameţită, deodată înfricoşată, alerga în direcţii diferite în căutarea unui adăpost.

Mugetul nu se mai termina.

– Dar asta nu este prealarmă, murmură Suzana, asta-i alarmă. Înţelese şi spaima o cuprinse. Nu mai era un exerciţiu, aşa cum de câtva timp se făcea. Era o prevestire a unei acţiuni groaznice, care se apropia şi pe care toată lumea o purta în suflet, risipind amăgirile. Trânti pălăria pe pat. Îşi luă geanta cu acte şi ieşi pe uşă. Coborî cele cinci etaje în fugă, amestecată între locatarii care se rostogoleau pe scări. Erau înfricoşaţi. Şi ea era înfricoşată. Un simţământ de jenă o stăpânea în vreme ce alerga pe scări în jos, un simţământ uluitor, de degradare umană. Să-ţi afişezi, fără reţinere, frica. Să ieşi din ţinuta calmă, elegantă, nonşalantă şi să alergi ca nebuna pe scări, să fii împinsă de la spate, să te simţi izbită de pereţi, să alergi buluc cu mulţimea, să cobori în subsolul insalubru, luminat slab, cu o atmosferă viciată, mirosind a mucegai şi aburi de rufe, să te laşi îndrumată de responsabilul cu apărarea pasivă, să te trezeşti într-un spaţiu muced, cot la cot cu tot felul de oameni, nu numai din blocul tău, ci şi alţii, veniţi de aiurea, să cauţi un loc unde să te fixezi, să-ţi cauţi o expresie care să nu trădeze spaima, să ai, cum se zice, demnitate, stil, toate astea îi dădeau un simţământ penibil. Se uită împrejur prin lumina mizeră a unui bec. Feţele oamenilor nu mai erau feţe. Erau măşti.

Măşti sub care se simţea frica. Zâmbetele erau rictusuri, amabilităţile erau gesturi mecanice. Parcă toţi cei aflaţi acolo aşteptau să le cadă de pe ei îmbrăcămintea şi să se vadă unul pe celălalt goi. Chiar se simţeau goi, adică înfăţişarea lor civilizată începea să cedeze împrejurării în care se aflau. Chiriaşa de la etajul patru coborâse îmbrăcată într-un capot de mătase, aşa cum o prinsese alarma. Aruncase pe ea o haină care n-avea nici valoare, nici sens. Pesemne, în zăpăceală, luase din cuier ce-i venise la îndemână. Îşi căută un loc pe bancă, dar nu găsi. Intruşii, cei ce veniseră de pe stradă, ocupau cele mai multe locuri. Îşi ceru dreptul şi i se răspunse cu insolenţă. Tonul o obligase şi pe ea să răspundă şi deodată, impecabila doamnă, soţie de magistrat, îşi trădă firea. Un domn se ridică de pe bancă şi-i oferi locul. Ea primi, apărând îndată pe chipul ei expresia zilnică ce acum părea falsă, arătând că purta necontenit pe obraz o expresie „făcută". Un băieţel de vreo cinci ani se tot ducea şi se întorcea de la zid, povestind apoi mamei lui cum a văzut el avionul care va bombarda blocul. Se oprea cu faţa la cărămizile netencuite ale peretelui şi striga cu voce tare: Uite! Are aripi şi bombe... Buf... Acum a aruncat una peste noi, striga parcă vesel, şi revenea la mama lui. O femeie mai în vârstă îşi făcea cruce, cruci multe, alta îl certa pe băieţelul care vorbea prostii.

Suzana reuşi să ajungă lângă zid, rupându-se din gloata strânsă la mijloc. Se auzeau venind surd, ca nişte balauri, avioanele care-şi anunţau sosirea printr-un zgomot înfundat, provocat de motoarele grele ce pluteau în văzduh şi care parcurgeau cerul capitalei. Sfâşiau minunea acelui azur de april, într-un mormăit profund ce pătrundea şi-n adăpost. Obrazul i se schimonosi. Părea că ducea în spinare întregul bloc. Blocul cu zece etaje era sprijinit de umerii ei. De ce a coborât? Dacă va cădea o bombă asupra lui, n-avea

cum să iasă din acest adăpost aflat la subsolul doi. Vor fi cu toţii îngropaţi sub dărâmături, cum fuseseră cei de la Carlton la cutremur.

Deodată blocul se zgâlţâi. Uriaşa clădire parcă fu luată pe sus şi repusă la loc după o secundă, în care timp vibrase din toate încheieturile. Frica îi cuprinse pe toţi, chiar şi pe cei care până atunci păruseră tari, viteji şi tăcuţi. Lumina se stinsese, o beznă adâncă îi cuprinse pe toţi ca într-o apă lipsită de materialitate. Zbucniră în această densă întunecime oftaturi. Cineva striga cu glas înecat în lacrimi că vrea să iasă din adăpost şi pornise bâjbâind spre locul unde ştia că se afla uşa. Se auzi glasul responsabilului cu apărarea pasivă, care cerea linişte, calm, când deodată, iată, lumina reveni. Nici unul nu se mai afla la locul avut mai înainte. Toţi se mişcaseră. Încercaseră o deplasare care să-i scoată din beznă spăimoasă. Spaima se zugrăvea pe chipurile lor, strâmbându-le obrazul, expresia, privirile, agăţându-se parcă de o salvare probabilă, inexistentă. O nouă vibraţie scutură blocul. Femeile îşi strânseră copiii în poală, bărbaţii lor le ocrotiră umerii, deveniţi cu toţii nişte manechine fără viaţă, viaţa încremenind într-înşii.

Suzana părea că se află înecată într-o mare, după un cataclism nautic, o mare în care se azvârliseră pasagerii cu dorinţa să se salveze. Aşa o fi fost şi la Titanic? îi trecu prin minte. O îngrămădeală de lume căutând să iasă la un liman. Şi acel liman sosi, căci sfredelul sirenei pătrunse după un timp în adăpost. Alarma încetase. Oftară cu toţii, se închinară mulţi care n-aveau obiceiul ăsta, şi ieşiră în coridorul slinos şi rău mirositor, urcând în apartamente, degajându-se de poverile cărate, geamantane, blănuri, viaţa normală năvălind îndată în ei, cu impetuozitatea unui şuvoi scăpat de după o stavilă.

Capitala fusese bombardată cu adevărat. Cartierul Griviţa fusese făcut zob. Hotelul Athenée Palace ardea în flăcări. Tulumbele azvârleau şuvoaie de apă peste ziduri. Pe

geam se aruncaseră mobile din camere. Lumea privea la dezastru, încremenită. Cine au fost? Ruşii. Nu, americanii. Ei, cum americanii? Ne sunt doar prieteni. Lumea umbla forfotă, războiul nu se mai ducea undeva departe de capitala ţării ci se apropia, era aici, plutea în cerul senin, încărcat de bombe care îi căutau pe ei, cetăţeni paşnici ce nu se puteau apăra altfel decât înghesuindu-se în adăposturi.

– Am fost mobilizat la Statul Major, spuse Vladimir, întors acasă. Peste două zile plec cu un avion pe front. Duc un mesaj secret. Mai mult nu-ţi pot spune.

– Cum! Pleci? Rămân singură sub bombardamente? ţâşniră de pe buze vorbele Suzanei. Mi-e frică! Da, mi-e frică. Nu ştii ce groaznic este să stai cu şapte etaje în spinare!

Vladimir se uită la soţia lui, pe obrazul căreia spaima lăsase urme. Situaţia era grea. Nu mai era stăpân pe timpul său, pe viaţa lui. Până acum, viaţa se desfăşurase normal. Nu exista nici o ameninţare, dar după bombardamentul acesta lucrurile se schimbaseră. Lumea începuse să părăsească capitala. După acea memorabilă zi de 4 aprilie începu exodul din capitală spre interiorul ţării. Instituţiile, ministerele se dispersau care unde în ţară, în localităţi socotite mai puţin primejduite. Trebuia să plece şi Suzana. Nimic n-o reţinea în capitală. Unde? Unde? se întreba Vladimir, gândindu-se cât de greu se va putea descurca în situaţia creată. El nu o putea însoţi. Se afla la dispoziţia Statului Major. Dar ceva trebuia întreprins. În orice caz, ea trebuia să plece. Să pună la adăpost bunurile lor, strânse cu muncă. Dacă rămân aici, o bombă le va distruge. Trebuia căutat un loc, nu în jurul Bucureştiului, unde primejdia era tot atât de mare.

– Pleci şi tu. Cine ştie cât stau în misiune.

Suzana îl asculta cu sufletul plin de spaimă. Ceasurile petrecute în adăpost îi zdruncinaseră calmul. Frica i se cuibărise în inimă. Nu închisese ochii întreaga noapte, părându-i-se că aude alarma, că blocul se scutură. Să plece,

să plece oriunde, numai să nu mai fie ameninţată de bombele avioanelor. Cu cine să se sfătuiască? Cine le-ar putea veni în ajutor cu vreo sugestie?

– Să-mi faci bagajul, i se adresă Vladimir, în vreme ce cerceta nişte hârtii pe birou. Trebuie să plec. Până diseară aflăm locul unde te-ai putea adăposti. Întreabă prietenele, întreabă vecinul, profesorul. El cunoaşte ţara. Îţi poate da un sfat bun.

Vladimir părăsi apartamentul şi Suzana rămase singură. Se simţea împovărată de o misiune care depăşea forţele ei. Să plece singură în necunoscut? Era pentru prima oară că ar fi făcut o călătorie neînsoţită. Şi ce călătorie! Da! Trebuia să ceară ajutor. Măcar să se consulte cu vecinul de palier. Sună la uşa apartamentului de alături. Îi deschise chiar profesorul. O pofti înăuntru şi Suzana observă neorânduiala din apartament.

– Vă mutaţi? întrebă privind în jur.

– Nu, mă dispersez... Adică Facultatea pune la adăpost biblioteca şi alte documente importante. Intenţionez să profit de ocazie să-mi pun la adăpost şi biblioteca mea.

– Îndrăznesc să vă fac o rugăminte? întrebă Suzana cu un glas care ascundea un tremur.

Profesorul o privi pe deasupra ochelarilor.

– Spuneţi, vă stau la dispoziţie. Dacă e posibil... desigur.

– Este, rosti Suzana, din ce în ce mai încredinţată că vorbele ei nu erau deşarte. Să mă luaţi şi pe mine acolo unde mergeţi dumneavoastră.

Profesorul aşeză pe masă tomurile pe care le ţinea în mână.

– Cum anume? Vă rog să mă lămuriţi.

– Să-mi faceţi şi mie un locşor. Îndrăznesc prea mult?

Profesorul ridică sprâncenele. Ce dorea vecina de palier, această frumoasă tânără, în casa căreia fusese invitat de câteva ori? Se uită la ea, căutând să descifreze sensul solicitării ei.

– Vreţi să părăsiţi Bucureştiul? întrebă cu o vagă nedumerire. De fapt, aveţi dreptate. Capitala e ameninţată. Dacă au bombardat-o o dată, o vor mai bombarda.

– Tocmai... Mi-e frică. Soţul meu lipseşte mereu, e trimis în misiuni. A hotărât să părăsesc capitala. Dar aşa, singură? Să plec în necunoscut? Vă rog, daţi-mi o mână de ajutor.

Profesorul ridică din nou sprâncenele. Luă un pachet de cărţi de pe un scaun şi-l împinse spre Suzana.

– Luaţi loc... Să stăm puţin de vorbă.

Suzana se aşeză, împletind palmele în poală.

– Trebuie să ne ajutăm, spuse, aşezându-se şi el. Da... Trebuie. Trăim vremuri teribile. Şi spuneţi că vreţi să vă dispersaţi?

– Da, nu voi fi o povară. Poate vă pot fi de folos, spuse, privind pachetele de cărţi răspândite în încăpere.

– E o problemă încă nerezolvată, spuse profesorul. Încă nu ştiu dacă voi obţine un spaţiu într-un camion al Facultăţii.

Suzana săltă pe scaun.

– Vă punem noi la dispoziţie un spaţiu. Soţul meu face rost de un camion pentru a transporta câteva din mobilele şi cărţile noastre, biblioteca lui juridică. Vor avea loc şi cărţile dumneavoastră.

– Ah! exclamă profesorul, luminându-se la faţă. Asta ar fi o soluţie excelentă. Mă scăpaţi de o mare grijă. Acum oamenii se întrajutorează în fel şi chip. Dacă spuneţi că-mi puteţi da un spaţiu pentru cărţile mele, vă iau cu mine, adică vă dau un student ca însoţitor. Eu nu pot părăsi capitala, am cursuri. El se va ocupa de depozitare şi vă va sta în ajutor.

Vorbea însufleţit, uşurat de o povară. Facultatea n-avea la dispoziţie spaţiu pentru transportarea propriilor materiale. A fi transportat biblioteca profesorului ar fi creat o situaţie delicată. Nu prea ştia cum să se descurce.

– Care-i localitatea unde s-a hotărât dispersarea? întrebă Suzana, cu sufletul uşurat.

– Într-un sat pe nume Vlaşin.

Suzana ascultă privind ţintă la profesorul a cărui bărbiţă ascuţită marca într-un fel cinul preoţesc din care făcuse parte. Vlaşin? satul Vlaşin? Dar ăsta era locul în care se născuse. Locul în care nu păşise niciodată, locul din care părinţii ei o aduseseră la oraş, la vârsta de un an, purtată în trocuţă, cum erau ţinuţi copiii mici. Doamne, să ajungă să-l vadă de aici, de la Bucureşti, cum nu-l putuse vedea în toţi anii tinereţii ei.

– Poate nu ştiţi că m-am născut în Vlaşin, spuse, respirând adânc.

Profesorul înălţă sprâncenele.

– Eşti Mărgineancă? Ei doamne! Ar fi trebuit să bănuiesc după culoarea părului, a ochilor. După încă ceva care se desluşeşte în neamul transilvan, chiar dacă a trăit mult timp în Regat. De câţi ani sunteţi în Bucureşti?

– De peste 12 ani. N-am nimic dintr-o Vlaşină. Sunt orăşeancă get-beget. Aveam un an când părinţii au venit la oraş.

– Ce s-a dobândit prin născare nu se pierde niciodată. Aţi prins rădăcini în Bucureşti, dar o vergea din acele rădăcini a rămas în Vlaşin. E ca o vână într-un organism, în care curge acelaşi sânge ca în tot trupul. Ba uneori mai vârtos. Mă bucur că am aflat. Ai să vezi cu ochii dumitale meleaguri care şi-au păstrat etnia în tot timpul domniei habsburgice, spuse însufleţit. Ai să vezi daci cu părul castaniu şi ochi deschişi, cu îmbrăcămintea pe care o găseşti pe Columna lui Traian. Vorbesc ca de la catedră.

*
* *

Da, se născuse undeva într-un sat de munte pe care nu-l cunoştea. În toată scurgerea anilor care cuprind copilăria, adolescenţa, strălucitoarea vârstă a tinereţii, nu avusese prilejul să ajungă în acel sat numit Vlaşin, în care îşi aveau părinţii mormintele strămoşilor şi în care ei înşişi întemeiaseră o familie pe care o smulseseră din făgaşul tradiţional şi o implântaseră în burgul săsesc, pe vremea când Transilvania făcea parte din imperiul austro-ungar. Se socotea a fi a acestui oraş în care învăţase să facă primii paşi, în care îşi însuşise limba maghiară la closterul Ursulinelor, buchisind pe abecedar străin, învăţând imnul maghiar, pe care îl declama cu patos, până ce tatăl ei îi interzisese să-l mai boscorodească acasă, învăţând-o pe ea şi pe fraţi „Deşteaptă-te române" şi „Marşul lui Avram Iancu". Îi intrase bine în cap că n-avea voie să cânte la şcoală şi între colegele unguroaice aceste cântece. Înţelese, din toate câte se întâmplau în jur, în casa şi curtea lor înconjurată de ziduri, că era de alt neam decât copiii de la şcoală, că ei erau legaţi de neamul lor, care se afla peste munţii Carpaţi şi se numea Regat, că toată suflarea românească din oraş aştepta să vină ceasul în care să poată agăţa pe acoperişul casei steagul românesc pe care tatăl îl avea ascuns, împăturat într-o ladă. Din acel sat numit Vlaşin coborau ciobani îmbrăcaţi în cojoace de oaie, poposeau în curte la ei şi afla despre dânşii fie că erau neamuri cu părinţii ei, fie că erau oameni din satul după care aceştia duceau dorul. În toţi anii formării ei, nu se prezentase prilejul ca părinţii să urce în satul pe care-l părăsiseră, prinşi de treburile noului lăcaş familial, de meseria tatălui, care trebuia să muncească aprig în acest oraş plin cu saşi şi unguri, în care românii din Mărginime erau îngăduiţi să se aşeze doar la marginea lui. Dar satul venea la ei cu aceşti păstori ce poposeau în

transhumanţa lor în curtea părintească, pe care Suzana îi privea, le asculta vorbirea, le deslușea obiceiurile. De altfel, părinţii aduseseră cu dânşii tot ceea ce însemna datina în care fuseseră crescuţi ei înşişi şi în care ţineau cu tot dinadinsul să-şi crească pruncii. Pe acest fond ancestral de tradiţie şi obiceiuri se altoise ceea ce venea de la burg. Era ca o haină pe care o îmbraci peste alta, ca să-ţi ţină de cald. Zestrea pastorală se cufunda cu anii în adâncul alcătuirii ei, dominând la suprafaţă influenţa străină, spre folosul dezvoltării caracterului, a zidirii omului, a devenirii în statutul de domn, căci, pentru a deveni copiii domni, părinţii se strămutaseră la oraş, devenind ei înşişi domni.

*
* *

Suzana porni spre Ardeal cu unul din camioanele de care făcuse rost Vladimir. Până la Sibiu, drumul îi era cunoscut. Pe valea Prahovei călătorise adeseori pentru a ajunge în oraşul unde se aflau părinţii. Făcu un popas la dânşii, timp în care tatăl îi înşiră numele unor nepoţi ai lui, veri ai ei, la care putea apela ca ajutor şi ca posibilitate de cazare. O dată cu înşirarea acestor nume, inima îi tremura de o ciudată simţire. Prin urmare Nuţa de pe Delniţă era fiica sorei tatei, prin urmare Nicolae al lui Iosif era fiul unei alte surori, toţi trăgându-se dintr-un acelaşi strămoş, pe nume Alexa. Toţi aceştia şi alţii se trăgeau din aceeaşi spiţă a Vlaşinilor, primul dintre ei fiind născut pe uliţa Vlaşinilor, de unde venea şi numele satului. Toţi aveau acea vână prin care trecea acelaşi sânge al strămoşului lor, toţi se trăgeau din bătrânul Alexa, cel tras pe roată în piaţa Sibiului, înainte cu o sută de ani şi ceva.

Era o aşezare risipită pe clinurile munţilor de piatră, cu căsuţe aşezate pe coaste abrupte, devenite uliţe cu nume încântătoare: „Pe după ţarini", „Delniţă", „Grădini", „Arină",

„Pâraie". Erau lipite pe partea bătută de soare. Păreau aşezate într-o poală largă de mumă ocrotitoare, aceasta fiind steiul Ghilghiului, acoperit până sus la cer de trunchiurile brazilor întunecaţi. Venind spre acest sat, urcând pe un drum numit „Al romanilor", drum pietruit, camionul cu cărţi şi mobilă străbătea sate ce mărgineau urcuşul drumului – Galeş, Tilişca, Rod, înşirate ca mărgelele. Un soare primăvăratec intra prin geamul larg al maşinii mângâindu-i mâinile odihnite în poală şi ale şoferului, pe roata volanului. De când nu mai văzuse frunziş de copaci, tufe sălbatice, fire subţiri de apă cristalină. Prin geamul uşii pătrundea văzduhul curat şi rece ca o lamă de sabie. Apăsătoarea stare sufletească cu care plecase din Bucureşti şi care stăruia din ziua bombardamentului se subţie. Îi luă locul o luminoasă simţire, aproape o bucurie. Era atâta pace pe drumul pustiu, mărginit de stânci pe de o parte şi de copaci pe partea cealaltă, transformându-l într-un tunel cu aer străveziu, cu ciripit de păsări în care camionul înainta sforăind ca un monstru într-un domeniu de vis. Bucureştiul rămăsese departe, drumul cu camionul luase mai mult timp decât dacă l-ar fi făcut cu trenul. În urma ei rămăsese capitala, lipsită de apărare, sub cerul pe care apăreau avioanele duşmane. Lângă ea stătea un tânăr care purta responsabilitatea transportului şi a depozitării cărţilor profesorului; moţăia respirând tare, departe de frumuseţea şi ineditul ce se desfăşurau înaintea ochilor.

Sta cu ochii lipiţi de depărtare, acolo unde la o cotitură a drumului în serpentină apăruse localitatea. Multe petece colorate în roşu – ţiglele acoperişurilor –, în albastru şi alb, zidurile caselor, petele întunecate ale micilor ferestre, între care zbucneau rotocoale de frunziş verde, toate lipite ca nişte licheni de trupul stâncos ce le străjuia. Simţi o uşoară tremurare în suflet. Prin urmare, în acest sat apăruse ea pe lume. Într-una din acele mărunte căsuţe, ca de jucărie, risipite în depărtare ca într-o pictură naivă. Se simţea

emoţionată. Ar fi vrut să comunice cuiva cele ce o stăpâneau. Şoferul şi tânărul erau cu totul absenţi. Se mişcă pe banchetă şi cuprinse împrejurul cu ochii. Se aflau „deasupra drumului". În vale se vedea şerpuind şoseaua pe care urcaseră. Panglica albită de pietriş răzbea prin vegetaţia copacilor care, în punctul în care ajunseseră, dispăruseră. Se întindeau pajişti înverzite, deasupra cărora cerul părea aproape limpede, lipsit de orice norişor. Un acoperământ translucid pe care îl puteai atinge cu degetele. Putea fi maculat de zborul unui bombardier? Ardealul nu intra în planul aliaţilor care, în August 1943, tăbărâseră asupra ţării de dincolo de Carpaţi. De fapt, asupra Văii Prahovei, asupra regiunii petroliere, obiectivul ce-i interesa de aproape. Peste 170 de bombardiere americane umpluseră cerul Ploieştilor, venite din Libia. Tocaseră ce apucaseră să toace, antiaeriana noastră decimându-le. Au căzut ciuruite o mulţime dintre ele, cuprinse de flăcări. N-a fost un succes pentru ei, cu toate că Vega şi alte rafinării săriseră în aer. Atunci căzuseră prizonieri aviatorii americani, cei mai mulţi răniţi. După vindecarea lor în spitale, au fost cazaţi într-un lagăr de la Timişul de Jos. Lor li se datora ideea că munţii aveau să fie ocoliţi în viitor. Doar n-aveau să-şi bombardeze propriii lor cetăţeni.

Într-adevăr, satul era plin de „dispersaţi". Multe instituţii se evacuaseră aici. În toate casele erau cazaţi bucureşteni. Uliţele liniştite se umplură de viaţa zgomotoasă adusă de cei veniţi.

Descinse la Primărie, unde i se dădu un om care s-o conducă pe Handor, uliţa pe care sta unul din nepoţii tatălui ei, unul din neamul lui Alexa, tânărul rămânând să se ocupe de depozitarea bibliotecii profesorului.

Păşea în urma omului pe pietroaiele de pe drumul ce urca printre şiruri de căsuţe, multe vechi, clădite unele din pământ aşezat pe brâu de piatră, altele, mai noi, din cărămidă. Porţi înalte, mai înalte decât însăşi casa, puneau

barieră între ele şi drum. Păşi într-o curte pardosită cu pietre rotunde de râu şi închisă de toate părţile, ca o cetate. În fundul curţii se afla şoprul cu stive de lemne tăiate şi grajdul de vite. Casa era compusă din două camere sus, la care ducea o scară. Sub ele se afla bucătăria, odaia stăpânilor. Totul era mărunt, orânduit, curat. Curtea părea o încăpere ca acelea din sudul Italiei sau Spaniei, minus vegetaţia luxuriantă şi soarele torid. Aici văzduhul era tare, străpungea plămânii. Părea că inspiri o apă îngheţată, pulverizată în invizibile cristale, transformată în aer. Soarele strălucea rece. Căldura lui încă nu ajunsese pe acest pisc înalt, singuratec, departe de alte aşezări omeneşti.

O întâmpină o femeie mai în vârstă şi două fete tinere. Între ele apăru stăpânul, pe nume Nicolae al Lesii, adică al lui Alexa, un bărbat de vreo cincizeci de ani, îmbrăcat în haine străbune: cioareci de postav alb, cămaşă de bumbac albă, cu ciupag cusut de mână. Pieptar cu spate şi faţă de oaie, ca o platoşă, împodobit cu cusături mărunte şi bumbişori coloraţi. Pe cap, o pălărioară neagră de pâslă cu borurile întoarse. Toţi patru păreau în adevăr coborâţi de pe Columna lui Traian, pe care o contemplase la Roma. Se uitau la ea cu feţe râzătoare, cu ochii mici, rotunzi, strălucind de o veselie reţinută.

– Eşti fata lui Constandinu Lesii?! întrebă Nicolae. Trebuia să vină un război ca să ne cunoaştem. Odăile de sus sunt ale dumitale. Au şi sobă de tuci. Dacă îţi este frig, îţi facem focul. Noi suntem dedaţi cu timpul. La noi, vara e scumpă. Doar o vedem, dar nu o prea simţim.

Totul era altcum în casa vărului Nicolae, pe uliţa pe care se afla, în satul aşezat pe râpe, străjuit de masivul carpatic acoperit de brădet. Totul părea curat, trecut prin apele unui văzduh de cristal, prin care sunetele se propagau peste gospodăriile cuminţi, circumscrise într-un perimetru ce cuprindea şi grădina din spate, cu meri şi pruni, şi stratul

de ceapă şi fasole, orânduite nu la întâmplare, ci într-un desen geometric, separate de şanţuri într-o linişte grăitoare, parcă toată grădina ar fi avut glas.

Suzana nu mai avea suflu. Respiraţia ei, care se săvârşea până atunci fără să-şi dea seama, acum o simţea, era palpabilă. I se părea că aerul tare şi curat îi îneacă plămânul, îi pătrunde trupul, gâtlejul îi era prea strâmt pentru năvala lui proaspătă. Parcă „mânca" văzduhul, parcă intra în ea o substanţă nemaiîntâlnită care, fără a avea gust sau miros, îi umplea plămânii de ceva bun, gonind ceea ce nu era curat din ei.

În prima noapte dormi adânc în patul ţărănesc cu saltea de paie, acoperit cu un strai gros de lână. Îi părea ciudat cât de bine se acomodase acestui culcuş pe care-l considera străin. Nu-i lipseau nici salteaua moale, nici plapuma de mătase, nici puişorul pufos pe care îl aşeza sub obrazul drept. Părea că doarme afară, în câmp, atât era de răcoros aerul din încăpere. O linişte adâncă îmbrăca casa vărului Nicolae, satul întreg. Nici măcar un glas de câine nu pătrundea prin ea. Fiinţa ei se uşurase de ceva ce purta în sine. O povară contopită cu viaţa zilnică. Gândul ei fugi câteva clipe spre Vladimir, dar nu stărui. Oftă adânc, cu un suflu ce-i venea dintr-o rădăcină de durere închisă în inima ei. Ochii îi rătăciră pe pereţi, pe icoanele de sticlă atârnate între ferestruici, luminate de becul slab ce spânzura din tavan, şi se trezi făcându-şi cruce. Uitase gestul acesta, nemaifăcut de multă vreme. Uitase cele învăţate în casa părintească, unde semnul crucii se făcea cel puţin de trei ori pe zi. Dimineaţa la sculare, la prânz, şi seara la culcare. Căsătoria o smulsese dintr-un climat de tradiţii, aşa cum se smulge o tumoră, fără să lase urmă. Plecarea ei cu Vladimir în oraşul transilvan părea răpirea dintr-un teritoriu înconjurat cu ziduri prin care nu trecuseră până atunci decât vagi ecouri din ceea ce venea din afară. O răpire, o implantare într-un mediu departe de ceea ce era cunoscut.

Acomodarea se făcuse greu. Venea încărcată de obiceiuri cultivate într-o casă cu tradiţii statornice, cu reguli ce se urmau fără constrângere, cu obiceiuri care se împletiseră de-a lungul anilor, cum se împleteşte iedera pe un arac de vie, încât nu mai ştii care-i una şi care-i alta.

Se vârî sub cergă, trăgând-o până peste cap.

Amintirea lui Vladimir se risipi repede şi fu trezită devreme de către cei ce locuiau în încăperea de jos. Auzea glasul verişoarei, aşa-i zicea, a vărului, a nepoatelor, şi desluşi îndeletnicirile lor zilnice. Nuţa, fata mai mare, trăsese în curte maşina de cusut. Îşi orânduise un maldăr de cămăşi din pânză de americă pe un scaun, vârî aţa în ac şi începuse să încheie marginile, bătând repede pedala de fontă. Era echipament pentru front. Maşina duruia monoton, sunetul se urca pe scară şi pătrundea în odaia ei, în urechile ei ieşite de sub cergă. Portiţa se auzi trântită şi răsună uşor glasul Chivuţei, care anunţa, cu mlădieri încă somnoroase, că se duce în Vaduri, după apă. Verişoara Măria turna apă în palmele mari ale vărului Nicolae, care o azvârlea pe obraz şi pe ceafă sforăind adânc. I se părea că citeşte o pagină dintr-un roman sămănătorist. Ce trebuia să facă? Să părăsească culcuşul încălzit de trupul ei şi să se avânte în văzduhul rece al încăperii? Să mai întârzie o vreme, doar n-o zorea nimeni. Se gândi că trebuia să facă ceva în ziua aceea şi în toate cele ce aveau să urmeze.

Se îmbrăcă dârdâind ca iarna, privind cu mirare soarele ce luminase încăperea fără a o încălzi, şi coborî în curte. Închisă de toate părţile, incinta era proaspăt măturată, pietrele cu care era podită luceau de apa cu care fuseseră spălate. Nuţa trona între pânzeturile ei, dând aprig din picioare, verişoara, vărul, cu toţii se întoarseră spre ea urându-i bună dimineaţa. O poftiră la prânzul cel mic şi-i arătară locul ce i se cuvenea pe lădoiul de lemn. Pe masă aburea o mămăligă aurie, ca un boboc de rătuşcă, şi în blide de pământ se legăna uşor un lapte de-abia turnat. Se închină

o dată cu ei şi porni să soarbă acest inedit prânzişor. În faţa ei şedea vărul, care-şi lepădase pălăria de pe cap. Se vedeau pe creştetul rotund, cu fruntea mare, şuviţele de păr răzleţe, pieptănate pesemne cu degetele. Ochii îi jucau sub arcadele proeminente ca la veveriţe şi dintre buze se iţea un dinte mare, gălbui, văduv de alţi tovarăşi. Verişoara sta în picioare, având mereu de lucru la maşina de gătit, purtând cana de lapte, aşezând cârpătorul cu o bucată de brânză şi un snop de ceapă. Veghea ei la această masă la care toţi ai casei se hrăneau îi aminti brusc de casa părintească. Aşa stătea şi mama ei la toate prânzurile, în picioare, alergând când la plită, când înapoi, cu toate câte era nevoie la prânzurile zilnice. Se simţi deodată bine, foarte bine, printre aceşti ţărani despre care tatăl ei îi spusese că se trag din aceiaşi strămoşi din care se trăgea ea însăşi. Ştia vag, aşa cum cunoştea povestea lui Toma Alimoş şi a altor eroi de baladă, despre aceasta. Erau poveşti cu care în copilărie intra în somn şi care în vise se învălmăşeau cu alţi eroi. Crescuse cu aceste înşirări fabuloase până ce se înălţase, când tata nu mai avea vreme de poveşti.

– Ce zici, verişoară, vrei să-ţi arăt satul? o întrebă vărul, ştergându-se pe buze cu un şervet mare ce trecea din mână în mână.

– Merg, cum să nu merg, altă treabă nu am.

Astfel pătrunse Suzana în istoria nu numai a satului, dar a întregii regiuni numite Mărginime. Vărul pătrundea în trecut cu povestirile ce le înşira, în timp ce străbăteau satul, marginile, râpele, delniţele, înşirând întâmplări trăite de el, cioban care fusese cu oile în bălţile Dunării până la Istanbul, care făcuse primul război în armata austro-ungară, ajungând la Piave şi la Brün, întâmplări din trecutul îndepărtat, întâmplări încărcate de cele ce timpul a adăugat la ele, sau au fost păgubite de acelaşi timp.

– Am să-ţi arăt odată copacul lui Trifan. Te duc „la munte". La locul unde acest tâlhar de Vlaşin a fost judecat

de mai-marii satului. Mare înceluitor! I-a jucat pe oameni pe deşte. I-a vândut cetăţii. I-a sărăcit, i-a alungat din casele lor. Îmi povestea moşul, când eram mic, de isprăvile lui. Era deştept şi ager la minte ca un drac. Păi numai deştepţii pot încelui oamenii. Dar odată tot li se înfundă. S-a pustiit din sat. Adică a crăpat de otrava ce o purta în piept. Neamul lui s-a pierdut undeva în lume.

Suzana asculta înşirarea pronunţată cu cuvinte locale, cu accentul ardelean pe care ea îl pierduse. Descoperea un lexic bogat şi necunoscut, o pitorească exprimare, o bogăţie de cuvinte pe care oamenii de aici şi din Mărginime le-au iscodit pe o moştenire primită şi străveche. Se trezi spunând portiţei „vraniţă", păturii „ţol", usturoiului „ai" şi încă alte cuvinte care răsunau în urechea ei ca un limbaj auzit cândva, desigur în copilăria ei, când încă părinţii nu deveniseră cu totul orăşeni, când încă foloseau limbajul şi obiceiurile din satul abandonat. Ca dintr-un adânc de apă se isca amintirea unei găleţi ce stătea în casa părintească după uşă, când, fiindu-i sete, verişoara îi aduse o „cupă" cu apă scoasă din vasul aşezat pe un „scăuneci" după uşă. Acel timp se petrecuse în anii cei mai mici ai ei. Tot ceea ce-i reprezenta primii ani de viaţă în care stăruia urma timpului din care părinţii se smulseseră era foarte depărtat, înecat într-un nor dens. Oraşul îi acaparase. Încetul cu încetul dispăruse din casa lor căldarea de apă de după uşă. Se întâmplaseră evenimente capitale, care modificaseră felul de viaţă. Primul război mondial adusese o prefacere fundamentală. Regăţenii, iubiţii fraţi de peste Carpaţi, aduseseră cu ei o altă lume. Şi acest fragment de istorie se afla înecat în ceaţă. Ceea ce era mai clar era perioada adolescenţei, când Suzana era o tânără fetişcană crescută înalt, cu părul castaniu-auriu, tăiat scurt, cu piciorul frumos strunjit, ca al fetelor de munte, spunea ea. Părinţii dobândiseră o stare materială bună şi se străduiau să le croiască copiilor un viitor de domni. Această perioadă „antebelică" sporise

simţământul patriotic al familiei. Faptele eroice pe care le înşira tatăl luaseră locul cântecelor de leagăn pe care le şoptea mama. Perioada copilăriei fu scufundată într-o nebuloasă. Prin ea îşi făcu loc Suzana. Familia intrase în burghezia locală. Stare câştigată cu trudă şi muncă. Din când în când, mai apoi deloc, mai pica câte un om de la munte în curtea lor, la care „domnişorii" care deveniseră ei, copiii, se uitau cu mirare şi în tăcere şi li se părea că intraseră în curtea lor chiar poveştile înşirate de tata în întâia lor copilărie.

Adolescenţa se desfăşura luminoasă. Nimic nu le lipsea din cele ce aveau copiii oraşului. O fotografie făcută de fotograful Fischer a fixat pentru eternitate părinţii. Tatăl cu mustăţile răsucite în melc, încrezător şi mândru, mama, cu rochia ei de mătase maro cu garnitură verde. Suzana îşi aducea aminte că acea garnitură stridentă a „şocat-o", cum se spune astăzi. I se părea că nu se potriveşte. Nici mamei nu i-a plăcut. A descoperit fotografia asta într-o ramă cu mai multe alte fotografii, spânzurată în perete deasupra patului din odaia verilor ei. Cum a ajuns aici? S-a ridicat de pe lădoi, a încălecat patul şi a privit prin abureala prafului. Vărul s-a ridicat şi el şi a început a desluşi. În jurul fotografiei se aflau altele, făcute de un fotograf venit de la oraş, care i-a luat pe toţi ai casei „în poză".

Era în exod mulţimea care se îndrepta spre oficiul poştal, în fiecare zi. Lumea dispersată venea să se informeze dacă la Bucureşti mai fuseseră alte bombardamente. Să se convingă dacă ai lor scăpaseră, erau vii, că nu le-au fost distruse casele. Legătura cu capitala se făcea greu. Uneori se aştepta 5-6 ceasuri trăite în încordare şi nădejde. Se ducea şi Suzana, cu inima strânsă în chingi. Vladimir revenise la Bucureşti. Despărţirea de el avusese „un iz", dacă se poate spune aşa, de adâncă tristeţe. Toate despărţirile în acel timp aveau acest iz. Suzana auzi în telefon glasul uşor ascuţit al soţului ei. În capul ei, impre-

siile se învălmăşiră. Întâi simţi bucuria că el vorbeşte din casa lor. Deci şi el şi casa scăpaseră din bombardamentele ultime.

*
* *

Simţise o uşurare când părăsise capitala, o stare care se împletea cu simţământul despărţirii de soţul ei, pe care îl lăsa în mijlocul primejdiei. O vagă fluturare de părere de rău. Fugise de primejdie, o putea găsi pe drumul ce o aducea spre Vlaşin, sau chiar acolo. Poate ar fi trebuit să rămână în capitală, să tremure în încăperile căminului, să aştepte la telefon să fie chemată de Vladimir, să afle unul de celălalt. Era o convieţuire intrată în rutină. Desfăşurarea vieţii lor se afla pe un drum pe care mergeau alături împreună, dar singuri. S-ar fi putut spune chiar „singurătate în doi". De mult drumurile lor nu se mai intersectau, desigur, pe plan psihologic. Nu de la început simţise Suzana dezamăgirea. Intrase în matrimoniu fără a se fi şcolarizat pentru acest eveniment prin exerciţii inocente. În acea epocă numită adolescenţă, în care toate cele din jur devin taine, în care sufletul, sensibilitatea, se dezvoltă într-o continuă vibraţie, nelinişte, curiozitate şi aşteptare, în care înaintezi spre o poartă care trebuie să se deschidă, să intri pe ea în lumea dragostei, a dragostei pentru un om, un bărbat care trebuie să vină şi să schimbe cu totul drumul pe care te afli. Intrase cu sufletul romantic, cu imaginaţia alimentată de romane şi filme, care sporeau visurile. Erau taina ei, pe care n-o comunica nimănui, cel mult unor file de jurnal care sporeau, un jurnal de care nimeni nu ştia şi pe care se străduia să-l ascundă. Unde să-l ascundă? Orice loc în casă putea fi descoperit. Înşirase cu inocenţă tot ce năzuia. Şi năzuia căsătoria. Un bărbat ales de părinţii ei, aprobat de întreaga familie şi pe care, după căsătorie, avea

să-l iubească şi apoi să aştepte venirea pruncilor. Această venire a pruncilor îi era cu totul necunoscută. Tot ceea ce se săvârşea între soţ şi soţie nu-şi putea imagina, era o dragoste manifestată ca în filme, cu căutări şi implorări, cu sărutări furate, cu îmbrăţişări consumate într-o grădină orientală, cu ameţeli ce abureau privirile actriţelor ce evoluau pe ecran sau cele ce-şi trăiau sentimentul în romane. Căsătoria era ţinta adolescenţei ei, miracol ce avea să se săvârşească într-o zi, pentru care ea trebuia să se păstreze pură, neatinsă de nici o suflare măcar a unei fiinţe de sex străin. Asculta cu ochii larg deschişi cele ce înşirau colegele de şcoală, despre întâlniri cu colegii, despre bileţele primite şi chiar trimise de ele. Ei nu i se trimitea nimic. Nici n-ar fi voit, îşi zicea, cu toate că în adâncul ei aştepta şi ea. Exista în casă un cerber, fratele mai mare care o supraveghea cu teroare, atitudine ţâşnită dintr-o dragoste frăţească nelimitată. Părea că primise învestitură de la tată să n-o scape din ochi, ceea ce şi făcea, terorizând-o cu controlarea fiecărui pas, care nu era altul decât cel de la şcoală şi invers. Un tiran care credea că astfel se manifestă dragostea pentru o soră care se dezvolta ca o floare şi faţă de care purta o gelozie pe care Freud ar fi putut-o aşeza într-un domeniu tulbure al subconştientului. De acest frate, de întreaga ambianţă în care se dezvoltase, dorise în taină să scape. O disciplină austeră, o desfăşurare într-un cadru medieval, într-o casă şi o curte înconjurată de calcanele zidurilor vecine.

Venirea regăţenilor, a acelor ofiţeri îmbrăcaţi în uniforme impecabile, sau a elevilor şcolii militare cu chipiul împodobit cu egrete albe, cu sabia ţăcănind pe caldarâm, zăpăcise tinerele oraşului, care nu visau decât la frumoşii cadeţi. Ar fi vrut şi Suzana să viseze la ei „dar n-avea voie". N-avea voie, în general, s-o intereseze vreun „bărbat", şi în special un ofiţer. În familiile oraşului, aceştia nu se bucurau de o faimă prea bună. Scăpaţi din război se manifestau zgomotos noaptea, când ieşeau din localuri pe două cărări,

cântând cu forţe tinereşti sporite cântece uneori deşucheate pe care Suzana, trezită în miezul nopţii le asculta răzbătând în somnul ei.

O prosperitate câştigată cu mari eforturi de burghezii oraşului sporea fantezia celor mai mulţi părinţi pentru viitorul progeniturilor lor, cărora le destinau perspectiva unor mariaje strălucitoare. Cu vreun tânăr liber profesionist, cum se spune astăzi, vreun medic, sau avocat, sau inginer. Să ofere ei drept zestre cel puţin un cabinet medical echipat sau perspectiva clădirii unui sanatoriu asemănător celor din Elveţia, sau a unui birou avocaţial, sau o specializare în străinătate în branşa inginerească. Aceste planuri se fluturau în familia Suzanei şi pluteau în văzduh. În văzduh plutea şi excluderea cu totul a unui matrimoniu cu un ofiţer. Ceea ce clătină prosperitatea acestei pături şi a altora fu criza din 1928–'30. Tocmai atunci se ivi acel ce trebuia să însemne, pentru Suzana, alesul. Alesul nu al ei, ci al clanului familial.

În acea zi, pe scările liceului năvăliră elevele care dăduseră bacalaureatul. Coborau gălăgioase, fericite, mişcându-se cu o vioiciune sporită, simţind că au scăpat de o mare povară. Mai purtau uniformele din saten negru, cu guleraş alb şi fundă neagră legată sub bărbie. Era cea din urmă oară că le mai îmbrăcaseră în această zi de examen. Acum năvăleau gureşe în stradă, arătând ca ciutele, vorbind deodată, comunicând felul în care au răspuns, ce subiect le-a revenit, strălucindu-le privirile care dacă toate ar fi fost concentrate asupra unor grămezi de vreascuri, desigur le-ar fi incendiat. Îşi permiteau, aşa cum erau îmbrăcate încă în uniforme, să străbată Bretterul, promenada ce se întindea de-a lungul restaurantului Bulevard, pe dinaintea acelei terase unde la ora aceea îşi sorbeau berea, sau siropul, sau îşi luau aperitivele mulţimea de bărbaţi tineri, ofiţeri sau liber profesionişti, precum şi foarte multe tinere doamne, soţii, sau candidate a fi soţii. Era ora la care acest Corso era

străbătut de tot ce era vesel, tânăr, plin de perspective, Corso-ul pe care elevii şcolilor din oraş n-aveau voie să-l parcurgă, mai cu seamă la primejdioasa oră de la miezul zilei.

Cui mai aveau să dea socoteală? Profesoarelor? S-a dus autoritatea lor. Dacă ar fi putut, ar fi lepădat îndată uniforma. O mai purtau astăzi, pe drumul până acasă, dar mâine vor merge pe Corso, pe acest Bretter umbrit de castani, pe dinaintea măsuţelor de unde veneau spre ele privirile aprinse, interesate, iscoditoare ale bărbaţilor.

Deci grupul gălăgios al fetelor năvăli din şcoală, chicotind, aruncând ocheade spre locul râvnit, înghesuindu-se unele în altele, unele la braţ, celelalte ţinând servieta de un colţ, balansând-o uşor, ca pe un obiect de care nu mai aveau nevoie. Suzana se afla, bineînţeles, între ele, însufleţită de aceleaşi simţăminte, dar mai reţinută decât dânsele. Ştia o învăţătură de la taică-său, pe care n-o părăsea oriunde s-ar fi aflat, şi anume că trebuie să te comporţi cuviincios pe stradă, să păşeşti având gesturi potolite, să nu vorbeşti cu glasul tare, să nu mănânci pe stradă nici măcar o bomboană, chiar dacă strada ar fi pustie. Tot te poate vedea cineva. Cineva aflat la vreo fereastră, care, dând perdeaua la o parte, ar putea pune ochii pe tine. Impresia pe care şi-ar face-o va fi o calificare ce nu se va şterge,

Dar acum, în mijlocul colegelor, cu simţământul că este cineva, îşi permise, de altfel fără voie, unele libertăţi. Aşa cum timidul este acela care comite cele mai neaşteptate manifestări, se trezi că, jucând geanta de şcoală pe care o ţinea de un colţ, aceasta, în balansul ce-l avea, scăpă din mâna ei. Că scăpă, asta n-ar fi fost o situaţie prea gravă, dar încuietoarea se deschise şi pe trotuar se revărsară cărţile, caietele, penarul cu creioanele, tot calabalâcul de elevă, în parte inutil, cu care pornise de acasă. Rămase încremenită. Se uită la catastrofa înfăptuită şi în urechi vui gălăgia ce-o făceau colegele. Râdeau stânjenite de „prostia" colegei lor,

dar nici una nu se grăbea să-i vină în ajutor. Cei ce treceau pe Bretter râdeau binevoitori şi ocoleau grupul care zumzăia, în vreme ce pe terasă, la mesele ocupate de tinerii bărbaţi cu „profesiuni libere" sau ofiţeri, izbucniră râsete. Manifestarea lor le derută pe fate. Ce să facă? Să plece sau să dea o mână de ajutor Suzanei, care se ciucise şi încerca să strângă de pe trotuar cele ce se vărsaseră din servietă. Unora dintre ele li se păru poziţia Suzanei ridicolă şi se grăbiră să se depărteze, ridicând din umeri. Nu mai erau răspunzătoare de întâmplare, nu mai erau eleve, nu mai trebuiau să aibă simţul colectiv de responsabilitate. Cu mâinile tremurânde, temându-se ca nu cumva să apară tatăl ei, Suzana nu reuşea să vâre cărţile în servietă. Vedea picioarele colegelor încălţate în ciorapi negri depărtându-se, vedea picioarele trecătorilor trecând pe lângă dânsa. Obrajii îi erau aprinşi ca de pojar şi ochii aveau lacrimi în ei. Lipsa de colegialitate i se relevă cu duritate. Fetele se depărtau de un act reprobator cu care ele n-aveau nimic comun. Îi tremurau genunchii aşa cum sta ciucită şi mintea i se răvăşise. Auzea hazul ce-l făceau tinerii de pe terasă, unele glasuri mai persistau. Între aceştia se aflau şi ofiţeri, oribilii ofiţeri, îndrăzneţi şi nepăsători, în faţa cărora se dăduse în spectacol. Deodată văzu oprindu-se lângă ea un bărbat. Îi vedea pantofii cu ghetre, pantalonii cu dungă bine călcată, apoi îi văzu mâinile care începură să strângă cărţile şi să i le vâre în servietă. Începu să tremure. Acum situaţia era mai rea ca înainte. Oricine trecea o putea vedea pe Suzana stând ciucită cu un domn alături, care-i strângea cărţile răspândite pe jos. Inima îi bătea în piept gata să-l spargă şi ochii îi ardeau de încordare.

În sfârşit, pe trotuar nu mai rămase nimic. Domnul străin se ridicase în picioare şi închidea acum servieta cu încuietoarea. Suzana înţelese că trebuia să se ridice şi ea. Şi ce trebuia să facă? Cum să ajungă servieta în mâinile ei? Trebuia să spună ceva, dar n-avea glas. Îndrăzni să se uite

la străin. Era un bărbat, adică un „domn", din cei ce stăteau la mesele de pe terasă. Purta pe cap o pălărie de fetru gri, de culoarea ghetrelor, cu borul din dreapta rotunjit în sus. Totdeauna Suzana îşi va aminti de prima impresie, o impresie neplăcută din pricina acestui bor ridicat nu la ceafă, cum se cere, ci într-o parte, ca pălăriile de vânător. Obrazul îi era smead şi, sub fruntea pierdută sub calota pălăriei, la rădăcina nasului, se aflau încălecaţi o pereche de ochelari. N-aveau ramă, lentilele erau susţinute între ele de o minusculă şa de aur care-i încăleca baza nasului. Erau ochelari numiţi „zvikeri". Le ştia numele, pentru că fratele ei râvnise toată viaţa la o asemenea pereche de ochelari, cu toate că n-avea nevoie.

– Îmi pare că aţi dat bacalaureatul, îi auzi glasul, în vreme ce-i întindea servieta. Nu mai aveţi nevoie de ea, spuse străinul. Aţi încheiat-o cu învăţătura.

Suzana se uită la chipul lui uşor bucălat. Pătrunse cu privirile dincolo de lentilele ce străluceau curate, ca sticla unor pahare de cristal, şi se trezi răspunzând:

– O nu, abia de acum înainte începe învăţatul. Merg la facultate, la Cluj. Vreau să ajung profesoară.

Cum ieşiseră cuvintele acestea de pe buze? Nu-i trecuse niciodată prin gând. Ştia că nu va merge la facultate. Aşa decretaseră părinţii.

Ea n-avea nevoie să-şi câştige existenţa. Asta o ştia prea bine, asta se imprimase într-însa.

Cum ţâşniseră de pe buze vorbele înşirate străinului? Pesemne ele se copseseră într-însa fără să ştie. În discuţiile pe care le duceau fetele între ele, în hotărârea părinţilor.

Cine ştie ce proces se înfăptuise într-însa, ce tainice şi imposibil de mărturisite gânduri se iscaseră în ea şi o duseseră la acea concluzie mărturisită. Voise oare să se laude?

– Da, e o profesiune potrivită pentru o domnişoară, îl auzi pe străin, cu toate că eu personal am altă părere despre menirea lor.

Ea apucă geanta, se uită speriată împrejur. Unde se afla? În plin centru, pe Corso, cu lumea din oraş trecând în sus şi-n jos, stând de vorbă cu un domn necunoscut. Îşi aşeză servieta subţioară, ca o adevărată elevă, uitând că nu mai era, şi se mişcă să plece.

– Îmi daţi voie, îl auzi pe străin vorbind. Sunt avocatul Vladimir Isbăşescu. Mă aflu în trecere prin oraş.

Îl văzu ridicându-şi pălăria, imposibila pălărie, văzu părul de culoarea mierii, uşor ondulat, umflat deasupra frunţii şi desluşi, prin ceaţa privirii, mâna lui întinsă spre ea. Ce să facă? Ce trebuia să facă? Să întindă şi ea mâna? Poftim! a întins-o. A văzut-o toată lumea, întreg oraşul, că a întins în plin Corso mâna unui domn necunoscut. S-a compromis pentru totdeauna.

– Vă conduc, auzi glasul străin şi văzu că acesta porneşte înainte, parcă trăgând-o şi pe ea după dânsul. În adevăr, avocatul Isbăşescu făcu o mişcare, atingându-i uşor braţul, trecând de partea cealaltă, păşind pe marginea trotuarului, lăsând-o pe ea spre interior. Citise undeva, poate într-un roman, o asemenea scenă, din care aflase că bărbatul trebuie să păşească întotdeauna pe marginea trotuarului când însoţeşte o persoană de sex feminin. Şi ea, în momentul de faţă, era o persoană de sex feminin. Simţi cum i se mişcă picioarele şi păşeşte alături de el, cu obrajii în flăcări, cu teama să nu-i iasă în cale tatăl sau chiar vreo profesoară. Gata, s-a compromis. S-a compromis pentru totdeauna, se gândea păşind încordat, amuţită cu totul, incapabilă să deschidă gura, incapabilă să ştie ce să facă, cum să se comporte faţă de un „domn" adevărat. În sinea ei tremura un firicel de orgoliu că iată, alături de ea se afla „o persoană", nu un elev, cum fusese alături de colege, adeseori, în parc sau la patinaj, cum niciodată nu fusese cu ea. Altfel i se părea

acum strada, faimosul Corso pe care se gândise adeseori că avea să se plimbe când va fi scăpat de şcoală. Străinul vorbea ceva fără ca ea să înţeleagă ce anume. Nu era preocupată decât de ce trebuie să facă pentru a scăpa de el, cum se va întâmpla acest lucru? La capătul Corso-ului apărea piaţa de unde, oricum, trebuia să rămână singură. Dincolo de piaţă începea capătul străzii lor. Locul în care va ajunge era primejdios. Deodată, acolo unde se sfârşea Corso-ul zări pâlcul de colege. O parte din ele o aşteptau. Se aflau mai cu seamă acelea cu care de-a lungul anilor legase prietenii, discutase câte în lună şi-n soare, o acuzaseră că-i ipocrită, că face pe mironosiţa, pe naiva, când în fond... Da, aveau dreptate. Acum se dovedea că aveau dreptate. Iată, venea spre ele însoţită nu de un elev, ci de un domn adevărat. O aşteptau în capul Corso-ului ţinând servietele cu mâinile lipite de genunchi şi o priveau cu un aer sfidător şi chiar agresiv. O aşteptau la judecată.

– Mă duc, mă duc! rosti repede Suzana, trebuie să mă duc, spuse, parcă cerându-i învoire. Întoarse capul spre el şi-i văzu profilul. Nasul prelung, cu nările uşor mărite şi lentilele zvikerului care-i tremura în echilibru nestabil pe nas. Străinul îşi scoase pălăria, oribila pălărie, îi trecu prin cap, şi, până a-i adresa un rămas bun, sau chiar o strângere de mână, ea dispăru în fugă, sorbită de cercul de fete între care nu se mai deslusea.

*
* *

Pătruns de o voioşie bună, Vladimir Isbăşescu stătu câteva clipe în loc, privind pâlcul gălăgios, pornind spre piaţa cea mare. Deslusi silueta Suzanei, mai înaltă decât a celorlalte, înconjurată de ele şi de întrebări. Sigur o iscodeau cine era domnul ce-o însoţise. Nu ştia dacă-i reţinuse numele, dar ce importanţă avea. Făcuse un gest de amabilitate ajutând-o să-şi strângă cărţile de pe trotuar şi

simţise o mare plăcere să facă câţiva paşi pe Corso cu o jună copilă, care a păşit pe un prag nou, cu totul năucă de întâmplare, cu totul stângace, desigur cu totul inocentă şi plină de vise. Se întoarse pentru a reveni la masa lui de pe Bretter, la acel spectacol atrăgător, al plimbării de la miezul zilei. Era mulţumit de rezultatul procesului ce-l susţinuse la tribunalul din oraş. Îl va părăsi mâine, după ce va scoate sentinţa pentru clientul său. Deodată se opri. Într-un intrând aşa cum sunt toate intrările din clădirile oraşului medieval, zări în galantarele înşirate de o parte şi de alta fotografii ale „celebrităţilor" oraşului. Aşa cum făcea în fiecare oraş în care-l ducea profesiunea, nu-i scăpau vitrinele fotografilor. Citea în ele prosperitatea lui, din îmbrăcămintea ce o purtau proeminenţii, în special tinerii căsătoriţi, miresele, fizionomia lor, în sfârşit, elementul caracteristic al celor ce-l locuiau. Cercetă o parte, cercetă şi partea opusă, când descoperi – şi lucrul nu era greu – un tablou pe care erau etalate fotografiile absolvenţilor de liceu ai acelui an. Era un tablou cu băieţi, toţi îmbrăcaţi în smoching, cu guler à la Tache Ionescu şi papion, şi cel a fetelor, ce păstrau încă şorţurile negre de uniformă, înconjurând fotografiile profesorilor.

Privirile se opriră asupra tabloului ce cuprindea aceste „păsărele", cum le numise în gând, care stăteau pe marginea cuibului, gata să se avânte în primul zbor. Cercetă cu atenţie figurile luate din profil sau din faţă, acele chipuri în care stăteau ascunse înfăţişările unor viitoare splendide femei, a unor viitoare acre şi bătrâne profesoare, sau funcţionare la cine ştie ce circă administrativă. O descoperi pe Suzana. Purta un şorţ de lustrin care lucea plăcut, un guleraş alb cu broderie măruntă şi găurele pe margine, o cravată bine călcată, frumos înnodată. Guleraşul înconjura un gât ce se ridica înalt şi delicat, susţinând un cap de tânără, de minunat de tânără viitoare femeie. Profilul lăsa să se remarce nasul proporţionat, cu nările parcă fremătând, fruntea armonioasă

şi părul tăiat scurt, pieptănat cu cărare într-o parte, cu onduleuri făcute la coafor. Bărbia era rotundă, iar ochiul, unicul ochi ce se vedea în acest profil, privea încrezător, aproape îndrăzneţ, înainte, într-un viitor nedesluşit. Fotografia reproducea chipul luminos al unei june fecioare pe care n-a atins-o încă aripa nici a bucuriei, nici a durerii, acele simţăminte pe care le provoacă preocupările sentimentale. Era un chip virgin, o tăbliţă de şcolar pe care încă stiletul n-a înscris prima literă a alfabetului vieţii. Îşi scoase ochelarii care i se părură că s-au aburit, îi aşeză la loc şi citi numele scris sub fotografie. Suzana Banu. Îl repetă în gând, apoi se îndepărtă împovărat de un simţământ nedesluşit.

*
* *

De unde să ştie cineva cum se va dezvolta el în viitor? Oamenii îşi prezintă unul altuia doar chipul. Atât cunoşti la început din femeia sau bărbatul cu care porneşti într-o viaţă ce trebuie să ţină ani de zile. Pe temeiuri în care doar înşirarea vorbelor este elementul cu care să-ţi zideşti casa, căminul. Faci planuri, te înflăcărezi, te întristezi, trăieşti stări euforice sau aduci nedumeriri faţă de un viitor care-ţi vine de la chipul pe care-l iscodeşti şi te iscodeşte, rămânând ascunse atâtea elemente principale, esenţiale, care devin esenţiale şi despre care nu ştii nimic. Decât chipul ce se înfăţişează înaintea ochilor tăi, ceea ce citeşti şi crezi că poţi desluşi pătrunzând în privirea ochilor, ascultând tonalitatea cuvintelor, amănunte ce-ţi răscolesc simţirea şi te fac să zici: nu pot trăi fără ea, sau nu pot trăi fără el. Pe atât de puţine aspecte, omul se aruncă în prăpastia căsniciei sau urcă piscurile ei. Fantezia alimentează această atât de puţină cunoaştere. Atribuie ceea ce năzuieşte fiinţei din care nu vede decât obrazul, chipul cu toate ale lui. Ceea ce de fapt va însemna trăinicia însoţirii

rămâne doar bănuită, lăsată pe seama unor presupuneri din care naşte dorinţa. Dorinţa, acest stăpân al fiinţei, înşală. Ea exaltă, înnobilează, preschimbă şi ne împinge la pactul ce ar trebui să dureze o viaţă. Dar cum să dureze o viaţă dacă ea s-a făcut cunoscută doar prin cunoaşterea chipului, din care nu poţi citi straturile şi substraturile alcătuirii, a unei alcătuiri care trebuie să se acorde cu altă alcătuire, să se simtă bine cu ea, să se armonizeze, să te convingă că ea, sau el, numai unul altuia au fost sortiţi. Şi aceste straturi şi substraturi ies în viitor la suprafaţă, ca nişte ape freatice, şi schimbă toată înfăţişarea situaţiei, spre surpriza nu numai a partenerului, ci chiar a ta. Zici: iubesc până la moarte acest om, şi iată, după câţiva ani, el nu-ţi mai spune nimic, decât poate mirarea că ai putut rosti acele cuvinte. Alt om, femeie sau bărbat, iubeşti. Gusturile s-au rafinat, experienţa s-a lărgit, necesităţile sufleteşti sau chiar cele trupeşti au devenit mai avide, mai pretenţioase. Oare poate fi acuzat cineva de infidelitate? Oare poate fi blamat? Oare poate cineva îndrepta o căruţă care şi-a pierdut o roată? Nimeni. Suntem victime. Ne trezim victime căzute într-o ambuscadă pe care n-am dorit-o. Am trăit într-o încăpere fără ferestre, sau doar cu una singură. O vreme ţi se pare rai acel spaţiu în care te afli împreună cu cel ales. Şi deodată pereţii se crapă, apar alte ferestre, sau chiar se năruie şi altă viziune ţi se prezintă. Alte tentaţii, alte solicitări, altceva ce n-ai cunoscut are puterea de a te înfiora. Eşti de vină? Prin ce suferinţă trece omul, indiferent de sex, când se trezeşte la altă înţelegere a fenomenelor, a atracţiei afective. O boală care seacă de puteri, sau dimpotrivă, încarcă cu puteri ce nu se dau în lături în faţa nici unor stavile. Toate se săvârşesc cu dureri şi exaltări. Spunea cineva că dacă soţia lui l-ar înşela, el ar fi cel mai apropiat om de ea. Va înţelege că trece printr-o aprigă încercare, ca o boală cu un microb uriaş. El trebuie s-o ajute să depăşească criza, ca unul care ţine cel mai mult la dânsa. Ce gândire nobilă.

*
* *

Ce-l determinase pe Vladimir Isbăşescu să caute, înainte cu peste zece ani, familia Banu? Să ceară să fie ascultat, să solicite apoi permisiunea de a face curte tinerei bacalaureate? Impulsul se datorase unui gheizer afectiv ce ţâşni deodată într-însul. Întors la Bucureşti, chipul acelei ardelence inocente îi răsărea înaintea ochilor. Privirile ei speriate de ciută rătăcită de cârd aduceau un tremur în pieptul lui. Se treziră întrebări şi îngrijorări. Se întreba dacă va avea succes în intenţiile lui. Cu cât se gândea mai mult, cu atât se întărea dorinţa ca această tânără să devină cât mai curând soţia lui. Începu să trimită scrisori, pe care Suzana le acceptase, cu consimţământul părinţilor. Aceştia socotiră cererea străinului ca un fapt de seamă şi cu totul bine venit. Da, sosise pentru Suzana timpul întemeierii unui cămin. Ea devenise o problemă. La vârsta ei urmau balurile, seratele, ceaiurile, o serie de prilejuri de a veni în contact cu tineri din care avea să se aleagă viitorul ginere. O întreagă activitate mondenă care însemna o povară pentru aceşti oameni sobri, cu obiceiuri demodate, căci nu înclinau să le adopte pe cele ce se iscaseră în oraş, chiar în familiile serioase, şi anume prezenţa veneticilor veniţi de peste Carpaţi. Nu-şi puteau schimba vederile şi nu-şi puteau lăsa fata să aştepte un soţ, dacă nu se mişca din casă. Să o trimită la facultate? Asupra acestui lucru nu erau hotărâţi. Când avocatul Isbăşescu păşi pragul casei lor, lucrurile se limpeziră pentru ei. Dar nu şi pentru Suzana. Dimpotrivă, ea fu cuprinsă de tot felul de stări ce până atunci fuseseră străine de ea. O tulburare îşi făcu loc în sufletul ei. Deci venise momentul. Era flatată de faptul că avea să facă „o partidă" înaintea tuturor colegelor plecate în diferite părţi, la studii sau la alte îndeletniciri. Era ameţită, gândindu-se că va merge în capitala ţării, acolo unde Vladimir, care venea săptămânal, îi descria cum avea să fie viaţa lor. Se forţa să se exalteze,

să sporească un sentiment care trebuia să vină abia după căsătorie. O sfială se născu în ea în raport cu familia. Statutul de logodnică o umplea de jenă, de ceva care conține în el niște acțiuni de taină, cărora urma să li se supună. Nu vorbea cu nimeni despre aceste simțăminte, dar sufletul îi era frământat de neliniște și, în aceeași măsură, de așteptare, fiind când veselă, când tristă sau morocănoasă. Vladimir sosea sâmbăta și pleca duminica înapoi. Era de-a binelea îndrăgostit de ardeleanca sfioasă, ale cărei scrisori erau – ca răspuns la ale lui – pline de o inocență ce-l făcea și mai nerăbdător să procedeze la căsătorie.

Suzana oscila între culmi și abisuri, neștiind pe ce lume se află. În absența lui, se credea o mare îndrăgostită, se punea pe așteptare și visare, așa cum făceau toate eroinele romanelor aflate în situația ei, apoi sosea Vladimir. Pândind de la geamul de la etaj, îl vedea coborând din trăsură, cu pălăria lui cu borul ridicat într-o parte. Toată exaltarea dispărea. O indispunea acest mod de a purta pălăria și nu îndrăznea să-și arate dorința de a renunța la el. Din pricina asta, refuza să meargă cu el duminica dimineața împreună cu familia la biserică, să se plimbe apoi pe Corso, așa cum făcea tot orașul, părinții fălindu-se cu viitorul ginere. Rămâneau acasă, singuri. Vladimir îi lua mâinile și le săruta, îi mângâia brațele, mai mult nu îndrăznea. Suzana simțea cum îi fuge pământul de sub picioare. Aștepta ceva, nu știa ce. Se lăsa cutreierată de fiori de care nu știuse că se află încărcată, indispoziția îi trecea, devenea veselă, lucru care aducea străluciri în ochii lui Vladimir. Își scotea zvikerii. Atunci ochii lui apăreau cenușii ca plumbul, cu luciri șterse care o umpleau pe Suzana de nesfârșite nuanțe, de trăiri. O dată îndrăznise să o sărute. Se aplecase asupra ei și buzele lui zburară asupra buzelor ei. Suzana fu zguduită ca de un curent electric. Senzația n-avea nimic plăcut într-însa. Doar ineditul ei. Prin urmare, fusese și ea sărutată, așa cum multe dintre colegele ei relatau experiența lor cu colegii sau

cadeţii. Jena se accentua. Nu o mai săruta pe mama de ruşine, nu se mai uita în ochii tatălui. Comisese ceva ce trebuia să se întâmple după căsătorie. Acum soarta ei era pecetluită. „Trebuia să se mărite". Nu mai era pură. Trebuia ca Vladimir să-i devină soţ. Nici un alt bărbat, în afara lui. Îi trecuse de multe ori prin minte să spună: „Nu mă mărit." Acum nu mai putea. Cum avea să se apropie de ea un alt bărbat, când ea nu mai era „curată". Cum avea să se căsătorească cu altcineva dacă ea devenise „impură", se lăsase sărutată de acest străin. Nu mai avea încotro. Soarta ei era pecetluită, cu toate că de multe ori îi venea să fugă, să se ascundă, să nu mai vadă pe nimeni.

*
* *

Cum răsăriseră în minte aceste amintiri? Le privea ca pe nişte tablouri aflate departe, uşor aburite de distanţă. Ce drum parcursese de atunci? În câteva cuvinte, în câteva rânduri fusese transcris acel timp şi cele ce urmaseră, în jurnalul ei, în caietele ei, care din copilăreşti, deveniseră maturizate. Păstrase obiceiul. Cum comunicarea cu Vladimir se înfiripa greu, ea, acordându-i autoritatea ce i se cuvenea unui bărbat, nu protesta, n-avea opinie. Nu mărturisea cele ce se petreceau în sufletul ei. Îi rămânea destul timp, cât era el plecat la tribunal, să-şi descarce inima şi simţirea pe paginile lui. Jurnalul devenise confidentul ei viu. Uneori de abia aştepta ca Vladimir să plece, ca să se aştearnă la scris. Alteori n-avea ce să scrie despre sine. Atunci îşi imagina o altă „ea", pe care o punea în diferite ipostaze, unele preluate din romanele ce nu încetase a le citi, altele imaginate de fantezia ei. Încercase să citească aceste aşa-zise povestiri lui Vladimir, dar el adormea obosit şi când se trezea nu arăta curiozitatea de a afla ce scria în caietele ei. Dacă le-ar fi citit ar fi aflat, între altele,

cât de mult dorea ea să apară un prunc mult visat. Încă nu ştia de ce nu dăduse veste. Era cu totul străină de anatomia ei intimă. La şcoală nu se învăţa pe vremea aceea nimic din ceea ce privea acest sector. Învăţase despre flori, despre polen, despre stamine şi pistil, dar în nici un chip nu putea face vreo legătură între ele şi ea. Să-l întrebe pe Vladimir, se ruşina. Mai apoi, cum avea la dispoziţie jurnalul ei, confidentul ei, nu mai simţi nevoia de a fi lămurită.

Dar şi fără lămuriri, ceea ce trebuia să se întâmple se întâmplase. La vreo doi ani de la căsătorie, când Suzana mai învăţase câte ceva din cele ce trebuia să ştie orice femeie, îi comunică lui Vladimir vestea. Credea că va reacţiona ca actorii din film, care la asemenea comunicări cădeau în genunchi, sărutau mâinile soţiei, o îmbrăţişau fericiţi, trăiau un moment de străluminare. Vladimir îşi scosese zvikerii de pe nas. Ochii îi deveniră mai tulburi şi buzele i se strânseră, devenind subţiri şi fără culoare.

– Nu se poate, Suzana, nu se poate.

Nu sesiză sensul cuvintelor lui, aşa că îndeplini ea ceea ce ar trebui să facă el. Se aruncă în braţele lui şi strigă înăbuşit, din adâncul pieptului.

– Ba se poate... E aşa cum îţi spun... În sfârşit, vom fi şi noi fericiţi.

Vladimir nu sesiză nimic din strălucitoarea bucurie pe care o manifesta Suzana. Dimpotrivă, chipul i se întunecă, expresia lui arăta perplexitatea. Se desprinse din neobişnuita dăruire a Suzanei, cu uimire. Reticentă, sfioasă, gingaşă dar refractară la toate câte le dorea – şi dorea mai cu seamă să o iniţieze, să o facă părtaşă la ceea ce experienţa lui de bărbat dobândise, rămânând, chiar după doi ani de căsătorie, o inocentă, cu efuziuni romantice care adeseori îl deranjau – îmbrăţişarea ei de acum, azvârlirea ei în braţele lui, cum te azvârli într-o apă, îl uimi. Totodată, făcu să ţâşnească într-însul totala lui împotrivire la ceea ce ea socotea a fi un prilej de fericire. Ce fericire? Oare nu fuseseră fericiţi? Nu-i

oferise o viaţă confortabilă? N-o purtase în străinătate, aşa cum îşi purtau nevestele toţi bărbaţii de nivelul lui? Nu petrecuseră vacanţele la mare sau la munte, nu frecventau localuri de lux, baruri de noapte? Nu venise de la asemenea petreceri acasă şi o iubise cu fervoare pe ea, care sta ameţită de şampanie, întinsă pe patul larg, cu rochia scumpă de mătase rotită în jurul ei, cu genunchii rotunzi ca două mingiuţe de tenis, excitantă înfăţişare ce-i trezea vagi amintiri din viaţa de tânăr necăsătorit? Niciodată Suzana nu se azvârlise astfel în braţele lui, nu i se dăruise. Ea primea, dar nu dăruia, şi iată, acum se afla agăţată de gâtul lui, lipită de pieptul lui, de urechea lui, şi-i şoptea.

– Vom fi fericiţi... Vom fi fericiţi.

Cu cine? Cu un intrus? Cu o altă fiinţă între ei? Cu un copil care s-o absoarbă de la ceea ce-i aparţinea doar lui? El n-avea nevastă s-o împartă cu altcineva. O luase pe Suzana pentru desfătarea lui. Inocenţa ei îl fermecase. Iniţierea ei îi dase delicii. O ferise de orice contact social în care era primejduită să capete o dezvoltare asemănătoare femeilor din jur. Nu dorea să ajungă „femeie". Să rămână încă multă vreme adolescenta aceea speriată, căreia îi culesese cărţile de pe trotuar şi pe care n-o sărutase până la căsătorie decât o singură dată. Cum se stăpânise? Se supusese acestui chin, simţind delicii, gândindu-se la momentul în care îi va aparţine şi va putea face cu dânsa ce va voi. O va conduce pas cu pas în viaţa intimă, o va iniţia încetul cu încetul şi va sorbi reacţiile ei speriate, curioase, neştiutoare, pe care le va avea. Să piardă fericirea de a fi aşteptat când venea de la tribunal, puţin dezorientată de orele lungi petrecute singură în aşteptarea lui? Să-i cerceteze cartea pe care o va lăsa din mână îndată ce intra pe uşă, s-o răsfoiască, apoi să-i spună „nu-i pentru tine", dacă descoperea, în paginile răsfoite, scene ce i se păreau „decoltate", cum existau în literatura vremii? Nu voia ca ceva să-i atingă naivitatea, puritatea sufletească care-i aparţinea. Ce făcea ea în cursul unei

zile întregi până venea de la tribunal? Îl aştepta. Avea cine să se ocupe de casă. Femeia, ce provenea din familia lui, întocmea chiar şi meniul şi-i prevenea orice dorinţă. Soţia lui avea timp să aranjeze florile în glastră, să meargă la croitoreasă, să joace tenis, să păşească pragurile pretenţioaselor magazine cu stofe şi mătăsuri, patronul oferindu-i un scaun – aşa era tipicul – iar vânzătorii să etaleze rulourile cu materiale din care, dacă voia să-şi aleagă un metraj, îl alegea, dacă nu, făgăduia că va reveni în altă zi, când aveau să sosească altele noi. Să se oprească asupra unui model care-i plăcea şi să ceară să i se trimită acasă metrajul cuvenit. Şi să-l aştepte pe el, îmbrăcată într-un peignoir mătăsos, cu obrazul vesel, cu gingăşia ei răspândită la fiecare mişcare. Asta oferise şi oferea Vladimir soţiei lui. N-avea nevoie de prezenţa unui copil. S-o vadă deformată, trupul ei să nu-i mai stea la dispoziţie. Să aibă insomnii sau alte manifestări „urâte". Copilul s-o absoarbă, să i-o fure, să nu-l mai poată însoţi pretutindeni pe unde mergea, în străinătate sau în ţară, în calitatea lui de avocat şi procurist al unei mari întreprinderi străine? S-o vadă obosită, indisponibilă, s-o împartă cu altcineva? Nu, nu.

Atunci se produse ruptura între ei. Aşa cum rupi creanga unui copac, cum smulgi rădăcina unei plante, cum distrugi viaţa acestor vietăţi, căci vietăţi erau, aşa fusese smuls din trupul Suzanei pruncul. Trebuise să treacă prin această atroce experienţă, să-şi arate intimităţile unui străin, acesta să-şi vâre mâna în adâncul ei, să scotocească într-însa ca într-un sac, să pipăie cu vârful degetelor mugurul răsărit în adâncul fiinţei ei, să-l smulgă la porunca soţului... Şocul fusese puternic. Argumentele ei se frângeau ca florile sub bruma toamnei. Atât cât se pricepea, le înfăţişa cu o oarecare jenă, simţea stânjeneală în a apăra ceea ce răsărise în taina trupului ei, săvârşit într-o acţiune căreia, într-un fel, nu-i găsea farmec, ba chiar constrângere. Era o pătrundere materială în trupul ei, a cărei duritate, e drept,

n-o mai simţea atât de brutală după ce se înfierbânta, când parcă-şi pierdea respiraţia. Plânse zile în şir pe ascuns, se confesă jurnalului său, analizând relaţia cu soţul ei, constată timbrul sentimentelor sale care erau departe de ceea ce se numea dragoste, de ceea ce visase, spre ceea ce năzuise inconştient, de pe când era considerată de colege ca prefăcută. Îşi asculta trupul parcă ar fi fost un ornic cu dangăt ascuns. Urmărea mersul sângelui prin toate cotloanele ei, oprit într-un anume loc împiedicat să se mai ivească... Noaptea visa pruncul ieşit la lumină, jucându-şi mânuţele ca nişte corole de floare. Nu mai era singură. Se afla într-însa încă cineva, o viaţă minusculă care avea să devină om ca ea, ca Vladimir, ca oricine pe pământ. Îl vedea păşind alături de ea cu picioruşele delicate, zâmbindu-i, îmbrăţişând-o, zicându-i: mama, mămico. Se trezea cu trupul acoperit de boarea unei transpiraţii. Vladimir simţea, se trezea şi el, întindea braţul, o trăgea spre dânsul, cuprins de nevoia lui de bărbat, care nu ştie nici de timp, nici de ceas, şi urma o pângărire. Astfel numise ea actul acela pe care până atunci nu-l numise nicicum. Pângărire. Pătrundea în lăcaşul trupului ei, tulbura dezvoltarea pruncului, îl „contraria", sigur îl contraria, şi nu voia ca pruncul să fie contrariat. Îl respingea, scăpând de sub el cu mlădieri de şarpe, fugind în baie, lăsându-se treierată de firele reci ale duşului, întorcându-se apoi într-o tristeţe fără margini. Nu mai era prezentă. Trăia în lumea viitorului, pe care o consemna în jurnalul său. Toate câte fuseseră până atunci pe primul plan se estompau.

– Vei face cum vreau eu, îi spuse Vladimir. În definitiv, sunt tot atât de stăpân pe „el", cât eşti şi tu. Iar eu nu-l doresc, nu-l vreau. Eu te vreau doar pe tine, pentru mine.

– La dispoziţia ta?! exclamă Suzana, indignată.

– Da, la dispoziţia mea. Eşti femeia mea, sunt stăpânul tău.

– Stăpânul meu? scăpă indignată întrebarea.

– Da, al tău, al tău... Așa scrie în *Biblie*. Trebuie să te conformezi.

– Și copilul?

– Nu va fi nici un copil. Va trebui să mă asculți.

Vorbele agitate se preschimbară în ceartă.

– Am să te urăsc toată viața, întoarse spre el un chip răvășit. Vreau să am un copil. Îl am, îl port în mine. Nimeni în lume n-are drept asupra lui.

Vladimir ascultă revolta ei. Era mirat de unde țâșnea forța aceasta în tânăra lui soție. N-ar fi bănuit că glasul ei putea cuprinde asemenea tonalități. Era femeie, devenise femeie. Inocenta făptură gingașă, ascultătoare ajunsese deja femeie. De abia apucase să se prindă în ea o viață, că și suferise o transformare. Era alta. Ce va deveni când pruncul va ieși la viață? El, și poate încă unul, și încă unul. Se va topi cum se topește gheața la soare gingașa ființă pe care o adusese din orașul transilvan, care până în clipa de față păstrase inocența și înfățișarea elevei cu șorț negru, cu guleraș alb, o înfățișare interioară, căci exterior, Suzana înflorise ca o floare ce și-a desfăcut bobocul. Se apropie de ea, îi cuprinse umerii, o strânse la piept, îi luă obrajii între palme, cu un gest ce-i plăcea și lui și ei. Se uită în ochii ei adânc, încercând s-o capteze. Dar luminile cenușii ce treceau prin pupile își pierduseră cu totul puterea. N-o mai amețeau, n-o mai făceau să se topească într-o ceață, mlădiind-o, anulându-i împotrivirile, sfârșind în pat. Se smuci și se depărtă de el. Se depărtă într-un gest de răzvrătire nemaivăzut. Simțea că a invadat-o o putere, o forță, un aspect pe care niciodată nu-l avusese. Simți că nu mai este singură, că forța îi vine din adâncul ei ascuns, că i s-a dat o poruncă pe care trebuie s-o urmeze. Trebuie „să apere".

– Toată viața mea am să te urăsc, dacă-mi ucizi pruncul.

Vladimir hohoti în râs. I se păru înverşunarea cu care vorbise asemănătoare revoltei unui copil încăpăţânat şi pasiunea ce-o avea pentru ea spori luând o nouă înfăţişare.

– Eşti ca o leoaică! Te-ai uitat în oglindă? se îndreptă spre masa cu ustensilele de toaletă şi luă de pe ea o oglindă de mână. Reveni spre Suzana şi i-o aşeză înaintea ochilor. Priveşte, priveşte...Îţi stă bine în chip de leoaică. Să ştii că eu sunt dresorul tău.

Îşi zări chipul în apa argintie. Nu şi-l recunoscu. Avea o expresie de ură care o sperie. În adevăr, arăta ca o leoaică.

– Ha, ha, ha, izbucni în râs, într-un râs gargarisit, necunoscut nici ei, şi izbucni în plâns, lăsându-se pe fotoliu. Căzu cu capul pe marginea lui, suspinând, zbuciumându-şi spinarea, într-o neagră neputinţă. Vladimir, uşor speriat de reacţia ei, făcu un pas, se lăsă în genunchi şi-i cuprinse mijlocul. Îi înălţă capul, îi mângâie obrajii umeziţi de lacrimi, îi netezi părul şi-i acoperi chipul cu sărutări.

– Scumpa mea! Eu nu-ţi vreau decât binele. Tu ştii cât te iubesc. Aşa cum eşti acum. Frumoasă, proaspătă, neştiutoare şi ascultătoare. Nu te vreau altfel. Nu vreau să devii alta. Te-am ales dintre toate fetele pământului pe tine. Nu-mi zdrobi inima.

Îşi aşezase ochelarii pe marginea măsuţei din apropiere şi orbitele apărură uşor încercănate, cu globul ochilor umed. Suzana se uită la ele. Aveau lacrimi. Da, globurile ochilor jucau în lacrimi. Un val de duioşie se ridică într-însa, ca apa unei mări umflate pe dedesubt. Se agăţă de gâtul lui, se lăsă strânsă în braţe, simţea că Vladimir putea fi altfel decât îl cunoştea, că el conţinea într-însul o tulburare care-i aparţinea, că exista în sufletul lui un spaţiu mai larg decât bănuise, destinat ei. Pentru întâia oară simţi că-l poate „iubi" pe omul acesta, aşa cum iubea eroii din jurnalul ei. Că între ei poate exista o relaţie de o adâncă cutremurare, diferită de aceea care se ivea în pat. O duioşie de care

sufletul ei avea nevoie s-o primească şi s-o dăruiască. Îl strânse în braţe cu un simţământ inedit. Era a lui, de-abia acum era a lui.

– Şi vom avea un bebi, nu-i aşa? murmură în urechea lui. Mă laşi să-l am? Aşa-i că mă laşi?

Vladimir se mişcă, se afla şi el cu gura în urechea ei. Glasul lui şoptea cald, cu inflexiuni nocturne.

– Vom vorbi. Să te linişteşti. Acum te rog să te linişteşti. Vreau să fii frumoasă pentru seara asta. Mergem la Maxim. Suntem invitaţi. Îţi îmbraci rochia albă, da?

Liniştea reveni în Suzana. O linişte bună, ca vorba unui prieten devotat. Îşi şterse ochii, se privi în oglinda cea mare.

– Dacă aş îmbrăca rochia verde, pe care mi-ai cumpărat-o la Paris?

– Bine, îmbracă rochia verde dacă-ţi place. Acum te las să te odihneşti. Am o treabă în oraş. Să-i spui Anicăi să-mi pregătească fracul.

Peste două ore, un comisionar sună la uşă, aducând un pachet. Îl desfăcu. Într-o cutie cu căptuşeală de mătase se afla un dar mirific. Îl scoase. Era un splendid evantai de pene albe de struţ, montate pe lamele de baga. I se tăie respiraţia. Îl scoase, îl roti în balamalele preţioase. Fiecare aripă tremura în văzduh compunând o jumătate din cerc pe care îl flutură, îl manevră în fel şi chip, rotindu-se înaintea oglinzilor. Sigur îl câştigase. Sigur Vladimir acceptase ceea ce-i ceruse, de aceea îi trimitea un asemenea dar neaşteptat. Îl va iubi pe Vladimir, îl va iubi toată viaţa, şi ea, şi pruncul căruia îi dăduse voie să vină pe lume. Sufletul ei se avântă pe suişuri râvnite. Fiinţa care trăise de când se ştia într-o necontenită aşteptare şi visare simţi că e invadată de un suflu afectiv ce cuprindea exaltare, duioşie, dorinţă de dăruire până la anihilare, o străluminare necunoscută, tulburătoare, un avânt de sacrificiu şi recunoştinţă, o multitudine de aspecte înmănunchiate în ceea ce se numeşte dragoste. Da. Îl iubea pe Vladimir. Nu ştiuse că-l iubeşte.

Iubise fantasmagoriile minţii ei şi nu vedea că el era prezent, cu tot ceea ce manifesta sau nu. Iată ce dulce poate fi, iată ce a declanşat în ea prin acceptarea de a aduce pe lume un prunc. Iată cum poate fi recunoscător pentru acest fapt, dăruindu-i fantasticul evantai. Sigur, numai aşa putea fi explicat gestul lui insolit, numai acest fapt l-a putut determina să facă o cheltuială însemnată. Ce conta cât costase evantaiul, ceea ce conta era motivul pentru care îl cumpărase, acela că ea devenise mamă, acela că ea îl purta într-însa pe el, soţul ei, pe care-l iubea, da, îl iubea.

Îmbrăcă superba rochie de culoarea jadului, o magnifică toaletă din voal Georgette, suprapusă pe un jupon larg de nuanţă aurie, ceea ce transforma culoarea ei, la fiecare mişcare, într-o apă străvezie în care se oglindesc razele soarelui. Strălucea, strălucea ca o uriaşă lumânare de sărbătoare, în aşa măsură încât Vladimir tresări când ea apăru înaintea lui. Părul de culoarea frunzelor de toamnă era ridicat în bucle în creştet, lăsând gâtul prelung să „curgă" de la ceafă în jos într-o linie tandră. Decolteul tăiat oval se sprijinea pe rădăcina umerilor. Îl acoperea cu penele răsfirate ale evantaiului pe care-l juca, când dezgolindu-l, când acoperindu-l doar pe jumătate, apoi evantaiul cădea asupra fustei, susţinut de degetele ei fine, unde şi acolo îşi păstra jocul când răsfirându-se, când strângându-se, ca o podoabă inedită a toaletei. Vladimir clipi tulburat. Suzana devenise o femeie, o superbă femeie, care se deosebea de toate femeile pământului, pentru că avusese el grijă să nu piardă nimic din inocenţa ei, să nu-şi însuşească, din ceea ce era necesar, decât atât cât să nu-i altereze gândirea. Vestea care i-o dăduse Suzana, cu câteva ceasuri înainte, îi râcâise gândul. Înaintea lui se aflase o Suzană nouă, o Suzană care ştia ce însemnează a fi însărcinată, deci una care dibuise unele taine, şi nu numai că le dibuise, dar o făcuseră să-i vorbească cu înverşunare. Să rostească acea oribilă ameninţare, făcându-l pentru un moment să n-o mai

recunoască. Ascultătoarea lui soţie, blândă şi niciodată potrivnică, averea lui pe care o priveghea ca un zgârcit aurul despre care ştia că va străluci mereu, acum i se înfăţişase altfel. Nu voia s-o scape. Nu voia un interpus între ei. Ea era „păpuşa" lui, totdeauna la dispoziţia lui, gata de a fi prezentă oriunde dorea el, oricum dorea el. O împăcase, o mângâiase, şi ea, spre surpriza lui, se avântase spre el, dăruindu-se într-o îmbrăţişare necunoscută şi nemanifestată astfel vreodată. Aşa cum vibrase Suzana între braţele lui, îi adusese lacrimi în ochi. Tulburarea în care îl aruncase era neaşteptată. Era un dar pe care Suzana îl făcea pentru întâia oară. Oricât de înflăcărat se desfăşura relaţia lor intimă, el sesiza o rezervă în ea, rezervă care într-un fel îi plăcea, pentru că îl aşeza întotdeauna în postura de cuceritor. De cuceritor care până la urmă răpunea. Orgoliul lui se îmbogăţea după asemenea constatări şi vederea Suzanei, rămasă inertă de-a lungul patului, îi da o cutremurare de mândrie ce-l făcea să alunge, sau poate să uite mângâierile care ar fi trebuit să vină, după crâncena luptă în care el ieşise învingător. Cele ce-i şoptise ea în ureche, le considera „prostii". O revendicare copilărească pe care, bineînţeles, n-o va împlini. Simţea că o cucerise din nou, că o nouă treaptă urcase în feminitatea ei, că zidise mai statornic ceea ce ea reprezenta pentru el şi ea pentru sine. În ultima vreme fusese ocupat, ba fusese nevoit să facă o deplasare la Londra, lăsând-o pe Suzana să se distreze cu cărţile ei, cu caietele ei care se înmulţeau şi în care o surprindea scriind. Ţii un jurnal? O întrebase odată, ca pe o foarte cuminte elevă de liceu. Distrează-te, îi îngăduise, fără a avea vreodată curiozitatea de a deschide coperţile şi a pătrunde în ceea ce fiinţa de lângă el înşira, gândea, trăia. Va trebui să verifice dacă Suzana era într-adevăr însărcinată, dacă nu era doar o fantezie a ei. Dacă în adevăr se produsese ceea ce el în ruptul capului nu putea accepta, va trebui să rezolve repede „evacuarea", cu orice

risc. Nu cu acela al riscului fatal, bineînţeles, şi al ameninţărilor ei. Să-l urască? Zâmbi la gândul acesta. Cum? Proferase o ameninţare copilărească de care el, bineînţeles, nu va ţine seama. Sigur, va avea de luptat, dar când n-avusese el de luptat cu ea. Totdeauna a învins. Cu atât mai mult acum, când era vorba de cu totul altceva. Îmbrăţişarea ei fierbinte îi deslusi necunoscute aspecte ale structurii ei. Îl tulburase, da, îl tulburase. Trebuia să cultive starea asta, ca să se îmbogăţească. Iată, era delicios nu numai când el lupta şi cucerea, ci era delicios şi când primea ceea ce dăruia. Cuprins de o voioşie stenică, plecă de acasă, gândindu-se cu ce să marcheze momentul petrecut. Ce bucurie să-i facă Suzanei, cu ce-o putea cuceri şi cu ce ar putea înfrânge eventuala rezistenţă? O noapte petrecută într-un local elegant. Unde? La Maxim, sau sus, la Ursu, printre coloanele de la etajul şapte. Îşi aminti că de mult trebuia să se ivească un asemenea prilej pentru a avea o întâlnire cu Brutus Trifan. Centrala de la Londra îl însărcinase să ia contact cu direcţia uzinei Matusian, să tatoneze dacă era favorabilă cumpărării, prin reprezentanţa de la Bucureşti, a unor echipamente. Îl cunoştea pe Trifan. Se întâlniseră pe culuarele tribunalului, unde acesta avea un proces ce se pare că se tot lungea. Se oferise să-l asiste, dar Trifan refuzase. „Eu sunt avocatul meu în procesul acesta", spuse. Vladimir ştia că Trifan intrase într-o afacere dubioasă, despre care vorbiseră cu câţiva ani înainte gazetele. Vorbiseră, chiar clamaseră, apoi totul se stinsese, aşa cum se întâmpla cu tot ceea ce conţine şi o oarecare politică, când preopinenţii erau granguri. Se gândi, în vederea unui succes, să ia contact cu Brutus Trifan, omul prin mijlocirea căruia putea tatona terenul în vederea unor echipamente pe care centrala dorea să le exporte. Nici o uşă nu-i rămânea acestuia nedeschisă. Dacă era bine unsă. Asta o ştia... Avea dezlegare.

Îi dădu un telefon şi-l întrebă dacă era dispus să ia masa la un local în seara aceea, împreună cu doamna, sigur. Şi el avea să vină cu soţia.

Trifan se arătă bucuros şi Vladimir porni pe Calea Victoriei, cercetând bogatele vitrine cu bijuterii, cu blănuri somptuoase, cu mănuşi străine şi cu obiecte ce se importau. Deodată, într-o vitrină zări un evantai alb. Un evantai cu lamele desfăcute. Părea un coş cu flori, un bulgăr de zăpadă proaspătă. Îl ţinea în mână un manechin care-i lăsa acoperit aproape cu totul bustul. Acest evantai îi va plăcea Suzanei. Sigur îi va plăcea. Era un obiect insolit, o podoabă ce ieşea din comun, un dar preţios, care-i va aduce o nouă îmbrăţişare fierbinte şi o şubrezire a unei rezistenţe viitoare.

Vladimir rămase nemişcat pe pragul încăperii, cu ochii la femeia lui. Era ca un lujer de plantă, ca tija verde şi mlădie, cu o eflorescenţă miraculoasă, albă, căci ţinea evantaiul desfăcut pe piept, cu părul ruginiu ca o îngrămădire de pistiluri încărcate de polen auriu în mijlocul acestei corole fabuloase. Suzana, exaltată cum se afla, plină de un tandru simţământ de recunoştinţă, se apropie unduindu-şi lărgimea rochiei, lăsă evantaiul jos, îl închise suprapunând lamele împenate şi-l cuprinse în braţe. Se lipi de pieptul lui, de cămaşa scrobită, de reverele de mătase ale fracului, şi-l sărută pe buze, adânc, apăsat.

– O să fim fericiţi. O să fim fericiţi, şopti.

– Suntem fericiţi, dragă, suntem fericiţi, spuse Vladimir, uşor sufocat de emoţie.

Rămaseră aşa câteva secunde, apoi se despărţiră. El o răsuci spre oglinda mare de la toaletă. Se contemplară amândoi. Zâmbeau. Ochii le străluceau. Oglinda reflecta o superbă pereche, înecată în cea mai inconştientă stare afectivă. Nici unul nu simţea plutind asupra lor vreo ameninţare.

Când se făcu ora zece seara, chemară un taxi care-i duse în Piaţa Senatului. Clădirea înaltă, cu câteva etaje, purta

la ultimul o serie de coloane aşezate în cerc, care formau spaţiul unuia din cele mai elegante localuri ale capitalei. Aici căldura asfaltului înfierbântat ziua întreagă de razele arzătoare ale soarelui ajungea ca o tandră mişcare de văzduh uşor călduţ, creând un ambient din cel mai plăcut. Mesele erau împrăştiate mai în lumină, mai în penumbră, după cum se aflau dispuse lămpile. La mijloc, sub un glob făcut dintr-un mozaic de cioburi colorate, se etala parchetul de dans. Domnul Papacostea, apreciatul şef de sală, cum se spune astăzi, le ieşi înainte, salutând cu deferenţă şi indicând o masă aşezată mai spre marginea acestui local insolit, spre bordura peste care aplecându-te uşor puteai zări Dâmboviţa curgând întunecat pe sub sălciile crescute din abundenţă. Se aşezară, Suzana privind cu reţinută mulţumire cerul înstelat care părea un acoperiş de catifea vânătă sub care era adăpostit localul. Unele mese erau ocupate, altele aşteptau musafiri. Femeile arborau rochii elegante şi coafuri proaspăt ieşite din mâna coafezelor. Se afla acolo doamna Pescaru, într-o splendidă rochie albă, cu un adânc decolteu la spate. Pe un scaun alăturat se odihnea o superbă capă de vizon cenuşiu. Se afla în local bijutierul Reich, însoţit de două tinere, se aflau ministrul instrucţiunii şi directorul ziarului *Timpul*, precum şi alţi bărbaţi, singuri, sau cu soţiile, sau cu iubitele, se aflau personalităţi din clasa financiară, politică sau mondenă a capitalei. Grigoraş Dinicu conducea orchestra vrăjind lumea cu arcuşul lui. Un zumzet se ridica în văzduh, de vorbe, de uşoare exclamări, de tacâmuri mânuite cu eleganţă. Orchestra îşi răspândea armoniile fără a stânjeni conversaţiile de la mese, ea plutind ca un zaimf sonor în cuprinsul coloanelor. Deodată pătrunse în acest spaţiu un bărbat spre care Papacostea porni, primindu-l cu salutul lui profesional, deloc supărător. Se vedea că era un client preţios, prin sporul ce-l punea în a-i etala mesele rămase goale, indicându-i una, cea potrivită, spre care să se îndrepte. Bărbatul, a cărui pălărie

fu luată de un groom răsărit ca din pământ, cuprinse cu ochii tot spaţiul. Se uita cu priviri întunecate, ţâşnite de sub nişte sprâncene groase, frumos periate, la cuprinsul elegant. Suzana îl văzu şi ea şi remarcă eleganţa smochingului şi părul negru ca tăciunele, dat cu briantină, lipit ca o cască. Îi trecu prin minte un gând absolut inconştient, aşa cum ar fi făcut o apreciere despre un erou al vreunui roman ce se impusese atenţiei afective: cu un asemenea om aş fugi în lume. Se sperie când îşi auzi gândul. Asemenea dorinţe îi răsăreau tot atât de spontan încă din adolescenţă, când o impresiona un erou din cărţi sau din filme. Erau gânduri de taină, pe care dacă cineva le-ar fi cunoscut, ea ar fi intrat în pământ de ruşine.

Obrajii se împurpurară, îşi făcu vânt cu superbul evantai, iar mişcarea acestuia, ca o inedită coadă de păun într-un peisaj neaşteptat, atrase atenţia străinului. În privirile lui scânteie o lumină, ca şi când ar fi spus „am găsit", şi cam asta îi spuse lui Papacostea. Se urni din loc, urmat de el printre mese, şi se apropie de locul unde se aflau Vladimir şi Suzana. Vladimir ridică fruntea de pe lista cu fripturi şi băuturi pe care o studia şi-l zări pe cel ce venea spre ei. Chipul luă o expresie amabilă. Se ridică de la masă. Suzana îşi închise evantaiul, tulburată de gândul tainic ce se ivise faţă de cineva care se afla acum în faţa ei.

– O să-i pară rău soţiei mele că nu m-a însoţit, spuse amabil noul venit, adresându-se Suzanei. O migrenă a cuprins-o deodată, dădu explicaţie.

În clipa aceea, pe estrada orchestrei se ivi Maria Tănase. Era îmbrăcată într-o rochie lungă, albă, cu mărgele înşirate în ţesătura ei. Ţinea în mână un buchet de trandafiri, cu degetele înmănuşate de mănuşi ce urcau până deasupra coatelor. Se făcu tăcere. Chelnerii se opriră pe margini. Tacâmurile fură abandonate, cei ce încă se aflau în procesul devorării fie că renunţau, fie continuau a mânca încet, manevrând cuţitul şi furculiţa cu grijă, să nu

provoace un zgomot care să tulbure faimoasa cântăreaţă ce se afla acum înaintea microfonului. Îl luase în mână şi, printr-un gest cu totul imperceptibil, microfonul ajunse între trandafiri. Ochii verzi ai cântăreţei trecură asupra încăperii fără pereţi, cu plafonul bolţii vineţii deasupra. Orchestra atacă melodia şi apoi, din corolele aprinse ca jăratecul care ascundeau microfonul – un gest de infinită decenţă şi fineţe – glasul inegalabil se răspândi în văzduh. Se făcu în adevăr tăcere. Cântăreaţa acceptase să se producă în localuri numai în asemenea condiţii, dar, chiar dacă nu ar fi impus acest lucru, lumea ar fi ascultat-o cu tot atât de tăcută admiraţie. Părea a fi într-o sală de concert, orchestra acompaniind discret sau mai puternic, după cum era necesar, măiestrita interpretare a nobilului folclor românesc. Maria Tănase transmitea glasul, vocea ei, florilor, arzătoarelor corole, între care instrumentul atât de nefericit ca formă al microfonului era acum.

– Domnule Trifan, ce preferaţi, şopti Vladimir, şi Brutus făcu un semn lui Papacostea, care se apropie, păşind neauzit, şi plecă urechea spre el.

– Şampanie Mott, foarte frapată, şopti Trifan, neluându-şi ochii de la cântăreaţa de pe podium.

În clipa aceea se produse o rumoare. La intrare apăru o doamnă. Avea aruncată pe umeri o vulpe argintie, cu coada atârnând pe spate. Rochia era din mătase grea, de culoare albastră, mai lăsată în jos pe şolduri, cu o camee albă susţinându-i amploarea. Prin ochii albaştri ţâşneau scântei. Umblau pe deasupra meselor, printre ele, scormonind cu privirea, căutând, cu buzele strânse, având un uşor prognatism care însă nu-i altera frumuseţea. Papacostea se apropie de ea, şoptiră ceva împreună, el arătă cu capul o direcţie şi ea se îndreptă printre mese ca o navă fulger printre marile ambarcaţii. Străbătu în zig-zag incinta, fără a ţine seama de

cântăreaţa de pe podium, fără a ţine seama de tăcerea ce stăpânea în incintă. Păşea apăsat, mişcând din coate, cu chipul acoperit de o mânie abia ascunsă.

Se opri în sfârşit la masa lui Vladimir, chiar înaintea lui Trifan. Se înfipse pe picioare şi rosti cu glas care păru foarte pronunţat:

– Brutus ... am venit...

Trifan tresări. Se întoarse spre ea şi păli. Se ridicară în picioare şi el şi Vladimir, stânjeniţi, cu o uimire de-abia stăpânită.

– Ce înseamnă asta, Emilia? întrebă Trifan cu glas răguşit.

– Vă rog, se întoarse nou venita spre Suzana, aşezându-se pe scaunul ce-l vâra sub ea Papacostea. Să nu fiţi surprinsă. Brutus şi cu mine suntem cam năstruşnici, râse, şi în clipa aceea deveni chiar frumoasă. Îşi scoase mănuşa, aşeză mâna pe mâna lui Trifan.

– Dragule... fă prezentările, apoi continuă. Nu mai e nevoie. Cred că aţi dedus că sunt soţia lui Trifan.

Se auziră sâsâituri în jur. Capetele se întoarseră. Domnul Papacostea trecu de la o masă la alta, parcă vrând să liniştească lumea. Ea nu se linişti. Cântăreaţa îndreptă ochii verzi spre grupul gălăgios. Încerca să continue a cânta, dar cum soţia lui Brutus încă nu-şi găsea locul bine pe scaun şi chiar chemă ostentativ pe Papacostea, părăsi podiumul. Lumea aplauda, dar în acelaşi timp arunca priviri surprinse, chiar dojenitoare, spre cea, care cu o nepăsare suverană, zâmbea, vorbea, gesticula, vrând să aducă veselie acolo unde adusese indispoziţie.

Brutus deschise tabachera de aur şi oferi o ţigară Suzanei care refuză, clătinând din cap, cu o expresie de uimire. Trifan înţelese. Oferi şi lui Vladimir, în vreme ce, în acelaşi timp, doamna Trifan îşi scoase din gentuţa ţesută din plasă de argint o minusculă tabacheră de aur. O bijuterie. Se uită la ea cu tandreţe, deschise capacul emailat, trase o ţigară şi

rămase cu ea între degete, aşteptând ca soţul ei să i-o aprindă. În adevăr, Trifan manevră bricheta şi flacăra ajunse sub ţigara soţiei lui, ţinută între buzele ţuguiate. Era o femeie despre care nu puteai şti dacă e frumoasă sau comună. Era frapantă. Prin comportare, prin îmbrăcăminte, printr-o pereche de superbi ochi albaştri uşor accentuaţi de un rimel bleu, prin solitarii ce atârnau de lobul urechilor, o avere, prin paftaua ce fixa un fald al bustului pe umeri. Avea o exuberanţă ce devenea obositoare, pentru că nu spunea nimic. Nimic decât fleacuri, pentru care n-ar fi trebuit să cheltuiască atâta frământare. Uneori devenea drăgălaşă, şi atunci mărturisea un farmec oarecare, alteori, când se întâmpla să tacă, vârsta ei creştea mult peste cea a soţului ei. Trăsăturile i se îngroşau, ochii păreau că-şi pierd strălucirea. Pesemne îşi dădea seama de fenomenul acesta, căci brusc alunga trecătoarea ofilire şi făcea loc acelei înfăţişări atrăgătoare, care desigur îl amăgise pe Trifan pentru a lua în căsătorie o femeie cu mulţi ani mai vârstnică decât el.

Orchestra lansă un tango. Becurile îşi atenuară lumina. Un reflector proiectat pe globul mozaicat cu cioburi de oglinzi, suspendat în creştetul parchetului, îl aprinse ca un soare scăldat în luminile unui curcubeu discret. Perechile se deplasau spre spaţiul destinat dansului. Brutus se întoarse spre Vladimir.

– Îmi daţi voie să o poftesc pe doamna la dans? spuse Trifan.

Vladimir făcu un gest spre soţia lui. Brutus se ridică şi se înclină înaintea Suzanei. Ea aruncă în fugă o privire spre soţul ei, spre doamna Trifan. Amândoi zâmbeau cu un îndemn discret. Se ridică, ţinând cu mâna marginea amplă a poalei rochiei, şi se trezi în mijlocul parchetului, în braţele acestui bărbat care îl interesa pe soţul ei. Îi plăcea să danseze, dar acest prilej se ivea rar. Nu pentru că nu ar fi frecventat localuri unde se putea petrece până în zori, dar

Vladimir nu simţea plăcerea unei astfel de manifestări. Întârziau adeseori în diferite localuri, privind dansatorii, apoi programul totdeauna compus de profesionişti de calitate. Ea urmărea cu un simţământ de plăcere şi de jind rotirea perechilor, în vreme ce Vladimir îi umplea paharul cu şampanie. Uşor ameţită, străbătută de nostalgii care nu ştia de unde vin, sporite de spumoasa băutură, de melodiile languroase, de glasurile din jur care alcătuiau o altă melodie, ca un fundal insolit, dorea să danseze. Uneori, dorinţa aceasta se exprima într-un fel copilăresc, parcă ar fi cerut permisiunea de a obţine o jucărie. Adeseori, Vladimir, vrăjit de farmecul acestei inocente soţii, care nu-şi cunoştea drepturile, care nu le reclama, accepta să se ridice de pe scaun şi s-o poarte – e drept – destul de stângaci, pe parchet.

Acum Suzana dansa în braţele domnului Trifan, care nu-i plăcea, cu care trebuia să intre în relaţii. Căută perechea între celelalte şi trebui să recunoască, cu invidie, că dansatorul avea o ţinută impecabilă. Suzana sta între braţele lui ca o bijuterie într-o cutie căptuşită cu mătase fină. Bărbia lui, căci Trifan era foarte înalt, părea că-i atinge buclele, iar rochia verde apărea spumoasă între pulpele îmbrăcate în stofa neagră a pantalonului, la o anumită figură a tangoului, ca trupul unei exotice păsări cu penaj verde şi cu aripi negre, într-un zbor fastuos. Ca un jet se revărsă în el un simţământ de gelozie. Da, de gelozie, care se retrase repede când receptă privirea Suzanei îndreptată spre el în rotirea dansului, tandră, credincioasă, îndrăgostită. El o pregăteşte, o aţâţă pentru mine, da, pentru mine! îi trecu un gând cinic prin minte, şi pe chipul lui se aşternu un zâmbet triumfător, posesor, de stăpân, pe care doamna Trifan îl observă.

– Soţia dumneavoastră dansează minunat. Brutus e desigur fericit că a găsit o parteneră impecabilă. Eu nu prea dansez aşa cum cere tipicul. Sunt cam greoaie, aşa zice Brutus, destul de neelegant. Nu mă supăr. Iau pe om cum este.

– Dacă doriţi, vă solicit să dansaţi cu mine. Şi eu sunt cam greoi. Prefer să privesc.

– Şi eu prefer să privesc, spuse exuberant doamna Trifan şi sorbi o gură de şampanie. L-am indispus pe bărbatul meu pentru că am venit inopinat. Nu e pentru întâia oară. Menajul nostru este foarte original. Ne îngăduim unul pe altul.

Vladimir asculta revărsarea de vorbe care curgeau ca pietricelele. Erau relatări care nu se cuvenea să le facă unui bărbat cunoscut cu un ceas mai înainte. Pesemne că şampania avea un efect spumos,deszăvorând vorbirea. Nu credea că era nevoie de şampanie pentru lucrul acesta. Desigur, şi fără stimulent, doamna Trifan vorbea vrute şi nevrute.

*
* *

Da, ruptura dintre ei se produse în chiar zenitul relaţiilor. Acea noapte petrecută la straja coloanelor de la Ursu pecetlui începutul acelei ireparabile prăpăstii ce se căscă între Suzana şi Vladimir. Reveniră acasă, fiecare aţâţat în felul lui. Suzana plutea într-un nor rozaliu de fericire. Plăcerea dansului cu domnul Brutus Trifan înălţase sentimentele exaltate de acele lacrimi ale soţului ei. Îl vedea în rotirea primului dans, în al celui de-al doilea şi chiar al treilea ce se desfăşurau pe parchet. Citi pe chipul lui Vladimir mulţumirea de a o vedea simţindu-se bine şi chiar că era mândru de ea. Maşina lui Trifan îi aduse acasă, dar rămasul bun fu rece, protocolar. Vladimir se gândi că nu va mai repeta o asemenea întrevedere, în care soţia lui stătuse mai mult în braţele străinului, în vreme ce soţia acestuia îi înşirase într-o pălăvrăgeală tot felul de amănunte ce nu-l interesau. N-apucase să schimbe vreo idee cu Trifan, din cele ce-l preocupau şi pentru care se afla acolo. Cele două doamne nu se plăcuseră, şi deci nu se înfiripase între ele

nici o conversaţie în pauzele muzicii, aşa ca bărbaţii să se simtă oarecum izolaţi şi să facă un schimb de idei în privinţa celor ce, de altfel, îi preocupau pe amândoi.

Voi lua contact cu centrala, îşi spuse Vladimir, eliminându-l din proiectele de viitor pe Trifan.

Suzana se simţea literalmente ameţită. Băuse prea multă şampanie, casa se cam învârtea cu ea, Vladimir o ajută să se dezbrace. Îi trase peste cap frumoasa rochie, îi scoase pantofii, desfăcu din închizători ciorapii transparenţi, apoi înlătură furoul, o dantelă pastel prin care trupul se zărea roz ca bomboanele de marţipan. Era minat de gelozia ivită la local şi de gândul ce răsărise atunci, pe care voia să-l materializeze. Dar Suzana căzuse toropită, se lăsase dezbrăcată, moale, aproape somnolând. Nu dorea decât să se scufunde în aşternut, să închidă ochii şi să cadă în somn. Nu simţea nici o temere, sufletul, cugetul îi erau liniştite, n-avea în sine urma nici unei îngrijorări. Era eliberată de presupunerile care o stăpâniseră câteva săptămâni, ivite şi în somn, până acum. Până în clipa în care simţi că sub ea se află salteaua patului, sub ceafă perna, şi că e suptă ca de un sorb în apa aceea bună a somnului, în care nu se mai temea că pruncul ei ar putea fi pândit de o primejdie. Soţul ei, dragul ei soţ, consimţise ca el să vină pe lume. Se înşelase, Vladimir, iritat de absenţa ei, de cufundarea ei în neant, fără să simtă că o doreşte, că o doreşte mai mult ca oricând, după ce încercă s-o anime, să o antreneze, fără succes, contrariat, se lăsă luat de gânduri, şi ele alimentate de combustia şampaniei. Încă nu se întâmplase în cei mai bine de doi ani de căsnicie ca Suzana să adoarmă aşa, tam-nesam. Dimpotrivă, întoarcerile acasă de la un local, fie bar, fie teatru sau revistă sau restaurant, se terminau într-o posesiune ce-l epura de toate reziduurile unei imaginaţii care în juneţea lui îl exaltaseră, şi uneori îi aduseseră suferinţe atunci când partenera nu răspundea la cele ce dorea el cu aceeaşi promptitudine.

După căsătorie aceste stări nu se potoliseră, doar se „organizaseră", având o parteneră drept elevă, pe care o şcolariza în fiecare împrejurare, aşa ca să atingă coardele cele mai ascunse. Ale lui şi ale ei. Acum, ea dormea umflând buzele în respiraţia ei uşor îngreunată, uitând de cele ce trebuia să se întâmple, de cele ce avea datoria să împărtăşească. Întins pe pat alături, simţind fierbinţeala trupului ei transmiţându-se până la el, depărtat de ea la o distanţă de o palmă, se produse în mintea lui o limpezime ce se instală în mod spontan. Dacă acum Suzana cade moartă de somn, i se refuză, uită de el. Ce se va întâmpla atunci când ar exista între ei un copil? Un copil pe care nu-l dorea, acum mai mult ca oricând. Femeia lui căzuse obosită de o noapte petrecută în încântare. Cum va cădea moartă de oboseală când copilul o va solicita în fel şi chip, când acesta o va preocupa în fiecare clipă? Oricâte ajutoare va angaja, lucrurile se vor petrece la fel. Ajutoare? Doică, apoi guvernantă, şi aşa mai departe. O întreagă harababură în casă. În casa lui liniştită, în casa în care el, ostenit, găsea linişte, o soţie tandră şi dulce. Nu, nu, cu nici un preţ nu se va lăsa captat de dorinţa Suzanei. Orice îi poate cere, orice îi poate oferi, dar nu preschimbarea căminului său într-un balamuc cu femei învârtindu-se în jurul unui nepoftit care să domine şi să ţină casa în tensiune, când el avea nevoie de linişte pentru slujba lui, pentru călătoriile de afaceri, pentru câştigarea de clienţi, pentru centrală. Trebuie să cugete. Nu mâine, dar poimâine va vorbi cu un medic de specialitate, unde o va duce pe Suzana, care trebuia să asculte. Proferările ei, ameninţările ei erau vorbe spuse la mânie de mintea ei copilărească. După aceea o va lua cu el la Bruxelles, unde avea interese. Vor trece şi-n Olanda, Suzana spusese parcă o dată că ar vrea să vadă ţara „saboţilor" şi a „lalelelor". Un adevărat voiaj de nuntă.

Da, atunci se produse ruptura dintre ei, pentru totdeauna. Suzana se supusese, încremenită de forţa cu care Vladimir

se împotrivea. Trăise doar câteva zile de fericire. Ziua când îi comunicase evenimentul, când, după îmbrățișarea lor unică, Vladimir avusese lacrimi în ochi. Îl iubise, da, atinsese și sufletul ei acest sentiment în acea splendidă seară când îmbrăcase rochia verde, când manevrase cu înfioare evantaiul, când dansase cu acel domn al cărui nume nu și-l amintea, când adormise fericită că totul e în „ordine". Nu fusese. Șocul dezamăgirii îi luă glasul. Mintea ei nu mai putea cuprinde prăbușirea de la ceea ce a fost, de la ceea ce și-a imaginat, de la ceea ce trăise, până la acea categorică „poruncă". Da, poruncă. Astfel îi sunaseră vorbele lui Vladimir. Vocea lui i se păru că se schimbase, avea în ea tonalități aspre, de fierăstrău ce taie lemnul. Poate era vocea lui de la tribunal, cu care obținea victoria. Încercase să spuie ceva, dar uimirea constatării că îi fusese întinsă o cursă în acea seară de neuitat, cu acel evantai pe care nu va mai pune mâna, o amuțiră. Îi îngheță sângele în vine. Își propti palmele pe pântece ca într-o apărare, în vreme ce lacrimile îi șiroiau pe obraz. Înțelese că trebuie să se supună. Mă supun, își spunea în sinea ei, mă supun, dar nu te voi ierta până la moarte.

CARTEA A TREIA

Suzana împinse masa spre fereastră. Aici lumina cădea din plin asupra ei. Orândui câteva cărţi, într-un colţ aşează caietul, adică jurnalul ei de care nu se despărţea. Dorea să însemneze în el impresiile noi, ceea ce simţea în satul ei de naştere, ce vânt mai sufla în sufletul ei. Căci sufla într-însul un gol pe care-l umplea cu ceea ce crea imaginaţia ei. Devenise aproape un viciu nevoia ei de a aşterne pe hârtie rânduri, rânduri. Oricând era disponibilă pentru asta. Mai scoase câteva caiete din geamantan, unele neîncepute, altele mai vechi. Era unul cu coperţi tari, cu o etichetă mare, albă, cu chenar roşu. Cu litere groase era scris „Acuz". Îl deschisese. Ca şi când l-ar fi scris ieri, conţinutul îi răsări limpede. Simţi o durere în inimă, voi să-l închidă, se răzgândi şi citi întâile rânduri.

„Ar trebui să-ţi spun cât te dispreţuiesc, câtă silă îmi faci, cât de mult mă mir că mai stau aici şi nu plec. Ar trebui să-ţi spun cât de deznădăjduită sunt. Astăzi dimineaţă am voit să mă omor. Eram sigură că o voi face. Mă simţeam înecată într-un ocean de deznădejde. Acum, la ora şapte seara, nu mai gândesc aşa, cu toate că nădejdea mea e tot atât de nemărginită şi gura mi-e acră de ea. Acum însă judec altfel. Pentru cine să-mi iau viaţa? Meriţi tu jertfa asta? Dacă aş şti că după dispariţia mea viaţa ţi-ar fi un chin, că mustrările de conştiinţă nu ţi-ar mai da un ceas de odihnă, aş face-o. Nu cunoşti chinurile mele, prăpastia îngrozitoare

ce ne desparte. Tu ai creat-o, tu m-ai aruncat într-o uriaşă singurătate şi plutesc acum ca o barcă fără vâsle, fără a şti încotro mă duc valurile. Nu mai sunt femeie, n-am decât înfăţişarea, nu sunt decât un înveliş gol. O ţarină uscată care niciodată nu va mai rodi. Cu ce drept m-ai mutilat? Cu ce drept m-ai constrâns să te ascult, să fiu căsăpită? Că vom avea un copil mai târziu? ... Nu-ţi plăcea acel prunc ce-l purtam în mine. Nu venise la timpul potrivit. Îl planificaseşi pentru alt timp, arătându-mi greutăţile în care te zbăteai, necesitatea de a-ţi consolida situaţia. Mi-o înfăţişai şubredă, nesigură. Ai plâns, oh, acele lacrimi false care ţi-au răsărit în ochi dându-mi revelaţia dragostei pe care ţi-o purtam, ţâşnită deodată ca un sâmbure ce zboară din fructul prea copt. N-ai priceput că era un miracol care se săvârşise atunci, un miracol ce a ţinut atât de puţin. M-au înduioşat, nu, m-au înfricoşat. M-ai făcut răspunzătoare de viaţa ta, de cariera ta. Proastă, naivă şi de-abia atinsă de aripa iubirii, am ascultat. Te-am urmat la acel criminal care a ucis viaţa din mine şi m-a ucis şi pe mine. Am aflat mai târziu că nu voi mai putea clădi prunci niciodată, că am rămas eu „orfană" de copilul meu. Ţi-am spus că te voi urî dacă nu mă laşi să-l aduc pe lume. Nu m-ai lăsat, şi te urăsc de atunci în fiecare zi, în fiecare clipă. Viaţa noastră e împărţită în două de o prăpastie care nu se poate umple nici cu călătorii, nici cu bijuterii, nici cu confort. Mă ţii ca sub un clopot de sticlă. O pasăre rară împodobită cu pene strălucitoare, dar inutilă. Îmi repeţi că mă iubeşti. Ce înseamnă oare un asemenea sentiment, tiranic, uriaş, egoist? Îmi spui mereu că sunt frumoasă. Ce înseamnă a fi frumoasă dacă nu-mi duc viaţa firească, de femeie complexă, şi nu doar de păpuşă la dispoziţia ta? Aşa m-ai ţinut ani de zile, sub un clopot de sticlă, să nu cunosc viaţa decât sub transparenţa lui. De câte ori am dorit să-ţi spun toate astea şi uneori am reuşit, dar n-ai înţeles nimic. O expresie uriaşă de mirare întâmpina vorbele mele. Te mirai că ştiu vorbi şi încercam

să mă apăr, să protestez. Am încercat, m-am slobozit la limbă de când nu mai sunt întreagă, de când trăiesc o viaţă fără rost şi fără dragoste. Cum să trăieşti dragostea când eşti infirmă? Ai avut-o, ai ucis-o. Scriu toate astea în jurnalul meu tainic. Scriu ca să nu mă sufoc. Fac mii de planuri, dar clopotul de sticlă e o închisoare aurită care mă ţine pe loc. Şi cât te-am iubit în ziua când ţi-am mărturisit că aştept un prunc şi am crezut că eşti de acord! Şi cât de indiferent îmi eşti acum. Ducem alături viaţa noastră, tot strălucitoare, ba mai strălucitoare, în care eu nu sunt decât un obiect de lux, chipul ascensiunii tale profesionale. Acuz. Acuz. Acuz."

Citi acest text cu detaşare. Cât timp trecuse de când îl scrisese? Câte nu se întâmplaseră în viaţa ei de atunci? Răsfoi filele pe care se înşirau atâtea rânduri scrise cu inima ei, cu simţirea ei, cu durerea sau resemnarea ei. Până se aşezaseră apele învolburate, revolta ei ajunsese la momente demente, provocate de acea sinistră întâmplare. Trecuseră câţiva ani. Se afla într-o închisoare fără uşi, din care nu putea ieşi nicicum. Se instalase între ea şi Vladimir o relaţie de tovarăşi de convieţuire. Până la urmă reuşise să se resemneze, să nu mai lupte cu un adversar, pentru că n-avea ce câştiga. Ceea ce ar fi putut câştiga nu se mai putea câştiga. Toate decurgeau în virtutea semnăturii puse pe actul oficial de căsătorie, înainte cu mulţi ani. În virtutea lui, ea împlinea obligaţiile matrimoniale fără cusur. Erau o pereche care stârnea admiraţia. Toţi vedeau suprafaţa unei căsnicii care uneori stârnea invidii. Servea bine această impresie, nu se temea decât ca cineva să nu pătrundă adevărul, s-o compătimească. Pentru ce? Pentru că nu mai putea face prunci? Atâtea femei nu făceau. Ei bine, ele nu voiau să aducă pe pământ un sufleţel. Puteau, dar nu voiau, pe când ea voia, dar nu mai putea. Aprecia atenţia lui Vladimir faţă de dânsa, grija, chiar afecţiunea, acum mai potolită, dar ea nu putea şterge durerea, nici înlocui golul. Ceea ce simţea în inima ei şi proferase atunci prinsese rădăcini

în dânsa. Viau aceste rădăcini, chiar dacă nu răzbăteau la suprafaţă. Simţămintele ei faţă de el îngheţaseră. Se dezvoltase devotamentul marital, să zicem, acea trăire amicală, ordonată, în care n-avea de ce izbucni vreo altercaţie. Chiar dacă izbucnea uneori, în mod fatal într-o convieţuire, se aplana. Vladimir o împăca pe legea lui, cu vreo atenţie cumpărată dintr-un magazin de lux, pe care ea o primea cu un zâmbet de mulţumire, care era de fapt departe de ceea ce ar fi vrut să mărturisească, dacă între ei nu s-ar fi căscat prăpastia. Vladimir n-o vedea, n-o sesiza. Şi dacă o sesiza, o minimaliza, ceea ce da Suzanei adânci amărăciuni analizate în caietul ei. Uneori lăsa anume jurnalul pe biroul lui Vladimir. Dorea ca el să-l citească, să-l răsfoiască, să vadă ce se petrece într-însa, câtă nevoie avea de tandreţe, de mângâiere, de ceva ce, poate, nici el nu i-ar fi putut da. Dar Vladimir era absorbit de profesiunea sa. Chiar de timpurile ce veniseră. Europa era ameninţată. Undeva, acolo în Germania, se ivise un oarecare pe nume Hitler, care răscolise popoarele. N-o interesa. Istoria mergea înainte şi fără ea. Sta sub clopotul ei de sticlă, în închisoarea ei de cleştar, ducând viaţa mondenă a capitalei. Vladimir nu-i comunica preocupările, nu era pentru o femeie ceea ce trece prin mintea bărbaţilor. Ele trebuiau să rămână mijloace de desfătare, de destindere. Pe Suzana acest rol nu o mulţumea. Caietul ei conţinea vise pe care, dacă Vladimir le-ar fi citit, le-ar fi considerat „fantezii de adolescentă". Nu l-ar fi îngrijorat dacă ar fi citit în ele că aştepta ceva care să-i tulbure simţirea. Poate o dragoste necunoscută, care să nu pretindă săvârşirea ei în aşternut. Ceva sublim, un luceafăr călătorind pe ape, care să pătrundă sub clopotul de cleştar în care se afla încuiată. Câţi ani trecuseră de când scrisese în jurnalul ei acea mărturisire, acel „acuz" categoric, ca o pecete pusă peste o condamnare? Împliniseră şase ani de căsătorie. Atmosfera de sub închisoarea ei transparentă devenise insuportabilă.

Nu-şi găsea nici un rost. Monotona viaţă, care pentru alte femei ar fi fost o năzuinţă, o apăsa. Vladimir era din ce în ce mai absorbit de evenimente. Se scufunda în ziare şi dosare ducând o viaţă trepidantă ce-l făcea nervos, uneori chiar agitat. Parcă cineva punea o piedică în calea lui. La instituţia unde lucra, la tribunal, secretarul ce-l angajase îl nemulţumea. Îi lăsa pe seama lui unele treburi şi striga, da, striga, că a procedat ca un începător. Avea să abandoneze societatea, să se ocupe doar de procese. Acum, când se pare că se vorbea de război, centrala de la Londra schimbase profilul. Apăruse pe firmamentul politic un lord pe nume Chamberlain, care începuse să facă plimbări cu avionul din Anglia în Germania acelui personaj, care crescuse în cursul anilor ca o ameninţare, pe nume Hitler.

– Ştii cum îi zice lui Chamberlain – o întrebă o dată Vladimir în timpul mesei, ca şi când i-ar fi relatat o glumă bună. „Domnul cu umbrelă."

– De ce cu umbrelă? întrebase Suzana, ca să arate interes.

– Pentru că nu-şi părăseşte umbrela, nici în tren, nici în avion, nici la Londra, unde, e drept, plouă des, nici la München, unde nu prea plouă. Şi apoi el nu face un pas pe jos, ca să se teamă că ploaia îl va face ciuciulete.

– De ce se iscă războaiele? întrebă o dată Suzana.

– Din când în când e nevoie de o asemenea conflagraţie. Populaţia se înmulţeşte, nu mai sunt ciume, holere, ca s-o decimeze. Vine războiul şi situaţia se echilibrează.

– Deci Hitler acesta e o ciumă, o holeră?

Vladimir se uită la ea amuzat.

– Ia uite câte ştie ea! zise, ştergându-şi sticlele ochelarilor. Faci politică. Da, e o ciumă care s-ar putea să se întindă şi peste noi. Dar nu suntem singuri. Acest domn cu umbrelă, adică Marea Britanie, şi Franţa, şi chiar America, n-o să ne lase de izbelişte. Acum Hitler şi-a luat-o în cap, dar umbrela lui Chamberlain i se pune în cale.

Explicația n-o mulțumi pe Suzana. Încercase prin ea să-l atragă pe Vladimir într-o arie de posibilă convorbire mai deosebită decât cea în care îndeobște se rotea relația dintre ei. Se miră chiar că emisese față de ea o opinie, când de obicei îi spunea că asemenea probleme nu sunt pentru o femeie. De ce să-și încarce „căpșorul" cu treburi care-i dădeau dureri de cap domnului cu umbrelă, și lui Hitler, și celor care conduceau în general țările și chiar țara noastră, cu regele în frunte. Dar pe sub clopotul de cleștar începuse să pătrundă câte ceva din afară. Când puhoiul de refugiați polonezi invadase țara, pricepu ce primejdie o amenința. Ce se va întâmpla? Nu-și putea imagina. Ea, în orice caz, nu putea face nimic, fiind femeie. Dar erau femei care activau încoace și-ncolo. Unele în cadrul Crucii Roșii. Se consultă cu Vladimir. Acesta râse cu poftă, sfătuind-o să stea la locul ei. Existau unele care scriau, da, scriau în gazete. La *Timpul* exista o rubrică în care Lucreția Carnabat avea o colaborare permanentă, și alta pe nume Alice Basarab. Exista un patronaj. Putea să devină activă, să facă și ea ceva folositor, nu să zacă întocmai ca o matcă în stupul ei de aur. Nici matca nu era inactivă, făcea ouă, crea noi generații de albine. Acum, pruncul ei ar fi avut peste opt ani. Scrise tainic un articolaș, cu idei ce-i treceau prin cap în legătură cu izolarea femeii de problemele vieții. Îl semnă Alina Dușescu și-l trimise la redacție. Inima îi palpita. Era un act de curaj, chiar de independență. Dacă Vladimir ar fi aflat, s-ar fi înfuriat. Nevasta lui nu era o „cocoană" de aceea care bate redacțiile, societățile de binefacere, femei fără căpătâi, care tulbură viața soților. Ea era și rămânea soția lui, o „doamnă" pe care el avea datoria s-o ocrotească, s-o împiedice să se vulgarizeze prin cine știe ce contacte ce i-ar fi răpit-o, atunci când el avea nevoie de ea în orice clipă.

Sub clopotul de cleștar se strecurară și alte aspecte pe care nu le putea ignora. Sala de așteptare a biroului avocațial se umplea în fiecare zi de clienți cu stare.

Vladimir nu accepta procesele oamenilor mărunţi. Lui îi trebuiau succese răsunătoare, care aduceau şi onorarii pe măsura lor. Era căutat de evrei care încercau să intre într-o categorie mai privilegiată a legii de reglementare a celor de neam israelit. Obţinuse câteva succese care sporiră clientela. Lumea îi zicea Maestrul, şi Vladimir primea acest apelativ cu mândrie. Din dosul uşilor care duceau la apartament, Suzana asculta expunerile făcute în cabinetul Maestrului. Uneori, glasurile căpătau o nuanţă de lamentare. Uneori îi părea că surprinde hohote de plâns. Unii veneau însoţiţi de soţii. Erau cei cu căsătorii mixte. Auzea glasul lui Vladimir sfătuind să se desfacă asemenea căsătorii, pentru a pune copiii rezultaţi din mariaje la adăpost. În felul acesta soţul creştin putea solicita un act de etnicitate pe numele lui şi să-l prezinte şcolii unde urmau copiii.

– Vreţi ca şi copiii dumneavoastră să urmeze şcoala evreiască? întreba cu glas grav Vladimir, atunci când întâmpina rezistenţă. Averea va rămâne copilului creştin. După război, toate vor reveni la loc.

Suzana află astfel multe din câte se petreceau în lumea de care o ferea Vladimir. Se făceau tranzacţii cu averi trecute creştinilor prin acte fictive, se aranjau chiar plecări din ţară, cu paşapoarte plătite scump. Pătrunse într-un domeniu de coşmar, întrebându-se ce se întâmplă. Vladimir o înlătura de la orice iscodire. N-avea timp de „poveşti". Din ce în ce, timpul petrecut cu ea se reducea. Dimineaţa, tribunalul îl absorbea, după-amiaza, până seara târziu, studia dosarele. Cei doi secretari alergau ca ogarii unde erau trimişi, la instituţii, la tribunale, la sectoare, devenind greoi în mişcări, parcă schimbându-şi şi felul de a vorbi.

Sosise acasă cu o bombă. Primul ministru al ţării, Armand Călinescu, fusese asasinat de o bandă de legionari. Îl cunoscuse la o serată în casa unui om politic unde fuseseră invitaţi. Un om mic cu o faţă lată, cu o lentilă întunecată, numită monoclu, înfiptă în arcada stângă a

ochiului lipsă. Avea o mobilitate plăcută, un zâmbet asemănător. Era captivant, cu toate că nu fusese înzestrat pentru aceasta. Acum zăcea pe malul Dâmboviței, fără viață. Niște barbari, niște derbedei, spuse Vladimir, năvălind pe ușă. Nu. Niște bestii periculoase, care trebuie nimicite. Regele nu poate sta cu mâinile încrucișate la asemenea orori.

Suzana asculta revolta lui rostogolită ca un val în furtună. Nu-l interesa dacă soția lui avea vreo opinie, sau avea ceva de spus la cele ce-i relata. Ea nu era decât paratrăsnetul de care se izbesc fulgerele pe care apoi le pierde în pământ.

*
* *

Suzana auzi glasul lui Nicolae al Lesii în curte. O striga de jos.

Închise caietul, așa cum închizi o ușă a unei case în care ai trăit și acum o părăsești.

– Te poftesc, verișoară, la un „șpațir". Dacă ai plăcerea, urcăm până la Sălane. Am treabă acolo.

Coborî scara. La capătul ei se afla vărul, cu pălărioara lui rotundă de pâslă neagră dată pe ceafă. Cu gura jimbată a râs, fără să râdă, dintre buzele căreia țâșnea dintele singuratec

– Ar fi bine să te încalți cu păpuci fără călcâie, își dădu cu părerea nevasta lui. Cu ai dumitale nu ajungi decât până în capul satului. Suzana se întoarse și urcă repede treptele. Scotoci într-o valiză și găsi încălțăminte potrivită. O pereche de pantofi sport, de antilopă, care deveniră pantofii ei zilnici.

De cum ieșiră din sat, apucară un drumeag printre pajiști smălțuite de flori. Aerul părea colorat în străveziu, dacă se poate spune astfel despre un văzduh curat ca sticla, prin care se vedeau casele rămase în urmă și pădurea ce-i aștepta înainte.

Pătrunseră prin ea, ca sub un clopot de verdeaţă, urcând pe potecuţe, suind mereu înainte. Omul mergea în faţă, păşind vârtos cu bocancii lui groşi, fără a înceta a vorbi. Mereu avea ceva de povestit, despre drumurile ce le făcuse el în tinereţe, în urma turmelor, în Regat şi mai departe, prin Dobrogea, pe atunci turcească. Trecea graniţa austro-ungară, ba cu paşaport, ba fără. Oile n-aveau timp să aştepte până ce cetatea elibera actele. O luau din loc, şi păstorii după ele. Ce viaţă am dus. Grea peste poate. Aşa a dus-o de veacuri toată suflarea de aici, din Mărginime, aşa au dus-o Vlaşinii din care te tragi şi dumneata, verişoară, aşa a dus-o întreg neamul nostru, care se trage din moşul Alexa, despre care orice copil din sat ştie a-ţi povesti. Suntem un neam ales, se lăuda vărul. Vâna din trupul nostru mai duce în ea sângele lui.

– Dar dumneata ce ispravă ai făcut la viaţa dumitale, ca să dovedeşti asta? întrebă Suzana.

Vărul râse.

– Am făcut şi eu destule isprăvi. De acelea care se potriveau timpului meu, acela în care am venit pe lume. Le-am dat destulă bătaie de cap jendarilor când cu recrutarea. În războiul cel mare, din '914, m-au recrutat, dar pe front n-au putut să mă trimită, că nu mă găseau. M-au dus împreună cu alţii până la Viana, de unde am scăpat din cazarmă şi am luat calea întoarsă prin gara care se numea Ostbanhoff. Pe vagon, sub vagon, cum a dat Dumnezeu, am ajuns într-o noapte deasupra satului. Am coborât tiptil s-o văd pe mama, am mâncat bine şi am luat-o din loc înapoi, ascunzându-mă în pădurea de pe Ghilghiu. Aşa am mers vreo săptămână, când au pus mâna pe mine. M-au dus din nou la Viana şi din nou am fugit, aşa de vreo trei-patru ori, până li s-a urât şi lor de mine, şi mie de ei. Până una-alta s-a gătat războiul. Eu trecusem munţii, aşteptând ceasul ăsta. La târlă, la baltă. În sânul lui Avram, cum se zice. M-am întors s-o iau pe Mărie de nevastă. M-am întors cu un buchet de flori în mână.

– I-ai adus flori verişoarei? se miră Suzana. Ai venit cu buchetul de pe unde ai umblat până aici?

– Venit, râse şugubăţ Niculae. Dintele se ivi lung, galben. Păi altă ispravă n-am putut face. Timpul meu nu era acela ca pe vremea moşilor noştri. Isprăvile noastre sunt mărunte. Adică pentru noi, cei ce avem ani mulţi în spinare. Acum fac isprăvi cei tineri, care se luptă în Rusia. Cine dracu i-a dus până acolo? Mai se întorc câte unii, chiar mai mulţi. Dezertează, cum se zice. Se ascund în munţi şi aşteaptă să se întoarcă lucrurile.

– Dacă ne întâlnim cu vreunul, ce facem? întrebă Suzana.

– Le dăm bună vremea şi ne însoţesc până la vreo stână.

– Să ne întoarcem, vărule, spuse îngrijorată. N-am poftă să dau ochii cu ei.

– Ba eu am. Ce feciori faini mai sunt! Mai bine să se ascundă decât să moară. Uite acolo, pe plaiul din vale, îi arătă de departe Niculae un spaţiu larg. A fost un ospăţ de pomină odată. Au venit domnii de la oraş să sărbătorească iobăgirea Vlaşinilor. Proşti, verişoară, proşti ca noaptea. Ei nu ştiau că asta nu se poate? Că cu Vlaşinii nu te poţi pune? Au avut ce-au căutat. Oamenii au ars protocoalele în care erau însemnate pământurile. Era să ardă şi domnii şi doamnele. S-au împrăştiat ca iepurii.

– Şi cu iobăgirea cum a rămas?

– A rămas ca mai nainte. Slobozi am rămas cum ne-am trezit. Isprava asta a făcut-o un fiu al strămoşului nostru, pe nume Ieronim. El a luat locul lui taică-său. Era tot atât de înţelept ca şi bătrânul Alexa. Jumătate din sat îşi botează după el copiii şi acum: Ieronim. Când rosteşti numele ăsta, parcă l-ai pomeni pe Sfântul Gheorghe.

– Sunt toţi din neamul lui moşu Alexa?

– Toţi, înrudiţi, încuscriţi, cine mai ştie după atâta amar de ani.

– Să-mi povesteşti tot ce ştii despre neamul din care mă trag.

– Îţi povestesc, verişoară... N-a fost foc undeva în care Vlaşinii să nu sară. Când cu Avram Iancu, când cu Memorandul. Ai auzit de asta. Când cu războiul acela care a fost în '77. Au plecat ai noştri cu femei cu tot să lupte contra turcilor. Atunci s-a prăpădit un văr de-al meu, şi de-al dumitale, unu Muntean al Lesii, că acum nu le mai zicea al lui Alexa, le era mai la îndemână al Lesii. Acolo, la Plevna. Cine mai ştie câte s-au mai întâmplat. Ar putea ieşi un ceaslov din toate păţaniile strămbunilor noştri. Ar trebui să se nască un condei de popă care să le zică pe scris, ca la predica din biserică.

Îşi făcu loc printre crengile crescute peste potecă, peste pripoare, înlăturându-le cu braţele. Suzana păşea în urma lui cu inima încărcată de ineditul plimbării. Nu mai făcuse vreodată o plimbare într-un loc atât de sălbatec ca acesta. Umblase pe munte, pe cărări bine tăiate, pe care le croise mâna omului, până la izvorul Sfânta Ana de la Sinaia, sau în pădurile vieneze, unde petrecuse cu Vladimir o vacanţă. Dar pătrunderea într-un codru adevărat ca acesta aducea cu sine un inedit pe care-l recepta cu un simţământ frenetic. Părea că se află într-un vis, purtată pe locuri mirifice. Plaiurile ce apăreau sau dispăreau i se păreau a fi ochii unui fabulos animal cu spinarea acoperită de frunziş, din gura căruia curgea uneori un fir de apă cristalină. Lătrăturile depărtate care începură a se auzi erau hămăitul acestui fabulos animal pe spinarea căruia îşi aşeza piciorul, înaintând. Un tremur îi străbătea fiinţa, pe care nu l-ar fi putut defini. Tot ce-i înşira Niculae părea o cufundare într-o lume care n-avea nici o legătură cu cea în care trăise până atunci. Se golise de lumea în care dăinuise, de acea frământare searbădă, desfăşurată ca între poli încărcaţi de electricitate. O electricitate parcă transmisă tuturor celor ce locuiau în aria ei. Oraşul, Bucureştiul, locurile străine

circulate de-a lungul anilor, oamenii, bărbaţi şi femei, care alcătuiau relaţiile ei şi ale lui Vladimir. Tot acel conglomerat rigid sau elastic, artificial, da, artificial, părea topit undeva, departe. Pădurea foşnea, parcă şoptind. Şoptindu-i ei sau şoptind un copac altuia, pe limba firii lor, şi care se întrebau, de bună seamă, cine era străina care păşea pe domeniul ce le aparţinea.

Niculae se opri în loc.

– O luăm pe Valea lui Trif, spuse, arătând cu mâna un drum ce se pierdea în depărtare.

Suzana îşi trase sufletul. Urcuşul nu fusese uşor.

– Ai ostenit?! Să ne aşezăm oleacă... Nu eşti dedată cu urcuşul.

– Nu prea, zise Suzana.

Se aşezară pe trunchiul unui copac răsturnat.

– De ce-i zice Valea lui Trif?

– Pe vremea moşului Alexa a fost unul ce se chema Trif. Era un bărbat falnic, sucea mintea nu numai a femeilor, dar şi a bărbaţilor. Viclean şi cutezător. S-a încontrat cu obştea. Moşul Alexa l-a dibuit.

– Ce s-a ales de neamul lui? O spiţă nu se curmă oricum.

– Aşa-i, verişoară, Trif ăsta s-a pierdut în lume. Cine ştie ce neamuri or fi ieşit din el. Dintr-un pom sănătos ies lăstari buni. Să luăm o pildă, neamul ăsta al moşului Alexa. S-a întins în jumătate de sat. Unii au ajuns la oraşe, domni mai mari, mai mici, oameni de omenie, cu frica lui Dumnezeu. Cele moştenite s-au preschimbat, aşa cum le-a cerut vremea. Iaca, dumneata nu eşti răspândită în lume? Şi doar aici te-ai născut, aici îţi sunt rădăcinile, cum se zice.

Niculae mijì privirile. Scoase o tabacheră de metal şi îşi răsuci o ţigară.

– Timpul, viaţa, le aşază pe toate într-un fel, aşa ca să se îmbuce, ca dinţii roţilor de ceas, spuse cu filosofie. Dacă nu se îmbucă, iese sfadă, iese duşmănie, iese foc.

Slobozi o trâmbă de fum, o privi cum se destramă, apoi continuă:

– Să te duc la biserică. Pe un perete e zugrăvit moşul Alexa, din matca căruia ne tragem, chiar dacă ni s-a schimbat numele prin cununii, prin încuscriri. Rădăcina oamenilor vine de departe şi nu se usucă, dacă ascultăm glasul ce vine de la cei duşi.

Suzana asculta, vrăjită de înţelepciunea cu care Niculae înşira trecutul pe care-l lega de prezent. Câte ştia omul ăsta, câte despre neamul din care se trăgea ea însăşi, satul întreg, izolat în înălţimile munţilor.

Lătrăturile se înteţiră. Pădurea rămase în urmă. Ajunseră la o poiană, în mijlocul căreia se vedea o stână. Iată unde o adusese vărul Niculae. Într-un loc în care niciodată nu-i trecuse prin minte că va ajunge. Veneau spre ei aprig, mânioşi, câţiva dulăi, gata să-i fărâme. Se înfricoşă şi ţipă scurt:

– Mi-e frică!

Niculae aruncă spre ea o privire piezişă şi începu să fluiere uşor printre buzele strânse. Îndată, haitele se potoliră. Lătrăturile îşi schimbară tonalitatea, trupurile se mişcară cu coada în vânt, făcând rotiri ondulate, pe care Suzana le recunoscu a fi de prietenie.

– Mă cunosc, o linişti Niculae. Nu arăta că ţi-e frică. Numai duşmanului îi e frică. Prietenului, nu. Asta o ştiu ei.

După popasul făcut la stână, după poftirea la un prânz cu mămăligă şi caş, pe care Suzana le savură cu pofta unei ţărance, mâncând cu lingura de lemn din blidul de pământ, Niculae întinse mâna şi arătă în zare un copac gros, dar cu trunchiul ars pe jumătate.

– Verişoară, ţi-am vorbit de tartorul Trif. Pe aici îşi avea turmele. Uite, acolo e copacul de care a fost legat. Se zice că l-ar fi lăsat să-l mănânce fiarele, se mai zice că l-ar fi ars la tălpi. Copacul de care a fost legat s-a mistuit pe jumătate. Musai să aibă aproape o sută de ani. Nu se lasă răpus. Focul l-a călit. Ţine piept la toate furtunile.

Suzana asculta vorbele omului cu o încântare nemaisimţită, limbajul era curat ca o rufă spălată într-o apă sfântă. Îi revenea şi ei, dintr-un adânc necunoscut, în înşiruirea vorbelor sale, aceeaşi prospeţime şi firească alcătuire, cu totul neuzitată până atunci. Expresiile orăşeneşti, expresiile culte, alese, împănate cu barbarisme şi neologisme, parcă se topiseră. Urechea ei era mângâiată de vorbirea lui Niculae, a ciobanilor şi femeilor ce o omeneau şi se bucurau că era neam din neamul lor. Ce oameni erau? Ce viaţă au dus? Cum arătau acel moş străvechi Alexa şi acel ticălos pe care lumea nu-l uitase?

După ce Niculae îşi luă dreptul lui de caş de la ciobani, coborâră în sat. Suzana reveni acasă, parcă împrospătată. Nu simţea oboseală, dimpotrivă, se umpluse de impresii ce păreau că flutură în ea ca un vânt de primăvară.

– Va să zică, verişoară, vărul Niculae ţi-a adus un buchet de flori de pe unde a fost, când s-a întors din război, spuse, când dădu cu ochii de femeia care ieşise pe pragul cuhniei.

Ochii Măriei luciră. Cutele din marginea lor se strânseseră şi un zâmbet îi răsări pe buzele veştede.

– A adus pe dracu. Nu mi-a adus nimic. S-o adus pe el şi mi-o fost de-ajuns. Aşa se laudă. Face glume. Nu-l cunoşti.

Cu o fervoare neobişnuită, deschise filele unui caiet neînceput şi începu să înşire impresiile plimbării făcute. Stiloul fugea pe hârtie şi imaginile văzute se îmbogăţeau sub vârful lui. Simţea o plăcere în timpul acestei elaborări, pe care n-o simţise niciodată. Jurnalul ei conţinea atâta tristeţe, atâtea monoloage sterpe în care se lamenta de nepotrivirea ei cu Vladimir, cu lumea, cu inactivitatea ei, se plângea de searbădul zilelor care se scurgeau una câte una, lipsite de culoare, de ceva neprevăzut sau ceva senzaţional. Iată, astăzi fusese o zi „senzaţională". Văzuse locuri inedite, cunoscuse oameni inediţi, prânzise inedit, aflase

atâtea poveşti care ar fi putut fi prelucrate de o mână de scriitor. Cele ce-i ieşeau de sub condei parcă se înşirau altfel. Îmbogăţite. Îmbogăţite prin imaginaţia ei, prin limbajul ce-i venea atât de uşor sub stilou, auzit de la Niculae, de la ciobani. Istorii pe care să le scrie un popă într-un ceaslov, şopti în gând. Caietul acesta va fi ceaslovul acela. Va consemna tot ce vede, tot ce aude, îndrăznind să puie de la ea ceea ce completa imaginea sau întâmplarea. Dumneata ce ispravă ai făcut? îl întrebase pe Niculae. O întrebare pe care şi el ar fi putut să i-o întoarcă. Ea ce ispravă făcuse în viaţa ei? Oh, mai avea timp, mai avea ani în care să săvârşească ceva care s-o cinstească. S-o cinstească pe ea, o Vlaşină. Iată, simţea mândria de a face parte din neamul acesta, necunoscut până la venirea ei aici. Filele caietului se umplură de şiruri însăilate de stilou ca o ţesătură măiastră. Vorbea în el de multe auzite, văzute. De îngropăciunea acelei fete moarte la 18 ani. Stătuse o noapte la priveghi şi văzuse cum se încheagă versurile umblând din gură în gură, de la un flăcău la altul, de la o fată la alta. O baladă compusă din zeci de versuri, în care tinerii înşirară istoria copilei pe care o luase moartea, înşirară întâmplările satului, amintiră şi de strămoşii năzdrăvani ce trăiseră cu mult timp înainte, chiar de bădica Traian. Venise rândul şi moşului Alexa, căruia îi plânseseră zilele şi nopţile petrecute la temniţă, şi lui Trif, ticălosul. Înşirară şi de tinerii aflaţi acum în război, cărora o rugau să le transmită din partea lor odihnă bună, dacă cumva i-a luat Dumnezeu. Fusese la nunţi şi botezuri, păşise pragurile unor vârstnici cu care stătuse de vorbă. Scrise despre o băbuţă pe care anii o supseseră ca pe o lămâie stoarsă, nu mai rămăsese din ea mai mult decât dintr-un copil de 10 ani. Zăcea pe lădoi, îmbrăcată într-un cojoc. Nu voia să fie culcată în pat. Zicea că aşa a dormit o viaţă la stână, în cojoc, altfel nu-şi găsea locul. Ticălosul de Trif n-a fost mâncat de urşi, a spus femeia. Şi-a pierdut urma la Cetate.

Alexa a trăit, avea casa mai sus, pe uliţa Vlaşinilor. În zidul ei era înfipt un belciug de care îşi legau caii oamenii când veneau de prin munţi. Copiii se agăţau de el şi se „hâţânau".

Caietul se umplea cu poveştile ce le culegea. Mâna îi alerga uşoară, purtând stiloul. Plăcerea ce-o simţea era din ce în ce mai mare. Oare nu putea cuprinde toate astea într-o carte? Cum începeau oare a scrie cei ce deveneau scriitori? Nu aşa cum făcea ea? Azi un pic, mâine un pic. Cum să râvnească la aşa ceva? Era un vis de neatins. Să scrie ceaslovul de care vorbise vărul Niculae. Asta ar putea fi isprava ei.

Zilele fugeau, veştile ajungeau până la acest vârf de munte aduse de la oraş de cei ce coborau din când în când. Coborâseră de câteva ori să-şi vadă părinţii, care se simţeau la adăpost în cuprinsul oraşului despre care erau încredinţaţi că nu va fi bombardat niciodată, cu toate că prealarmele răsunau.

*
* *

Citea o scrisoare de la Vladimir. I se părea a fi scrisă dintr-un fund de lume îndepărtat. Îi relata alte bombardamente prin care trecuse capitala. Bine că ea se afla la adăpost. Asupra câtorva sate din jurul capitalei căzuse o bombă. În clipa prealarmei se isca un exod spre periferii, unii bucureşteni dormeau în maşină, să poată s-o ia din loc la primul sunet de prealarmă, îi comunica Vladimir.

Doamne, ce linişte era aici. Ce viaţă bucolică ducea. Dacă n-ar fi fost acel du-te-vino la telefoane, i s-ar fi părut că a nimerit într-o staţiune din Elveţia. Era îngrijorată de Vladimir, dar ştia că la Statul Major exista un adăpost excepţional. Se integră unei vieţi nemaitrăite. Pleca cu poştaşul la Sebeş mânând ea însăşi caii căruţei. Contemplă portretul lui Alexa, pictat de o mână naivă pe un perete din

interiorul bisericii. Era un cioban spătos, cu o frunte nobilă, cu un păr alb crescut până la umeri. Ochii mici, rotunzi, aveau o privire ageră care înţepa. Şi ai ei înţepau. Semănau cu ai moşului, îşi spuse, voind să-şi găsească o asemănare. Găsi mai puţin cu ea, dar cu tatăl ei, sigur. Se simţi mândră de ascendenţa ei rurală, cum se simţise în adolescenţă mândră că era orăşeancă, cum se simţea în capitală mândră că era o „doamnă mare". Ideea acelei nobleţi urbane se deteriorase de când venise în sat. Descoperise valori necunoscute de viaţă, o adevărată poezie, ce se ivea în orice manifestare obişnuită a zilei. Ritualul prânzului, cu semnul crucii făcut pe piept, ritualul priveghiului, al îngropăciunii, al postului pentru Paşte, al sfintelor sărbători pe care le petrecu cu neamurile. Nu va uita în veci „prograđia", cimitirul luminat toată noaptea de lumânările înfipte la căpătâiul mormintelor în noaptea Paştelui. Licărirea candelelor care se stinseră doar spre ziuă. Despre toate scria în caietul ei, pe care-l numi „Ceaslov", încărcat cu metafore ce-i ţâşneau fără să-şi dea seama. Se organizau de la sine în mici povestioare. Părea că nu ea stăpâneşte stiloul, ci el fuge împins de o putere ce nu venea dintr-însa, ci de mai departe. Şi era fericită. De mulţi ani nu mai sălăşluise în ea asemenea simţire. O cuprindea adeseori nerăbdarea de a părăsi locul unde se afla şi a merge la pavilionul de jos al lui Vlad, sau în cimitir, unde citea scrisul de pe crucile de mormânt aflate în jurul bisericii din deal şi fugea acasă, pentru că răsărise în ea o idee, o impresie, o întâmplare, ce se cerea transcrisă în caiet. Ceaslovul ei creştea în fiecare zi.

Într-o zi o prinse înserarea în capul satului. Înaintea ei se afla un dâmb acoperit cu iarbă proaspătă, smălţuit cu flori care tremurau în mişcarea văzduhului. Pătrunse în această pajişte ca într-o grădină miraculoasă. Prin aerul curat se simţea mireasma florilor sălbatice. O linişte nefirească părea a se fi coborât din înaltul cerului în care

începuseră să licărească stelele ca niște ochișori de copii somnoroși, sculați la trezie. În vale se desluşeau câteva localități, gata să adoarmă în seara ce începuse. Câteva luminițe scăpate din camuflaj licăreau, parcă trimițându-i chemări. Cât de departe se afla de tot ceea ce era înecat în înserare. De Bucureștiul mereu amenințat în care se afla Vladimir, dacă nu cumva era undeva cu vreun curier urgent. Cât de departe era viața ei de până atunci. Nici o contingență cu ea. Era plină de tot ceea ce vedea şi trăia în satul acesta, de câteva luni. Părea că răsfoise în toate zilele o carte a „trecutului", pe care-l consemnase în Ceaslovul ei. Se desluşeau în această „lectură" umbrele unor ființe care se năşteau în mod miraculos de sub stiloul ei. Acel Trif, a cărui amintire stăruia în sat, înecat în tot felul de întâmplări, nu toate la fel. Părea că anii îi încărcaseră făptura, cum se încarcă trupul unui copac cu licheni. Născociri fabuloase îl înviau şi pe Alexa. Seara, în pat, la toate adăuga şi ea alte născociri, care făceau legătura între fapte, adevărate sau născocite. Avea la ce gândi, avea cu ce umple Ceaslovul. Înaintă spre mijlocul pajiştii. Se îneca între tijele proaspete. Corolele mărunte tremurară. Tremurau şi steluțele de pe boltă, acum mai vizibile în înserarea luminoasă. Întinse brațele spre ele, parcă vrând să le atingă cu vârful degetelor. Acolo sus sălăşluia „puterea cea mare", care se uita acum la ea şi care-i cunoştea sufletul şi gândurile,

– Voi scrie o carte, şoptiră buzele ei... Voi scrie Ceaslovul acestor oameni din care mă trag, murmură spre cer, într-o stare de inspirație... Făgăduiesc să scriu istoria acestui neam, şopti căutând cu privirile înecate prin străluminarea bolții tronul pe care se afla aşezată „puterea cea mare". Făgăduiesc, şopti din nou, şi pieptul părea că se golise de văzduhul de până atunci şi că se umpluse cu altul proaspăt, cum se umple trupul în clipa împărtăşaniei. Da,

aşa simţise Suzana în momentul acela. O stare pură, în care făgăduiala era un legământ sfânt, pe care trebuia să-l desăvârşească.

*
* *

În oraş era forfotă, pe Bretter se plimbau ofiţeri germani cu camaradele lor, june nemţoaice, cu părul blond ieşind de sub caschetele vineţii. Universitatea evacuată de la Cluj era în vacanţă. Studenţii care proveneau din oraş se plimbau şi ei, ca şi lumea dispersată din capitală. Nicicând nu văzuse Suzana oraşul ei atât de împestriţat. Ştia că undeva, pe la Parcul Arinilor, exista vila unde locuia poetul Lucian Blaga. Ar fi dorit să-l vadă, să-l cunoască. Totdeauna dorise să intre în cercurile unde putea întâlni oameni de litere. De mult i se fixase în minte dorinţa de a-l vedea pe Nicolae Iorga, pe Minulescu, pe care îi ascultase, pe unul la o conferinţă ţinută la Fundaţiile Regale, pe altul la o şezătoare literară, unde îndrăznise să meargă fără o prealabilă consultare cu Vladimir. Îl văzuse atunci şi pe scriitorul Ionel Teodoreanu. Se întorsese tulburată. Păşise într-un domeniu cu literaţi. Când le citea cărţile, se gândea cu emoţie la ei. Societatea pe care o frecventa era mondenă, cu personalităţi politice, cu mari financiari ori cu avocaţi de seamă, cu soţiile lor gureşe ca nişte vrăbii, pline de sine, etalând toalete şi schimbând bârfe. Oh! cum ar fi dorit să-şi ia inima în dinţi şi să sune la uşa poetului Lucian Blaga şi să spună: „Am venit, vă rog să mă primiţi, vă rog să vă uitaţi peste Ceaslovul meu. E ceva de el?"

Coborâse în oraş pentru unele cumpărături. Se culcase în patul ei de adolescentă şi căzuse într-un somn profund. Era ora 11 noaptea, când întreaga curte în care locuiau părinţii se trezi. O rumoare neobişnuită se ridica din incintă şi becurile străluciră dintr-o dată în geamurile până atunci

camuflate. Din apartamente ieşiră din aşternuturi oameni în cămăşi de noapte. Săreau şi strigau că s-a terminat războiul. Cine adusese vestea? Noaptea luminată îi înspăimântase pe unii. Strigară să se tragă camuflajul, alţii vorbeau ca îmbătaţi de veste. Vegheară până târziu, stăpâniţi de simţăminte contradictorii. Dimineaţa, Suzana ieşi în oraş. Părea un cazan ţinut sub presiune. Bretterul era plin de lume care întreba, se informa, se bucura sau se îngrijora. Se vedeau ofiţeri nemţi umblând parcă anapoda, cu chipul încruntat, dezorientaţi. Lumea îi privea şi nu ştia ce să spună. Oare era adevărat că românii întorseseră armele, că nemţii deveniseră duşmani? Atunci cum de se plimbau liberi pe Bretter? Lucrul acesta se întâmpla înaintea prânzului. După-amiază, ei dispărură. Se zvoni că se aflau izolaţi chiar lângă unul din sediile lor de lângă bolta ce da spre teatru. Suzana porni într-acolo. În adevăr, într-un cot pe care-l făcea strada, după un cordon împletit dintr-o frânghie, vegheaţi de soldaţi români, erau strânşi ofiţeri, ostaşi, ostaşe germane. Stăteau lipiţi unul de altul, ca într-o gară aglomerată unde se aşteaptă sosirea unui tren. Lumea se uita la ei ca la urs. Oamenii se plimbau în sus şi în jos tăcuţi. Tăcuţi erau şi cei care numai cu câteva ore înainte fuseseră stăpânii oraşului şi se plimbau făcând curte camaradelor lor.

*
* *

Când Suzana reveni la Bucureşti, i se păru că nimerise într-o lume necunoscută. Toate păreau schimbate. În primul rând, apartamentul lor era într-o stare jalnică. Ferestrele zburaseră şi Vladimir adusese pe cineva să bată scânduri în locul lor. Crăpături adânci se vedeau de-a curmezişul pereţilor. Nu mai găsiră nici o mobilă din cele lăsate. Fuseseră zvârlite de la etaj când izbucnise un foc undeva în

clădire. Oraşul era tot atât de ruinat. Tocat de Messerschmit-urile germane într-o acţiune disperată, în zilele de 23, 24 şi 25 august. Teatrul Naţional, frumosul Teatru Mare, fusese tocat până n-a mai rămas un zid în picioare. Suzana străbătu străzile, unde ruinele arătau înfricoşător. În faţa hăului unde se prăbuşise Teatrul Naţional stătu multă vreme. Rămăsese din el doar terasa de la intrare şi scările ce duceau la ea. Absenţa ei de şapte luni schimbase faţa oraşului, a lumii întregi. Pe mijlocul bulevardului se scurgeau coloane de ostaşi ruşi la care lumea se uita cu mirare. Aceştia erau înfricoşătorii bolşevici, despre care auziseră atâtea? Se uitau cu mirare la fetele îmbrăcate în haine ostăşeşti, îndreptându-se spre apus, îngrămădite în căruţe. O femeie în uniformă dirija circulaţia. Populaţia privea ca la un spectacol ineditul ce i se înfăţişa. Pe trotuare răsăreau ofiţeri americani, cu chipul vesel, acomodaţi oraşului. Parcă s-ar fi întors foaia unei cărţi cu altă acţiune decât cea citită înainte, atât de altfel se prezenta viaţa Bucureştiului. Dispăruseră pălăriile. Femeile îşi lăsaseră capul liber iar altele arboraseră baticuri strânse sub bărbie, ca ţărăncile. Parcă doamnele pieriseră. Bărbaţii, de asemenea, purtau şepci sau capul gol. Ici-colo mai rămăsese câte unul pe care îl detectai că este „domn", cu gambetă sau pălărie moale, o apariţie ce părea anacronică într-un răstimp de numai şapte luni.

Suzana se trezi şi ea ieşind într-o zi în oraş fără a purta pălărie pe cap. Simţea că nu numai oraşul se schimbase, ci ea însăşi. Pleca de acasă fără nici o treabă, interesată de strada aglomerată, devenită vulgară. Coloane curgeau pe mijlocul bulevardelor, cu oameni ce purtau panouri sau lozinci, cu portrete. Nu pricepea nimic din cele ce se întâmplă. Era un vârtej, parcă lumea îşi ieşise din ţâţâni. Se desfăşurau pe străzi parcă ele ar fi ajuns să fie casa lor. Chiar ea însăşi se schimbase. Clopotul de cristal în care trăise până atunci se spărsese, dispăruse. Trăise şapte luni

de deplină libertate. Dispusese de viaţa ei, cum nu dispusese niciodată. Se culcase la ora la care dorea şi se sculase, de asemenea, atunci când avea poftă. Dispusese de banii ce-i lăsase Vladimir fără a da socoteală cuiva, investindu-i în ce voia. Căpătase o independenţă care-i da un simţământ de mândrie. Izbutise să strămute mobila şi cărţile înapoi, la Bucureşti, părăsind satul cu o tainică sfâşiere lăuntrică, împletită cu nerăbdarea de a ajunge cât mai repede în capitala despre care radioul da atâtea noutăţi.

Da, toată viaţa se schimbase. Vladimir era copleşit de avalanşa proceselor. Evreii îşi revendicau averile, îşi cereau drepturile asupra apartamentelor trecute la C.N.R. Speţe noi se iviseră şi casa trebuia să fie pusă în stare de funcţionare, ceea ce era deosebit de greu. Nu se găseau geamuri, nu se găseau oameni, nu se găseau femei de serviciu. Se găseau, dar trebuia să alergi, să cauţi, şi Suzana începu să alerge. Intră în vâltoarea vieţii, descoperind energia ce-o avea, priceperea, îndrăzneala de a lua asupra ei unele rezolvări. Infirmitatea ei dispăruse. Părea că se naşte a doua oară. Sufletul ei simţea bucuria unor mici fapte pe care nu le bănuia că există, sau dacă le cunoştea, nu bănuia că le poate duce la capăt. Era prea scurtă ziua cu câte avea de făcut. Zilele ei de până atunci fuseseră prea lungi şi plictisitoare. Într-o zi, cineva bătu la uşă. Soneria nu funcţiona. Era o locatară de la etajul doi. O doamnă cu care se întâlnise în ascensor. Ea îi prilejui primul pas de independenţă adevărată. O invită la o şedinţă cu femeile din cartier. De acolo se trezi că iese cu o „responsabilitate". O gazetă de perete. Acceptase. Bineînţeles, acceptase „sarcina", uimită de expresiile noi ce se fluturau. De aici se trezi cooptată ca membră a U.F.D.R. şi câte altele, toate acceptate şi îndeplinite cu de la sine putere, simţindu-se deodată utilă. Făcu acolo cunoştinţă cu doamne ce începuseră a-şi spune „tovarăşe", gata toate de a organiza, a colecta, a iniţia o mulţime de acţiuni ce deveniseră

necesare. Deodată se trezi încărcată de o „sarcină majoră". Comitetul îi încredinţă o colectă pentru C.A.R.S. Era în plină secetă, Moldova murea de foame. Nu se găsea un bob de porumb. Trebuiau bani ca această parte de ţară să fie ajutată. Cine putea aduce mai mulţi bani decât ea, tovarăşa Suzana Isbăşescu, soţia avocatului cu infinite relaţii în lumea financiară? Suzana rămase uimită. Cum să împlinească ceea ce i se cerea? Trebuia să-i spună lui Vladimir în ce fusese vârâtă. Îl pusese la curent cu unele activităţi.

– Distrează-te, dacă te amuză, răspunsese el, fără a pune prea mult preţ pe cele ce înşirase. Cum rutina vieţii lor luase sfârşit prin forţa lucrurilor, putea lipsi de acasă, că şi el lipsea mult. Lua uneori masa la cantina avocaţilor, iar ea, până la găsirea unei femei de serviciu, mânca la bufetul U.F.D.R. Se distra, da, se distra, numai că distracţia asta era muncă şi alergare. Fusese elogiată de felul în care se integrase activităţilor şi sarcinilor. „Sarcina" era un act de onoare. Îşi luă inima în dinţi şi reuşi să-i transmită lui Vladimir grava obligaţie ce căzuse asupra capului ei. Trebuia s-o ajute. Ciudat, Vladimir n-o mai luă peste picior. Vremurile se schimbaseră, femeile activau pretutindeni. Erau o forţă. În loc ca Suzana să se lamenteze că se plictiseşte, mai bine să se integreze noilor vremuri.

– Bine, îi spuse, am să vorbesc cu câteva întreprinderi, cu câţiva directori pe care i-am cunoscut pe când eram procurist. Te duci în numele meu. Te vor primi bine. Sunt sigur că-ţi vor acorda bani.

În adevăr, obţinu sume care răsunau frumos, dar care însemnau puţin, pentru că erau bani de inflaţie. Cel mai mult obţinuse de la fabrica Matusian. O duse până la întreprindere o maşină oferită de o „tovarăşă" din comitet, al cărei soţ deţinea un automobil propriu, şi îndată fu primită de directorul general, căruia îi fusese anunţată sosirea.

Pătrunse în biroul somptuos. Perdele de pluş roşu, greu. atârnau la ferestrele înalte. Încăperea era lambrisată şi o masă lungă, cu un blat greu, gros, aşezată pe picioare terminate în capete de lei, se afla înaintea peretelui opus intrării. Directorul general părăsi masa de lucru şi-i ieşi înainte cu paşi largi, cu o imperceptibilă mişcare a braţelor. O pofti să ia loc într-un fotoliu aflat mai la o parte, având în faţă un altul, alcătuind un colţ pentru conversaţie.

– Doamna avocat Isbăşescu! exclamă cu un glas plăcut, cu timbru jos. Vă rog luaţi loc. Mi-a telefonat soţul dumneavoastră. Ştiu despre ce este vorba. Desigur, fabrica noastră va acorda un ajutor. Un ajutor substanţial pentru regiunile lovite de secetă.

Suzana înclină din cap, zdrobindu-şi mintea unde îl mai văzuse pe acest domn atât de generos, de plăcut în vorbire, de elegant în gesturi şi care acum o întreba dacă cumva doreşte o cafea, o ţigară sau un strop de whisky.

– Toate se găsesc anevoie acum, după război, dar noi avem.

Suzana, chinuită de investigaţia ce-o făcea în gând, căutând să ajungă la locul unde persoana asta îşi lăsase amprenta în amintire, refuză ţigara. Nu fuma şi whisky-ul nu-i plăcea. Nici cafeaua nu intra în preferinţele ei.

– Atunci am o surpriză pentru dumneavoastră, stimată coniţă. Am – închipuiţi-vă – îngheţată. Da, da, îngheţată.

Suzana înalţă sprâncenele a uimire. Ceea ce-i plăcea deosebit de mult era acest minunat cofet, care după război nu se prea găsea în cofetării. Directorul general vorbi la telefon şi, peste câteva secunde, secretara intră aducând o cupă imensă plină cu îngheţată şi o sticlă cu whisky.

– Am avut plăcerea să vă cunosc, vorbi directorul general. Înainte cu mulţi ani. Am şi dansat împreună. Nu vă mai amintiţi?

Suzana rămase cu linguriţa în aer. Se uită la el peste bulgărul atrăgător al cofetului. Dansase cu domnul acesta? Când? Cum? Gândul se zbuciuma sub frunte. Nu reuşea să ajungă la liman. O ajută el.

– Eraţi îmbrăcată într-o superbă rochie verde şi aveaţi un evantai din pene de struţ alb. Eraţi magnifică.

– Oh! izbucni Suzana. Acum îmi amintesc. Eram undeva sus, într-un restaurant cu coloane. Era şi soţia dumneavoastră.

– Fosta mea soţie. La data aceea nu transcrisesem încă divorţul. Umbla încă după mine. Să nu mă scape, spuse, râzând uşor. Dinţii albi, regulaţi, străluciră între buzele moi. Poate nici nu vă amintiţi numele meu.

– Nu, nu mi-l amintesc, recunoscu Suzana, sesizând în vorbirea lui un uşor timbru care-i amintea de Vlaşini.

– Brutus Trifan. E un nume ardelenesc. Adică Brutus. Cunoaşteţi, e latin, de la faimosul asasin al lui Cezar. Un capriciu de neînţeles al mamei.

Suzana savura îngheţata, simţindu-se bine în acest birou, în care păşise ca o solicitantă, în numele celor ce veniseră la putere. Eleganţa cu care-i vorbea, cu care o privea acest bărbat îi făcea plăcere.

Brutus Trifan se ridică, cerându-şi scuze. Trecu la birou. Extrase din lăcaşul de aur în care sta înfipt un stilou tot de aur şi completă un ordin de plată. Veni cu el spre Suzana, care, cu părere de rău, abandonă restul îngheţatei.

– Poftim, scumpă coniţă, aveţi 5 milioane, ceea ce e considerabil, chiar în vremurile astea.

Suzana luă hârtia, o privi, o îndoi şi o vârî în geantă.

– Când se poate încasa?

– Poimâine, spuse Trifan.

Suzana se sculă. Nu mai avea de ce întârzia în biroul acesta, cu toate că se simţea plăcut cu atenţia şi politeţea lui Trifan. Directorul nu făcuse rabat la acestea, cum i se

întâmplase să constate la alții la care fusese și care se proletarizaseră și afișau o lipsă de formalism, crezând că astfel „cântă" în glasul vremii.

Trifan veni înaintea ei, o privi drept în față cu ochii lui castanii-negri.

– Ne dăm pe brazdă, spuse râzând ușor. Ce să facem, jucăm după muzica asta nouă.

Suzana înălță din nou privirile. Uimirea ei stopă râsul lui Trifan, care-și spuse că doamna aceasta se înregimentase deja în partid. Poate îi acordase prea mulți bani. Nu-i nimic. Nu erau ai lui și nici ai ei.

Îi sărută mâna, o conduse până la ușă, transmise complimente soțului, și Suzana urcă în mașina care o aștepta afară.

Într-o ședință lărgită ce avu loc, Suzana fu elogiată pentru săvârșirea cu succes a sarcinii primite. Emoționată, primi strângeri de mână. I-ar fi plăcut să fie de față și Vladimir. Să vadă de ce era în stare soția lui, despre care credea el că nu poate face nimic fără îndemnările lui. Iată, ieșise de sub clopotul de sticlă și trăia fără nici o teamă, plină de idei, de proiecte. În Ceaslovul ei începuse să consemneze texte care depășeau faza de notație. Se aflau în acel caiet cu filele îmbogățite, chiar schițe, chiar încercări de producții mai ample. Făcuse un portret al moșului Alexa, pe care imaginația ei îl pusese într-o situație posibilă.

– Vladimir, vreau să-ți citesc ce am scris, îi propuse.

– Dragă, n-am eu procesele mele?

Suzana se întunecă. Ce-i venise să apeleze la el? O lectură însemna o invitație de a privi în sufletul ei, în preocupările ei. O lectură era un act de taină. Ce să priceapă el, care umbla ca un copoi la tribunal, la ședințele P.N.P., temându-se că va fi epurat din barou. Asupra întregii tagme atârna sabia lui Damocles. Nu făcuse politică, dar avusese de-a face cu necazurile evreilor. Procedase în litera legii. Dar acum legea era altfel. Preocupările Suzanei nu-l

interesau. O ştia a lui, proprietatea lui de nezdruncinat, cu care afla satisfacţii intime, ca întotdeauna. Deocamdată toată lumea umbla bezmetică. Războiul se depărtase, se ducea cu succes în apus, apoi veni victoria, apoi veniră atâtea câte nimeni n-ar fi imaginat vreodată. Trebuia să fii ca o lamă elastică de metal, care se îndoaie, dar nu se rupe. Se bâjbâia o cale, se bulucea lumea pe ea, parcă nebună. Ieşiră la suprafaţă oameni de care n-auzise nimeni, ieşiră femei care se purtau ca bărbaţii. Se auzea în toate megafoanele atârnate de stâlpi glas de femei. Ţineau discursuri de dimineaţa până seara. Chemau, mobilizau poporul la acţiuni. Se cerea condamnarea criminalilor de război. Nu, Vladimir nu voia să ia parte la aceste procese. Îl înspăimântau. Pe banca acuzaţilor erau aduşi foşti oameni politici ai ţării: Maniu, Antonescu şi alţii. Poporul le cerea capul. De unde răsărise puhoiul acela care curgea de dimineaţa până seara pe bulevarde?

De unde răsăriseră aceste fiinţe, inexistente până atunci, se întrebau unii, care reîncearcă să pună mâna pe ţară? Unii ţâşniseră din închisori, ajunşi acolo pentru cine ştie ce delicte, departe de un crez pe care îl aclamau la mitinguri. Alţii veniseră din Uniunea Sovietică, având o şcolarizare de ani îndelungi. De acolo veniseră Ana Pauker, Vasile Luca, Chişinevski şi alţii care aveau în numele lor rezonanţe străine de neamul acesta. Lumea scăpată de spaima războiului primea bucuroasă libertatea pe care o fluturau. Clasa muncitoare devenise peste noapte înzestrată cu un rol preponderent şi se şcolariza cu lozincile furnizate de un centru, dirijaţi de cei ce se lăudau că au suferit. Cine ştia să strige mai tare se vâra în frunte, spunând că e comunist. De unde?

Lipsurile se făceau simţite. Seceta ucidea Moldova. Iată, Suzana se afla plecată la Iaşi cu un tren american, plin cu alimente, zahăr, praf de ouă, lapte praf, îmbrăcăminte şi medicamente trimise de statul american. Plecase fără să-l

consulte. Primise „sarcină". Trebuia. Ce voință arăta femeiușca lui, fragilă ca o păpușă! Se schimbase, se schimbase ca toată lumea care se bucura de terminarea războiului. Ieșiseră din găuri mase populare care toată ziua strigau lozinci.

În sfârșit, apartamentul fu reparat, dar pierdură o încăpere. Se reglementaseră spațiile, nu se mai puteau lăfăi ca înainte. Orașul fusese bombardat, casele dărâmate. Până să se construiască altele, locatarii trebuiau înghesuiți. Acea lume care în perioada antebelică și chiar în timpul războiului locuise în case cu holuri spațioase, în care dădeau încăperi largi, înalte, aerisite, frumos mobilate, își văzu spațiul împărțit în odăi. Câte odăi, atâtea „apartamente", în fiecare viețuind o familie cu copii cu tot. Somptuoasele holuri deveniră bucătării comune, în care se aflau instalate câte 5-6 aragazuri. Mobilele, frumoasele mobile stil francez, stil Bidermayer, stil englez, fură înghesuite în magazii sau luară drumul Consignației. O zestre a țării care se pierdea, care pierea, căci tot ceea ce acumulează un om de gust de-a lungul vieții nu se pierde, rămâne pe pământ, rămâne deci al țării, așa cum rămân clădirile, monumentele. Copacii. Până să ajungă a țării, această zestre intrase în mâna unor nepricepuți. Comerțul la negru înflorea ca „NEP" în vremea lui Stalin. Preschimbarea banilor sărăcise pe unii și îmbogățise pe alții. Se puteau vedea boiuri cu placă de marmură, cărată la țară într-o căruță mânată de un pricopsit. Dar mai apăru un lot de cetățeni care-și permiteau achiziționarea unor obiecte pe care le știau prețui. Erau artiștii, compozitorii, pictorii, scriitorii, ridicați la o mare stimă de partid, îndemnați să dea opere poporului însetat de cunoaștere. Producția lor era bine remunerată. Opere ce ieșeau din mâna unor artiști improvizați. Oamenii își descopereau talente, fie de a așterne culoarea pe pânză așa ca să înțeleagă „nea Ion", fie să alcătuiască versuri. Se știe că românul e născut poet, că folclorul nostru e unul din cele mai bogate producții poporale. Versificația e la

îndemâna omului nostru, chiar necultivat. Mai cu seamă necultivat, căci dacă unui vers scurt îi lipseşte rima, îi adaugi un „măi, măi", şi ai compus poezia. Asemenea producţii ţâşniră ca o ploaie de vară şi ca albinele la urdiniş apărură poeţii făcători de balade în cinstea şantierelor sau eroilor ca Vasile Roaită. Unde ne erau poeţii, prozatorii, compozitorii, pictorii care înaintea războiului creaseră o artă ce se măsura cu cea a Occidentului? Unii dintre ei reuşiseră să uite ce au învăţat şi se căzneau să înceapă totul de la abecedar, aşa cum poporul însuşi începuse să înveţe să buchisească şi să ceară literatura pe care proaspăta alfabetizare o reclama. Ceilalţi rămăseseră închişi în găoacele lor, aşteptând vremuri propice pentru arta lor. Într-o zi, Vladimir, intrând în bloc, fu felicitat de locatara de la etajul II pentru reportajele pe care le scria soţia lui în revista *Femeia*. Desigur avea să strângă material de viaţă de acolo, din Moldova, pe care îl va expune într-o adunare. Să poftească şi dânsul, neapărat să poftească.

Vladimir rămase năuc. Cele ce-i relata „tovarăşa" îi descoperiră o altă soţie, necunoscută. Ştia că ea se vânzoleşte de colo-colo. Toată lumea se vânzolea. Chiar şi el. Era copleşit de „sarcini" ce i le pusese în spinare baroul care-l cooptase în birou. Se alcătuiau dosare pentru fiecare avocat. Urâtă treabă, de care trebuia să scape. Dar nu făcea nici un efort pentru asta, gândindu-se că, dacă nu era prezent, cine ştie care dintre colegi va întocmi dosarul lui. Rivalitatea îl va putea îndemna pe acesta să introducă o notiţă, o simplă notiţă cu conţinut defavorabil.

Intră în apartamentul compus acum doar din birou, dormitor şi sufragerie, în colţul căruia se afla şi garnitura de salon, salvată prin călătoria făcută la Vlaşini. Reuşise să obţină spaţiul acesta prin dreptul ce-l avea ca liber profesionist şi prin faptul că, trăgând un zid, eliberase fostul salon, care fu ocupat de „cineva" cu şapcă. Aşa-i spusese Suzanei, cu dispreţ. Apartamentul devenise mai mic şi totuşi părea

prea mare, căci nu mai părea locuit. Şi el şi Suzana erau mereu undeva, întâlnindu-se la orele serii, căci masa – cum am spus – o rezolvaseră fiecare. Simţea mânie din pricina celor ce-i comunicase colocatara de la etajul II. Suzana plecase în Moldova, ea, o femeie tânără, fără experienţă, care nici până la părinţii ei nu călătorise de una singură până acum. Îi comunicase, sigur, îi comunicase că e trimisă în Moldova. Cine o trimitea? Partidul? Dar partidul acesta nu-l putea întreba şi pe el dacă era de acord ca femeia lui să bată ţara în lung şi în lat? Să ţie apoi o conferinţă? Ea? Suzana? Aşa-i spusese „tovarăşa". Era o confuzie. Suzana nu era în stare să expună ce avea de expus. Se îneca în emoţie, ca o elevă care nu ştie lecţia. E drept, nici el n-avea răbdare să aştepte să se reculeagă. N-o ajuta. El ştia dinainte ce avea de spus şi-i recomanda să treacă la concluzii. E drept că dovedise o pricepere care-l uimi când se trezi cu ea în Bucureşti, aducând camionul încărcat cu mobila şi biblioteca salvate de la distrugere. Se uitase la ea ca la o minune. O pipăise dacă era ea, ea întreagă, cum o ştia, ascultătoare, blândă, e drept, tainică, aşa cum, de altfel, o plăcea. Dar ea revenise altfel. Ca un copac cu trunchiul subţire pe care trebuie să-l propteşti ca să nu se-ndoaie, şi pe care deodată îl vezi crescut, cu tulpina îmbogăţită, cu coroana răsfirată, el, şi parcă nu cel de mai înainte, aşa i se păruse Suzana.

Când se va întoarce, va sta de vorbă cu ea. Nu-i plăceau ocupaţiile ei, nu-i plăcea absenţa ei din casă, din cămin. Cămin? Casa lor nu mai era cămin, cu mese regulate, cu ore petrecute în vizite, cu alte ore în pat. Acum Suzana era mereu obosită, e drept că şi el n-avea vreme s-o giugiulească, dar nu renunţa la posedarea ei pentru nimic în lume. Era cel mai bun lucru în viaţa asta întoarsă pe dos. Zări praful pe placa bufetului şi trecu cu degetul prin el. Nu, nu se putea trăi astfel. Va trebui să găsească o femeie să se ocupe de toate, ca în trecut. Suzana să-l aştepte la

masă. În haosul în care se schimbase viaţa, ei trebuiau să aducă ordine. Să meargă la un local din când în când, să caute fostele relaţii, să mai joace o carte, aşa, ca să treacă timpul. Chipul i se strâmbă. Visa? Unde erau cei cu care duseseră ani de zile clipe plăcute? Unii fuseseră ridicaţi, alţii plecaseră peste graniţă, alţii locuiau înghesuiţi, având în coastă cine ştie ce nespălat. S-ar fi creat invidii dacă ar fi văzut cum şi-au păstrat ei spaţiul. Bine că n-am avut copii. Ce-ar fi fost acum, cu prezenţa lor în casă. Cu nevoile lor. Cu Suzana care o luase razna. Ar mai fi luat-o? Sigur, aşa cum o vedea acum, îşi da seama că n-o putea opri din mersul ei pe drumul pe care apucaseră nu numai bărbaţii, dar şi femeile. Oare femeia aceea, al cărei glas pătrundea în urechile lui din megafonul de pe stradă spânzurat la stâlpul de telegraf, avea cămin, copii, bărbat?

În timpul acesta, Suzana se afla la Iaşi. Pătrunse în el ca între ruinele de la Pompei. Un oraş mort, cu case distruse, cu oameni descărnaţi, îmbrăcaţi în zdrenţe, cu expresii înfricoşate şi priviri negre. Împreună cu grupul din care făcea parte căutaseră sediul de ajutorare, pe care îl găsiră instalat într-un subsol de casă bombardată. O doamnă de la Crucea Roşie, pe nume Ghica, parcă aşa reţinuse, expuse ce aveau de făcut. Sectoarele ce trebuiau cercetate, satele, comunele, mijloacele de transport al alimentelor. Suzana lămuri că ea venise cu o sarcină precisă, aceea a unui reportaj pentru radio şi revista *Femeia*. I se dădu un însoţitor şi porni prin oraşul devastat. Pătrunse în pivniţe unde erau adăpostite familii, în barăci improvizate în care copiii zăceau pe jos, pe rogojini sau în paturi improvizate. Erau nişte arătări cu capul cât un pumn, cu ochii adânciţi sub frunte, cu burţile umflate, cu braţele şi picioarele ca fusele, descărnate. Tăcuţi, muţi, privind şters, ca morţii, cu toate că erau încă vii. Erau ca nişte pui nemâncaţi, salvaţi dintr-o baltă în care fuseseră pe jumătate înecaţi. Zăceau goi, cu oasele coapselor ieşite ascuţit în afară, suflând greu,

privind cu ochi de tăciune pe cei ce se uitau la ei. Suzana își strânse fălcile. Ceea ce vedea era atât de neînchipuit, încât seca și lacrimile în om. Îi trecu prin cap amintirea acelui prunc al ei, care nu fusese adus la lumină. Copiii aceștia deveniseră tot atât de mici ca și el, gata să reintre în matrice, nu, să intre în pământ, fără viață și fără durere, cum intrase și pruncul ei. Simți o durere în inimă, parcă cineva i-ar fi cuprins-o între degete de fier. Un val de mânie se ivi, când își dete seama că gândul îi fugise la Vladimir. Asasinul, murmură ființa ei, gândindu-se că tăiase calea atâtor prunci pe care ar fi vrut să-i aibă și se umplu de resentimente ce zăceau în ea, ascunse în sinea ei, purtate de mai bine de zece ani, vii, vii, niciodată pierite. Îi veni să ia un asemenea prunc în brațe, dar era o nebunie. S-ar fi desciocălat. Brațele s-ar fi desprins din încheieturi și capul ar fi căzut greu, ca un pepenaș stricat. Nici maica lui, o arătare uscată, neagră, nu mai avea ce lua în brațe. Suzana scoase o ciocolată, rupse o bucățică și o apropie de buzele copilașului căruia nu știa ce vârstă să-i dea, un an, cinci ani, zece ani? O vârî printre buzele negre, printre dințișorii mărunți. Pielea încreștită pe maxilare se mișcă, limbuța apăru uscată, fără culoare. Gura veștedă începu să se miște. Dulciul ajunsese pe papilele limbii și ființa aceea ce trebuia să devină om și care n-avea să mai devină om simți bunătatea ce se ivise între buzele ei. Ochii căzuți sub frunte, întunecați și mari, cu o privire fixă, părură că sclipesc. Mama începu să plângă. Trăiește, trăiește, își spuse, dar om nu se mai face.

Suzana plecă zdrobită. În ziua următoare, de la sediu fu îndreptată spre spitalul de copii. O aștepta directorul spitalului, care o pofti în cabinetul său. Era un bărbat trecut de cincizeci de ani, cu capul rotund, cu o brumă de păr în jurul cheliei. Ochii albaștri aveau scânteieri argintii, iar glasul, o dulceață moldovenească, cu fraze când precipitate, când calme, al cărui curs la facultate era desigur ascultat cu atenție de studenți. Îi vorbi despre colonia de copii adăpostită

în spital, copii rămaşi orfani, strânşi unii de pe stradă, înfometaţi, rahitici, speriaţi, rămaşi de izbelişte după distrugerea satelor.

– Mă socotesc tatăl lor. O să vedeţi cum ţâşneşte în ei viaţa, ca firul de iarbă dintr-un pământ ars. I-am învăţat să râdă. Nu ştiau. Îşi ascundeau ochii cu palmele şi tremurau de frică. Se vor repezi la dumneavoastră şi vă vor spune mamă. Toate infirmierele sunt mama lor.

Deschise un sertar şi scoase câteva tablete de ciocolată.

– De la ajutorul american, spuse, desfăcând staniolul şi rupându-le în fărâme, pe care le vârî în buzunar. Poftiţi, o invită. Copiii au luat masa. Acum mă aşteaptă pe mine.

Urmară un coridor lung şi profesorul împinse o uşă. În încăperea largă se aflau vreo 40 de copii de toate vârstele. De la 2 ani la 8 ani. Când îl văzură pe profesor intrând, se repeziră spre el ca un stol de păsări. Cei mici se târau de-a buşilea cu ochii la el – tata, mama, strigau şi se lipeau de dânsul, se lipeau de Suzana, îi mângâiau mâna, îmbrăcămintea. Chipurile aveau o expresie de bucurie, dar nu semăna cu bucuria ce se vede îndeobşte pe chipul copiilor. Se străvedea o tristeţe, o stânjeneală, ceva ce nu putea fi descris şi care operă cu violenţă asupra sensibilităţii Suzanei, făcând-o să tremure. De trupul profesorului se aflau atârnaţi ciorchine. Profesorul le spuse să se depărteze şi să aştepte în linişte. Trecu o rumoare printre ei. Ştiau ce avea să urmeze. Se depărtară doar un pas, făcând un semicerc, ochii scânteiau de o poftă sălbăticită. Îşi căscară guriţele, îşi frământau degetele nerăbdători. Profesorul vârî mâna în buzunar, se apropie de ei. Cu toţii aşteptau cu guriţele deschise, cu capul dat pe spate. În fiecare botişor fu lăsată să cadă o bucăţică de ciocolată. Buzele se strângeau iute asupra ei şi fălcuţele se mişcau lacome, sugând bunătatea pe care profesorul le-o dăruia în fiecare zi, din puţinul ce i se repartiza pentru spital.

Suzana părăsi spitalul istovită. Sufletul ei parcă fusese pus la teasc, scoţând dintr-însul dureri nebănuite. Dacă şi

pruncui ei neavut s-ar fi născut în această Moldovă, pârjolită de război şi secetă? Dacă ea însăşi ar fi nimerit din neant în această regiune? Ce ispravă ai făcut dumneata? o întrebase vărul Nicolae Nici una până acum. Trăise vegetativ. Dar va face de acum înainte. Se va dărui unui ţel. Acum, în acest timp de după război, se putea. Acest timp de după război spărsese zăvoarele, slobozise închisorile nevăzute, fărâmase clopotul de cleştar sub care fusese prizonieră. Devenise stăpână pe destinul ei.

Călătoria înapoierii dură peste patrusprezece ore, cu opriri în gări, cu încetiniri de ritm din pricina terasamentelor deteriorate. Stătu cu ochii închişi, când dormind, când moţăind, când trează, gândindu-se la Vladimir, faţă de care simţămintele ei se clarificaseră. Fusese o greşeală căsătoria cu el. Fusese o greşeală educaţia pe care i-au dat-o părinţii. Fusese o greşeală neînzestrarea ei cu unele noţiuni, despre ce însemnează viaţa. Nişte arme cu care să-i poată face faţă ei, nu să se supună orbeşte la tot ceea ce Vladimir îi impunea. O privire printr-o fereastră, o unică fereastră prin care privise ani în şir un peisaj fals, fără bază. Acceptase, fusese constrânsă să accepte, deci acceptase, nu se apărase. Protestase ca un copil, nu ca un om întreg, cu drepturi egale, la răpirea pruncului ei, care se săvârşise cu urmări nefaste, în loc să fugă din casa aceea în care domnea, poruncea, o supunea Vladimir. În loc să aibă acest curaj de a înfrunta viaţa, de a ieşi de sub domnia prejudecăţilor, să se sprijine pe ea însăşi. Astăzi, aşa ar proceda. Dar astăzi era prea târziu. Nu, nu era prea târziu. Se va întâlni cu ea însăşi, în acest „timp", în care zăvoarele au fost sfărâmate. Va urma o cale pe care s-o simtă că e a ei. Îşi va duce singură povara vieţii. Simţea că putea. Nu se speria, nu, nu. Ceaslovul, ceaslovul început în munţii Vlaşini, îl va scrie. Va scrie în el tot ce vede, tot ce-a văzut, a auzit, despre oameni şi întâmplări. Îl va îmbogăţi cu tot ce poartă în sinea ei, şi simte că poartă. Despre acel moş Alexa, conducătorul obştei, poate despre acel ticălos

de Trif, care, cine ştie, n-o fi fost chiar aşa pe cât l-au batjocorit oamenii. Despre aceşti copii oropsiţi, despre o vreme care nu trebuie să se întoarcă, despre ce va „trebui", căci trebuia să scrie, trebuia.

Vladimir o primi cu o falcă în cer şi cu una-n pământ. Cum îşi permitea asemenea plecări? Ce? Ce? Era de capul ei? Nu vedea cât de grea devenise viaţa? Cum cariera lui de mare avocat începea să se clatine? Nu vedea cum zace praful pe mobile... Cum de habar n-avea de cele ce se întâmplă în lume? A plecat cu americanii... Trimisă cu sarcină. Cine avea drept să-i dea o sarcină nevestei lui, să-i poruncească? Numai el, da, numai el avea acest drept.

Fiecare vorbă o izbea ca un pietroi, drept în piept. Nu-şi da seama omul acesta de prăpastia ce exista între ei de mulţi ani? Nu sesiza că el nu mai avea putere asupra ei? Că ea se schimbase, aşa cum se schimbaseră toate în lumea asta?

Acestea le gândi Suzana, dar nu le rosti. Adică le rosti înşirându-le în jurnalul ei, lăsându-l pe Vladimir să profereze câte în lună şi-n soare, parcă ar fi pledat într-un proces. Atmosfera se calmă. Vladimir se întinse pe canapea şi acum sforăia adânc, iar Suzana deschise Ceaslovul. În casă era linişte, în inima ei linişte. Vorbele lui Vladimir n-o răniră. O izbiră, dar n-o răniră. Răsfoi Ceaslovul, citi de aici, de dincolo. Se lumină la faţă. Îi plăcea ce consemnase în el acolo, în Vlaşini, înainte cu câţiva ani. Va trebui să continue. Ce? Cum? Nu ştia cum în momentul acesta, dar simţea că, odată şi odată, Ceaslovul va însemna isprava ei de Vlaşină pe acest pământ. Împlinirea acelor făgăduieli făcute, în acea înserare în Vlaşini, „puterii celei mari", cum îi spunea acum lui Dumnezeu.

CARTEA A PATRA

Brutus Trifan se răsuci spre fereastră. Străluceau în geamurile nespălate de mult raze galbene. Soarele de primăvară arunca asupra oraşului o za aurie, făcând să lucească acoperişurile peste care îşi plimba privirile. Stătea astfel lungi momente, răsuflând necontenit ca şi când ceea ce vedea prin fereastra larg deschisă nu-i plăcea. Îşi strânse peste mijloc mai bine cordonul halatului confecţionat din eponj albastru, odinioară elegant, acum însă uzat, decolorat, pe care-l întrebuinţa şi când ieşea din baie, şi drept haină de casă. Roti ochii dintr-o parte în cealaltă, cuprinzând în privire cornişa clădirii de peste drum şi una din ferestrele mansardei, aflată în dreptul lui. Coroana unui copac cu frunze înverzite tremura în văzduhul limpede. Un pâlc de vrăbii ţâşneau dintre ele ca împuşcate, gureşe şi agere. Porneau în zbor, părând că-şi iau valea, şi se întorceau cu aceeaşi forţă, gălăgie şi neastâmpăr, ascunzându-se în frunzişul des, umplând văzduhul cu un ciripit ascuţit şi răzbătător. Acest zgomot umplea odaia în fiecare primăvară, aducând un freamăt înviorător în fiinţa lui. Îi amintea de grădina de la Teaca, de Fira, care acum nu mai era, de partea lui de viaţă rămasă în urmă, la care se întorcea cu nostalgie. Această tăcută contemplare a freamătului primăvăratec avea darul să-i impulsioneze mersul sângelui, să-l facă să circule mai iute şi înfierbântat prin toate cotloanele trupului său mare, împins harnic de

inima ce-şi înmulţea ritmul, simţindu-l zvâcnind în tâmple şi înfierbântându-i buricele degetelor. Era semnalul unui nou anotimp.

Acum recepta acest semnal cu nemulţumire. Şi ieri şi alaltăieri făcuse la fel. Gureşele se zbenguiau în copacul de peste drum, bătând văzduhul cu aripile lor cenuşii, împungându-i timpanele cu săgeţile ascuţite ale glasurilor, care zbârnâiau în ureche strident, nesuferit, lipsite cu totul de farmecul ce-l aduceau odinioară. N-avea chef de ele, cu toate că timp avea destul. Vârî mâinile mari, cu degetele lungi, puternice, în buzunarul halatului, dar nu găsi ceea ce căuta. Nu găsi decât gaura unuia din buzunare, prin care degetul îi alunecă, arătându-i că ea se lărgise. În casă era linişte. Pesemne toată lumea plecase. Se mişcă spre birou, unde între hârtii răvăşite se afla scrumiera. Cercetă chiştocurile arse. Culese două-trei, le scutură de cenuşă, făcând treaba asta cu atenţie, cu chipul preocupat, bucuros că nu fumase ţigările până la capăt. Prinse între buze chiştocul cel mai arătos, căută cutia cu chibrituri şi-l aprinse. Un fum acru îi umplu gura, dar ştia că acesta este gustul oricărei ţigări arse şi apoi reaprinse. Primul fum nu-l trase în piept. Îl azvârli afară printre buzele groase, moi, şi trase încă o dată, ţinând capătul de ţigară cu degetul mare şi degetul arătător, aşa cum ţin de obicei ţigara muncitorii şi ţăranii. Al doilea fum se răspândi în pieptul lui, în alveolele cele mai depărtate, sorbit cu nesaţ. Ciripitul păsărelelor de afară parcă nu mai era atât de strident. Se întoarse şi se uită la pâlcul lor jucăuş, trăgând din ţigara care se diminua. Aprinse al doilea chiştoc, apoi al treilea. Căzu pe gânduri, fără de fapt a se gândi la ceva.

Se lăsă pe scaunul de la birou şi privi hârtiile răspândite în neorânduială pe suprafaţa lui. Între ele se zărea o pagină pe care se înşirau câteva rânduri, atâtea câte reuşise să aştearnă în ziua aceea. Trase ultimul fum, strivind ceea ce mai rămăsese din ţigară în scrumieră, zdrobind tot

ceea ce se mai găsea în ea, cu o mânie ce nu-l mânia. Încercă să citească cele înşirate pe pagina anterioară pentru a găsi şirul, atmosfera şi ideea pe care o urmărea. Între atâtea file scrise, altele şterse, amestecate, nu găsi ceea ce căuta. Se gândi că de aici încolo avea să numeroteze paginile, avea să le aşeze în ordine, avea să ţină socoteală în ceea ce lucra. Începu să sorteze, să citească cuvintele din josul paginilor şi găsi câteva care se legau cu rândurile din susul altei pagini. Găsi şi fila pe care o căuta, o citi şi chipul i se posomorî. Nu-i plăcea. Se uită la suprafaţa tăbliei cu ciudă. Părea că se află înaintea unui ogor pe care trebuia să-l lucreze, un ogor pe care-l detesta, un ogor pe care nu înţelegea cum să-l facă să trăiască, să rodească. O caznă ce trebuia s-o împlinească. O caznă din care nu ştia cum să iasă, o caznă fără sfârşit. Erau file răvăşite care se înmulţeau fără nici o noimă, pe care aşternea ore în şir cuvinte, cuvinte, fraze ce ieşeau din pana pe care o purta pe suprafaţa ei albă. Era ocna lui la care era condamnat, era unica soluţie, unica şansă pe care i-o da viaţa, unica modalitate de supravieţuire. În vijelia furtunii apucase o bârnă salvatoare. Grămădea fraze, dar ele i se păreau dezlânate. O muncă de meşter Manole, ale cărui ziduri se năruiau şi pe care nu le ştia întări, pentru că nu credea în ceea ce scria. Darul lui de a se exprima în scris pe o întindere scurtă nu se întrevedea pe zeci şi sute de pagini, atât cât însemnează scrierea unei cărţi. Dar nu putea abandona. Nu. Asta era exclus. Aici, în odaia asta, pe tăblia mesei acesteia, se afla „existenţa lui", de „azi", de „mâine", de „viitor". Scria. Asta era. Scria. Era o meserie, da, o nouă meserie în care intrase până-n gât, pe care n-o putea abandona. Nimeni nu-şi putea băga nasul în această meserie. Să controleze, să verifice, cum se verifică în fabrică facerea unui şurub, a unei piese. Aplecat ore în şir peste file, pipăind, cum zicea el, şi înşirând cu pana sau meditând cu ea deasupra paginii ce se aştepta scrisă, oftând de osteneală, ridicându-se înţepenit de

la masa de lucru, cu chipul acoperit de o concentrare care dovedea tuturor greaua muncă ce o făcea, putea trezi, în cei ce ştiau cele ce se petreceau de-a lungul unei zile în odaia lui, compasiunea. Dacă nu nădejdea, ba chiar admiraţia. Lucra asiduu la trezirea acestor simţăminte, împărtăşind tuturor, cu emfază, ce muncă grea era scrierea unei cărţi. A unei cărţi ca aceea pe care o scria el, cuprinzând o epocă. Da. Ştia expune verbal nu un roman, zece. Ştia vrăji pe oricine îl asculta. Cu darul lui retoric, clădise un munte de aşteptări. Trezise încrederea împrejurul lui. Cartea la care lucra era „epocală". În penuria de literatură care exista, vestea că cineva scrie un roman „al secolului" trezise interes. Ba chiar în jurul lui se strânseseră câţiva naufragiaţi, agăţaţi de bârna pe care sta încălecat, nădăjduind să se salveze şi ei. Nimeni nu ştia ce face el, dar făcea. „Scria". Era o certificare a unei ocupaţii, un drept de a ocupa o odaie în care trăia, ba mai mult, de a ocupa apartamentul în care se afla această odaie. În aşteptare, se amăgea şi amăgea. N-aveau să ţină mult cele ce se întâmplau în viaţa politică a ţării. Se trăia într-o perioadă de tranziţie – aşa credea – şi dacă fluturarea unei viitoare cărţi, pe măsura darului său oral, reuşea să întreţină aşteptarea editurii cu care intrase în legătură, era bine. Avansurile băneşti pe care le obţinea după o şedinţă în doi cu directorul, care era încredinţat că Trifan purta în tolbă romanul zilei, atât de aşteptat, erau o pronie cerească. Trebuia deci să scrie, să vadă toţi ai casei că lucrează, să înţeleagă că aici, în odaia asta, pe tăblia acestui birou, se afla existenţa lui şi a celor ce locuiau în apartament. Emilia, Claudia şi chiar şi Florin. Avea deci o profesiune de care aflase tot blocul, administraţia I.L.L., care-l păsuia cu chiria, cu contribuţia lunară, „tovarăşele" de la I.L.L., care sunau la uşă, venind să someze plata datorată. Trifan le deschidea şi le poftea cu politeţe să intre, vorbindu-le cu glasul catifelat, privindu-le cu ochii calzi. Le invita să ia loc, fetele erau impresionate de primirea făcută de un

„scriitor". Se așezau pe colțul scaunelor din hol. Trifan le cerea o țigară, fumau și ele și ascultau vrăjite istoriile lui. Le mângâia pe creștet părinteşte și le invita să-i viziteze camera în care scria, să vadă cum se elaborează o carte. Să vadă tăblia mesei acoperită de file, unele aflându-se chiar pe jos, să vadă cât de greu, de istovitor muncea el, cel pe care ele îl chinuiau cu vulgara solicitare a I.L.L-ului.

– Priviți, spunea, arătând maldărul de foi de pe birou și cele căzute pe jos, răvășeala de pe masă. Asta-i viața mea. Voi, frumoaselor, vă bucurați de primăvară, de soare, în vreme ce eu stau îndoit de spinare de dimineața până seara asupra foilor, ca să scriu ceva care să vă distreze pe voi, să vă transporte într-o lume pe care n-o cunoașteți.

Tinerele tovarășe ascultau impresionate vorbele acestui „tovarăș scriitor", care se vede că a fost cineva, după apartamentul ce-l ocupa, după înfățișarea lui distinsă, după felul în care li se adresa, ca unor domnișoare din alte vremuri, pe care erau îndemnate la ședință să le deteste.

– Să muncești ca un rob, fără să ai măcar o țigară. Înțelegeți ce chin este ăsta? A nu fuma e mai rău decât a nu mânca. Dacă nu veneați voi, fetelor, li se adresa popular, mă stingeam după un fum. Acum, după ce veți pleca, mă voi usca de-a binelea. Să „creezi" în condițiile astea? Dar când voi termina romanul voi achita tot, tot. Mai mult. Voi plăti chiria înainte, să nu vă mai osteniți.

Tovarășele plecau impresionate, mândre într-un fel de onoarea ce le-o făcuse acest domn distins, care avea o meserie atât de pretențioasă – asta o știau de la ședințe. Se opreau la primul chioșc, cumpărau un pachet de țigări, reveneau la bloc și înmânau țigările portarului, care lua liftul și suna la ușa scriitorului.

În adevăr, Brutus Trifan reușise să trezească interesul întregului bloc față de munca ce-o ducea. Simina îi sărea în ajutor avansându-i câte un pol, zâmbindu-i cu bunăvoință, ca și tinerele de la I.L.L. Într-o vreme când

toate se răsturnaseră, când în fruntea instituţiilor de toate categoriile se aflau tovarăşi, cu sau fără pregătire, când ţara întreagă era condusă de către cei care izbutiseră să-l alunge şi pe rege, când cei ce conduseseră destinele ţării până atunci zăceau în închisori, la canal, alţii fuseseră deposedaţi de bunuri, de slujbe, de demnităţi şi trăiau înghesuiţi în case mizere, aflate la periferia capitalei, năzuind la un „câmp al muncii", oricare ar fi fost el, pentru a dobândi pâinea zilnică, o profesiune ca aceea de scriitor a fostului director general al uzinelor Matusian impunea. Scriitorii erau o pătură preţuită de regim. Era nevoie de ei pentru popularizarea ideilor noi, a şantierelor de-abia deschise, a tot ceea ce pornise a înfăptui clasa muncitoare. Trifan sesizase la început compasiunea locatarilor care-l cunoşteau din vremuri bune. Dispăruse din capitală îndată după naţionalizare, apoi reapăruse, suscitând admiraţia blocului, în care mulţi chiriaşi şi proprietari se schimbaseră. Se ştia că locatarul de la etajul trei era scriitor, că anume scria o carte pe care o aştepta Partidul. Adeseori, coborând cu liftul sau pe scară, încrucişându-se cu un locatar, îi expunea câte ceva din uriaşa lui muncă. Interlocutorul îl asculta mut, înţelegând pricina pentru care ocupa mai departe apartamentul confortabil, pus la adăpost de noile legiuiri ale spaţiului locativ, prin profesiunea sa. Pe uşa lui era fixat un cartonaş pe care scria „Trifan Brutus – scriitor".

Simţi în gură un gust amar, lăsat de chiştocurile mizere. Se uită împrejur, inventariind înfăţişarea încăperii. Dulapul Bidermayer care nu se închidea bine, fotoliul cu îmbrăcămintea roasă, patul răscolit, praful de pe masa de lucru strecurat printre hârtii. Aici îl surghiunise Claudia, eliminându-l din camera alăturată, încăpere de retragere şi cugetare, pe care o luase cu totul în primire Emilia. Când plecase la Teaca, o destinase nepotului său Florin, care după plecarea lui fu şi el surghiunit în odaia de serviciu.

Claudia făcuse schimbări, fără a-l consulta. Pentru a acoperi spaţiul excedentar, adusese în chirie o elveţiancă. Apartamentul se transformase în încăperi separate, cu uşile închise, sufocant.

Nu se auzea nici un zgomot. Toată lumea era plecată. Nici Florin nu trecuse pe la el, cum avea obiceiul. Ce-i păsa. El deocamdată avea asigurat un prânz la cantină. Asta era ceva. Înăbuşit de revolte, înverşunat împotriva filelor pe care se înşirau litere cu care nu reuşea să construiască o acţiune sau nişte personaje care oral trezeau interes, privi scrumiera în care cenuşa plumburie era strânsă movilă. Se ridică, se îndreptă spre oglindă. Îşi privi chipul pe care îl cerceta zilnic cu atenţie, se bărbierise de dimineaţă, era un obicei la care nu renunţa nici măcar în surghiunul de la Teaca. Se apropie de apa oglinzii şi privi atent punga albicioasă ca un bob de vâsc, plină de lichid, care-i atârna de geana ochiului stâng, spânzurată cu un minuscul peduncul. Când apăruse? Se trezise că ceva creşte, creşte şi se transformă într-un fel de neg, dar cu altă consistenţă decât cei obişnuiţi. Sta fixat la rădăcina ochiului, fără însă a-i stânjeni vederea, dacă nu s-ar fi temut, ar fi prins bobiţa între degete şi ar fi smuls-o. Nu, nu, ocoli gândul. O catastrofă dacă s-ar fi infectat. Cine l-ar fi îngrijit? Nici un medic nu-l primea dacă nu era în „câmpul muncii", dacă nu prezenta carnetul de sănătate. Deocamdată nu-l avea încă. Deocamdată era scriitor în devenire. Deocamdată era o speranţă. I se făgăduise un fel de adeverinţă. Va merge la Uniune, să vadă ce era cu ea.

Deschise gura, scoase limba. Era roşie, sănătoasă, şi constatarea asta îl înviora. Trecu în odaia de baie, făcu un duş care îl înviora cu totul. Erau tabieturi la care nu putea renunţa. Îşi înnodă cravata, contemplându-se în oglindă. Chipul ce-l vedea reflectat de ea îi da o mulţumire adâncă. Obrajii mari erau netezi, privirile catifelate întunecat, buzele zvâcninde. De-ar avea un pol măcar în buzunar, ar

putea să se considere fericit. Străbătu coridorul ce făcea legătura cu restul casei şi pătrunse în hol. Rămase o clipă nemişcat, privind uşile încăperilor ce dădeau în acest hol larg. Odaia Claudiei avea uşile din geamuri de cristal acoperite cu perdele de mătase. Erau încuiate. O mânie îl invadă. De cine încuia uşa? Să nu poată circula în voie în încăperile pe care profesiunea lui le gira? Din toţi câţi locuiau în apartamentul acesta, numai el putea aduce o justificare, numai el muncea. Ceilalţi erau paraziţi: Claudia, Emilia. Elveţianca nu, ea avea regim special. Primea dolari de la familie. Nici Florin nu era parazit. Era student. Elveţianca deţinea încăperea pe baza unei aprobări date de I.L.L., până avea să obţină plecarea în ţara ei. Se apropie de glasvandul acoperit cu mătase şi privi pe la marginea perdelei în odaia Claudiei. Zări scrinul cu cele trei sertare fără nici o cheie în încuietori.

Poftim! După ce încuie odaia, mai încuie şi sertarele. De cine? De el? Pe tăblia scrinului zări un pachet de ţigări. Oare era gol sau mai avea într-însul câteva? Zgudui clanţa, în speranţa că uşa va ceda. Ameninţări se ridicau în el – lasă că-ţi arăt eu ţie. Am să iau mâna de pe tine. Încruntat, mai zgudui clanţa. Uşa camerei alăturate se deschise. În prag apăru o femeie de vreo 45 de ani, cu părul alb numai inele, care se uită la el cu mirare.

– Domnule Brutus, de ce faci gălăgie? Doreşti ceva?

– Nu doresc nimic, spuse morocănos, apoi schimbă tonul. Mă scuzaţi, rosti, etalând cel mai politicos zâmbet ce-l avea în cămara lui sufletească. Muncesc. Scriu. Ştiţi ce însemnează asta? Ştiţi? Mi s-au terminat ţigările. Claudia are un pachet pe scrin. Vă imaginaţi ce înseamnă să te uiţi la ele şi să nu poţi trage un fum?

Elveţianca îl privi cu buzele strânse. Cunoştea cântecul. Ştia că înaintea lui Trifan nimeni nu putea rezista. Avea un farmec al lui, o ştiinţă de a vorbi, de a îmbrobodi, etalând idei sofisticate cu care reuşea să convingă adversarul, care

până la urmă se da bătut. Scotea din buzunarul lui nu numai pachete de ţigări, dar şi ultimul ban ce-l avea. Îi cerea, ca împrumut rambursabil la întâia încasare pentru „cartea" la care lucra, o carte „formidabilă", o carte pe care nu oricine o putea scrie, doar el, pentru că avea în spatele lui o viaţă în care s-au perindat trei regi, un împărat, şi s-au petrecut trei războaie. O carte pentru care ducea o viaţă de schivnic.

Elveţianca îl privi cu ironică simpatie.

– Trei bucăţi îţi ajung? îl întrebă cântând din voce.

– Trei bucăţi? E magnific. Pipez acum una, şi celelalte două le las pe mâine dimineaţă. Mă duc la editură. Le cer un avans. Le spun că nu se poate lucra ca la ocnă.

Elveţianca zâmbi înţelept. Auzise de multe ori explicaţia asta. Se gândea că de fapt nu era vina lui că se afla în situaţia asta precară. De vină erau vremurile din pricina cărora suferea ea însăşi. Iată, aştepta permisiunea de a pleca în ţara ei. Mereu amânată. E drept, Trifan fusese un neprevăzător, un om ce avusese din ce cheltui şi pune la o parte. Îşi da seama, de când se afla în casa asta, de multe din câte fuseseră şi din câte nu mai erau. Nimic nu-i plăcea. Aştepta plecarea ca pe o izbăvire. Fusese adusă de Claudia din necesitatea de a acoperi spaţiul ce-l deţinea. Multe trebuiau acoperite din cele ce se întâmplau în apartamentul acesta. În primul rând, năzuinţa Claudiei de a părăsi ţara, faţă de care nu simţea nici un ataşament. Utopie.

Elveţianca se retrase în odaia ei. Trifan rămase părăsit în holul mare, pustiu. Sta sprijinit în tălpile largi ale picioarelor, vârâte în pantofii cam ponosiţi. Prin deschizătura halatului de baie se vedea cămaşa albă, curată, şi cravata legată sub guler. Singura abatere de la înfăţişarea decentă faţă de cei ce locuiau în apartament şi faţă de el însuşi era acest halat uzat, dar confortabil. Sta înalt, bine clădit, între mobilele Claudiei, unele venite din familia tatălui ei, altele de la străinul cu care se consolase după moartea soţului, până ce acesta fusese rechemat în ţara lui.

Vârî cele trei ţigări pe care i le adusese elveţianca în buzunarul de sus al halatului, într-o uşoară derută. Simţea că-l scurmă lupii în stomac. Îi era foame. Aseară nu mâncase decât două mere. Florin parcă dispăruse, iar Laurente pierise şi el. Acest frate al Emiliei avea grijă într-un fel de dânsul, purtându-i o mare prietenie. Nu uitase săptămâna petrecută în şanţurile Budapestei. Aducea cu sine vreun coltuc de pâine, vreo bucăţică de cârnat sau chiar un şniţel şterpelit din tigaia nevestei. Brutus se îndreptă spre bucătărie. Era o încăpere cu totul respingătoare, afumată, cu pereţii năclăiţi, plini de grăsime sleită pe ei, din vremea când era folosită pentru prepararea prânzurilor. Acum nu se mai prepara în ea decât vreun ceai. Elveţianca mai frigea câte o friptură a cărei carne roşie, proaspătă, era trimisă de către depozitul legaţiei. Claudia mânca la prietene, iar dacă aducea vreun pachetel cu bunătăţi se închidea în camera ei şi-l mânca în taină. Când Emilia venea de la Braşov, îi mai strecura câte o bunătate obţinută cu greutate. Împinse uşa şi păşi în bucătărie. Privi cu silă împrejur. Sus, lângă tavan, de-a lungul ţevilor de gaze de lângă burlanul larg al hotei spânzurau, îngrămădiţi unul în altul, zeci de gândaci negri, cafenii, lucioşi. Păreau o pată maronie, o bucată de blană zvârlită cumva acolo. Pesemne găsiseră după ţevi un strat mai consistent de năclăială grasă şi nu se îndurau s-o părăsească. Întâiul gând al lui Trifan, ori de câte ori intra în această bucătărie sordidă şi vedea colţul acela care se mişca nevăzut, spinările acelea lucioase şi dezgustătoare, era acela de a lua mătura şi a le da jos, sau a arunca asupra lor o cană cu apă clocotită. Dar vietăţile astea erau o armată puternică. Puteau cădea în capul lui sau se puteau căţăra pe picioarele lui, odată stârnite din lăcaş şi ajunse pe podeaua de ciment. Câtă vreme rămâneau nemişcate acolo, fiecare îşi vedea de treaba lui nestingherit.

Aprinse ochiul de aragaz. Luă un ibric, îl pipăi în interior să simtă dacă e bine spălat, apoi îşi aminti că el îl

spălase când își făcuse ultima oară ceai. Îl umplu cu apă, căută cutia cu sunătoare și prepară fiertura, fără a simți silă sau greutate. Știa că ceaiul acesta este „leac", și dacă va găsi și o bucată de pâine, va avea un mic dejun satisfăcător. Împinse o ușă. Era fosta cameră de serviciu, acum odaia lui Florin. Singurul loc din vastul apartament în care Claudia îngăduise acestui nesuferit nepot al lui Trifan să se aciueze. Camera era întunecoasă. Aprinse lumina. Pe dormeză, așternutul era răvășit și de o culoare îndoielnică. Florin nu se ostenea să așeze omenește patul, așa cum îl învățase Trifan de la fragedа vârstă de când îl luase în grija lui. Căută în dulap, unde nu atârna decât o haină jerpelită și niște bocanci desfundați. Răscoli pe poliță, între ziare și reviste îngălbenite, și dădu peste câteva bucăți de franzelă. Nu erau uscate. Pesemne le adusese ieri sau alaltăieri de la cantină sau de la vreun prieten. Și nu i-a spus nimic. Aducea cu sine ce putea șterpeli de la cantină, din farfurii, uneori chiar un șnițel întreg, pe care îl împărțea cu Trifan. Alteori ascundea bucătura pentru un ceas în care l-ar fi răpus foamea. Dar lui Trifan nu-i scăpa nici un colțișor dosit, când era împins de foame și sete. Nici un lacăt, nici un zar nu-i sta în cale. Mâncarea, socotea țărănește, este un dat de la Dumnezeu și toată lumea trebuie să se înfrupte. S-o ia de unde poate și o găsește, fără a fi învinuit.

Se uită la apa care bolborosea în ibric, la frunzele de sunătoare pe care le azvârle în ea. Trase în nările largi, dar frumos croite, mirosul de câmp care-i aduse aminte de Teaca, unde petrecuse ultimul an, trudind la cartea care nu se închega. Strecură ceaiul în cană, găsi ascunsă după cutii o pungă cu un rest de zahăr, luă de două ori cu linguriță, așeză apoi totul la loc, să nu se vadă că a umblat cineva pe acolo. Zări tava mică de alpaca, fostă odată lustruită, înșiră pe ea cu dichis o farfurioară, peste ea ceașca cu ceai și alături pâinea. „Ca la Capșa", își spuse, lucrând cu atenție

şi chiar cu plăcere. În clipa când se pregătea să iasă din bucătărie, să se îndrepte spre hol şi să soarbă, ca un domn, băutura, se izbi aproape piept în piept cu elveţianca.

– Pardon, scuzaţi, scumpă doamnă, exclamă cu politeţe desuetă, făcându-i loc să treacă.

Elveţianca, încinsă cu un cochet şorţ de bucătărie, dădu din cap înaintând şi ţinând în mână o farfurie pe care se lăfăia o frumoasă fleică de carne roşietică, împodobită pe margini cu o panglică galbenă de seu proaspăt. Îi lăsă gura apă. Delicatul apetit cu care privise ceaiul pregătit mai înainte cu plăcere şi cele două felii de franzelă se stinse ca un foc de paie. Năvăli în sine o poftă hulpavă, o foame vulgară de om nemâncat de câteva zile, de om hrănit cu ceaiuri, cu câte un măr, două, cu câte o felie de salam ordinar cu care venea Florin. I se umplu gura cu suc. Stomacul i se zbătea sub piept ca un copil apucat de crampe, care ţipă, dă din picioare, nu se linişteşte până mama nu-i zvârle în gură sânul sau biberonul.

Străbătu holul repede, renunţând la tihna cu care crezuse că îşi va bea ceaiul. Intră în odaia lui, aşeză tava pe marginea biroului între file, între munca lui grea şi fără finalitate, între frazele care odată şi odată aveau să constituie o carte. Odată şi odată... Niciodată... Va trage de timp cât va putea, va cultiva ideea, „creierii" acestui roman, până ce vor alege apele, căci trebuiau să se aleagă. Aşa nu mai putea merge. Odată tot vor veni blestemaţii aceia de americani. Deocamdată existau „cămăşi negre", care se ascundeau în munţii Ardealului, prin nordul lui. Ştiau ei de ce s-au înrolat unii în această luptă de rezistenţă. Venirea americanilor le infuza curaj.

Se lăsă pe marginea patului, mestecă cu linguriţa în lichidul chihlimbariu, stâmpără foamea pruncului zvârcolitor din capul pieptului, sorbind o gură de licoare. Ea alunecă pe esofag, încălzindu-l, şi căzu drept în gura lacomă a

blestematului ce se zvârcolea într-însul. Totul se potoli. Dumicatul muiat aluneca şi el pe jgheabul alunecos. Trifan urmări cu ochii duşi prin geamul ferestrei deschise, al cărei văzduh era săgetat de vrăbiile gureşe, căzut pe gânduri, mâncând ca un ţăran care şade pe marginea ogorului, ca un muncitor pe marginea trotuarului, prânzul lui, compus dintr-o bucată de slănină şi-o ceapă roşie de Făgăraş.

Căuta printre file. Citi aici, citi dincolo, adause câteva fraze într-o parte, altele pe o foaie curată şi citi de la capăt. Da, încropise, hai să-i zicem, câteva alineate din viitorul roman, câteva aspecte din viaţa aceea din trecut cu care momise editura, fabuloasă în expunerile verbale, plină de inedit, cu politicieni de pe vremea Austro-Ungariei, a Ardealului supus monarhiei, punctări care la o lectură puteau trezi interes.

Stătu la Teaca peste nouă luni de zile, aşteptând chemarea promisă de Victoria, soţia marelui Zimbru, care nu mai sosea. Casa era pustie şi când se aşternu toamna, tristeţea pătrunse în ea ca o boală. Îşi petrecea ziua întreagă citind sau stând pe gânduri. Trimise la redacţia unor gazete relatări din viaţa satului, întâmplări din trecut scrise simplu, pe înţelesul unui cititor de-abia şcolarizat, şi le semnase B. Plăieşu. Spre bucuria lui, primise în schimbul lor sume mici, dar sosite la momentul oportun. Trăise o perioadă de surghiun, cum numea el popasul la Teaca, cu toate că toate verişoarele lui îi săriseră în ajutor. Una aducea lapte, alta cartofi, alta câte o mâncare pregătită, bărbaţii lor lemne. O vreme, fusese numai miere, apoi izvorul începu să sece. Se gândi la o soluţie salvatoare. Îşi vându casa, bucată cu bucată, la una din ele, pe mâncare. Făcu acte în regulă, şi izvorul începu din nou. Când sosiră micile sume de la colaborări, se hotărî să abandoneze recluziunea şi să se întoarcă în capitală. Cele câteva apariţii, au fost temeiul cu care se prezentase la editură. Purtând într-o mapă revistele

în care numele lui era tipărit sub mici schiţe sau articole, trecu pragul. Editura se afla într-o fostă casă boierească. Păşi în holul larg, unde dădu peste câţiva tineri, foşti gazetari, unora dintre ei, pe când conducea uzinele Matusian, le strecurase din când în când câte un plic. Aceştia, văzându-l, se ridicară în picioare şi-l salutară respectuos. Trifan impunea prin statura lui, prin nonşalanţa cu care se mişca, prin vorbirea lui apropiată, prin cea mai potrivit de binevoitoare adresare. Unii dintre aceşti tineri, care în timpul războiului lucraseră la Ministerul Propagandei, băieţi progresişti, lucrau acum în editură ca referenţi sau corectori, ciupind un ban, într-o vreme când toţi care ştiau a ţine în mână un condei erau bine veniţi.

– Cu cine să vorbesc? îl întrebă pe unul dintre ei, fost poet simbolist, acum poet realist-socialist, foarte flatat că-i putea fi de folos „fostului", acum câştigat pentru democraţie. Am de oferit o carte. A marii burghezii ardelene.

– Oh! făcu acesta, care cunoştea valoarea condeiului lui Trifan din perioada lui ca ziarist la gazetele de orientare democratică. E nevoie de aşa ceva. Mă duc să vă anunţ la director. Va fi încântat.

Stătu cu acesta peste două ceasuri, captându-l cu povestirea viitoarei lui cărţi, cu acţiunea într-o lume cu totul necunoscută de către el, dar pentru Trifan clară. Parte o trăise, parte o aflase din literatura maghiară citită. Directorul, activist de partid, cu origine sănătoasă, dar cu pregătire străină de cultură, îi oferi îndată un contract pe care-l semnă. Petrecu în biroul acestuia două ceasuri desfătătoare. Omul era încântat de cele ce auzea, părea că citeşte, ascultând, cartea pe care o va scrie proaspătul scriitor achiziţionat în puţinele zile de când fusese numit în importanta slujbă de director la editură. Trifan părăsi biroul

săltând, strângând sub braţ mapa cu tăieturile din reviste pe care le înfăţişase directorului şi cu nota unui avans aprobat de acesta. Era cineva. Pusese un picior în şa.

*
* *

În această zi de primăvară, Trifan părăsi apartamentul purtând în mapa ce o ţinea subţioară un aşa-zis capitol înjghebat, pe care avea de gând să-l prezinte directorului editurii, care-şi arăta la fiecare întâlnire nerăbdarea de a vedea măcar o parte din manuscrisul la care lucra. Îl plăcea pe Trifan, care-i vorbea apropiat, făcea aprecieri cu privire la literatura necesară, îi da iluzia că este înzestrat cu calităţi de conducător al unei instituţii de cultură cum era editura. Cu un cuvânt, îl măgulea, strecurând şi câte o anecdotă la care râdeau amândoi cu gura largă, bucurându-se de preţuirea ce i-o acorda acest „fost", acceptat de minister şi partid, ca unul ce avea recomandarea celui mai mare scriitor, Maestrul, care girase pentru sentimentul lui democratic. Suna secretara şi tovarăşa aducea o farfurie cu fursecuri şi cafele, din care Trifan se înfrupta cu măsură şi eleganţă.

Acum se ducea din nou la editură. Directorul se arătă mai puţin volubil. Trifan îl privi şi el grav, aşteptându-se să asculte nemulţumirea acestuia, şi anume că de atâta vreme romanul nu se afla încă pe masa editurii.

Trifan ascultă tăcut, sesizând nemulţumirea „şefului". După ce acesta termină observaţiile, deschise mapa şi aşeză filele scrise înaintea lui.

– Ce-i asta? întrebă directorul.

– Romanul, o parte din el. Vă rog să-l citiţi. Să vă spuneţi opinia.

Directorul se uită speriat la file.

– Cum să-l citesc? Asta-i treaba redactorilor. Puse mâna pe material, îl cântări. Ăsta-i roman? întrebă, uitându-se în ochii lui Trifan.

– Nu, nu este romanul întreg. Este doar un capitol. Dar din el se poate înţelege ce va urma. Ce greutate va avea. Ce lovitură va da editura.

Directorul lăsă umerii în jos, căzut pe gânduri.

– Ştiu, spuse după un timp. Am acordat toată încrederea. Dar trece timp. Prea mult timp.

Trifan se mişcă în fotoliu.

– Un roman de epocă nu se scrie în câteva luni. Cât i-a trebuit lui Ehrenburg? Dar lui Gorki? Asta nu-i treabă să baţi în palme.

Directorul se uită oarecum speriat la el. Apoi luă filele şi le răsfoi.

– Nu se poate citi aşa cum este, scris de mână. Orice redactor îl refuză. Trebuie bătut la maşină.

Prin ochii lui Trifan trecu o lumină. Era tocmai ceea ce-l preocupa. Era tocmai problema pe care venise s-o discute.

– Sunt de acord. E chiar ceea ce doream să vă cer. Să-mi daţi o dactilogarfă. O dactilografă exclusivă. Să-mi stea la dispoziţie. Se întâmplă ca, recitind materialul dactilografiat, să nu-l mai găsesc bun. Trebuie refăcut, rebătut.

– Asta nu se poate. Dactilografele lucrează în editură.

– Cunosc eu una care poate veni la mine, cu care am mai lucrat în trecut. Are degete de aur. Dacă sunteţi de acord, iau contact cu ea. La fiecare două săptămâni se va prezenta la casierie, să încaseze ce-i datorează editura pentru lucrul ei.

Directorul icni uşor, părea încurcat, nehotărât, apoi spuse:

– Bine, aşa să fie. Dactilografia cade în sarcina editurii.

De data asta secretara nu mai apăru cu fursecuri şi cafea, de data asta directorul nu mai sună secretara pentru a

aduce tava încărcată. Înţelese că, cel puţin astăzi, nu va obţine un avans asupra contractului şi că era mai cuminte să nu stăruie.

Părăsi editura înjurând în sine, pe de o parte, iar pe de alta felicitându-se de obţinerea unei dactilografe personale. Planul lui era de a o folosi pe Claudia în această misiune. Va şti el cum să manevreze ca munca ei să fie redusă, dar avantajul pecuniar să crească.

Se făcuse prânzul. Încă nu reuşise în ziua aceea să rezolve obţinerea unor bani. Va trece pe la Fond, să lase o cerere pentru împrumut. Secretarul Fondului îi arăta simpatie şi era larg la mână. Dacă va avea noroc şi-l va prinde în toane bune, nu-l va amâna pentru a supune cererea comitetului. Va putea încasa pe loc suma pe care avea de gând s-o ceară. Intră în clădirea de pe strada Romană, cu zidurile de calcio-vecchio, cu un interior şi un exterior de vilă florentină. În hol se afla o mică piscină, în care „băieţaşul flamand" îşi ţinea cocoşelul cu degetele printre care ţâşnea apa. Îl văzuse în original la Bruxelles pe acest prunc impudic, produs al unui cap năstruşnic. Urcă scările şi pătrunse tumultuos în încăperea secretarului. Mica odăiţă se umplu de prezenţa lui vivace.

– Domnule! Nu se poate lucra fără să bagi ceva în gură. Vin de la editură. Poftim! spuse, înaintând spre el mapa. Aici e romanul, e ca şi gata. Editorul e încântat. Şi dumneata trebuie să fii încântat. N-arunci banii degeaba, spuse aşezându-se şi punând mapa pe masă.

Secretarul râse cu bonomie. Ştia ce fusese înainte Trifan, ştia că e protejat de marele scriitor, în momentul de faţă preşedinte de onoare al Uniunii. Ieşea din tagma sutelor de veleitari, poeţi improvizaţi, versificatori, făcători de poezie pe care Fondul avea dispoziţia să-i ajute. Un romancier nu se prea prezentase până acum. Cei vechi stăteau la o parte. Unul nou nu prea se ivise. Trifan deţinea toate atuurile. Toţi vorbeau de cartea epocală la care lucrează.

Cu banii în buzunar, cu dispoziţie optimistă, porni spre Athenée Palace. Era domn, a fost şi va rămâne. Pentru câteva zile nu mai trebuia să-şi facă griji. Mai târziu, va vedea.

*
* *

Retragerea la Teaca, după sfatul Meşterului, fusese o idee bine chibzuită. Multe se aşezară în vremea cât lipsise el din capitală. Ciurul partidului lucrase. Prin găurile lui căzură destui. Dacă ar fi rămas în Bucureşti, putea ajunge la grămadă şi el. Mira venise de vreo două ori la Teaca, sorbind amăgitoarele făgăduieli. Acum, că Emilia nu le mai sta în cale, întreba din nou ce mai aştepta. Se retrase la Teaca, unde, într-un fel, se afla lângă familia ei, care-l socotea un viitor ginere şi-l chema la prânzuri.

Spre seară ieşea în sat şi-l străbătea de la un capăt la altul. Nu risca să se întâlnească cu muncitorii fabricii pe care o condusese. În aceste plimbări, mintea îi torcea tot felul de gânduri. Întreaga lui viaţă se ridica din adâncul ei, sub tot felul de aspecte. Unele îl înveseleau, altele îl umpleau de nostalgie, toate aducându-l la concluzia că nu trebuie să te amărăşti de nimic, să laşi să treacă o noapte şi situaţiile se schimbă ca alunecarea norilor pe cer. Dar norul care sta asupra lui aici, la Teaca, parcă încremenise. Aşteptarea acelei chemări ce nu mai venea îl întuneca. Să fi trăit Fira, cât de uşor ar fi suportat mohoreala ce se prefira asupra lui. Gândul la ea îl făcu într-o zi să nu-şi dea seama că picioarele îl duc la poarta cimitirului. De la moartea mamei sale, nu mai păşise în el. O ştia că zace acolo, undeva sub o lespede de piatră, în cripta ce-o zidise pe când era mare şi puternic. Păşi înăuntru şi se îndreptă spre locul unde se afla mormântul. Simţea o durere în inimă, ca şi când i-ar fi strâns-o cineva în pumni. Înserarea cădea

asupra crucilor singuratice. O liniște neomenească era așternută peste cei ce odihneau în eternul somn al morții. Se trezi înaintea crucii pe care era scris numele ei. Rămase tăcut clipe îndelungate, trăind acel fragment din trecut când îi fu vestită dispariția ei. Citise telegrama trimisă de Sivu cu ochii măriți, și începuse să geamă ca un animal căruia i s-a vârât un cuțit în trup, nu atât de adânc ca să moară, dar destul de adânc ca să-l secere durerea. Pornise vârtej la Teaca, trăsese la părinții Mirei, fiindu-i cu neputință să pătrundă în casă, acolo unde Fira era întinsă pe năsălie. Dădu porunci, dădu bani și îndată sosiră de la Brașov ciocli care îmbrăcară casa în perdele negre, cum nu se mai văzuse în sat. Poarta înaltă fu învăluită în pulpane îndoliate, oglinzile astupate și Fira așezată în odaia cea mare, în coșciugul de stejar căptușit cu saten alb. De-abia atunci pătrunse în casă. Se uitau toți la el ce va face, căci îl văzuseră umblând pe ulițele pustii gemând surd, repetând: mamă, mamă, de ce ai plecat. Asemenea durere nu mai văzuseră. Pătrunse în încăperea plină cu verișoarele lui durdulii și plânse. Chipul îi era negru, parcă ochii, orbitele, sprâncenele, toate s-ar fi topit, acoperindu-i înfățișarea. Se uită fix la Fira, care sta senină, cu un obraz limpede, liniștit, așa cum nu i-l cunoștea, pentru că Fira fusese de o mobilitate uimitoare, mărturisind îndată simțămintele. Făcu un pas spre căpătâi, cu ochii seci, pătrunzând cu privirile imobilitatea acestei ființe pe care o iubise cel mai mult în viață. Încremeni acolo, uitând să se miște, neauzind mișcarea celor dimprejur care veneau, plecau, parcă cu mințile pierdute, până ce fu tras afară de cineva, pe care îl urmă, cum urmează un copil pe cel ce-l înlătură de la ceva ce nu trebuie să vadă. Se duse în fundul grădinii, se rezemă de un copac, simțind că e cuprins de frică. El, care trăise atâția ani cu amenințarea morții, el, care-și făcuse un principiu de a trăi azi, pentru că mâine nu va mai fi, dăduse ochii de-abia acum cu moartea. Sta în mijlocul grădinii,

înspăimântat de ceea ce însemna plecarea din lume. Se uita la pomi, la verdeaţa care arăta forţa vieţii, la frunzele ce se clătinau nepăsătoare la cele ce se întâmplaseră acolo în casă. Numai ea, grădina asta, cerul de deasupra, văzduhul dinprejur erau vii, erau nepieritoare. Şi el avea să piară. Dacă s-ar îmbolnăvi din nou, cine avea să-l scape? Trăise atâtea ani cu gândul morţii şi poftim, n-o cunoştea. Se temea de ea. Nu voia să moară. Nu, nu. Gemu adânc, cuprinzând trunchiul copaului în braţe, parcă vrând să-i ceară ajutor, salvare, vrând să tragă din el forţa, seva trăirii, să se umple de vitalitate, nu pentru un moment, ci pentru întreaga viaţă. În adevăr, simţi trezindu-se în el o vitalitate nereceptată până acum. O dorinţă de a se convinge că e viu, că sângele circulă prin el, că moartea se afla alungată. Îi venea să fugă de aici, din preajma ei, să se azvârle într-un vârtej de viaţă nebun. Să se convingă cu fiecare celulă că se află în mijlocul vieţii, a naturii care-l ocroteşte, dincolo de barajul ei moartea neputând să treacă. Îi pătrundea în urechi zumzetul, forfota care se petrecea în curte, a lumii care venea şi pleca, a unor plânsete şi icneli, şi-l cuprinse o tulburare. Îi venea să fugă undeva la adăpost de tot ce însemna devitalizare, descompunere, pieire. Urlă în sine, dar mugetul cuprinse coroana pomului sub care se afla. Frunzele foşnirăţinere, pline de viaţă, se mişcară ca nişte clopoţei vegetali, trimiţând asupra lui o boare răcoroasă.

Îl smulse din această stare una dintre verişoarele lui, fostă iubită într-un hotel din Bucureşti, iubită două zile, apoi vârâtă într-un internat de şcoală. Îl trase de mână ca pe un copil nevârstnic. Trebuia să ia parte la slujbă. Oricât îl durea dispariţia Firei, trebuia să stea de faţă. O ascultă păşind cu capul în jos, cu obrajii palizi, cu privirile păcură, şi ascultă prohodul, parcă ar fi fost dus de pe lumea asta. Zvâcnea în el viaţa, o simţea, era conştient de mişcarea ei, mai mult ca oricând. Nu ştiu când se bătuseră cuiele în capac, când coşciugul fu luat pe sus, când casa se goli de

oameni şi rămase singur. Îl lăsaseră în apele lui. Aşa era Brutus, ca neoamenii. Se înserase. Un miros mortuar stăpânea încăperile. Zvâcnea în el dorinţa de a trăi, de a se convinge că trăieşte. Ieşi din casă şi porni pe uliţa pustie. Se trezi înaintea casei Vicăi. Într-o fereastră se vedea lumina. Oare era singură? Nu se măritase? Poate avea vreun ibovnic. Sări gardul şi bătu în geam. Fata apăru, fusese şi ea la înmormântare, îşi chinuise şi ea sufletul de durerea morţii Firei, care n-o putuse suferi, socotind că era prea nepotrivit ca fiul ei să se culce cu ea. El, care avea nevastă pe cucoana aceea de la Braşov. Brutus împinse aripile ferestrei şi sări peste pervaz. O apucă în braţe, aşa cum apucase în grădină pomul. Se agăţă de ea ca de un catarg în furtună, dornic să-şi dovedească sieşi că e viu, că trăieşte, că nu-i plecat de pe lumea asta. Fira, vie sau moartă, nu mai exista. Nu, nu exista decât turbata lui virilitate care trebuia să-i dovedească că trăia în lumea asta. Nimeni şi nimic nu-l putea opri de la această probă animalică, de care avea nevoie. Părea că o forţă vulcanică se declanşase în el, trebuia să explodeze şi să marcheze că „există", trăieşte.

Şezând pe băncuţa de lemn aşezată la picioarele pietrei funerare, Brutus retrăi acele momente ale sălbaticei lui nevoi de a fi confirmat că trăieşte. O asemenea stare ar fi şi acum salvatoare faţă de starea de depresiune în care trăia. Se mişca, gândea, trăia, dar era mort. Cele întâmplate în acea zi când fusese decapitat, da, decapitat de oamenii lui, în frunte cu Mladin, şi chiar de Meşterul rămas tăcut şi depărtat, îl situaseră într-un perimetru de viaţă în care nu mai era stăpân. Un perimetru care-l cobora, îl vulgariza. Orchestra vieţii lui, al cărei dirijor fusese ani de zile, se destrămase. Claudia îndrăznise să-i riposteze, ceea ce era o umilire. Emilia nu conta. Era o vârstnică ce nu ştia cun să se fofileze ca să poată lipi rămăşiţele unui vas spart, să-l facă încă folosibil. Florin, în numele sloganului că toate bunurile ce se aflau în ţară erau ale poporului, agonisea de

unde putea aceste bunuri, fără a avea sentimentul că de fapt îşi însuşeşte, adică fură. Într-o zi adusese o serie de tacâmuri de la cantină, spunând că este stăpân pe ele, aşa cum s-au făcut stăpâni comuniştii pe case, pe fabrici, pe averi. Susţinuse teoria cu cinism, ceea ce de fapt Brutus nu respinsese. Şi unul şi altul socoteau că tot ceea ce se afla în apartamentul pe care-l locuiau le aparţinea şi lor, căci dacă ei n-ar fi existat, toate s-ar fi risipit. Trecându-i prin cap aceste fragmente din viaţa trecută, se simţi deodată revigorat. De unde-i venea această putere într-însul? De unde-i veneau planurile unei reorganizări ale orchestrei pe care o dirijase după pofta inimii? De la Fira. De acolo, din adâncul mormântului ei, trimitea impulsuri fiului său iubit. Să nu se lase. Nu se va lăsa. Va ocoli toate persoanele care-l vizitau pe rând, şi mai cu seamă pe Mira. Va trebui să se adapteze, să privească nebunia care cuprinsese lumea cu filosofie. Avea nădejdea în venirea americanilor. Era o putere prea mare ca să lase manevrate istovitele state din est. Îi lipsea ceva care să-i dea imbold. Meşterul era departe, îl şi uitase. Un firav „ideal", dacă putea spune, erau acele mici schiţe care apăreau incolor şi care dovedeau că pusese piciorul pe calea cea bună. Nu va mai vegeta aici. Va pleca. Tot la femeile acelea, în vizuina lor veche, unde cheltuise ani de zile bani grei, unde avea un drept, unde va pune cu botul pe labe pe trufaşa Claudia, care nu numai că i se refuza, dar îndrăznise să-l umilească. Întors acasă, primi telegramă de la Emilia. Îl chema. A doua zi se afla în Bucureşti.

*
* *

Brutus Trifan deschise ochii. Se uită printre genele dese la peretele din faţă. Era afumat. De când nu se mai zugrăvise casa asta! Sta în pat neclintit, ca pe un peron de

gară, în aşteptarea unui tren care ştia că n-avea să vie. Prin perna lipită de spătarul patului, şi acesta de zidul casei, trecu un zgomot înăbuşit, percutant, care-l făcu să-şi strâmbe obrazul, iritat. Cineva în baie trăsese lanţul şi măciulia izbise peretele. Era întâia izbitură în dimineaţa aceea. Aştepta îndârjit să le audă pe celelalte, acumulând venin. Va smulge odată măciulia din lanţ, să nu mai audă acest josnic sunet cu care-şi începea ziua. Sta cu ochii închişi, nu într-o lene, ci într-o nepăsare. O altă zi începuse. Ce trebuia să facă? În primul rând, să se gândească cum va procura vreun ban pentru masa de prânz. Soluţionarea prânzului era problema numărul unu a fiecărei zile. Trebuia să dea atac la editură, la elveţiancă şi chiar la Claudia, care va alerga la vreo prietenă să împrumute câţiva lei. Reuşise să obţină, oarecum periodic, o sumă pentru dactilografierea manuscrisului. Explica editurii că trebuiau mereu revăzute filele, directorul aprobând lucrul dactilografei. În realitate ele nu erau bătute decât o dată, el pierzându-şi timpul făcând corecturi, adăugiri, ştersături pe pagina care ar fi reclamat, în adevăr, o nouă şi o nouă dactilografiere. Dar cine să controleze ce făcea el? Claudia îi dase o mână de ajutor în silă. Nu se înhăma ea la asemenea îndeletnicire. El însă era mulţumit că-i reuşise stratagema şi, din când în când, încasa onorariul pentru aşa-zisa ei muncă. Acum se afla între soroacele acestea şi gândul torcea tot felul de posibilităţi. Deodată auzi o uşoară bătaie în uşă. Nu răspunse. Ştia cine se afla în dosul ei. Ştia cine se uita în clipa aceea prin gaura cheii şi-l cerceta. Sta nemişcat ca un mort, lăsându-se privit, în cumpănă să accepte să intre, sau nu, cel ce-şi anunţa dorinţa prin uşoara bătaie în uşă. Mârâi ceva şi uşa se deschise. Păşi în odaie o femeie vârstnică, cu părul cenuşiu, strâns la ceafă, îmbrăcată într-o rochie care putea fi şi capot, decolorată, strânsă cu un şnur după mijloc.

– Dormi? întrebă cu un glas piţigăiat, înaintând, păşind pe târlicii cu tălpile moi.

Trifan mârâi din nou, privind-o printre genele uşor întredeschise. Era Emilia. Îi văzu şuviţa albă ieşită dintr-un cocuşor şi petele decolorate de la rădăcina părului. Oare pentru ochii aceştia îşi pierduse înainte cu peste 20 de ani capul? îi trecu prin gând. Oare părul acesta cârlţos fusese odată auriu şi strălucitor, pe care îi plăcea să-l pieptene cu firele fine ale periei de cap? Zări falca de jos ieşită în afară, un prognatism pe care îl moştenise şi Claudia, pe care tinereţea nu-l diformase încă.

– Ce vrei? întrebă indispus.

– Ţi-am adus nişte ţigări. Din cele bune, spuse vârând degetele în buzunar. Şi două mere. A trecut Rahila pe aici.

– Pune-le pe masă, zise mişcându-se. Vreun ban nu ţi-a adus? Câtă leafă a mâncat de la mine.

– Să deschid fereastra? întrebă Emilia înintând. Să intre aerul ăsta bun. Te înviorează.

În cameră pătrunse zgomotul străzii, glasul vrăbiuţelor, al vieţii. Cele trei ţigări aşezate pe colţul biroului erau tentante. Merele de alături luceau proaspete.

– Bine, bine, spuse mai puţin morocănos. Mai stai mult la Bucureşti?

– Ai nevoie de cameră? Poţi s-o foloseşti, dacă vrei. Stau puţin în casă. Umblu întreaga zi de colo colo.

– Fără folos, spuse cu răutate Brutus.

– Aşa-s vremurile. Nu-s de vină eu.

– Bine, bine, repetă, făcând o mişcare, arătând că vrea să dea jos din pat.

Emilia înţelese că-l stânjeneşte, aşa că grăbi să se facă nevăzută.

Măciulia spânzurată de lanţ se izbi din nou de perete. Sunetul trecu prin el, se răsfrânse în fulgii pernei şi răsună în ceafa lui. Era desigur Claudia, care avea obiceiul să trântească tare măciulia de perete.

– Mama ei, înjură în gând, apoi se ridică. Apucă una din ţigări şi trase fumul cu voluptate în piept. Sta în picioare, cu halatul lui albastru vârât pe mâneci, şi-şi organiza în minte ziua care începuse. La editură nu putea merge, de-abia fusese, n-avea ce spune nou. Nu era bine să uzeze de amabilitatea şi încrederea cu care-l primea directorul. La Fond nici atât. Se va uita peste file. Dacă simţea îndemn să scrie, va scrie, dacă nu, va „cugeta". Prânzul îl va lua la cârciuma de pe Ştefan cel Mare, unde chelnerul spilcuit arătase înţelegere. Ştia cum să-l ia, ca să-i puie în faţă o friptură. Compătimea cu foştii. Fără să-i fi dat amănunte, înţelesese după „fason" că fusese cineva şi acum era la ananghie. Împlini ritualul de dimineaţă. Îşi contemplă punguţa de vâsc de la ochi cu o vagă îngrijorare. După ce-şi legă şi cravata, simţi că e gata să se aşeze la masa de scris. Muşcă dintr-un măr şi se umplu de deliciul fructului care se răspândi pe cerul gurii. Două mere echivalează cu o jumătate de kilogram de carne. Până la prânz îi vor ţine de foame. Trase scaunul şi pipăi foile răvăşite, cu palma lui mare, căutând ochelarii. Îi găsi, dar când voi să deschidă hulubele, una din balamale cedă şi se desprinse. Nu simţi mânie, zâmbi doar cu amar. Îi aşeză pe nas, dar lentilele se clătinau schimbându-şi echilibrul. Le propti cu o mână şi începu să scrie. Nu se poate scrie aşa, spuse deodată, parcă plângându-se cuiva. Acum trebuia să găsească bani şi pentru repararea ochelarilor. Dacă i-ar arăta secretarului de la Fond, nu se poate să nu-l înţeleagă. El, care muncea cu cifrele, înţelegea că nu se poate scrie fără ochelari. Bucuros că găsise motivarea unui nou împrumut, ieşi din casă. Simina mătura scara. Când îl văzu, începu să coboare repede şi pieri, ascunzându-se. Zâmbi din nou, cu înţelegere. Avea dreptate fata. Se sfia să-l refuze. Nu se ţinuse prea bine de făgăduieli. Cu o mângâiere pe cap, cu o vorbă „poporană", nu putea plăti datoriile.

Lumea circula pe străzi, umblând de colo colo, cu treburi sau fără. În megafoane răsuna articolul de fond al *Scânteii*, difuzat poporului, a cărui lectură era încheiată cu muzică de taraf. O fericire. Altă fericire ar fi fost obţinerea unei sume pentru repararea ochelarilor. Intră într-un magazin de optică, cerând să i se repare huluba deşurubată.

– Când e gata?

– Peste o săptămână.

– Fugi încolo, domnule, zise cu glas oarecum vesel. Ce mă fac o săptămână fără ei? Meseria mea ţine de ochelari. Sunt scriitor, spuse cu o uşoară emfază. Înţelegi?

Omul înţelese şi-i fixă huluba în câteva minute, vreme în care Brutus înşiră aprecieri despre „vremurile" astea, la care adăugă şi o anecdotă care-i merse la inimă meşterului.

– Cât face? întrebă cu seriozitatea unui muşteriu care ştie aprecia muca.

– Nimic. Pentru un scriitor, nimic. Îmi pare bine că am stat de vorbă cu dumneavoastră.

Se îndreptă spre Ştefan ce Mare şi intră în localul din colţ. Roti ochii şi văzu figura spilcuită a ospătarului. Musteţile tunse subţire se întindeau deasupra gurii de la un colţ la altul. Semăna cu Douglas Fairbanks în filmul Zorro. Părul era dat cu pomadă şi împărţit de o cărare ce pornea din frunte până în ceafă. Semăna şi cu Adolf Menjou. Îi veni să râdă, dar râsul se preschimbă într-un zâmbet prietenos.

– Să trăieşti, tovarăşe, îi spuse. Ai o friptură bună. Mă păsuieşti? îl întrebă.

– Poftiţi, poftiţi, îl invită ospătarul profesional, indicându-i o masă. Vă servesc, apoi plec. Sunt grăbit.

– Aşa, glumi Brutus. Vreo fetişcană. Pentru ea te-ai dichisit aşa.

Omul dădu de două ori cu şervetul peste masă, înlăturând firimiturile.

– Aş. Mă duc la o plenară. Nu veniţi şi dumneavoastră?

Brutus înalță sprâncenele. Ce vremuri. Ospătarul îl invita la o plenară profesională, cu chelneri și șefi de sală.

– Ce să caut acolo, tinere? Eu am altă meserie.

– Sunteți scriitor. Știu, v-am văzut pe la Fond, spuse tânărul, cu fața toată un zâmbet. Și eu sunt scriitor. Sunt poet. Mi s-au publicat versuri la gazeta de perete. Chiar și la *Gazeta literară*.

Brutus se lăsă pe spate. Tânărul devenise interesant.

– Și ți le-au plătit.

– Cum să nu. Nu v-am spus că v-am văzut pe la Fond? Ce aveam să caut acolo, decât să încasez onorariul.

– Ți s-a eliberat un carnet de „câmpul muncii"?

– Eu am de aici, de la restaurant, dar vreau să mă calific. Să urc o treaptă. Altceva e să ai un drept eliberat de Uniunea scriitorilor, pe care să scrie că ești poet, și altceva să scrie că ești ospătar. Sunt unele avantaje. Până la urmă, renunț la restaurant.

– Asta cam așa e, conveni Brutus, ascultând pe tânărul șmecheraș. Apoi, decizându-se repede, spuse.

– Vin și eu. Hai, servește-mi friptura și vin și eu.

Ospătarul se înveseli de-a binelea. Îl socotea pe Brutus un scriitor realizat, un domn adevărat, poate un condeier provenit din cei dinaintea războiului. Înfățișarea lui îngrijită, pantalonii călcați pe dungă, cravata de pe alte vremuri, toate îl încredințau că avea de-a face cu cineva fost mare înaintea războiului.

Plenara se ținea într-o clădire de la sfârșitul secolului al XIX-lea, stil francez. Multe astfel de palate au fost zidite în epoca secolului trecut de boieri români, inspirați din arhitectura Franței. Acum erau naționalizate.

Când ajunseră acolo, sala era plină. Pe scaune ședeau scriitori, sculptori, pictori, muzicieni, mai cunoscuți, mai necunoscuți. Un val de așa zișI „creatori" scoși din neant, veniți ca albinele rătăcite la un stup cu miere. La spatele scaunelor ocupate deja, în fundul sălii, se aflau îngrămădiți,

în picioare, veleitari, oameni proveniţi din diferite profesiuni, care în tinereţea lor făcuseră o poezioară, sau aşternuseră un articolaş, tineri sau mai vârstnici, care înjghebau cu uşurinţă versuri preamărind partidul şi acţiunile lui. Uniunea Sovietică, şantierele. Tot aşa se petreceau lucrurile şi în celelalte sectoare de artă. Muzica trebuia creată „cu temă". Marşuri pe texte înflăcărate, cu refrene de „hei rup", versiuni la versiuni, figuri de muncitori tăiaţi în piatră, cu ciocanul pe nicovală, pânze cu tractoriţe şi sondoriţe, ai căror autori erau încurajaţi prin onorarii, unele substanţiale. Era o efervescenţă demnă de un rezultat mai bun, care paralizase pe autenticii creatori, ce nu se puteau converti în timp atât de scurt la creaţia realist-socialistă, la teme străine de ei, de ceea ce au învăţat şi au realizat până atunci. Sala zbârnâia. Între cei ce luaseră loc pe scaune se aflau reprezentanţi ai Ministerului Artelor, redactori de gazete, secretari de organizaţii de bază ale unor instituţii. Era o plenară lărgită, având ca scop stimularea creatorilor pentru Ziua revoluţiei sovietice, care se apropia.

Suzana şedea în rândul întâi. Lângă ea se afla scriitoarea Sanda Movilă, şi lângă aceasta soţul ei, criticul Felix Aderca. O ştia pe scriitoare de când adusese la revistă un reportaj ce fusese considerat prea idealist. Îl citise şi ea şi-i plăcuse. Îi plăcuse ca unei cititoare de tip vechi, hrănită cu romane de dinaintea războiului. Psihologia eroinei era o fină creionare a unei sensibile tinere care-şi caută drumul, era departe de ceea ce se cerea. Descriere realistă, fără implicaţii psihologice, o redare simplă, nu întortocheată, o atitudine optimistă, după preceptele lui Kemenov, era ceea ce se cerea. Nu-şi mărturisi opinia. Se afla de prea puţină vreme venită la revista aceasta. Învăţa. Învăţa ascultând, citind cele ce i se repartizau de către şefa de redacţie a revistei *Femeia*, pronunţându-se cu prudenţă. Îi plăcea ceea ce făcea. Era absorbită de activitatea în care se trezise

în urmă unei „sarcini" date de U.F.D.R. Se pare că era o promovare. Se bucura de aprecierea tovarăşei Beti, care adeseori îi dădea materiale să le citească acasă. Era lucrul cel mai greu. Opiniile ei nu erau sigure, dar se sfătuia cu o tânără, fostă infirmieră undeva prin Suceava, care obţinuse un premiu pentru o schiţă şi era preţuită ca o scriitoare în devenire a realismului socialist. Adeseori o poftea acasă la ea, să mai discute. Mai veneau şi câţiva scriitori vechi, printre care Eusebiu Camilar, Ieronim Şerbu, Virgil Monda. Îi invitase şi pe Sanda Movilă şi pe Felix Aderca. Se înjghebă astfel un fel de loc unde se putea citi literatură, unde dibuirile se luptau să iasă la lumină. Era un fel de cenaclu, încurajat de Partid, un loc în care scriitorii ce stăteau pe tuşe, refuzând deocamdată să se înscrie în rândurile lui, erau prezenţi. Un teren neutru, spre care veneau cei temători încă, cei nelămuriţi, cei derutaţi în acea vreme, în care se deslușea drumul ce era departe de felul lor de creaţie şi la care nu se puteau însă adapta. Nevoia de creaţie nu-i putea face să încrucişeze braţele şi să aştepte. Ce să aştepte? Îşi dădeau seama că drum de întoarcere nu mai există şi se chinuiau să scrie în tonalitatea în care se cerea. Nu erau potrivnici, erau frământaţi. Aveau elan, dar el se izbea de un proletculturism ce-i paraliza. Apariţia lui *Mitrea Cocor,* scris de cel mai de seamă scriitor, îi lăsase muţi. Deci aşa trebuia să scrie şi ei? Despre împroprietărirea ţăranilor. Despre stahanovism, despre victoria sondorilor. Aşa, simplu, o descriere de suprafaţă, un fel de fotografiere a realităţii?! Fără pătrundere în viaţa psihologică a personajului. Un text pe care ei îl citiseră cu greutate, dar pe care marele mase îl înţeleseseră, îl sorbiseră cu lăcomie, fără să le pună probleme.

Casa Suzanei era ideală pentru asemenea întâlniri. Vladimir, după ce protestase, cedase. Era copleşit de activitatea lui profesională, de procese mărunte, care i se părea că-l degradaseră. Nu mai exista Curte cu juri, nu mai avea

prilej de pledoarii. Nu mai era sigur de verdictele ce le preconiza. Totul depindea de asesorii populari, bărbaţi şi femei fără pregătire juridică, judecând după legi necunoscute, după principii ce n-aveau bază în codul legislativ, după păreri şi impresii, după oculte dispoziţii faţă de care n-avea nici o putere, ce-l făceau să iasă turbat din sala de şedinţe. Toată viaţa lor se răsturnase. Nu-şi mai cunoştea soţia, care avea o rază de activitate străină de el. Citea cu surprindere numele ei relatat în cadrul vreunei conferinţe sau sub vreun articol din revistele aşa-zise literare pe care le găsea desfăcute pe biroul lui. O vedea scriind ceasuri întregi, pregătind un material, o vedea scriind într-un caiet gros cu care venise din Vlaşini, pe care-l ţinea încuiat. Protestase când ea îl înştiinţă că de aici înainte, sâmbăta, între orele 5 şi 8, aveau să vie scriitori pe care dorea să-i primească în biroul lui.

– Prin urmare, între 5 şi 8, eu trebuie să dispar. Ce-ţi trece prin cap? Mâine-poimâine te văd într-o coloană, defilând pe Calea Victoriei.

– Se prea poate, răspunse Suzana placid. Eu merg în pas cu vremea. De-abia acum simt că duc o viaţă „necesară".

– Necesară, cui? repezi Vladimir mânios.

– Lumii. Lumii acesteia pe care încep s-o cunosc.

– În lumea asta trăiesc şi eu. Mie trebuie să-mi fii necesară, să ai grijă de mine, de casă. Să nu umbli brambura.

– Să păzesc penaţii? I-am păzit destul. Fără folos. Dacă aveam un copil, ar fi avut acum 10 ani. Aveam de ce mă îngriji. Avea ce mă ţine acasă.

– Eu, eu nu mai însemnez nimic pentru tine?

– Nu, răspunse Suzana rece, aproape cinic. Nu ceea ce îmi pretinzi tu. Sunt soţia ta şi atât. Port numele tău şi atât. Viaţa mea îmi aparţine. Vreau s-o valorific, să mă valorific. Să ştiu pentru ce trăiesc. Am ieşit de sub clopotul de sticlă în care am trăit. Acum respir.

Rămase mut. Părea un om căzut într-o apă în care era gata să se înece, care nu mai recunoaşte nici un ţărm spre care să se îndrepte. Viaţa care se desfăşura aşa cum se desfăşura era de neînţeles pentru el. Ieşise la suprafaţă, ca un nămol dintr-o apă răscolită, o lume care nici să se îmbrace nu mai ştia. Şepci, şepci peste tot, basmale, basmale peste tot. Un limbaj deteriorat, care devenise curent. Şi el începuse să şi-l simplifice pe al lui, ca să fie înţeles de asesoare, de impricinaţii deveniţi îndrăzneţi, care-l trăgeau de mânecă pe coridoare, cerându-i să tălmăcească miezul procesului.

Trecutul era astupat de acest prezent sub lespezi grele. Cei ce clădiseră ţara cu acest trecut fuseseră fie lichidaţi, fie că se aflau în închisori şi la canal. Erau prezentaţi ca nişte animale ce exploataseră poporul. Învinuiţi de a fi dus ţara la ruină. Ei, comuniştii, voiau să o scoată la liman. Cine erau aceştia? Ieşiseră la lumină ca din pământ, nici 1000 de inşi. Dacă n-ar fi existat în ţară trupele sovietice, n-ar fi reuşit să pună mâna pe putere. Floarea ţării nu ar fi fost decimată. Altul ar fi fost drumul ei. Aşa gândea Vladimir în taină. Dacă aceştia i-ar fi citit gândurile, ar fi ajuns la canal. Trebuia să supravieţuiască şi să tacă. Nu îndrăznea nici Suzanei să-i mărturisească gândurile. Ea o apucase pe drumul nou cu entuziasm, încrezătoare în idealurile fluturate la mitinguri. Nu vedea, cum nu vedeau mulţi alţii, că totul nu era decât o vicleană amăgire, că li se puseseră ochelari de cal, trebuind să meargă spre ceea ce erau forţaţi cu vicleşug, să găsească.

Venea acasă cu îmbrăcămintea feştelită, iritat, nemulţumit. O găsea pe Suzana fie dormind, fie cu o hârtie în faţă, pe care o mâzgălea. Aşa cum făcuse toată viaţa. O prăpastie se căscase între ei. O simţea. Nici într-un fel nu se putea echilibra mersul corăbiei în care se aflau îmbarcaţi. Căpătase o poftă de mâncare anormală, pe care-o astâmpăra pe la bufete, pe unde apuca, punând pe el kilograme care-i deformaseră trupul. Suzana îl întreba dacă vrea să mănânce.

El spunea că-i sătul. Spunea Luciei, femeia pe care o angajase, să strângă masa, şi fiecare se pregătea de culcare pe seama lui, osteniţi de ziua ce trecuse, osteniţi de ziua ce avea să vină. Uneori, Suzana încerca o comunicare, o împărtăşire a celor ce trăia, a activităţii în care se trezise cam fără să-şi dea seama.

– Am să te aud odată vorbind la megafonul de pe stradă, ca pe nebuna aceea, spunea cu tristeţe şi neputinţă.

– Orice se poate, accepta Suzana, privindu-l cu oarecare dezolare. I se părea că Vladimir era o casă fără ferestre, în care nu intra lumina. Ea de lumină avea nevoie.

În acea zi, înaintea unui podium stătea în picioare scriitorul Zaharia Stancu, înalt ca un plop, aruncând asupra mulţimii foitoare două săgeţi vânăt-verzui ce ţâşneau de sub sprâncenele încruntate. Era un bărbat frumos, în floarea vârstei, care în epurările din 1949 fusese cât pe-aci să fie scos din Partid. El şi scriitorul Eusebiu Camilar. Încercarea asta de foc îl călise. Îi dase forţă, de care nu dusese lipsă nici înainte, pe când conducea gazete democratice, chiar dacă viaţa aceea de dinainte de război îi ceruse elasticitate, lucru pentru care fusese învinuit. Porţile i se deschiseseră acum cu romanul *Desculţ*, care începuse să circule în lume pe „sandale de argint", cum se spunea.

Expuse scopul adunării în cinstea aniversării zilei de 7 Noiembrie. Se făcea apel la toţi oratorii, indiferent de arta pe care o făceau, să ofere o creaţie reprezentând această uriaşă sărbătoare. Vorbind, frazele frumoase îi dezvăluiau dinţii albi într-un fel de rânjet de animal sălbatec, un rânjet de leu, gata să muşte. Sprâncenele căzuseră asupra ochilor lui frumoşi, cu priviri aspre, dominatorii. Nu era o solicitare, un apel, era o comandă dată cu fermitate, căreia trebuia să se supună toţi cei aflaţi acolo. Cine nu se supunea, era potrivnic. Aşa părea.

– Trebuie să vă luaţi angajamentul acum. Până într-o săptămână, materialele să fie depuse la Uniune.

Se făcu rumoare în sală. Gloata din spate, acei veleitari care nădăjduiau un „câmpul muncii" se mişcară. Inşi de toate vârstele foiau.

– Vă cer să vă înscrieți, solicită Zaharia Stancu încă o dată. Este o obligație de Partid că omagiem marea revoluție și realizările ei.

Era, da, o comandă. Așa vorbea acest scriitor, care a fost unul dintre cei mai eficienți președinți ai Uniunii, de-a lungul anilor.

Se ridică o mână, se ridicară mai multe. Se auziră glasuri. Glasuri din jur începură a-și lua angajamentele ferme pentru a preda materiale în opt zile. Un gând mirat trecu prin capul Sandei Movilă. Se reflecta în privirile ei speriate. Glasurile din jur își luau angajamente ferme pentru a preda producția în opt zile. Era o enormitate. Ea, scriitor vechi, cu câteva romane bune apărute între cele două războaie, n-ar fi putut realiza nici un sfert din câte înșirau cei aflați în fundul sălii. Se aplecă spre soțul ei.

– Știi ce am de gând să fac? Să-mi dau demisia. Să declar că nu sunt în stare să scriu așa cum o fac alții. Deci nu merit să mai fiu membră a Uniunii.

Aderca așeză palma peste mâna ei micuță, liniștind-o. Angajamentele se înmulțiră.

– Eu mă înscriu cu trei poezii, o baladă și o schiță, rosti un glas și se văzură ridicate două degete, ca la școală.

Brutus întoarse capul și privi mirat. Tânărul care cu un ceas înainte îi servise o friptură era acest „creator", în stare să scrie ceea ce spunea în decurs de o săptămână. Tovarășa Beti se aplecă la urechea Suzanei.

– Ia cuvântul. Oferă în numele revistei *Femeia* o pagină întreagă unui grupaj de versuri. Asigură, în numele revistei, publicarea. Angajamentele să fie ferme.

– Dar nu pot, răspunse Suzana, deodată intimidată. Nu știu vorbi. Nu m-am pregătit.

– Ce pregătire îți trebuie? Te ridici și vorbești. E mai greu la o conferință, unde te-ai descurcat bine.

– Acolo textul era scris.

– Hai, tovarășă, nu fi copilă, spuse cu un ton de dojană tovarășa Beti.

Suzana ceru cuvântul. Zaharia Stancu se uită la ea, apoi anunţă că tovarăşa Suzana Isbăşescu, de la revista *Femeia*, are cuvântul. Se ridică în picioare. Roti ochii peste sală, peste mulţimea îngrămădită în spate. Se făcu linişte, ceea ce o obligă să înceapă să vorbească. Spuse limpede, în câteva fraze, ceea ce avea de spus. Apoi se aşeză. Tumultul crescu din nou, când deodată se ridică din el o voce.

– Cred că tovarăşa Suzana are dreptate, se auzi un glas. Trebuie să se facă angajamente ferme. E uşor să afirmi aici că scrii atâtea şi atâtea poeme, iar când părăseşti sala să uiţi de angajament.

În urechile Suzanei intrară cuvintele rostite ca un şuvoi de apă, într-un pământ ars de secetă. Un grai melodios dar ferm, o vână virilă ce-l străbătea, un accent ascuns în miezul cuvintelor, nedetectabil pentru alţii, dar pentru ea da. Parcă vorbise cineva din Vlaşini, din Mărginimea aceea în care trăise luni feerice, în care se zidise pe dinăuntru ca şi când ar fi căpătat o armătură ce-i lipsise până atunci. Rostirea numelui ei era parcă o chemare pe care o aştepta. Fusese spus cu o modulaţie nemairostită, ceea ce o făcu să tresară. Se răsuci pe scaun şi se întoarse cu jumătate de trup, cercetând cu privirea lumea îngrămădită în spatele şirurilor de scaune ocupate, dintre care se deslușea un bărbat ce se deosebea cu totul de cei din jur. Costumul, cravata, pieptănătura, pronunţia cuvintelor, tăcerea pe care o lăsă vocea lui sigură de om care ştie să se impună, o captară. Toţi cei din jur de abia îi ajungeau până la umeri. Inşi fără cravate, cu gulerul desfăcut la cămaşă, cu părul răvăşit, foarte puţini cu o oarecare înfăţişare mai puţin proletară. În adevăr era o îndrăzneală să te afişezi între ei, cum o făcea vorbitorul.

– Pentru un asemenea om l-aş părăsi pe Vladimir, îi trecu ca un fulger prin cap, ca o scânteiere de o clipă, care arde şi piere.

Stând în picioare în mulţimea de veleitari, ascultând cu scepticism cele ce vorbea Zaharia Stancu, cunoscut pe vremuri ca unul care se bucurase de dărnicia lui Matusian

pentru susținerea unei gazete ce o înființase prin 1939, Brutus Trifan cerceta cefele celor ce ședeau pe scaune. Multe basmale și multe cefe netunse. Femeile care nu purtau basmale aveau părul pieptănat într-un rulou nu prea îngrijit. Era un gen ce se purta, neglijent, neimportant față de alte probleme ce deveniseră pe primul plan. Între ele, acolo, în șirul întâi de scaune, se ivea un cap a cărui pieptănătură ieșea din comun. Din gâtul prelung și acesta dintre umerii drepți, chiar falnici, se înălța o ceafă ce se pierdea în părul strâns deasupra creștetului, înconjurat de o coadă de păr împletită și așezată ca o coroană împrejurul capului. Se vedeau urechile mici, rozalii, cu sfârcul prins în niște cercei rotunzi, ca o para de aur. O rază de soare venită prin fereastră aurea pieptănătura însolită, dând reflexe strălucitoare părului ruginiu. Părea un tablou de Renoir. Neașteptat, ochii lui văzură că umerii se mișcă, trupul se ridică, și capul se întoarse în profil, privind lumea din sală, privindu-i pe cei strânși gloată, între care se afla și el, privindu-l apoi pe Zaharia Stancu. Fu izbit de statura ei elansată, de rochia ei îngrijită ce o acoperea, de înfățișarea ei nobilă, cu totul departe de cele ale femeilor ce o înconjurau. De abia atunci îi reveni în urechi numele rostit de Zaharia Stancu. Suzana Isbășescu. Nu reținu decât numele de botez, care-i răsună într-un fel nostalgic. Nu era un nume de oraș. La Teaca erau destule. În capitală circulau Monici, Rodici și Ilene. Se uită la profilul ei, la ochiul dinspre el, la linia gâtului care se prelungea în decolteu într-o curgere tinerească, la urechiușa care se arăta întreagă, cu cerceluțul rotund cu vârful ei, la părul ridicat în sus, strâns într-o coadă groasă care lăsa tâmpla liberă. Ceva se aprinse în el. Un interes pe care de mult nu-l mai simțise. Înglodat în relații tulburi, cu Mira care aștepta matrimoniul, cu Claudia care-l respinsese, cu Emilia, codoașă vârstnică, cu grija procurării banilor necesari, cu romanul pe care odată trebuia să-l termine, dacă între timp nu veneau americanii, și nu se prea întrevedea, numai de „muieri" nu-i ardea.

Parcă dispăruseră de pe pământ. Îşi schimbaseră înfăţişarea. Nu prezentau nici un interes de când deveniseră „tovarăşe".

Ascultă timbrul vocii, care i se păru uşor răguşit. Desigur, din pricina emoţiei. Această constatare îl bucură. Nu era o activistă care vorbea la şedinţe sau la megafoane. N-avea obişnuinţa vorbirii în „plen", cum se zicea. Era o proaspăt recrutată dintre fostele doamne. O persoană care reprezenta o momeală pentru altele, care se temeau de Partid şi refuzau să se înregimenteze, de care Partidul avea nevoie. Aceste concluzii se formară în fulger sub fruntea lui Brutus, sporind interesul pentru vorbitoare. Iată ceva nou în viaţa stupidă pe care o ducea, cu Dumitru, care apărea la uşă informându-se dacă vin americanii, cu muierile din casă, pe care le detesta, inclusiv elveţianca, cu Florin, despre care nu ştia dacă îşi vede sau nu de facultate, cu absenţa unui om cu care să schimbe o idee, să înjghebe o conversaţie. La Meşter mergea rar. Acesta nu-l mai invita la mese. Sigur, nu mai era ceea ce fusese. Dar avea să ajungă. Nu fusese trântit la pământ ca să nu se mai scoale. Purta în raniţa lui şi el un baston, nu de mareşal, dar de scriitor. Da, odată va ajunge la capătul filelor unde va scrie „Finiş". Îi trebuia o ambianţă, îi trebuia un stimulent, ceva care să-l scoată din situaţia de râmă care se târăşte. Să-l ajute să-i crească aripi.

Inima îi bătu repede în piept. Cele câteva cuvinte rostite de doamna cu coroană de păr îi dăduseră un impuls. Ridică mâna şi obţinu cuvântul. Parcă primi un dar. De când nu mai fusese în situaţia de a vorbi înaintea unei adunări care să-i asculte vorbele. Nu-l interesa cine-l ascultă acum, cu toate că simţea asupra lui ochii celor din jur şi mai cu seamă ai lui Zaharia Stancu. Îl interesa această doamnă din rândul întâi, căreia i se adresă, rostindu-i numele cel mic, eliminând barierele, într-o apelaţie intimă, dar respectuoasă, rostind cuvintele cu tonul cel mai tainic al vorbirii lui, parcă sonoritatea glasului ascultat de toţi era străbătut de o vibraţie ce i se adresa doar ei. Simţi că năduşeşte. Îşi trecu palma peste frunte.

– Cine-i? îl întrebă pe tânărul ospătar, aflat lângă el, cu glasul scăzut.

Acesta privea mândru mulţimea, ca unul care-şi luase angajamentul cel mai copios. Chiar dacă nu va scrie decât jumătate sau un sfert din câte enunţase, e bine că a vorbit în plen. Să-şi marcheze prezenţa, să fie văzut şi să fie recunoscut, eventual, de Zaharia Stancu, când se va duce la el cu vreo nevoie.

– Are un cenaclu. Merg acolo scriitori de seamă, din cei consacraţi. Şi nu numai scriitori.

– Ai fost?

– N-am îndrăznit.

*
* *

Suzana trebuia să-i dea dreptate lui Vladimir. Era hărţuit, parcă trăia în mijlocul unui teren minat, în care nu îndrăznea să păşească, nu cumva să rişte o explozie. Nu pricepea nimic din politică, nici din cele ce se întâmplau în jur. Nemulţumirile se îngrămădeau, devenise iritabil, siguranţa şi prestanţa ce-o avusese până la aceste evenimente, se spulberaseră. Nimic nu-i plăcea, nimic nu-l împăca. Cerea să aibă masa pregătită la timp, să-şi găsească nevasta acasă când venea de la procese. Suzana încercă să aducă ordine în căsnicia lor, dar fără succes. Pierise din ea viaţa. Nu mai era decât locul spre care venea la odihna nocturnă şi la ceasurile ce le petrecea răsfoind Ceaslovul. Nici de Vladimir nu mai avea timp. Simţea că poartă într-însa, un zăcământ preţios, ceea ce-şi pusese în gând, în Vlaşini, a-l scoate la lumină, era un lucru deosebit de greu. Nu ştia prea bine ce avea să devină materialul strâns până atunci, materialul ce-l iscodea subconştientul său şi-l îngrămădea în sine. Uneori i se deslușea o linie directoare, uneori se gândea să scrie despre Ardeal cu suferinţele lui milenare, despre această seminţie

neînfricată, luptătoare pentru dreptate şi libertate. O carte care să arate lumii prin câte au trecut locuitorii Ardealului, tot ce au îndurat şi au pătimit. Drumul însângerat pe care i-a purtat istoria, plină de lacrimi şi răni. Consemnase acest plan care i se părea măreţ, dar nu ştia dacă-l va putea scrie. Roman? Cum să îndrăznească? Poate o monografie. Dar asta însemna o documentare de specialist. Apoi, în vremurile astea, când interesul era aţintit mai mult pe unelte, pe motoare, pe turbine şi tractoare, cum avea ea să scrie despre oameni? Îi veneau în minte lunile petrecute în Vlaşini, oamenii pe care i-a cunoscut, tot ceea ce mintea ei excitată de acest contact imaginase şi înmagazinase într-însul. Făgăduiala exaltă. Toate se acoperiseră de anii ce au trecut, de viaţa de acum, trepidantă, de altă factură, ce transformase totul într-un zăcământ pierdut în adâncul ei.

În drumul spre casă, gândul îi fugi spre acel domn care îndrăznise să-i folosească numele de botez. Răsunase atât de intim, de prietenos, de cutezător. Oricât de „tovarăşi" deveniseră oamenii între ei, ea încă nu ajunsese la acest punct. I se adresau cu doamnă, şi acest lucru o onora mai mult decât celălalt apelativ. Însăşi tânăra fostă infirmieră, vajnică membră de Partid îi zicea tot doamnă. Redactoarea şefă o năucea. Îi zicea când doamnă, îi zicea când tovarăşă, o dată chiar cutezase să-i spuie pe nume. Se uitase la ea într-un fel de uimire, şi fosta croitoreasă de prin Basarabia, ajunsă în lumea literelor, înţelesese.

Cum trăise totdeauna într-o viaţă organizată, încerca să menţină vechiul drum. Era bucuroasă că găsise o femeie de serviciu care să corespundă casei ei. O alesese din pâlcul de femei ce se strângea în Piaţa Senatului, dincolo de râul Dâmboviţa. Era locul unde aşteptau să fie angajate fete venite la oraş, mânate de nevoi, unguroaice ce-şi făceau ucenicia de viitoare casnice slujind la oraş, femei desţelenite din lăcaşul lor, arătând, unele, zdrenţe pe ele. Între acestea văzuse o făptură cam de 30-35 de ani,

îmbrăcată într-o fustă neagră şi o bluză albă, deosebit de curată. Acest amănunt o atrase. Avea părul strâns într-un rulou în jurul capului. Înfăţişarea n-o arăta a fi ţărancă sau slujnică. Sta izolată, cu ochii speriaţi privind cucoanele puţine care-şi mai permiteau angajarea unei servitoare. Suzana se apropie şi o întrebă dacă se angajează. Femeia deschise gura să răspundă. Între buze se ivi un hău ştirb. Nici un dinte nu mai exista în gură. Se vedeau gingiile strâmbe şi maxilarul strâmbat de muşcătura în gol. Suzana se retrase un pas, vrând să se îndepărteze. Îi repugna înfăţişarea acestui chip ce arăta o suferinţă nepotrivită cu vârsta ei.

– Doamnă, vă rog, doamnă, nu vă speriaţi, o opri femeia, ştiu să gătesc, ştiu să spăl, să fac orice. Am crescut şi eu într-o casă. Vă rog, angajaţi-mă.

Suzana o cercetă, îi văzu ochii deznădăjduiţi şi gura strânsă pentru a nu i se mai vedea lipsa dinţilor. Îşi reprimă repulsia şi apoi spuse, dându-şi seama că nu va găsi o femeie mai bună:

– Cu o condiţie. Să-ţi faci dantura.

În ochii femeii răsăriră scântei.

– Asta vreau şi eu. Dacă-mi faceţi contract, voi fi în câmpul muncii şi voi putea merge la o policlinică. Altfel, trebuie să mă chinuiesc aşa.

Pe drum, femeia îi povesti că venea dintr-un sat din Vlaşca. Taică-său, preotul satului, fusese arestat, bătut, asmuţit cu câinii, declarat chiabur. Se afla acum la canal, la Poarta Albă. Pe ea o alungaseră din sat, scăpând cu ceea ce avea pe ea, bluza asta, pe care o spălase aseară. Era o fată cu 4 clase secundare şi îngrijea de gospodăria preotului, rămas văduv.

– Nu ştiu nimic de el. A murit? Trăieşte? În casa noastră s-a instalat sediul partidului. Grădina e în paragină. Ne-au prăpădit tot. Pe mine m-au bătut. Mi-au scos toţi

dinţii. Din biserică s-au scos covoarele şi odoarele. Nu ştiu unde au ajuns. Ştiţi, tata a fost înscris în partidul lui Mihalache.

Lacrimi curgeau din ochii exoftalmici.

Suzana îi asculta înşirarea, cutremurată. Până atunci încă nu fusese în contact direct cu cineva care trăise urmările noii orânduiri. Grosso modo, ştia că moşierii au fost scoşi din averi, că cei ce făcuseră politică erau năpăstuiţi. Vladimir îi comunicase despre unele procese la care sentinţa era impusă din culise. Povestirea Luciei îi cutremură sufletul. Ce făcea ea, se întrebă? Se alăturase lor? O! Doamne! Poate Vladimir avea dreptate când îi înşira cele ce întâmpină la tribunal. Ea activa. Ieşise de sub clopotul de sticlă. Oare ieşise? Făcuse bine? Nu comitea vreun rău cuiva? Scria. Iată, trimisese la *Gazeta literară* reportajul despre seceta din Moldova. Seceta trecuse de mult, dar fenomenele aveau urmări. Oare îl vor publica? Nu-l vor găsi prea sentimental şi, în orice caz, depăşit? Altele se aflau pe eşichierul zilei. În cap circulau ideile, se ciocneau, se contraziceau. Ce trebuia să facă? Să se retragă în găoacea ei, să se uite la Lucia cum găteşte şi să-l aştepte pe Vladimir cu masa? Oh, nu, nu mai putea. Îi trebuia aer, şi acesta îl găsea în mediul în care o adusese viaţa. Nu era membră de partid. Rezistase tovarăşei Beti, care îi propusese să-şi ofere adeziunea. Dase un răspuns evaziv. Încă nu ştia bine unele lucruri. Orice sarcină i se da, o ducea la capăt cu entuziasm. Într-o zi avea să scrie o carte. După ce va cunoaşte economie politică, după ce va studia materialismul dialectic. Cum reuşise să alcătuiască această frază? Economie politică, materialism dialectic? Erau expresii auzite la şedinţe, citite în gazete, dar deocamdată neînţelese.

– Domnul e avocat. O să te ajute, spuse Suzana.

Fata suspină, parcă şi-ar fi scos inima din piept.

– Poate face ceva să-l scoată de acolo. Să-l pot vedea. Să-i duc vreun pachet. După ce iau leafa de la dumnea-voastră. Acum nu am nici un ban.

Suzana strâmbase uşor din buze. Îşi luase belea pe cap. Mai bine ar fi renunţat la ea. Se uită cu coada ochiului şi-i zări chipul chinuit, spălat de lacrimi.

– Nu mai plânge. Crede lumea că cine ştie ce ţi-am făcut.

*
* *

Ajunsă acasă, găsi în cutia de scrisori numărul din *Gazeta literară*. Toate gândurile i se împrăştiară. Domină doar unul, cel de nerăbdare. Lucia îi deschisese uşa, privind-o cu privirile exolftamice, puţin speriată. Nu ştia cum să-i intre în voie. În casa asta găsise adăpost.

Intră în dormitor şi se lăsă pe un scaun. Deschise *Gazeta* şi foiletă filele. Da, apăruse în sfârşit articolul ei, reportajul ei, scrisul ei. Într-o publicaţie prestigioasă. Obrajii i se înflăcărară. Sufletul se lumină, se exaltă. Nu, nu făcea nici o greşeală stăruind pe drumul ce-l apucase. De „emancipare ", îi şopti un gând. Nu, nu de emancipare. Era ceva mai mult. Ceva ce n-ar fi atins niciodată dacă nu veneau vremurile astea, se gândi. Vremuri ce răsturnaseră tot ceea ce era vechi şi invitau întreg poporul la zidirea a ceea ce era nou. Cam asta era. Nu era nimic subversiv, ceva care să jignească, să înduşmănеze aproapele, să o facă pe ea complice a unor fapte reprobabile. Faţă de cine? Faţă de neamul ei, faţă de Vlaşinii ei, faţă de seminţia aceea vitează din care se născuse? Erau lucruri, situaţii al căror mers nu-l pătrundea. Erau probleme de politică înaltă, spre care ea nu năzuia. Năzuia spre perspectiva iscată de această fierbere în care ea păşise şi începuse a-şi da seama de sine. Să înţeleagă că era o fiinţă ce nu depindea de nimeni decât

de ea însăşi, că putea trăi din munca ei, gândi pe voie. Reportajul, apărut pe două pagini, îi da o forţă uriaşă. Părea că umblă ceva prin trupul ei, căutând prin cotloane şi alungând din ele tot ceea ce era de prisos. În primul rând prejudecăţile. Voia să împărtăşească cuiva simţământul de fericire ce-l trăia. Îl căută pe Vladimir, care desigur se afla în birou. Şedea pe un fotoliu, îmbufnat, cu ceafa rezemată de spătar, cu ochii închişi.

– Vladimir, să-ţi arăt! zvâcni glasul ei, fluturând revista, făcând un pas spre dânsul.

Vladimir scutură capul. Chipul arăta mohorât, cu dungi de oboseală de-a lungul obrazului.

– M-ai pus pe drumuri, am bătut toate potecile Vlaşcei să-l caut pe popa al tău.

– Popa al meu? se miră Suzana. E tatăl Luciei.

– Ştiu, ştiu. Peste tot am fost privit ca un duşman. La comitetul provizoriu, la postul de jandarmi. Am fost luat drept un complice. Eşti membru de partid?, am fost întrebat.

– Poate era mai bine să mergi la canal. Trebuie să existe o evidenţă.

– Să mă mai duc şi acolo? Am eu destule belele pe cap. Cea mai mare eşti tu. Sunt de două ceasuri acasă şi te aştept în casa pustie, flămând, ostenit.

– Şi ce trebuia să fac, dacă mă găseai acasă? Să te hrănesc ca pe copii? Lucia avea totul pregătit. N-aveai decât să-i ceri.

– Să-i aud scâncelile?!

Suzana se uită la el cu un aer perplex. Milogeala lui Vladimir o dezgusta. Nu înţelegea neputinţa lui de a ajunge la o înţelegere a vremurilor în care trăia, părea totuşi ajuns la un echilibru cu care-şi ducea profesia mai departe, descâlcind durerile oamenilor, fapt ce o dezorienta. Se temea să-i audă teoriile care nu se potriveau cu ceea ce se petrecea în .jur. Orice început de dialog se sfârşea cu încordare. Părea că numai el are ochi să vadă bine, ea nu, părea că el

trage înapoi, în vreme ce ea trăgea înainte. Ce să-i mai arate revista?! Ce să-i mai relateze despre plenara lărgită la care luase parte, ba chiar vorbise.

Mâncară în tăcere, serviți de Lucia, care arunca priviri îndurerate spre Suzana, parcă vrând să citească în ochii ei. Vladimir mânca hulpav și se miră, în adevăr, de faptul că, fiindu-i atât de foame, o așteptase pe ea, să mănânce împreună. Se înduioșă doar o clipă, apoi acest simțământ „vechi" se împrăștie.

Stătu până târziu în birou, după ce Vladimir se întinsese în pat și scrise mult timp în Ceaslovul ei, înmulțindu-i filele. Eroul era un om înstărit, cu turme multe și păstori simbriași. Un om rău, aspru, care domina obștea. Scria, dar ceva nu-i plăcea. Cum să manevreze un sat întreg un asemenea peronaj care, dacă ar fi trăit acum, ar fi fost scos din avere și surghiunit?! Ce vremuri erau atunci când se gândise să așeze întâmplările în Ceaslovul ei? Se puteau ivi în acel timp istoric situații ca în ziua de azi? Putea obștea să stea plecată și supusă unui asemenea stăpân? Putea ea să-l cinstească pe un asemenea om, să-l asculte orbește?

Erau întrebări care se iveau și care încurcau mersul celor ce scria. Dar nu se oprea. Înșira înainte, clădind o lume păstorească, idilică, oameni împăcați cu soarta, o lume care simțea că „nu putea să fi fost astfel". Dar cum? Se ivise și o femeie care arăta o dragoste pătimașă acelui om falnic, dar viclean, care o robise cu patima lui. Cum să-i deslușească? Putea oare această Istină – așa o botezase – să se lase sugrumată de dragostea ei, de un om care până la urmă avea să se dovedească a fi ticălos? Nu știa. Nu știa s-o îndemne ce să facă. Nu știa, și scria înainte scene de dragoste petrecute prin poeni și la stâni, episoade ce nu se legau, dar îi plăcea să le înșire, sporind paginile Ceaslovului. Ideea, intenția, dorința de a scrie despre lacrimile și rănile Transilvaniei, despre pătimirile ei, se pierdeau. Nu știa cum să le țească, legând între ei oamenii pe

care îi descria, pentru a deveni un fundal dramatic, sau mai mult decât un fundal. Ceaslovul sta ca o povară pe inima ei. Nu putea renunţa la el, dar nici aşa nu putea merge la nesfârşit, să îngrămădească file peste file, fără nici o finalitate. Erau perioade lungi în care gândul la personajele iscate de ea se pierdea cu totul, înecate ca într-un mâl din care credea că în veci nu se vor mai ivi la suprafaţă. Uneori le uita cu desăvârşire, dar ele nu piereau din inima ei. Trăiau în subconştientul ei, se zideau în fel şi chip şi ţâşneau la viaţă, ca în seara asta, când înşira ca în transă pagini peste pagini, într-o voluptuoasă stare, având conştiinţa că „lucrează". Odată şi odată va găsi cheia cu care să organizeze imensul material ce îngroşa Ceaslovul. Oare Şolohov să se fi căznit aşa cu epopeea lui? Oare Axinia, Melehov şi toţi ceilalţi, să se fi născut tot atât de greu precum se nasc personajele ei? Nu numai ei, ca personaje, ci vremea lor. Nu, nu era similitudine. Şolohov trăise în acele vremuri despre care scrisese. Deschisese ochii şi văzuse. Închipuirea lui a fost ajutată de ceea ce trăise el însuşi. Dacă era aşa, ce mai putea ea scrie? Să deschidă ochii şi să privească în jur. Să scrie despre ceea ce vedea. Strada plină de gloate, mitinguri, glasuri ce vibrau în megafoane, baia copiilor din bazinele murdare de la încrucişarea străzilor. Procesul politicienilor? Ar fi ieşit o înşirare de situţii care nu ştia spre ce avea să ducă. Va trebui să citească. Să cunoască epoca ce-o interesa. Căci, chiar dacă Vlaşini era un sat cu oameni ce o impresionase adânc, viaţa lor actuală nu înfăţişa altceva decât viaţa nouă cu prefacerile ei. N-o atrăgea. Trebuia să găsească epoca istorică în care să-şi aşeze eroii. Cum? Când? Nu ştia. Oftă ostenită şi se ridică de la birou, frecându-şi ochii. Când vru să stingă lampa, o zări pe Lucia în pragul uşii. Când pătrunsese în încăpere? N-o auzise.

– Doamnă, vă rog să-mi spuneţi ce veşti a adus domnul.

Suzana închise călimara cu capacul şi strânse Ceaslovul.

– N-a dat de urma lui. Nimeni n-a vrut să-i dea o mână de ajutor. Ba l-au şi bănuit. E foarte greu, Lucia, să te interesezi astăzi de cineva care se află la canal.

Fata suspină.

– Ştiu, ştiu. Dar tata se stinge dacă nu află ceva despre mine. Mă iubea. Sunt singurul copil care i-a mai rămas. Trei feciori, fraţii mei, au murit în război.

Cuvintele intrau în inima Suzanei ca acele. Aici, înaintea ei, se petrecea o dramă, în vreme ce ea alerga după drame petrecute în adâncul veacurilor.

– Linişteşte-te, spuse, făcând un pas spre ea. Mă voi ocupa eu de treaba asta. Voi şti unde să merg ca să aflu ceva. La nevoie, merg cu tine la canal.

Fata căscă ochii, gura i se deschise mare ca o văgăună şi limba roşie tremură în adâncul ei.

– Am să-ţi avansez bani pentru dantură. Nu poţi merge aşa la el. S-ar amărî. E destul de amărât acolo, spuse cu un simţământ de înduioşare nemaitrăit până atunci. Nici nu ştiuse că sălăşluieşte într-însa asemenea simţire. Nu se înduioşase în viaţa ei decât de pruncul smuls din matrice. Apoi, învolburata viaţă lipsită de griji nu-i mai oferise prilej. Cel mult să se înduioşeze de ea însăşi. Ceea ce detesta. Acolo, în Moldova, nu fusese înduioşare. Ce simţise privind acele fiinţe, cu pielea neagră de foame, întinse pe rogojini, cu trupurile – schelete vii, fusese o uriaşă mirare că poate exista pe lume o asemenea ticăloasă lipsă de hrană.

Acum, chipul schimonosit de nădejde al Luciei o înduioşă. Făgăduise ceva, rostind o frază pornită înainte de a se gândi, ţâşnită din sinea ei, în care sălăşluia ceva care mereu i-o lua înainte. Va încerca, va tatona, va cere ajutor să ajungă acolo de unde putea afla soarta omului.

CARTEA A CINCEA

După plecarea lui Trifan la Teaca, Claudia respirase. Povara lui îi ajunsese până la gât. Chiar şi acum, când nu mai era nimic, se simţea stăpânul casei, al ei, al mamei sale. După ce n-avea slujbă, n-aducea nici un ban în casă, care se susţinea din te miri ce, la început, din costumele ce le vânduse Emilia şi alte lucruri care le aparţineau. Ascunsese, ca şi mama ei, ceea ce i se păruse a fi mai de preţ. Lada o dusese la prietena ei Aristiţa. Trifan nu ştia de ea. Elveţianca primea pachete pe care le negustorea: ciorapi, faimoşi ciorapi de nylon, cafea, ciocolată, bluze, chiar şi rochii, lucruri de toaletă. Toate treceau prin mâna ei, şi din a ei, în a prietenelor, fiecare dijmuia, rămânând însă un rest şi elveţiencei. Toni, un tânăr fost şi el cineva odată, acum normator la o fabrică, îi trăgea clopotele. Îl putea, în sfârşit, primi în voie în casă, fără a se teme de nimeni. Elveţianca era discretă, lipsea destule ore, nu se ştia unde. Nu-i mai ticăia inima că Trifan poate da peste ei. Relaţia cu Brutus căpătase caracterul unei căsnicii care se târăşte. La început, fusese o siluire pe care n-avea s-o uite. Îl legase pe Brutus pentru viaţă de ea. În adâncul ei exista ceva la care numai el ajungea, fapt care-i dase o putere asupra lui.

Emilia o certă pentru că întinsese coarda. Iată, treceau luni peste luni şi Brutus nu-şi făcea apariţia. Nu-şi da seama Claudia ce se putea întâmpla? Nu, nu-şi da seama. Trăia ca o pasăre în vânt, fără să se ocupe de nimic,

circulând, dând din plisc, împreună cu grupul ei de tineri care bârfeau, aşteptând sosirea americanilor, sosire în care credeau fără clintire. Ştia ce putere deţinea asupra lui Brutus. Ameninţări mai înghiţise ea, dar până la urmă revenea în bârlogul lui. Ştia că Brutus avea nostalgia acestui bârlog, acum degradat, dar totuşi într-o stare mai bună decât al unora aflaţi în grupul ei. Într-o zi, sunase un inspector de la spaţiu, să controleze persoanele care deţineau dreptul să locuiască în apartament, să verifice ocupaţia pe care o aveau. Se bâlbâise, spunând că scriitorul Trifan Brutus avea contractul casei, că lipseşte din oraş, că doar el putea lămuri cum stau lucrurile. Va trece el însuşi la I.L.L. Auzind că e vorba de un scriitor, inspectorul se arătă binevoitor. Se uită la spaţiul larg al holului, al sufrageriei, al uşilor ce dădeau în el. „Aici locuieşte o cetăţeancă elveţiană. Aici un student, aici e camera mea, aici..." Oftase uşurată când îl văzu plecând. Pentru moment scăpase. Se alarmă din nou când după câteva zile, lenevind în pat, cuprinzând cu ochii holul larg cu uşile deschise, auzi paşi şi văzu trecând spre coridorul ce ducea la baie, o tânără. Era îmbrăcată în chiloţi scurţi şi purta un prosop pe umărul gol. Păşea în vârful picioarelor, cu părul zbârlit, cu sânii liberi tremurând la fiecare pas. Se ridică dintre perne, uimită. Ce mai era şi asta? Fata dispăru şi Claudia se ridică din pat într-o mânie fără margini. Zări uşa dinspre bucătărie deschisă şi înţelese că Florin, acest nesuferit nepot al lui Brutus, adusese o femeie. Se repezi în odaia lui aşa cum se afla, în cămaşa de noapte transparentă. Florin o privi echivoc, întrebând-o dacă asta este ultima toaletă care se poartă?! Tremurând de furie, părăsi fosta odaie de serviciu şi se repezi la baie. Uşa nu era încuiată. Găsi sub duş o tânără, care o privi veselă, arătând un trup adolescentin, fără a se grăbi să-l acopere cu ceva.

– Ieşi! strigă la ea. Să ieşi imediat din casa mea. Cum îndrăzneşti să faci baie în baia mea?

Fata o privi cu insolenţă. Închise robinetul şi apucă prosopul din cui, începând să se şteargă. Dar nimerise prosopul Claudiei. Aceasta se repezi la ea şi i-l smulse.

– Ieşi îndată, strigă, altfel îţi pun mâna în păr.

Răsăriseră în placida Claudia reminescenţele temperamentoasei sale mame, care în tinereţea ei se lupta cu slujnicile, scărmănându-se reciproc. Fata începu să ţipe.

– Florin! Florin! striga cât o ţinea gura.

Tânărul sosi, privi spectacolul ce-l dădeau cele două femei, mai mult dezbrăcate. Prin ochi îi trecură scântei amuzate, care semănau cu cele ale unchiului său în scena petrecută la Braşov.

– Ho! spuse rural, ridicând palmele. Ce ai cu ea? o întrebă pe Claudia. E nevasta mea. Are dreptul să se spele. A venit de la lucru. Lucru de noapte, nu zace ca o trântoră.

Claudia simţi că se sufocă. Tonul cu care îndrăznea să-i vorbească acest Florin, impus în casă cu forţa de Brutus, îi luă minţile. Un derbedeu care îşi zicea student. Cum îndrăznea? Era prea mult pentru ea. Trebuia să vină Brutus, să facă ordine. Dădu o telegramă pe care o iscăli cu numele Emiliei. Textul era alarmant şi implorator.

Trifan atâta aşteptase. O telegramă. E drept, nu de la Emilia, ci de la soţia Meşterului, dar era bună şi asta. Era chemat în capitală. Asta era important. Telegrama rupse inerţia în care trăise, apatia în care se scufundase, părându-i-se capitala la mii de kilometri depărtare. Gata, pleca. În câteva ceasuri ajungea în oraşul acela în care îşi petrecuse anii cei mai buni, cu suişuri şi coborâşuri. Nu va trage la Mira. Se săturase de încăperea ei strâmtă, de zbârnâitul frezei, de întrebările ei, când avea să legalizeze situaţia dintre dânşii.

Simţi bucurie intrând în apartament. Totul era cum fusese înainte de plecare. Camera lui i se păru primitoare. Caloriferele erau fierbinţi, aerul curat. Patul lui, aşternut.

– Cine-i fata? îl întrebă pe Florin.

– Cine să fie! O tovarăşe. Un bun al poporului. Lucrează la Apaca. E în brigada de tineret. Are talent. Vrea să intre la teatru.

– Şi până atunci te zbengui cu ea. Încă nu ţi-ai terminat studiile. Mi-am luat un angajament – cum se spune astăzi – faţă de taică-tău, Dumnezeu să-l ierte, să am grija ta.

Florin râse mânzeşte.

– Toate sunt trecătoare, nene Brutus. Şi fata asta e trecătoare. Ce vrei, să mă duc cu ea în Cişmigiu?

– Bine, înţeleg, dar nu mai intra în apartament. Claudia vrea să pună lacăt la uşă.

– Spune-i nebunei că nu-i nevoie. Fata are cameră la cămin. Are şi duş. Mă mai duc şi eu la ea, numai că dorm cinci într-o cameră. Trebuie făcut un program. Aici, era mai simplu.

Brutus îl privi sever, dar expresia asta nu-l prindea. Îl mângâie pe creştet cu palma lui lată.

– Acomodează-te. Şi eu să mă acomodez.

– Nene Brutus, eu am trecut de faza asta. Sunt cu un picior în comunism. Fata are stare la părinţi. Mai primeşte câte o costiţă de porc, o bucată de brânză. Nu mă paşte foamea.

Brutus se avântă în problema apartamentului ca într-o luptă pe viaţă şi pe moarte. Ştiu să-l bolmojească pe inspector, pe care-l pofti să ciocnească cu el un pahar de vin adus de la părinţii Mirei. Claudia era fiica lui, spuse cu voioşie, adică a nevestei, ceea ce-i totuna. Dacă ai petrecut o viaţă cu o femeie care ţi-a fost nevastă, tot nevastă rămâne şi după ce nu-ţi mai este, spuse într-un fel care-l făcu pe inspector să râdă cu gura până la urechi. Teoria pe care o făcea acest bărbat falnic, care fusese mare grangur o dată, îl încânta. Avea haz. Îi plăcea şi vinul, era curat, nu făcut din aşchii de lemn. Îi mergea la inimă.

*
* *

După întoarcerea lui în Bucureşti, Brutus fu cu totul debusolat. Era ca o piesă ce nu-şi găseşte loc în nici un lăcaş. Acasă nu mai avea linişte. Claudia descoperise că din dulapul aflat în vestibului încăpător, în care erau încuiate hainele fostului ei soţ, uniforme şi îmbrăcăminte civilă, dispăruse un pantalon. Când să plece la căsătoria cu Mira, ochii Claudiei căzură asupra lui....

– Brutus, să dai jos pantalonii! Cum ai îndrăznit să descui dulapul? îl admonestase cu vocea ei decolorată, dar acum stridentă.

– Stai la locul tău, fată, îi ripostase calm Brutus. De ce să-i mănânce moliile, când ai mei s-au rupt.

– Nu mă interesează ce s-a întâmplat cu pantalonii dumitale. Pe ăştia să-i dai jos îndată.

Brutus se uită la Claudia ca la o harpie necunoscută.

– Îi păstrezi pentru vreun iubit? întrebă hohotind într-un râs dispreţuitor.

– Da, da, da, repetă Claudia ofensată. Te rog să-i dai jos.

– Şi dacă nu-i dau?

– Îi smulg eu de pe tine.

Brutus căscă gura, ochii, cu o mirare ce-i schimonosi figura. Asemenea ameninţare n-o putea înghiţi. Îndrăzneala Claudiei avea un suport. Urmărea ea ceva. Era susţinută poate chiar de vreun prezumtiv curtezan. Căuta nu o ceartă, ci o dislocare a lui din casa aceea? Acum, după ce aranjase cu I. L.L.

Umplut de mânie, începu să-şi desfacă cureaua.

– Poftim, ia-i. Dăruieşte-i cui vrei. Vei plânge amarnic pentru asta.

În chip ostentantiv, conştient că creează o situaţie comică, tragicomică, lepădă pantalonii şi-i lăsă pe jos.

– Îmbracă-ţi amantul, îi spuse. Din clipa asta, am luat mâna de pe tine.

Se întoarse în camera lui, îmbrăcă pantalonii lui vechi. În dreptul genunchilor, dunga prea mult arsă de călcatul aproape zilnic crăpase. Stofa se mâncase, o gaură apreciabilă se iscase, prin care-şi vârî degetul. Ce trebuia să facă? Nu putea sta închis în casa asta, în care Claudia îl jignise. Îndrăznise să-l jignească cum nimeni nu mai făcuse în viaţa lui. Aşa? Îl credea un om sfârşit? Îi va arăta că nu e. Ba dimpotrivă, o va face să-şi muşte degetele când va afla că s-a însurat. Că chiar azi va deveni soţul Mirei, sperietoare permanentă a ei şi a Emiliei. Va intra în bani. Îşi va face un costum nou, va părăsi cârciuma sordidă şi va reîncepe să meargă la Athenée Palace, să-şi bea cafeluţa la ora 11. Se va întâlni cu oamenii zilei, artişti, scriitori. Acolo îşi dusese veacul zeci de ani, acolo va reveni, săltând peste linia de plutire în care se afla.

Nu se va lăsa manevrat de întâmplarea asta pentru a nu îndeplini astăzi ceea ce îşi pusese în gând – căsătoria lui cu Mira. Trăia într-o lume în care totul era posibil. Pe stradă umblau destui oameni jerpeliţi şi nu se prăpădea lumea. Zări bunda lui agăţată în cui. Se lumină la faţă. Iată, exista o soluţie. Îmbrăcă bunda, poalele acopereau ruptura. Arăta foarte bine îmbrăcat pentru o mireasă tomnatecă. Era vară, era cald, se vor mira trecătorii că văd un ins îmbrăcat ca iarna. N-au decât să se mire.

Când îl văzu Mira, îşi făcu cruce. Brutus desfăcu pulpanele şi-i arăta gaura, cu o expresie care-i solicita milă.

– Nu te mâhni, spuse. Terminăm treaba de aici şi mergem să-ţi cumperi un pantalon nou.

– Un costum întreg, spuse Brutus.

– Un costum întreg, repetă Mira, şi intrară în sala unde aşteptau vreo 20 de viitori întemeietori de familii.

Oficierea se făcu cu toptanul. Nu individual. Colectiv. Era unul din principiile socialiste aplicate şi în materie de căsătorii.

Stătu la Mira două zile. Îi zbârnâi în urechi freza, ascultă de după paravan conversaţiile cu pacienţii ardeleni. Simţea că i se umflă capul, că n-are aer. Trebuia să iasă din odaia asta, care nu ştiai ce este. Rătăci pe străzi. Purta în spinare bunda îmblănită, în duşmănie. Mira n-avusese vreme să meargă cu el la vreun magazin, aşa că-i puse în mână banii necesari pentru cumpărarea costumului. Primul drum îl făcu la Athenée, unde tot domnul Papacostea, mutat de la restaurantul Ursu, desfiinţat, îl primi cu plecăciuni. Nu se miră de paltonul nepotrivit în acel sezon. Nu se mai mira de nimic. Sub ochii lui evoluaseră personalităţi de toate soiurile. Brutus îşi dezbrăcă bunda şi o aşeză pe scaunul de alături. Nu era nici o catastrofă. Alţii ca el se aflau în închisori, alţii portari la cine ştie ce fabrici. Clipi de două ori, apoi îl întrebă ce doreşte să servească.

– Te las pe dumneata să alegi. Ca pe vremuri.

– Prea bine, spuse acesta, şi dispăru.

Petrecu câteva ceasuri delicioase. Se simţea el, cel de mai înainte cu mulţi ani, în mediul acesta, cel mai plăcut pentru el, în faţa unui pahar de Sauvignon, învăluit în fumul unei ţigări aprinse de picolo. Nu juca un rol, sau dacă-l juca, era propriul lui rol, în care se simţea bine. Treceau pe lângă el unele persoane care-l salutau. Erau chiar din tagma la care râvnea. L-a jignit, bestia. Credea că era un om mort?! Nu. Era un leu, care ştia să muşte – fierbeau gândurile sub frunte, Marx are dreptate, îşi spuse, sorbind din pahar. Starea materială e baza conştiinţei. Iată, acum gândea altfel de cum gândise cu două zile înainte. I-a dat un statut social râvnit. S-a achitat. Nu l-a câştigat la belciuge. Ce-i trecuse prin minte? Să părăsească apartamentul? Odaia lui, în care era stăpân? Confortul ce-l avea acolo? În casa aceea avea drepturi vechi. Îi va arăta Claudiei cine este el. Va veni ceasul acela. Jignirea suferită, o va plăti. Se lăsă pe spate şi, prin perdelele albe, contempla lumea ce trecea pe trotuar. Inhală mirosul ce

plutea în văzduhul restaurantului şi privi cu simpatie pe toţi cei ce se aflau acolo. Nu se va întoarce la Mira, care-i va cere socoteală ce a făcut cu banii pentru costum. Acesta îl va plăti directorul Fondului. Va merge acasă la „el", va scotoci prin dulapul lui Florin. Îi dăduse odată nişte pantaloni vechi, să-i dea la strâmtat. Nu credea că i-a dat.

Ieşi din restaurant cu o dispoziţie de aur. Toată viaţa se prezenta altfel acum când prânzise bine, când găsise calea ce trebuia urmată şi care până în dimineaţa asta dispăruse sub mărăcini.

– O bag în aia a mă-si pe Claudia, murmură urcând cu liftul. Ea crede că mi-a făcut vânt. Ei bine, se înşală. Vârî cheia în uşă şi răsuci. I se păru că aude o vânzoleală înapoia tăbliilor de lemn. Mai răsuci o dată şi deschise. Intră în vestibulul larg. Vânzoleala se amplificase. Încordă privirile care se strecurară prin perdelele ce acopereau geamurile uşii care dădeau spre hol. Zări silueta Claudiei, zări silueta unui bărbat dispărând spre bucătărie.

– Ei! Fir-ar a naibii de muiere, şuieră. De asta ai vrut să plec. Să-ţi poţi aduce drăguţul!

Apăsă clanţa şi pătrunse în încăpere. Era goală. Se îndreptă spre bucătărie, dădu de Claudia îmbrăcată sumar, tocmai închidea uşa spre scara de serviciu. Se repezi înainte, o înlătură cu un gest brusc şi deschise uşa. Nu era nimeni, dar în urechi răsunară nişte paşi care coborau în fugă.

– Ţi-o coc eu, aruncă spre ea vorbele, parcă ar fi fost cea mai grea înjurătură, şi se îndreptă spre camera lui.

Plenara lărgită la care luase parte îi răscolise fiinţa. O mână nevăzută îl frământase pe dinăuntru, scoţând din cotloane simţiri şi gânduri ostenite, ce trăgeau să moară. Umblau acum prin el ca o vijelie. Mii de idei alergau sub fruntea lui ca la o cursă de cai de rasă. Cu toate că de abia se căsătorise, actul acesta nu-l împovăra. Dimpotrivă, îl scăpase de o greutate. Mira nu voise altceva decât atât. Între ei se stabilise o înţelegere. Oricând ar fi voit, era liber

să ceară divorţul. Desigur, Mira, cunoscându-l, ştia că n-o va face, Brutus târând după el situaţiile ce le crea şi de care voia să scape fără însă a acţiona.

Se simţea uşor despovărat de puterea Claudiei. Deci îşi găsise „pe unul". Să fie sănătoasă. Pe el nu-l mai interesau femeile. Pe el îl interesau „ideile". Dacă astea veneau de la ele, cu atât mai bine. Iată, la plenara aceea intrase în atenţia lui una, una cu cozi împletite în jurul capului, cu un glas uşor răguşit, cu o melodioasă exprimare. Era îmbrăcată, s-ar fi putut spune, elegant. O! n-avea batic. Profilul pe care îl admirase se lipise de retina lui şi făcu să vibreze în el interesul pe care-l credea mort. Cine era? O activistă încrâncenată, o femeie care pornise să îndrepte lumea? Nu părea. Mai curând îi venea să se întrebe ce căuta ea în acest mediu. Şi când spuse mediu, se gândise la cei ce-l înconjurau. Nu, ea nu era în căutarea unui „câmp al muncii". Ea şedea în rândul întâi, între cei ce-şi câştigaseră dreptul de a lua loc acolo.

Numele ei, Suzana, i se zbătu sub frunte câteva zile. Fără a fi conştient, se prelucrau în forul lui interior nişte date, nişte posibilităţi, nişte doriri care îi dădeau o stare de dulce tulburare. Parcă se afla în preajma unui eveniment ce trebuia să vină. Trăia o stare „vie", parcă rădăcini gata să se usuce reînviaseră. Parcă prin căsătoria cu Mira ieşise dintr-o închisoare. Claudia nu-l preocupa. Ştia că ea ştie că a fost robit ei, prin acel act petrecut la Budapesta, în plină adolescenţă, dar de mult nu mai arătase interes pentru ea. E drept, îl scurma gelozia gândindu-se la manevrele ei. Altceva visa el. O prietenie amoroasă, ca acelea descrise de Laclos. Femei cu care să poată face un schimb de inteligenţă, de sensibilitate, care prin preocuparea lor să schimbe văzduhul în miresme cereşti. Unde să găseşti? Pieriseră toate. Şi iată, apăruse una. Suzana. Zile întregi se lăsase stăpânit de ea, atribuindu-i calităţi pe care toată viaţa dorise să le aibă o femeie. Ce-ar fi să meargă la cenaclu?

S-o vadă în atmosfera casei ei. Va întâlni acolo oameni elevaţi, care-l vor smulge dintre cei pe care îi frecventa, e drept, utili, săritori la nevoie, dar şi plictisitori după o vreme. Era unul dintre aceştia, un fost contabil la fabrica lui Matusian. Îi ceruse împrumut o sumă importantă. Cum să nu-l ajute pe fostul director general? Lucrurile se întâmplaseră la început. De atunci trecuseră ani buni şi Brutus îl tot ducea cu „cartea" lui, care va fi o lovitură. În ultima vreme, omul devenise agresiv. Nu, nu mai credea nici o vorbă din cele ce spunea. Ameninţa că se va duce la Uniune şi va arăta toată tărăşenia. Numai asta mai trebuia, să-l discrediteze acolo unde începuse a fi stimat şi avansurile onorate. Oricât de strălucitoare erau perspectivele pe care i le flutura, omul nu mai avea răbdare.

Ca într-o cufundare într-o apă curată se revărsa într-însul gândul la Suzana.

*
* *

Şedinţele acelui aşa-zis cenaclu, Suzana le suspendase pentru toamnă. Scriitorii se împrăştiaseră care unde. Unii la casa de creaţie de la Sinaia, alţii la casa de creaţie de la Bălceşti, puse la dispoziţia celor ce dovediseră speranţe, fără nici o cheltuială personală. Era un segment de rai comunist. Casă, masă gratuită, ambianţă elevată, un comunism pentru care ei trebuia să scrie, să-l înfăptuiască în viitor pentru toată tagma poporului. Cum să nu fii alături de cei care făgăduiau pentru toţi o asemenea viaţă?

Se gândise şi Suzana să solicite o cameră pentru un răstimp. Ar fi dobândit-o în urma celor câteva publicări şi prin faptul că pusese casa sa la dispoziţie pentru întâlniri între oameni neutri şi alţii simpatizanţi sau chiar membri de partid. Se afla între aceştia un tânăr maior, prea tânăr pentru gradul ce-l avea. Faptul acesta se explica din pricină

că făcea parte din Divizia Tudor Vladimirescu. Venise îmbrăcat în uniformă. Un fior trecuse prin toţi cei se aflau în biroul lui Vladimir, aşezaţi pe scaune. Cine era? Un comunist, desigur, trimis anume să vadă, să raporteze. Tânărul se aşeză tăcut pe un scaun şi ascultă cele ce se citeau şi discuţiile ce urmară. Nu rostise o vorbă, nici atunci nici mai târziu. Începuse să vină fără uniformă. Era de statură scundă, cu un cap mare, cu obraz de mongol. Ochii erau traşi spre tâmple şi părul ca păcura era uşor răvăşit. Intra tăcut, şedea tăcut şi pleca tăcut, stârnind întrebări pe care nici unul din cei prezenţi nu le rostea. Suzana nu-şi făcu nici o problemă. Ea nu era membră de partid, ea nu era împotriva partidului, era o veleitară în realizarea ei într-un fel. În cele ale scrisului, singurul lucru care i se părea că-l poate râvni. Cenaclul era departe de a se asemăna cu unul ce existase înainte de război şi despre care auzise, condus de o autoritate critică, de o personalitate culturală, de mult dispărută, pe care scriitorii adevăraţi o regretau. Se simţea cuprinsă de o mulţumire cu totul lipsită de infatuare şi sporise încrederea în ea. Avea nevoie de acest spor de încredere pentru a face faţă presiunilor lui Vladimir, care devenise irascibil şi ironic, luând-o peste picior, minimalizând năzuinţele ei.

– Feministo! îi spunea, dorind s-o jignească. „Tovarăşă" feministă.

Suzana nu-i răspundea. A duce o conversaţie în care să explice ceea ce credea ea, era inutil.

Era într-o după-amiază caldă. Storurile erau lăsate, împiedicând să intre razele fierbinţi ale soarelui. În casă era linişte. Vladimir lipsea din oraş, Lucia trebăluia pe la bucătărie. Peste două zile urma să plece la Sinaia, la casa de creaţie instalată în fostul castel regal Pelişor. Aprobarea primită îi da un simţământ de încredere, chiar de mândrie. Deci se luase seama de dânsa, în tagma scriitorilor. Avea o

oarecare emoţie la gândul că va trăi într-un climat elevat, între viitorii „colegi", între cei ce puneau umărul la noua cultură a ţării.

Soneria sună şi auzi paşii Luciei îndreptându-se spre uşa de la intrare. După câteva clipe, uşa biroului se deschise şi în prag răsări un bărbat necunoscut.

Suzana se uită la el şi, înainte de a rosti vreun cuvânt, noul sosit spuse, înclinându-se uşor:

– Îngăduiţi-mi, stimată coniţă, să iau parte la cenaclul dumneavoastră. Mă numesc Brutus Trifan.

Suzana simţi că paralizează. Da, acest simţământ îi cuprinse trupul. Intrarea în casa ei a acelui domn de la plenara lărgită îi slei sângele în trup, căci îndată gândul ce-i trecuse prin minte atunci, ca un fulger, şi se stinsese tot atât de repede, anume că pentru acest om l-ar părăsi pe Vladimir, răsări limpede, strălucitor, ca un obiect de preţ, scos dintr-o baie care înlăturase rugina.

– Cenaclul nu are loc astăzi. S-a suspendat până la toamnă, spuse cu bunăvoinţă, cuprinsă de teamă că domnul acesta cu înfăţişare din alte vremuri avea să se întoarcă şi să dispară.

Trifan înaintă păşind larg, elegant, şi depuse pe colţul biroului pe lângă care trecu în drum spre Suzana mapa fără de care nu ieşea în oraş.

– Mă scuzaţi. N-am ştiut că cenaclul a luat vacanţă, spuse privind-o drept în ochi. Dar mă bucur enorm că v-am găsit singură.

Suzana ridică sprâncenele, mirată, apoi zâmbi.

– Luaţi loc, spuse, dacă tot aţi venit, şi-i arătă cu mâna un fotoliu.

Trifan se aşeză, cu picioarele ţinute lejer, mişcate elegant, cu trupul nestânjenit, parcă în fotoliul acela s-ar fi odihnit mereu.

– Ştiţi, aseară vorbeam cu Meşterul... începu el. Tocmai citise reportajul dumneavoastră din *Gazeta*

literară. Îi citisem şi eu. Impresionant. I-a plăcut şi Meşterului, pe care-l vizitez adeseori. Este cel mai mare scriitor al nostru.

Înşira cu glasul plin de sonoritate, cu o tonalitate mlădioasă, dar virilă, dovedind ştiinţa nuanţelor, a insinuării, a unei plăcute melodii ce-ţi izbeşte timpanul. Se folosea de relatarea privind pe marele Zimbru ca de o carte de vizită care certifica starea, situaţia, onorabilitatea lui. Nu putea fi confundat cu „alţii", cu acei mărunţei între care îl văzuse acolo, la plenară, şi care uşor puteau fi numiţi o pleavă. Suzana se aşează pe scaun şi parcă sta stânjenită pe el, ca şi cum nu s-ar fi aflat în propria ei casă. Părea că se teme să nu fie surprinsă cu acest străin, cu toate că ştia că Vladimir lipseşte din oraş şi că Lucia nu va apărea până nu va suna.

– Scrieţi? reuşi să-l întrebe, şi întrebarea i se păru stupidă.

– Încerc. Meşterul mă încurajează. Sunt un vechi condeier de proză scurtă. Acum scriu un roman. Un roman de epocă. Dacă aţi avea timp, poate mi-aţi îngădui să vă citesc câteva pagini. Cele ce i le-am citit Meşterului aseară.

Suzana hârâi uşor din gât. Părea că o lăsase glasul. Figura domnului ce-l avea în faţa ei venea parcă de undeva de departe. Privirea lui pornea din ochii uşor încercănaţi. Buzele frumos modelate şi vibrante, glasul cu un diapazon pătrunzător, eleganţa pe care pronunţa fraza, în care se legăna pe unde nevăzute o anumită tonalitate ce-o trimitea undeva spre regiunea în care văzuse lumina zilei, îi aducea aminte de cineva care flutura în memorie, fără a se fixa şi a se clasifica.

– Poate nu sunt persoana cea mai potrivită să vă asculte. Mă aflu şi eu la început, spuse stăpânindu-şi emoţia.

– Nu, nu, protestă Trifan. Aţi expus cu atâta măiestrie literară situaţia din Moldova năpăstuită. Chiar aşa s-a

pronunţat şi Meşterul. Nimănui nu i-aş cere să accepte să-i citesc din cele ce scriu decât Meşterului. Acum dumneavoastră. Sunteţi o doamnă plină de har.

Suzana îl ascultă mută. Cele ce auzea îi mângâiau urechile. De ani nu mai auzise asemenea aleasă vorbire, plină de preţuire şi chiar încântare. Părea că se află în alt timp, într-un salon din vremuri trecute, la o plăcută conversaţie cu un distins bărbat. Unde îl mai văzuse?

– Poftim, spuse zâmbind stânjenit, făcând o mişcare cu mâna, uşor ameţită de felul de exprimare al lui Brutus. Acesta se ridică, spunând: „îmi permiteţi", şi se îndreptă spre birou. Luă de pe marginea lui mapa lăsată acolo, se roti într-o mişcare degajată şi se reaşeză în fotoliu. Aşeză mapa pe măsuţa dintre ei, apoi scoase o ţigară şi se uită împrejur. Suzana împinse spre el scrumiera.

– Dar n-am chibrit, spuse Trifan, cu un fel de haz, sclipindu-i privirile.

– Vă aduc îndată, rosti Suzana dispărând. Nu sunase să vină Lucia. Simţea că-i trebuie un moment de respiro, ca să-şi revină dintr-o stare plină de inedit. Aceea de a se afla singură în casă cu omul pentru care l-ar fi părăsit pe Vladimir! Inima îi bătea în tâmple. Se linişti şi deschise uşa spre bucătărie.

– De ce i-ai dat drumul? o certă pe Lucia. Nu ştiai că azi nu mai vine nimeni?

– Am ştiut, coniţă, dar domnul a spus că-l aşteptaţi. Nu adăugă că se lăsase sedusă de felul în care i se adresase şi de mângâierea ce-o primise creştetul ei pe care se abătu palma lui mare.

Îl găsi în picioare, contemplând cărţile din bibliotecă.

– Volume juridice. Impresionante.

– Da, soţul meu este avocat. Avocat de timpuri noi. A avut o epocă merituoasă. Când exista curtea cu juri.

– Domnul Vladimir Isbăşescu? întrebă Brutus cu surpriză în glas.

– Da, aşa îl cheamă. L-aţi cunoscut?

– Ha! Ha! Ha! începu să râdă, făcând să vibreze aerul împrejur, desfăcând braţele, luminându-i-se privirea. Coniţă dragă, suntem cunoştinţe vechi. Da, da, nu numai cu soţul dumneavoastră, dar şi cu dumneavoastră. Nu v-am acordat pe vremea secetei câteva milioane pentru C.A.R.S.!? N-am dansat împreună câteva tangouri la Ursul? De mult. Înaintea războiului.

Suzana se lăsă pe fotoliu. Surpriza era atât de neaşteptată, încât pieptul îi zvâcnea de sânge. Deodată, paravanul convenţional dintre ea şi el se topi. Deodată, conversaţia care îşi căuta un vad se înşiră în captivante volute.

– Ce rochie frumoasă purtaţi atunci. Şi un evantai!

Suzana închise ochii. Da, în seara aceeea dinaintea războiului fusese fericită, fusese frumoasă, dansase cu bărbatul acesta plictisit de apariţia unei neveste gălăgioase. Trecuse atunci peste el cu privirile, într-o încântătoare stare ce venea din acel prunc ce zăcea în ea şi pe care credea că-l salvase. Vladimir, în acea seară, fusese totul pentru ea. Tatăl copilaşului a cărui viaţă o dobândise de la el. Acea seară minunată, care mai apoi se sfârşise tragic. Bestial. Da, îşi amintea de tot. Gândul din memoria ei răzbise la suprafaţă. Acest domn, pe atunci un mare domn, o primise ca pe o mare doamnă şi-i semnase un cec pentru oropsiţii din Moldova. Cum de ajunsese între acei aflaţi în fundul sălii, la plenara aceea? Cum de umbla cu o mapă cu foi cine ştie cum mâzgălite, şi venise să-i ceară opinia ei? A marelui Meşter, da, dar a ei? Cum se pot degrada asemenea oameni care au însemnat ceva în lumea asta, îi trecu prin minte. Da, degrada, căci acum văzu că hainele lui Trifan erau răspurtate, că marginea de la manşetă era uzată. E drept, erau impecabil călcate, impecabil de curată era şi cămaşa ce-o purta. Înţelese că nu se lăsa. Lupta să stea la suprafaţă.

– Aveţi dreptate. Acum îmi amintesc şi eu. Alte vremuri.

– Se vor întoarce într-o zi, coniţă. Eu nu-mi pierd nădejdea.

– Credeţi?

– Avem prieteni pe mapamondul acesta.

– Aţi uitat să vă aprindeţi ţigara.

– Da, făcu Trifan ţinând ţigara între degete. Prelungesc plăcerea fumatului, nefumând. Contemplând ţigara. O fumez după ce îmi veţi fi permis să vă citesc.

– Vă rog, spuse Suzana, vorbind ca în transă. Era cu totul captată de prezenţa lui, care adusese un aer proaspăt într-un văzduh stătut.

După ce citi, rămase cu mapa desfăcută pe genunchi. Sta acum obidit, parcă aşteptând o sentinţă, cu ţigara neaprinsă între degete, cu fruntea uşor încruntată, ca într-o spăşire.

– Admirabil, exclamă Suzana. Ne complimentăm reciproc. Meşterul are dreptate să vă încurajeze.

– Şi dumneavoastră? întrebă, aprinzându-şi în sfârşit ţigara.

– Eu? Cum eu? Ce sunt eu?

– Sunteţi o viitoare scriitoare. Nici nu ştiţi cât de înzestrată sunteţi. Trebuie să păşiţi înainte.

– Ca şi dumneavoastră. Cred că sunteţi avansat cu manuscrisul.

Trifan se mohorî. Trase un fum, îl slobozi în aer, îi urmări visător volutele, apoi, tăind văzduhul cu palma, spuse mohorât:

– Cât mi-am dorit să întâlnesc în viaţa mea o femeie ca dumneavoastră. O femeie plină de spirit. Să nu mă jenez când sunt cu ea în lume. Să nu tremur că cine ştie ce enormitate ar putea rosti.

– Şi n-aţi întâlnit-o?

– O caut, spuse cu adâncă mâhnire. O voi căuta mereu.

Roti ochii împrejur, apoi privirea se opri asupra ei, grea, împovărată de reflexul gândirii, şi spuse:

– Nu sunteţi fericită. Nu-i aşa că nu sunteţi fericită?

Suzana căscă ochii. Genele se bătură ca nişte elitre. Sprâncenele urcară spre frunte, întrebând fără glas ce anume voise să spună Trifan.

– Cum puteţi face afirmaţia asta, spuse în sfârşit, cu o uşoară indignare. Ce anume vă vorbeşte despre starea mea? Despre fericirea mea?

– Tot, răspunse Trifan, apăsând cuvântul ca un ciocan pe floarea cuiului. V-am descifrat încă de atunci, de când vă purtam cu braţul, în acel tango pe care nu l-am uitat.

– Tendresse, îi scăpă de pe buze Suzanei.

– Întocmai. Vedeţi că nici dumneavoastră n-aţi uitat melodia. Asta arată că nu sunteţi fericită şi nici n-aţi fost.

– Dar dumneavoastră?

– De vreme ce n-am uitat acel dans şi acea muzică din acel ceas, puteţi deduce.

– În ceea ce mă priveşte, vă înşelaţi. Priviţi în jur. Tot ce mă înconjoară dovedeşte statornicie, care nu poate fi zdruncinată.

– Statornicie nu însemnează fericire. Ea e cea mai susceptibilă de dărâmare.

Suzana îl privi cu o uşoară spaimă.

– Ce vorbiţi? Nu vă înţeleg. Aveţi nişte idei!

Îşi duse mâna la tâmplă, atinse coroana de păr împletit, apoi braţul îi căzu în poală. Se vedea că este tulburată şi căuta proptele în gesturi fără noimă.

– Să nu vă simţiţi contrariată. Fac o mărturisire numai în virtutea faptului că ne cunoaştem de mult. Că venim amândoi din altă lume şi ne zbatem să ne adaptăm. Da, da, vă zbateţi şi dumneavoastră. Dacă nu v-aţi zbate, viaţa vi s-ar părea searbădă. Deci plutiţi într-o părere. Vă amăgiţi. Toţi ne amăgim.

Suzana oftă. Ce să răspundă? Trifan atingea domenii cărora le întorsese spatele. Adâncea nişte gânduri pe care nu le lăsase să prindă viaţă. Se amăgea, da, se amăgea, ca să treacă prin ani.

– O astfel de femeie aş fi dorit să am în preajma mea. Să fiu mândru cu ea. Să nu tremur la fiecare manifestare a ei. Să pot petrece ore îndelungi în poveşti, în filozofii şi visare cu ea, spuse Trifan cu un glas cutremurat, nostalgic.

– Şi până acum n-aţi întâlnit!

– Nu. M-am încurcat doar cu ele. Adică m-au încurcat. Iată, săptămâna trecută m-am însurat din nou.

– Oh! făcu Suzana. Cele ce auzea o izbiră ca un val uriaş de apă, asurzind-o, doborând-o. Simţi că sângele fuge din obraji, că fruntea i se perlează de sudoare.

– Da, coniţă. M-am însurat săptămâna trecută. Iar am făcut o prostie. Am împlinit un gest cavaleresc. Un întârziat gest de onoare. Am legitimat o relaţie veche, care nu mai era relaţie decât în amintire, dar căreia îi datoram căsătoria, vorbise cu un glas ce ascundea un regret, ca şi cum ar fi căzut într-o năpastă.

Se aşternu tăcerea. Suzana se uita confuz la el, simţind o mare suferinţă. Omul pentru care gândise că ar putea să-l părăsească pe Vladimir, atunci, la plenară, era încă un om liber. Încă nu făcuse „prostia" pe care o săvârşise înainte cu o săptămână. Acum gata, îşi spuse năucă, acum nimic nu se mai poate întâmpla. Acum poarta căzuse şi-i închisese pe fiecare în cetatea lui.

– Aţi încheiat deci un capitol important, reuşi să spună cu un ton distant. Cel puţin aţi făcut un om fericit, spuse ironic.

– Dar eu cum rămân? întrebă Trifan, duduind întrebarea.

Suzana se uită cu superioritate la el.

– Cum v-aţi aşternut.

Trifan trecu de la revoltă la un uşor râs amar.

– Ştiţi să plasaţi proverbele.

– Ar fi fost bine să le cunoaşteţi şi dumneavoastră, vorbi degajată.

– Nu e târziu nici acum, spuse Trifan, cu o uşoară semeţie. Ce s-a legat – dat fiind circumstanţele – se poate şi desface. Şi încă fără dramă.

Suzana râse, dar râsul se rostogoli fals şi cochet peste buze.

– Cu ce scop?

– Cu scopul de a întâlni o femeie ca dumneavoastră, spuse ca şi cum şi-ar fi luat curaj. Nu vă alarmaţi. Nu vă uitaţi aşa la mine. N-am rostit nimic grav. Am spus doar că o femeie ca dumneavoastră mi-am dorit toată viaţa şi mi-o doresc.

Suzana simţi că se clatină. Tot ceea ce buzele lui Trifan rosteau căpăta o rezonanţă ameninţătoare. Ceea ce trăia, nu mai trăise în viaţa ei. Visase, da, visase. Caietele ei erau pline cu variante ale unui asemenea vis. Ale unor asemenea perspective. De a răsări cineva în viaţa ei, aşa, din neant, şi a o smulge dintr-o stare în care se simţea încremenită pentru vecie. Anostă, fără culoare, fără atracţie, cu ritualuri plictisitoare şi întâmplări plicticoase şi previzibile.

– Domnule Trifan, vă daţi seama ce vorbiţi? întrebă cu un ton dojenitor.

Trifan se sculase în picioare. Era un bărbat care putea suci capul unei femei.

– Cred că nu vreţi să mă concediaţi? întrebă într-un fel ce părea şi glumeţ, şi îndurerat.

– Şedeţi la loc, spuse Suzana. N-am motiv s-o fac. Aveţi fantezie şi vorbiţi în metafore. Aţi înjghebat o conversaţie scoasă din vreun capitol din cartea dumneavoastră. L-am receptat cu plăcere şi atâta tot.

Chipul lui Trifan se lumină.

– Deci nu v-am contrariat. Mai pot să vă fac o vizită?

– Da, la toamnă. Când mă întorc de la Sinaia. Mâine plec din Bucureşti.

– Plecaţi? Deci mâine nu vă mai pot vedea?

– Să mă vedeţi? Cu ce scop? La şedinţele cenaclului o puteţi face, cu plăcere.

Îi întinse mâna. Trifan i-o luă, se uită o secundă la suprafaţa ei, la inelul din deget, apoi spuse:

– M-aţi întrebat cu ce scop. Ca să vă spun şi să repet că o asemenea femeie ca dumneavoastră mi-am dorit. Îi sărută mâna şi dispăru.

O auzi pe Lucia deschizând uşa de la intrare, auzi şi glasul lui Trifan rostind câteva cuvinte adresate femeii, apoi se aşternu tăcerea. Se lăsă pe fotoliu, cu totul tulburată. Era treierată de un simţământ luminos, aproape dulce. Asemenea duel verbal nu mai dusese în viaţa ei. Roiseră de-a lungul anilor, în jurul ei, diferiţi domni, la serate, la dineuri, primise curtea lor, care era decentă şi nu trecea de o convenţionalitate admisibilă. Mai mult, îşi imaginase, sau ajutase cu imaginaţia la existenţa lor. Dar cele ce se petrecuseră în ceasul scurs aici, între pereţii sobri ai biroului, nu, nu mai trăise. Un suflu adolescent parcă se vântura în ea. Da, Trifan îi făcuse curte. Aşa se numea. Îi spusese făţiş că o asemenea femeie îşi dorea. Dacă n-ar fi fost însurat, cine ştie?! flutură gândul, ca o năzbâtie. Oricât de nefericită era în căsnicia ei stearpă, cu prăpastia ce o despărţea de Vladimir care, cu trecerea timpului, devenise tiran şi chiar dur, nu-i trecuse prin minte posibilitatea unui divorţ. Crescută în mediul transilvan, cele învăţate acolo nu pieriseră în viaţa capitalei. Divorţ? Imposibil. Şi iată că de când vremurile se schimbaseră, de când ieşise de sub clopotul de sticlă, acest act nu i se mai părea reprobabil, dovadă că prin capul ei putuse să treacă acel gând îndrăzneţ ce răsărise la plenară. Convorbirea dusă pe un teren echivoc o excitase. Nu, nu, nu era nici o primejdie. Locul ei era aici. Oare o dislocare ar fi posibilă? se întrebă lăsându-se pe spate, închizând ochii şi visând. Cu cine, cu cineva care nu exista! Pe care nu-l cunoştea! Nu. Cu Trifan?

Of! Trifan era pierdut pentru ea. A plecat, va veni la toamnă. Ea va pleca la Sinaia să scrie Ceaslovul ei. Un vag regret o invadă. De ce nu-i va fi spus că pleacă de abia poimâine, să-l poată primi şi mâine. Să profite că Vladimir nu revenea decât peste patru zile. Se îndreptă spre oglindă. Se uită la chipul ei. Nu descoperi nimic deteriorat. Era mulţumită cum arăta la cei aproape 35 de ani. Şi el trebuie să aibă peste 45 de ani. Sigur. Un bărbat în floare. Un bărbat care n-avea nici chibrituri, nici o servietă în care să-şi poarte hârtiile, stăpân al unei biete mape destul de amărâte, având marginea manşetei de la haină uşor roasă. Cum se poate a fi adus în această stare un om cu inteligenţa lui? se întrebă. Căci trebuie să fi avut această inteligenţă, de vreme ce deţinuse o slujbă atât de mare ca aceea pe care o avusese când îi acordase banii pentru C.A.R.S. De altfel, din cele ce-i citise se desprindea această inteligenţă sclipitoare. Simţi o înduioşare pentru soarta lui tristă şi un orgoliu că putuse trezi interesul unui asemenea om.

Se contemplă în oglindă de sus până jos, când zări prin ea, pe colţul măsuţei din faţa fotoliilor în care şezuseră, mapa. Uitase mapa. O! Doamne! Ce era asta? O uitase conştient? Un pretext ca să poată veni după ea? Sau realmente era o uitare de care nu era vinovat.

*
* *

Trifan părăsi casa Suzanei într-o stare ce-l uimi. Nu înţelegea cum putuse rosti ceea ce rostise, cum se prinsese în conversaţia, ce se iscase, frumoasa doamnă cu coroana de păr împletit pe cap şi pe care o orientase astfel încât să se stabilească între ei o posibilă continuare. Aprecie tainic subtilitatea cu care Suzana condusese conversaţia, nesocotind-o a fi nelalocul ei, cutezătoare şi deplasată, şi nici n-o curmase printr-o poftire de a părăsi casa. Îi plăcuse.

Desigur îi plăcuse acestei frumoase doamne, să jongleze pe muchie de cuţit, într-un joc cochet, dar camuflat. La rândul lui, îi făcuse o imensă plăcere schimbul de vorbe dintre ei, mirat de cele ce-i rosteau buzele, avansând mereu, din ce în ce mai îndrăzneţ, până la faza de a-i mărturisi că o asemenea femeie, ca ea, dorea să întâlnească. Se angajase într-un schimb plăcut şi echivoc, uitând că se află pentru întâia oară în casa unei doamne necunoscute până în clipa aceea, care-l putea declara îndrăzneţ, ba chiar obraznic. Îl anulase în două vorbe pe avocatul Isbăşescu, de care-şi amintea ca de un om căruia nu-i găsise calităţi deosebite. Vârâse în inima acestei femei un germene care, desigur, va rodi. O femeie nu putea rămâne nesimţitoare la o declaraţie ca aceea făcută de el, impetuoasă, neaşteptată şi cu un ton care arăta sinceritate. Cum înşirase el toate acele fraze, cum îi venise să spună că se căsătorise săptămâna trecută, ceea ce era adevărat?! Sesizase că mărturisirea asta o tulburase. Da, băgase de seamă surpriza din ochii ei. Parcă primise o veste la care nu se aştepta.

O revedea cum arătase înainte cu ani în acea superbă rochie verde, cum o văzuse mai apoi în biroul lui. O doamnă. O adevărată doamnă, aşa cum era şi acum. Despre nici una din femeile pe care le întâlnise în viaţă nu putea rosti acest apelativ, în tot conţinutul lui. În Ardealul lui, a fi „doamnă" însemna a deţine calităţi pe care femeile de aici nu le ştiau sesiza. Oare din ce parte a ţării venea ea? Unde văzuse lumina vieţii? Cum devenise acea apariţie de la Ursu, frumoasă dar distantă, inaccesibilă altcuiva decât soţului ei, căruia nu-i recunoştea cine ştie ce calităţi în domeniul în care lucra? De aceea nici nu putea implica fabrica în echipamentul tehnic pe care îl reprezenta acesta. Acum rostise cuvinte îndrăzneţe şi ea nu-i arătase uşa. Deodată se opri. Îşi dădu seama că uitase în casa Suzanei mapa cu manuscrisul. O săgeată îi străbătu inima. Nu, nu-l pierduse. Se afla acolo, pe măsuţa înaintea căreia şezuse.

Era la adăpost. Se înflăcără, paşii prinseră iuţeală, parcă voind să fugă. Să fugă de bucuria de a avea prilejul să se întoarcă. Nu acum, nu. Mâine, la prima oră. Va cerceta mersul trenului, să afle când pleca din gară un tren convenabil spre Sinaia. Un accelerat, desigur. Se va prezenta la uşa ei, nu cu un pretext, ci cu un motiv real. Ce trebuie să se întâmple, se întâmplă, îşi spuse cu totul înviorat. Apropiindu-se de casă, îşi aduse aminte de Claudia. Îţi arăt eu cine sunt. Îţi arăt eu ce sunt în stare. Ai crezut că nu mai fac două parale? Vei vedea!

Toate gândurile astea îi treierau mintea, amestecându-se cu cele ce o priveau pe Suzana. Străbătu holul. Simţindu-l, Claudia închise uşile şi răsuci cheia. Poţi să încui, nu mai trec eu pragul unei „proaste". Această calificare conţinea tot dispreţul pentru „muieri", neînstare să înţeleagă nimic din lumea asta, leneşe, fără fantezie, rămăşiţe ale unei vieţi duse pe spinarea bărbaţilor, incapabile să trezească în ei o stare mai elevată decât patul. Şi nici atât. Tunelul în care trăia de la naţionalizare parcă se deschisese înaintea lui. Nu mai credea de mult că vin americanii, cu toate că Suzanei îi transmisese altă opinie. Doar Claudia şi clica ei colportau asemenea posibilităţi. Stăteau atârnaţi de nădejdi, ca gândacii în bucătăria sordidă, şopocăind între ei tot felul de ştiri auzite la B.B.C. sau Europa liberă, în limba engleză, germană şi franceză, pe care o rosteau mai bine decât graiul românesc.

Zâmbi când reconstituirea vizitei îi aduse în memorie desfăşurarea conversaţiei. Era fantastic cum putuseră ţâşni de pe buzele lui asemenea insinuări. Nu le mai putea retrage şi aici n-avea de gând să facă aşa ceva. Dimpotrivă, le va întări. Nu acum, căci nu se va întoarce din drum. Va lăsa să treacă o noapte, ogorul în care aruncase sămânţa să rodească. Mâine, la prima oră, va suna la uşa ei.

Şi ogorul lui rodi peste noapte. Stătu multă vreme cu ochii închişi, fără să doarmă. Ţâşneau ca iarba primăvara

din cugetul său idei, proiecte, conversaţii duse cu o Suzană receptivă. Da, o asemenea femeie i-ar fi plăcut să aibă în preajma lui. Cultivată, călătorită, cu har, cu conversaţie alertă, frumoasă, incitantă prin opreliştea ce i-o pusese în faţă în ceea ce privea statornicia căsniciei ei. Se trăia într-o vreme în care aceste statornicii se dărâmaseră. Pierise fundamentul lor, luat de tăvălugul noilor concepţii politico-sociale. Suzana era – hai să folosim un cuvânt desuet – pe pragul „emancipării". Adică îl depăşise. Se afla deja în arenă. Dar nu se lipiseră de ea lozincile. Nu lepădase ceea ce era firesc în comportarea unei „doamne", care nu confundă emanciparea cu lăbărţarea. N-ar fi putut-o vedea cu bariş pe cap, sau defilând cu poporul, purtând un panou cu chipul lui Gheorghiu-Dej. Era deasupra acestor lucruri. Păşise în arenă doar să se încredinţeze de potenţialităţile ei, nu de afişarea deşănţată a unui concept politic căruia nu-i dăduse importanţă până acum. Era la locul ei, da, îşi spunea, atribuindu-i calităţile pe care ar fi dorit să le aibă.

*
* *

Trebuia să-şi facă valiza, dar nimic n-o îndemna. Avea timp. Luă mapa şi o deschise. Se afla în ea fragmentul citit şi încă vreo câteva file dactilografiate, pe care le citi cu interes din ce în ce mai sporit. Acţiunea se petrecea în Ardeal, la Cluj, la Turda, la Sibiu, în vechea Transilvanie. Era o arie de ţară care o preocupa. Ceaslovul ei conţinea aceeaşi arie dar în alt ev, aşa că citi totul până termină filele, căzând pe gânduri. Îşi da seama cam în ce lipsuri trebuia să trăiască acest om, pe care îl cunoscuse pe vremea când se afla pe treapta de sus a societăţii. Şi-l închipuia acum străbătând oraşul, îmbrăcat în costumul uzat pe care nu uita să-l calce, desigur, zilnic. Îl revăzu

stând în grămada de căutători de „câmpul muncii", versificatori fără har, chinuindu-şi inteligenţa, vârând-o în carceră, pentru a corespunde. I se făcu o imensă milă de un „omoi" – spuse în grai vlaşin – atât de înzestrat, care era nevoit să străbată o lume de-abia ieşită din găoace. Înţelese că n-avusese la el decât o ţigară, pe care o scosese din buzunarul de la piept şi nu se îndurase s-o aprindă şi s-o consume îndată. „Legumea", spuse în acelaşi grai vlaşin. Legumeşti când nu ai, ca să-ţi ajungă. Umbla acest bărbat în înfloritoarea vârstă pe care o avea, de colo colo, aterizând şi-n casa ei. Cum îndrăznise să-l vorbească aşa cum o făcuse? Ce perspective aruncaseră cuvintele lui? S-o întrebe dacă era fericită? ! Să înţeleagă că nu era? Să afirme că statornicia se poate zdruncina? Oh! oftă. Cum pătrunseseră vorbele lui, defoliind maramele în care ea sta ascunsă. O asemenea femeie şi-ar fi dorit?! Oh! Da, un asemenea bărbat şi-ar fi dorit şi ea. Simţise asta în clipa când îi auzise glasul, când îi văzuse chipul. Turburată, se ridică din fotoliu. Voi să alunge gândul de la el, dar acesta revenea necontenit. Îi venea să zboare. Da. Se simţea uşoară şi se mişca plutind. Urechile ei auziseră o mărturisire care o flata, mai mult, îi da o stare dulce pe care n-o mai simţise niciodată. Adolescenţa ei se consumase repede. Între acea epocă de plămădire a unei fete şi clipa căsătoriei ar fi trebuit să se intercaleze naive flirturi, mici scrisorele, chiar un sărut. O şcoală a vieţii, inocentă, plină de fiori care mărturiseau simţirile. O şcolarizare, în aşa fel încât să nu apară regrete în cursul matrimoniului. Să se fi exercitat sufletul cu balansul dulce a ceea ce însemnează „curte", cu acceptări, refuzuri, nopţi pline de vise, supărări şi reconcilieri, o gamă de manifestări care îmbogăţesc inima feciorelnică. Nu, ea nu avusese acest răstimp. Intrase din autoritatea părinţilor în cea a soţului, dându-i ceea ce i se „cuvenea", sărind din inocenţă în „cunoaştere". Urechea ei n-auzise niciodată o

asemenea vibrantă mărturisire. Trifan nu era un copil care să înşire verzi şi uscate. Desigur, asta era suferinţa lui, putea fi suferinţa lui, pe care i-o mărturisise. În ce clipă de deznădejde împlinise actul căsătoriei? O factură onorată? Se întrebă cu ciudă. Gata! Asta era situaţia. Va lăsa manuscrisul Luciei şi mâine îşi va vedea de călătoria ei, de drumul ei.

Se culcă, dar boabele cuvintelor însolite, începură să rodească în inima ei. Gândul revenea, creând tot felul de situaţii imposibile, nebuneşti. Întunericul dormitorului se preschimba în fantasme. Cum semănau cu ceea ce înşirase ani de zile în caietele ei? ! Un zburător venind din neant. Înzestrat cu o forţă care să zdrobească statorniciile. Oh! Doamne, murmură, căzând într-un somn adânc.

Se trezi târziu, se uită la ceas. Ora opt. Când să-şi mai facă geamantanul, când să ajungă din vreme la gară, să stea la coadă la bilet? Şi cum să ajungă acolo? Va trebui s-o ia pe Lucia la gară să-i ducă valiza. Imposibil, în mai puţin de două ceasuri, cât avea până la plecarea trenului. Dar ce nevoie avea să plece astăzi? Era mai potrivit să-l aştepte pe Vladimir, care trebuie să vină peste 2-3 zile. Dacă o lua pe Lucia cu dânsa, cine i-ar fi dat manuscrisul dlui Trifan? Avea, desigur, nevoie de el. Şi ea şi-ar face griji să uite undeva Ceaslovul ei. Pentru ea, Ceaslovul devenise viaţa ei, cum poate devenise şi materialul din mapă pentru Trifan. Nu, nu era elegant gestul ei. Pentru conversaţia inedită ce i-o oferise, merita să se poarte în consecinţă. Dacă i-ar fi ştiut adresa, ar fi trimis mapa cu femeia. Nu, nu va pleca astăzi, îşi spuse, simţind deodată o uşurare. Se uită împrejur. Parcă dormitorul ei sobru devenise mai atrăgător. Parcă începutul de zi, totdeauna plictisitor, părea înviorat. Căzu pe gânduri. În loc ca ele să se limpezească, se încâlceau din ce în ce mai mult. O sună pe Lucia.

– Nu plec azi la Sinaia, o anunţă. Trebuie să-l aştept pe domnul Vladimir. Du-te la piaţă. Nu aici în Amzei, ci la Piaţa Mare. Să cauţi conopidă şi smântână.

Lucia o ascultă privind nedumerită. Ce-i cerea doamna? Erau lucruri ce se găseau rar. Pentru ele ar fi trebuit să se scoale cu noaptea în cap. Acum, la ora nouă, să plece după târguieli? Nu se mai întâmplase.

– Hai, grăbeşte-te! îi porunci Suzana, şi trecu în baie. Nu făcu duş, ci o baie, atentă ca şi când s-ar fi pregătit pentru cine ştie ce viitoare împrejurare. Îmbrăcă o garnitură de lenjerie adusă de la Paris. Trase pe ea o fustă albă plisată şi o bluză ce bătea în turcoaz. Îşi pieptănă atent părul, coada groasă, se uită în oglindă şi din faţă, şi la ceafa care se arăta frumos pieptănată, cu doi aproape invizibili perciunaşi ce-i mângâiau gâtul.

Se uită la ceas. Trecuse de nouă şi Lucia nu mai pleca. Ce moşmondea? Se uită împrejur. Totul era în ordine. Patul şi-l aranjase. Uşile toate erau deschise spre hol. Da, era frumoasă casa în care trăia. Toate în ordine, toate statornice. Şi totuşi, de ce părea cuprinsă de o nerăbdare aproape frenetică? De ce simţi o uşurare când auzi uşa casei închizându-se şi se ştiu rămasă singură? Scoase dopul unei sticluţe de cristal şi respiră din conţinutul ei o suavă mireasmă. Era un parfum din timpuri trecute, pe care-l drămuia, întocmai ca Trifan ţigara, îi trecu prin gând.

Dacă nu va veni? se întrebă, privind ceasul. Ratase plecarea la Sinaia. Înaintea ei se întindea o zi anostă. Va veni, sigur va veni. Avea nevoie de manuscris, justifică ea, stând gătită, spălată, pieptănată şi parfumată, ca de zile mari. Şed ca o mireasă din Vlaşini – îi trecu prin gând şi pufni într-un râs uşor. Să vie mirele. Nu-şi putea reprima un tremur ce-l simţea, un fior ca dinaintea unui act nemaicomis. Era o întâlnire, spunea un gând juvenil, o întâlnire niciodată trăită, şi privirile i se furişară din nou spre ceas, spre oglindă, şi cu degetele lungi mângâie ceafa, fixând cu

un ac imaginar coroana de pe cap. Pentru un asemenea om l-aş lăsa pe Vladimir, – scoase capul, ca un şarpe adormit în culcuş, gândul. Deveni gravă. Da, rostise acest gând aşteptându-l în taină pe cel pentru care l-ar lăsa pe Vladimir. Se frecă pe tâmple, simţindu-le uşor asudate. Îşi pierduse minţile? Poate şi le pierduse. Simţământul ce-o stăpânea îi da o ameţeală. Niciodată în viaţa ei nu mai trăise asemenea stare. În primii ani, când îl aştepta pe Vladimir, trăia o teamă să nu i se fi întâmplat ceva, o frică de ceea ce ar fi putut surveni. Acum, aşteptarea conţinea o exaltare, o suavă frenezie, ca un turbion ce-i da târcoale, şi ameninţa s-o ia pe sus. Nu, nu mai vine – îşi spuse cu o dezamăgitoare constatare. Dacă aveam geamantanul făcut, dacă n-aş fi înlăturat-o pe Lucia, aş mai fi prins trenul. Nu-l mai prindeam. Până la gară era un drum. Tramvaiul ocolea. Taxiuri nu existau decât rar, se consolă din nou,învăluită într-o tristeţe. Visuri. Fantezii. Îşi pierduse capul, constată apropiindu-se de fereastră, privind strada. Se întoarse apoi şi se uită în interiorul casei ei. Apartamentul îi păru urât fără camera ce fusese cedată. Îşi pierduse simetria. Avea înaintea ei o zi cu totul liberă. În vederea plecării, încheiase gândul activităţii ce rămânea în urmă. Chiar şi scrisul în jurnalul ei sau în Ceaslov. Se lăsă pe fotoliu, cu capul plecat, privind ţesătura frumoasei ei fuste plisate, şi stătu mult timp lipsită de gânduri sau neluând în seamă unele ce-i dădeau târcoale. Deodată soneria zbârnâi. Tresări, ca şi când sunetul ar fi trecut cu vibraţii electrice prin ea. Sări în sus, roti ochii împrejur, cu obrajii aprinşi, şi se repezi în vestibul. Inima îi bătea ca un clopot surd. Îşi trase respiraţia şi încercă să se liniştească, apoi descuie. Brutus Trifan sta pe prag, cu capul neacoperit, cu părul strălucind negru, cu cele două fâşii uşor cărunte de o parte şi de alta a tâmplelor, cu negul acela întunecat, fixat în obraz, şi mica mărgea de vâsc atârnată de

pleoapă. Îl cunoştea, cunoştea toate detaliile obrazului lui întunecat, din care pupilele mărite se uitau la ea cu o expresie în care se scălda parcă o lumină.

– N-aţi plecat? ! N-aţi plecat! exclamă, cu tonul scăzut, în şoaptă, parcă-i comunica o taină. Mă temeam că aţi plecat.

Suzana îi întinse mâna şi gestul ei parcă îl trase înăuntru.

– După cum vedeţi n-am plecat. De vină sunteţi dumneavoastră. Adică mapa dumneavoastră. Voiam să v-o restitui chiar eu. Ştiu ce însemnează să rătăceşti un material. Nu, un manuscris.

– Mulţumesc, mulţumesc din toată inima, răspunse Trifan păşind în birou, vorbind cu un glas de o intimitate primejdioasă. Ştiam că nu veţi pleca, spuse după o pauză, stând în faţa ei, scăldându-şi privirile în înfăţişarea tinerească, proaspătă a Suzanei, cu o forţă care alertă liniştea pe care ea crezuse c-o dobândise. Fugi din faţa acestei forţe ce venea de sub fruntea uşor aplecată deasupra ei, din ochii aceia întunecaţi care o priveau ca printr-o fereastră prin care fiinţa lui lăuntrică se uita la ea. Se roti, se apropie de fotoliile unde şezuseră cu o zi înainte. Acum se odihneau ca ieri, având măsuţa între dânşii, pe care se afla manuscrisul.

– L-am citit, spuse Suzana, cu glas uşor asprit, aşa cum se ivea când avea o emoţie. Mi-aţi furat subiectul, adică nu, aria în care vă desfăşuraţi acţiunea. Nici asta. Nu pot să spun decât că şi eu scriu ceva tot despre Transilvania.

Trifan înălţă sprâncenele păroase, frumos pieptănate, ce încercuiau arcada ca o podoabă.

– Vă interesează Transilvania?

– Cum să nu mă intereseze, dacă acolo m-am născut?

Trifan scutură umerii şi-şi căută loc mai prielnic în fotoliu.

– V-aţi născut în Transilvania? Cine ar fi bănuit!Adică, reveni el, privind-o cu un interes calm şi sporit, puteam bănui. O femeie ca dumneavoastră, numai din Transilvania putea veni.

Constatarea înflăcără obrajii Suzanei. Întinse picioarele lungi până sub măsuţă, ascunzându-le tremurul.

– Din ce loc anume? continuă Trifan, dezlipindu-şi spinarea de spătar, aplecându-se uşor înainte.

– Căutaţi ţigări? Am un pachet aici, în sertar, spuse Suzana, parcă vrând să facă o digresiune. Săltă în picioare, fusta amplă se roti ca o corolă. Trifan receptă ineditul mişcării ce dădea o vălurire neaşteptată îmbrăcăminţii.

– Acum am chibrit, rosti şăgalnic.

Suzana se întoarse, veni spre el şi întinse pachetul în care zăceau câteva ţigări. În mişcarea ei, în întoarcerea ei rotată, în gesturile ei, se ascundea o feminitate care-şi căuta drumul. Trifan se ridică, se înclină, luă o ţigară şi se reaşeză, în vreme ce Suzana reveni la locul ei. Întreaga scenă spulberă distanţa dintre dânşii, adică starea dintre două persoane care abia s-au cunoscut. Suzana îşi recâştigă stăpânirea. Urmări cu ochii vii tipicul aprinderii ţigării, chibritul care prinse flacără, fumul ce izbucnise ca o coadă de muslin, cu un miros suav.

– Din ce parte a Transilvaniei sunteţi? întrebă încă o dată Trifan, împrăştiind fumul cu palma.

– Dinspre Sibiu, adică acolo am trăit de la vârsta de un an. M-am născut însă în Vlaşin, un sat de munte.

Pleoapele lui Trifan fremătară. Capul se mişcă, înălţând bărbia. Sprâncenele urcară pe frunte ca două lipitori săturate.

– Din Vlaşin! exclamă cu mirare.

– Da, din Vlaşin. Ce vă miraţi?

– Ha, ha, ha, hohoti plin, rotunjind buzele. Se întâmplă miracole chiar în lumea previzibilă. Şi eu mă trag din

Vlaşin. Bunii mei acolo au trăit. Un stră-străbun al meu s-a înstrăinat din Vlaşin pe vremea lui Horea şi a plecat în lume. Din el mă trag.

– Doamne! exclamă Suzana. Prin urmare, suntem într-un fel consăteni. Avem strămoşi comuni. Asta-i nemaipomenit.

Chipul lui Trifan se luminase, parcă în adâncul lui s-ar fi aprins un reflector.

– Trebuia să bănuiesc. Trebuia.

– După ce anume?.....

– După nume. Suzana, pronunţă cu o dulceaţă vibrantă, încât Suzana nu ştiu dacă nu cumva o strigase pe nume.

Se uită la el cu privirea strălucitoare, revărsată pe chipul ei viu, avântat.

– Eu am ştiut că sunteţi ardelean. Am ştiut din prima clipă.

– De ieri? întrebă Trifan cu voioşie şi interes.

– Nu de ieri. De la plenară. Am detectat în vorbirea dumneavoastră accente care nu vin decât de acolo. Care nu se pierd dacă se păstrează contactul cu locurile de baştină. Eu l-am cam pierdut.

– Aţi pierdut accentul, dar aţi păstrat ceea ce-i mai esenţial, puritatea plămadei, a firii, a unei sobre sensibilităţi capabile de avânturi nebănuite în anumite momente cruciale, esenţiale.

Suzana asculta în tăcere. Recepta cu gravitate înşiruirea pe care o etala Trifan, acum lăsat în voia accentului lui ce se întrezărea în fiecare cuvânt. Era o tonalitate, o sonoritate,un accent pus pe cuvinte în anume fel, care se insinuau subtil, fără vulgaritate, ca un tiv de preţ la o lucrătură scumpă. Fu transpusă în Vlaşin, în acel mirific sat în care petrecuse opt luni, din care fusese transmutată la vârsta de un an. Ce-ar fi devenit ea, dacă părinţii n-ar fi înfăptuit un act esenţial pentru ei – strămutarea. Nu s-ar fi întâlnit niciodată cu Trifan, îi fulgeră un gând. Ridică pleoapele şi se uită în ochii lui, trimiţând privirile peste măsuţa dintre

dânşii. Pesemne că privirile ei vorbeau, spuneau ceva ce Trifan înţelegea, căci îl auzi rostind tainic, aproape în şoaptă:

– O asemenea femeie mi-am dorit întreaga viaţă.

Suzana fu cuprinsă de tulburare. Privirea ei ardentă, învăluitoare, îl îndemnase să repete această năzuinţă pe care pesemne o purta în sine. Simţea că se crease o stare primejdioasă. Venea dinspre el şi pornea spre el, pe calea unor unde nevăzute, un fluid învăluitor, care-i lua puterile. Ce s-ar întâmpla dacă Trifan s-ar scula şi-ar veni spre ea? Simţea un abandon, o predare totală, o absenţă a rezistenţei. Scutură capul, trebuia să fărâmiţeze forţa din privirile lui, s-o anihileze. Trebuia să revină pe pământ.

Izbucni din fotoliu, parcă ar fi fost împinsă de un arc.

– Aş vrea să-ţi ofer o cafea. Sau ceva să guşti. Iată, s-a făcut unsprezece. Ce doreşti?

Trifan se ridică şi el. Suzana simţi că îi este teamă. Teamă de ceva ce nu trebuia să se întâmple.

– Te rog, ia loc. Mă scuzi câteva clipe, spuse repede şi dispăru spre bucătărie.

Trifan rămase singur. Roti privirile împrejur. Era linişte, parcă strada rămăsese undeva departe. Tot oraşul. Privi biroul somptuos, cu o garnitură de călimară din bronz. Cărţile, colţul plăcut în care şedea şi pe care Suzana îl părăsise plecând la bucătărie să-i prepare ceva bun. Iată un loc unde i-ar plăcea să scrie. Să simtă împrejur pacea casei, să aştepte femeia la care a visat mereu în adâncul subconştientului să vină cu tava cu bunătăţi. Să guste împreună din ele şi să împletească această îndeletnicire cu o conversaţie inteligentă, cu un schimb de idei care să treacă de la unul la altul ca mingile în jocul de tenis. Ce haos era în casa în care trăia! Ce carceră! Ce fărâmiţare! Cu ce priviri îl întâmpinau! Claudia cu o ferocitate ascunsă, cu un dispreţ vizibil, Emilia cu onctuozitate servilă şi hrană

dată pe sub ascuns, adusă de la vreo fostă servitoare, acum înstărită. Mira, cu freza ei răsunătoare. Acum intrase în căpăstrul ce îl pregătise de ani, în şbiltul ce-l fluturase mereu înaintea lui. Da, se vârâse singur în el şi acum îl simţea cum îi strânge gâtul. Tocmai acum, când întâlnise o femeie cum şi-ar fi dorit, în casa căreia se afla ca şi când era a lui. Da. Ce conta Isbăşescu? În ziua de astăzi toate erau răsturnate. Isbăşescu exista „acum", dar mâine nu. Asta ţinea de el însuşi şi de Suzana. Oh! Să nu mai plece din casa asta. Să-i arate Claudiei că nu numai că nu mai era bun de nimic, dar iată, o femeie ca Suzana îl iubea, da îl iubea. Tresări când posibilitatea asta îi răsări clar în minte, tocmai în clipa când Suzana intră în încăpere, aducând pe o tavă câteva felii de şuncă, brânză şi un pahar cu vin.

– Un aperitiv, spuse ea. Cred că nu mă refuzaţi.

– Nu, scumpă doamnă, spuse intim. Pică bine. Aseară n-am mâncat nimic, rosti ca în Vlaşini, fără jenă, mărturisind suferinţa.

– Cum? se alarmă ea. Aseară n-aţi mâncat nimic? Spuneţi că sunteţi căsătorit, deci aveţi un rost.

Trifan lăsă capul în jos. Părea un copil care aşteaptă să fie certat de maica lui. Un copil mare, care aşteaptă în sfârşit verdictul.

– Am spus că am făcut un gest de onoare. Un gest de cavaler întârziat. N-am şi n-are nici o obligaţie faţă de mine persoana. Mâine pot introduce divorţul.

– Bine, dar trăiţi undeva?

– Trăiesc în casa fostei mele soţii. Aţi cunoscut-o atunci, la Ursu. Mă văd silit să vă comunic, fără reţinere, tot. Fac o spovedanie. Trăiesc sub acelaşi acoperiş de zeci de ani. Obişnuinţă. N-am avut vreme să găsesc alte soluţii. Aşa sunt eu. Târâsc după mine trecutul, spuse cu un glas mohorât. Ea locuieşte cu fiica ei, le-am ocrotit o vreme. Acum, timpurile s-au schimbat. Nu mă pot ocroti nici pe mine.

Vorbea picurând cuvintele, întocmai copilului care mărturiseşte vina. Şi întocmai mamei care le înţelege pe toate, Suzana simţi cum se înduioşează de nefericirea unui om atât de înzestrat, pe care vremurile l-au adus în situaţii precare. Cum se putea lăsa un asemenea om la voia întâmplării, în loc să fie aşezat în situaţia la care are drept, în virtutea calităţilor ce le deţine? Va sări în ajutorul lui. Nu trebuie lăsat să se macine. Se uită la chipul lui Trifan şi de-abia atunci băgă de seamă obrazul tras, obraz de om nemâncat. Cum nu-şi dăduse seama ieri? Asculta spovedania lui, care curgea înainte, etalând fără sfială abaterile vieţii lui, neocolind împrejurările penibile, pe care le înfăţişa astfel încât din toate el ieşea o victimă, o victimă a împrejurărilor. Nimeni nu-l putea acuza că nu fusese muncitor, harnic, cu idei. Condusese o întreprindere uriaşă. Şi iată cum ajunsese în casa în care trăia fosta lui soţie cu familia. Nu atinse problema vârstei ei. Suzana nici nu o luă în consideraţie. Trifan minimaliză prezenţa Claudiei, accentuând pe vârsta Emiliei, ajunsă, ea, una dintre cele mai bogate femei ale Ardealului, la sapă de lemn. Suzana se înduioşă şi preţuirea pentru el crescu şi mai mult când Trifan îi relată relaţia ce-o avea cu marele Zimbru, în casa căruia putea intra oricând şi care, în vreme de restrişte, pusese o vorbă bună la Uniune pentru el, un fost grangur.

– Ăsta sunt, spuse spăşit. N-am ascuns nimic.

Suzana îşi simţi inima strânsă ca într-un cleşte. În aproape 15 ani de căsnicie cu Vladimir n-avusese o asemenea stare emoţională, cu geneza într-o comunicare atât de sinceră. Chiar pe vremea când se lupta pentru pruncul ei, nu reuşise să aibă cu el o lămurire, să-l facă să înţeleagă ce act grav comite, silind-o să-l distrugă. Poate nici ea nu fusese destul de matură. Să ştie să se apere, nu să plângă, neputincioasă. Nevoia de spovedanie a lui Trifan îl apropie de ea ca pe un frate oropsit, pe care ea îşi lua obligaţia să-l

ajute. Se simţea în stare. Acum se simţea în stare să lupte, să înlăture piedici, să întâmpine greutăţi şi să nu se sperie de ele. Ce fel de femei fuseseră acelea care i-au pus bolovani în cale? Voia să scape de şbiltul, cum spusese, în care care intrase cu capul? Îl va ajuta.

– Mai plecaţi? întrebă Brutus după ce sorbi paharul cu vin, privegheat de ea.

– Nu ştiu. Trebuie să plec. Am şi eu de scris ceva important. Am un Ceaslov. Aşa-i zic. L-am gândit în Vlaşin. Am făgăduit atunci cerului şi oamenilor din care mă trag că-l voi scrie. De atunci au trecut ani. Acum m-am hotărât.

– Nu pleca. Aş vrea să-mi citeşti, spuse lăsând la o parte felul protocolar în care se pronunţase până atunci. Lectura stimulează, limpezeşte. Dacă ai şti cum am plecat ieri de aici! Dacă aş fi avut alte condiţii acasă, cât aş fi avansat! Mă primeşti să viu şi mâine? Spune da.

Era o vrajă ce se ţesea în jurul ei. Rapidul progres al relaţiei ivite era o ţesătură care-i cuprindea pe amândoi. Trifan îi oferea ceva nemaiavut. O ureche care să asculte ceea ce a scris, a gândit, a simţit. Cine mai bine decât el putea pricepe intenţiile, viaţa pe care o voia s-o evoce? Cât de mult dorise o asemenea împrejurare.

– E greu. Femeia ne va stânjeni. Azi am scăpat de ea, trimiţând-o după cai verzi pe pereţi.

– Mergem în parc. La Herăstrău. Sunt acolo locuri tainice, ferite de aleile principale. De altfel, nici acolo nu prea vezi oameni. Astăzi lumea-i ocupată cu şedinţe, cu mitinguri. De când n-ai mai fost în parc?

– O! gâlgâi râsul în gâtlejul Suzanei, tineresc, contaminant. De o veşnicie. Cred că niciodată. Să mă plimb de una singură, ca o somnambulă?

– Perfect. Mergem împreună. E ca o excursie. Fugim din lumea asta şi intrăm într-un domeniu de vis. Ţi se va părea o poveste escapada noastră. Te rog primeşte, spuse cu un ton rugător, blând.

– Bine, ţâşni de pe buze încuviinţarea, venită după o scurtă deliberare. Mergem mâine. Îmi pot permite această libertate, spuse ca şi cum şi-ar fi vorbit sieşi, simţind deodată în fiinţa ei ca o mare lumină. Era o bucurie adolescentină care stărui şi după ce Brutus plecă. Pâlpâi toată ziua şi chiar şi noaptea, căci se vârî în aşternut cu ea, ca o copilă care ascunde sub plapumă o lanternă să lumineze rândurile vreunui roman interzis de către părinţi.

Dimineaţa o înlătură pe Lucia, putând să facă în voie mici pachetele cu gustări luate din frigider. Le aşeză într-un coşuleţ de papură, frumos lucrat, adăugând lângă ele caise, mere şi un borcănel cu smântână. Gătea merindea asta cu un freamăt în gesturi, o pregătea pentru un bărbat care nu era al ei, care nu putea fi niciodată al ei, dar pentru care simţea îndemn de soţie tandră. O dată cu respiraţia ce ieşea din pieptul ei fremătător se evapora fiinţa ei veche, cea de ieri, de alaltăieri şi de mai nainte, înlocuită de altă fiinţă nouă, proaspătă, fericită, da, fericită, care o înlocuia cu fiecare respiraţie, dându-i mişcări uşoare, făcând-o să păşească aproape săltând. Îşi surprinse chipul în oglindă. Era alta, obrazul îi strălucea, ochii îi străluceau, buzele îi zvâcneau îngroşate de sânge. Îşi duse mâna la tâmplă. Parcă sunt alta, îşi zise. Sunt pe pragul unei aventuri. Da, aventuri. Să meargă cu totul deliberat la o întâlnire în parc, la Herăstrău, cu merinde, ca o soaţă soţului ei aflat undeva într-un câmp în aşteptare? Fantezia ei fabula. Încărca acţiunea cu metafore care o exagerau, lăsându-se pradă încântătoarei senzaţii de îndrăzneală, de cutezanţă ce-i da un vertij, ca rotirea într-un carusel.

*
* *

Parcul era aproape pustiu. O liniște izolată cuprindea copacii, aleile, tufele de trandafiri și oglinda apei pe care nu plutea nimic, în afara cerului ce se reflecta în ea.

– Să căutăm un loc mai ferit, spuse el. Știu eu undeva niște bărci priponite de niște pari. Nu prea se găsesc clienți.

Străbătură aleile asfaltate, sinuoase, neprevăzute, și ajunseră la o deschidere spre lac, cu totul pustie. Era un loc mirific. Apa se întindea lucitoare până departe, pe maluri erau plantați copaci ce aruncau umbre. Câte o pasăre săgeta văzduhul. Frunzișul fâșâia la trecerea ei printre crengi. Era o imensitate calmă, cu vagi siluete ce se zăreau câteodată în depărtare, trecând pe alei ca niște fantome. Un imperiu vegetal pe care nu-l presupuneai a fi atât de aproape de capitala zumzuitoare.

Se opriră într-un spațiu ca o poieniță, cu doi copaci ce păreau desprinși din pâlcul ce creștea pe alei. Brutus se uită împrejur, se apropie de marginea lacului și desprinse dintr-un pripon botul unei bărci. Întinse mâna, ajutând-o pe Suzana să salte peste margine. Barca se clătină. Suzana scoase câteva sunete înalte, apoi Brutus sări și el în barcă și, cu lopata înfiptă în mal, o depărtă spre miezul apei. Aici tăcerea era mai mare. Între ei și țărm se întindea un spațiu imens, un cerc vegetal cuprinzând lichidul verzui pe care barca se legăna ușor.

– Vrei să-mi citești? întrebă Brutus. Nădăjduiesc că n-ai uitat acasă Ceaslovul.

Ședeau unul în fața celuilalt, cu picioarele întinse, ale ei între ale lui, lungi, sprijinite în proptea.

– Să citesc? Chiar vrei să citesc? Dacă îți provoc o dezamăgire? Mi-e teamă.

– Mie cum nu mi-a fost teamă? A mă introduce în laboratorul dumitale de creație e o cinste pentru mine. Mai

mult, e o invitație de taină. O invitație într-un domeniu în care ai țesut ca matca într-un stup, în tăcere și neștiută de nimeni, viață, destine, oameni. E cea mai tainică taină. Pentru asta îți mulțumesc.

Suzana se simți cutremurată. Brutus vorbise cu un glas scăzut, parcă șoptit, în care vibra reținut emoția.

– Și dumneata mi-ai îngăduit să pășesc în domeniul dumitale de creație, spuse, șoptind și ea.

– Cât mi-am dorit să pot face această invitație unei ființe care să înțeleagă ce trudă este scrisul.

– Și ce bucurie!

– Da, și ce bucurie. Ești unica căreia i-am citit. Cele scrise de mine le-au auzit doar pereții încăperii mele.

O umbră trecu peste chipul lui. Nu spunea adevărul. Îi citise Meșterului, îi citise lui Florin, citea Emiliei. O privi pe Suzana, receptând starea de extaz cu care-l asculta, și simți o vagă jenă că mințise. Își reveni repede, ridică vâslele în barcă, își frecă palmele parcă s-ar fi pregătit să pornească un lucru și o invită din nou să citească. Suzana scoase Ceaslovul din geantă și-l ținu o clipă în mână.

– Te rog, te rog, citește, șopti irezistibil Brutus, și Suzana începu să înșire cu glas tremurat, emoționat. Era pentru întâia oară că citea din caietele ei. Cât de mult dorise ca Vladimir să arate un interes pentru ele! Cât de mult dorise să citească cuiva! Regretase adeseori că nu mai trăia acel faimos critic, care condusese un tot atât de faimos cenaclu. Adeseori se gândise cum ar fi sunat la ușa lui și cum i-ar fi cerut permisiunea să deschidă Ceaslovul ei, caietele ei, nenumăratele caiete în care de ani de zile înșira viața ei tainică.

Acum nu citea din caietele al cărui conținut ar fi însemnat o spovedanie pe care n-ar fi îndrăznit s-o facă decât acelui critic necunoscut de ea și plecat din viață înainte de a fi apucat să-l cunoască. Acum citea caietele Ceaslovului, acel material care nu știa ce va fi până la

urmă. Citea, având în gând o emoţie pe care nu şi-o putea reprima. Îşi auzea gândurile luând viaţă, răsunând în tăcerea dimprejur, ajungând în urechile acestui om cu totul străin ei până acum două zile, astăzi atât de apropiat, încât îl lăsa să pătrundă în sufletul ei. Căci suflet era ceea ce înfăţişase. Suflet pusese în clădirea personajelor. Ţesuse, ca într-un război mirific, o pânză de impresii despre acei oameni din Vlaşini, despre acel păstor îndrăzneţ, viclean şi plin de viaţă cărula îi pusese numele de Branga. Nu îndrăznea să ridice ochii, să cerceteze dacă Brutus asculta cu interes. Citea ca o elevă o dizertaţie la cercul de literatură, cufundată între file, cu soarele bătându-i în ceafă şi pe umeri, înecată într-un văzduh curat, cum numai în Vlaşin îl mai simţea. Deodată închise brusc caietul, îl strânse în poală între genunchii apropiaţi, înălţă fruntea şi spuse:

– Gata.

Îl surprinse pe Brutus încordat, atent, mirat.

– Gata, mai repetă o dată, şi înclină capul pe umăr.

Brutus tăcea şi continua s-o privească, parcă acum ar fi văzut-o prima oară.

– Spune ceva! Spune! îl îndemnă cu înfricoşare în glas.

Brutus mişcă din umeri, parcă smuls unui vis.

– Suzana, rosti cu glas emoţionat. Dacă nu ne-am afla în luntrea asta cu echilibru precar aş cădea în genunchi. Ţi-aş săruta glezna piciorului care poartă paşii tăi prin lume. M-ai copleşit. Ceaslovul tău cuprinde o comoară. Eşti cea mai dăruită dintre femeile pe care le-am cunoscut. Şi dintre cele ce nu le-am cunoscut şi care au purtat vreodată un condei în mână.

O privea cu gravitate aşa cum era scăldată în soarele care-i aureola coroana împletită a părului, cu conturul fiinţei ei înconjurat de un nimb de lumină.

– Oh, nu spune asta. Sau spune. Am atâta nevoie de asemenea confirmare. Ochii îi erau plini de lacrimi, prin care silueta lui Brutus juca, parcă ar fi fost înecată în zăduful unei veri fierbinți.

Trifan apucă lopețile. Le înfipse în apă și începu să le miște. Barca lunecă cu un fâșâit prelung și tăcerea lor se topea în acest zgomot umed și regulat. Botul luntrei se întoarse și se apropie de mal. Ciocul se ciocni de el și Brutus se ridică, înălță un picior, pe care-l trecu pe pământ, celălalt picior însă împinse fără voia lui barca înapoi. Luntrea se depărtă și Trifan, nemaiavând sprijin, se prăbuși în apă acolo, la mal, cufundându-se până peste cap. Totul se întâmplase într-o secundă. Înmărmurită, Suzana îl văzu dispărând, apoi apărând la suprafață, dând din mâini, apucând marginea luntrii, cu apa șiroindu-i din creștet peste părul căzut pe față. Avea o înfățișare de plâns. Încercă să-l ajute, dar barca se clătina primejdios. Suflând ca un buhai, Trifan reuși să salte peste margine, să împingă luntrea cu lopata din nou spre mal, proptind-o de data asta bine în mal. Apoi îi ajută Suzanei să coboare și ea, după care se puseră pe un râs nebun. Brutus sta înaintea ei, înalt, șiroind de apă, cu frumoasa lui frizură răvășită peste ochi, cu hainele pleoștite din care ciuruia apa, cu gulerul înmuiat. Totul ar fi putut să se transforme într-o întâmplare ridicolă, dar amândoi o transformară într-una plină de haz. Râdeau și se uitau unul la altul, el având aerul unui șobolan scos dintr-o baltă. Se căută în buzunare. Scoase liniștit portmoneul, cheile, stiloul, două țigări compromise, și le înșiră pe iarbă, la soare. Lepădă haina, lepădă și pantalonii, pe care-i spânzură pe crengile copacului, lepădă și cămașa și rămase în indispensabili scurți, albi ca zăpada. Împlinea toată treaba asta cu calm, fără a arăta stânjeneală. Suzana privea îndeletnicirea lui cu surpriză și-i plăcea. Îi plăcea

pieptul lui lat, umbrit de păr, picioarele lungi, goale, frumos strunjite, îi plăcea chiar şi pantalonaşii albi ce păreau un şort de sport.

După ce toate fură aşezate la uscare, pantalonii crăcănaţi ca să intre aerul prin ei ca prin două burlane, se aşezară la umbra pomului. Suzana scoase merindea. Se ospătară îndelung, savurând deliciul unui prânz analog cu al ţăranilor care-l mâncau la umbra carului, pe brazdă.

– Am lepădat hainele de oraş, spuse Brutus. Parcă ne aflăm undeva prin satul dumitale, Vlaşin, pe la o stână pe unde şi strămoşii mei au trecut.

– M-am temut că nu-ţi va trezi interesul mediul ţărănesc. În fond, eşti un citadin.

– Şi dumneata eşti o citadină. Rădăcinile noastre, iată, iscate înainte cu zeci de ani, au dăinuit în acelaşi pământ şi au ieşit la suprafaţă acum. Au răzbit la suprafaţă ca firul de iarbă care trece şi prin piatră.

– E un miracol, şopti Suzana.

Trifan sorbi vorbele de abia auzite de pe buzele ei abia mişcate şi exclamă:

– Aşa e. Un miracol. Întâlnirea noastră nu e întâmplătoare.

Suzana îşi reveni.

– Eşti marxist, spuse râzând.

– Nu, sunt neconformist. Aşa cum eşti şi dumneata. Altfel nu te-ai afla cu mine pe pajiştea asta, pe care mă simt ca la mine la Teaca, aşa cum sunt îmbrăcat. Adică dezbrăcat.

– Ha, ha, râse Suzana. Pe toate le-ai pus la uscat, numai pantofii şi ciorapii nu.

Brutus se uită cu jale la pantofii lui îmbibaţi în apă. Se gândea că toată îmbrăcămintea lui s-a dus pe copcă. Alta n-avea şi după amiază trebuia să se întâlnească cu fostul lui colaborator, de la care avea intenţia să scoată vreun ban. Se

îndoi din spinare, își scoase încălțările și le întoarse cu talpa în sus, scuturându-le de apă. Trase jos și ciorapii, îi stoarse, apoi îi așeză cuminte pe iarbă la soare.

– La Teaca, pe așa o vreme, m-aș fi întins să trag un somn.

– Trage, îl îndemnă Suzana. Să știi că și eu făceam la fel în Vlașini. Mă cufundam în iarba smălțuită și mă aruncam întreagă în bolta de deasupra. Chiar credeam că e o apă.

Vântul cald trecea prin pantalonii spânzurați în pom ca prin burlane. Începuseră să se zbicească. Cămașa se uscase. Brutus începu să se îmbrace cu lejeritate, parcă s-ar fi aflat într-o încăpere. Suzana ședea în iarbă și-l privea cu un zâmbet de voioșie, cu o indulgență familiară. Accidentul grăbise relația dintre ei, îi apropiase. Se uita la labele prelungi ce ieșeau din pantalonii îmbrăcați. Erau de un alb atenuat, cu totul lipsite de acele bolfe ce le fac oasele după o vreme, lățind laba, încălecând degetele. Erau intacte, așa cum le făcuse maica lui, doar mai lungi, mai puternice, cu unghiile sidefii lucind pe vârfuri, cu degetul mare dominându-le. Îi veni să întindă mâna, să le atingă. Se lăsă pe spate, sprijinită în brațe, contemplând naturalețea cu care Brutus își împletea cravata.

*

* *

Până acasă, hainele se uscară. Căldura umană și soarele puternic desăvârșiseră ceea ce se începuse în copacii din parcul Herăstrău. Așternu pe masa lui de scris o pătură, vârî fierul de călcat în priză, se dezbrăcă și începu să calce. Ieșea din ele un abur mâlos, ce-i prelungea neașteptata dimineață petrecută pe malul lacului, când auzi în apartament vociferări înalte. Se ceartă Claudia cu Emilia, se gândi, văzându-și de treabă. Auzi uși trântite, glasuri distincte.

Pesemne nu ştiau că se afla acasă. Coridorul îl despărţea de restul casei. Trase pantalonii şi ieşi în hol. În adevăr, Claudia părea o gaşperiţă. Agita mâinile, trupul, într-o enervare ce părea că o scosese din pepeni. Emilia umbla în jurul ei s-o potolească, fără succes. Când îl văzu, sări la el.

– Să-l scoţi din casă pe hoţ. Dacă nu pleacă, îl reclam la miliţie, se repezi spre el Claudia.

– Staţi, potoliţi-vă, vorbi cu glasul lui cel mai gros, mai imperativ, cel ce descompunea o explozie în pulverizări neprimejdioase. Care-i baiul, hai, vorbiţi.

Claudia rămase paralizată, receptând liniştea lui. Pentru această linişte trebuia să aibă o forţă mai mare ca s-o învingă decât dacă Brutus ar fi vorbit răstit. Acel ton reducea la zero orice catastrofă, nimicea orice primejdie presupusă, minimaliza orice furtună.

Emilia se apropie de el.

– A găsit două linguri de argint la Florin în odaie, spuse cu bunăvoinţă, voind ca indignarea Claudiei să fie atenuată.

– Şi ce-i cu asta? N-are voie băiatul să mânce şi el cu linguri de argint?

Atunci sări Claudia.

– Să mănânce, dar nu cu ale mele. Le-a furat, le-a ascuns sub saltea. Acum ştiu unde au dispărut şi linguriţele şi alte atâtea. Nu ţin în casă un hoţ.

Brutus îşi încheie cămaşa, cu gesturi calme. Avea chipul întunecat, preocupat. Chiar el îi dăduse lingurile lui Florin, să le „mărite" cuiva. Nu putea să lase să plătească el oalele sparte.

– N-ai aflat că astăzi toate bunurile sunt ale poporului? spuse calm. Şi argintăria ta e a poporului. Aşa a învăţat la facultate. Băiatul pune în practică cele propovăduite. Ţara arde şi tu faci caz de un fleac.

– Un fleac! Ţi-e uşor să spui aşa, când n-ai nimic agonisit decât hainele de pe dumneata. Când stai pe capul

nostru. Ţi-am dat o procură pentru dactilografierea „romanului" la care mâzgăleşti de atâţia ani. Romanul stă, dar banii îi iei pentru dactilografiere.

– Împart cu tine. O ştii prea bine.

– Ce ştiu eu cât iei, şi când iei. Îi duci pe toţi, cum ne duci şi pe noi.

La vorbele astea, Emilia căscă ochii. Claudia avea prea mare îndrăzneală. Cum le ducea pe ele? N-au curs ani de-a rândul bani în casă, aduşi de el? Ce belşug! Şi nunta ei cu ofiţerul german, cine a suportat-o? Nu e el ocrotitorul lor? Pe uşa casei se află lipit un carton pe care scrie „Brutus Trifan – scriitor". Asta era o recomandare mai mare decât câteva linguri de argint. Un blazon.

Brutus ieşise din încăpere. Claudia rămase cu vorbele în gât. Mai avea multe să-i spună, dar n-avea cui. Brutus dispăruse în odaia lui, mărturisind prin asta indignarea. Desigur, nu-i va mai da nici un ban.

– Pune-i lacăt la uşă lui Florin, şopti Emilia împăciuitoare. Să nu mai poată călca în casă. Nici în bucătărie. Să circule pe scara de serviciu. Să folosească duşul din subsol. Ştii că fără Brutus putem ajunge într-o cocioabă la periferie? Ţi-ai pierdut minţile?

În acea clipă, Trifan reveni în hol. Era îmbrăcat în hainele proaspăt călcate, părând noi, cu batista albă în buzunarul de la piept. Arăta o linişte îngheţată, ceea ce aducea spaimă în Emilia, care-l cunoştea prea bine.

Claudia îşi mişca buzele. Părul i se zburlise şi chipul îi era palid ca ceara. Ce oare avusese pentru fiinţa asta meschină, incoloră, inodoră? îi trecu prin gând lui Trifan. Ce mai avea pentru dânsa?

Cutezanţa Claudiei de a-l aborda cu intensitatea avută, jignirea proferată prin vorbele rostite mai înainte, veneau din certitudinea forţei ce o avea „ea" asupra lui. Ştia că ceea ce se întâmplaseră acum aproape 20 de ani la Budapesta, şi de atunci până acum cu intermitenţă, îl marcase. Când îi

ceda, Brutus îşi risipea forţele, aşteptarea, nemulţumirea, dezamăgirea din alte asemenea acte, cu o impetuozitate ce o dezgusta. Părea că-l dezleagă de lanţuri grele şi-l eliberează din forţe malefice, vidându-l de cele ce-l apăsau şi purta în sine în peregrinările prin alte paturi, care nu-l satisfăceau. Era marcat pentru veşnicie. Chiar dacă l-ar fi alungat, ştia că avea să se întoarcă. O mai făcuse. Încă nu-i ieşise în cale o femeie ca Emilia sau ca ea, care să-l despartă de ele. Convieţuirea de atâţia ani îi legaseră într-o plasă din care nu vor putea ieşi. Putea arunca în el cu noroi, nu-l atingea, dar se descărca. Se uită la el. Deodată, ochii i se opriră pe buzunarul de la piept al hainei, pe strălucirea aceea albă ce se vedea din marginea buzunarului. Avea o matitate care nu aducea cu materialul din care se confecţionau batistele, care de altfel nu mai existau în comerţ. Se repezi la el. Emilia căscă ochii neînţelegând gestul ei. Doar nu i se va prăbuşi în braţe? Chiar aşa, de faţă cu ea.

Dar Claudia nu se repezi să-l îmbrăţişeze, să încerce o împăcare. Întinse braţul lung, ieşit din faldul hainei de casă ca un şarpe, şi smulse batista din buzunar. O apucă cu două degete, apoi o flutură în văzduh. Petecul alb se desfăcu întocmai ca un porumbel gata să zboare.

– Poftim, mamă! se adresă Emiliei mereu împăciuitoare. Iată ce face dumnealui. Îmi scotoceşte prin dulapuri şi-mi ciopârţeşte şervetele de masă. Uite, a tăiat cu foarfeca marginea tivită cu ajur şi a transformat şervetul în batistă de buzunar. A descompletat garnitura. Aşa-i? se întoarse spre Brutus care sta nemişcat, negru la obraz, ca un Christ batjocorit pe nedrept.

În adevăr, asta era prea mult. Chiar şi pentru Emilia. Şervetul făcea parte dintr-o garnitură somptuoasă, pe care n-o foloseau decât la zile mari. Acele zile mari nu mai erau, dar ele le aşteptau, căci Claudia avea alte gânduri. Elveţianca se pregătea de plecare. Admirase broderia magnifică a feţei

de masă cu 24 de şervete şi convenise să o treacă peste graniţă, acolo unde asemenea lucruri erau foarte apreciate. Să depună banii într-un cont, să-i trimită prin bancă, sau s-o plătească cu lei chiar acum. Claudia se repezi la scrin, căută prin lenjerie şi găsi şervetele. Le flutură, numărându-le. Nu mai erau nici jumătate. Celelalte luaseră calea celei ce se afla acum în buzunarul de la piept al hainei lui Brutus. În adevăr, era o batjocură, se gândi Emilia, ardeleancă strângătoare şi zgârcită.

– Să pleci din casa mea şi dumneata, şi îngălatul de nepot, strigă Claudia exasperată. Sunteţi hoţi, trăiţi pe spinarea altora.

Rostea cuvintele încălecând vorbele în mânia ei, profera ameninţări care ştia că de se vor împlini, ele ar fi rămas suspendate în vid. Ştia totuşi că el n-are unde se duce, că nu se va duce nicăieri, că tot aici va rămâne, găsind tot felul de soluţii cu capul lui care vuia de idei. Era legat de ele ca un dulău de lesa proptită în ograda unei case. Să latre, să se zbată şi să apere.

Brutus se aplecă, luă şervetelul scos din buzunarul de la piept, îl împături în patru, îl vârî cu grijă înapoi, lăsând afară o lizieră albă, strălucitoare, de un deget de lată. Părăsi încăperea, trecu în vestibul, se uită în oglinda de la cuier, luă gambeta de pe poliţă şi bastonul din cui şi părăsi încăperea. Trebuia să impună persoanei cu care avea întâlnire. Sub aparenţa lui calmă, taciturnă, fierbea. Era ca un leu rănit, un leu ale cărui răni sângerau. Dar se vor vindeca. Rămânea leu, asta o ştia prea bine în clipa asta. Acum nu mai era singur pe lume. Exista Suzana. Ea îl va hrăni, cu viaţa ei, cu tinereţea ei, cu situaţia ei. O avea în mână. Ştia asta cu toată fiinţa lui. Ştia că o va putea manevra cum voia, o manevrare care i se părea glorioasă. Mai fusese odată în starea asta, înainte cu mai bine de 20 de ani, când o întâlnise pe Emilia, dar atunci n-avea obstacolul unui soţ. Atunci avusese clanul familiei ei, pe care-l

învinsese. Ce conta Vladimir Isbăşescu faţă de acest clan? Îl va înlătura cu ajutorul ei, al Suzanei, care de mult se afla cu un picior ieşit din cuşca ei de aur.

Păşea clocotind de mânie şi speranţă. Sub mânie fierbea dorinţa de a da Claudiei o lecţie, de a-i arăta cine era el, de a-i trezi gelozia, de a o pune cu botul pe labe, de a o face să vină în genunchi să-i ceară iertare. Dispreţul Claudiei, pe care-l sesizase de mult, îl flagelase în ziua asta. Dase cărţile pe faţă. Asta ascundea, asta ascunsese întotdeauna, dar trăind în huzurul venit de la el, nu se arătase. Îi va arăta el cine a fost şi cine va fi. Destinul era generos cu el. Nu-l lăsa să se piardă. Suzana, fiinţa asta ieşită neprevăzut în cale, răsărise chiar când simţea că se prăbuşeşte, când viitorul lui se întunecase cu totul. Întâmplarea de mai înainte declanşase saltul calitativ, cum spuneau marxiştii. Acum vedea acel viitor aureolat, scânteind. Trebuia s-o cucerească. Ce mai, a cucerit-o. Cu ea o va flagela pe Claudia. Îi va arăta că are nu zece ci o sută de vieţi în el. Cum se putuse cantona lângă o asemenea mediocritate. Îi va arăta ce carate purta în sine. Va trebui să scape de menajul lui cu Mira. În cap i se învârteau ideile ca făina într-o moară. Simţea în sine o forţă ca la luarea unor hotărâri capitale. Nu se putea juca cu Suzana. Ea deţinea virtualităţile vieţii lui viitoare. Era ca cineva care-şi vâră ultimul capital într-o bancă sau într-o afacere care nu putea da faliment. Dacă greşea, putea pieri. Cu Claudia, Emilia şi casa lor, a rupt-o pentru totdeauna. Nu va mai cârpi nici un petec la această convieţuire. Le va flagela pe amândouă „muierile" acelea prin izbânda lui. Va sălta mai sus decât sperase. Însăşi tânăra soţie a Meşterului va rămâne cu gura căscată. Îi trăsese şi ei clopotele, dar nu se prinsese. Iată, la Suzana se vor prinde. Alături de ea, va pluti la suprafaţă, femeia era plină de talent, înfiptă în lumea literelor, la care aspira, preţuită în mişcarea politică a zilei. Va termina şi el romanul, va trebui. Nu va mai avea grija zilei de mâine. O

va asigura Suzana. ea va fi garanţia lui. Ea va garanta pentru activitatea lui. Nu va mai fi hoinarul care porneşte în fiecare dimineaţă în căutarea banilor pentru un prânz, nu va mai amăgi editura. Se va aşeza la masa de scris cu seriozitatea cu care se aşeza la biroul lui pe vremea când conducea acea uriaşă uzină. Va cere, şi Suzana va izbuti să obţină şi pentru el, o odaie la Sinaia, ca toţi afirmaţii sau încă neafirmaţii. Nu vor mai veni americanii. Bestiile i-au uitat. Aşa vor rămâne toate. Va trebui să se adapteze. Nu spunea el totdeauna că inteligenţă înseamnă adaptabilitate? Le va arăta el cât de inteligent era şi ce „adaptabilitate" va aplica, dar mai întâi să reuşească să potolească pe creditorul lui. Acesta se temea de un control. Până atunci o scăldase, cum făceau toţi, considerând avutul obştesc avut al poporului, şi deci şi al lor, în aşteptarea americanilor. Trifan îi întărea ideea asta, nu putea fi altfel. Fostul director general nu putea greşi. Ştia că ajunsese sus. Scriitor. Nici nu putea ajunge mai puţin. Dar a avut destulă răbdare, trebuia să-i restituie banii. Încrederea i s-a clătinat din pricina aşteptării. Astăzi îşi va lua curajul şi-i va pune mâna în piept. Da, da, se încuraja pe sine, în mica cârciumioară unde-i dăduse întâlnire lui Brutus.

Acesta pătrunse în localul modest parcă ar fi intrat la Capşa. Păşi cu siguranţă, ridicându-şi gambeta şi mutând bastonul pe braţul celălalt. Îl căută din ochi pe om şi acesta crescu din piept când îl zări. Sigur fostul director îi aducea banii, cum se îndoise el de acest bărbat îmbrăcat în costum nou, care îndrăznea să poarte pe vremurile astea gambetă şi baston. Se ridică în picioare şi trase scaunul, ca Brutus să se poată aşeza.

– Ei, ficiorule, i se adresă Trifan cu bunăvoinţa şefului de pe vremuri. Bem ceva?

– Bem, cum să nu, se grăbi omul să cheme ospătarul. Comandă două fripturi şi se uita acum la fostul lui patron cu obrazul vesel, încrezător, aşteptând să-l vadă vârând

mâna în buzunar şi plătind ceea ce-i datora. Mâncară împreună, băură împreună, Brutus fiind darnic în anecdote, creind o atmosferă de bună simţire.

– Ficiorule! Stăm bine. Niciodată nu am stat mai bine ca acum.

– Cu politica? întrebă gestionarul de la ORACA, noua lui slujbă, lacom de veşti pe care le aştepta.

– Cu politica. Adică tot cu o politică. În curând vei mai auzi de mine.

– Tot la uzină? Să nu mă uitaţi.

– Nu la uzină, mai sus.

– Îmi plătiţi datoria? Aţi adus banii? se repezi omul, avid de vestea ce-o aştepta.

Brutus hohoti, bătându-l pe umăr.

– Nu te repezi, ficiorule, că îmbătrâneşti.

Chipul omului, din vesel cum era, se întunecă. Îşi şterse cu o bucată de pâine buzele unsuroase de urma îmbucăturii.

– Doar nu mă veţi amâna din nou, întrebă cuprins de panică. Mi s-a anunţat un control, până acum le-am motrocit, dar nu mai pot. Am un duşman care vrea să-mi ia locul. Mă dă la partid.

– Stai liniştit. Nu te pierde cu firea. Ţi-i dau. Ţi-i dau, dar acum musai să mă păsuieşti.

– Încă o dată? ţâşni înspăimântat omul. Nu mai cred în făgăduieli, nu mai cred o vorbă. Mie să-mi daţi banii acum, spuse cu îndrăzneală alimentată de puterea băuturii.

Brutus îi turnă în pahar, îl făcu să ciocnească, apoi spuse cu glas grav:

– Fii pe pace. Nu mă bucur eu de bănuţii tăi. Aşa mă bănuieşti? se uită cu reproş la el. Nu ţi-ar fi ruşine, când ai fost slujbaşul meu atâţia ani?

Omul scăzu din trup, părea că alunecă sub masă.

– Domnule director, mă sugrumă, trebuie să pun banii la loc.

– Bine, concedă Brutus. Văd că nu mai ai încredere. Vei merge cu mine zilele astea într-o casă unde vei căpăta încredere. Vei vorbi cu o doamnă care va fi nevasta mea şi care te va încredinţa că primeşti banii.

Vorbi cu gravitate, cu fălcile rigide, slobozind vorbele ca pe vremuri când, de după masa lui de director general, sublinia dispoziţiile ce trebuiau urmate.

Omul clătină din cap, fixându-l în ochi.

– Dar mai întâi să-mi mai dai două mii de lei.

– Două mii de lei? exclamă omul pierdut. Nu am, zău nu am, domnule director.

– Ce ai în geantă?

– Acte. Şi bonuri. Trebuie să le depun la bancă.

– Scoate două mii, porunci Brutus. Îţi dau de veste când să vii la doamna aceea, adică la viitoarea mea nevastă. Vei vedea cu ochii tăi că ce ţi-am spus e adevărat. Numai un fotoliu din casă face banii ăştia. Numără banii.

Omul, bâlbâind, vârî mâna în servietă, fără să-i desfacă încuietoarea. Pipăi o vreme, trecu printre degete hârtiile, le numără pe nevăzute şi le scoase.

– O mie cinci sute, domnule director. Numai atât. Vă rog.

Brutus luă pachetul.

– Bine, zise. Eşti un fecior de ispravă. Nu te voi uita. Se despărţi de om, mângâindu-i creştetul chel, şi se îndreptă spre Mira. Aşteptă până sunetul frezei îngheţă şi clientul părăsi încăperea de după dulapuri.

– Vrei să mănânci ceva întrebă ea lepădând halatul, aşa cum îşi întrebă nevasta omul când se întoarce de la lucru.

– Nu, am luat o friptură mai adineauri.

Mira se uită mirată la el. Era liniştită. Era măritată. Vestise şi părinţii şi prietenii, nimeni nu-i mai zicea domnişoară. Mai mult nu mai dorea şi nici Brutus nu-i oferea.

– Trebuie să introduci acţiune de divorţ, intră în problemă Brutus.

Mira şedea în faţa lui, la masa care sta între ei doi.

– Aşa de repede? întrebă mirată.

– Azi ori peste un an, totuna e pentru tine.

– Şi pentru tine?

– Pentru mine e totul azi. Nădăjduiesc că nu vei face opoziţie. Aşa am convenit.

– Introdu tu acţiunea. Eu n-am timp să umblu pe la tribunale.

– Atunci îmi dai bani pentru taxe.

– Dacă trebuie, îţi dau. Ăsta-i ultimul tău cuvânt?

– Ultimul, fată, şi rămânem prieteni ca şi până acum.

*
* *

Gândurile îi fugeau la ziua petrecută la Herăstrău. Conţinea atâta inedit, încât întreaga ei fiinţă parcă se scăldase, ca eroinele din basme, într-o apă fermecată. Cât de puţin îi trebuie omului să simtă că fericirea este aproape! Întreg cadrul în care trăia se schimbase. Nu putea spune că nu simţea o vagă teamă în suflet, provocată de aventura căreia i se dăruise. Trăise o zi cu totul ieşită din comun, se dezintegrase din habitatul ei obişnuit şi acum, revenită, încerca să o transplanteze aici, în casa ei, să se prelungească. Ar fi vrut să vorbească cuiva despre hazoasa întâmplare de la malul lacului, despre bărbatul de-abia cunoscut care se dezbrăcase cu naturaleţe de veşminte şi aşa, doar în izmenuţe, stătuseră alături, mâncaseră împreună, petrecuseră câteva ceasuri incredibile. Dar cui i-ar fi putut vorbi? N-avea prietene, n-avea decât cunoştinţe. Apoi, întâmplarea prin care trecuse nu era de povestit. Era de revenit asupra ei mereu cu gândul, ca o mireasmă care se răspândeşte dintr-o floare ori de câte ori o duci la nas şi o

inspiri. Totuşi, nu putea ţine într-însa noianul de simţăminte ce creştea ca un boule-de-neige, aşa că deschise caietul-jurnal şi se desfăşură pe paginile lui, în voie. Aici fantezia ei avea libertate. Se confesă filelor albe cu dezinvoltură, retrăind ziua, avându-l prezent pe Brutus şi ca înfăţişare, şi ca vorbe, şi ca ton. Scria fără oprelişte, pentru că ştia că ochii lui Vladimir nu se abăteau asupra frazelor ei, chiar dacă i-ar fi lăsat caietul deschis înaintea nasului său. Întreaga noapte avu un însoţitor ce se introdusese în vis, înaripând-o. Se trezi devreme, cu toate că n-avea ce face, parcă aşteptând ceva.

Uşa se deschise, făcând-o să tresară. Lucia îşi vârî capul. Doar capul. Rămase perplexă. Femeia rânjea cu gura până la urechi, arătându-şi gura plină cu dinţi. Ochii îi sclipeau şi rânjetul ei, care voia să fie bucuros, era grotesc. Îşi retrăgea capul şi-l vâra din nou prin crăpătura uşii, lărgind buzele spre margini, să i se vadă bine dinţii, toţi dinţii noi pe care dentistul îi pusese în gură.

– Priviţi! Priviţi! şuieră fericită spre ea. Cu buzele strânse, parcă înfricoşată să nu-i zboare proteza. Îmi stă bine?

Suzana hohoti în râs. Apariţia capului, ca într-un joc, cu dinţii arătoşi, da o expresie de mască figurii.

– Intră înăuntru, spuse. Văd, am văzut. Dar tu te-ai văzut?

– Nu prea bine. N-am oglindă. Îmi daţi voie, spuse îndreptându-se spre oglindă. Se postă înaintea ei şi rânji din nou, etalându-şi dantura.

– Sunt alt om, coniţă, zău sunt alt om, exclamă, întorcându-se spre Suzana. Vă mulţumesc. Dacă nu aţi fi pus condiţia asta când m-aţi angajat, umblam mai departe ca o moalfă.

Era atâta fericire pe faţa ei, încât părea întinerită.

– Am să mă duc la alimentară, şi la aprozar, şi la lăptărie, să le arăt vânzătorilor cum m-am schimbat. Aşa-i că m-am schimbat? vorbi cu gura mare, să se vadă bine cele două potcoave cu dinţii albi ca laptele.

Iată câtă fericire poate cădea pe capul cuiva. Iată, în casă se aflau două femei fericite.

*
* *

De când se trezise se afla în aşteptarea unui apel telefonic. Se despărţiseră fără a fixa o nouă întâlnire, ca şi când aceasta ar fi fost de sine înţeleasă. Şi iată, nu era. Aşteptarea o ţinea ţintuită acasă, ţintuită în fotoliu, fără a face nimic, fără a continua un reportaj cerut de revista *Femeia*, a cărui documentare o făcuse la APACA. Era o zi în care ar fi trebuit să facă multe şi nu făcea nimic. Aştepta ca Vladimir să telefoneze, dar nu acest telefon îl aştepta. Casa vuia de linişte. Lucia se afla pe undeva pe la aprozarele din cartier, pe la alimentara sau alte centre comerciale cu responsabili flăcăi vânjoşi, cărora să le arate dinţii albi ca laptele care-i schimbaseră înfăţişarea.

Era o zi caldă, o toamnă aurie acoperea pământul. Flutura în văzduh căldura verii ce pleca şi uşoare vibrări ale anotimpului celui mai frumos al anului, ce venea. Soarele strălucea peste străzi şi case, peste oamenii care grăbeau încoace şi-ncolo sau a celor ce se plimbau, căci la acea epocă, străzile încă erau un spaţiu de destindere şi nu un mijloc de a ajunge la coada unui magazin alimentar. Noua concepţie politică ce răsturnase atât de radical gândirea şi comportamentul începuse să prindă rădăcini. Nădejdea de bine sau de mai bine alimenta sufletul şi minţile tuturor. Exista un ideal ce se flutura undeva, spre care toţi erau

chemaţi să-l profere la mitinguri. Ceea ce era vechi, se opunea, începea să ruginească, să nu mai aibă putere, se diminua pe zi ce trecea.

Suzana îşi aranja părul înaintea oglinzii. Expresia ei arăta o înviorare ce scădea mulţi ani din cei pe care-i avea. Era în plină înflorire a celei mai frumoase vârste a femeii, cea care se desfăşoară între treizeci şi patruzeci de ani. Vârsta cea mai trepidantă, mai exaltată, mai romantică şi, putem spune, şi cea mai cutezătoare. Vârsta la care ţâşneşte ca un gheizer setea de o nouă dragoste, într-un fel mai conştientă, cu toate că un zaimf fermecător învăluie raţiunea. O vârstă plină de primejdii, în care femeia este atrasă de adâncul unei prăpăstii, de o chemare căreia n-are putere să nu i se supună. În această decadă frenetică şi puţin după ea se desfac cele mai multe căsătorii ostenite. Învolburata tinereţe de la debut s-a atenuat sau s-a veştejit. Rutina a subminat-o. Monotonia s-a introdus perfid între pereţi. Sufletul, trupul, cer o înnoire. O caută năuc, manifestând nemulţumire pentru tot ceea ce a fost până atunci. Se zbate ca peştele în plasă în căutarea unui echilibru, a unei mulţumiri avute până atunci, pe care n-o mai găseşte. Fiinţa maturizată are alte cerinţe. Altfel gândeşte, doreşte, decât la ceasul la care s-a însoţit cu un partener „pentru întreaga viaţă". A evoluat. Ceea ce era „totul" la anii tineri, acum nu-i mai spune nimic. Altceva doreşte, o schimbare de decor sufletesc, un cutremur care să năruie tot ce a fost şi să pornească de la început, însoţită de experienţa dobândită care-i dă posibilitatea să facă o comparaţie din care trecutul iese sleit. O naştere din nou simte când un nou sentiment pune stăpânire pe ea. Îi dă forţă, luptă, se zbuciumă pentru a putea sorbi „starea nouă" cu toată fiinţa. Statorniciile se prăbuşesc, căsnicia, dacă n-a fost ruptă, merge mai departe o vreme, ca o căruţă cu trei roate, până ce anii reuşesc să-i construiască şi roata a patra, prin resemnare, acomodare, uitare.

Ca nişte funigei treceau asemenea gânduri pe sub fruntea Suzanei. Peştele a scăpat prin ochiurile plasei. Înoată înainte, dând din aripioare, fără a bănui ce-l aşteaptă mai încolo. Poate o altă plasă.

Întoarse capul spre pendulă. Da, era timpul să plece. La ora douăsprezece trebuia să se întâlnească cu Brutus. Inima îi bătea în piept într-un ritm ce-l simţea în obrajii îmbujoraţi. Se uită împrejur, masa era întinsă cu o faţă brodată pe care de mult n-o mai folosise. Farfuriile, tacâmurile luceau, la bucătărie Lucia se preocupa cu cele din urmă amănunte. O lumină mare se revărsa prin geamuri, parcă mai puternică decât în alţi ani în vremea asta. Oftă dintr-o mare nevoie de uşurare. Fiinţa îi era sufocată de ceea ce simţea. O fericire nemaitrăită. Nu-i venea să creadă că a ajuns aici, în punctul în care se afla, spre care cu stăruinţă o dirijase Brutus. Nu mai departe decât înainte cu câteva luni era cumintea soţie a lui Vladimir. Trăise ca un sobol orb, rătăcind prin galerii, bâjbâind fără a vedea ce se află în afara lor. Şi iată, statornicele galerii s-au prăbuşit, a năvălit lumina, a năvălit viaţa. Îi trebuise un curaj imens ca să-i comunice lui Vladimir hotărârea. Acesta îşi schimbase slujba, se angajase la Constanţa, la direcţia Canalului ce se construia. Plecase din Bucureşti încolţit de teama de a nu fi chemat şi cercetat cu privire la procesele de dinaintea războiului. Cineva făcuse o anonimă şi altcineva îl înştiinţase despre ea. Era mai bine să se pună la adăpost. Canalul era o întreprindere uriaşă. Se găsise o modalitate de lichidare a deţinuţilor politici, duşmanii noii stăpâniri. O moară în care să se macine vieţile celor ce străluciseră în trecut, oameni politici, oameni de afaceri, oameni de cultură, oameni vrednici, tot ceea ce fusese considerat ca duşman al poporului. Constanţa, Medgidia şi toate localităţile cuprinse între ele fuseseră blocate. Nu se putea intra într-însele decât cu permisiuni speciale. Erau izolate de restul ţării. Asupra lor se aşternuse un văl prin

care răzbăteau tot felul de întâmplări. Se vorbea despre niște matahale de oțel care mușcau pământul, dar care mai mult înțepeneau. Despre deținuții aduși din închisori să sape și să care pământul. După un stagiu petrecut în temnițe jilave, scoaterea lor la aer, lumină și soare, pentru mulți fusese o binecuvântare. Aveau și vitamine: iarba ce creștea împrejur, pe care o mestecau între fălci. Aveau și carne: broaște sau șerpi sau popândăi. Acolo, în acel perimetru învăluit de mister își găsiseră un loc de muncă unii prieteni ai Claudiei ca normatori, ca muncitori necalificați, ca juriști, în cazul cel mai bun.

Vladimir fu bucuros că cererea îi fusese admisă. Jurist la întreprindere. Avusese o discuție cu Suzana, explicându-i situația. Va trebui deocamdată să trăiască singură. N-o mai considera o nevolnică de care să aibă grijă ca de un copil. Își găsise preocupări care-i umpleau timpul. Va veni la două sau la trei săptămâni acasă, și așteptase ca Suzana să protesteze, să plângă, să nu-l înțeleagă. Dar Suzana se arătă înțelegătoare. Ascultase tăcută cele ce înșirase Vladimir, mirându-se ea însăși cum aranjează de bine lucrurile viața. Se afla pe marginea unei prăpăstii și el, soțul ei, o împingea în abisul ce o chema.

Urmară zile fermecătoare. Plimbări prin parcuri, ca adolescenții, sau izolarea în casa ei, petrecută în lungi povești care se deșirau dintr-un ghem imens de trăiri pe care Brutus îl derula cu voioșie, cu farmec, înfățișând o viață – a lui – plină de suișuri și coborâșuri, narate fără a ascunde chiar situațiile delicate, înfățișate printr-o optică sofisticată, prin principiul vieții lui, acela că nu se întâmplă în viață decât ceea ce trebuie să se întâmple. Tot ce relata era împletit cu haz, pulverizându-le gravitatea. Pentru Suzana erau povestiri fantastice. Trecuse omul acesta prin atâtea încercări? Și închisoare, și șantaj, și batjocură în gazete? Prin lipsuri și lipsă de confort? El, pe care-l

cunoscuse în situaţiile cele mai înalte? Se înduioşa. Inima ei suferea şi mintea ei aprecia aceste destăinuiri, pe care altul le-ar fi ascuns.

– Ca să mă cunoşti, nu-ţi ascund nimic. Dacă vreun binevoitor ar vrea să-ţi strecoare ceva despre mine, nu trebuie să te surprindă. Cunoşti totul, ştii totul. Ştii cum m-au jignit tovarăşii mei la uzină în ziua aceea. Ştii cum marele Zimbru a întors pentru o vreme faţa de la mine. Ştii cum mi-am petrecut vremea la Teaca, unde te voi duce odată. Ştii cum toată povestea de la Budapesta a fost un act al unui copil exaltat.

Vorbea cu glasul scăzut, obidit, cu privirile umede, cu fruntea uşor aplecată, picurând în auzul Suzanei fragmente care s-o înduioşeze. Nu numai că o înduioşau, dar trezeau într-însa simţăminte ce-l înnobilau. Un bărbat atât de înzestrat să fie dat la o parte? Să nu i se fi dat o mână care să-l tragă la suprafaţa apei în care mulţi se înecau? Nu-l va lăsa să se înece.

– Vei fi nevasta mea, spuse într-o zi Brutus, apucându-i mâinile, strângându-le între palmele lui cuprinzătoare. Vei fi nevasta mea.

Suzana se trase cu spatele spre spătarul fotoliului. Mâinile lui erau fierbinţi. Păreau că varsă într-însa un pojar.

– Dar eşti căsătorit! spuse cu glasul tremurat. Ce-ţi trece prin gând?

– Am divorţat. Am divorţat de Mira pentru tine. Pentru că trebuie să fii a mea. Am ştiut de când te-am văzut acolo la Uniune.

Mărturisirea o năuci. Chiar dacă se gândise vreodată la această posibilitate, ea îi răvăşi fiinţa. Nevasta lui, aşa spusese. Nevastă, ca în Ardeal, ca în Vlaşini, nu soţie. Oh! Era cu neputinţă. Vladimir se va împotrivi. Nu se putea dispensa de ea, dar era mândră că Brutus, acest bărbat pe care-l admira, o voia a lui. Tot ceea ce-i povestise despre viaţa lui, de când îl cunoştea, trezise în ea o exaltare. Nu-i

ascunsese nimic. Nu-i găsea nimic reprobabil. Împrejurările grele pe care le-a învins. Era o ființă care purta în spate o viață țesută între atâția poli potrivnici, din care a ieșit cu inteligență, gata să meargă înainte pe drumurile deschise de noua orânduire, acomodat ei, fără a renunța la unele obiceiuri care i-ar fi degradat înfățișarea, așa cum o făcuseră mulți, plăcut, fermecător, dar singur, lipsit de tovărășia unei femei care să-l înțeleagă, îi îneca inima de duioșie. Nu-l va lăsa. Va sta alături, îl va ajuta. Vor înota împreună prin prezentul cel nou, spre viitorul ce se desfășura înaintea lor.

Încetul cu încetul, inima îi fu cuprinsă de un simțământ cu totul necunoscut. Se adăpa dintr-însul, se adăpa din Brutus. Se umplea, ca un vas ce fusese gol până atunci, cu ambră și parfumuri cu nectar și smirnă. Creștea acest conținut zilnic sub puterea gândurilor, a vorbelor, a fanteziei, până ajunse la debordare. Iubea. Da, iubea pentru întâia oară în viață. Năzuise în adolescența ei la dragoste, fără a cunoaște cam cum ar fi acest sentiment. Se lăsase treierată de înfiorări citind romane sau văzând filme, manifestări lipsite de materialitate. Închipuirea îmbogățea situațiile văzute sau citite, cufundând-o în înfiorări mentale și în acele fierbințeli ce păreau că-i cuprind ființa. Se rușina că stăruie asupra lor și aștepta matrimoniul ca ele să se ivească la lumina zilei. Altceva se ivise, cu totul altceva. Relația cu Vladimir o dusese pe alt drum decât cel visat. Alte flori răsăriseră în grădina sufletului său decât cele așteptate. Asta să fi fost dragostea? Țâșniseră simțăminte pe care nu crezuse că le poartă în sine. Tandrețe, supunere, cochetărie, mici contrarietăți, mici satisfacții, o sumă de stări care derivau din cele ce i se întâmplau ziua sau noaptea. Era plăcut să fii căsătorită, dorită, lipsită de griji, gata să primești și să împarți plăcerile casnice și cele sociale. Se inflamase adeseori de un preaplin sufletesc care o făcea să se arunce în brațele lui Vladimir, recunoscătoare

pentru cine ştie ce stare, atitudine, împrejurare. Era dragoste? Era iubirea pe care o aşteptase? Aşa era ea? Aşa, de vreme ce era fericită. Tot ce dorea avea. Tot ce cerea, i se oferea. Acele vise adolescentine dispăruseră, ca influorescenţa sufocată de o vegetaţie prea bogată şi străină de ea. În jurnalul ei îşi mai scoteau capul, în momente de exaltare „stilistică". Un drum spre ea, nu desluşea. Când prăpastia se ivise între ea şi Vladimir, sufletul ei rămase sterp şi resemnat. Nu mai dorea iubire, căci nu exista. Răsărise pentru o clipă, atunci când i se păruse că a obţinut învoirea lui Vladimir de a aduce pe lume pruncul. Ce stare trăise în noaptea aceea! Ce vârtej sufletesc se iscase în sine, îndemnând-o să se arunce în braţele lui, să-l strângă la piept, să-l sărute fierbinte. Cum trupul şi inima i se umpluseră de un abur pârjolitor, simţind că se topeşte fiecare papilă din fiinţa ei. Iubesc! Iubesc! strigase atunci în inima ei. Totul se evaporase în câteva zile, totul dispăruse parcă nici n-ar fi fost. Simţăminte ce nu bănuise că sălăşluiau în ea, apăruseră. Ura. Da, ura, apoi veniră altele, sterpe de acea învolburare. Se instalară simţăminte aşa-zise „normale", care se manifestau sub forme diverse ce nu aduceau fericirea. Cu timpul, uitase de acest deziderat. Îi luaseră locul altele, de exemplu Ceaslovul. Dar îi putea da Ceaslovul fericirea dragostei? Oh! Se prostise. Ceaslovul era o năzuinţă, un ideal, un mijloc de a marca cu ceva viaţa ei, trecerea ei prin viaţă, „ceva" ce ţinea de un domeniu superior, aproape transcendent.

Şi iată, fu invadată de o mulţime de senzaţii care-i răvăşeau fiinţa, o exaltau, îi dădeau ameţeli de fericire cu totul deosebită decât cea trăită cândva. O lumină o umplu din cap până în picioare, străbătându-i fiecare fibră, circulând prin ea, înfiorându-i carnea, pielea, strălucirea ochilor. Îi zvâcneau tâmplele, obrajii i se aprindeau şi inima ei bătea cu zvâcniri sporite. Mintea, mintea ei aşezată, prinsese aripi. Sub fruntea ei se iscau visuri. Posibilităţi nebuneşti

ce-i uscau buzele. Părea că fusese golită cu totul pe dinăuntru şi umplută cu esenţe ameţitoare, ce o preschimbaseră în alta. Gândul îi fugea la Brutus, se încolăcea în jurul lui, îi răsărea înaintea ochilor în fiecare clipă a zilei, a nopţii, căpătase curaj. El îi transmise situaţia lui precară, pe care dorea să o îndrepte. I se părea că are această misiune şi era mândră de ea. Îl cunoştea. Nimic nu-i ascunsese. Se mărturisise ei. Îşi încredinţase viaţa în mâinile ei. Avea pentru ce trăi. Să aducă echilibru în viaţa lui atât de nedrept încercată. Să urce pe o linie de plutire, să o depăşească, să se menţină acolo. Orice întâlnire cu el era prilej de exaltări şi efluvii. El avea de scris o carte mare, din care cunoştea vreo două capitole. Vor veni altele. Pe ea n-o mai interesa Ceaslovul, îl sacrifica pentru el. Dorea să fie ca Victoria, soţia Zimbrului. Să se devoteze lui, să-l privegheze. Să-i creeze condiţiile cele mai bune ca să scrie. Să plece din casa în care exista o babă, aşa-i spunea el fostei soţii. O femeie de care îşi făcea milă, având grijă de dânsa şi de fata ei. Spunea „fata ei", ca şi când ar fi vorbit despre o copiliţă. Nici o clipă nu şi-o închipui pe această făptură altfel. El nu stăruise asupra ei când relatase raporturile cu fosta lui soţie, pe nume Emilia, când descrisese „statutul" acelei convieţuiri „apartamentul din cutare stradă". Ieşise din acea mărturisire un erou care-şi sacrificase viaţa, tot dintr-un gest cavaleresc, unei biete fiinţe care n-avea nici o sursă de venit şi pe care n-o părăsise ca să nu ajungă la izbelişte. Fu emoţionată ascultând înşirarea acestui act mărinimos. Avatarurile ce decurgeau dintr-o situaţie care avea să se clarifice odată. Bătrâna şi odrasla ei trebuiau să părăsească Bucureştiul, aveau să meargă la Braşov, oraşul lor de origine. Baba n-avea buletin de Bucureşti şi nici o şansă să-l câştige. Fata trebuia, bineînţeles, s-o urmeze. El n-avea să abandoneze „apartamentul" în care trăise atâţia ani, în care cheltuise o avere, ca să intre un străin într-însul. Avea dreptul

să fie al lui, adică al lui şi al Suzanei. Era confortabil. Se puteau izola într-însul, să scrie, şi el şi ea. Căci odată va fi nevasta lui.

CARTEA A ŞASEA

Se apropia împlinirea unui număr de ani de la instalarea primei sonde pe Valea Prahovei în ţara noastră. În vederea acestui eveniment, câţiva condeieri fuseseră trimişi în documentare în vederea unui reportaj de amploare. Ziarele vorbeau de exploatarea barbară a subsolului de către societăţile străine, acei ticăloşi de americani care găuriseră pământul scoţând cea din urmă picătură de păcură. Se vorbea despre sabotări, despre duşmanii clasei muncitoare, exploatatori mârşavi care au fost înlăturaţi. Plecaseră trei bărbaţi, printre care şi Brutus, şi două femei, Suzana şi Olga, tânăra suceveancă, speranţa literaturii române. Brutus aranjase prin contabilul Stăncescu, de la Fond, să fie inclus şi el în grup. Îi surâdea un drum cu trenul, o ieşire din oraş câteva zile în preajma Suzanei, căreia îi da târcoale. Suzana se înflăcărase de proiectul pe care îl înfăţişase lui Vladimir. Acesta n-avu nimic împotrivă. Tot lipsea de acasă. Noua slujbă de la întreprinderea din Constanţa îl rupsese de căminul lui, în care revenea la două-trei săptămâni să se îmbăieze, să ia schimburi noi, să se ciorovăiască cu Suzana, care pierduse cu totul maleabilitatea ei. Era schimbată. Şi el era schimbat. Îşi găsise o cameră mobilată în familia unei colege de a lui şi era fericit că avea chiuvetă în odaie, ceea ce era un confort la vremea aceea. Acceptase viaţa modestă, fără a-şi pune întrebări. Oraşul zumzăia de oameni veniţi de

pretutindeni. Se muncea în draci, adică peste optsprezece ore. Ziarele relatau zilnic despre situaţia uriaşei întreprinderi, despre succesele stahonoviste. Subteran, circulau alte zvonuri, despre utilajele care se poticnesc, despre lipsa pieselor de schimb, despre misterioasa viaţă ce se petrecea în acea parte de ţară, transformată dintr-un lagăr de muncă unde nu se putea pătrunde. O tocătoare de vieţi.

Grupul plecă în documentare cu o dubiţă în care se înghesuiseră cu toţii. Erau veseli, plini de elan şi proiecte. Nici unul nu mai păşise într-un perimetru ca acela spre care se îndreptau. Din ferestrele trenurilor cu care călătoriseră vreodată mai văzuseră acolo în depărtare sondele risipite pe dealuri. Ciudate construcţii de lemn. Câmpina, Băicoi, erau nume de gări în care nici unul dintre ei nu coborâse cândva. La acea vreme, o călătorie constituia pentru mulţi un ţel greu de atins. Biletele de tren erau scumpe şi oamenii nu câştigau atât cât să-şi permită luxul unei deplasări. Toţi cei cinci condeieri erau însufleţiţi, parcă maşina i-ar fi dus spre cine ştie ce ţinte pline de inedit. Însufleţirea ţâşnea şi din mândria ce-i stăpânea, aceea de a se afla într-o „misiune" atestată de o hârtie cu ştampilă, emisă de Uniune, cu însemnarea fiecărui nume al grupului trimis în documentare. Erau cineva. Se aştepta la vremea aceea mult de la asemenea acţiuni. Poporul trebuia să cunoască realizările muncitorilor care cuceriseră proprietăţile străinilor ce exploataseră ani în şir. Pretutindeni scriitorii, gazetarii, erau bine primiţi. Mulţi dintre muncitori se înghesuiau în jurul lor ca să fie luaţi aminte de vreunul din ei şi să li se facă portretul care să apară în *Scânteia.* Dubiţa purta deci spre Băicoi o caravană preţioasă. Brutus se simţea la largul lui. Era prietenos cu tinerii între care se afla, toţi respectuoşi de faima ce se crease în jurul lui, ce emana din prietenia acestuia cu marele Zimbru pe care o sugera oricând era necesar. Toţi erau tineri, nişte flăcăiandri, bucuroşi de escapadă. Comportarea atât de

apropiată, de lipsită de fasoane a lui Brutus, care oricum, prin vârsta ce-o avea şi situaţia ce-o avusese ar fi putut fi distant, treziră în ei admiraţie şi chiar şi afecţiune. Tot ce povestea acest distins „confrate", care scria la o carte mare, avea haz. Se vedea că fusese cineva. Şi dacă cineva care „fusese", lua parte la o documentare atât de importatntă ca aceea spre care se îndreptau, însemna că era „cineva". Sigur, era considerat conducătorul grupului şi nu strica să-i câştige simpatia. Nu numai că o câştigaseră, dar ei înşişi se treziră că sunt plăcuţi peste măsură şi că se simt onoraţi să stea în preajma lui.

Ajunşi la schelă, maşina se opri la organizaţia de partid, unde fură primiţi „ca o delegaţie". Secretarul, directorul, inginerul şef, toţi erau încântaţi de atenţia ce se da schelei de către Capitală, care trimisese un grup distins s-o cunoască, să se inspire. Li se indică unde vor dormi: la casa de oaspeţi, tovarăşele într-o cameră, ceilalţi într-a doua. Bineînţeles, tovarăşul Trifan, singur. Vor lua masa la cantină, să constate cât de bine sunt hrăniţi muncitorii, tovarăşul inginer Zaharescu îi va însoţi în schelă şi le va da explicaţii. Suzana asculta zâmbind şi privea zâmbind pe toţi din jur. Era impresionată de felul de comportare a lui Brutus. Între el şi director se închegă rapid o conversaţie din care nu înţelese nimic altceva decât că conversaţia săltase pe un portativ mai înalt, stârnit de interesul acestuia. Valoarea grupului crescuse.

Porniră pe câmpul semănat cu eşafodajul turlelor, nişte matahale construite din lemn, care văzute de departe păreau pustii. Dar cu cât înaintau, venea dinspre ele un uruit greoi şi se desluşea viaţă în jurul lor. Inginerul Zaharescu explica totul cu amănunţime. Toţi însemnau cu stiloul ce auzeau, în caietele lor. Suzanei nu-i scăpă nici un amănunt. Totul i se părea greu de înţeles, procesul de lucru, tubingurile, prăjinile, noroiul ce ţâşnea din gura puţului, roata Rotary, cleştele, geamblatul, carotajul, erau expresii noi care erau

uzitate la fiecare frază. Se întâlneau prima oară cu ele, nu numai ea, ci şi ceilalţi care ascultau atenţi şi făceau însemnări. În afară de Brutus. Acesta da târcoale sondelor, ce urca pe pod şi începea câte un mic taifas cu meşterul, numindu-l „ficiorule". Suzana desenă cu conştiinciozitate fiecare unealtă, tubingul, ţeava ce trecea prin el, sapa din adânc, ca un elev diligent. Umpluse foaie peste foaie, se mirau că ceilalţi nu prea făceau la fel. Să fi fost ea mai grea de cap? Cum va trebui să folosească tot ceea ce însemnase într-un reportaj? Va descrie procesul de muncă. La vremea aceea, utilajele erau mai importante decât oamenii. Ce sursă de inspiraţie putea oferi un muncitor, unul din acei oameni îmbrăcaţi în haine jerpelite, cu mâinile murdare de noroi şi ulei, transpiraţi, cu obrazul grosolan, pătat de mâlul galben al noroiului de sondă? Unde putea găsi „problema", problema ce trebuia tratată? Se afla în mijlocul vieţii ce trebuia oglindită. Nu se putea eschiva de la ea. Nu putea evada în trecut, nu se putea sentimentaliza, trebuia să dea viaţă. Cui? Maşinilor? Oamenilor? Nu voia să rămână mai prejos decât ceilalţi. Va trebui să scrie. Până la urmă va scrie. Numai să nu-i scape nici un amănunt tehnic. Scria şi desena şi scria formule, nădăjduind că undeva va răsări „ideea" ce trebuia atacate. Scria şi se minuna de cele ce auzea, de felul în care se fura ţiţeiul de la o sondă aflată în depărtare, prin forare laterală practicată de vechii patroni. Din când în când Brutus se apropia, se uita la ea cu ochii lui scormonitori şi catifelaţi, îndemnând-o să nu uite nici un amănunt. Îi auzea vocea spărgând uruitul maşinilor şi se gândea că glasul acela era al ei, mlădierea lui era a ei, pe omul dintre buzele căruia izbucneau îl iubea. Da, îl iubea. Nu trebuia să afle cineva lucrul acesta. Era taina ei deocamdată, iscată de el care se întreţinea ca Olga, cu inginerul Zaharescu, acolo sus, pe pod, sub geamlâcul de deasupra. Se gândise să se urce şi ea acolo, dar se răzgândi. Se îndreptă spre locul unde câţiva muncitori desfăceau o „carotă" scoasă mai înainte din adânc.

Deci aşa arăta, se gândi, şi o desenă în caiet. Se uită la pământul scos din adânc, tasat de forma cu care fusese tras. Se vedeau câteva cioburi albicioase ici-colo.

– Ce sunt astea?

– Cochilii. Fosile. Proba asta e scoasă de la cinci sute de metri adâncime.

– Până acolo ajunge săparea?

Oamenii râseră.

– Şi mai adânc. Adică vrem să ajungem până la şapte sute de metri. Ar fi un record. Cei din Abşeron au ajuns la peste o mie.

– Ce-i aceea Abşeron?

– O schelă în sudul Uniunii Sovietice. N-aţi citit cartea? A fost tradusă.

N-o citise. Îşi însemnă titlul şi se gândi s-o caute. Poate că o va ajuta să găsească tema, ideea principală.

Petrecură trei zile prin schela Băicoi şi alte două dimprejur. Se plimbară printre sonde, printre maşini. Unde, unde era subiectul? se întreba Suzana. Cum trebuia să-l atace? În afara celor câteva cuvinte schimbate cu oamenii de la carotă, nu reuşi să înjghebe nici o conversaţie cu vreun sondor. Mai mult vorbeau motoarele. Erau mai interesante. Caietul ei conţinea înfăţişarea lor, felul cum funcţionau. Nici un amănunt nu-i scăpase, gândindu-se că acasă va reciti cu atenţie ceea ce însemnase după dictat.

Fură trei zile încântătoare. Se umpluse de importanţă. Brutus era mereu prezent, înconjurat de tinerii care se uitau în gura lui ca în gura unui profet. Strălucea de vervă, de poveşti, de întâmplări. Pe masa lor, servită în ultima seară în camera lui Brutus, apărură două sticle cu vin. Inginerul Zaharescu le adusese din partea directorului. Când vinul se termină, mai apăru o sticlă. Brutus sorbea paharul parcă ar fi sorbit nectar. Şi parcă acest nectar, odată intrat în trup, se transforma în spirit, în inteligenţă. Aveam un auditoriu care îl incita. Toţi îl ascultau cu gura căscată vorbind despre

vremurile de acum, despre cele trecute, sărind cu amabilitate peste momente „tabu", pe care le mărunţea cu sofisme, taxându-i pe tineri, atât pe junele inginer cât şi pe cele două femei, care nu avuseseră în viaţa lor prilejul de a cunoaşte ce însemnează în viaţa lor un chef. Căci chef se putea numi acea masă, cu puţinul ce se găsea pe vremea aceea, măsline, salam şi ceapă, care cădeau bine la o seară tovărăşească, fără ifose, frăţeşte, în care distinsul Trifan se desfăşura sub imboldul vinului în peroraţii ce-i zăpăceau şi-i încântau. Din când în când mângâia creştetul „tovarăşelor" Suzana şi Olga, spunându-le tinerilor că cu femeile trebuie să se poarte cum te porţi cu un pahar de cristal.

– Voi ştiţi ce este cristalul? îi întrebă cu faţa râzătoare. Nu ştiţi. Nu-i bai. N-aţi pierdut nimic. E mai trainică glaja, zicea, rotind paharul în mână, vorbind ardeleneşte, ceea ce-i mergea la inimă Suzanei.

Atmosfera se încinse. Uitaseră cu toţii că erau „tovarăşi" cu misiune importantă. Erau destinşi, cu mintea înflăcărată, râzând cu gura până la urechi, lălăind.

În viaţa ei Suzana nu se simţise atât de deschingată de convenţionalisme. Căzuse de pe ea ca o rugină tot ce nu era esenţial pentru viaţa care răsărise după război. Nu existau fasoane, nu existau reticenţe. Toţi erau veseli, ciupeau din mâncarea aşezată pe două farfurii cu plăcere, înfigeau felia de ceapă în sare de-a valma, erau oameni simpli, nimic n-o jignea. Prezenţa lui Brutus înviora toată atmosfera. Le zicea tinerilor „ficiori", inginerului asemenea, Olgăi „fătucă", iar ei, Suzana. Vinul o ameţise. Îi dase o înviorare nemaisimţită. Totul era inedit, nu o apăsa nici o grijă. Se afla într-o misiune oficială, consemnată cu pecete şi semnături. Toţi o stimau şi-i spuneau doamnă. Da, numai ei nu i se adresau cu tovarăşă, ceea ce considera că era semnul unei preţuiri ce-i făcea plăcere.

– Şi zi, eşti nepot de popă, îl auzi pe Brutus întrebându-l pe ingineraş, lovindu-l peste spate. Atunci cunoşti tipicul. Ia spune, ştii să cânţi o „priceasnă"?

Tânărul se înroşi până în albul ochilor. Se uită împrejur, parcă ochi nevăzuţi puteau răsări prin pereţi. Băigui ceva, se aflau în casa de oaspeţi a partidului, oricum trebuia să fie prudent, dar Brutus hohoti cu glasul lui baritonal şi-l tapotă pe spate.

– Nu te teme, ficiorule. O seară ca asta nu are haz fără cântec. Cânt eu o princeasnă, aşa, în surdină, să le placă şi celor ce ar asculta pe la uşi.

Şi începu să cânte. Creştineasca cântare se răspândi peste atmosfera petrecăreaţă cu un spumos văl uşor, o nostalgică melopee ce pătrunse în inima fiecăruia. Fiecare dintre ei erau creştini. Fiecare dintre ei fusese îmbăiat în cristelniţă, fiecare fusese dus de părinţi la biserică de când era de-o şchioapă. Se imprimase cântecul bisericesc în memoria lor afectivă, pentru totdeauna, chiar dacă de câţiva ani turnaseră asupra ei betonul de nepătruns al lepădării de dânsa. Răsună melodia ce ţâşnea printre buzele cărnoase şi roşii ale lui Brutus ca reminiscenţa unui vis spulberat. Curgea dulce şi vibrant, purtând cuvinte interzise acum. Era ca un balsam peste o rană, o boare mănoasă peste un pământ devenit sterp, dar sub care sămânţa luptă să nu piară.

Suzana se uită la Brutus. Cu fruntea boltită uşor sub sprâncenele păroase negre, frumos pieptănate, ochii păreau aprinşi şi umezi. Cântecul îl înnobila. Purta în ea apartenenţa credinţei în care se născuse. N-o afişa, pentru că nu era cazul. Nu mai fusese la biserică de când păşise pragul în Vlaşin ca să privească portretul moşului pictat pe zidul ei. Ba nu, minţea. În fiecare duminică, vărul o întreba dacă nu merge la biserică. Dar dumneata mergi? îl iscodea ea.

– Eu merg să ascult „poruncile" după ce iese lumea din biserică. Dumneata eşti femeie, musai să mergi.

Îl ascultase, asistând la slujbă aşa cum făcuse cât trăise în casa părintească, unde duminica era sfântă. Mai apoi prilejurile se răriseră. Doar la marile sărbători. Intrarea în biserică la acele zile avea ceva festiv. Asculta slujba cu evlavie, aşa simţea. „Osana" o cutremura. Era o explozie ce zvâcnea din corul aflat la balconul bisericii, o chemare, o solicitare care încă nu avea intensitatea, luminoasa forţă a acelei pe care o ascultase ani de-a rândul, în fiecare duminică, în uriaşa catedrală a oraşului Sibiu. Umplea golul cupolelor, umplea imensul spaţiu plin cu credincioşi, flutura ca un măreţ steag asupra capetelor. Acum, această pricească cântată discret, acest murmur cald, această limpezime vibrantă a glasului îi păru conţinând aceeaşi forţă ca Osana. Cel puţin aşa pătrunse în urechile ei. Însuşi curajul lui Brutus de a nu se teme de nici o primejdie îi umplu inima de căldură. Parcă îl apropiase mult de ea, parcă îl apropiase de adolescenţa ei, parcă îl adusese în preajma satului natal. Erau ei „domni", orăşeni, urbani, dar fondul lor era ţărănesc şi acelaşi. Nu exista barieră între ei, erau de acelaşi neam. Întinse mâna şi o aşeză peste a lui Brutus, care sta odihnită pe masă. El continuă să cânte, privind-o dintr-o parte, apoi întoarse mâna şi o cuprinse pe a ei, şi o ţinu astfel până cântarea se sfârşi. Erau toţi altfel decât fuseseră mai nainte. Veselia lor se stinsese. Ceea ce fusese poate deşucheat, dispăruse. Cel puţin câteva clipe, impresia de chef se risipise.

– Mai toarnă un pahar, ficiorule, se adresă ingineraşului. Să mergem apoi la culcare. Mâine avem cu toţii treabă.

Atmosfera se destinse, goliră paharele. Brutus îl mângâie pe tânăr pe creştet şi murmură, uşor împleticit:

– Nu-ţi fie teamă. Îi bag pe toţi în aia a mă-si.

Nimeni nu rămase uimit de expresia tare. Se purta la vremea aceea. Nici chiar Suzana, a cărei ureche nu prea fusese atinsă de ea vreodată. I se păru plină de haz, mai

mult, lipsită cu totul de vulgaritate. Buzele lui Brutus, tonalitatea glasului, privirile lui moi, gesturile lui prietenoase păreau a o fi înnobilat.

*
* *

Întoarsă la Bucureşti, Suzana deşertă sacul ei de drum în care îşi avea pijamaua, prosopul, caietul de notiţe şi alte mărunţişuri. Nu lipsea nimic. Nu uitase nimic în odaia de oaspeţi în care fusese găzduită. Lipsea doar caietul. Răscoli, se căută şi în buzunarul pardesiului cu care fusese îmbrăcată. Nu, nu era nicăieri. Încremeni. Unde putea fi? Unde îl rătăcise? Doamne! Dacă l-a pierdut, s-a dus cu documentarea ei, cu reportajul ei. Nu ţinea minte nimic din cele văzute, din cele însemnate pe paginile lui. Nu ţinea minte nici cum se numeau ţevile acelea lungi ce intrau în gaura săpată. Nici gropile în care se strângea nămolul ce ieşea din sondă, nici forma acea lunguiaţă cu pământ scos din adâncuri cu urme de fosile, nu-şi amintea cum se numeşte partea de sus a sondei, nimic. Scrisese trei zile în caiet, înşirase cu conştiinciozitate tot ce auzise, întrebase, pusese să i se repete, ba ingineraşul îi făcuse pe o pagină schema unei săpări. Nu se străduise să memoreze atâtea noţiuni noi, atâtea numiri nemaiauzite, de vreme ce le scrisese cu creionul în caietul ei. Aproape îl umpluse. În el sta materialul ce trebuia prelucrat şi se bucurase că ascultase toate indicaţiile cu sfinţenie, că fusese chiar pisăloagă, cerând amănunte. Şi acum nu-l găsea. Nu-l putuse pierde. Nu-l putuse uita în camera de oaspeţi. Umblase cu el ca şi cu un lucru de preţ. Gata, i se tăiaseră mâinile. Toţi aveau să scrie un material valoros, numai ea nu va putea aşterne nimic pe hârtie. Cum să justifice documentarea? Ce să facă? Să ceară ajutor tovarăşilor cu care fusese? Cine i-ar fi dat notiţele? Se vor grăbi să se

folosească de ele cât mai repede. Ce ar gândi despre ea? Cumplit de tulburată, se străduí să reconstituie zilele documentării. Revedea schela, turnurile acelea de lemn înălţate în văzduh, lipsite de viaţă. Ce să scrie despre ele, despre oameni? Care oameni? Muncitorii? Nu stătuse de vorbă cu ei. Şi ce să fi vorbit cu dânşii? Ce interesa era tot ceea ce consemnase în caiet şi ceea ce era pierdut. Cum? Să fi alunecat caietul în dubiţa în care îşi aruncase sacul de drum la plecare? Poate l-o fi găsit vreunul din tovarăşii de drum. Dacă aşa era, nu-l va putea recupera. Îşi făcuseră şi ei însemnări, dar nici unul atât de complete ca ea, cu desene, cu cifre, o comoară.

Se aşează în pat, amărâtă. Se jena să-i comunice lui Brutus întâmplarea, atunci când îl va vedea. N-ar suporta privirea lui mirată, reprobatoare. Se va strădui să înjghebe ceva. Sigur îl rătăcise aseară, după „cheful" la care luase parte. Primul în viaţa ei. Iată ce trebuia să i se întâmple. Să se informeze la schelă? Era imposibil. Trebuia să recunoască o neglijenţă. Pentru ea, caietul era de mare însemnătate, pentru cel ce l-o fi găsit, era un caiet cu mâzgăleli.

Din cei câţi fuseseră în documentare, doar unul scrisese până la urmă o poezie, în patru strofe, care apăru în *Scânteia* la câteva zile. Suzana se mai linişti. Proza nu putea fi scrisă bătând din palme. Se strădui să compună şi ca un material care să consemneze prezenţa ei cu prilejul Zilei Petrolistului. Reuşi să încropească câteva impresii, în care dealurile de pe Valea Prahovei, din care ţâşneau turlele, se prezentau ca o bogăţie a ţării. Înşiră vorbe, vorbe faţă de care simţea o jenă să le trimită spre tipar. Un telefon veni de la redacţie. Îi solicitau contribuţia. Încercă să explice, să se derobeze, dar nu fu chip. „Orice", tovarăşă Suzana, e bun. Chiar o privire sentimentală, cum spuneţi că aţi scris. Avem o pagină omagială, am contat pe colaborarea dumneavoastră.

Materialul apăru, rectificat în redacție, făcând oarecum o față bună în mijlocul celorlalte.

– Nu merita mai mult, spuse Brutus, care sunase la ușă. Ce apare într-o gazetă, trăiește o zi. E bine că prezența ta a fost bifată.

– Și tu ai fost bifat?

– Eu sunt bifat cu romanul meu. Toată lumea știe că scriu la el.

– Ai progresat?

– Merge, merge. Scriu chinuit. N-am liniște, n-am ambianță. Dacă ar sta altfel lucrurile, cât de bine ar fi aici, aici, lângă tine.

Vorbele lui o cutremurară. Ele cucereau în fiecare zi o parte din alcătuirea ei. Brutus venea s-o vadă zilnic și orele treceau în fulger. N-avea teamă că ar putea să dea peste ea Vladimir. Acesta scăpa greu de la slujbă, iar Lucia devenise îngerul ei păzitor de când fusese cu ea la Poarta Albă. Obținuse aprobarea de a-și vizita tatăl, de a-i duce un pachet cu alimente. Plecaseră într-o dimineață din Gara de Nord. Vagonul era aproape plin cu femei ce mergeau la locul unde se aflau soții, fii sau părinții lor ce lucrau deținuți la canal. Fiecare purta în suflet o obidă pe care o împărtășea cu o durere ascunsă, aproape o resemnare. Se mai aflau și muncitori angajați la întreprindere, vajnici tovarăși care vorbeau despre procesul ce urma să fie intentat conducerii întreprinderii. Se descoperise un sabotaj pe scară largă. Chiar inginerul șef era implicat. Amănunte despre această tărășenie treceau de la ureche la ureche. Strânși în miting, muncitorii ceruseră capul vinovaților. Din pricina acestora nu înaintau lucrările. Erau uneltele americanilor, ale capitaliștilor. Discutau aprins, „partinic", gata a pune, oricare dintre ei, șbilțul de gâtul vinovaților – la moarte, spuse unul înfocat, la canal, la acel canal unde lucrau deținuții. La Poarta Albă, acolo le era locul. Filele ziarelor slobozeau flăcări, cerând vigilență. Oamenii în vagon

vorbeau tare, cu curaj şi ură. Fiecare ştia câte „ceva" de la locul unde lucra. Spuneau că se găsiseră aparate de transmisie, ascunse în sobele de teracotă, că se ascultau posturi străine care transmiteau ordine codate. Erau fapte pe care *Scânteia* şi întreaga presă le înfăţişau în toată enormitatea lor, în şedinţele de partid, scandate la mitinguri şi care pătrundeau în mintea clasei muncitoare. Aceasta fusese învestită cu o forţă oarbă şi manipulată cu o diabolică viclenie de cei ce luaseră puterea în mâna lor. Mergeau înainte ca o viitură ce poartă în ea mizeria pământului, doborând, înecând tot ceea ce nu se integra forţei ei. Tot ce înşirau, umplea de groază pe acele amărâte de soţii şi mame. Trenul fugea pe câmpia străluncind de soare spre un loc unde se afla gura unui infern. Poarta Albă, loc cu nume atât de luminos, era un pământ al suferinţei pe care tinerii muncitori îl flagelau cu îndrăzneala tinereţii şi a avântului revoluţionar, întrecându-se unul pe altul cu soluţii fără apel, o lapidare a întregii conduceri. Toţi erau eroi, preamărind lumina ce venea de la răsărit. Nu aveau nimic omenesc în ei. Erau ca nişte roboţi, cu mecanismul pus în mişcare să fluture din mâini, să profereze cu glas înalt pedepse limită, privind împrejur cu ochii aprinşi, triumfător, pe tovarăşele de drum, despre care ştiau spre ce ţintă mergeau. Lucia se uita la ei lividă. Dantura ei impecabilă n-avea nici un efect faţă de asemenea campioni. Sta cu buzele strânse, parcă temătoare să nu-i zboare dintre buze. Se afla între duşmani. Cine ştie cum putea sări ţandăra vreunuia şi s-o întrebe ce căuta în trenul acesta. Sigur era fată, nevastă de spion, de trădător, de chiabur. Bine că aceştia se aflau acolo. Îşi meritau soarta.

Suzana nu era mai puţin impresionată, ceea ce auzea era o declanşare de ură dementă. O sete de stârpire, de pedepsire a oricui ce aparţinea clasei ce trebuia zdrobită, care se pusese în calea construirii unui stat nou, pe care ei, poporul, aveau misiunea de a-l ridica pe culmile epocii

revoluționare în care trăiau. Coborâră din vagoane într-o gară amărâtă și se îndreptară, peste un câmp, spre un loc unde li se indică a fi lagărul. Soarele verii ardea fără cruțare. Nu se vedea nici o fântână unde să-și astâmpere setea. Mergeau înainte un șir compact de femei, unele țărance, altele femei de oraș, foste doamne, soțiile unor bărbați care trăiau de un an-doi pe câmpia aceea încinsă de soare. Duceau sacoșe, pachete, pășind cu capetele îngreunate de gânduri între care se împletea chipul drag nevăzut de luni și ani. În urechi le răsuna glasul lui și inima le bătea în piept de emoție și durere. Chipul Luciei era încordat. Obrajii i se umflaseră de căldură, gura cu buzele strânse părea un bot de buldog. Suzana pășea alături, cu fruntea perlată de sudoare, cu sprâncenele încordate. Înainta pe pământul bătucit de alte convoaie de femei, treierată de o durere al cărei temei nu-l putea desluși. N-avea pe nimeni la Poarta Albă. Vladimir era la Constanța, slujbaș. Nu-l pășea nici o primejdie. Se afla aproape de orașul de la mare, dar nu putea ajunge la el. Orașul era închis, fără aprobare specială nu putea pătrunde într-însul. Și pentru ce ar merge? Să-i spună că inima ei bate pentru un bărbat, pentru un alt bărbat decât el? Va veni și clipa aceea. Trebuia să vie. Își făcuse o pomană însoțind-o pe Lucia, care o rugase fierbinte. Stătuse în cumpănă. Apoi se hotărâse. Era ca o documentare. Cine știe ce putea răsări odată din evocările unei asemenea călătorii. Ciudat, Brutus o încurajase.

Ajunseră la un loc împrejmuit cu sârmă. Un pustiu în care se ridicaseră barăci de lemn al căror acoperiș cenușiu lucea trist în bătaia aprigă a soarelui. O căscioară de cărămidă, la intrarea căruia stăteau doi paznici, spre care se îmbulzea convoiul. Nu mai exista nici o deosebire între femei. Toate erau o apă și-un pământ, purtând ostenite sacoșele, desagii și pe ele însele, temătoare că ar putea întâmpina vreo împiedicare. Treceau prin fața paznicilor ce

se aflau înăuntru, care cercetau permisiunea nominală de a vizita deţinuţii. Multe n-aveau această învoire. Veniseră purtând într-însele credinţa că vor izbuti, dar paznicii erau feroci. Le înlăturau ca pe nişte vite înghesuite şi femeile începură să plângă hohotind în barbă. Cele ce treceau prin control porneau de-a lungul unui coridor la capătul căruia se afla o încăpere ceva mai mare, cu o masă lungă în mijlocul ei. Trei miliţieni cercetau cele aduse. Dacă sacoşa nu se deschidea uşor, dacă pachetul era prea strâns legat, îl despicau cu un briceag, îşi treceau degetele printre alimente, despicau pâinea dacă era întreagă, triau ce era voie să ajungă la deţinuţi şi ce nu. Era un masacru la care erau supuse cele aduse, cele strânse cu trudă, căci nu se găseau de nici unele. Untură topită vărsată în sticle, felii de pâine prăjită ca să nu se altereze, o bucată de slănină, o jumătate de calup de halva neagră. Prăjiturile uscate din care paznicii ciupeau, spunând femeilor că nu merita osteneala, asemenea ticăloşi. Pachetul era apoi strâns şi dus undeva, iar femeile erau îndrumate spre o uşă ce da tot afară. Dezorientate, se uitau la cârdul care încă nu trecuse prin control. Nu ştiau încotro să se îndrepte. Se uitau prin ochiurile sârmei în depărtare, unde deţinuţii se mişcau înapoia unui al doilea gard de sârmă, ca o gloată împinsă dintr-o parte în alta. Se aflau atât de departe că nu le puteai desluşi chipul. Nişte fiinţe îmbrăcate în zdrenţe. Femeile înţeleseră să se înşire de-a lungul gardului de sârmă şi să aştepte. Soarele bătea în cap, aerul era uscat. Ceea ce umplea văzduhul erau glasurile ce veneau din pâlcul femeilor, prin care răzbăteau poruncile paznicilor. În sfârşit, ţarcul de sârmă din depărtare, al doilea, dispăru. Adică se deschise în el o poartă prin care năvăliră bărbaţii ce fuseseră puşi pe lista de a putea lua contact cu cele ce veniseră din toate colţurile ţării. Năvăliră ca o hoardă, grăbiţi să nu piardă o clipă din câte aveau la dispoziţie, căutând cu ochii rătăciţi, căzuţi în gâvane, pe mamele, nevestele, surorile lor. Se făcuse o

grămădeală înaintea gardului de sârmă, se auziră nume strigate şi dintr-o parte şi din cealaltă. Era o agitaţie, o îmbrânceală nemaipomenită. Se găsiră în sfârşit unii pe alţii. Stăteau acum, agăţaţi de ochiurile sârmelor, femeile de o parte, bărbaţii de cealaltă, privindu-se unii pe alţii ca năuci, deodată amuţiţi. Ce să spună în sfertul de ceas ce-l avea la dispoziţie? Se pipăiau, cu degetele vârâte printre ochiurile strâmte, să poată atinge obrazul, buzele, să se spele în lacrimile care curgeau şiroaie. Erau atât de schimbaţi, încât mulţi nu fură recunoscuţi. Slabi, descărnaţi, cu obrazul tăbăcit de soare, cu fălcile îngropate între oasele obrazului.

Lucia sta năucită. Se înghesui şi ea între femei să ajungă la gardul de sârmă. Unde era tatăl ei? Desigur n-o mai cunoştea. Se schimbase din pricina danturii. De traiul bun ce-l ducea în casa în care nimerise. Doamne! Timpul trecea şi ea nu-l deslușea între mulţimea de arestaţi care stăteau spânzuraţi de gardul de sârmă. Deodată se auzi chemată.

– Cico, Cicuţo, zbură peste hărmălaie, şi numele de alint, familiar şi drag, ajunse în urechile ei. Se înălţă pe vârfuri şi, peste capetele aflate înaintea ei, îl zări. Vederea lui îi dădu o forţă parcă ar fi fost conectată la o sursă de electricitate. Se repezi înainte, îşi făcu loc printre femei, bolborosind ceva nedesluşit şi în sfârşit ajunse la locul unde se afla tatăl ei. Se prăbuşi cu capul pe sârmă. Deţinutul îi mângâie părul ce răzbise printre ochiuri. Şiroaie de lacrimi îi scăldau obrajii.

– Trăieşti, trăieşti, draga tatii? şoptea. Eşti întreagă? Eşti sănătoasă?

Ea depărtă capul şi-l privi prin apa umedă a ochilor care deveniseră o fântână.

– Tată, tăicuţule, ai să capeţi pachetul. Ţi-am pus de toate în el. Să le mănânci singur. Să nu dai la nimeni.

– De unde ai avut bani?

– De la doamna aceea, spuse întorcându-se, căutând-o în depărtare pe Suzana. Lucrez la ea. O casă de aur. Dumnezeu mi-a ajutat. Uite, uită-te la mine bine. Vezi ceva schimbat?

Omul o cercetă prin prisma lacrimilor.

– Se vede că-ţi merge bine, zise. Ţi-s obrajii rotunzi.

Lucia îi rânji. Buzele se depărtară şi goliră proteza. Dinţii, mulţii ei dinţi, lucirăalbi, frumos înşiraţi. Erau atât de frumoşi, încât preotul dete capul pe spate. Alt chip avea acum fata lui şi inima i se umplu de o lumină.

– Doamna aceea e un înger. A venit cu mine. Ei îi datorez dantura. Doar ştii că miliţianul acela mi-a fărâmat-o, când te-a ridicat pe dumneata.

În jur se schimbau vorbe la fel de neesenţiale. Relatări mărunte, altele decât cele ce-şi propuseră să le comunice în lungile zile de aşteptare. Ce să spui într-un sfert de ceas? Femeile îşi priveau soţul, mizeria în care trăia, hainele zdrenţe, tichia de pe cap, fălcile nerase, mâinile cu urme de pământ, deteriorate de muncă, slabi şi nefericiţi. Încercau să-şi apropie buzele, dar ochiurile mărunte ale sârmei îi împiedicau. Îşi pipăiau buricele degetelor şi le comunicau conţinutul pachetului pe care îl vor primi.

Suzana privea vânzoleala ca pe un spectacol pe care nu-l va uita în veci. O vedea pe Lucia mişcând capul spre ea şi ridică mâna spre omul de dincolo de sârmă, ca într-un salut. Acesta era preotul hărţuit cu câini, a cărui biserică fusese încuiată. Bine că trăia. Toţi câţi se aflau dincolo de sârma împletită mărunt erau nişte măşti tragice, speriate, cenuşii, cu părul răvăşit, care scoteau sunete printre buzele veştede, printre fălcile încordate. Oase acoperite cu piele, nespălată de multă vreme. Femeile se tălăzuiau cu braţele ridicate spre ei. Unele vărsau lacrimi, altele reuşiseră să le stăpânească, altele zâmbeau a râde, ca să-i încurajeze pe bărbaţi. Se auzi un clopot. Un fir electric trecu şi pe o parte şi pe cealaltă a sârmei. Glasurile se înteţiră, luându-şi rămas

bun, rostind în această ultimă clipă vorbele esențiale pe care ar fi trebuit să le comunice în sfertul de ceas ce trecuse. Hai, hai! se auzea glasul paznicilor îndepărtându-i pe unii de alții. Deținuții păşeau cu spatele, fluturând din brațe. Dispărură după al doilea rând de sârme. Femeile se întoarseră și ele. Unele își legau barizul sub bărbie, altele suflau nasul mai mult lacrimi, altele arătau un obraz aspru, fălci strânse, buze roșii de cât muşcase dinții din ele. Soarele cocea mulțimea asta ca aşezată pe cuptor.

– Numai de ar ajunge pachetele la ei, spuse careva.

– Cum să n-ajungă?

– Ajung, dar nu întregi, mai dijmuiesc paznicii și chiar cei mai mari.

Lucia își făcu loc prin gloată. Chipul îi strălucea de fericire. Îl găsise pe taică-său sănătos. Nu-l durea nimic. Lucra la sapă, ceea ce făcuse și înainte, ca gospodar vrednic ce fusese. Rămăsese impresionat de dinții ei și-i transmisese doamnei binecuvântarea lui.

*
* *

Brutus trăia străbătut de o însuflețire nemaisimțită de pe vremea când o cunoscuse pe Emilia. Întâlnirile cu Suzana îi lumina mintea și viitorul. Viața lui începuse să capete culoare. Mohoreala ce-l stăpânise se risipea de când o întâlnise pe ea. Căpătase o forță, o vigoare pe care crezuse că le pierduse. Putea ține piept la orice, fără teamă. Exista în oraşul acesta, în Bucureștiul trecut prin bombardamente și care se refăcea, o ființă care-l captase cu totul. Îi dase un țel, acela de a o cuceri, de a o face a lui, nu ca pe o femeie pe care o dorești trupește, și după o vreme o părăsești. Suzana reprezenta pentru el o victorioasă cucerire. Nu o ființă superficială. Găsise în sfârșit femeia pe care și-o dorise, o „doamnă" din vechea și aleasă

societate, cultivată, sensibilă, talentată şi frumoasă, cu care putea sta ceasuri îndelungi de vorbă, care sorbea cu o inocenţă gingaşă tot ce-i îndruga, şi ceea ce-i îndruga avea temeiuri în gândurile lui cele mai îndrăzneţe, pe care le purta sub frunte ca pe o povară care trebuia să se uşureze odată, printr-o legătură trainică, aşezată, strălucitoare. Să întoarcă foaia vieţii lui deodată, aşa cum întorci fila unei cărţi pe care scrie altceva decât ai citit mai înainte. Era un gând temerar. Viaţa lui era şi fusese întotdeauna încâlcită. Emilia, Claudia, Mira şi altele, pe care nu le mai putea pune la socoteală. Va tăia cu foarfeca toate legăturile ce-l uniseră de ele. Întâia oară în viaţa lui se va debarasa de trecut şi va începe o viaţă nouă. Era greu, era uşor? Nu ştia. Ceea ce ştia era că pe Suzana o cucerise. Se abandona proiectelor lui. Ea câştiga un bărbat falnic, trupeş, vrăjitor de vorbe şi idei, el o certitudine. O femeie răzbătătoare, plină de har, frumoasă, posedând o stare materială convenabilă, o ambianţă în care scăpa de ideea „zilei de mâine", putându-se devota scrisului. Căci romanul trebuia terminat odată. Datorită ei, pătrunsese în reţeaua condeierilor, mergea la şedinţe, mai strecura câte un articolaş la *Munca* sau chiar la *Gazeta literară*, lua cuvântul, ascultat cu atenţie şi de birou, şi de cei ce se aflau în faţă. Toţi ştiau cine fusese. Nu i se aducea nici o vină. Un salariat la o mare industrie. Important era că ceea ce enunţa era întocmai ceea ce era necesar în acel moment. Nu era un fiţingău fără talent, care bătea apa în piuă. Se avea nevoie de oameni cu idei, cu talent de a expune. Şi Brutus le avea, pe lângă farmecul personal de care nimeni nu scăpa. Apoi mai era marele Zimbru, ajuns preşedintele de onoare al Uniunii.

În „apartament", viaţa se desfăşura fără variaţie. Claudia îşi aducea aproape nestânjenită amorezul. Glasvandul de la odaia ei rămânea mereu închis. Pe sub perdelele de mătase ecru de la uşi lipise foi albe de împachetat, aşa ca să nu se vadă nimic pe margini şi nici

vreo umbră. Emilia făcea rost de bani, nu se ştia de unde. Văzând că Brutus trece prin casă ca o umbră, că părea că nu le mai aparţine, dădu atac la lada ei cu argintărie. Era de-ajuns ca Brutus să spună „până mâine la prânz am nevoie de cutare sumă", că o avea. Începea să alerge pe la femeile, foste neveste din protipendadă, devenite mai toate negustorese. Oferea pe datorie, vindea, împrumuta, şi Brutus avea la ora cuvenită suma dorită. În bucătărie, colonia de gândaci sporise, începuse chiar să migreze în apartament. Elveţianca sporise şi ea negoţul, mai cu seamă cu ciorapi de nylon, atât de căutaţi după război, negoţ cu care se ocupa Claudia şi chiar şi Brutus. Îi plasa, ca pe o favoare, tinerilor care se ţineau ciotcă după el. Fiecare avea o iubită, o nevastă, căreia doreau să le facă o surpriză. Simina întorsese spatele. Domnul director nu era un domn fain. Nu se mai ţinea de cuvânt ca altădată. E drept că, pe atunci, maşina venea după el. Acum mergea pe jos şi băgase de seamă călcâiele pantofilor care erau cam roase. Nu-i venea să-i spună bărbatului ei nimic despre banii daţi. Omul ar fi plesnit-o peste obraz, cât era ea de frumoasă. S-ar fi dus la domnul director şi i-ar fi cerut datoria, făcându-l de râs. Nu se putea. Domnul director se purtase bine cu ea şi-i plăcea să-i mângâie creştetul sau obrazul, întrebând-o când se mărită. Când Brutus simţea banii în mână, parcă ţinea un pumn de jeratic în palmă. Nici prin cap nu se gândea să-i drămuiască, să aibă şi mâine şi poimâine ceva din ei. Mergea la Capşa să prânzească ca un domn, apoi mintea se punea în mişcare; de unde şi cum va scoate banii pentru ziua de mâine.

Măciulia de la W.C. se izbea la fel de peretele pe care-şi odihnea capul, umplându-l de enervare de la primul ceas al zilei. Baia devenise o uscătorie. Pe sfori întinse dintr-o parte în alta fluturau veşnic batiste, prosoape, cămăşi de noapte, de care se izbea cu capul. Trecea spre vas, înjurând de mama focului, mângâiat de pulpanele jilave. Plăcerea

ce-o avea dimineaţa să-şi ia duşul, să se bărbierească atent, să-şi controleze starea sănătăţii cercetându-şi limba, pierise. Oglinda era mereu aburită, spaţiul în care se învârtea se strâmtase – cocina dracului, murmura, retrăgându-se în odaia lui cu patul răvăşit, cu o gaură în cearceaf. Bestiile, ţin lenjeria încuiată, să se înmormânteze cu ea.

Într-o dimineaţă îşi luă inima în dinţi să lichideze bobiţa de vâsc de la ochi. Suzana se oferise să-l ducă la Policlinica artelor, pe carnetul ei de sănătate, dar refuzase. O cercetă cu atenţie. Pedunculul de care atârna bobiţa, era străveziu şi n-avea urme de vinişoare. Aprecia că această anomalie nu fusese o piedică în cucerirea Suzanei. Oricum, trebuia să scape de ea. Şterse cu dosul mâinii oglinda de aburi, se apropia de ea, prinse cu degetul mare şi arătător bobiţa străvezie şi trase. Nu era întâia oară că se doftoricea singur. Ignora medicamentele. O infuzie cu plante medicinale avea mai mare efect pentru vreun deranjament de stomac sau o bătaie prea rapidă a inimii. Pedunculul se desprinse şi între degete simţi bobiţa vâscoasă din care se scurgea un lichid albicios. Se apropie de oglindă şi mai mult. Nu se vedea nici o urmă pe pleoapa de jos. Parcă niciodată nu fusese atârnat ceva de ea. Deodată răsări o picătură de sânge. Se sperie. Se întoarse să caute dulapul cu medicamente, unde ştia că se află vată. Se îndreptă printre rufele atârnate, o găsi şi tamponă de câteva ori locul. Ghemotoacele înroşite le aruncă în vas. Unul, doi, trei, apoi găsi sticla cu rivanol şi şterse pleoapa. Sângele se oprise, era mulţumit. Nu simţea nici o durere. În sfârşit, scăpase de belea. Întorcându-se prin încăperea devenită strâmtă, agăţă cu capul o pereche de ciorapi întinşi pe sfoară. Iritat, scutură capul şi întinse mâna să tragă lanţul, ca să înlăture ghemotoacele cu sânge. În mişcare, ciorapii alunecară pe

umăr şi de acolo nimeriră drept în cavitatea vasului în care apa, bolborosind ca o cascadă, îi luă cu ea, ducându-i în adâncul canalului.

– Ei fir-ar mama mă-si, murmură. Să vezi acum scandal!

Îşi puse o compresă cu rivanol şi trecu în odaia lui. Se întinse pe patul cu cearceaful despicat la mijloc, cu o silă vrăjmaşă, şi stătu în linişte, cu ochiul acoperit de vată.

Cât timp trecuse n-ar fi putut spune. Se trezi într-un vârtej de vorbe, de uşi trântite, de vociferări.

– I-am pus azi dimineaţă pe sfoară cu mâna mea. I-am spălat şi i-am întins, cum fac întotdeauna. Vorbea Claudia.

– Poate i-a luat elveţianca, desluşi vocea Emiliei.

Auzi glasul străinei, sec şi ofensat.

– Ce să fac cu ciorapii dumneavoastră? Am eu destui, spuse trântind uşa, lăsându-le pe Emilia şi Claudia să investigheze. Brutus desluşi mai departe glasul ascuţit al Claudiei.

– Numai el i-a putut lua, pentru vreo fâţă.

– Brutus nu-i acasă, încercă Emilia s-o potolească.

– Am să văd, spuse Claudia, ieşind fulger din odaia de baie. Pasul ei cu talpa lungă răsună pe coridorul de legătură, apoi clanţa fu apăsată cu furie. Apăru în prag, cu chipul schimonosit de mânie, cu ochii fulgerând. Înaintă spre el, care sta culcat cu compresa pe ochi.

– Unde-s ciorapii mei? I-ai dosit. Erau pe sfoară şi au dispărut. Numai dumneata i-ai luat. I-ai furat, ăsta este cuvântul.

Vorbele se rostogoleau printre buzele albite de mânie ca nişte pietricele aruncate în faţa unei tobe. Haina de casă i se desfăcuse şi pieptul îi apăru mic, aproape invizibil. Vinele gâtului i se umflaseră de iritare.

Brutus avu un zâmbet de dispreţ, pe care Claudia îl sesiză.

– Şi mai râzi? Eu nu sunt mama să-ţi tolerez toate, să-mi plăteşti ciorapii. Nu i-am strâns de pe stradă.

În spatele ei apăruse Emilia, uscată, cu părul încă nepieptănat, cu riduri adânci în marginea ochilor şi două cute ce porneau din colţurile buzelor în sus. Buzele îi tremurau şi ochii decoloraţi se uitau înspăimântaţi la Brutus, la Claudia, intraţi în panică, nu cumva să se declare un dezastru.

Brutus se uită la ele cu o silă profundă. Parcă niciodată nu le văzuse în viaţa lui pe aceste două arătări năpustite asupra lui ca nişte furii. Tăcea şi tăcerea lui incita mai mult mânia Claudiei, pe când Emilia era pătrunsă de îngrijorare văzând vata aşezată ca pansament pe ochii lui Brutus. Ar fi vrut să se apropie, să afle ce suferinţă avea, dar teama de Claudia o ţintuia pe loc. Nu putea ieşi nimic bun din tăcerea lui Brutus.

Deodată, acesta sări din pat. Vata se desprinse de pe ochi şi cearceaful rupt apărea de sub cuvertură.

– Ieşi, dudui atât de tare încât lamele de cristal de la lampa de plafon se mişcară. Ieşiţi amândouă.

Femeile încremeniră. Brutus se dădu jos din pat şi se îndreptă spre ele. Emilia trecu pragul, Claudia încă îl înfrunta, fără să se mişte.

– Ţi s-au astupat urechile? N-ai auzit să ieşi? şuieră Brutus, şi ridică braţul s-o împingă peste prag. Nu fu nevoie, căci femeia se răsuci ca o vârtelniţă, gata s-o răstoarne pe Emilia, şi ieşi trântind uşa. Bucăţi de moloz căzură pe jos.

Brutus fierbea. Neobrăzarea Claudiei îl indigna, umplându-i capul de sânge. Ce viperă era! Cum îşi arăta adevărata faţă această mironosiţă pe care o iubise, o iubise ca fată puberă, care îi plăcuse de atunci fără încetare, cocoloşită în adâncul lui cel nemaiştiut. Chiar acum, când imaginea ei răzvrătită îi juca în ochi, îi biciuia dorinţa, fără

să vrea. Cum ar mai fi trântit-o în pat, pe cearceaful lui spintecat, cum i-ar fi înflorit sânul micuț sub focul buzelor lui umede, fierbinți.

– Ticăloasa! șuiera. Știe că are putere asupra mea. Dar nu știe că toate s-au terminat acum. Altă viață începea, fără zguduiri și injurii, o viață molcomă, sigură, o viață burgheză cum trăise el cu Fira la Teaca.

Se uită în oglindă, nici o urmă nu lăsase pedunculul extirpat. Pielea era galbenă din pricina rivanolului. Nu putea pleca în oraș. Ar fi putut crede cineva că primise un pumn în ochi. Era calm. Calm cum nu fusese niciodată după scenele din casă. Acum avea un liman. Dacă până atunci se îmbăiase cu dulceața întâlnirilor cu Suzana, cu odihna spirituală pe care i-o dădea această femeie, cu cele câteva ceasuri ce le petrecea în casă la ea, acum luase o hotărâre. Da, se va căsători cu ea. Ce-i păsa de Isbășescu, care se cantonase la Constanța. De gura lumii n-avea habar, căci nu mai exista „o gură a lumii" care să judece, să te arate cu degetul. Desfacerea căsătoriilor se făcea în ritm rapid. Iată, nu mai departe decât cu câteva săptămâni înainte, Mira îi era soție, iar acum era un om liber. Aștepta termenul de transcriere. Căsătoria cu Suzana era o lovitură fatală pentru cele două femei. Nici o întoarcere nu mai era posibilă. Va deveni titularul acestui apartament care-i plăcea.

Ele vor trebui să plece la Brașov. Domiciliul Emiliei acolo era, iar Claudia tăia frunze câinilor în capitală. Orice va face, numai ca să simtă ele ce-au pierdut. A îndrăznit „proasta" de Claudia să-l insulte, să-l acuze de furt?! Oricui i s-ar fi putut întâmpla incidentul cu ciorapii. Au căzut de pe sfoară și i-a luat apa. Ele erau de vină că nu-i agățaseră mai încolo. Dacă orbita ochiului n-ar fi fost îngălbenită de soluția de rivanol, acum, îndată, ar fi pornit înspre Suzana să-i spună că nu poate trăi fără ea, că dorește un cămin calm, cu o femeie cuminte, nu zănatică așa cum le avusese,

de care să lege o armonioasă desfăşurare spirituală, având preocupări comune, înfruntând viaţa umăr la umăr. Înşira aceste calităţi în mintea lui ce se învolbura din ce în ce mai mult. Îşi închipuia convieţuirea cu ea ca o apă lină, pe care viaţa curge calm, ostenit de precaritate, de nesiguranţă, scârbit de cele petrecute. Se întinse în pat cu o nouă compresă şi se abandonă ideilor ce năvăliseră ca fructele dintr-un coş răsturnat. Se ghemui sub pătură, ca un uriaş făt cocoloşit în covata patului, cu mâna sub tâmplă, şi căzu într-un somn adânc.

*
* *

Separarea Suzanei de Vladimir se făcu în condiţii surprinzătoare. Se aşteptase ca acesta să protesteze, să vocifereze, să se împotrivească, măcar să-i dea câteva palme ca să-i intre mintea la cap, dacă nu chiar s-o omoare.

Era într-o sâmbătă când revenise acasă. Făgăduise lui Brutus că de data asta îşi va lua inima în dinţi şi-l va vesti pe soţul ei de hotărârea luată.

Lucia servise masa de seară, strânsese hainele lui Vladimir cu care acesta venise, pentru a le curăţa. El făcu o baie şi se aşeză în fotoliu îmbrăcat în halatul spongios de culoare galbenă, aţipind cu ceafa lipită de rezemătoare. Totul era ca întotdeauna. Anost. Cumplit de anost. Parcă o dată cu el intrase o pâclă în casă, imaterială, care-i îmbălsămase pe amândoi, separându-i. Totul în jur era cenuşiu şi aşa va fi şi mâine, până luni, când Vladimir va părăsi casa şi pe uşă va pătrunde Brutus, a cărui prezenţă va face ca totul să se lumineze. Inima îi era plină de dragoste. În urechi îi răsunau cuvintele lui, năzuinţele lui, vibrantul glas ce pătrundea în fiinţa ei tulburând-o, dorind-o. Îşi aminti cum îi apucase mâinile, trăgând-o spre el, o lipise de pieptul lui, creştetul ei ajunsese la gura lui iar nasul ei se

îngropase în reverele hainei, în cămaşa imaculată. Insuflase aerul, cu tâmplele zvâcnite. Un miros de săpun de calitate superioară, desigur englezesc, pătrunse în nări. Îl inhală cu voluptate, mişcă gâtul, creştetul se depărtă de el, nasul se avântă în sus. Dădu roată obrazului, urechilor, capului său mare, negricios, cu fruntea proptită pe sprâncenele întunecate, dese, frumos pieptănate, pe tâmplele lui cu uşoare fire argintii. Înclină mai apoi creştetul şi-i mirosi gâtul şi bărbia, îmbătându-se de mireasma curată care n-avea urme de colonie, aşa cum obişnuia Vladimir să o împrăştie din abundenţă, răspândind în jurul lui un halou de lavandă ce-i provoca dureri de cap. Brutus o ţinea îmbrăţişată între braţele lui lungi, lăsându-se adulmecat într-un fel pe care nu-l mai întâlnise. I se păru gestul ei plin de sensuri, insolit, ameţitor. O atrase spre el şi buzele lor se întâlniră într-un sărut care avea o savoare liniştitoare. Suzana se abandonă în braţele lui cu un calm inocent, cu o ascultare fără zbuciumări, lipsită de frenezia altor scene asemănătoare din viaţa lui. Senzaţia era bună, deosebit de bună şi stimulentă. O ridică pe sus şi se îndreptă cu ea spre patul larg din dormitor. O aşeză în mijlocul lui ca pe o păpuşă mare. O păpuşă care nu se dezlipi de gâtul lui şi a cărei greutate îl trase peste ea. Îşi trase braţele care stăteau zăvorâte sub greutatea ei, fără ca Suzana să-i dea ajutor pentru a ieşi din strâmtoarea lor. Stăteau amândoi îmbrăţişaţi, o îmbrăţişare din care Brutus nu putea scăpa fără a face un gest mai brusc, care ar fi tulburat sublima poziţie în care se aflau şi care îl umplea şi de mirare şi de fiori, dându-i impulsuri virile cu neputinţă de stăpânit.

– Nu, nu, auzi în urechea lui cuvintele Suzanei. Nu acum. Încă sunt soţia lui Vladimir. Încă nu pot. Vreau altfel, şopti şi se răsuci. Brutus căzu alături de ea. Numele soţului îl vlăgui, îi fură puterea, îi risipi dorinţa. Altă senzaţie îi luă locul. Părea că fusese cuprins într-o vâltoare, gata să se înece, care dispăruse, lăsându-l în ape calme şi odihnitoare.

Ridică braţul. Palma lată, cu degetele lungi, uşor acoperite de fire de păr întunecat, trecut peste obrazul ei. Ea primi mângâierea cu o explozivă plăcere, nemărturisită, dar simţită de întreaga ei fiinţă. Înţelese cât de dulci puteau fi gesturile lui, fiecare mişcare a degetelor care acum dădeau ocol ochilor, obrajilor, buzelor, atârnând o coroană de simţiri netrăite cândva, acum dorite din toată inima. Buzele ei se deschiseră ca un boboc de floare şi buzele lui se lipiră de ele fără brutalitate, moi, insinuante şi mirosind atât de diafan a săpun de bună calitate. Avea ce n-avusese niciodată. Se bucura în sine că el o înţelege, îi dă ascultare, n-o sileşte să împlinească o apropiere care ar arunca-o într-o tagmă a femeilor care îşi înşeală bărbatul. Nu, ea nu-l va înşela cu Brutus pe Vladimir, căruia trebuia neapărat să-i comunice hotărârea. Hotărâre irevocabilă.

Stătură astfel o vreme, ca Tristan şi Isolda despărţiţi de spadă. Suzana fremăta într-însa cu obrajii aprinşi, care accentuau frumuseţea ei, nu juvenilă, ci trecută în inflorescenţă. Brutus, topit de neînţelegerea situaţiei prin care trecuse, se ridică şi contemplă fiinţa aceasta trupeşă, mândră, a cărei coadă de păr se desfăcuse şi se odihnea pe pieptul ei. Nu înţelegea, dar îi plăcea. Se lăsă pe marginea patului, îi mângâie părul, apoi o ridică din pat şi o conduse spre masa de toaletă. Îi desfăcu coada de păr, care se răsfiră pe umeri. Ea se aşezase pe taburel şi el luă peria cu capac de argint şi începu să-i perie firele lungi, crescute până la mijloc. Trecea peria de la creştet până la capăt. Era un gest pentru Suzana neînchipuit de intim, de dulce. Năvălise în mintea lui Brutus o scenă asemănătoare, când Emilia îşi desfăcuse colacul părului, după moda care se purta în anii când a cunoscut-o, şi-l rugase să-i pieptene părul. Avu atunci o senzaţie de uluitor farmec. Acum reedită gestul, simţind cum se urcă din adâncul trecutului acelaşi suav farmec, cu totul uitat de-a lungul anilor.

Plecă de la Suzana într-o derută psihologică. Refuzul ei îi dase o stare nouă, confuză dar inedită. Poate nu voise pe de-a-ntregul s-o posede. În starea în care plecase de-acasă, numai de asta nu-i ardea. Dar împlinind actul acesta, o angaja pe Suzana să acţioneze. Devenea a lui şi o putea manevra cum vroia. Ce-l atrăgea mai presus de toate era uriaşa plăcere intelectuală ce-o găsea în compania ei. De atâţia ani relaţiile cu oamenii mărunţi îi strâmtaseră aria cugetului. Întrebuinţa aceleaşi cuvinte, aceleaşi fraze devenite stereotipe, căci alte ocazii nu se prezentau în viaţa ternă ce-o ducea. Când exista un auditoriu, mintea îi sclipea. Ideile îndrăzneţe se materializau într-o conversaţie ce-i încânta pe cei ce-l ascultau. Aşa îi vrăjise pe marele Zimbru, pe Victoria şi pe cei care-l întâlneau acolo, factori ce ajunseseră în fruntea ţării. Simţea o desfătare de a-i desfăta, scuturând de pe creierul nepus în mişcare toată rugina. Aşa se întâmpla cu Suzana. Ea îl stimula. Privirile ei ascuţite, calde, inflamarea lor, zâmbetul ce-i acoperea întreg chipul, replicile ce le da, arătând că înţelege şi receptează, uşoara rezistenţă cu care se apăra, îi prilejuiau răscoliri ale gândirii lui fecundate, dar neieşite la suprafaţă. Şi ceea ce era deosebit de atrăgător era faptul că amândoi jonglau pe portativul ardelean. Expresii, obiceiuri locale, gust pentru o mâncare oarecare, întâmplări trăite la sărbători, într-o lume în care se născuseră fiecare, risipea paravanul invizibil aşezat între ei la trăirea în urbea bucureşteană şi în alte oraşe din occident, simţindu-se împreună „ca venind de acasă". Aşa-zisa pervertire a fiinţei lor la regăţenism dispărea. Se simţeau unul al altuia, ca şi când se cunoşteau de o viaţă. Când Brutus îi propuse să meargă într-o duminică la biserică, să asculte slujba de la Patriarhie, corul glorios din balconul suspendat, Suzanei i se umpluseră ochii de lumină. Păşeau alături ca doi soţi în oraşul lor transilvan, cu inima curată şi dornici de a împlini ceea ce nu mai făcuseră de ani. Îşi făcură cruce în

momentele potrivite şi chiar aprinseră lumânări pentru sănătatea lor şi pentru odihna Firei. Se întoarseră acasă cu o mare tihnă în suflete şi mâncară un prânz tradiţional, pregătit de Lucia. Supă cu tăiţei şi rasol de vacă. Ce viaţă liniştită! Ce viaţă limpede va duce el cu Suzana, viaţă dorită în sinea lui dintotdeauna, dar niciodată atinsă. Mesele îmbelşugate, obrazele diverse, zâmbetele, ocheadele, conversaţiile ce se purtau, toate îi dăduseră un gust amar pe care nu-l putea învinge, sau detecta, sau evita, chiar dacă cu acest prilej strălucea ca orator. Această zi de duminică pe care o petrecuseră împreună avea dulceaţa unui măr rotund, în care ai înfipt dinţii.

Ieşind de la Suzana, păşea avântat, cu gândul încă la cele petrecute. Mai bine că se întâmplase aşa, mai bine că Suzana se refuzase. Faptul acesta îl lega mai mult de ea. Lăcomia femeilor pe care le avusese, adeseori, îl dezgustase. Era o luptă în care învingea, o cucerire care nu totdeauna îi aduce linişte, bucurie, fericire. Se depărta de ele îndată, parcă pielea lor n-ar mai fi fost curată. Cădea într-o moleşeală faţă de care unele protestau şi deveneau active, forţând la o reeditare pe care n-o dorea.

Ceea ce simţea acum, îi da un fel de zăpăceală. Nu ştia dacă să se bucure sau să fie iritat. Păşea pe stradă şi nu ştia încotro s-o ia. Bani n-avea să intre într-o cârciumă, Dumitru, desigur, venise în cursul dimineţii şi nu-l găsise. Cel mai mult i-ar fi plăcut să se tragă într-un colţ, oricât de sordid ar fi fost el, cu un pahar de vin în faţa lui şi cu o ţigară bună, să cugete cu tot calmul la cele petrecute în casa în care locuia, la vidul ce părea să se înscăuneze în el ridicat dintr-un reziduu neştiut, ca ciupercile de pe un gunoi gras. Ciorapii aceea blestemaţi în care îşi încurcase capul, uşurându-le alunecarea în vasul de porţelan. Îi veni să râdă. Îi vedea înaintea ochilor luând-o în jos, ca nişte şerpi maronii cu trupul unduios, grăbind spre gâtul vasului. I-ar fi putut salva? Poate, dacă ar fi avut prezenţă de spirit să vâre mâna

după ei şi să-i prindă. Dar n-a avut. Nici nu-i trecuse prin minte să facă un gest de salvare. Duceţi-vă în aia a mă-si, murmurase.

Odată venită în minte această scenă, năvăli în spiritul lui tot ceea ce urmase. Chipul Emiliei, pe care anii îl zbârciseră, şi Claudia năvălită asupra lui ca o erinie. Devenise înaltă, cu braţele rotunde şi albe, cu ochii de culoarea pietrei vinete. Îmbrăcămintea de dimineaţă fluturase în jurul ei din pricina braţelor ce se agitau. Îl acuzase de furt. Altădată ar fi pufnit în râs, sau ar fi găsit un cuvânt care să zdrobească insulta, minimalizând-o. În dimineaţa asta, acuzaţia ei pătrunsese în inima în care sălăşluia Suzana. Nu-şi putea închipui că ea ar fi putut arăta vreodată ca Claudia, ori prin ce ar putea trece.

Ciudat, din acel reziduu neştiut şi impus crescu ca o mătrăgună dorul de Claudia. Un vrăjmaş impuls ţâşni din el, măturând într-o clipă tot ceea ce acumulase cu Suzana. O voia pe Claudia. Da, o voia pe acea sălbatică fiinţă care, din clipa în care o făcuse femeie, împlântase în el un fir de rădăcină care-i aparţinea. Rădăcina când părea că-i moartă, că dispăruse cu totul, căci Brutus o uita, zbenguindu-se cu altele, când ţâşnea deodată viguroasă, imposibil s-o înăbuşe. Nici un obstacol nu-i putea sta în cale. O asemenea împrejurare trăise în vremea războiului, când Waldi, soţul Claudiei, venise în concediu. Prezenţa soţului îl râcâi cum râcâi de coajă o rană încă nevindecată. Claudia îl ocolise în acele câteva zile, dar Brutus nu se dăduse bătut. Îl rugă pe Waldi să coboare, să cumpere de la chioşc nişte anumite ţigări, refuzându-le pe acelea ce i le oferea acesta. Emiliei îi ceru să pregătească o budincă anume, ştiind că astfel o ţintuia în bucătărie. O cuprinse pe Claudia de mijloc şi o trânti cu feroce plăcere în patul ei conjugal. Lupta se dete sub imboldul fricii Claudiei, şi sub imperiul forţei lui Brutus. Plăcerea fusese imensă. Teama de a nu fi descoperiţi, nu de Emilia, care s-ar fi făcut oarbă dacă i-ar fi văzut, ci de Waldi,

îndrăgostit de soţie şi însetat după ea după lunile petrecute pe front, îi exasperase pe amândoi ca şi când s-ar fi hotărât într-o disperare să se arunce într-o prăpastie.

Brutus simţi fruntea cum i se înfierbântă. Palmele strânse erau umede. O dorea pe Claudia. Acum. Acum, când îi era vrăjmaşă. În asemenea momente ea stârnea în el inimaginabile senzaţii, saturându-l pentru o vreme. Nu făcuse bine Suzana că se refuzase, îşi spuse ca un reproş. Iată, ea îl alunga în braţele bestiei de Claudia. Duşmana lui feroce. Nu se va duce acasă. Nu. Nu. Îi datora acest lucru acelei femei cuminţi, casnice, iubitoare, încrezătoare în el cum nici una din femeile avute nu-i arătase. Da. Da, Suzana era mândră de el. Oh! Ideea asta era aceea care-i ameţea sufletul. Nimeni nu avusese încredere în el, aşa, neinteresat. Nimeni nu-l stimase. Toţi se îndoiseră de el, folosindu-l în ocazii mercantile. I se acordaseră circumstanţe atenuante în toate împrejurările dubioase, i se făcuseră concesii, le smulsese admiraţia acestora cu manipulări ştiute numai de el. Oare acum nu obţinuse de la Suzana aceste sentimente nobile tot prin manipulări? îi trecu prin cap. Nu, pe ea nu trebuia s-o mintă. Ea era fântâna lui cu apă neîncepută lângă care poposise. Gândind astfel, paşii îl duseră spre casă fără voia lui. Văzu de departe ferestrele cu lumina aprinsă în odăi. O fi vreo sindrofie. O fi venit Aristiţa să ia „marfă" de la elveţiancă. Pătrunse în casă cu chipul grav, ca un om împovărat de probleme. Salută cu politeţea obişnuită, străbătu holul mare, deschise uşa spre coridor şi pătrunse în odaia lui. Pe masă îl aşteptau câteva felii de cozonac. Se uită la ele ca la o minune. Desigur, Emilia i le pusese să-l împace. Nu se va atinge de ele. Stătu în scaunul de la birou o vreme, apoi scoase un caiet şi începu să-l răsfoiască. Se cufundă în lectura lui, uitând de toate. Era caietul Suzanei de la documentare. Îl subtilizase în acea călătorie pe Valea Prahovei, pe care el de fapt o socotise o plimbare de destindere. Nici prin cap nu-i trecuse să

urmărească atent explicaţiile ingineraşului. Era bucuros că se afla într-un cadru nou, la ţară, în aer bun, că documentarea i se va plăti, că schimbase decorul şi că Suzana se afla acolo, însemnând conştiincioasă tot ce auzea şi vedea. Acum trecea cu privirile atente peste rândurile scrise de ea. Era împins de un îndemn. Acela care-l făcuse să scoată caietul din poşeta de voiaj a Suzanei, pentru a folosi însemnările ei la o schiţă, o nuvelă, ceva care să intereseze şi să ajungă un lucru finit. Romanul se lungea ca o gumă, dezarticulat, cu o perspectivă improbabilă. Trebuia scris într-o ambianţă calmă, cruţat de problemele vieţii zilnice, acolo, în casa Suzanei, care i-ar fi citit în ochi ceea ce doreşte.

Lectură caietului îl stimulă. Fu cuprins de o poftă de scris cum nu mai avusese de mult. Peisajul schelei îi răsări înainte, aievea. Sondele cu toate tainele lor le avea aici, înaintea lui. Scria cu o fervoare nemaisimţită, umplând filă după filă. Avea în caietul Suzanei toate detaliile. Se împletea în ele câte ceva din conversaţia purtată cu directorul, cu meşterul de pe pod. Curgea, curgea povestirea peste aşteptări. Făcu o pauză şi răsfoi din nou caietul. Fără el n-ar fi putut aşterne un rând. Ar fi întins ca pe o alviţă o expunere văzută turistic, lipsindu-i elementele principale, detaliile procesului de foraj, denumirile uneltelor. Cât de conştiincioasă fusese Suzana! Ca o elevă ascultătoare. Nu se simţea încărcat de faptul că-i subtilizase caietul. N-avea conştiinţa marcată. Nu fusese şi el în documentare? Nu văzuse şi ele cele văzute de Suzana? Cu trecutul lui de om care condusese o uzină, putea spune că reţinuse, fără notări, totul. Ceasurile înaintau, foile se înmulţeau. Simţi că i se face foame. Fără a mai avea scrupule, trase farfuria spre el şi începu să înfulece, în vreme ce privirile îi treceau pe filele scrise. Îi plăceau. Va vorbi la *Îndrumătorul cultural,* sau chiar la editură, să publice materialul într-o broşură.

Mulţumit ca niciodată, se dezbrăcă şi se întinse în pat. Remarcă cu mirare că cearceaful rupt dispăruse. Mamele lor, îşi spuse. Era zăhărelul pe care ele îl întindeau spre Cuţu, să nu le lase din mână.

Se vârî în aşternut. Gândul reconstitui întâmplările din ziua aceea. Era mulţumit. Îşi aşeză palma sub obraz şi căzu într-un somn adânc. Deodată, simţi că pătura de pe el fuge. Mişcă mâna s-o tragă, dar n-avu vreme. În aşternut, de-a lungul trupului său, simţi alt trup. În zăpăceala visurilor, crezu că se află în casa Suzanei, cu ea alături. Dar i se făcu lumină în cap. Claudia, goală, cu totul goală, se afla lipită de el.

– Ce-i, ce-i? reuşi Brutus să bâlbâie, cu trupul deodată înfierbântat, parcă ar fi fost scos atunci dintr-un cazan ţinut pe foc. N-auzi nici un glas. Alături, îmbrăţişat după gât, se afla Claudia. Frenetică, lacomă, activă cum niciodată nu fusese. Tot ceea ce fiinţa lui trăise în acea zi, toată limpezimea ce-l treierase stând alături de Suzana, toate calităţile ei pe care le înşirase în gând, toate dispărură, arse de rugul pe care-l atinse Brutus cu vigoarea lui impetuoasă.

*
* *

Brutus lucră ca un ocnaş, neieşind din casă, telefonând Suzanei că scrie, că are un avânt nemaisimţit. Suzana se bucură de vestea pe care desigur o atribuia ei, sentimentului iscat între dânşii. Dacă nu i-ar fi lipsit caietul, ar fi putut lucra o schiţă după notele luate. Chiar vorbise cu tovarăşa Olga, povestind chiar cum ar vedea ea peisajul schelei. Ca o serie de mori de vânt, în faţa cărora un Don Quijote ar fi călărit pe mârţoaga lui, Rozinanta, luptându-se cu ele.

– Cine-i Don Quijote? întrebase fata, clipind din ochi.

– Un erou spaniol care a luat drept duşman o moară de vânt.

– În războiul revoluționar din Spania? întrebă Olga, nedumerită. N-am auzit de el.

Suzana surâse subțire. Își da seama că nu putea întrebuința metafora asta pentru masele de cititori care aveau să citească bucata ei, dacă o va scrie. Trebuia să scrie. Ceaslovul ei creștea anarhic. Își făcuse rost de cărți de politică socialistă, de economie și istorie, cufundându-se într-o interpretare marxistă a vremurilor. Radioul așezat pe o măsuță de lângă pat emitea muzică. Cantonete italienești, melodioase, care o înviorau. De două lucruri se temuse când se hotărî să se despartă de Vladimir, de cartele și de radio. Tăierea bonurilor din cartele i se părea o îndeletnicire deosebit de complicată. În fiecare zi, Vladimir se așeza la birou, scotea cartelele, le studia, întreba ce dată era ziua în care se aflau, apoi cu un foarfece începea să taie pătrățelele din cele trei cartele. Uneori se încurca, tăia pătratul zilei următoare, altădată un pătrat se rătăcea. Totdeauna avea discuții cu Lucia cu prilejul acesta. I se părea deci Suzanei un lucru deosebit de complicat, și luarea asupra ei a acestei sarcini i se părea o acțiune deosebit de grea. Tot un fapt greu era și acela de a găsi pe scala aparatului de radio posturile care emiteau muzică de toate genurile. Învârtea butoanele și dădea peste voci în toate limbile, care n-o interesau. Într-una din zile îi veni în cap o idee. Luă un creion cu mina vânătă și trase pe sticla scalei o linie. Postul de emisie de dimineață era italian. După amiază dăduse de o emisie franceză, cu muzică de acordeon nostalgică, iar seara în pat asculta muzică simfonică de la nu știa bine ce post. Era colosal de simplu astfel. Întindea mâna, răsucea butonul și aducea linia indicatoare la liniile trase pe sticla scalei. Tot așa de ușor începuse să se descurce și cu cartelele. O dată rezolvate aceste dificultăți, ceea ce urma nu mai prezenta greutate.

Convorbirea cu Vladimir se desfășurase anapoda. Acesta ascultase vorbele ce ieșeau din gura Suzanei și nu înțelegea nimic. Îi era somn, voia să se întindă în pat, să

doarmă, fără a mai auzi huruitul străzii străbătute de agregate, camioane şi câte altele care treceau pe sub ferestrele lui la Constanţa.

– Înţelege, Vladimir, vreau să ne despărţim, repeta Suzana pentru a treia oară, dar parcă bărbatul ei asurzise, sau nu mai recepta adevăratul sens al cuvintelor.

Deodată, Vladimir se ridică din fotoliul în care părea că somnolase, îşi căută ochelarii aşezaţi pe marginea măsuţei şi o privi cu o uimire speriată.

– Ce vorbeşti, Suzana? Ce spui? Vrei să divorţezi? De ce? Cum vine asta? întrebă cu un glas care nu era mânios, nici precipitat.

– Aşa cum ai auzit. Vreau să divorţăm. Tot trăim departe unul de altul. E ca şi cum am fi divorţaţi.

Vladimir izbucni în râs. Vru să se apropie de ea cu un gest de tandreţe, dar Suzana îi ieşi din cale.

– Stai, drăguţă, spuse. Te înţeleg, trăieşti departe de mine. Ai dreptate. Dar lucrul acesta îl puteai spune altfel. Ţi-e urât singură? Te iau la Constanţa. Îţi găsesc o slujbă chiar în sectorul meu şi s-a rezolvat problema.

Suzana rămase cu gura uşor căscată. Niciodată nu i-ar fi trecut prin cap o asemenea situaţie. Ideea de a trăi cu el într-o odaie în acel oraş închis, plin de lume venită din toate părţile ţării, cu el, cu Vladimir, între patru pereţi, i se păru o perspectivă înfricoşătoare. Dar n-o va sili? Va trebui să-l facă să înţeleagă că relaţia lor a luat sfârşit definitiv.

– Vreau să rămân aici în casă, în oraşul acesta, cu problemele mele. Vreau să scriu. Vreau să ajung scriitoare. Tu înţelegi ce-i asta? Scriitoare!

Vladimir râse din nou.

– Ţi s-au suit la cap gărgăunii, draga mea. Fii înţeleaptă. Ţi s-a urât cu binele. Tu nu ştii cum trăiesc astăzi oamenii? Tu huzureşti, având slujnică la dispoziţie.

– O concediez, n-am nevoie de ea. Am nevoie să fiu liberă. Să-mi croiesc viaţa cum vreau eu.

Vladimir îşi duse pumnii la tâmple.

– Ai înnebunit. Aşa, hodoronc-tronc. Hai mai bine la culcare. Mâine vei gândi altfel. Îţi promit că am să fac pe naiba în patru să vin mai des acasă. Slujba n-o pot părăsi. Ştii ce mă poate paşte aici.

Se îndreptă spre dormitor, convins că Suzana vorbise anapoda din pricina singurătăţii în care trăia. Se va strădui să-i găsească o slujbă la Constanţa, cu toate că ideea asta ei îi displăcea cu totul. Dar câte femei, soţii de foşti „mari" nu erau acum dactilografe sau deţineau alte slujbe mărunte.

– O să-i treacă, îşi spuse, lipsit de grijă şi se vârî în aşternut, aşteptând să vină şi Suzana. Dar cum ea întârzia, somnul îl cuprinse şi-l purtă spre alte meleaguri, fără probleme.

Ziua următoare o petrecură în casă. Telefonul sună de câteva ori. Vladimir îl ridică. N-auzi nici un cuvânt şi spuse simplu:

– Cineva face glume.

Suzana ştia că e Brutus. La un nou apel, ridică ea receptorul şi spuse alo. Brutus, recunoscându-i glasul, întrebă: „I-ai spus?". Obrajii Suzanei se înflăcărară, trupul întreg fu străbătut ca de un curent electric.

– Da, da, afirmă, şi continuă. E greşeală. Nu mai sunaţi.

Suzana vroi să reia problema, dar nu fu chip. Vladimir considera ideea ei o prostie ţâşnită din plictiseală. Ia să se apuce Suzana de treabă. Să gătească, să spele, să cureţe, aşa cum făceau toate fostele lor cunoştinţe. Nu s-ar mai plictisi.

– Am să iau cu mine aparatul de radio, spuse Vladimir. După o zi tembelă, vreau să mai ascult şi eu câte ceva.

– Ia-l, acceptă Suzana, care ar fi răspuns la fel dacă el ar fi spus că-şi ia biblioteca, biroul şi fotoliile. Nimic n-o mai lega de ele. Dorea să rămână singură între pereţii casei, între zidurile goale, pe care Brutus avea să le înnobileze cu prezenţa lui.

CARTEA A ŞAPTEA

Exista o efervescenţă nu numai în Bucureşti, ci şi în ţară. O luptă pentru culturalizarea poporului prin toate mijoacele. La ţară se pornise o campanie de alfabetizare. Echipe de amatori prezentau scenete simpliste, oglindind problemele întovărăşirilor, ale cooperativizării. Stahanoviştii erau popularizaţi în ziare. *Scânteia, Munca, România liberă* erau vândute la colţ de stradă de responsabili benevoli. Şantierele Bumbeşti-Livezeni, Vişeu şi altele deveniră un loc de miraj. Tineretul lucra însufleţit, cântând „hei rup!", despre Canalul Botorca, poetul Eugen Jebeleanu scrisese un poem înflăcărat. Pe estradele din parcul Herăstrău, parcul Bălcescu, pe stadioane, formaţii de dansatori se exhibau în costume naţionale. Poeziile lui A. Toma erau recitate în şcoli şi la orice întruniri. Eugen Frunză, Dan Deşliu recitau fierbinţile lor poeme, înflăcărând auditoriul. Teatrele reprezentau piese sovietice sau din ţările socialiste. Piesa Luciei Demetrius *Cumpăna* cucerise succese ca şi *Mama,* a lui Ceapek, ca şi *O zi de pomină*, o comedie sovietică care stârnise mirarea şi plăcerea de a asista la o reprezentaţie la care se râdea din toată inima. Iată, nu era numai muncă, ci şi veselie. Melodiile lui Dunaevski, optimiste, melodice, intrară în repertoriul tineretului, ca şi duetul din opereta sa, susţinut de Bimbo Mărculescu şi Nae Roman. Succesele din industrie, din agricultură erau popularizate cu cifre mari în gazete, iar editurile scoteau

cărți în tiraje uriașe, îmbogățind bibliotecile. Fiecare om din țară, indiferent de profesiune, dorea să-și înjghebe o bibliotecă. Megafoanele atârnate de stâlpii de iluminat împrăștiau muzică de taraf, parcă toată țara uitase de muncă și petrecea. Se pornise o perfidă îndoctrinare spirituală a poporului, care pătrundea în ființa lui ca o otravă subtilă cu bătaie lungă.

Se înființase prima școală de cadre cu sediul la Timiș, într-o frumoasă clădire fostă proprietate a unui grangur pe nume Gaizer, loc de odihnă pentru protipendada înstărită. Era așezată în mijlocul unei pajiști largi, culcată pe spinarea unui delușor, înconjurată de o cunună de brazi. Se selecționaseră din sectoarele de cultură câte doi sau trei tineri care fură numiți „cadre de aur". Între ei fusese aleasă și Suzana. Când află vestea, o cuprinse un tremur pe care și-l stăpâni cu greutate. Fu invitată la Departamentul Artelor, unde doi tineri o chestionară asupra preocupărilor ei, asupra planurilor ei de viitor. Vorbi despre năzuința ei de a scrie o carte despre niște oameni ce au trăit în Ardeal, într-o regiune pe care o cunoștea, ea însăși fiind născută acolo, și care a avut o viață crâncenă sub dominația habsburgică.

– Ideea. Spune, tovarășă, care este ideea călăuzitoare? fu întrebată.

Suzana se uitase la unul, la celălalt, fără a putea da un răspuns. Nu știa. Nu știa care ar putea fi ideea călăuzitoare a Ceaslovului ei, care se îmbogățise cu nenumărate fragmente.

– Am scris mult din cartea asta, dar nu cunosc împrejurările istorice, economice ale epocii. Trebuie să citesc. Trebuie să mă documentez.

– Te vei documenta, spuse unul din tovarăși, care avea ochi negri, rotunzi, lucioși, și o gură mică, cu buza superioară împinsă mult peste cealaltă. Vei merge la școala de cadre, unde vei învăța despre tot ce nu știi. Semnează adeziunea, spuse mai departe, și întinse o foaie. Completează locurile goale.

Suzana aruncă ochii asupra foii. Era o adeziune de primire în partid. Ce să facă? Trebuia să se hotărască chiar în clipa aceea. Cei doi tovarăşi aşteptau în tăcere. I se întinse stiloul şi i se spuse:

– Citeşte, citeşte atent. Te afli într-un moment solemn. Nu-l vei uita toată viaţa.

Suzana îşi scrise numele, anul naşterii, numele părinţilor. Mai jos, în spaţiul liber unde se punea întrebarea ce anume o determină să se înscrie în partid, Suzana înşiră: Vreau să scriu un roman. Nu cunosc nimic din ideologie, dar vreau să învăţ, să fiu utilă societăţii în care trăiesc. Iscăli.

Tânărul cu ochi negri, luă hârtia, o citi, o trecu celuilalt, apoi se sculă solemn în picioare, îi întinse mâna, i-o strânse, scuturând-o ferm.

– Te vom anunţa când vei pleca la Gaizer.

Îi comunică cele întâmplate lui Brutus. Acesta o ascultă cu chipul grav, cu fălcile încordate, cu mâinile odihnite pe genunchi.

– Am făcut bine ce am făcut? întrebă cu o teamă în inimă.

Brutus îi apucă amândouă mâinile, i le strânse la piept, apoi le depărtă şi-i sărută vârful degetelor, unul câte unul.

– Ai făcut bine, ai făcut foarte bine, spuse. Ai păşit pe o treaptă pe care eu nu o voi păşi niciodată. Ţara noastră e ca un vagon de tramvai cu care călătoresc numai cei ce au un bilet de intrare. Adeziunea e un asemenea bilet. Ca să ajungi la limanul dorit, trebuie să ai biletul. Nu toţi se dăruiesc cu toată inima. O fac din frică, din dorinţa de a ajunge. Mulţi poartă în inimile lor altceva decât ceea ce mărturisesc. Ce poartă în inimă, rămâne ascuns. Va fi cunoscut doar când se va întoarce crugul istoriei, spuse, privind undeva departe, peste coroana de păr a Suzanei.

– Cum vorbeşti, Brutus? exclamă cu o neliniştitoare întrebare.

Trifan râse uşor. Mărturisise cel mai tainic gând al lui. Sesiză neliniştea Suzanei. Ce cunoştea ea din politică? I se oferise un bilet în tramvaiul spre care erau îndemnaţi oamenii să urce pentru a înmulţi numărul şi a-i face să fie la unison cu ei.

Suzana se lipi cu fruntea de pieptul lui. Urmară câteva clipe de tăcere, apoi Brutus o împinse uşor, îi atinse obrazul cu degetul şi spuse:

– Jucăm cum ni se cântă.

Suzana înălţă fruntea, privindu-l în ochi:

– Tu nu joci?

– Eu caut să mă strecor.

– Dar ai o carte...

– Da, am. Mă lupt cum să o întorc din condei. Sper să nu fiu strivit înainte de a vedea împlinindu-mi-se profeţiile mele tainice

Suzana făcu un efort să înţeleagă încotro bat vorbele lui. Se lăsă pe fotoliu, simţind o mare povară pe suflet. I se părea că trăia ceva nefiresc. Se gândi că acum se afla amestecată cu cei ce manifestau pe străzi, cu cei ce-l siliseră pe Vladimir să trăiască la Constanţa, cu cei ce-l scoseseră pe Brutus din slujba lui. O îneca o stare ambiguă pe care n-o simţise când lucra la U.F.D.R. Nu i se dase timp să cugete bine la actul la care consimţise. Ar fi putut refuza? Nu, nu. Tinerii aceia cu ochi înflăcăraţi păreau că o poftiseră într-un for de onoare. Fusese cooptată fără a i se fi cerut părerea. O capcană. Respiră adânc, apărându-şi pieptul cu mâna. Pentru Ceaslov făcuse pasul acesta. Pentru Ceaslov acceptase biletul pentru vagonul ce fugea înainte. Ca să vadă lumina zilei. Dar oare nu ar fi ieşit la viaţă oricum, dacă era scris cu talent? Nu ştia cât talent are şi cât ar fi izbutit să descurce istoria. Strânse fruntea, care se acoperi de cute. Din adâncul cugetului îşi făcea ea un gând,

acela de a nu rămânea în urmă. Acela de a păşi cu vremea. Brutus o nedumerea. Găsea explicaţii care adeseori o tulburau.

Îl văzu făcând un pas spre ea. Se aplecă asupră-i şi spuse cu un ton....

– E minunat cum s-au întâmplat lucrurile. Eu mă bucur din toată inima.

Toţi cei cam patruzeci la număr de cursanţi intrau într-o singură sală care, pe vremuri, fusese probabil un salon de destindere. Se aflau între ei poetul Geo Dumitrescu, cântăreaţa de operă Arta Florescu, coregraful Danovski, poetul Breslaşu, actorul Marius, criticul de teatru Tornea, regizorul Raicu şi alţii, necunoscuţi Suzanei. Cu toţii întâmpinară greutate în asimilarea lecţiilor care atacau probleme cu care nu erau obişnuiţi. Suzana auzea pentru întâia oară de plusvaloare, de lupta de clasă, de pătura socială care trebuie captată şi care va deveni tovarăş de drum. Tovarăşul Novicov, la cursul lui, făcea apologia urii de clasă, a distrugerii ei. Suzana nu pricepea nimic. Cum să urăşti cu atâta ferocitate, când principiile în care crescuse erau acelea ale dragostei de aproapele, ale unei înfrăţiri, nu ale distrugerii.

– Dacă nu-i distrugem noi, ne distrug ei pe noi, sublinia profesorul, bătând cu pumnul în masă, vorbind cu accent basarabean, clătinând capul cu părul umflat ce-l făcea să semene cu Maiakovski. Suzana asculta şi însemna conştiincios în caietul ei, ca o elevă inteligentă, îngrijorată fiind de ce avea să facă la sfârşitul cursurilor, când cursanţii vor fi examinaţi. Şi alţii erau ca ea, ascultând şi pricepând cum pricepe mâţa când dă cu laba în calendar. Existau între ei unii, poate mai deştepţi, poate iniţiaţi, care nu păreau a întâmpina greutăţi, fapt care se dezvăluia la orele de seminar, care se ţineau după-amiază. Cântăreaţa de operă Ana Tălmăceanu se retrăgea sub un brad şi la tulpina lui învăţa lecţiile, fără s-o intereseze nimic din cele ce se

întâmplau în jur. O altă soprană de operă, în pauza amiezii, dispărea undeva spre pădure, unde o aştepta un iubit. Părăsirea incintei era interzisă şi pătrunderea în ea a cuiva străin, de asemenea. Într-o clădire mai mică, un fel de bungalow, era cazat directorul şcolii, Răutu, cu soţia şi fetiţa lor de trei anişori. Când cursanţii băteau mingea pe peluză, fetiţa intra în joc alergând după minge. Beate Fredanov se îndrepta spre fetiţă cu paşi repezi, o ridica în sus şi spunea exaltat:

– Fericito! Tu ai să trăieşti în comunism.

Tatăl fetiţei, care venea după copil, lua fetiţa din braţele actriţei şi-i spunea:

– Dumneata nu eşti Beate? Dumneata de acum trăieşti în fericire.

În adevăr, actriţa, fostă interpretă la un teatru din Viena, se refugiase de urmărirea hitleriştilor la Bucureşti. Sosise în capitală fără a cunoaşte o boabă românească. Fu îndată angajată la Teatrul Baraşeum, pe Văcăreşti, şi distribuită în rolul principal al unei piese, avându-l printre alţii partener pe Alexandru Finţi. Sala era plină. Simpatia românilor faţă de cei prigoniţi era demonstrată prin participarea masivă la spectacole, iar apariţia unei actriţe care să joace într-un rol principal într-o limbă pe care n-o cunoştea era un punct de atracţie. Actriţa se achitase admirabil, însuşindu-şi cu timpul şi înţelesul vorbirii pe care o rostea.

Se iscă într-o şedinţă a seminarului o discuţie care deveni contradictorie. Cum începuse? De la ce începuse? Destul că, în ziua următoare, la lecţii se prezentară directorul şcolii, secretarul de partid, tânărul cu ochi negri şi rotunzi şi încă o altă persoană, pe care Suzana n-o mai văzuse. După mult timp, după ce câţiva cursanţi luară cuvântul, înţelese că cineva din acea încăpere greşise. Cineva călcase alături cu principiile marxiste. Cineva orientase îndrumarea cursului spre o direcţie care ieşea din dogmă. Spre uimirea ei, era chiar tânărul cu ochi negri, ale

cărui expuneri erau atrăgătoare şi ferme. Acum devenise un acuzat, judecat de cei ce se afla pe podium şi de întreaga clasă. Nu pricepea nimic. Tânărul sta în picioare înaintea băncilor şi cu glasul tremurând, cu ochii în lacrimi, spunea că de când era copil mic se lipsea de mâncare, ca să-şi cumpere cărţi marxiste. Vorbea emoţionat, spunând că pentru el nu există nimic în lume decât principiile lui Marx, Engels şi Lenin, care sunt mai presus de orice alte principii ale clasei burgheze. Făcuse închisoare şi la Doftana. Se ridicară glasuri, întrebări pe care cei de pe podium le ascultau în tăcere şi făceau însemnări. Se iscase în clasă o atmosferă fierbinte. Cursanţii se mărturiseau unul după altul, parcă s-ar fi aflat sub patrafir. Bărbaţi în toată firea aveau ochii în lacrimi, mărturisind credinţa lor nezdruncinată în glorioasa ţară a sovietelor, în marii ei dascăli, în ura faţă de duşmanii poporului. Capul Suzanei parcă huruia, parcă se afla într-un conclav al inchiziţiei. Deasupra capetelor se legăna în aer parcă ceva sacru şi totodată profan. Sacru era prin patetismul cu care vorbitorii se exprimau, şi profan, pentru că cele ce exprimau făceau parte din domeniul curent al zilei, cel politic, cel ce era răspândit prin *Scânteia* sau alte publicaţii. Erau toţi cutremuraţi de o stare de fervoare, încât Suzana îşi putu uşor imagina cam cum era atmosfera extatică din catacombe sau din arenele circurilor, când credincioşii îl mărturiseau pe Cristos. Tânărul cu ochi negri îşi recunoştea greşeala cu o pietate revoluţionară, se poate spune, golindu-şi sufletul, sau mai mult gândirea, de orice putea fi străin în ea, cum înlături buruienile din brazdă.

Îi venea şi ei rândul să spună ceva. Să arunce o piatră în cel ce trebuia, dacă nu lapidat dar cel puţin pedepsit. Era înecată într-un simţământ de ruşine. Da, nu ştia ce să spună. Asta însemna că era sub nivelul clasei, că era o proastă, că mintea ei nu putuse cuprinde, în câteva săptămâni de cursuri, nimic, nimic. I se umplură şi ei ochii de lacrimi. Se răsuci şi văzu chipurile desfigurate ale colegilor. Lăcrimau,

strângeau din fălci, sau stăteau cu figurile înţepenite într-un rictus pe care îl cerea momentul. Pe podium, „tribunalul" n-avea nici o expresie. Păreau nişte măşti cu expresii egale, cu pleoapele lăsate. Când le ridicau, periau cu privirile lor pe cei ce stăteau în bănci şi pe acuzat, care sta în picioare între podium şi şirul de bănci. Trebuia să spună ceva. Trebuia. De mult voia să spună ce o preocupa, dar nu cutezase, ca nu cumva careva dintre ei s-o socotească nevolnică. Va vorbi şi se va lămuri. Când îi veni rândul, se ridică, se uită la cei de pe podium, se uită la tânărul ai cărui obraji erau roşii ca para, şi spuse:

– Eu vreau să ştiu ce este lupta de clasă. Nu pricep ce luptă se dă între clase. Mai vreau să ştiu dacă noi, cei de aici, vom ajunge doar tovarăşi de drum?

*
* *

Se făcu mişcare pe podium, feţele se întoarseră unele spre altele. Tânărul se mişcă pe tălpi parcă ar fi stat pe jăratec. În clasă se făcu rumoare. Mulţi schiţară un zâmbet de încurajare spre Suzana, alţii îi aruncară priviri nedumerite.

– Prin urmare, tovarăşe, ridică glasul cel părea că e mai însemnat între cei aflaţi pe podium, ai bătut apa în piuă de câteva săptămâni, fără folos. Iată rezultatul lecţiilor ţinute, se adresă spre directorul şcolii. Răspunsul tovarăşei e cel mai concludent. Cel mai sincer, cel mai util. Ridicăm şedinţa.

Atmosfera se destinse ca o curea de gumă întinsă până atunci la maximum, eliberată din copci. Părea că toţi asistaseră la o înmormântare şi se îndreptau tăcuţi spre odăile lor. Şedinţa ţinuse până la miezul nopţii, deasupra tuturor plana aripa întunecată a celor petrecute.

Suzana se aşeză în pat cu o uriaşă povară pe suflet. Nu pricepea de ce fuseseră răstălmăcite întrebările ei, când ea de fapt fusese favorabilă celor de pe podium. Era străbătută

de o nefericire pe care o simţise în copilărie, când la spovedania făcută preotului şcolii, omisese să mărturisească un „păcat". Acum spusese tot ce avusese pe inimă, dar nu exista împărtăşania care s-o absolve de păcatul spus sau chiar cel nemărturisit. Of! Greu era s-o scoţi la capăt.

Din ziua următoare, tânărul profesor cu ochi negri fu înlocuit.

În aceeaşi dimineaţă, la micul dejun un zumzet se iscă la masă. *Gazeta literară,* de-abia sosită, trecea din mână în mână. I se părea că aude numele de Trifan. Avea halucinaţii? Gazeta ajunse şi la ea, cu paginile deschise la mijloc. Un titlu cu litere mari: *Nouă sute Stejăriş.* Trecu în fugă peste tipăritură şi citi la sfârşitul ei numele lui Brutus Trifan. Inima începu să bată, gata să-i spargă pieptul. Explozia bucuriei de a-i vedea numele în sfârşit tipărit era mai mare decât dacă ar fi văzut propriul nume sub vreo bucată tipărită. Respira adânc, simţind că se sufocă. Prin urmare, izbândise. Prin urmare, un fragment din romanul lui, la care ştia că scrie de atâta vreme, văzuse lumina tiparului. Era o izbândă. Era o poartă deschisă spre promovare. Strânse paginile revistei, se uită împrejur. Revista se afla în multe mâini şi i se părea că toţi citiseră proza lui Brutus. Nici nu se putea astfel. Simţi inima înecată de un simţământ de mândrie şi nerăbdare, da, proza aceea întinsă pe două pagini mari era scrisă de el, ieşită de sub pana lui, a lui care era al ei, care avea să devină soţul ei, la terminarea şcolii. De ce nu putea mărturisi acest lucru acum, cu glas tare, de ce să nu se reverse asupra ei ceva din aprecierile colegilor în calitate de viitoare soţie? Tremură toată, strângând cu o mână *Gazeta* la piept, iar cu cealaltă sorbind ceaiul de dimineaţă. Când termină micul dejun, părăsi sala de mese. Mai erau 15 minute până se intra în clasă. Va avea timp să citească proza în odaia ei. S-o soarbă, să-l simtă aproape pe autorul ei, acel bărbat de care se îndrăgostise, de care era mândră şi care avea să scrie cel mai formidabil roman. Ce era Ceaslovul

ei pe lângă ceea ce iscodea mintea lui plină de idei şi evenimente? Nici n-o mai interesa. Toată viaţa şi-o va închina lui, scrierii lui. Nu mai avea ambiţii. Ce rost avea să înveţi câte şi mai câte la această faimoasă şcoală de cadre, când iată, el scrisese ceva important, fără o asemenea şcolarizare. Sigur, era inteligent ca nimeni altul, ştia mai multe decât o sută, o mie alţii şi o iubea pe ea, da, o iubea pe ea, cu trăinicie ardeleană, cu vorbe ardelene, cu obiceiuri ardelene, cu acea forţă de transmitere a unei încrederi doar cu o privire.

Se aşeză pe pat şi desfăcu foile. Începu să citească. Pe măsură ce citea, pe chipul ei se perindau expresiile ca uşoarele vălurele pe suprafaţa unei ape asupra căreia se abătuse un început de vânt. Înainta în lectură şi pe măsură ce avansa, simţea că se sufocă. Era o stare confuză, în care se amestecau admiraţia şi mirarea. Frazele curgeau fără întortochieri şi navigau printre cuvinte, numiri şi situaţii pe care le cunoştea. Era un semireportaj în care releva multă fantezie, ţesută cu abilitate. Pe măsură ce înainta în lectură, părea că ceva i se limpezeşte în minte. Când sfârşi şi citi din nou numele lui Brutus sub materialul tipărit, nu mai avu aceeaşi stare explozivă, de bucurie. Ceva părea veştejit, dar totodată şi străbătut de o uimire pe care încerca s-o lămurească.

E formidabil! exclamă până la urmă. Cum a putut Brutus observa şi reţine toate câte văzuse ea în schelă, când el fusese mai mult absent, ba în baraca meşterului care-l cinstise cu un pahar de vin, ba cu vreun muncitor cu care nu pricepea ce ar fi putut vorbi. Pierduse atâta timp cu directorul schelei, cu care înjghebase o conversaţie pe cu totul alte probleme. Păruse că nu dă atenţie prea mare la tot ceea ce inginerasul explica, în vreme ce ea se omora să consemneze fiecare cuvânt. E formidabil! exclamă încă o dată, de data asta deplin admirativ. Se vede cale de o poştă că a condus o uzină. Se vede clar că a avut de-a face cu maşini de tot felul. N-a trebuit să buchisească, ca un copil de şcoală

primară alfabetul. Trecuse deodată la citire. Avea un ochi şi-o minte care reţineau esenţialul. Invadată de mândrie, nu se dezlipi de gazetă, mai citi odată textul. Îi dase un titlu semnificativ reportajului. „Nouă sute Stejăriş", numele unei sonde. Un nume poetic.

*
* *

Ceea ce rămânea miraculos era divorţul Suzanei de Vladimir. Protestele lui se spărgeau de hotărârea ei şi nu puteau dura mult pentru că timpul lui era scurt, de sâmbătă până duminică după-amiază, când trebuia să plece înapoi. Părea că are înaintea lui altă femeie, care nu-i mai înţelegea vorbele, care o ţinea întruna că vrea să fie liberă. Nu înţelegea ceea ce ea înţelegea prin „liberă". Să fi găsit un alt bărbat? Nu-i trecea prin minte aşa ceva. Ascultătoarea Suzana nu putea face un asemenea lucru, chiar dacă o găsea schimbată şi i se refuza ca şi când niciodată n-ar fi dus împreună o viaţă intimă. Era convins că era o toană care avea să-i treacă. Cum ajungea la Constanţa, îl copleşea munca. Anchetele iscate cuprindeau din ce în ce mai mulţi factori. Plasa care la început se ţesuse din minime ochiuri îşi înmulţise ochiurile şi cuprindea din ce în ce mai mulţi oameni, fapte, pe o arie mai largă. Intrase şi atelierul de reparaţii de la Medgidia, şi inginerul şef de la Constanţa, iar muncitorii cereau judecarea lor cu pedepse drastice. Ca jurisconsult, se afla adeseori între ciocan şi nicovală. Studia dosare pe care, în altă situaţie decât aceea, le-ar fi considerat neîntemeiate. Dar ele trebuiau să fie socotite altfel. Îl durea capul de câte idei juridice se învâltorau sub frunte. Numai asta îi mai lipsea. O problemă cu Suzana. Gazda lui era o tânără văduvă din războiul ce trecuse, colegă de birou, care avea grijă de dânsul cu o râvnă pe care la început nu o detectase. Îl întrebase dacă mâncarea de la cantină era

satisfăcătoare, apoi îi propuse să predea cartelele părinților ei, cu care locuia. Maica ei avea să gătească și pentru dânsul. Oricât de greu se găseau alimentele, în casă tot se pregătea pentru trei persoane. Unde mâncau ele, putea mânca și un al patrulea.

Fu începutul unei vieți semimaritale, simțindu-se înviorat când pleca de la slujbă spre casă, unde știa că îl așteaptă o mâncare variată, într-un mediu cu aer proaspăt, nu ca la cantină, unde mirosul ei îl întâmpina cu o sută de pași înainte de a fi ajuns în sala de mese. Era ostenit să se lupte cu Suzana, luptă stearpă, fără nici un rezultat. Un sfârșit de săptămână, când putea face drumul la București, și-l petrecu în compania colegei lui și a părinților ei. Seara se așezase în pat cu o plăcere nemaisimțită de mult, ascultând muzică la aparatul de radio.

Într-o zi sosi o citație de la procesul de divorț. Încremeni. Nu-și crezu ochilor. Deci Suzana i-o făcuse. Deci era hotărâtă. De ce? De ce? se întreba mereu, fără a găsi răspuns. Îi era peste putință să se prezinte la proces. Căzuse asupra lui unul din cazuri care cerea o concentrare deosebită. Luat de vâltoarea în care se desfășurau toate, uită de citație. Poate mai venise una, nu știa. Se trezi cu sentința declarată în absență. Gata. Se afla în fața unui fapt împlinit. Își cuprinse tâmplele în palme, năucit. Căsătoria lui fărâmată, dispărută, inexistentă. Sta într-o stare de prostrație, care-l săpa ca un burghiu. Ce să facă, ce să mai facă? Se afla ca într-o închisoare în orașul acesta, din care mai mult ca oricând nu putea pleca. Nu. I s-ar fi desfăcut contractul de muncă. Era nevoie de el, care dovedise abilitățile avocățești necesare. Și ce ar câștiga dacă s-ar întoarce în București? Nimic. Doar n-avea s-o dea afară pe Suzana din casă. Îi părea rău de volumele lui juridice, dar era sigur că Suzana i le va da, la cerere.

*

* *

Apariţia acelui material amplu în *Gazeta literară* săltă situaţia lui Brutus. În primul rând, în apartamentul în care locuia. Era deci adevărat că devenise scriitor. Nu era o „escrocherie" pe care o trecea pe dinaintea nasului celor două femei. Emilia simţi că situaţia începe să se consolideze. Nu vor părăsi în veci apartamentul acesta. Îl cunoştea pe Brutus de ce era în stare. Oriunde se vâra, ajungea la vârf. Cât despre Claudia, din noaptea aceea când se vârâse în patul lui, simţind primejdia ce le ameninţa pe amândouă, schimbase calimera. Nu trebuia să-l piardă, nu trebuia îndepărtat. Dacă în alte împrejurări întinsese coarda, o făcuse pentru că Brutus, fiind la o asemenea ananghie, n-avea altă rezolvare decât să se întoarcă tot la ele după peregrinări prin alte părţi. Pe de altă parte, Brutus îşi dădea seama că exista undeva un for la care putea cere sprijin. Erau sprijiniţi alţii, nişte fiţingăi, cu versuri neghioabe, d-apoi el, care-i depăşea cu zece capete prin ceea ce fusese odată, şi acum, printr-o proză publicată într-o revistă de specialitate, care devenise de la un ceas la altul cartea lui de vizită.

Astfel se făcu că Brutus fu prins între cei doi poli, la capătul unuia stând Suzana, şi la altul, Claudia.

Suzana se afla la Timiş, procesul ei de divorţ se pronunţase, avea să se întoarcă curând, dar Brutus căzuse din nou în puterea Claudiei care, cu o dibăcie pe care nu i-o cunoştea, îşi reluase locul pe care îl refuzase de mult. Era femeia care stârnea în el cele mai profunde senzaţii. O poseda în mânie, gândindu-se la puritatea Suzanei, pe care încă n-o avusese, care i se dăruise însă cu toată fiinţa ei nepervertită. Tremurase adeseori gândindu-se la momentul când îi va deveni soţie, la prezenţa ei în jurul lui, la purificarea aerului în care trăise până atunci. Suzana era cineva. Nu degeaba fusese selectată pentru prima şcoală de cadre,

cadre de aur, cum se spunea, în vederea atribuirii, fiecăruia dintre cursanţi, a unui loc în sectorul culturii, unde să aplice învăţămintele. Avea să aibă omul lui în domeniul literar. Câte avantaje nu putea obţine! Unirea cu ea era o reabilitare faţă de cei ce-l cunoscuseră în perioada grea de după război, când le cerea un leu pentru o ţigară. Suzana era o doamnă, aşa cum şi-o dorise, cum i-ar fi dorit-o Fira, care se străduise să-l facă domn pentru o asemenea însoţire. Fira n-avusese nici o preţuire pentru Emilia, cu toată averea ei. Ea te-a stricat, spunea, e unsă cu toate unsorile, ea a readus boala în pieptul tău. Te-ai înecat în avere, dar n-ai nici un ban. Tu nu vezi că tot tu le dai lor, trăgând la ham?!

Poate niciodată nu fusese atât de încolţit de o situaţie ambiguă ca acum. În apartament, lucrurile mergeau mulţumitor. Emilia, chiar şi Claudia, scoaseră la iveală câteva obiecte care fură neguţate fără discuţii, şi banii îi fură avansaţi lui, căci de aici înainte, desigur, avea să i se mai publice literatură. Suzana i se părea că e un vânt de primăvară şi când se gândea la ea se simţea primenit, înflăcărat şi tânăr. Nu, nu putea renunţa la ea. Era mina lui de aur, din care va culege tot ceea ce ea va dobândi. Preţuirea ce i se acorda ei se va reflecta şi asupra lui. Cei ce l-au crezut vreodată neserios şi chiar escroc îşi vor astupa gura. Suzana era o garanţie a unui statut de om apucat pe un drum neted. Orgoliul lui era flatat de înfăţişarea ei, de profesiunea ei, căci era considerată scriitoare. Altfel n-ar fi fost trimisă la Timiş. Era un om de nădejde. Recunoştea că fără caietul pe care îl subtilizase, n-ar fi reuşit să realizeze pagina apărută. Nouăzeci la sută din material, lui îl datora. El umpluse găurile, cu talentul lui de povestitor. Nu-l mustra conştiinţa, dar bineînţeles nu i-ar fi convenit pentru nimic în lume ca ea să afle vreodată fapta lui. Cu spiritul ei onest ar fi judecat-o, de altfel, aşa cum se cuvenea. Oricât încerca să o minimalizeze, înţelegea că el tot comisese o însuşire a unui lucru ce nu-i aparţinea. Şi

nu numai a unui lucru, ci a unui material care ar fi trebuit să-i servească Suzanei, din care să tragă roadele aşa cum le trăsese el. Trăi câteva zile într-o dilemă cum nu mai întâmpinase. Mai multe legături deodată mai avusese, dar acum lucrurile se prezentau altfel. Claudia, simţind că de data asta Brutus a pus piciorul pe un teren solid, atârnase o lesă de glezna lui, pe care o ţinea strâns, ba lungind-o, ba scurtând-o, cu acea relaţie pe care o reluase cu dânsul după o lungă pauză. Simţise pericolul ce-o ameninţa, pe ea şi pe maica ei. Discutaseră îndelung între ele, ajungând la concluzia că un comportament brutal, ca acela la care Claudia îl supusese de atâtea ori, l-ar putea rupe de ele definitiv acum, când văzuseră cu ochii lor numele lui tipărit sub ceva scris de el. Nu mai era o amăgire. Claudia trebuia să-şi bage minţile în cap, să nu-i mai vorbească cu dispreţ, cum o făcuse, să nu-l mai împingă spre un act ireparabil. Ce-i dacă distrusese câteva şervete de olandă pentru a-şi face batiste din ele? Era şi a fost un bărbat cochet. Dă-le dracului de şervete. Cine vrea să cumpere faţa de masă, o cumpără şi fără ele. De altfel nici nu se mai purtau şervete de pânză. Au fost înlocuite cu şerveţele de hârtie. Nu merita scandalul pe care l-a făcut cu pantalonii lui Waldi. Dă-l naibii de neamţ. E mort, numai greutăţi ai avut după el. Înşirând toate păcatele lui Brutus, Emilia le ştergea cu buretele, nerăzbătând nici o clipă în această înşirare ceva care să trădeze că cunoaşte relaţia dintre ei doi. Era un lucru tabu, atât de tabu încât părea că nici nu existase vreodată. Toate n-au fost decât rezultatul fanteziei ei. N-avea ce să vorbească despre problema asta atât de delicată, cu fiica ei. Duse o tavă de argint la talcioc, pe care o vându destul de bine, ascunse o sumă de bani sub saltea, pentru vremuri şi mai grele, şi pregăti un prânz copios cu carnea obţinută pe încă două cartele aduse de Claudia de la prietenele ei.

Brutus începuse să se simtă din nou la largul lui în locuința pe care o detesta atât. Circula pe la edituri, pe la *Îndrumătorul cultural,* unde lucra un grup de tineri care-l îndrăgiseră și cu care mergea adeseori pe strada Aurel Vlaicu, la o cârciumioară modestă cu fleici zemoase, frecventată mai cu seamă de artiști plastici, Labin, Negreni, Medrea, Dumitrescu... Orele treceau zburând. Se desfășura în povestiri și glume, gustate de cei de la masă. Suzana trebuia să se întoarcă de la Timiș, divorțul era transcris, acasă toate erau în ordine. Cele două pagini apărute fuseseră lampa lui Aladin care îi lumina calea.

Claudia își ducea viața de mai înainte, cu grupul ei de prieteni. Pe el nu-l interesa. Nimeni în casă nu-l mai brusca, chiar dacă uita pământuful de ras nespălat. Era luminat de existența Suzanei, care, câtă vreme se afla la Timiș, nu ridica nici o problemă. Ea era ca soarele care răsare dimineața, reverberând strălucitoare lumini, urca spre zenit, încălzindu-i imaginația, apoi seara apunea. Era momentul când se întorcea acasă. Atunci răsăreau tenebrele. Prezența în patul lui a Claudiei la răstimpuri, fără a ști dacă le dorește sau nu, când se săvârșeau, înțelegea că numai cu ea, cu această anostă ființă, lălâie și rea, se poate elibera de zgură. Adeseori îi trecuse prin gând s-o refuze, s-o respingă, s-o rupă cu ea, dar ea se prezenta cu un apetit exaltant, făcându-l să se întrebe unde și cu cine se exersase. De asemenea, adeseori se gândise s-o abandoneze pe Suzana, să renunțe la fermecătoarea lor relație, să nu-și complice viața, care uneori părea că devenise posibilă. Respingea ideea. Însemna să dea cu piciorul la o înfloritoare arie ce-i mângâia orgoliul, la ineditul vieții ce-i oferea ea, Suzana, pe care încă n-o cunoștea în sensul biblic, fapt care-l atâța, voind a o cunoaște și a scăpa poate, astfel, de puterea Claudiei, de lesa cu care era legat de ea.

*
* *

Deci era aproape ora douăsprezece. Masa era aranjată cu vesela cea mai bună a Suzanei, Lucia îşi vedea de lucrul ei în bucătărie. Stăpâna se căsătorea astăzi. Era bucuroasă, parcă ar fi fost vorba de propria ei căsătorie. Nu-l iubise pe Vladimir, dar pe domnul Brutus îl acceptase din prima clipă. Exista o taină între ea şi Brutus, de care era mândră. În acea primă vizită pe care acesta o făcuse Suzanei, după ce-i deschisese uşa şi-l salutase, el spunând că este aşteptat de doamna Isbăşescu, o mângâiase cu palma pe creştet şi pe obraz şi o întrebase cu un ton apropiat, zâmbindu-i cu căldură:

– Fătuco, n-au cumva o sută de lei?

Lucia căscase gura. Mulţimea dinţilor strălucise între buzele deschise cu mirare. Nimeni nu-i mai vorbise astfel. Vorba lui bărbătească îi merse drept la inimă. Nimeni nu i se adresase vreodată cu acest ton. Dantura ei făcea minuni.

– Am, am, cum să n-am, şi vârî mâna în sân şi scoase de acolo banii.

Brutus îi apucă, atingându-i degetele.

– Să trăieşti, şi porni spre uşa de la încăperea pe care i-o indică.

Era o taină între ei, care în cursul timpului se amplifică. Lucia îl împrumuta cu bani, cu o fericire ce-i aducea strălucire în ochi.

Astăzi, stăpâna ei, cu care fusese la Poarta Albă, se căsătorea cu domul Brutus. Bucuria ei avea rădăcini în relaţia care se ivise între ea şi un portar la o instituţie, pe care-l întâlnise întâmplător când venea într-o zi de la piaţă. Scăpase din mână o pungă de cartofi făcută dintr-un ziar vechi, căci pungi de altfel nu existau, când trecuse drept prin faţa lui. Portarul o ajută să-i strângă. Ea îi mulţumi, arătându-şi şirul de dinţi de care era foarte mândră.

– Niște carne nu ai nevoie? o întrebase omul intrând în vorbă.

– Cum să nu. În casă n-avem decât două cartele. Ce să iei pe ele, carnea e numai piele și oase, spuse zâmbind, strălucindu-i dantura și ochii.

– Dacă vrei, pot să-ți fac eu rost de carne. Am o sursă.

– Cum să nu, doamna se va bucura.

– Aveți telefon?

– Avem.

– Te sun când sunt de serviciu. Mă cheamă Mihăilă.

În adevăr, omul îmbrăcat în uniforma instituției se ținu de cuvânt. O dată pe săptămână, Lucia aducea câte un buture mare de carne. Îi povestise Suzanei cum îl cunoscuse. Era din Chitila, om serios. Voia să se însoare. Avusese doamna dreptate că dinții ei noi vor atrage candidați. Se întâlnea cu el duminica după-amiază, se plimbau prin Cișmigiu.

Întreaga săptămână, Lucia tremura de nerăbdare, chipul îi părea înflorit. Carnea venea regulat. Mihăilă suna la ușă la ceasul convenit telefonic și i-o așeza în mână. Lucia avea socoteala făcută și achita ce datora. Într-una din zile, o anunță pe Suzana că Mihăilă o invitase să-i vadă gospodăria de la Chitila. Suzana o dichisise cu o bluză de-a ei, îi dase și un combinezon, iar Lucia își trase chiloți curați cu picior lung de la genunchi până la mijloc. Nu se poate descrie fericire mai mare decât aceea care-i zbuciuma pieptul. Plecase sâmbătă seara și se întorsese duminică după masă, ca după o victorie. Îi povesti Suzanei de-a fir-a-păr călătoria cu tramvaiul până la stația unde o aștepta Mihăilă. Îi povesti cum o condusese la casa lui și cum găsise pe masă farfurii cu salam, brânză și o sticlă de vin.

– Și unde ai dormit? o întrebă Suzana, amuzată de felul cum îi da amănunte.

– În pat, doamnă, spuse râzând ușor. Să mă iertați, cu el. Dar n-am lepădat chiloții de pe mine, nici combine-

zonul. M-a respectat, doamnă. Nu e un fitecine. M-a lăsat pe mine lângă perete şi el s-a lungit alături. Nu m-a atins nici cu un deget. M-a respectat. S-a întors cu spatele la mine, m-am întors şi eu cu spatele la el şi am dormit ca doi fraţi.

Suzana de-abia îşi stăpâni râsul. Candoarea fetei vârstnice era înduioşătoare. Ar fi suferit din toată inima dacă omul ar fi arătat, prin comportamentul lui, că îşi bătuse joc de ea. Nu sesiză că poate Mihăilă n-o plăcuse. Lucia povestea şi ochii îi lăcrimau de fericire.

– Şi cum a rămas? o întrebă, ascunzându-şi zâmbetul.

– Cum să rămâie. Mă ia, mă ia de nevastă, a spus că vine să vorbească cu dumneavoastră.

Suzana deschise gura de uimire. N-apucă să spună ceva, că Lucia continuă.

– Să nu vă fie teamă. Vă aduce carne şi pe mai departe. Are legăturile lui.

Acum, Lucia pregătea mâncarea. Primise un buture copios, din care tranşase carne pentru friptură, pentru chifteluţe. Carnea se lăfăia pe zincul mesei din bucătărie, în mari bucăţi de un roşu tare ca sângele de bou. Scosese oasele din ea, un femur lung, gros, cu care uşor puteai sparge un cap.

Suzana îşi pieptănase părul altfel ca de obicei. Îşi făcuse o pălărie de fetru, vişinie, cu calota înconjurată cu o panglică lată de rips, legată sofisticat. Urechile erau uşor acoperite de câte un zuluf ce flutura deasupra cerceilor din ureche. Scosese haina cea mai bună din dulap. Se uită în oglindă. Arăta ca o doamnă elegantă dinaintea războiului. Îi va face o surpriză lui Brutus, care avea un fel de a aprecia apariţia ei, parcă fremătând. Încă n-o văzuse astfel îmbrăcată. Dădu o raită prin bucătărie, văzu ciotul uriaş, galben, al femurului pus deoparte şi carnea roşie, prea roşie. O fi fost vita bătrână, se gândi Suzana şi ieşi pe uşă. Mergea săltând. Se îndrepta spre un ceremonial făcut şi consimţit conştient, nu bâjbâind ca prin ceaţă. Făcea un lucru

deliberat, analizat în sufletul ei efervescent ceasuri şi nopţi. Nu putea fi o greşeală. Brutus o iubea, persoana lui avea asupra ei un stimulent căreia nu-i putea rezista, vocea, mişcările, privirile, vorbele, proiectările în viitor a ceea ce vor lucra amândoi în această viaţă nouă în care intrase întreaga ţară şi care le dădea la amândoi posibilitatea să devină scriitori adevăraţi. Aşa gândea ea. Încă nu fusese a lui. Un capriciu? O hotărâre deliberată. În atâţea ani de căsnicie cu Vladimir „practicase" relaţia intimă până la saturaţie. Nu ştia dacă-i da vreo bucurie. Ceea ce obţinea era o visare a ceva nelămurit. Se supunea, participa molâu, şi după aceea se întreba, ce fusese oare? Vladimir rămânea reconfortat. Cucerirea femeii lui îi da o stare pe care ea n-o înţelegea. Cu Brutus trebuia să fie altfel. Era conştientă că-l iubeşte, şi că deci doreşte să se întâlnească cu el în pat, dar în alt mod decât cu Vladimir. Nimic să nu-i amintească de acesta. De aceea, de când îl cunoscuse îşi permisese luxul de a crea o perioadă de înfiorări tactile, îmbrăţişări, sărutări prelungi, toate, toate altfel decât cu Vladimir cu care în ultimii ani nu se mai sărutase deloc. Doar aşa, o sărutare pe obraz, la despărţire şi revenire, un contact de rutină. Acum era de ajuns să se gândească la sărutul lui Brutus, că ameţea. Îl împiedicase să o aibă şi el se supusese. Înţelesese poate şi el era saturat de legături extravagante. Înţelesese că el dorea o femeie cuminte, dulce, într-un fel reţinută, aproape casnică. Era atât de odihnitor să se gândească la perioada care va veni, în care vor lucra amândoi, preocupaţi să răzbească, şi în care vor face schimb de idei ceasuri întregi, îmbătătoare conversaţii pe temele ce-i preocupau, iar seara se vor întâlni în pat, îndrăgostiţi unul de altul, îmbrăţişându-se cu căldură şi onestitate, ca două fiinţe care se cunosc deplin.

Păşea pe bulevard, călcând uşor pe ghetuţele neîncălţate până atunci, care desigur vor trezi exclamaţii admirative ţâşnite din pieptul lui Brutus. Portarul Luciei făcuse rost

de ele. La vremea aceea se puteau obţine o mulţime de lucruri prin surse incredibile. Lucia i le adusese. Erau nişte botine din piele de şevro negru, cu tureatca înaltă până la jumătatea gambei. Aveau botul lung ca de raţă şi erau şnuruite de jos până sus, strâns pe picior. Erau îmblănite cu blăniţă albă, fină în interior, iar pe marginea capselor de metal, începând de sus până jos, erau tivite cu o blăniţă de merinos de culoare gri. Erau mai mult decât cochete, cu tocurile înalte, ghete pe care doamnele din ţara unde fuseseră confecţionate le încălţau desigur când plecau iarna într-o vizită, purtate cu sania, ţinând picioarele vârâte în sacul îmblănit, ca să fie ocrotite de frig. Suzana păşea parcă zburând, gândindu-se ce ochi va face Brutus când o va vedea aşa cum n-o mai văzuse niciodată. Era fericită. Nici o impuritate nu-i umbrea simţirea, gândul. Vladimir se consolase repede, surprinzător de repede. Era singurul lucru care-i produse o indispoziţie. Chiar aşa? Să nu se fi opus, să nu se fi prezentat la proces? Ce reprezentase ea pentru el în 10 ani de căsătorie dacă acceptase atât de uşor divorţul? Acesta era un punct negru pe întinsul limpede al vieţii ei reînnoite de îmbăierea în calda afecţiune a lui Brutus.

Îl văzu de departe între gloata strânsă înaintea treptelor de la primărie. Cartierul era aglomerat. Câteva linii de tramvai se încrucişau aici, la Sf. Vineri. Piaţa Unirii, din vecinătate, furniza popor de toate categoriile. Chivuţe cu bidinelele spânzurate în cozi înalte care fîecăreau zgomotos, florărese şi în genere oameni îmbrăcaţi aşa cum era după război, cu îmbrăcăminte tărcată sau făcută din material pe puncte. Apariţia Suzanei stârni mirare. Mulţi se întoarseră după ea. Brutus zvârli sprâncenele spre frunte, exprimând o surpriză care constituia una dintre cele mai plăcute manifestări ale lui din acea zi. Era mai înalt ca toată lumea din jur, şi, aşa cum era îmbrăcat în bunda lui de şofer de casă mare, stârnise şi el mirarea. Alăturându-se Suzanei,

făceau o pereche însolită şi determinară florăresele să se apropie şi să ofere flori spre cumpărare. Brutus le înlătură cu un gest larg, o apucă pe Suzana de braţ, apoi vârî mâna prin deschizătura bundei şi scoase o garoafă păstrată la piept. Obrajii Suzanei se aprinseră ca focul. Dacă ar fi aşteptat-o cu un buchet de trandafiri, sau cu oricare floare de sezon, n-ar fi fost mai impresionată ca de gingaşa şi singuratica garoafă pe care el o purtase la pieptul lui. Da, de aceea îl iubea. Era imprevizibil.

La rândul lui, Brutus fu săgetat în inimă când o deslușì de departe, atât de elegantă, atât de arătoasă, păşind uşor cu nişte cizmuliţe nemaivăzute. Trecuse prin mâna lui, prin intermediul elveţiencei şi a Claudiei, tot felul de „marfă", de la batiste şi bluze la fuste gofrate şi alte minuni, dar asemenea încălţări delicate, originale şi funcţionale nu văzuse. Era mândru. Să fi trăit Fira, ar fi spus că acum a „nimerit-o". Plecase de acasă mohorât. Trezindu-se dimineaţa, înţelese că era ziua căsătoriei lui cu Suzana. Sigur, trebuia să meargă la primărie. De astăzi, viaţa lui trebuia să se schimbe. Dar cum? Claudia petrecuse în patul lui un ceas, spre zori. Năvălise asupra lui cu impetuozitate, când el vrusese să fie curat, măcar în dimineaţa asta. Îl istovise, îl silise să se istovească, posedând-o cu mânie care, în loc să-i slăbească elanul, îl sporea. Parcă Claudia avusese o presimţire, căci în întreaga ultimă săptămână n-o văzuse dispărută cu clanul ei. Parcă presimţea că-i scăpa din lesă. Fu un ceas de posedare dezmăţată, care-l duse pe Brutus cu gândul la şcolarizarea pe care ea o făcea, de bună seamă, cu vreun amant din clanul ei. Acest gând îl înverşunase şi-l îndemnase să-i arate că el era mai bun decât oricare altul. După plecarea ei, răsări cea mai grea problemă. Cum să împace cele două stări? Voise să-şi limpezească viaţa şi o complicase. O putea abandona pe Suzana? Doamne fereşte. Pe Claudia? Ar fi putut da oare vrabia din mână pentru cioara de pe gard? Care dintre ele

era vrabia şi care cioara? Se frământă înjurând-o în gând pe Claudia, forţând gândul să se îndrepte spre Suzana. Divorţase. El o divorţase. Pentru el dăduse cu piciorul unui bărbat care-i asigura o viaţă confortabilă. El ce-i oferea? Perspective, adică vorbe, vorbe. Vorbe în care ea credea, care se gravaseră în domeniul lui afectiv şi-l robiseră. Se mişcă în pat. Va vedea, îşi spuse. Nu se întâmplă decât ceea ce trebuie să se întâmple. Odată cugetarea asta punând stăpânire pe el, i se schimbă şi dispoziţia sufletească. Contribui la schimbarea asta şi măciulia de la lanţ repezită cu putere în peretele de la căpătâi. Mama ta, înjură, ştiind că era gestul Claudiei, care rămânea o nesimţită. Va încuia de aici înainte uşa camerei lui, să nu mai poată năvăli peste el, dar îndată se ivi ideea că prin căsătorie va trebui să se mute la Suzana. Acolo îl aşteptau apartamentul ei confortabil, liniştea, prezenţa ei în preajmă. Separarea de Emilia şi Claudia, abandonarea apartamentului era o problemă uriaş de grea. Trebuia să-l păstreze mai departe. Cum? Doamne, ce probleme se iscaseră. Îşi trase pantalonii, gândindu-se că toate se vor aranja aşa cum va trebui să se aranjeze. După ce o va cunoaşte „biblic" pe Suzana, cum îi plăcea să spună, apele bune se vor alege de cele rele. Se uită în oglindă, obrajii îi erau umflaţi de agitaţia prin care trecuse. Îşi pieptănă părul, sprâncenele, când un gând, ca un şarpe subţire care se iveşte dintr-o vegetaţie proaspătă, îşi scoase capul. Lăsase ca lucrurile să curgă. Nu luase nici o măsură până atunci. Nu le prevenise pe femeile din casă de intenţiile lui. Cum avea să le prevină? Era o absurditate. Acest lucru nu-l va putea face în veci. Adică nu acum, când Claudia îl domina, cu apetitul ei erotic parcă trezit din amorţeală. Cioara şi vrabia, îi trecu prin cap. Să vadă cum merge cu Suzana, apoi va hotărî, va lua din vaza de flori de pe masă din hol o garoafă roşie, din buchetul primit de Claudia, desigur de la vreun adorator. Îmbrăcă şuba, lipi trandafirul pe pieptul cămăşii şi părăsi apartamentul într-o

dispoziţie oarecum echilibrată. Când o văzu de departe cum venea spre el ca o navă pavoazată printre ambarcaţii mizere, cioara zbură de pe gard. Se înveseli, sufletul părea că primeşte un suflu înviorător, ochii îi străluciră şi trimiseră spre Suzana priviri elocvente pe care ea le deslusi a fi de admiraţie, bucurie, fericire.

Oficierea căsătorici se făcu în grup colectiv. Brutus zâmbi sceptic când imaginea căsătoriei lui cu Mira se ivi pentru o clipă în minte, apoi se risipi. Suzana ţinea garoafa în mână, părea că floarea primise între degetele ei un impuls proaspăt ce fusese pierdut în glastra din care fusese scoasă. Pălăria îi umbrea ochii. Cocul ruginiu se odihnea pe ceafă într-o împletire savantă. Era impecabilă nevasta lui. Noua lui nevastă, devenită astfel o dată cu alte zece perechi de oameni de toate felurile, între care şi două perechi de tineri ţigani care nu încetaseră să vorbească între ei până ce ofiţerul stării civile nu-i admonestase.

În sfârşit, Suzana semnă certificatul de căsătorie cu numele ei nou, şi simţi o imensă mândrie că din clipa aceea se numea Suzana Trifan.

Acasă îi aştepta Florin cu logodnica lui, Dorina, o tânără care absolvise anul acela filologia. Lucia începu să servească bunătăţile pregătite. Se aflau de toate pe masă. Portarul se întrecuse cu aprovizionarea. Vinul tremura în carafa de cristal. Toată vesela era de calitate şi Brutus se simţea din ce în ce mai bine şi mai la el, sorbind băutura din paharul de cleştar frumos cizelat şi manevrând tacâmurile de argint. De când dichisul acesta nu mai exista în casa în care trăise până atunci?! Florin se arătă un demn urmaş al unchiului său, comunicativ, deştept, spontan. Dorina era mai potolită. Îi era teamă ca băutura să nu i se suie la cap lui Florin. Ştia că în asemenea împrejurări caracterul i se schimba – parcă devin nebun – îi spuse odată. Să nu mă laşi să beau, o rugase el, şi acum Dorina aşează palma pe gura paharului când Brutus încercă să-l umple.

– Fătuco! O dată mă însor. Lasă-l să nu uite ziua asta.

Friptura era gustoasă, dar culoarea bătea în negru. Cine ştie ce sos i-o fi făcut Lucia. Şi chifteluţele aveau carnea îndesată. N-aveau culoarea maronie, cum le stă bine. Suzana îi privi pe toţi cum mănâncă cu poftă. Mai fusese şi altă dată friptura cu aceeaşi culoare închisă şi parcă fibroasă, dar n-avea de ce să se îngrijoreze. Carnea era proaspătă. O văzuse dimineaţă, când trecuse prin bucătărie.

Dădură drumul la patefon. Un Philips mobilă, cum se construia înainte de război. Plăcile se învârteau, Brutus o purta pe Suzana pe parchet. Florin sorbea pe sub ascuns din pahar şi Dorina avea grijă să schimbe plăcile. Era o fată potolită, studioasă, tinerică, deci frumuşică, tinereţea dând totdeauna o aură chipului. Deodată, Florin se apropie de pick-up, căută în raftul anume construit cu rastele pentru plăci şi începu să aleagă, citind titlurile. Vrând să manevreze, scăpă discul care se făcu zob. Dorina încremeni. Se uită la Suzana, care se afla în braţele lui Brutus, opriţi din dans. Desluşi în privirea ei un vag reproş, o umbră. Brutus o trase spre pieptul lui şi gestul acesta risipi cu totul umbra. Aşa îmbrăţişaţi cum se aflau în dans înaintară spre pick-up şi Brutus păşi pe bucăţile sparte ale plăcii. Ebonitul pârâi. Începu să râdă. Râse şi Florin, cu ochii strălucitori. Brutus mângâie creştetul Suzanei, care se linşti, ba chiar se lipise cu tâmpla de pieptul lui şi-l urmă îmbrăţişată spre locul pe care tălpile lui călcau ca în ritm cioburile. Se desprinse de el şi începu să piseze şi ea cu tălpile placa sfărâmată. Se creă un moment de haz exploziv Florin, încurajat, mai scoase o placă şi o trânti de pământ. Brutus şi Suzana o fărâmară şi pe aceasta sub tălpi, într-o înverşunare veselă, râzând din toată inima.

– Mai pot sparge una? întrebă Florin pe Suzana.

– Sparge, sparge câte vrei, spuse Suzana, hohotind veselă.

Se afla într-o atât de nemaitrăită stare efervescentă, contagioasă şi stenică, încât ar fi permis, dacă dorea, să fărâme tot ce-o înconjura. Se simţea în braţele lui Brutus într-o mare siguranţă. Tălpile lui pisau a treia placă pe care Florin o scosese din rastel. Ce-i păsa? Nimic n-avea valoare în clipa aceea, decât acest bărbat care devenise al ei, al cărui nume îl purta de două ceasuri. Tot ceea ce venea de la el iubea, da iubea. Îl iubea şi pe Florin zurbagiul. Dorina îşi reveni întâia. Închise uşa cu rastelul plăcilor, îl trase pe Florin la o parte, îi trecu mâna peste frunte şi tânărul se potoli.

Masa se sfârşi cu priceasna cântată de Brutus, ajutat de Florin, cu alte cântece de pahar care mai de care mai inedite, pe care Suzana nu le auzise niciodată. Apoi tinerii plecară şi Brutus cu Suzana rămaseră singuri. Ce avea să urmeze? Brutus se uită la ceas. Se făcuse târziu. Niciodată nu întârziase de acasă până la ora aceea. Nu anunţase femeile – de obicei panicarde – că nu se va întoarce acasă sau că va întârzia. Din pricina situaţiilor speciale, un om putea dispărea în acele timpuri. Îl puteau ataca derbedeii, sau chiar putea fi ridicat şi dus la milite pentru cine ştie ce motiv, care se lămurea câteodată după luni de zile. De aceea, când Brutus avea de gând să întârzie, lăsa un bilet în care înştiinţa pe ai casei că vine mai târziu. N-o făcuse. Trebuia deci să plece. Cât erau de prăpăstioase Emilia şi Claudia, puteau alarma cunoştinţele. Să intre în gura lor? Mâine, mâine le va spune tot. Că s-a căsătorit, că pleacă, dar nu le părăseşte, că va avea grijă de ele mereu. Ce mutră va face Claudia! Se bucura că-i da o lecţie. Câte umilinţe nu înghiţise de la ea. Împrejurarea cu pantalonii n-o va uita în veci. Mâine va veni cu puţinele lucruri ce le avea, lucrurile de bărbierit, halatul albastru şi pantofii de casă. Cam atât. Astă-seară trebuia să se întoarcă. Trebuia s-o facă pe Suzana să înţeleagă. Era lucrul cel mai greu.

O luă în braţe, o purtă pe canapeaua din colţul unde se aflau cele două fotolii în care şezuseră de atâtea ori. Suzana îl privi mirată. Îşi închipuise în fel şi chip această primă noapte şi tremura de emoţie împletită cu sfială. Brutus nu făcea nimic. O ţinea în braţe şi-i şoptea „nevasta mea dragă", dar lucrurile stăteau pe loc. Nu putea avea ea iniţiativa, totuşi era timpul să se culce. Conversaţia pe care el o începuse era atrăgătoare, dar acum era cazul ca ea să înlăture cuvertura de pe pat, pernele proaspăt înfăţate să iasă la iveală.

Brutus părea neliniştit. Înţelegea că băuse prea mult. Nu ştia cât rezistă la băutură. Erau singuri în casă. Pe Lucia, după ce-i servise, o învoise să meargă la portarul ei şi ea era cu mintea uşor ameţită, mai mult un abur ce-i umbla în toată fiinţa, care o îndemna să tragă mai mult aer în piept. Se auzeau de pe stradă sirenele automobilelor, încă nu exista restricţie la claxon, şi o reclamă luminoasă se aprindea şi se stingea ritmic în depărtare. Deodată, Brutus se uită la pendulă. Era nouă fără un sfert. Suzana surprinse privirea, se gândi că poate dorea să se întindă pe pat. Se uită la el pieziş şi se gândi să-şi desfacă cocul şi el să-i pieptene părul, aşa cum îi plăcea, cu peria cu capacul de argint. Înţelese repede că altceva se petrecea cu Brutus şi urechile ei auziră nişte cuvinte care i se păru că le aude într-un vis urât.

– Trebuie să plec, scumpa mea. Astă-seară nu pot sta cu tine.

Se răsuci spre el, ca împinsă de un resort.

– Cum? reuşi să îngaime. Unde trebuie să mergi? Cum? Nu stai acasă, cu mine, în căminul nostru?

Brutus se repezi spre ea şi-o cuprinse între braţele lui, părându-i-se că se clatină. O trase spre pieptul lui şi-i acoperi obrajii cu sărutări.

– Fii fată cuminte, Suzana mea. De mâine mă mut definitiv. N-am apucat să-i spun bătrânei, Emiliei. N-o pot

lăsa în vânt. E o femeie în vârstă. E neomenos să dai bir cu fugiții. Nu se poate descurca. Dacă nu merg acasă, crede că mi s-a întâmplat ceva.

– Acasă e aici, Brutus, de aici încolo, spuse Suzana cu un glas dojenitor.

– Bineînțeles, scumpa mea, trebuie să mă înțelegi. Cine să mă înțeleagă dacă nu tu?

Vorbea cu un glas plin de omenie, care o făcu pe Suzana să aprecieze inima lui bună. Brutus vorbea totdeauna de casa cealaltă ca fiind a bătrânei, fostei sale soții. Cum să n-aibă grijă de ea?! Nici prin cap nu-i trecea că mai există și o tânără acolo. Știa că fata ei era o proastă, așa spunea Brutus, o cantitate neglijabilă, o ființă care nu merita să intre în vreo discuție, al cărui nume nici nu-l cunoștea și nici n-o interesa. Brutus ocolea orice detalii despre casa de dincolo și solicita discreție, circumscriind orice nu părea convenabil. Înțelegea că avea un sentiment de compasiune pentru femeia aceea vârstnică și nu se putea ca Brutus s-o azvârle la o parte ca pe-o necunoscută. În acea vreme, un om sănătos și în putere putea decade, ajunge chiar într-o stare precară, dar ea, despre care cu totul succint Brutus îi spusese ce doamnă a Ardealului fusese, nu putea fi lăsată de izbeliște.

Compătimirea o cuprinse, vru să-l întrebe de ce nu rezolvase din timp problema asta. Își amintea că el năzuia să ocupe acel apartament, că bătrâna și fiica ei vor fi nevoite să se mute la Brașov. Dacă nu-i plăcea apartamentul în care trăise cu Vladimir, ea n-avea nimic împotrivă să meargă oriunde vroia el. O gaură de șoarece era un palat, dacă o ocupau împreună. Și un palat era o gaură de șoarece, dacă era singură.

– Bine, du-te, spuse sărutându-l pe buzele lui moi și frumos croite. O să-mi ție de urât garoafa pe care mi-ai adus-o.

Brutus părăsi casa într-o stare de uşurare nebună. Nu-şi închipuise că o putea „duce" pe Suzana atât de uşor. În adevăr, era o femeie superioară. Înţelesese să nu insiste, ceea ce ar fi dus la o forţare a situaţiei dintre ei. Da, Suzana era o fiinţă deosebită. Va avea grijă să nu bănuiască nimic. Îi va prelucra şi pe Florin şi pe Dorina, Să nu scoată o vorbă, dacă cumva ea s-ar fi informat de ceva la ei în ceea ce-l privea. Înălţă umerii şi-i lăsă repede în jos, într-un gest care sublinia încurcătura în care se afla. Fugise mereu de încurcături şi mereu nimerise în altele. Da, capul trebuia să fie mereu preocupat cum să descurce firul fiecărei zile. Privind în mod obiectiv ziua aceea, ceea ce făcuse acum, n-avea nici o scuză. La prânz se căsătorise cu femeia pe care o preţuia mai mult decât pe oricare alta cunoscută cândva, şi-n loc să petreacă o noapte a nunţii cum se cădea, o lăsase singură. Era înţelegătoare şi înţeleaptă. Mâine seară se va muta la dânsa şi toate se vor desfăşura, în sfârşit, limpede. Intră în apartament. Claudia lipsea, la prietenele ei, iar Emilia îl aştepta îngrijorată. Trecuse de ora zece seara, ceas la care el era întotdeauna acasă, acum, în vremurile acestea nesigure.

– Am făcut rost de o bucată de slăninuţă cu paprică pe ea, cum îţi place ţie. Să-ţi aduc? întrebă ieşindu-i înainte.

– Nu mi-e foame, am fost cu Dumitru la o cârciumioară. Omul nu mă uită, spuse cu chipul grav, fără urmă de zâmbet, o expresie neutră pe care Emilia o cunoştea prea bine. Ştia că trebuie să-l lase în pace.

– Plec mâine în Teaca, îi spuse, am treabă cu actele de vânzare. Ştii doar că am vândut casa Lenuţei, verişoara mea. Am specificat dreptul să pot ocupa una din odăi, când am nevoie.

Emilia asculta privindu-l cu ochii ce începură a fi apoşi, cu mâinile împreunate pe piept, osoase, cu pielea îmbătrânită prin care se vedeau vinele groase.

Prea devreme a îmbătrânit, îi trecu prin minte un gând răzleț, și trecu la el în cameră. Luă de pe dulap o valijoară nu prea mare, un geamantanaș care fusese odată cochet, în care-și ducea lucrurile de imediată întrebuințare. Își simțea inima liberă, ca niciodată. Nici un gând nu-l tulbura. Găsise soluția, cel puțin pentru o săptămână, care să împace și varza și capra. Așeză câteva cămăși în ea, nu multe, pentru că nu avea, ciorapi, ustensilele de bărbierit, halatul, mapa cu manuscrisul lui, câteva hârtii cu însemnări luate la întâmplare. Se uită împrejur, nu, nu mai avea ce duce, nici nu era util. Suzana știa că alt costum decât cel de pe el n-are și reacționase cu înțelepciune. Nu se mărita cu un om chivernisit. Nu asta o interesa. Vremurile erau atât de grele încât a nu avea decât un singur rând de haine nu era o excepție. Chiar Vladimir nu-și luase cu sine nimic din garderobă, rugând-o să-i găzduiască costumele până va avea nevoie. Pe șantier, prin birouri, în case, circula o lume pestriță. Un om bine îmbrăcat ar fi riscat întrebări. Deschise valiza, se dezbrăcă și se vârî în așternut mulțumit.

Dimineața se trezi nu ca de obicei, cu capul fornăind de griji. Avea înaintea lui o zi pe care o va petrece cu Suzana, în căminul ei, al lui, al lor. Îl va lua în posesie. Îi plăcea să trebăluiască, să împingă un fotoliu mai încolo, să mute altul dincolo. Biroul îl va muta din loc. Nu cădea bine lumina pe el. De-abia aștepta să-l inaugureze. Să se simtă în casa lui, cu femeia lui în preajmă. Nu-i plăcea prezența Luciei. Ce să caute într-o casă unde erau numai ei doi? Înțelese că femeia aștepta să-i returneze banii împrumutați de-a lungul lunilor, de care Suzana, bineînțeles, nu știa. Va face astfel ca să fie concediată. Își îmbrăcă bunda, își așeză pălăria pe cap, trecu în odaia lui Florin să-i spună că dacă are ceva să-i comunice, știe unde să-l găsească. Discreție, spuse, punând degetul arătător pe buze. Băiatul râse șmecherește. Își

cunoştea unchiul. Ieşi din casă spunându-i Emiliei rămas bun. Uşile la camera Claudiei erau închise. Poate dormea, poate înnoptase la Aristiţa. Nu-l interesa.

Sună la uşa Suzanei. Lucia îi deschise cu ochii umflaţi de plâns. Dimineaţa, Suzana, intrând în bucătărie, văzu din nou pe masa de zinc o bucată de carne roşie-vânătă şi un ciolan uriaş. De data asta mirarea nu se risipi. Întoarse carnea pe o parte, pe alta.

– Din asta ai făcut friptura şi chiftelele ieri? întrebă cu glas sever.

– Din asta, doamnă. E proaspătă. Mi-a adus Mihăilă alaltăieri. Acum e iarnă. Se ţine.

Suzana apucă ciolanul, ce fel de vită putea avea asemenea tibie, asemenea femur uriaş? Nu mai văzuse un asemenea os, de dimensiunea aceea grosolană.

– Ce fel de carne e asta, de bivol, de taur? Uite ce culoare are.

Femeia se înroşi până-n albul ochilor. Suzana sesiză schimbarea ei şi îndată înţelese cu groază şi scârbă despre ce era vorba.

– Spune, mărturiseşte că-i carne de cal. Aşa-i? o luă la rost.

Lucia începu să plângă gălăgios. Proteza i se clătina între buze şi obrajii îi tremurau.

– De cal, doamnă. Alta fără cartelă nu se găseşte. Dar e bună, e dulce, n-a mâncat ieri domnul Brutus şapte chiftele?

Suzana se sufoca. De câteva luni, omul Luciei furniza această carne luată de cine ştie unde şi, cu complicitatea Luciei, o dădea drept carne de vacă scump plătită. Indignarea o îneca. Femeia asta, căreia îi făcuse numai bine, o înşela într-un mod murdar. Îi venea să vomite prânzul de ieri, să scoată dintr-însa mâncarea pregătită cu o carne oribilă, de cine ştie ce proveniență.

– Să mă iertaţi, doamnă, să mă iertaţi. eu am crezut că fac bine. Calul e un animal mai curat decât porcul.

Argumentul o irită şi mai mult. Ideea că mâncase luni de zile mâncare pregătită dintr-un asemenea animal, o scotea din fire. Ieşi din bucătărie, se întinse pe pat. Ce va pune pe masă astăzi, când venea Brutus, când de fapt era adevărata lor zi de nuntă? Astfel să debuteze noua ei viaţă matrimonială?

Sta lungită peste cuvertura de catifea, privind tavanul. Fericirea cu care se trezise dimineaţa nu voia să fie alterată. Se gândea la Brutus şi simpla lui reprezentare o înfiora. I se părea o minune. Se înfăptuise o minune, aceea de a se afla căsătorită cu el, la un început de drum nou. Se gândea cum vor petrece întreaga zi, întreaga după-amiază, seara şi noaptea. Era ca o fecioară care nu cunoaşte nimic din cele lumeşti. Nici ea nu cunoştea nimic din ce-l privea pe Brutus, cel cu care va trebui să împartă patul, aşternutul. Vibra întreagă. Era cuprinsă de o frenetică stare, care după incidentul cu Lucia, se refăcuse. Era îmbrăcată cu o rochie de casă din satin vioriu, matlasat. Acest fel de a trata materialul încă nu apăruse în Bucureşti decât după douăzeci de ani de la întâmplarea ce o povestesc. O îmbrăcăminte aleasă, cumpărată la Florenţa, înainte cu ani, şi nepurtată. Asemenea peignoare erau făcute pentru interioare somptuoase, pentru clipe de efervescenţă senzuală, incitând ochiul şi scoţând în relief mai mult farmecul celei ce-o purta. Deodată auzi soneria. Venea. Venea Brutus. Ce să facă, să iasă înainte sau să-l aştepte aşa cum era, întinsă pe patul larg, acoperit cu cuvertura de catifea vânătă ca cerul, îmbrăcată în peignoarul vioriu, de culoarea apusului de soare, despicat, lăsând să i se vadă unul din picioare până la genunchi. Doamne? Cum îi puteau trece prin cap asemenea situaţii? Era păcat? O făcea cu soţul ei, cu bărbatul ei, necunoscut încă biblic, cum îi plăcea lui să spună. Uşa care se afla în peretele opus patului

se deschise. Între canaturi sta Brutus. Îşi lepădă de pe el bunda dintr-o mişcare şi azvârli pălăria de pe cap din altă mişcare, cu chipul luminat de o mare bucurie şi parcă surpriză. Simţi că paralizează. Se ridică în şedere şi se uită la el cum înaintează spre pat, lăsând în urma lui bunda şi pălăria, şi chiar pantofii, care parcă săltară din picioare, şi venea spre ea astfel, cu haina lepădată în urma lui, alunecată de pe umeri. Păşea doar în ciorapi, în cămaşă şi pantaloni, într-o vestimentaţie intimă de soţ. Venea spre ea străbătând distanţa dintre uşă şi pat, destul de mare, căci încăperea era largă, şi ajuns în sfârşit la picioarele patului care n-avea tăblie ci era o largă sofa, pasul îşi continuă mersul şi ajunse sus pe somieră şi urmă alt pas şi Brutus îşi continuă înaintarea până ajunse la Suzana care, căzută pe spate, îl aştepta. Se răsturnă peste ea, cuprinzând-o toată sub trupul lui lung, căutându-i gura ca un însetat.

Stăteau acum unul lângă altul, scăpaţi de cuvertura vânătă care nu ştiau cum se dăduse la o parte, în aşternutul imaculat, cu capetele odihnite pe pernele îndantelate, ţinându-se de mână, parcă ar fi fost într-o călătorie. Priveau plafonul alb, coroana de trandafiri de ipsos care înconjura tija lămpii, înecaţi într-o pace care – ca un burete imens – ştersese tot ceea ce fusese zgură vreodată în unul şi în celălalt. Deodată, Brutus ridică mâna dreaptă, strânse laolaltă cele trei degete ale pălmii, le duse la frunte, la piept, la umărul drept, apoi la cel stâng şi rosti cu un glas de o gravitate nemaiauzită la el:

– Doamne! Îşi mulţumesc că ai intrat în mine şi pe calea asta.

Suzana înţelese cât de profund era legat el de ea. Prin ce? Prin ce? Că se dăruise doar fără vreo manifestare specială. Aşa cum balamalele alunecă în lăcaşul lor, aşa alunecaseră unul în altul, topindu-se în împreunarea pe care

Brutus o binecuvântase cu cuvinte şi cu gestul ce nu-l va uita în veci. El constitui pentru Suzana, mai târziu, uriaşa ei nedumerire.

Povestea cu carnea de cal stârni hohote de râs lui Brutus.

– Într-atât m-a înfuriat Lucia, spuse Suzana, de-mi vine s-o concediez.

– Concediaz-o, o sfătui Brutus. Să fim mai la largul nostru. În ceea ce mă priveşte, eu m-am săturat de slugi, din pricina cărora nu pot striga să răsune casa, când mă culc cu nevasta în pat.

Suzana se înfioră. Cele spuse o făcură să proiecteze în viitor aspectele vieţii lor intime. Aşa era, avea dreptate. Prezenţa Luciei stânjeneşte.

– Să ştii că nu prea avem ce mânca astăzi, spuse, dacă-i dau drumul acum. Chiar şi cu preaviz. Carnea de cal ne-a tras chiulul.

– Mergem la Capşa, spuse Brutus. Am un rest de bani pe care-i pun la bătaie.

– Dacă n-ajung, vii la banca Suzana şi te împrumută.

– De Crăciun mergem la Teaca. Vreau să-mi vezi satul. Am nişte verişoare care vor rămâne cu gura căscată când te vor vedea.

Suzana bătu din palme, bucuroasă de proiect.

Luna de miere nu ţinu decât o săptămână. La sfârşitul ei, Brutus o înştiinţă că pleacă la Teaca pentru a aranja venirea lor acolo. Orice explicaţie pe care i-ar fi dat-o, Suzana o credea. Îi spusese odată Brutus, privind-o drept în ochi, pătrunzând-o cu privirile lui cele mai sincere:

– Eu pe tine nu te mint. Asta s-o ţii minte. Tu mă faci să fiu curat. Îmi eşti soră, mamă, nevastă.

Suzana ascultase enumerarea şi de aceea comportarea ei faţă de el avea ceva din fiecare această calificare. Nu

voia să-l dezamăgească. Să o considere o zvăpăiată. Era odihnitoare şi prezentă cu toate facultăţile firii ei încadrate într-un ritm care credea că e cel pe care-l dorea Brutus.

– Cât stai la Teaca? îl întrebă.

– Puţin, doar n-o să te las prea mult singură. Acum, că Lucia nu mai este, apucă-te de Ceaslov, îţi va ţine de urât. Îţi voi telefona. Să stai pe acasă, să nu mi te vânturi.

Suzana recepta vorbele lui fără a le aprofunda. Se lăsă îmbrăţişată de braţele lui lungi, cuprinzătoare, sărutată pe creştet, mângâiată de degetele lui lungi pe obraz, şi privi multă vreme uşa rămasă închisă după ce el părăsi încăperea. Nu se simţea singură, Brutus era răspândit în odăi. Într-un colţ sta scrumiera în care îşi scuturase scrumul ţigării. Pe spătarul unui scaun sta cravata lui. În baie atârna prosopul şi halatul de eponj albastru, cam răpănos, dar era al lui. Odată va trebui înlocuit. În casă mirosea a bărbat, ceea ce-i da o plăcere nebună. Vladimir nu fuma şi ei îi plăcea mireasma fumului. Pe o măsuţă se aflau lucrurile aduse în valiza pe care acum o luase cu el, cu ustensilele de bărbierit. Era mapa lui veche, cu foi scrise de mână şi altele bătute la maşină. Le va găsi un loc într-un sertar din biroul lui Vladimir, care refuzase să ia vreo mobilă pentru că n-avea unde s-o ducă. Eliberă sertarul şi începu să aranjeze hârtiile lui Brutus. Umblând prin ele, deodată zări o copertă de caiet pe care o cunoştea. Îl luă, se uită la el şi brusc i se sui sângele în obraz. Îl deschise, era caietul ei, caietul ei de documentare. Se lăsă pe scaun parcă i s-ar fi scurs vlaga din ea. Se uită năucă la el şi nu ştia ce să gândească. Se ridicau din vălmăşagul acela idei teribile, pe care nu voia să le accepte. Şi totuşi, trebuia să-şi stăpânească mintea. Să n-o lase să alunece spre cine ştie ce concluzii care poate nu erau reale. Oricât înlătura ideile potrivnice, rămânea una, aceea că acest caiet se aflase în sacul ei de drum şi că dispăruse. Asta era o realitate căreia nu-i putea aduce circumstanţe atenuante. Da, Brutus umblase în sacul ei, îl subtilizase.

Alarmată de dispariţia lui, el o liniştise, adică minimalizase importanţa reportajului ce ar fi trebuit scris, mângâind-o cu vorbe ce i s-au părut înţelepte şi care dovediră că până la urmă nu se întâmplase nimic grav. Minusculul articolaş pe care-l scrisese nu adusese nici bine nici rău. Dar apăruse importantul material scris de Brutus. Publicat pe două pagini. Materialul pe care-l săltase în drumul ce-l apucase. Îi crescuseră acţiunile, se impusese. Încremeni.

În starea de fericire în care trăise o săptămână se petrecu o prăbuşire pe care n-o putea domina. Lucrul era clar. Brutus se folosise de munca ei şi....minţise. Nu-i spusese că la el era caietul pe care, dacă l-ar fi dorit, i l-ar fi dat cu dragă inimă. O minţise, el, care o asigurase cu glasul cel mai grav pe care-l auzise cândva că n-o va minţi.... şi totuşi minţise. Simţi că ceva se surpă în ea, că se prăvale într-un adânc din care nu va mai putea ieşi. Stătu multă vreme într-o stare de prostraţie. Ce trebuia să facă? Să-l tragă la răspundere? Să-l acuze? Să croiască între ei un drum de dispute care lasă urme ce nu se pot şterge? El va învinge, pentru că va lăsa să pice pigmentul acela de dezagregare a ceea ce era grav, rău sau neplăcut. El va învinge pentru că ea nu va putea avea replică. Replica ei i-ar fi creat un dezastru şi lucrul acesta nu se putea întâmpla. Nu, nu. Ce-i dacă i-a luat caietul? Conţinutul lui, ei nu i-ar fi folosit prea mult, dar lui Brutus i-a folosit enorm. Oare dacă Brutus i-ar cere să facă un sacrificiu pentru dânsul nu l-ar face? Şi-ar da şi viaţa ca el să se realizeze, să ajungă odată ceea ce a fost, un om preţuit, un fel de marele Zimbru, iar ea să rămână ca soţia acestuia, Victoria, să aibă grijă de el, să-i creeze o ambianţă propice inspirării, creării. Brutus s-a agăţat de caiet ca un naufragiat de o bârnă care l-a dus la mal. Malul era ea, care era soţie, care avea atâta înţelepciune să nu-şi strice dragostea pentru un câştig de cauză.

*
* *

Purtând valijoara în mână, Brutus porni spre apartamentul pe care de-abia îl părăsise cu o săptămână înainte. Era vesel, se simţea întinerit, timpul petrecut cu Suzana a fost un deliciu. O descifrase în acele şapte zile, o cunoştea cum îşi cunoştea palma. Înţelese cât de onestă era, cum credea în vorba lui fără clintire, cum nu constituia o povară în viaţa lui, care în loc să o simplificat prin unirea cu ea, o complica din nou prin întoarcerea acasă.

Pătrunse în apartament spunând că vine de la gară şi toate intrară în normal. Aici avea libertate. În odaia lui nu-l conturba nimeni. Se putea izola, căci numai Emilia îndrăznea să bată la uşă, dar şi atunci totdeauna cu ceva bun pentru el.

Se lăsă în fotoliu şi se gândi la Suzana. La femeia aceea cuminte, ascultătoare, cu care se mândrise când intrase la Capşa. Făceau o pereche care atrăgea atenţia, ceea ce-l umplea de orgoliu. Acel ceas „biblic" pe care-l petrecuse cu ea, pentru care mulţumise în mod retoric lui Dumnezeu, parcă nu era întocmai ceea ce se aşteptase. Avea vreme s-o descătuşeze de un fel de sfială feciorelnică, ce-l păgubea pe el, care se aşteptase să găsească o dezlănţuire furtunoasă, ceva care să şteargă amintirea aproape morbidă a Claudiei, pe care o respingea cu toată forţa gândului şi cugetului său. Îi plăcuse Suzana, desigur, avea un corp splendid, sâni tari şi rotunzi, coapsele acapărătoare şi o mireasmă a pielii pe care o sorbise cu nările de peste tot. Se gândea la ea, dorind-o, imaginând-o cum sta acum acasă, singură, cu gândul la el, îndrăgostită până peste urechi de dânsul. Îl credea la Teaca, aşteptându-l să se întoarcă. Se va întoarce sigur peste câteva zile. Sau peste o săptămână. Zilele astea avea treburi, să alerge la edituri, să făgăduiască viitoare colaborări, să-l potolească pe creditorul lui pe care odată tot

îl va duce la Suzana, pentru ca ea să garanteze pentru el. Era în lipsă de bani, dar Emilia avea să facă rost. Îi spusese că trata o cumpărare cu niște oieri care păsteau turmele pe niște pajiști ale ei aflate la Dârste. Cum să părăsească apartamentul acesta, din care, oricum, veneau bani, Emilia având tainice resurse. Putea să se socotească nemulțumit, cum nu mai fusese de când se terminase războiul.

Vorbi cu Florin să meargă la Suzana, s-o ia cu el și pe Dorina, ca să o încredințeze că era la Teaca, că nu întârzia, că vor petrece Crăciunul acolo, între neamurile lui.

Prezența tinerilor fu o bucurie fără margini pentru Suzana. Orice resentimente se topiseră. Chiar era bucuroasă că lucrurile se întâmplaseră cum s-au întâmplat. Se bucura că vor fi cu toții împreună de Crăciun, că se va afla în tren cu Brutus, că va merge la Teaca și va vedea locul unde s-a născut bărbatul ei, care-i da atâta siguranță când vorbea cu el. Toate erau trecătoare și fără a merita să le pună la inimă.

*
* *

Zăpada căzuse acoperind străzile, apoi dispăru, rămânând doar pe margini. Un ger uscat se lăsase asupra capitalei. În locuințe, caloriferele susurau. Se apropiau sărbătorile de Crăciun, numite acum de iarnă. Proiectul de a le petrece la Teaca rămase în picioare. Brutus îi scrise câteva rânduri verișoarei care-i cumpărase casa, că vine cu „boereasa", alta decât Mira, o doamnă cu care va rămâne câteva zile în sat. Știa că băutură nu se găsea la cooperativa din Teaca și făgădui că va aduce el o damigeană cu vin. Ea să pregătească „verze" cu găluștele reglementare, să mai petreacă o dată ca pe vremuri. Mai avea de luat un rest din vânzare, dar despre asta nu pomeni nimic.

În dimineaţa aceea, Florin şi Dorina sosiră cu modestele lor valize. Suzana le pregătise pe ale lor şi nu ştiu cum se făcu că se strânseseră cam trei boccele, cu două ale Dorinei şi Florin se făcuseră cinci. Verişoara avea câteva fete şi Suzana căutase în garderoba ei rochii ce nu le mai purta, ca să le ducă. Florin găsi o trăsură, ceea ce era un noroc. Încărcară bagajele, unele lângă picioarele birjarului. Toţi erau veseli, plecarea era un eveniment, părinţii Dorinei, braşoveni get-beget, nu-l cunoşteau încă pe viitorul ginere, iar Brutus, care nu mai fusese de mult la Teaca, se bucura din toată inima să petreacă cu Sivu şi cu neamurile.

Când ajunseră la gară, aflară că trenul spre Braşov plecase, dar cum erau mulţi călători porniţi spre Ardeal şi care luaseră cu asalt casele de bilete, li se comunică alcătuirea altor câteva garnituri. Trebuia să aştepte, altă treabă nu aveau. Erau bine îmbrăcaţi, nu le era frig. Bunda lui Brutus trezea chiar invidii. În sfârşit, vagoanele sosiră, dar nu se ştia când va pleca acest supliment de tren, care trebuia încadrat în orarul celorlalte trenuri. Brutus dădu o fugă la restaurant şi se întoarse în braţe cu un pachet, pe care-l aşeză pe banca de lemn a vagonului fără compartimente în care se suiseră. Era alt om. Chipul tuciuriu i se luminase, ochii vii jucau vesel, le mângâia mereu pe Suzana şi pe Dorina, iar cu Florin era ca un tată iubitor.

– Poftiţi la masă, spuse şi desfăcu pachetul. Se iviră câţiva cârnaţi numiţi în Ardeal „sărvăladă", care luceau de grăsimea din care fuseseră scoşi şi aburul se răspândea în jur plin de condimente care cârneau nasul. Era şi pâine alături şi muştar. Tuturor li se umpluse gura cu suc. Şezând doi pe o parte a băncii de clasa a III-a, doi de cealaltă parte, începură să înfulece cu poftă, râzând, mestecând, cu exclamaţii încântate de o asemenea surpriză. Nu se prea găseau asemenea bunătăţi oriunde. Restaurantul din Gara de Nord avusese totdeauna o mare faimă. Înainte de război,

după vreo petrecere într-un luxos local de noapte, se mergea fie la hale, pentru o ciorbă de burtă, fie la restaurantul gării, unde sigur găseai fripturi. Suzana nu mai trăise asemenea momente inedite. Naturaleţea cu care Brutus, care fusese un domn şi rămânea în continuare până în vecii vecilor, se delecta cu sărvălada asta vulgară, parcă ar fi fost cine ştie ce prânz ales.

– Bem? zise el, uitându-se el la Florin. Acesta, mâzgălit de grăsime în jurul buzelor, spuse cu glas tare, ştergându-se cu batista:

– Bem, nene Brutus. Măcar o gură.

– Atunci adu aici damigeana. Florin trase damigeana spre Brutus, care cu abilitate, scoase dopul. O ridică în sus şi spuse ca într-un angajament, uitându-se la toţi:

– Numai o gură. O duse la buze, gâlgâi zdravăn din ea, o trecu apoi lui Florin, care şi el trase o duşcă zdravănă.

– Ce facem cu fătucele astea?

Atât Suzana cât şi Dorina clătinaseră din cap, arătând că ele nu simt nevoia de băutură. Trenul se puse în mişcare, vagonul fără despărţituri aproape se umplu de călători. Toţi erau veseli, mergeau în provincie, să petreacă Crăciunul, bine dispuşi şi mulţumiţi că se formase o garnitură care să-i ducă. Înainte de a pune dopul înapoi, Brutus mai trase o duşcă. Florin la fel. Careva din vagon le ură sărbători vesele. Brutus îl pofti pe călător să guste din damigeană. Tocmai atunci intră în vagon şi conductorul, care le ură şi el sărbători îmbelşugate, şi Brutus îi trecu şi lui damigeana, fără ca acesta să refuze. Trenul alerga, lumea era însufleţită. Sărvălada le provocase o sete teribilă. Dopul damigenei fusese scos din nou, ea călători prin vagon până se întoarse înapoi. Brutus şi Florin se ostoiră în gâlgâieli serioase. Suzana râdea amuzată. Aveau nişte figuri comice, vagonul întreg se ameţise, unii începură să cânte, alţii veniră la Brutus să-l îmbrăţişeze.

– Aşa, tată, spunea Brutus, o viaţă are omul.

După un timp, Florin scutură damigeana. De-abia clipoci.

– Nene Brutus. S-a cam dus vinul.

Vru să mai sugă o gură, cu toate că simţea că vinul i se suise la cap, Dorina îi apucă braţul, semn să lase damigeana din mână. Florin se ridică în picioare. Se clătina, dar din pricina vitezii trenului. Obrajii i se înroşiseră. Vru să spună ceva, dar nu reuşi să înjghebe cum trebuie cuvintele. Dorina se mânie. Trenul ajungea la Braşov şi ei trebuiau să ajungă la părinţii ei acasă, cu logodnicul. Un logodnic care nu se ţinea bine pe picioare. Ce vor spune părinţii ei? Şi aşa erau mâhniţi că fiica lor făcuse actul acesta fără să-i consulte.

– Să-ţi fie ruşine, spuse Dorina mânioasă. Te-ai îmbătat.

Florin holbă ochii. Dorina lui să îndrăznească să-l înfrunte? Să-i spuie că s-a îmbătat? Cum, cum? Şi deodată, ridică mâna şi-i arse o palmă, tocmai când Brutus începuse să facă o expunere savantă unui călător cu care sta la fereastră şi priveau peisajul de iarnă. Nici Suzana nu era prezentă. Sta şi ea în picioare la celălalt geam, contemplând Bucegii acoperiţi cu zăpadă. Reveniţi la locurile lor, nici unul nu pricepu de ce Dorina, din veselă cum era, deodată devenise furioasă.

– Nu mai mergem acasă, repeta mereu lui Florin, care avea un chip hilar şi nu înţelegea de ce ea îşi schimbase dispoziţia. Nici Brutus nu pricepea de ce Dorina devenise deodată mânioasă şi respingea mâna lui Florin, care voia s-o mângâie. Nici Suzana nu pricepea şi se gândi că fata e capricioasă şi se întreba cum se va înţelege Florin cu ea. Nu sesiză nici o clipă că băiatul se ameţise, că nu ţinea la băutură. Nu sesiză nici că Brutus se binedispusese, devenind locvace, strălucitor în lansarea unor aşa-zise axiome, care mai de care mai extravagante.

În sfârşit, trenul ajunse în gară. Îşi luară rămas bun de la călătorii care cu toţii se aghezmuiseră din damigeana devenită goală. Coborâră pe peron, făcându-şi semne de simpatie unii altora. Brutus o ţinea după gât pe Suzana. Nu exista în momentul acela o femeie mai fericită decât ea. Găsiră o trăsură în care încărcară bagajele, plus damigeana goală, Suzana fiind preocupată de indispoziţia, aşa, din senin, a Dorinei. Se aşezară faţă în faţă în trăsura îngustă şi birjarul îi întrebă încotro să-i ducă. Era noapte, felinarele ardeau, aerul rece le răcorea frunţile. Cum nu primi nici o indicaţie, birjarul dădu bice şi caii porniră. Încotro? Nici unul nu ştia. Florin sta mânios pe Dorina din pricină că nu se arăta tandră cu el, iar Dorina fierbea de iritare din pricina insistenţelor tandre ale lui Florin, care-şi mişca mâinile încercând să i le prindă pe ale ei, agitate ca labele unei pisici gata să zgârie cu unghiile. Trăsura înconjură parcul, ajunseră în faţa hotelului Aro şi birjarul întrebă dacă să oprească.

– Mână înainte, porunci Brutus, care era încântător în nepăsarea lui faţă de tot ceea ce se desfăşura. Trăsura înconjura pentru a opta oară parcul şi trecuse pentru a opta oară prin faţa lui Aro. Cei doi tineri se respingeau mai rău decât doi măţi afurisiţi. Privirile disperate ale lui Florin, care nu pricepea aversiunea scumpei lui Dorina, o făceau pe Suzana să râdă, parcă asista la un spectacol de comedie bufă. Când Florin, enervat, făcu o mişcare bruscă, parcă voind să sară din trăsură să-şi ia lumea-n cap, se împiedică de boccele, de damigeană şi de picioare şi căzu de-a latul cu picioarele afară din trăsură, de o parte, şi cu capul de cealaltă parte, scena era de un haz nebun, pe care Suzana îl savură din toată inima.

– Mai mergem, domnilor? se auzi glasul birjarului, când ajunse din nou în dreptul hotelului.

– Opreşte! spuse Brutus, a cărei ameţeală avea manifestări tandre, hazoase.

Pătrunseră în hol, sala era plină cu călători care aşteptau repartizarea în camere. Găsiră câteva fotolii pe care se aşezară, cu cele cinci valize şi boccele în jur.

– Şi acum ce facem? întrebă Brutus cu o expresie vioaie şi ironică. Noi stăm aici până la unsprezece, când pleacă cursa spre Teaca. Dar voi? Dormiţi aici pe canapele?

Florin se uită la Dorina cu nişte priviri galeşe, cerând să se desferece din agresivitatea ei. Mereu se întorcea spre Brutus şi spunea:

– Vezi! Vezi cum e? Neam de secui. Era cu totul limpezit la cap şi figura ce i-o făcea scumpa lui logodnică îl dispera. Deodată, Dorina zbucni.

– Cum vrei să fiu, după ce mi-ai tras două palme? Vrei să dansez într-un picior?

Florin rămase cu ochii şi gura căscată.

– Eu ţi-am tras două palme? Eu?

– Tu, tu acolo în tren. Te-ai ameţit ca să nu spun cum.

Florin sări în sus.

– Spune-mi dacă eu am făcut treaba asta. Căzu în genunchi înaintea ei. Îşi lipi palmele între ele ca la rugăciune şi rosti:

– Iartă-mă, Dorinuţă. Iartă-mă. Nu-mi aduc aminte de nimic. Sunt un tăntălău când beau. Chiar câteva pahare numai.

Se mişcă pe genunchi şi veni astfel mai aproape de ea, încercând să-i apuce mâinile, dar Dorina, încă mânioasă, le flutura în văzduh nelăsându-l să le apuce. Atunci Florin se îndoi din spate şi-şi îngropă capul între genunchii pantalonilor ei de sport, repetând: sunt un tăntălău.

Scena devenise mai comică, încât Suzana şi Brutus se puseră pe râs. Râsul izbucni în toţi patru. Florin se vârî lângă Dorina, care cu chipul înveselit primea mângâierile lui.

– Făgăduieşti că nu mai bei?

– Făgăduiesc. Am martori.

– Hai, plecaţi, ficiori, zise Brutus, sunteţi aşteptaţi acasă.

Tinerii îşi luară bagajul şi dispărură fericiţi. Brutus căută din privire vreun ceas, era unul spânzurat în spatele lui, în mijlocul holului, dar nu-l văzu.

– Ei, fir-ar a naibii de treabă, să n-am un ceas să mă pot orienta.

Suzana se uită la ceasul ei de la mână.

– E ora zece.

– Mai avem de stat, spuse Brutus. Numai de nu ne-ar cuprinde somnul. Nu pot controla timpul, că n-am ceas, repetă din nou.

Vorbea bosumflat, ca un copil care n-are jucărie. Suzana i-o dărui. Îşi desfăcu ceasul de la mână. Era un Longines de aur, dreptunghiular, nu prea feminin, dar cu cadranul foarte clar. Îl întinse spre Brutus şi-i spuse tandru:

– Ia-l. Să însemnăm ziua de zi cu darul acesta.

Brutus ridică sprâncenele. Fruntea fugi spre marginea părului negru de uimire. La vremea aceea, ceasurile nu se găseau. Circula o vorbă, „davai ceas", purtată de către cei ce erau păgubiţi de ele de către soldaţi sovietici. Mişcă din buzele cărnoase şi roşii şi apucă ceasul de curea. Se uită la el, îl suci, îl răsuci. Era o bijuterie. Mişcă din braţ şi manşeta hainei se ridică în sus. Îşi prinse brăţara de piele, foarte preocupat, apoi depărtă braţul, ca să poată privi ceasul din perspectivă.

– E splendid. Suzana, îţi mulţumesc. Am cu ce mă făli la verişoarele mele. Când ne întoarcem la Bucureşti, voi circula cu tramvaiul şi mă voi ţine de mâner cu mâna stângă, să vadă toţi ce port la încheietură.

Se mai uită la el odată, mai răsuci încheietura mâinii. Se vedea cât de neaşteptat era darul.

– Am şi eu ceva pentru tine, spuse. Am vrut să-ţi dau mâine, în ziua de Crăciun. Ţi-l dau acum. Te pomeneşti că aici petrecem Crăciunul.

– Acum ai ceas, poţi să te orientezi când trebuie să plecăm la gară.

Brutus vârî mâna sub pieptul hainei şi scoase o cutie. Suzana îi urmărea mişcările cu nerăbdare. Brutus deschise cutiuţa şi scoase din ea un clondir.

– E parfum Chanel, Suzana, spuse învârtind sticluţa între degete. Marfă s-o cauţi cu lumânarea şi n-o găseşti.

Şi, ca să pună în valoare darul, îi scoase dopul frumos lucrat şi vru să lase o picătură din conţinut pe palmă ca să miroasă Suzana dar pesemne mişcările lui nu erau încă sigure după cheful din tren, sau n-avea îndemânarea ce se cerea pentru a manevra un asemenea flaconaş delicat, conţinând o mireasmă din alte vremuri. Parfumul începu să pice, apoi să curgă, sub ochii Suzanei, care din fotoliul în care şedea nu putea interveni. Parcă se blocase. Privea cum preţiosul parfum curgea într-un fir înmiresmat de pe palma lui Brutus pe pantalonii lui. Nu spuse nimic, parcă şi ea era băută. Brutus aştepta cu răbdare de înger să se golească flaconul, cu o expresie de o stupiditate comică. Tot holul se umplu de mireasma preţiosului parfum. Nările femeilor fremătară. Suzana inspiră şi ea din întregi plămânii. Era suav, ameţitor, şi se simţea atât de bine. Ce importanţă că flaconaşul era gol acum! Era important că Brutus, care până atunci nu-i dăruise decât garoafa de la căsătorie, se gândise să-i facă un asemenea dar de preţ. Se uitară unul la altul, stupefiaţi de întâmplare, şi deodată izbucniră în râs. Râdeau de prostioara lui, care trimisese pe apa sâmbetei preţiosul conţinut, fără ca vreunul din ei să fie supărat sau indignat de nepricepere.

– Las'că-i bine şi aşa, spuse Brutus, oferindu-i flaconaşul gol.

– E bine, Brutus, e foarte bine.

În gară la Teaca îi aştepta Sivu cu o sanie şi cu pături. Era o noapte neagră. Zăpada înaltă acoperea acoperişurile, parcă erau nişte momâi. În ferestre luceau lumini, pesemne

oamenii petreceau ajunul. Colindătorii treceau pe lângă ei cu steaua, urându-le ani mulţi. Brutus îi înveli picioarele Suzanei cu pături, să nu răcească. Avea o grijă care o mişcă până la lacrimi.

– Măi Sivule, cum stăm cu băutura, întrebă scoţând pe gură rotocoale de abur.

– Cum să stăm? Cum ai făgăduit tu. Cred că ai venit cu damigeana plină. În sat nu găseşti un strop.

– Eu zic să te repezi pe undeva. Musai să găseşti.

Se ospătară cu mâncărurile tradiţionale. Izul sarmalelor ardeleneşti se ridica în abur şi stârnea, atât în Brutus cât şi în Suzana, amintiri din copilărie. Neamurile lui erau femei vesele şi Sivu veni cu câteva sticle de vin. Sosi şi ceasul odihnei. Casa era compusă din trei odăi ce dădeau una într-alta ca vagoanele trenului. În odaia din faţă se retraseră gazdele, la mijloc Brutus cu Suzana, iar în cea din urmă bătrâna Tinca, mama fetelor. Lenuţa o luă de mână pe Suzana să-i arate unde se află vasul necesar pentru noapte. Era o oală mare, care sta sub patul Tincăi.

– Dacă vrei să-l foloseşti, aprinzi lumina ca să nimereşti.

Suzana se roşi. Detaliul acesta, de altfel necesar pentru unii, pentru ea era superfluu. Se jena de proaspăta ei rudă. Cum să aprindă lumina la nevoie, aşa ca să afle toată casa?

Patul strâmt de ţară era lipit cu o latură de perete. Brutus se dezbrăcă cu gesturi discrete şi aşteptă ca Suzana să se urce în pat. Îi făcu loc lângă perete, o înveli bine cu pătura pe la spate, cu o grijă părintească, apoi luă bunda lui îmblănită, pe care o aşternu peste ei. O cuprinse cu braţul şi o trase spre el. Îşi încovrigă trupul şi-i spuse cu glasul scăzut „vino-n copăiţă“ Suzana înţelese. Se întoarse cu spatele şi se lipi cu trupul de trupul lui încovrigat, de pieptul lui care mirosea adânc a Chanel. Îşi rezemă tâmpla de braţul lui. Ce altă fericire putea exista în lume? În odaie se făcuse frig, sub pătură era ca în cuptor. Liniştea se lăsă

peste casă. Nu se auzea nici un hămăit de câine. Lumea întreagă căzuse într-un somn odihnitor. Suzana aţipi într-o clipă, dar mintea ei nu intra în ameţeală. Cuvintele Lenuţei, invitaţiile ei, ţâşniră sub frunte şi stăruiră ca o obsesie. Ea, care avea somnul bun şi neîntrerupt, se trezi cu imperioasa necesitate de a împlini ceea ce Lenuţa o instruise. Deschise ochii. Bezna era mai adâncă decât catranul. Brutus sforăia uşor, prin uşa ce da în odaia gazdelor se auzea o răsuflare fluierată, iar mama Tinca torcea ca un motor Diesel. Se mişcă, dezlipindu-se din copăiţă. Trebuia să iasă de sub acoperământul călduros, să sară peste Brutus şi să ajungă la uşa cu geam ce da în odaia Tincăi.

I se întâmplă ceva ce nu mai trăise. Tocmai acum, când se afla în pat cu Brutus, cu care nu se înscăunase încă o intimitate ca între soţi. Erau căsătoriţi de puţin timp, vreme în care de câteva ori lipsise, plecând la Teaca. Acum o cuprinse ruşinea că Brutus s-ar putea trezi. Dar nici nu se putea stăpâni. Ideea era stăruitoare. Se prelinse de lângă el, săltă peste bunda groasă care-i acoperea şi ajunse cu tălpile pe podele. Le simţi reci. În încăpere se făcuse frig şi era îmbrăcată într-o cămaşă subţire de noapte. Deşi Brutus simţi să Suzana coborâse din pat, pricepu despre ce era vorba, şi fără să zică ceva, trase bunda şi i-o aşeză pe spinare, să nu-i fie frig.

Suzana pornise spre uşa camerei în care dormea mama Tinca. Ştia că de la pat, în linie dreaptă, ajunge la uşa ce dă dincolo. În adevăr, bâjbâind cu mâinile găsi clanţa, o apăsă şi trecu în odaie. De acolo, tot în linie dreaptă, pe peretele de dincolo, se afla patul. Sub pat, vasul salvator. Ajunse acolo, pipăi patul. Bătrâna dormea dusă, se aplecă, luă vasul. Surpriză. Era pe jumătate plin. Ştiindu-l pe Brutus trezit şi temându-se ca el să n-audă ce face ea, lepădă bunda şi o lăsă la pământ, gândindu-se că dacă va aşeza vasul pe ea, şuieratul caracteristic se va atenua. Dar cum bunda aruncată la pământ făcea văi şi dealuri, nimerind deci cu

vasul pe o bolfă a ei şi aşezându-se, se cufundă cu vas cu tot în cuprinsul blănii. Se răsturnă pe spate şi conţinutul se deşertă asupra ei. Nimic nu se putea întâmpla mai cumplit. Se ridică, pipăi în jur şi apucă blana din care şuruia lichidul. Sta aşa, cu cămaşa udă, în odaia friguroasă, într-o panică la ideea că Brutus ar putea apărea, văzând-o în halul în care era. Nu mai ştia în ce parte se afla uşa spre camera de la mijloc. Trebuia să ajungă la ea pipăind pereţii, ca să se orienteze. Se mişcă întinzând mâna şi dădu peste ceva de lemn. Era oare canatul ferestrei? Nu. Era ceva ce se întindea în întuneric şi nu se mai termina. Era un dulap? Nu cunoştea. Pipăia şi nu da de capul camerei, care nu mai avea nici fereastră, nici uşi, nici patul mamei Tinca nu-l mai găsea. Sta cu bunda spânzurată de o mână şi cu cealaltă pipăia bezna, care i se păru a fi un întuneric compact, material. Se afla într-o groapă, din care nu mai putea ieşi până nu se iveau zorile, căci n-avea să caute comutatorul să aprindă lumina, să-i trezească pe toţi din somn şi s-o vadă în starea lamentabilă în care se afla. Deodată o cuprinse disperarea. Trebuia să ceară ajutor. Nu se putea astfel. Începu să-l strige pe Brutus cu glas smiorcăit de pisică, aşa încât să n-o audă decât el.

– Brutus, Brutus! zbură de pe buze numele lui, nădăjduind să audă chemarea doar el, să vie s-o salveze din situaţia din care nu găsea ieşire. Glasul ei speriat, cu o tonalitate disperată, ajunse în odaia cealaltă. Brutus sări din pat ca împins de un resort, duduind din glasul lui baritonal:

– Suzana! Suzana! şi aprinse becul.

În clipa aceea, toate becurile din casă se aprinseră şi ele. Gazdele apărură în cămăşi, speriate, crezând că mama lor avea o criză de inimă. Năvăliră în odaia ei, în care Suzana sta cu bunda umedă spânzurată într-o mână, cu cămaşa udă, cu tălpile în umezeala de pe jos. Vrusese să fie discretă, să nu deranjeze pe nimeni, şi iată, îi trezise pe toţi.

Brutus îi luă bunda din mână, îi mângâie obrajii, o linişti. Fetele râdeau, râdea şi baba Tinca de întâmplare, râdea şi Brutus, care-i ajută Suzanei, cumplit de jenată, să-şi schimbe cămaşa.

Trecură peste şase zile de trăire ieşită din comun pentru Suzana. Nu şi-ar fi putut imagina că poate exista un contact atât de strălucitor între oameni. Nu-şi putea închipui că, în acele timpuri atât de grele de după război, mai exista în ţara asta locuri şi oameni care să râdă atât de sănătos, să petreacă atât de vesel, să se plimbe cu sania pe drumuri acoperite cu zăpadă de un metru înălţime, îmbrăcaţi în cojoace miţoase şi straie ţesute din lână, să existe o plăcere de viaţă şi petrecere explozivă. Treceau de la un neam la altul, ca şi când aceştia n-ar fi avut altă grijă decât să deguste preparate din porc, ce se găseau în toate casele în care păşiseră, cinstindu-l pe nenea Brutus, care a fost un domn mare şi rămâne mai departe, un domn mare. Brutus se desfăşură fără nici o opreliştе. Cântă cu Sivu şi cu alţii, după mai multe pahare de vin, învârtise verişoarele în joc, ca pe vremea când era tânăr domnişor, petrecea ca şi când mâine n-ar mai fi existat o viaţă, ca şi când ea se termina în ziua aceea şi trebuia să stoarcă dintrînsa tot ceea ce putea da. Suzana îl privea, îl admira cu toată fiinţa. Îşi da seama că pentru ea se desfăşoară astfel. Să-i cunoască toate aspectele firii lui, constrânsă să trăiască „orăşeneşte", adică încorsetat şi fals. Aici, între ai lui, cu Suzana de faţă, se răsfăţa cum făcuse odată cu marele Zimbru, cu mulţi ani înainte, demonstrând Victoriei şi Claudiei „cine erau ei" şi de ce erau în stare, culegând din privirile lor admiraţie şi uimire. Dragostea umfla pieptul Suzanei, inima, fiinţa întreagă, şi ea se lăsa în mâna lui, învârtită în joc ca în Mărginime, în Vlaşinii ei, unde oamenii aveau acelaşi suflet şi aceeaşi curăţenie sufletească. Brutus o trecea în rotocol pe sub mâna lui, înălţată deasupra capului ei, ţinându-i degetele între ale lui, îi mai săruta din când în când părul de pe creştet când îi venea bine. Tot ceea ce

făcea era vrajă, tot ceea ce făcea o vrăjea. Era fericită. Uitase viaţa ei de mai nainte, „domnoasă". Părea că nici nu existase vreodată. Ea începu în clipa în care-l cunoscuse, atingând apogeul în aceste sărbători de Crăciun fabuloase. Când Brutus sărise înaintea unei sănii ai căror cai se speriaseră şi o luaseră la goană, când îşi înfipsese mâna lui puternică în boturile lor, strângând căpăstrul, potolindu-i, sentimentele ei de admiraţie debordară. Trebuie să ajungă un scriitor mare, trebuie să stea în preajma lui, să-i împlinească voile, să-i creeze un climat propice pentru inspiraţie. Ce conta ea? Ce conta Ceaslovul, la care adăuga alte foi, pe lângă ceea ce avea în cap omul acesta? O lume întreagă, despre care mereu îi povestea, pe care trebuia s-o treacă pe file de hârtie. Veniră şi Florin cu Dorina, împăcaţi şi veseli. Tânărul era în adoraţie faţă de unchi. De altfel, ca şi celelalte rude şi prieteni cu care copilărise, Brutus avea elocinţă. Se uitau cu toţii în gura lui care rostea vorbe neaoşe şi pline de miez. O dată, la un asemenea ospăţ, când el începuse să peroreze înflăcărat, după mai multe pahare de vin, Florin se aruncă în genunchi şi strigă „eşti un geniu" accentuând pe litera u într-un anume fel, care schimba momentul într-o scenă hilară, la care casa răsuna de râsetele celorlalţi, fără a înţelege nici unul ce anume era acela „un geniu".

– Mă Trifule, i se adresă un bărbat cu părul alb, venind spre el cu paharul plin. Vreau să ciocnesc cu tine. Eu îţi zic tot Trif, cum îl chema pe taică-tău, cu care am fost prieten. Tu ai agăţat două litere la nume. Poate ţi s-o fi părut că sună mai fain, mai domnesc, dar pentru mine tot Trif rămâi.

Brutus ciocni, apoi se îmbrăţişă cu moşul acela sfătos. Suzana înălţă sprâncenele, aşa cum avea obiceiul când ceva o nedumirea. Trif? Parcă numele ăsta îi spunea ceva. Parcă îl mai auzise odată undeva. Nu era uimită că Brutus sau taică-său au schimbat sfârşitul numelui, să adauge la el câteva litere. Şi tatăl ei făcuse la fel, înainte cu zeci de ani. Când coborâse din Vlaşini la oraş, îl chema Ban. Jumătate

de sat se chema Ban, nici unul Banu, cum devenise la oraş, cu toate că toţi se înrudeau. Suna mai altfel. Era parcă mai răsunător. Şi Trifan suna mai răsunător decât Trif. Trif, repetă ea, în vreme ce sub frunte un gând scormonea printre celelalte, ca un şarpe ce vrea să-şi scoată capul din încâlceala altora. Deodată se făcu parcă o lumină în cap. Vărul Nicolae din Vlaşin îi arătase odată Valea lui Trif, aşa spusese, în ziua când fusese cu el la stâna din Sălane, să-şi ia drepturile ce le avea, în caş şi brânză. Trif! Încordă privirile şi se uită la Brutus care, între bărbaţii ce-l înconjurau, părea mai-marele lor. Cu gândul, îi lepădă hainele domneşti de pe el şi-l înţoli în haine de ţară, cu mijlocul strâns în şerpar, un Vlaşin adevărat. Obrajii i se aprinseră. Să se tragă oare Brutus din acel Trif ticălos şi viclean? Acela care părărsise satul şi fusese prdepsit de obşte într-un chip crunt? Doamne! şopti în sinea ei. Ce potriveli face soarta. Să se întâlnească ea, stră-strănepoata lui Alexa, cu duşmanul acestuia, tot stră-strănepot, peste zeci şi zeci de ani? Simţămintele lor duşmănoase să sufere o asemenea prefacere prin trecerea atâtor vieţi ale înaintaşilor lor, încât să se preschimbe în dragoste? Îi venea ameţeala. Cum se poate ca din lumea întreagă, ei doi să-şi iasă în cale parcă mânaţi de strămoşii lor, care pesemne nu-şi găseau odihnă până nu se împăcau prin moştenitori? Doamne, ce idei îi treceau prin cap. Avea fantezie, ştia închipui, născoci, ce roman s-ar putea scrie cu asemenea întâmplare. Dacă i-ar povesti lui Brutus ce-i trece acum prin cap, sigur el ar şti să iscodească firul unei povestiri fabuloase, pornind din două neamuri ce s-au duşmănit şi care, peste aproape o sută de ani, găsesc liniştea prin dragostea stră-strănepoţilor. Nu, nu-i va spune nimic din cele ce-i trec prin minte. Sunt gândurile ei, scornelile ei, pe care, poate, odată le va introduce în Ceaslov. În Ceaslovul care era plin de Vlaşini, de păstori, dar a căror viaţă nu ducea la nimic. Iată o întâmplare care i-ar fi înviat pe toţi aceia despre care scrisese până atunci. Era o temă. Da, o temă. Se gândise de când îl cunoscuse pe Brutus că va părăsi

condeiul. Mai cu seamă atunci când citise materialul scris după caietul ei. Acum simţea cu totul altceva, ca un om care a bâjbâit pe un drum şi acum a găsit un băţ care să-l ducă pe o cale fără hârtoape. Trif acela fusese un viclean. Brutus nu era. Fusese un om rău, apucător, fără scrupule. Brutus nu era. Se topiseră în pământ aceste păcate şi ieşise la viaţă un bărbat sclipitor, plin de daruri, care o iubea. Îi trimise un zâmbet din ochi, cu pleoapele uşor apropiate, un zâmbet răsărit în colţul buzelor, răsfrânt pe obrajii aprinşi de drag şi bună simţire.

Trecu şi Boboteaza şi Sf. Ion. Petrecerile luaseră sfârşit, oamenii mai aveau de lucru, unii pe la Braşov, alţii pe la Zărneşti, când Brutus spuse că trebuie să plece la Bucureşti. Să plece fără ea? Cum, fără ea? se nedumeri Suzana.

– Nu te simţi bine? Cu asemenea vacanţă nu te întâlneşti prea curând, spuse Brutus ţinând-o de umeri şi privind-o drept în ochi, cu seriozitate, transmiţându-i un simţământ de linişte. Doar tatăl ei se uita astfel la ea, când îi vorbea ceva de seamă, şi se simţea în siguranţă, ca şi acum. Aşa se uitase şi atunci când îi spusese solemn, grav, eu pe tine nu te mint. Tu eşti sora, mama şi nevasta mea. Deci, ca o nevastă înţelegătoare, nu trebuia să-i transmită mâhnirea că el pleca la Bucureşti şi o lăsa aici, oricât de bine se simţea între rudele lui. S-ar fi vârât în buzunarul lui, în locul batistei de la piept, numai să petreacă câteva ceasuri în tren cu el. Într-o călătorie, oamenii sunt altfel parcă. Împrejurările îi determină să-şi arate alte faţete ale comportamentului. Numai ei doi, într-o călătorie de la Teaca la Bucureşti, ce fericire. Dar nu se opunea. Rămânea cu Florin şi Dorina, care erau atât de tineri şi imprevizibili.

*
* *

Brutus coborî în gara Braşov, săltând uşor de pe treapta vagonului. Oh! Se simţea liber ca pasărea cerului. Iubea oraşul copilăriei lui, unde se afla liceul faimos pe vremea

lui şi care impunea elevilor o şapcă specială, vestită ca formă în toată ţara. În buzunar purta scrisoarea sosită de la Emilia, care-l ruga să vie la Braşov să trateze el cu ciobanii ce-şi păstoreau turmele pe cele câteva pajişti câte le mai avea. Oamenii îl ştiau ca soţ al ei încă dinainte cu peste douăzeci de ani. Altfel tratau cu un bărbat decât cu ea, o femeie care, nervoasă cum era, când era vorba să piardă vreun ban, îi ameninţa cu procese. Porni spre oraş, păşind în zăpada proaspăt căzută. Aerul era curat, cu cerul ca sticla. Nu-l apăsa nimic pe suflet. Se „destrăbălase", îşi spuse cinic, cum de mult nu mai făcuse, o destrăbălare care n-a cuprins nimic indecent, decât verigă după verigă dintr-un lanţ de bună simţire. Suzana era dulce, obedientă, avea un fel de puritate în relaţiile cu el, o pudoare, parcă tatonând cu privirea şi cu gesturile, să le facă numai pe acelea care-i suscitau lui admiraţia. Căci Brutus scotea exclamaţii când întâmpina din partea ei o vorbă, o idee, o mişcare, o îmbrăcăminte care-i plăceau. Nu o pusese la curent cu cele scrise de Emilia în scrisoarea ce i-o trimisese. Reuşise s-o şteargă din amintirea lui cu totul. O femeie, o familie care se topise în trecutul pe care-l părăsise. Întâlni în drum câteva persoane care-l salutară cu deferenţă. Bunda lui făcea impresie într-o vreme când blănurile veritabile deveniseră căptuşeli la paltoane, pentru a nu bate prea mult la ochi. Se îndreptă spre Coroana, unde-i plăcea mai mult să mănânce. Intră în cafenea, dar mirosul de ţigară şi lipsa de aer curat îl dezamăgiseră. Se schimbase şi acest restaurant faimos. Tot ce era în ţară se schimbase. Faţă de orice, trebuie să te adaptezi ca să trăieşti, trebuia să cumperi biletul cu care puteai avea intrare în lumea asta întoarsă cu susul în jos, condusă de oameni răsăriţi de nu ştiai unde, care procedaseră la o remaniere totală a ţării.

Cu cruzime, cu arestări, cu condamnări sau fără, secerând floarea ei, tot ceea ce produsese generaţia dintre cele două războaie, atât de înfloritoare, şi care adusese ţara

la o stare ce aşezase între statele civilizate ale lumii. Mânuiau legile, decretele, cu cruzime, cum mânuieşti o foarfecă când tai primăvara crengile pomilor. Atunci se producea o revitalizare a vegetaţiei, pe când acum, ciuntirea ce se abătuse asupra ţării era o sângerare prin care se scurgea puterea ei. Ordinul pornea din Uniunea Sovietică, care acaparase ţara prin sovromuri şi alte forme de imixtiune servite de inşi veniţi de peste Nistru care executau cu sete cele ce învăţaseră în stagiul îndelung făcut acolo. Învăţaseră cum să pună mâna pe putere şi să o manevreze prin mitinguri, amăgeli, sloganuri, fluturări de făgăduieli, deformând gândirea maselor pe care astfel le orientau spre scopurile lor. Ce legătură aveau aceşti oameni cu poporul nostru? Cu istoria noastră? Supseseră lapte străin la sânul mamei lor. Erau internaţionali, năzuind o lume fără graniţe naţionale, anulând credinţa, proprietatea, tradiţia, tot ceea ce era sfânt pentru popor, mărturii care l-au dus la înfăptuiri istorice. Toate se spulberau sub tezele comuniste. Pentru ca omul să poată trăi, să-şi clădească viaţa, profesiunea, trebuia să capete viza lor, a comuniştilor, să devină membru de partid. Erau sinceri? Nu erau? Spălarea creierului avea efect? Viaţa mergea înainte.

Suzana se afla izolată de toate, închisă ca într-o cuşcă, stăpânită de problemele esenţiale ale vieţii ei, Brutus şi Ceaslovul.

Comandă o friptură care totuşi îi căzu bine şi bău o jumătate de vin. Berea o cinsidera băutură vulgară. Dăunătoare ficatului. Se mai roti în jurul fostului Sfat, trecu prin faţa Miliţiei, dincolo de zidul înconjurător, ridicat de curând, se afla castelaşul Emiliei, în care huzurise vreo cinci ani, schimbând mereu dormitoarele, având o minte tânără şi zvăpăiată, care se ameţise de saltul ce-l făcuse. Se îndreptă spre Warte, spre noua locuinţă a Emiliei. O cameră ce i se repartizase după naţionalizarea castelaşului. Avea şi el o cheie de la casă. Străbătu grădiniţa din faţa vilei, o ocoli şi urcă scara ce ducea la ea. În încăpere, storurile erau

trase pentru ca soarele să nu decoloreze canapeaua. Le ridică şi lumina năvăli în odaia destul de mare, parcă ar fi fost revărsată dintr-o căldare strălucitoare. Privi prin fereastră. Zăpada îţi lua ochii. Părea o pătură diamantină. Se simţea grozav de bine. Căsătoria asta cu Suzana îl odihnise. Într-un fel, îi venea să zâmbească în sinea lui când se gândea că din nou făcuse un nod la viaţa lui. Nu, relaţia lui cu Suzana nu era un nod. Era un început inedit, căci prezenţa ei îi incita spiritul, cam lenevit după contactele mărunte ce le avea de multă vreme. Cu „ţingăii" de la *Îndrumătorul cultural*, cu şoferul Dumitru, nemaipunând la socoteală pe Emilia şi Claudia. De fapt, cu ele n-avea nici un contact. Uneori treceau unul pe lângă celălalt prin apartament, ca printr-o gară. Îşi ziceau bună dimineaţa, sau nu-şi ziceau nimic. Fiecare îşi vedea de ale lui. Retras în cameră, putea sta ceasuri întregi cufundat în fotoliu, pufăind din ţigară, fără să-l deranjeze cineva. Dacă auzea o bătaie în uşă, ştia că Emilia sosise de la Braşov şi-i adusese ceva bun. De toate astea scăpase, vârându-şi gâtul din nou într-un jug. Nu, nu, protestă, dând drumul la gazul din sobă, aprinzând flacăra cu un chibrit. Se întinse pe canapea. Îşi înnodă degetele sub ceafă şi închise ochii, cuprins de o dulce somnolenţă. Nu, nu, protestă încă o dată, când gândul reluă firul întrerupt de aprinderea focului. Suzana era ca o apă lină. Uşoare valuri se iscau, numai atât de intense cât îi făceau lui plăcere. Nu făcuse pentru ea o pasiune. Nici nu mai era în stare de aşa ceva, nici nu voia să se lase frământat de ceva care să-i tulbure din nou viaţa. Se ancorase. Gata! Îşi făcuse el cruce în acea primă zi de întâlnire biblică cu ea. Găsise o expresie, îi venise pe buze acea frază rituală, rostită mai mult pentru el decât pentru ea. Voia să fixeze în trupul lui puterea Suzanei, care să şteargă orice altă dorinţă care ar mai fi cutezat să-l încerce. Mulţumise lui Dumnezeu că ea intrase şi pe această cale într-însul. Tocmai pentru că în adâncul lui ascuns nu era

sigur de aceasta. Voia ca vorbele lui să fi avut puterea unui jeregai aprins, ca să ardă orice urmă a trecutului şi să se bucure de dulceaţa odihnitoare a acestei femei care-i căzuse în braţe ca din cer. Închise pleoapele, pe sub ele i se perindară zilele sărbătorilor, acea noapte de pomină când toată casa se trezise alarmată, expresia înfricoşată, ruşinată a Suzanei, găsită în acea situaţie jenantă de care toţi făcură haz.

Se întrebă de ce nu-i spusese Suzanei că merge doar până la Braşov şi că se întoarce după ce termină treburile ce-l reclamau. Ea n-ar fi iscodit. Surprinsese pe chipul lui Florin un zâmbet şmecheresc. Măgarul îşi închipuie că e altceva la mijloc, îl admonestă în tăcere. Tăiase legătura cu cei din apartamentul de dincolo. Începuse o viaţă nouă. Dovadă că aproape trei luni nu mai trecuse pe acolo. Ocolea cartierul, să nu se întâlnească nas în nas cu Claudia sau Emilia. Rupse legătura şi cu Dumitru. Florin avea lacăt la gură. Era complicele lui cel mai fidel. Aştepta să vadă cât va dura noua escapadă, cum o numise el, a unchiului Brutus. Se mai abăteau amândoi la vreo cârciumioară, fără să-i comunice Suzanei, căreia îi spunea că a fost reţinut de un prieten. De vreo două ori îi spusese că merge pentru o zi la Teaca. Îşi lua geamantănaşul şi pleca în casa pe care o părăsise. Acolo spunea că de-abia venise de la Teaca şi că în ziua următoare trebuie să fie înapoi. Scria, scria în linişte, şi, în adevăr, în ziua următoare revenea înapoi la Suzana... de la Teaca. Ea nu iscodea. El era mulţumit. Nu mai sta în spatele scaunelor în timpul şedinţelor cinului, ci alături de Suzana, în faţă. De când apăruse acel material la gazetă, scris foarte principial, lua cuvântul. Era chiar încurajat de Zaharia Stancu şi de cei aflaţi în birou. Nu încurca borcanele. Era edificat asupra momentului politic. Ştia să-l expună clar, dar şi elevat, pe când alţii mai tineri, care voiau să se releve, enunţau sloganuri, fără a proiecta lumini în sectorul de creaţie ce-i preocupa.

Somnul îl cuprinse. În odaie era cald. Ultimul gând treaz ce îi trecu prin cap fu acela că avusese noroc cu Suzana. În sfârşit, avusese şi el noroc cu femeile, uitând că cu Emilia, norocul venise cu toptanul.

Se înserase. Felinarul de afară albăstrea zăpada. Se auzeau afară strigăte de copii care se dădeau cu săniuţele. Brutus simţea şi prin somn cât era de bine în camera asta, pe care o cunoştea, în care poposea când i se abătea să schimbe decorul, lucru care era posibil atunci când avea măcar banii pentru biletul de tren. Pentru mâncare, totdeauna găsea pe cineva care să fie bucuros de un ceas de desfătare cu Brutus, sosit de la Bucureşti cu veşti proaspete. Deodată simţi că cineva intrase în încăpere. Era, bineînţeles, Emilia. Nu se mişcă. Prelungea starea aceea bună în care domnise şi din care acum, trezit, îi părea rău să iasă pentru a trăncăni cu ea încurcăturile ei, spuse cu un glas de miloagă. Cum pierduse tonalitatea acea feminină care-l captase? Cum? Îmbătrânise. Avea doar aproape optsprezece ani mai mult decât el. Oare şi el pierduse ceva din farmecul vocal pe care-l ştia că-l are. Nu, nu. Pe Suzana, astfel o captase.

Simţi că ea se aşază pe marginea canapelei şi că-l priveşte cum sta cu ochii închişi şi-l credea dormind. Ce o apucase? Aşa ceva nu îndrăznea să facă de mulţi ani. Simţi că asupra mâinii lui odihnite pe piept se aşază mâna ei. Asta întrecea orice măsură. Deschise ochii mânios. Prin lumina difuză ce venea pe fereastră, desluşi că lângă el şedea Claudia. Zvârli sprâncenele în sus, îşi retrase mâna, se înălţă în coate şi o privi ca şi când avea halucinaţii.

– Tu eşti? reuşi s-o întrebe. Ce cauţi aici?

Claudia se ridică şi-l privi de sus cum se uita la ea speriat, parcă ar fi avut o vedenie.

– Am venit în locul mamei, spuse. Ea a făcut o gripă. N-am venit de plăcere, rosti vorbele leneş, cu nepăsare, mişcându-se pe picioare. Se duse la comutator şi aprinse

lampa. Înaintea lui sta acum o altă Claudie. Își lepădase căciula și părul încadra capul cu părul tuns până deasupra sfârcului urechii și aranjat de coafor în cute adânci, cu totul altfel decât avea obiceiul să-l poarte. Obrajii, îndeobște palizi, erau împurpurați de frigul de afară. Purta un jerseu din lână fină – desigur din pachet – de culoarea lavandei. Se mișcă un pas și gamba piciorului se ivi din despicătura jupei de tweed cu care era îmbrăcată, o cupă ce făcea ravagii în București.

– Am adus contractul cu oamenii și alte hârtii pe care mi le-a dat mama, spuse luând geanta, vrând parcă s-o deschidă, fără însă a duce la capăt intenția. Brutus se ridicase și ședea acum pe marginea sofalei, cu capul ușor ametit de gândurile ce-i învolburaseră mintea și cele ce se iviseră o dată cu venirea Claudiei. Parcă ai fi răsturnat un pahar plin cu apă până la buză. Nu mai era un pahar plin, era un pahar gol. Ceea ce era cu totul deosebit. Se uită cu o privire cercetătoare la ea. Se schimbase în cele aproape trei luni de când n-o mai văzuse. Prin jerseul de lână fină, sânii se insinuau. Din decolteul în formă de V se ridica gâtul lung și se oprea în bărbia ei ușor atinsă de prognatism. Buzele aveau o zvâcnire pe care i-o cunoștea, iar nările fremătau. Nu știa că nările ei puteau vibra astfel. În „apartament" o vedea în haine de casă, în cămașă de noapte, cu părul adeseori nepieptănat și cu o paloare cu care se scula dimineața. Întorcea capul cu silă. Nu-l tenta. Acum însă, așa îmbrăcată cum era, părea o elegantă englezoaică descinsă în camera de la Brașov. Claudia îl privea într-un fel atâțător, cum n-avea obiceiul. Privirile ei erau mai mult reci, păreau a-l respinge, lăsându-se greu... Acum păreau că-l provoacă, îl cheamă, îl îndeamnă.

În adevăr, ele îl provocau. Pentru asta venise aici. Încă nu se întâmplase ca Brutus să absenteze atât de mult. Încă nu se întâmplase ca ea să nu știe unde se află. Îl știau extravagant, deodată hotărât să plece la Teaca sau la

Mânăstirea Neamţ, unde avea un prieten. Nu-şi făceau griji, se întorcea în bârlogul lui de care nu se putea despărţi. Acum însă informaţiile furnizate de cei din clanul Claudiei îi aduseră la cunoştinţă că Brutus s-ar fi însurat. Claudia căscase ochii. Nu se putea. Cine să-l fi luat pe Brutus, un om destul de în vârstă, fără situaţie, fără o profesiune, care trăia din expediente şi din cele ce putea ciupi de la ea şi de la Emilia. Văzând numele lui apărut într-o gazetă de prestigiu, îngrijorarea îşi făcu loc în minţile lor. Întotdeauna Brutus dăduse „lovituri". Cădea în picioare ca pisica. Persoana despre care era vorba era o ziaristă, sau aşa ceva, care se bucura de apreciere în sectorul de cultură, Ţinuse chiar o conferinţă în cadrul U.F.D.R.-lui. Soţia unui avocat. Ei, dacă era măritată, nu era nici o primejdie. O aventură ca atâtea altele ale lui Brutus. Fusese căsătorit cu Mira şi până la urmă divorţase şi tot la ele revenise. Dar absenţa îndelungată, lipsa unui semn de viaţă, o puseseră în alarmă pe Emilia, care-l considera pe Brutus al ei, pentru vecie. Claudia trebuia să înţeleagă că el era catargul vasului pe care navigau în lumea asta, care făcea valuri, în care mulţi se înecaseră. Trebuia adus înapoi. Dacă se obişnuia a fi plecat şi nu mai revenea? Erau două femei fără nici un statut valabil în noua formă de stat. Singura lor avere era apartamentul acesta, în care elveţianca plătea copios camera ce-o ocupa. Florin era un sprijin pentru precaritatea stării lor. Era student, deci avea o atestare. Dar sprijinul cel mai mare, cel mai de necontestat era Brutus, cu care aveau multe de împărţit. Adică de luat de la el în contul datoriilor, când va apărea cartea de care aflaseră ce valoare va avea. Se interesară la Teaca şi aflară că nu era acolo. Era în Bucureşti. Fusese văzut de informatorii Claudiei, luând masa la Capşa cu o frumoasă doamnă, care se purta cu coroană împletită în jurul capului. Fuseseră văzuţi chiar la teatru, unde Brutus n-avea obicei să meargă. Fuseseră văzuţi îndreptându-se spre Casa Scânteii, amândoi strălucind

de fericire. În sfârşit, aflară numele Suzanei şi adresa ei. Sunară ia telefon şi Lucia, care de-abia după două zile avea să fie concediată, comunicase că doamna şi domnul erau plecaţi la o şedinţă. Doamna şi domnul? Cine putea fi domnul? Avocatul Isbăşescu? Ce avea să caute soţia lui la o şedinţă profesională? Nu, era vorba de Brutus şi ca să se convingă, mai făcură o dată numărul şi-l cerură pe domnul Trifan.

– E plecat cu doamna, li se răspunse. În timpul Crăciunului, cineva aduse vestea că-l văzuse pe Brutus cu soţia, cu nepotul şi o tinerică, înconjuraţi de bagaje, în gara Braşov. Înţeleseră. Brutus făcea sărbătorile la Teaca. Îşi ducea femeia în familie. Vestea le tulbură pe amândouă. Trebuia făcut ceva. Trebuia cumva atras înapoi, dar nu ştiau cum. Până la urmă, capul de negustorească vicleană al Emiliei iscodi necesitatea unei scrisori pe care s-o trimită lui Brutus şi să-l atragă la Braşov, sub motivul încurcăturilor ei cu ciobanii. Scrise scrisoarea, dar nici prin cap nu-i trecuse să se deplaseze la Braşov. Ar fi fost o apă de ploaie. Trebuia să meargă Claudia. Ea avea putere asupra lui. Evită să imagineze în amănunt această „putere", pe care o cunoştea, o suporta de aproape peste douăzeci de ani, evitând să stăruie asupra ei cu amănunţime, ca să nu se otrăvească. Adică s-ar fi otrăvit cu mulţi ani înainte. Acum îşi pierduse din gravitate. La mijloc era interesul amândurora, şi în primul rând al Claudiei, care era tânără, avea viaţa înainte. Dacă ea, Emilia, se prăpădea la vreme, Brutus ar fi putut-o lua de nevastă. Un bărbat mai bun ca el, în lumea asta, nu putea găsi. Era o legalizare care ar fi risipit îngrijorările sociale. Acestea erau gândurile care se ţeseau sub fruntea plină de cute a Emiliei şi care o îndemnau să tragă iţele în aşa fel ca Brutus să nu-i scape din preajmă. Claudia înţelese primejdia şi tainicele gânduri ale mamei ei. Sesiză că aproape trei luni de absenţă a lui Brutus, succesul lui în noua profesiune, căsătoria cu o femeie „politică", cum trebuia să fie, crease o breşă între el

şi ele, cum nu se mai întâmplase niciodată. Cu orice preţ trebuia să-l recâştige, să-l aducă înapoi. Încă nu scăpase din lesa ei, care, e drept, se lungise şi-i dase prea mult spaţiu de mişcare. O va strânge, o va scurta. Crezuse că Tony, unul din iubiţii ei, avea s-o ceară de nevastă. Părinţii lui erau germani. Putea face diligenţe să obţie plecarea. Dar Tony dispăruse din clan. Aristiţa îi comunică vestea că ar fi fost arestat. Fusese chemată să dea informaţii despre el şi despre ceilalţi prieteni. Te pomeneşti că cineva din clan bătuse gura. Ei între ei vorbeau câte în lună şi-n soare, auzite la radiourile străine. Da, colportau, şi lucrul acesta era interzis. El, Brutus, scăpase basma curată. El nu era curios să afle ce se vorbea în locurile pe unde îşi pierdea timpul Claudia şi nici ea nu simţea atracţia de a începe să discute cu el. Chiar de-ar fi vrut, Brutus nu-i dădea apă la moară. Ştia că el o consideră proastă. Ce filosofie să afle din gura ei! Se lăsau unul pe altul în pace, până ce-l apucau pe Brutus pandaliile şi o forţa să fie a lui, ea opunându-se la început, apoi contribuind la fantezia lui cu tot ceea ce sângele ei tânăr ştia să inventeze. Se despărţeau mulţumiţi, cu trupurile hrănite din belşug de senzaţii ce stăteau ascunse în sinea lor, ca nişte animale de pradă care se năpustesc deodată unul asupra altuia.

Plecase spre Braşov, de data asta cu conştiinţa că va da o luptă ca să-l cucerească. Sta acum sub lumina lămpii care-i inunda părul blond, frumos pieptănat, lucind de o uşoare boare de briantină, care la vremea aceea se folosea, dând fixitate şi strălucire coafurii. Brutus o privea pasiv, încă nedesluşit în sine. Existenţa Suzanei era ştearsă în momentul acela din memoria lui. Nu făcea parte din relaţia Claudiei cu el. O gonise la periferia simţirii, fără să se simtă cumva tulburat de vreo pâlpâire. Ceea ce începuse să pâlpâie era ceea ce venea dinspre Claudia. Fragilitatea ei, care se deosebea de structura trupeşă a Suzanei, părul ei tăiat scurt care-i schimba cu totul expresia, un suav parfum

ce venea dinspre ea aşa cum venea înainte de război dinspre toate femeile frumoase, cum voise să vină şi dinspre Suzana, când subtilizase din scrinul Claudiei clondirul delicat cu parfum. Se ridică şi se apropie de ea. Claudia nu se mişcă. Nu făcu nici un gest de respingere, cum avea obiceiul. Îşi spori strălucirea ochilor, care scânteiară ca diamantele din zăpada de afară. Devenise frumoasă. Deschise buzele, dinţii de sus albi, care de obicei se zăreau printre buzele închise, străluciră.

– Te-ai însurat? Spune, îl întrebă cu un glas care gâlgâia din gât, cu nuanţe care apar doar în aşternut.

Brutus simţi că-l trece un curent electric prin şira spinării. Ceva ce trezea în el. Ceva ce căzuse în amorţire de când Suzana devenise a lui, ceva care venea dintr-un teritoriu ce nu fusese uitat. Un teritoriu zvâcnitor, clocotitor ca o gură din acele fierbinţi zbucniri pe care pământul le azvârle afară, arătând că acolo colcăie o materie fierbinte. Se ridică şi făcu un pas spre ea, dar Claudia îl opri.

– Nu te apropia. Să-mi spui mai întâi dacă te-ai însurat. Vreau să ştiu cu cine am de-a face.

Clocotitorul crater îşi spori fierberea. Brutus simţi că nu-şi mai aparţine. Părea că se dase la o parte un ecran ce-l despărţise de viaţa lui de mai-nainte şi mai cu seamă de Claudia, pe care o ura pentru că-l jignise de zeci de ori, şi se afla acum la punctul de unde plecase. Cele trei luni de absenţă se şterseră ca spălate de un burete. Înaintea lui, la o distanţă de o palmă, se afla Claudia, cea pe care o trecuse din feciorie în starea de femeie, cea care trecuse prin paturile altor bărbaţi, dar ce importanţă avea, câtă vreme trecuse şi el prin atâtea aşternuturi de femei. Sta înaintea lui ea o necunoscută, cu zâmbetul aţâţător, cu dinţii ei uşor ieşiţi în afară, care-i muşcau umărul, lăsând coroniţe pe el.

– Nu m-am însurat. Ce prostii vorbeşti!

– Nu eu vorbesc. Vorbeşte lumea. Ai fost văzut mereu cu una. Te-ai mutat la ea. Aşa-i? vorbea Claudia, apăsând

pe cuvinte, voind să afle adevărul. N-avea de gând să cedeze decât dacă se încredinţa că nu era adevărat zvonul căsătoriei. Dacă afla că procedase la acest act, întorcea spatele, aşteptând să se satură de noua soţie şi să bată la uşa ei. Până atunci, poate ea avea să fie departe, peste graniţă, Tony trebuia să apară.

– Vorbe, vorbe, fată dragă, spuse Brutus, privind-o în ochi cu acea iluminare care apărea când neadevărul trebuia să treacă drept adevăr. Lumină ce înşela pe naive. Dar nu pe Claudia.

– Minţi! Te-ai încurcat încă o dată. Rămâi cu ea. Brutus simţi că în sinea lui se prăbuşeşte rugul ce se încinsese de când începuse disputa. Nu mai putea răbda. Suferea. Suferea ca de o arsură adâncă şi aştepta balsamul să se reverse asupra rănii, balsam care venea numai şi numai de la Claudia.

Desfăcu braţele, o cuprinse puternic, o trase spre el. Începu să-i mănânce obrajii, bărbia, gâtul, urechile.

– Îţi jur că nu m-am însurat. O legătură ca oricare alta, şoptea. Are soţ. Un soţ care lipseşte mult. I-am luat eu locul.

Vorbea ca şi când ar fi dezbătut un proces, fără a rosti vreo vorbă gingaşă, de dragoste, care să înmoaie rezistenţa. Şi Claudia asculta şi întreba ca la o dezbatere, în vreme ce hainele zburară de pe ei şi se treziră pe canapea, în acea luptă dorită de Brutus cu toată fiinţa, mai aprigă, mai plină de spurcata-i zvârcolire de care nu putea scăpa şi care se întindea pe supafaţa întregii lui făpturi ca o mâzgă ce acoperea ceea ce poate începuse să înflorească în el şi aparţinea Suzanei.

Se trezi dimineaţa ca şi când n-ar fi existat trei luni de absenţă şi altele de hărţuială, de indiferenţă, o ştergere a memoriei erotice. În dulapul Emiliei găsiră o maşină de spirt, ceai într-o punguţă, zahăr şi biscuiţi rămaşi de la ultimul ei popas la Braşov. Prin băiatul gazdei (care nu se

miră de prezența celor doi, căci știa că tânăra era fiica chiriașei, iar domnul, soțul) trimise în Dârste să cheme pe unul dintre oameni, spunând că are o vorbă cu ei.

Claudia porni în oraș, căutându-și prietenele din juneție, iar Brutus se instală la Coroana, înaintea geamurilor largi ale cafenelei, în fața căreia trimisese vorbă că-l va aștepta pe oier. Comandă niște ficați și rinichi la grătar, o sticlă cu vin și, după ce mâncă cu poftă, își aprinse o țigară, pufăind din ea, fără a-l tulbura nici un gând. Totul se lipezise în el. Crevasa se adâncise. De o parte a ei sta fosta lui viață relegată, ca o sfoară ruptă căreia i-ai făcut un nod, devenită tot atât de rezistentă ca și înainte, și Suzana, cu șubreda lor relație. Nu mai exista nici o problemă. Toate erau clare. Exista doar abilitatea cu care va trebui să acționeze ca să nu se ciocnească Suzana niciodată de celălalt „teritoriu".

În mai puțin de două ore, ciobanul apăru cu sarica lui mițoasă în spinare, cu bâta în mână, ca eroii Suzanei din Ceaslovul din care-i citise. Se înfipse în marginea trotuarului și aștepta. Brutus trimise pe picolo să-l cheme pe om în local.

Stătură la masă, mai consumând o sticlă de vin, povestiră și unul și altul, Brutus ascultând atent întâmplările pe care le înșira omul, despre constrângerile la care erau supuși păstorii prin cotele la carne ce trebuiau predate la stat. Mărturisi că-i trecea prin cap să se lase de meseria asta care distruge turma. Turma nu era un ogor, care, dacă dai ce-ți cere statul, în anul următor dă roadă nouă. Nu pierzi mai nimic. Dar să fie pus să taie gâtul mioarelor, pielea s-o dea la O.R.A.C., era o socoteală pe care n-o înțelegea. E drept, statul dădea imașuri, dar ca pajiștile doamnei, grase, nu existau în altă parte. Brutus începu să asculte cu mai mare interes. Iată un subiect bun pentru o scenetă care să se reprezinte pe scenele căminelor culturale de la sate, bineînțeles, întorcând problema pusă de păstor, pledând pentru noile măsuri, care ofereau avantajele imașurilor și

ale desfacerii brânzei pe loc, fără a mai umbla cu ea pe la târgurile din oraş. Apoi reveniră la „oile lor". Brutus se arătă larg. Cu el se putea ajunge la un înţeles, se gândea oierul, nu ca cu doamna, care mereu îl ameninţa că rupe contractul. Prelungi pe încă doi ani arenda şi omul fu mulţumit. Scoase din desagă o roată de caşcaval bine presată.

– La ceva bani nu te gândeşti? îl întrebă Brutus, privind obrajii înroşiţi de vin ai oierului.

– N-am adus acum cu mine. N-am ştiut cum mă voi înţelege, spuse omul, viclean.

– Uite ce, Ioane, vorbi Brutus. Cu mine ai vorbit ca cu un om de înţeles. Sloboade atât cât ai adus, şi-o trimit luna viitoare pe doamna, când vine cu actele, să le semnaţi.

– Vă mulţumesc frumos. Eu cu dumneata am vorbit. Semnăm o hârtie amândoi. Dau şi ceva bani şi te poftesc să vii tot dumneata. Mie nu-mi plac treburile cu femeile, care-s mai rele ca mâţele. Rog de iertare dacă am spus vreo vorbă proastă.

Scoase din şerpar o pungă, numără o sumă de bani care i se păru lui Brutus providenţială pentru nodul ce-l făcuse între ceea ce a fost şi ceea ce era, un nod atât de strâns încât nici nu părea că existase vreo ruptură. Semnă pentru Emilia. Oierul se arătă mulţumit. Bărbatul doamnei totdeauna a rămas domn, cu toate vremurile grele prin care mulţi trecuseră, mai cu seamă ei, boierii.

Călătoriră în vagonul restaurant, trăiră atât Claudia cât şi el amintiri din alte călătorii trecute peste hotare, fiecare pe seama lui, pentru că cu Claudia nu prea avea conversaţie. Aceasta ţinea mâna pe o sacoşă care fusese plină la venire şi care acum părea ori mai uşoară, ori cu altceva în ea. Brutus nu trebuia să iscodească. Nici nu-l interesa. Ca o bună fiică a mamei ei, Claudia nu putuse face voiajul până la Braşov, (care în acea vreme se numea Oraşul Stalin), fără să facă o negustorie. Adusese cu sine, desigur, ceva obiecte din pachetele elveţiencei, sau ale altor

prietene sau ortace de negoţ, pe care le plasase la alte doamne ale oraşului devenite abile, luând cu sine ceea ce i se păruse că ar putea revinde la Bucureşti, cu un câştig apreciabil.

Îşi reluă camera în primire. Emilia îi ieşi înainte, fără să facă vreun caz de întoarcerea lui. Brutus îi puse în braţe roata de caşcaval, spunând că a aranjat cu oierii, că la primăvară aceştia poftesc să stea de vorbă cu doamna, ceea ce o măguli.

Trimise o telegramă Suzanei, în care-i mărturisea telegrafic dragostea pentru ea. Ieşi în oraş, păşind parcă săltat, străbătut de o mare linişte pe care n-o mai simţise de mult. Toate se clarificaseră în fiinţa lui. Aşa cum două elemente amestecate în eprubetă dau naştere unui al treilea element, noaptea de la Braşov, după timpul petrecut cu Suzana, dăduse naştere acestei linişti, la care când se gândea, zâmbea, parcă ar fi fost în pragul cine ştie cărei fericiri. Şi era. Nu simţea nici o obligativitate faţă de nimeni. Viaţa în apartament se desfăşura neschimbată, adăugându-se doar relaţiilor cu Claudia, de care înţelegea că trupul lui nu se putea despărţi. Pentru partea spirituală o avea pe Suzana, care făcuse nu o pasiune pentru el, ci o iubire adevărată. Socotea că acest fapt era un dar pe care el i-l dăruise. O comoară. O omenire întreagă trăia în lumea asta fără să cunoască vreo dată acest fierbinte sentiment. El îi prilejuise Suzanei această rară fericire şi nu trebuia decât să fie abil ca să nu existe posibilitatea de a descoperi dublicitatea în care va trăi de-aici înainte. Se duse la editură, unde i se ceru categoric să depună manuscrisul în cel mult o lună de zile. Merse la *Îndrumătorul cultural* şi înşiră cu elan tema scenetei într-un act, ivită din convorbirea avută cu oierul. Tinerii de acolo se entuziasmară şi-i oferiră îndată semnarea unui contract, cu programarea la Fond a unui avans. Toate mergeau de minune. Se simţea inspirat, cu o poftă de muncă uriaşă. Aici în apartament, în camera lui, la masa lui de lucru. Se duse în casa Suzanei

să-şi aducă haina de casă din eponj albastru decolorat şi mapa cu manuscrisul. Întârzie o vreme, plimbându-se prin odăi. Erau goale, reci şi pustii. I-ar fi fost imposibil să scrie la biroul lui Isbăşescu, simţind-o pe Suzana umblând prin casă, sau citind, sau scriind. Era clar că-i lipsea odaia lui, unde era singur, fără a se simţi totuşi singur. Voi să dea un telefon, dar aparatul nu răspunse. Desigur fusese închis pentru neplată. Plecaseră la Teaca pentru trei zile şi iată, au trecut opt, depăşindu-se astfel termenul. Se gândi că, având bani, putea face un gest, plătind nota, ceea ce i-ar fi ridicat acţiunile de care avea nevoie în viitor.

Întors acasă, îi scrise Suzanei o scrisoare.

«Draga, draga mea nevastă. Fără tine casa e goală, imposibil de locuit în ea. Cu atât mai mult de lucrat. Am „ordin" special să depun manuscrisul la editură, aşa că trebuie să mă pun pe lucru. În pustiul din casă nu pot. De aceea m-am dus „dincolo", unde am un drept la un spaţiu ce nu mi-l poate lua nimeni şi unde lucrez excelent. Sunt convins că vei înţelege actul acesta, care nu schimbă nimic între noi. Am găsit telefonul închis şi l-am plătit, ca un soţ care-şi cunoaşte îndatoririle. Nu hoinări prea mult, că te omor. Pricepe asta. Tu, muierea mea dragă.»

Scrise Suzanei parcă s-ar fi adresat unui personaj din cartea sa. Trecu repede la manuscris, să nu-şi piardă inspiraţia romantică, şi înşiră file peste file, fără să simtă cum trece vremea. Se ridică de la birou târziu, cântărind din ochi cantitatea de file scrise. După un asemenea efort, merita un kilogram de vin. Trecu în apartament, scoase bani din buzunar şi-i dădu Emiliei, să coboare la restaurantul din colţ să-i aducă o sticlă de băutură. Emilia căscă ochii. Brutus avea bani? De când nu-l mai văzuse aşa de darnic. Îi trecură prin cap o clipă oierii de la Dârste. Apoi o luă din loc. În timpul acesta, Brutus se pregăti să-şi calce pantalonii, de care nu se ocupase în ultimele zile. Avea îndemânare. Trecu în baie, găsi un prosop îl înmuie în apă,

îl întinse peste stofa pantalonilor şi trecu fierul încins peste ea. Aburii ieşiră şi se ridicară în văzduh. Odaia se umplu de o mireasmă fină, de un parfum suav pe care aburii îl ridicau din stofa pantalonilor. Era atât de puternică mireasma, încât pătrunse pe sub uşă şi ajunse în coridor tocmai când Claudia trecea spre baie. Inspiră de câteva ori. Nu se înşela. Era esenţa unui parfum pe care-l cunoştea. Chanel. Cum de venea din odaia lui Brutus, el, care nu întrebuinţa nici măcar lavanda pe care o folosea în vremurile bune? Nu poseda nici un clondir cu asemenea parfum. Ea avusese vreo trei şi le plasase. Pe al patrulea nu-l găsise, cu toate că răscolise scrinul. Un val de sânge răzvrătit se ridică în ea când gândul, într-o sclipire electrică, fugi spre Brutus. Deschise uşa. Brutus, îmbrăcat în haine de casă, călca liniştit pantalonii, amintindu-şi de întâmplarea caraghioasă când în holul de la Aro vărsase conţinutul cadoului ce vrusese să îl facă Suzanei. Claudia smulse prosopul de pe pantaloni şi-şi vârî nasul în stofă. Aburul cald scoase la iveală ceea ce pătrunsese în ţesătură. Nu era nici o îndoială, era Chanel. Lucrul era clar. Brutus şterpelise flaconul. Se uită la el cu ochii aprinşi de mânie. Se gândi să facă scandal, dar se stăpâni. Pentru nimic în lume nu trebuia să-l mai scoată din pepeni, aşa ca el să plece din nou. Acum, că exista acea femeie, acea soţie de avocat, cu care trăise trei luni, ar fi fost riscant.

– Când ai nevoie de parfum, cere-mi, spuse cu ironie. Îţi dau. Dar să nu-l foloseşti pe pantaloni. O asemenea risipă nu face nici o femeie, acum când parfumul se vinde scos din flacon cu seringa. Un centimetru costă o groază de bani.

Brutus clătină din cap că a înţeles. N-avea ce replică să dea. Era bucuros că incidentul nu sfârşise cu insulte. Înţelegea că Claudia îl menajează. Treburile nu mergeau bine în clan care, de la dispariţia lui Tony, se cam destrămase.

*
* *

După două zile de la plecarea lui Brutus, Suzana fu cuprinsă de melancolie. Nu pricepea de ce a lăsat-o aici, de ce n-a luat-o cu el la Bucureşti. Florin şi Dorina au invitat-o la Plaiul Foii, dar ea n-avea echipament pentru o escapadă de iarnă. Şi nici n-o interesa. Telegrama lui Brutus o citi de o sută de ori şi aşteptă scrisoarea de la el, care sosi. O citi şi pe aceasta, răscolită de tot felul de sentimente. Cum? Nu se dusese în casa lor? Se dusese „dincolo", unde trăise o mare parte din viaţă. Nu înţelegea. Simţea o durere aprigă în inimă, care se potolise doar când recitea ultimele rânduri: „nu hoinări prea mult. Te omor. Pricepe asta, tu, nevasta mea".

Se simţea când învolburată de fericire, când tulburată de faptul că Brutus nu se întorsese în casa lor. Scria. Da, asta înţelegea ce înseamnă. I s-a pus sula-n coaste. Nu era un lucru rău. Unirea lor, în loc să-l fi stimulat la scris, i-a lenevit pe amândoi. Ea n-a mai pus mâna pe toc de săptămâni. Se hotărâse să se dedice lui, hotărâre copilărească, pentru că iată, forţa de a scrie vine de la tine, nu de la altul.

În noul lui cămin, Brutus se aşeza la birou, dar lăsa pana la o parte. Îi cerea să-i citească din Ceaslov, se entuziasma, o ridica în slava cerului, dar lucrul acesta n-o îndemna să se apuce de muncă. El ieşea zilnic din casă, umblând la edituri şi gazete, se întorcea mânios că nu izbutise să obţină vreun avans, mărturisea dorinţe irealizabile. Înşira capitolele pe care le avea în cap, dar lucrul pe hârtie nu avansa. Bine că a venit şi acest moment, se gândi până la urmă Suzana. Rău că a venit când ea nu se afla acasă. Singurătatea îl îndemnase să se întoarcă în fostul lui cotlon, pe care ştia de la el că-l detesta, împreună cu toată lumea care se afla în apartament. Desigur, nu trebuia să-l împiedice să scrie dacă avea elan. Nu avea voie să se întristeze câtă vreme el i se adresase atât de cald, draga, draga

mea nevastă. Îl iubea din toată ființa, îl vedea înaintea ochilor, îi auzea glasul, îi erau dragi gazdele pentru că erau verișoarele lui, îi era drag Florin, care se uita în ochii unchiului său ca un ogar credincios în ochii stăpânului său. Se întindea seara pe patul prea larg acum numai pentru ea și evoca ceasurile petrecute lângă el, fără a se întreba de ce oare n-o solicita așa, ca femeie, și o alinta ca și când ar fi fost o copilă, făcându-i un semn cu degetul arătător ridicat, când simțea în ea dorința curată. Gestul lui o inhiba să stăruie, rușinată de o pornire care, de fapt, își spunea, nu însemna până la urmă pentru amândoi punctul esențial. Ceea ce era esențial era această strălucitoare comunicare dintre ei, uriașa plăcere a lui Brutus de a povesti sau a o auzi pe ea relatând din lecturile ce le făcea, căci Brutus nu citea nici o carte. Ea relata fragmente, și când se ivea ceva deosebit de original, el scotea un creion, ori unde s-ar fi aflat pe stradă, la restaurant, în tramvai și consemna pe hârtie ideea, sau pe dosul cutiei de chibrituri dacă nu găsea la îndemână un colț de foaie, zicând că o folosește în romanul lui.

Deodată se hotărî să plece. Tot îi scrisese Brutus să nu mai hoinărească. Pleca cu Florin și Dorina, care nici ei nu mai puteau întârzia. Vacanța studențească se terminase. Doar n-avea să rămână singură la Teaca.

Ajunși la București, tinerii o urcară în tramvai. N-o putea conduce acasă, pentru că Florin trebuia s-o ducă pe Dorina la căminul unde încă mai locuia, până la examenul de licență.

– Să-i spui lui Brutus să-mi dea un telefon cât de târziu, îl rugă pe Florin, care o încredință că nu va uita, cu toate că va ajunge acasă de-abia către miezul nopții.

– Dacă doarme, nu-l trezi, spuse Suzana. Îl aștept să vină acasă mâine dimineață.

Pătrunse în apartamentul pe care-l găsi gol, mai pustiu decât îl găsise Brutus. Totul i se părea străin, mort. Se gândi

să dea un telefon, dar Brutus îi interzisese de mult şi categoric să-l caute astfel în casa aceea pe care o detesta, din care era bucuros că scăpase. Ar fi putut primi un răspuns care s-o jignească.

Se vârî în pat, recitind încă o dată scrisoarea lui, aducând înaintea ochilor scene din cele trei luni petrecute împreună, e drept, întrerupte de câteva plecări la Teaca. Sufletul îi tremura de nerăbdarea de a veni dimineaţa. Să audă zuruind soneria, să alerge la uşă, să-i deschidă, să-i cadă în braţe, să-i simtă buzele care o sărută pe creştet, un obicei care la început o mirase, dar care intrase în ritualul relaţiilor lor. Se străduí să nu adoarmă, aşteptând telefonul, dar somnul o răpi iar telefonul rămase mut.

Se trezi dimineaţă cu un sentiment de fericire. Brutus trebuia să sosească din clipă în clipă. Pregăti la bucătărie cacao pe care o turnă în termos să rămână fierbinte. Scoase şi cozonacul dat de verişoare şi se aşeză în fotoliu, cu inima bătând ca un ciocănaş în piept. Plimbându-şi privirile printre mobile, prin încăpere, zări locul unde făcuse loc mapei cu manuscrisele lui Brutus. Trase sertarul. Nu se mai aflau acolo. Inima îi zvâcni. Şi le luase. Pe toate. Nimic nu exista în casa ei care să-i fi aparţinut şi lui. Parcă Brutus ar fi trecut prin ea ca un călător printr-o cameră de hotel, nelăsând nimic în urma lui. Tâmplele începură să-i zvâcnească. N-avea nici un temei să se îngrijoreze. Brutus nu venise cu nici un obiect care să-i aparţină. Doar mapa, de care, dacă începuse să scrie, bineînţeles avea nevoie. Timpul trecea şi soneria rămânea mută. Era o suferinţă care-i ardea pieptul. Îi era dor de el, parcă nu l-ar fi văzut de-o viaţă. Telefonul o tenta, dar se stăpânea. Se duse la oglindă, îşi cercetă chipul. Era frumoasă, aşa zicea Brutus. Îi plăcea ţinuta ei măreaţă, părul ei, tot, tot. Repeta în sine, îmbogăţind sentimentul ce-o lega de el, sporind nerăbdarea de a-l vedea intrând în casă. Bineînţeles că nu va suna, avea

doar cheia la el. Se va întinde pe pat, ca el să intre pe uşă ca altădată. Lepădând în drum bunda, pălăria, haina, pantofii, să păşească pe somieră şi să se trezească sub el.

Brutus sosi spre ora zece.

– Măgarul de Florin. A dormit tun şi nu mi-a spus decât acum o jumătate de ceas că ai sosit, spuse, fără a lepăda de pe el decât bunda, pe care o agăţă în antreu, păşind spre ea, care săltase în pat, provocându-i un vag simţământ de dezamăgire. Brutus uitase vechea lui intrare excentrică.

Se lăsă strânsă în braţe, îl cuprinse după gât. Era înecată în fericire ca într-o baie cu miresme rare. Îşi povestiră unul altuia ce le sta pe inimă, Brutus aşteptând momentul în care să-i comunice că va trebui să stea o vreme dincolo, până termina cartea.

Suzana deschise ochii larg, depărtându-se din îmbrăţişarea în care tocmai se afla.

– Cum asta? întrebă cu glasul înecat într-un început de plâns. Se stăpâni, zicându-şi în fulger că nu trebuia să arate o slăbiciune pe care o detesta.

– Fii fată cuminte, îi vorbi cu glasul cel mai cald, mai sincer pe care-l poate poseda un om când vrea să convingă pe cineva de ceea ce urmăreşte. În două săptămâni termin. Trebuie să mă înţelegi. Cine să mă înţeleagă, dacă nu tu. Femeile de dincolo trebuie să plece la Braşov. Ţi-am mai spus. Ne mutăm acolo. Îţi mărturisesc că mi-e greu să mă culc cu tine în patul în care te-ai culcat cu bărbatul tău. Parcă îmi ia puterile.

Vorbea, în vreme ce o mângâia pe obraz, pe braţe, în vreme ce buzele lui moi şi umflate de sânge o sărutau. Brutus trăia cu sinceritate manifestările lui. N-o mintea pe Suzana în clipele acelea. Îi plăcea tot ceea ce făcea Suzana, îi da o stare de încântare, care-l fericea. Încă nu întâlnise o femeie care să se încreadă în el ca Suzana, care să-l placă integral, ca ea. Toate avuseseră un interes oarecare. Pe vremea când nu ducea lipsă de nimic le făcea daruri, le

ducea în localuri elegante sau în scurte expediţii la Cazinoul din Sinaia. Suzana n-avea nimic de câştigat. Era lipsit de toate. Venise la ea cum vine un copil pe lume, fără nimic altceva decât glasul, ochii, mintea, făptura. Ideea că-l iubea atât de dezinteresat şi de total îi da o forţă de convingere în tot ceea ce rostea gura lui. Îi ridică bărbia cu degetele, înălţându-i obrazul.

– Eşti cuminte, aşa-i? Mă ajuţi. Eu n-am pe nimeni în lume decât pe tine. Asta să n-o uiţi.

Cuvintele lui erau baza care vindeca rana cea mai adâncă. Încuviinţă din cap.

– Viu în fiecare zi să te văd. Îţi dau telefon să-ţi comunic ceasul. Tu să fii cuminte, să mă aştepţi. Astăzi luăm masa împreună la Capşa. Să te faci frumoasă, să mă invidieze lumea.

În clipa aceea, soneria de la uşă răsună.

Brutus se îndreptă spre ieşire, ca să deschidă el, ceea ce pe Suzana o umplu de bucurie. Era soţul ei, era natural să meargă el la uşă. Se întoarse urmat, după câteva cuvinte schimbate, de persoana care sunase.

– Suzana, domnul te caută pe tine. Vine din partea domnului Isbăşescu.

Suzana înălţă sprâncenele, mirată. Făcu un semn cu mâna ca persoana să înainteze, ceea ce şi făcu.

– Sunt avocatul Armăşescu, spuse acesta. Am un bilet pentru dumneavoastră, doamnă, din partea fostului dumneavoastră soţ.

Brutus înălţă sprâncenele, luând o expresie gravă.

– Nu putea trimite scrisoarea prin poştă? întrebă sec.

Armăşescu se uită la amândoi cu mirare, apoi spuse:

– Pesemne nu aveţi cunoştinţă că domnul avocat Isbăşescu se află reţinut pentru cercetări în procesul de la Constanţa. Poate aţi aflat de el.

Suzana încremeni. Obrazul deveni palid şi buzele se uscaseră. Brutus îşi dădu seama de starea de tulburare în care se afla şi interveni cu aplombul unui om care cunoaşte asemenea situaţii.

– Vă rog luaţi loc şi comunicaţi-ne despre ce e vorba. Avocatul Armăşescu cuprinse cu privirile încăperile locuinţei, apoi se lăsă pe locul indicat. Îşi aşeză servieta pe genunchi, desfăcu încuietorile şi scoase o bucată de hârtie pe care i-o întinse Suzanei. Era o hârtie ruptă dintr-un ambalaj, o minusculă foaie uzată, pe care Vladimir scrisese câteva rânduri. Îşi trecu privirile peste ele, simţind că viaţa iese din ea, apoi o întinse lui Brutus. Acesta făcu la fel, chipul lui se întunecă, se uită la Suzana, apoi la avocat, care urmărea expresiile ce se perindau pe chipurile lor ca norii întunecoşi pe un cer ameninţat de furtună.

– Înţeleg că nu cunoaşteţi nimic din cele întâmplate, vorbi avocatul. E vorba de acţiunile de sabotare de pe şantierul canalului. Sunt implicaţi o mulţime de factori, între care şi avocatul Isbăşescu.

Suzana ascultă lividă.

– Vladimir să fi făcut un act nesăbuit? întrebă după o lungă tăcere.

– Aparenţele sunt împotriva lui, spune avocatul. S-a găsit în odaia în care locuia un aparat de radio.

Suzana aprobă din cap.

– Da, era aparatul pe care l-am avut aici în casă şi pe care mi l-a cerut să-l ducă la Constanţa.

Armăşescu clipi repede şi dădu din cap a aprobare.

– S-au descoperit pe scala acestui aparat, linii trase cu un creion albastru sau cu cerneală în dreptul unor posturi străine. Este acuzat că era în legătură cu emisiuni străine care indicau cine ştie ce ordine.

Prin Suzana trecu un curent electric, care-i zburli şi pielea şi părul. Se uită la Brutus, se uită ascuţit la avocat şi în sfârşit reuşi să spună cu glas fierbinte, uimit, ca şi când ar fi aruncat o grenadă într-un duşman, distrugându-l.

– Eu, eu am făcut liniile acelea pe scala aparatului. Vladimir n-are nici o legătură cu acuzaţia ce i se aduce. Nu mă pricepeam la manevrarea butoanelor. Căutam muzică uşoară dimineaţa, care mă binedispunea, şi seara, muzică simfonică. Cum nu găseam uşor posturile, am tras o linie în dreptul posturilor care emiteau această muzică. Eu, eu am făcut asta. Nu poate cădea o năpastă pe capul lui nevinovat.

Armăşescu asculta cu chipul ascuţit, cu buzele fremătând, cu privirea cercetând-o pe Suzana. Cele ce auzea erau fapte reale. Femeia nu mintea. Turburarea era reală. Acuzaţia ce i se aducea lui Isbăşescu o găsise şi el neîntemeiată. Verificase ce se putea asculta în dreptul liniilor trase pe scală, emisiuni inofensive, muzică, nici un semnal codat. Acum i se confirmau cele constatate.

– Dacă lucrurile stau astfel, avem un pilon serios în apărarea domnului avocat, spuse. Vă rog citiţi încă o dată rândurile scrise de dânsul pe un petec de hârtie de ambalaj pe care i l-a putut strecura, împreună cu un pachet de alimente o doamnă în casa căreia ocupa o cameră. A fost şi dânsa interogată.

Suzana luă bucăţica de hârtie din mâna lui Brutus şi o citi din nou. Fostul ei soţ reuşise să înşire câteva rânduri, cu un ciot de creion probabil, în care o ruga să-l ajute. Eşti unica fiinţă pe care o am pe lume, scria Vladimir.Mă crezi că nu sunt vinovat cu nimic? Domnul Armăşescu este avocatul ce mă apără la proces. Te rog avansează-i onorariul pe care-l va solicita. Vinde, dacă n-ai la dispoziţie, ceva din casă, biroul, biblioteca. Când se va face lumină, voi restitui ce-ţi datorez.

Lectura o impresionă până la lacrimi. Vladimir, pe care-l știa incapabil să omoare o muscă, să pătimească din vina ei, din prostia ei. Din pricina acelor câteva linii trase pe scala aparatului de radio.

– Mă ocup de cazurile câtorva din cei acuzați. Biroul meu avocațial e în București. Am permis să vizitez pe clienții mei o dată pe săptămână.

– Îl puteți vedea pe fostul meu soț? întrebă Suzana.

– Da, chiar poimâine pot intra la el.

Suzana își împleti mâinile, degetele se legară între ele ca și când ar fi fost gata să folosească un gest de solicitare. Se stăpâni.

– Vă rog să-i comunicați cele ce-ați aflat. Pot depune mărturie sub jurământ, la nevoie. Vorbiți-i, ca să se liniștească.

– Și în privința onorariului? întrebă Armășescu, rotind ochii prin încăperile cu ușile închise între ele.

Suzana stătu pe gânduri câteva clipe. Se uită la Brutus, care urmărise conversația încruntat, dovedind o participare tacită. Înțelese că Suzana n-avea bani, așa că interveni cu aplomb.

– Vă rog să ne lăsați adresa și numărul de telefon. De-abia ne-am întors din provincie. Până mâine facem rost de bani. Care ar fi pretențiile dumneavoastră, în calitate de apărător?

Armășescu mai trecu o dată cu privirile peste mobile și tablouri, apoi rosti suma care reprezenta onorariul lui. Era o sumă imensă pentru acele vremuri. Și Brutus și Suzana receptară pretențiile avocatului ca pe o lovitură de ciocan în cap.

– Bine, conchise acesta, înțelegând că saltul de la ceea ce-și propusese a cere la ceea ce ceruse era prea mare.

– Înțeleg că vremurile sunt grele, spuse cu un glas scăzut. Banii nu pot apărea cât bați din palme. Mi-i puteți da în rate. Acum o parte, și peste două săptămâni, când am să vin din nou cu vești, îmi veți da restul.

Un muşchi din obrazul lui Brutus tresări într-un fel cum nu-l mai văzuse Suzana. Ceva îl contraria. Omenia ce o arătase avocatul, pe ea o impresionase favorabil. Pe Brutus, nu.

Avocatul închise încuietorile de la servietă, se ridică, salută, şi se îndreptă spre ieşire, condus de Brutus. Rămaşi singuri, se uitară unul la altul în tăcere. Cele ce aflaseră îi copleşiseră. Cel puţin Suzana îşi simţea inima ca un pietroi greu în piept, care duduia, auzindu-i bătăile în urechi.

– Cum facem rost de bani, i se adresă Brutus. Trebuie vândut ceva, cum ţi-a indicat fostul tău soţ.

– Într-un timp atât de scurt? E nevoie să chemi Consignaţia, să aprecieze, spuse Suzana, gata să vândă tot din casă pentru a veni în ajutorul lui Vladimir. Tu n-ai încasat nimic?

– Nimic, spuse Brutus cu mânie. Nu mai dau nimic de la Fond până nu văd manuscrisul pe masă.

– Cum stai cu el? Dacă te pot ajuta, dă-mi o parte să-l citesc. Aşa, ca un cititor oarecare, care poate avea o opinie.

– N-am nimic organizat, nimic care să aibă o continuitate. Să-ţi poţi da o părere.

Suzana căzu pe gânduri. Deodată, chipul i se lumină.

– Ceasul! strigă ea, ca descoperirea unei minuni. Ceasul de aur pe care ţi l-am dat. Se poate vinde mai uşor. Cu ce luăm pe el, putem acoperi onorariul.

Obrajii lui Brutus se umflară de sângele năvălit în ei. Fălcile mari crescură şi parcă îi schimbară expresia, făcându-l să semene cu acei dulăi uriaşi a căror faţă plină are ceva omenesc în ea.

Suzana se apropie de el. Îi apucă mâna stângă, împinse în sus mâneca hainei.

– Tu nu porţi ceasul ce l-ai primit de la mine? îl întrebă. L-ai lăsat „dincolo"? întrebă cu glasul sugrumat de presimţiri nefaste.

– Nu-l mai am. L-am vândut.

Vorbele lui Brutus căzură în timpanul Suzanei ca o lovitură de ciocan.

– L-ai vândut? Cum? Când? De ce?

Brutus își eliberă mâna din strânsoare. Se simțea judecat mai aprig decât o făcuse vreodată Emilia în împrejurimi similare. Oroarea din întrebările ei succesive arăta mirarea uluitoare față de o faptă pe care mintea ei niciodată nu și-ar fi putut-o imagina. Pentru întâia oară în viață se izbea de o situație care ieșea din normal. Pentru el, pentru Emilia, pentru Claudia, asemenea soluții erau curente. Nicicând dispăruse covorul turcesc din casă sau când banii de pe hotelul de la Timișoara, sau solitarii din urechile Emiliei se topiseră în mâinile lui nu se produsese o asemenea reacție catastrofică. Privirile Suzanei, ascuțite, porneau din ochii ei mici, rotunzi, ca niște vârfuri de săgeată.

– Te-a impresionat vestea pe care ți-a adus-o avocatul, spuse Brutus, orientând în altă direcție vâlvătaia furtunoasă dintrînsa.

Suzana se lăsă pe fotoliu, cu mâinile încrucișate pe genunchi, cu fruntea aplecată, cu privirile îndreptate spre piciorul măsuței în fața căreia se afla.

– Nu, Brutus. Năpasta căzută asupra lui Vladimir e una. Adevărul va ieși la suprafață, dar vânzarea ceasului dăruit de mine e alta. Parcă mi-ai tăiat o parte din suflet.

Brutus se apropie de ea. Își așeză palma pe creștetul ei și spuse cu un glas mângâietor, dar viril, care într-un fel aduse o vagă boare de liniște.

– Rezolvăm noi treaba asta până mâine.

– Cum? întrebă Suzana, ridicând ochii spre el.

– Te duci mâine la Fond și ceri un împrumut. Ție nu ți se va refuza. Tu n-ai cerut niciodată. Mie mi s-au închis deocamdată porțile.

– E o sumă mare, se îndoi ea.

– De-ai ști ce sume am obținut eu și alții! Încă de pe vremea USAZ-ului. Uniunea ne încurajează. De la tine

aşteaptă Ceaslovul. Uiţi că a venit chiar redactorul-şef al editurii Lăstunul la tine şi i-ai citit fragmente? Ai fost felicitată. Ai semnat chiar un contract. N-ai uzat până acum de drepturile pe care ţi le dă acest contract. Ai uitat?

Suzana asculta vorbele lui Brutus. Cele ce spunea erau adevărate. Încă înainte de a se căsători cu el se întâmplaseră cele ce-i amintea el acum. Da, solicitase într-un moment de avânt, când lectura vrafului ei scris i se păru că cuprindea pagini preţioase, să vie cineva de la editură, să-şi dea seama, prin sondare, de calitatea celor ce conţinea Ceaslovul. Semnase un contract, se învăpăiase de încurajare şi apreciere, dar toate se stinseseră după ce fiinţa ei se umpluse de dragostea stârnită de Brutus. Nu se mai gândea la Ceaslov. N-o mai interesa scrisul, o interesa realizarea lui Brutus, romanul lui, din care nu cunoştea decât puţine file şi episoade povestite care aşteptau să fie scrise. Era atât de pătrunsă de menirea ei, aceea de a sta strajă marelui talent ce i se părea că-l posedă, încît anihilase orice dorinţă de a se ocupa de literatură pe seama ei.

Capul îl ţinea mai departe aplecat, greu de gânduri ce năvăleau ca lava fierbinte într-un vulcan în erupţie. Fapta lui Brutus n-o putea califica. Era atât de contrară oricărui simţ pozitiv din fiinţa ei. Ea, care păstra orice bileţel pe care îl trimitea prin Florin înainte de căsătorie, şi după aceea, ca pe ceva cu totul preţios, pentru că mâna lui îl atinsese. Vânzarea darului făcut de ea, descotorosirea de el, preschimbarea în bani care nu ştia pe ce se duseseră, vărsa în ea o întristare adâncă, parcă ceva ar fi murit într-însa. Trebuia să obţină bani pentru avocatul lui Vladimir. Se simţea vinovată de suferinţa lui de acum, de detenţia lui, de disperarea ce se desluşea din rândurile trimise. Sigur, nu putea să nu-l ajute. Era vinovată. Chiar dacă n-ar fi fost vinovată, tot ar fi sărit în ajutorul lui. Fusese soţul ei timp de 10 ani, avusese zile bune cu el. Cele întunecate le dăduse la o parte. Acea intervenţie la care o silise el, prin care

pruncul i se smulsese din adâncul fiinţei ei o dată cu matricea, devenind stearpă pentru vecie, sta cocoloşită într-o învelitoare dură, din care nu mai putea ieşi la suprafaţă. Viaţa se aşternuse peste ea şi deschisese un drum nou, în care-l întâlnise pe Brutus.

– Da, voi merge la Fond, spuse parcă şoptind.

Cuvintele fură auzite de Brutus, a cărui expresie reveni la normal. Suzana era o femeie înţelegătoare, raţională, ascultătoare. Simţea cum furtuna din ea se liniştise, cum hotărârea luată o însenineză. Întinse braţele, o ridică de umeri în sus şi o atrase la pieptul lui. O culcă cu capul pe umărul lui, îi mângâie trupul cu palmele lui late şi Suzana simţea cum intră în ea efluviile dulci ale dragostei ce i-o purta.

– Plec chiar acum, ca să pot încasa banii mâine.

– Bine, fată dragă. Du-te. Nu te voi însoţi, ca să nu mă vadă ăia de acolo. Eu mă întorc dincolo, să scriu. Nu ne mai vedem azi. Mă încui în casă şi-i dau bătaie.

– Amândoi va trebui să dăm bătaie, spuse Suzana, înălţând faţa spre faţa lui. El se aplecă, o sărută pe ochi, apoi îi dădu drumul, ca Suzana să se poată îmbrăca pentru drumul ce trebuia să-l facă. O conduse o bucată, apoi el o luă spre Piaţa Romană, iar ea spre Str. Romană.

*
* *

După această întâmplare, acel calm dulce în care trăise se clătină. Era ca o bulă de argint viu care umbla când într-o parte, când în alta, fără a găsi un echilibru. Se împăcase cu necesitatea lui Brutus de a locui dincolo. O convinse că era spre binele lor. Cu cât va preda manuscrisul mai repede, cu atât situaţia lui materială se va consolida. Se va întoarce ca un adevărat soţ, cu toate răspunderile aferente, îi spusese cu glasul lui convingător, uitându-se în ochii ei aşa cum tatăl ei, când era adolescentă, se uita în clipele când voia să-i

transmită o făgăduială oarecare. Îi telefona zilnic, îi auzea glasul, care prin telefon suna mai insinuant, îi comunica cât de ostenit era de muncă, cât de blestemată soartă avea, de a lucra pe un ogor uscat pe care trebuie să-l facă să rodească. Reuşise să scrie o scenetă pe care o dase la *Îndrumătorul cultural.* Fu citită şi returnată pentru modificări şi adaosuri.

Venea aproape zilnic şi se descărca de mânii, trezind în sufletul Suzanei o participare dureroasă faţă de chinul prin care trecea. Uneori o anunţa că vine, să nu se mişte din casă. Îl aştepta întinsă pe canapea, gândindu-se la ceasul de bucurie ce-l va trăi, ascultând cele ce-i treceau prin mintea lui sclipitoare. Pleca, lăsând-o încărcată de nostalgii şi iubire, ca o butelie de Leyda, de puterea electricităţii. Nu întârzia, spunând că trebuie să lucreze. În ea izbucneau întrebări pe care nu le rostea. Cum să-l întrebe dacă nu-i era dor de patul ei, de culcuşul ei în copăiţă, care toate dispăruseră după acea zi întunecată. Când nu mai putea suporta chinul de a nu se afla lipită de el şi se apropia, lipindu-se de dânsul într-un fel care era rezultatul unui imbold nestăpânit, Brutus ridica degetul arătător şi-l mişca înaintea ei ca o mustrare dureroasă. Cum să-i ardă lui de dragoste când era necăjit, atât de necăjit?

Suzana înţelegea că munca lui îl storcea de vlagă. Nu mai era atât de tânăr ca să reziste. Îşi reprima impulsurile şi se mulţumea cu îmbăierea în comunicarea care exista între ei, verbală. Brutus o săruta, îi săruta creştetul, o mângâia pe obraji şi spunea că o asemenea femeie ca ea nu întâlnise. Spunea că ea era mângâierea lui în viaţa idioată pe care o ducea „dincolo", pe care trebuia s-o ducă până va veni ceasul când va fi echilibrat şi demn de a se instala în casă ca un soţ. Suzana asculta cu sufletul vibrând. Îl credea. Tot ce spunea el credea, avea nevoie să-l creadă. Se apucase de Ceaslov şi sta ceasuri întregi asupra materialului, cercetându-l, scriind, complectând, anulând. Era o muncă istovitoare. Dacă Brutus ar fi fost în casă, n-ar fi avut timp pentru scris. Ar fi stat în bucătărie ca să gătească. Gătea şi

acum, atunci când o anunța că vine, lucruri ce-i plăceau. Sorbea fiecare laudă a lui, parcă el i-ar fi atârnat pe piept medalii. Primea scrisori prin Florin, prin care o anunța că nu se simte bine, că inima îl supărase, că ceva digestiv îl tulbura. Cum avea să vie cu asemenea poveri în casa ei, în care el găsea mulțumirea ce o dorise întreaga viață, și de care, iată, nu putea avea parte. Când părea că întinsese prea mult coarda, o anunța că vine pentru 3-4 zile. Suzana strângea manuscrisul de pe birou, devenea casnică și iubită, imaginând ce-ar fi dorit să se întâmple, dar nu se întâmpla. Se întreba ce oare se petrecuse cu el? Cum dispăruse dorința de ea, cum nu-l mai îndemna nimic la o reluare de relație? Nu putea vorbi, se jena să-l întrebe. Cum putea ea să-l stârnească, câtă vreme el nu făcea nici un gest de reluarea unei desăvârșiri intime. Nu-i nimic, își zicea. Am avut și eu, și el, o viață de trăire conjugală. Se mulțumea cu ceea ce-i dăruia el, prezența câtorva ore de infinite, exaltate convorbiri, în așteptarea acelui moment făgăduit, când își va fi revenit. Îi trecu prin gând că poate nu-i plăcuse. Nu era cu putință. Își aducea aminte de acea clipă când se închinase cu glas tare, mulțumind lui Dumnezeu că intrase și pe calea asta într-însul. Uitase? Cum avea să atingă această problemă ce l-ar fi putut răni? Poate se sfârșise sub aspectul acesta. N-avea importanță. Se mulțumea cu ceea ce primea, ceea ce nu-i dăruise nici unei femei, despre care Brutus vorbea cu dezgust și milă. Îi făgăduia că momentul întoarcerii acasă era aproape. Acum avea interese de un ordin ce nu trebuia s-o privească, în casa în care își mâncase tinerețea. După făgăduieli urmau absențe, veneau scrisori trimise prin Florin, pe care le citea dar nu le putea înțelege.

– Nu mă pot muta încă la tine, pentru că orice aș spune, situația mea de azi ar însemna pentru tine poveri stupide și grele, pe care e mai bine să nu le suporți. Sunt gata să arăt oricărui prieten de credință al tău situația, ca să te convingi de adevăr. Ca să alungi ideea că nu vin din alte

pricini, ca să vezi în groaza mea de a veni acolo, cu împrejurările mele de aici, o târzie dar necesară precauţiune, care te serveşte pe tine în primul rând.

Citi de zece ori rândurile astea, care se voiau explicatoare, dar nu înţelese nimic. Ce să arate unui terţ, şi nu ei, se întrebă. De ce adevăr să se convingă, când ea credea tot ce spunea el. Nu-i trecuse prin cap niciodată a fi existând alte pricini decât cele pe care i le comunica, e drept, confuz şi fără detalii. Să existe totuşi ceva acolo, în casă? Cineva la care, fără să-şi dea seama, făcea aluzie? Îi era *groază* să părăsească bârlogul lui şi să se mute la ea? De ce? Spunea că era o târzie dar necesară precauţie, care o servea pe ea în primul rând. Nu înţelegea nimic. Îi infiltra doar îngrijorări, fantezia ei clădind nişte posibilităţi pe care le alunga cu spaimă.

– S-a certat cu Claudia, îi scăpase o dată lui Florin.

– Claudia? Cine-i Claudia?

– Nu ştii? E fata Emiliei. Ea e stăpână în casă. Nenea Brutus se teme de ea.

Pentru întâia oară auzea numele acelei fete a nevestei lui, despre care spunea că e o proastă, că nu ştie lega două vorbe inteligente. Dacă rândurile din scrisoarea lui se refereau la ea?

– Câţi ani are?

– Nu ştiu, spuse Florin, care era cam flecar. Vreo treizeci.

După plecarea lui, rămase cu un ghimpe în inimă. De când relaţiile lor nu se mai desfăşurau normal, nu-i trecuse prin minte existenţa altei femei posibile în viaţa lui. Iată acum ştia că există o fiinţă pe care o chema Claudia, care nu era o fetiţă neglijabilă, ci o femeie tânără, ce trăia sub acelaşi acoperiş cu el. Inima îi zvâcni, parcă ar fi fost strânsă într-un cleşte din care scăpă cu palpitări dureroase. Doamne! Dacă Brutus avusese ceva cu ea, dacă o iubise? Dacă o zăpăcise pe ea să-l iubească, ca apoi să trezească gelozia în tânăra care poate îl respinsese? Poate ea, Suzana servise drept drum de întoarcere al acestei necunoscute, spre el. Simţi că ameţeşte. Nu era posibil. Brutus pe ea o iubea. Era

tracasat de insucces, de lipsa banilor, e drept, nu pentru nevoile ei, ci pentru ale lui. Nu putea concepe că ar fi altfel. S-o iubească oare pe această Claudia? Ea să-l fi atras înapoi de unde fugise? Dar era fiica fostei lui neveste. Şi ce dacă? Îl cunoştea pe Brutus, asemenea justificări conformiste nu mergeau la el. Ştia că n-avusese scrupule faţă de nici o vară a lui, fete tinere, pe care părinţii îl rugau să le ducă la Bucureşti să le înscrie la vreo şcoală, la vreun internat. Ajungeau, în drumul acesta, femei, fără să-l mustre conştiinţa. Dacă între el şi această Claudia există vreun sentiment? se întreba, analizând pe cât putea presupuneri ce se iscau sub frunte. Dacă se iubesc şi ea le stă în cale? Va divorţa. Le va da posibilitatea ca ei să refacă dragostea întreruptă. Ea, Suzana, se va retrage. Aşa cum îl iubea ea pe Brutus, cu toată fiinţa, iar ideea despărţirii o simţea ca pe o moarte, şi această Claudia, desigur, simţea acelaşi dureros sentiment pentru că Brutus îi fusese răpit. Înţelegea prin ce suferinţă putea trece, căci ea însăşi şi-ar simţi sufletul strivit dacă l-ar pierde pe Brutus. În ce încurcătură intrase Brutus? Altă motivare n-avea comportarea lui faţă de dânsa decât că Claudia era adevărata lui femeie. Că ea, Suzana, nu trezise în el o atracţie care să anuleze amintirea fostei iubite. Se frământa, retrăind întâlnirea cu Brutus, discreţia ce o purta în privinţa persoanelor care trăiau în apartament, obligaţia ce-o simţea faţă de ele, să le ocrotească. Pe cine? Pe o tânără care avea viaţa înainte, de care era legat printr-o atracţie care o nimicea pe ea. Le va da libertate. Va divorţa. Nu se speria de hotărârea asta, care de fapt nu era decât un gând fugar, căci ideea de a nu-l mai vedea o anihila. Era atât de tulburată, încât toate concluziile trase i se păreau justificate, reale. Acesta era motivul pentru care Brutus trăia „acolo", iar pe ea o amăgea cu vorbele. Învolburată, făcu numărul lui de telefon. Urmări sunetul în apartamentul acela, unde Brutus trăia „normal", silind-o pe ea la o viaţă torturată de nelinişti. Răspunse un glas de femeie, care se înfipse în inima ei ca un spin.

– Cine-i la telefon? întrebă glasul.

– Soţia lui Brutus Trifan. Vreau să vorbesc cu soţul meu. Se auzi un zgomot care venea dintr-un gâtlej înăbuşit, un ah! ce se pulverizâ pe fir şi care risipi îndoiala din judecăţile de până acum ale Suzanei. Auzi un zgomot, cineva se apropia de aparat.

– Cine mă caută? vorbi glasul lui Brutus.

– Nevasta ta, auzi vag venind de departe glasul care-i vorbise mai înainte în telefon, mânios, reclamator, aspru.

– Sunt eu, spuse Suzana cu vocea calmă. Vreau să te anunţ că divorţez de tine. Ştiu tot ce se petrece acolo. Nu doresc să ne mai vedem. Nu mai avem ce ne mai spune.

Închise telefonul. Sudoarea îi curgea pe frunte şi pe gât. Rostise răspicat ceea ce se alcătuise în ea, în timpul când gândurile o treieraseră ca o furtună o mare. I se sfâşia inima la gândul că lucrul acesta s-ar putea săvârşi. Ce-i rămânea, dacă el va dispărea din viaţa ei? O rană care nu se va vindeca în veci. O asemenea înşelare să-i fi fost ei menit să trăiască? Vieţuia de atâta vreme ca într-un nor care împiedică vederea. Trăia numai prin ceea ce Brutus îi transmitea cu vorbele lui, pe care le considera acum meşteşugite cu bună ştiinţă. Era măgulit că ea îi era soţie. Simţea că aici, la ea, găsea oricând un loc pe care-l putea ocupa în caz de necesitate. Era de-ajuns ca el să-i trimită două rânduri prin Florin, că nu iese din casă pentru că se simte rău, că are nevoie de ceva bani pentru o friptură, care ar însemna o recompensă pentru munca de salahor ce-o ducea, ca ea să-i satisfacă cerinţa. Toate i se înşirau înaintea ochilor, simţind o durere sfâşietoare. Dacă Claudia aceea îl iubise şi-l iubea încă, bineînţeles că nu putea trăi fără el. Acţionase cu puterea cu care o dă dragostea, să-l readucă la ea. Şi ea, Suzana, îl iubea. Dar ea putea să-l elibereze pe iubitul ei. Brutus cu ea nu avea o convieţuire normală, deci drepturile ei erau reduse faţă de cele ale unei femei cu care un bărbat trăieşte, dovedindu-i prin aceasta statornicia.

*
* *

Vestea pe care i-o dăduse Suzana prin telefon îl lovi ca o măciucă în cap pe Brutus. Claudia se uita la el ca o şerpoaică.

– Prin urmare eşti însurat! Mincinos şi ticălos ce eşti. Brutus rămase înţepenit lângă telefon. Sta între Claudia şi aparat ca între două fiinţe ce-l trăgeau la răspundere, la un tribunal feroce.

– Sunt însurat, spuse. E drept, dar trăiesc cu tine. În casa asta. Îţi dai seama cât mă leagă de ea actul ce l-am făcut?

Claudia ridică braţele în sus şi aruncă privirile în tavan.

– Doamne, Dumnezeule! Nu te vindeci de aventuri nici la peste 45 de ani, cât ai.

Tonul şi gestul aveau ceva teatral, care-l făcu pe Brutus să înţeleagă că Claudia îi acorda circumstanţe atenuante. Ar fi putut în clipa asta să taie nodul gordian al situaţiei ambigui, cu tăişul unei explicaţii edificatoare. Dar el nu voia acest lucru. Nu se putea despărţi de casa asta acum, mai mult ca oricând. Emilia hotărâse să vândă una din pajişti, deci exista o perspectivă de a pune mâna pe bani. De asemenea, începuse să participe la negoţurile Claudiei şi ale clanului ei, care îşi cam schimbase sediul, venind în apartament câţiva tineri bărbaţi reprofilaţi, o elită declasată care aştepta revenirea vremurilor trecute şi repunerea lor în drepturi. Se încingeau discuţii până târziu, colportând ştiri ascultate la radio şi plasând pe unde puteau lucruri din pachetele care veneau din străinătate. Când Brutus era în nevoie de bani, vâra câteva plicuri de celofan cu ciorapi nylon în buzunar şi intra la restaurantul din colţ, unde casieriţa, o femeiuşcă cu îndeletniciri dubioase în trecutul ei, se ocupa cu obţinerea contravalorii. Se rezolvau încurcături financiare, rapid. Discuţiile, care înainte îi

repugnau, acum începuseră să-l intereseze. Participa la ele având încredere în toţi cei pe care-i aduna Claudia, între care reapăruse şi Tony care nu-l mai preocupa. Înfăţişa teorii politice care se băteau cap în cap cu ceea ce intenţiona să scrie în manuscris sau cu cele ce le expunea când lua cuvântul la câte o adunare în cadrul Uniunii. Ducea o viaţă din ce în ce mai dubioasă, în care Suzana n-avea ce căuta. Ea rămânea „garanţia" lui. Un mal unde putea eşua fără a se teme că va fi repudiat. Ţesuse în jurul ei un nor de amăgiri, în care ea plutea, departe de a bănui ceva. Se simţea bine în compania ei, în poveştile cu ea, era flatat de iubirea ce parcă sporea în această femeie pe care o hrănea cu vorbe. Viaţa lui cu Claudia se desfăşura furtunos, excitant, istovitor şi necesar. Multe din piedicile ce stătuseră între ei se topiseră. Tovărăşia negustorească în care intrase cu ea, lipsa Emiliei, care se afla mai mult la Braşov, tinerii cu inteligenţe sclipitoare în care avea un auditoriu ce-l stimula, îi erau un ambient pe care nu l-ar fi părăsit acum, pentru nimic în lume. Suzana rămânea oaza lui de primenire. În preajma ei se simţea înălţâdu-se din mâl, cum se înalţă floarea de nufăr din adânc. Sentimentul faţă de ea avea aspecte care uneori îi dădeau stări de inspiraţie pe care le aşternea în scrisorile ce i le trimitea prin Florin, în care înşira idei ce păreau limpezi, susţinute de un eşafodaj sofistic, extravagante şi sclipitor de inteligente. Ştia sigur că Suzana era ameţită de ele, că ţesătura în care o învelea se îndesea din ce în ce.

Ducea o viaţă de om normal, de bărbat normal, circulând prin restaurante, poposind vara în grădina Lido cu Claudia, ştiind sigur că Suzana se afla acasă şi lucra la Ceaslovul ei, aşternută peste file ca un vultur cu aripile desfăcute. Fusese o imagine ce răsărise când o găsise în cămaşă de noapte, aşa cum ieşise din pat, cu coatele culcate pe birou, cu tocul în mână, între manuscrise. Îi comunicase această viziune, care-i plăcu nespus de mult Suzanei şi care

se hrănea din ea ca dintr-un fagure, cum se hrănea din tot ce-i ieşea lui printre buze. Rezolvase şi neîmplinirea legăturii lor intime, insinuând că făcuse pesemne o inhibiţie pe care trebuia s-o înţeleagă. Suzana primi sugestia cu îngrijorare, analizând apoi perioada în care convieţuise cu el, căutând să găsească împrejurarea ce-l putuse îndepărta pe Brutus de ea. Era o boală psihică ce-o putea înţelege, dar care putea fi şi vindecată. Se gândea deci la fiecare clipă petrecută cu el, o reînvia, o analiza. Poate incidentul acela de la Teaca, când o văzuse înecată de conţinutul vasului folosit de mama Tinca? Oamenii sensibili puteau suferi o asemenea traumă şi Suzana îi propuse chiar aranjarea unui consult medical de specialitate. Brutus se arătă interesat, dar bineînţeles, o asemenea împrejurare nu se prezintă, căci era ridicolă. Era un bărbat normal, robit unei singure femei care, e drept, era departe de a putea fi comparată cu Suzana, din toate punctele de vedere, afară de cel esenţial. Suzana ar fi putut-o alunga dintr-însul pe Claudia, dacă ar fi deţinut un rafinament de femeie tumultuoasă, capabilă să schimbe actul erotic într-o excitantă împreunare, dacă n-ar fi avut pudoare. Dar ea se dăruia blând şi casnic, ca şi când l-ar fi menajat de o implicare ce-i cerea eforturi epuizante. Înţelesese că era departe de Claudia şi nu se strădui s-o îndrume pe calea pe care ea ar fi putut dovedi calităţi, poate mai atractive decât cele ale Claudiei. Dar Claudia nu-i dăduse timp. Îl recâştigase, el se predase. Nu avea dispoziţie de o altă dispută erotică, câtă vreme Suzana sta docilă alături de el, în situaţia precară pe care o crease, pe care ea n-o sesiza, îmbrobodită cum se afla.

Cele ce auzise prin telefon îl descumpăniră, cu toate că Claudia trecuse în odaia ei fără comentarii. Înţelese că ea înţelegea că avea dreptate, că el era al ei, al casei, de vreme ce nu se mutase la soţia lui. Putea Suzana fi oricând soţia lui, ea nu însemna nimic de vreme ce el îşi ducea viaţa aici, trăind casnic, având interese comune. Dar glasul hotărât şi

cu tonalitate necunoscută, însăşi cutezanţa de a fi chemat la telefon când el interzisese cu desăvârşire orice apel, indiferent de situaţia ce s-ar fi ivit, îl punea pe gânduri. Să fi aflat ceva Suzana? Ce? Nimeni nu putea dovedi, pentru că, de peste 20 de ani, nu se schimbase nimic în apartamentul acesta. Brutus era al casei, iar în patul Claudiei nimeni nu-şi putea vârî privirea. Să-şi fi bătut gura Florin? Era singurul din casă care avea contact cu ea. Îşi exprimase adeseori mirarea cât de naivă putea fi Suzana. Îi astupase gura.

Se aşează la birou şi scrise cu înfrigurare următoarea scrisoare. Întotdeauna i-a plăcut să lămurească lucrurile prin scris, nu numai cu Suzana, dar şi cu alte persoane, când era cazul. Vorbele scrise pot fi citite de mai multe ori şi prima impresie poate dispărea sau se poate întări, după caz.

Draga mea nevastă, scria Brutus, nu-mi pot îngădui literatură şi vorbe amoroase în faţa celor ce mi-ai comunicat la telefon, hotărârea ce-ai luat-o, a cărei îndreptăţire, din punctul tău de vedere, pare justă, de vreme ce-ai adoptat-o.

Îţi răspund deci, cu întreg simţul de răspundere al cuvântului scris, cerându-ţi mai întâi iertare că din nou am amânat venirea mea la tine.

Sunt incapabil să admit că te voi pierde ca soţie. Sunt incapabil în acest moment să răzbat greutăţile întoarcerii mele la tine acasă.

Doresc să reiau viaţa cu tine, pe temeiul afecţiunii şi al preţuirii mele faţă de valorile tale afective şi omeneşti, în general. Doresc să îmbin eforturile mele şi ale tale, spre a străbate mai uşor greutăţile vieţii.

Nu pot face acest lucru, cu toate îngrozitoarele mele sforţări şi nelinişti, azi.

Nu amân scadenţa în mod inconştient. Îmi dau seama de teribila uzură pe care o reprezintă. Sufăr şi suferi, acesta este adevărul. Sunt abătut şi dezolat, căci se întâmplă să fiu

la un pas de ultima mişcare spre tine, când intervine viziunea câtorva realităţi ce mă opresc s-o fac. Tu te zbuciumi, eu mă uit la tine şi zic: Dumnezeule! Femeia asta îşi caută adâncirea suferinţelor şi a greutăţilor cu o stăruinţă înfricoşătoare.

De vorbit mai multe nu pot vorbi.

Aş putea eu îndrăzni, după câte dovezi de dragoste, de prietenie, de strălucite dăruiri mi-ai dat, să fac acest pas, să te duc pe margini de prăpastie, de abis, înainte de a şti că nu te voi târî în el? Ştiu, ai să întrebi tulburată de ce am venit la tine? N-am nici o crimă pe suflet, Suzana, nici morală nici de alt ordin. Am o povară complexă pe care încerc s-o înlătur şi o voi înlătura. Te rog, te implor în genunchi, cum n-am făcut niciodată faţă de nimeni, nu lua hotărâri pripite şi nu mai întreba nimic. Lasă-mă să ştiu că această frunte luminoasă a ta nu se întoarce de la mine. Lasă-mă să cred că zâmbetul tău, gândurile tale, ochii, plinătatea vieţii din tine, nu sunt închise. Găseşte, te rog, încă un răstimp, puterea de a înfrunta realitatea şi nu arunca din inventarul tău, din chibzuirile tale cuminţi, dragostea, prietenia şi sprijinul pe care îl vei avea de la mine. Am nevoie sufletească de a fi recunoscător cuiva. Îţi voi fi ţie, iartă că într-un anumit ceas ne-am lăsat ispitiţi a crede amândoi în ceva romantic. Iartă-mă că n-am avut puterea de a striga: va fi mult mai greu decât ne închipuim noi. Era aşa de frumos. Mă aşteptai cu atâta drag, floarea-soarelui.

Blestemat şi nefericit să fiu până la capătul zilelor mele, dacă îmi pot imagina că te pierd, Atunci ce-mi rămâne? Te rog, Suzana dragă, înţelege-mi geamătul, mugetul, stai, opreşte-te, nu nu mă chema până nu viu eu. E de ajuns cât ai suferit, mai bine mor decât să-ţi adâncesc suferinţa, târând-o pe căi pe care nu are ce căuta. Mâhnirea şi realitatea de acum aparţin unui domeniu. Suferinţa de

care te temi e alta. Să cercetăm şi să vedem ce este de făcut. Sunt ameţit de muncă şi nătâng de foame. Mi-e imposibil să scriu ceva valabil, te îmbrăţişez cu înfiorare, Brutus.

Aşează condeiul jos, răsuflând adânc, ca după un enorm efort. Îşi trecu ochii peste rânduri. Cât de turburătoare şi frumos expuse se înşirau rândurile. Dacă s-ar încadra în romanul lui, le-ar trece în manuscris. Se simţea emoţionat şi îngrijorat ca niciodată. Până acum, Suzana nu se manifestase atât de categoric la repetatele lui amânări, la viaţa la care o condamnase, aceea de a-l aştepta, cuminte şi răbdătoare, muncind la Ceaslovul ei. Era convins că lectura acestei scrisori o va opri să ducă la împlinire o ameninţare pe care oricare altă femeie ar fi făcut-o până acum. Ştia ce forţă au cuvintele lui asupra ei. Nu voia s-o piardă pe Suzana, era lucrul cel mai adevărat ce-l înşirase în scrisoare. I-ar fi fost cu neputinţă să spună cam cum s-ar putea desfăşura viitorul. Ceea ce era în el, era sentimentul de nesiguranţă ce-l cuprindea adeseori când se gândea la ea, odată ieşită din norul în care o învelise. Va ieşi din el, în chip categoric. Să fi sosit momentul acesta? Nu, nu era cu putinţă. Nu se putea ca rândurile lui să n-o îmblânzească, aşa cum reuşiseră s-o îmblânzească de atâtea ori. Nu va merge la ea, o va lăsa să rumege frumoasa lui scrisoare, să-i intre în suflet făgăduielile şi jurămintele şi să se aştearnă pacea. Îl chemă pe Florin şi-l trimise cu ea la Suzana.

– Vezi să nu flecăreşti. Mai bine vâr-o în cutia de scrisori.

Scrisoarea ce o primise de la el, o întorsese pe dos. Era o declaraţie cinstită de dragoste, o mărturie a sentimentelor ce le nutrea pentru ea. Se desprindea din rândurile scrise o suferinţă ce o purta pe inimă, pe care n-o putea mărturisi. Trebuia să-l înţeleagă. Făcea apel la ea cu disperare. O numea floarea-soarelui, era beat de înfăţişarea ei. Despre fiecare detaliu a scris cu o sinceritate ce o ucidea. Ce gărgăuni îşi făcuse ea în cap. Dacă între ei ar sta Claudia, el ar fi

profitat de hotărârea comunicată şi limpezea situaţia. Nu era nimic de limpezit. Era un om tracasat, ostenit, constrâns de nevoi, care încerca să găsească un drum cum caută apa strangulată între stânci. Îl primise. Fusese fericită când îl văzuse din nou între pereţii casei ei, cu furtuna înlăturată, căci cele întâmplate cu câtva timp mai înainte scăzuseră din forţa ei ucigătoare.

*
* *

Era anul 1949. Într-una din zile, Suzana fu chemată la organizaţia de bază. În încăpere se aflau doi bărbaţi şi o femeie. Nu-i cunoştea. Femeia avea ochii verzi ca prazul şi părul blond, făcut permanent, numai ineluşe. Unul dintre bărbaţi era un tânăr slăbuţ, cu părul lipit cu briantină şi cărarea la o parte. Avea o faţă mică, de imberb, şi nişte mâini mari ce dovedeau că a muncit sau munceşte cu unelte grele. Al doilea bărbat avea părul vâlvoi, ochii tiranici şi privirile reci ca gheaţa.

O poftiră să şadă pe scaunul din faţa mesei, aruncând spre ea, toţi trei, priviri ce nu prevesteau nimic bun.

Inima începu să-i bată repede. Simţi că obrajii i se aprinseră. Ce voiau aceşti tovarăşi străini de cercul ei de preocupări? Se lămuri curând. Tânărul cu faţa mică şi buzele subţiri o întrebă dacă şcoala de cadre de la Timiş îi folosise în lumina problemelor importante ale politicii partidului.

– Enorm, spuse Suzana. Pentru cartea la care lucrez am căpătat un sprijin capital.

– În ce fel anume?

– Ştiu cum să privesc problemele epocii în care mi-am situat personajele. S-a lărgit orizontul. Ţin seama de elementele politice, economice şi sociale ale epocii, vorbi înflăcărat. Fără ele, cartea mea nu ar fi putut fi scrisă în felul în care o scriu acum.

Tânărul îşi făcu o însemnare pe o hârtie. Al doilea bărbat, cel cu părul vâlvoi, aruncă spre ea privirile îngheţate de culoarea verzuie a bilelor de sticlă din copilărie.

– Dumneata ai reţinut doar parţial problemele importante, spuse. N-ai o comportare morală în viaţa particulară, zise, punctând cu vârful creionului tăblia mesei.

Suzana se uită la ei perplexă. Ce anume nu era normal în viaţa ei? Nu înţelegea.

– Dumneata ai trădat clasa muncitoare. Te-ai aliat cu un reprezentant al fostei burghezii. Un fost conducător de uzină.

Inima Suzanei bătu atât de tare, încât materialul bluzei tremura în partea stângă.

– M-am aliat? Nu! M-am căsătorit. Sunt căsătorită cu un bărbat care scrie, care colaborează la reviste, lucrează la un roman. E cunoscut de conducerea Uniunii. Şi apreciat.

– Asta-i părerea dumitale asupra celor ce face. Noi n-avem treabă cu el. Pe noi ne interesează gândirea dumitale, actul dumitale, care, oricât de legal ar fi, reprezintă o trădare a clasei muncitoare, a partidului care te-a primit în rândurile lui.

Suzana simţi că se prăbuşeşte. Odaia se învârtea cu ea. Femeia cu ochii verzi se uita ca o şerpoaică la ea. Vru să rostească o vorbă, să-i explice. Să se înţeleagă că e acuzată de o enormitate. Duşman al clasei muncitoare?! Îi fu cu neputinţă să descleştеze gura. Dinţii i se înţepeniseră între buzele uscate şi deodată lipsite de vigoare. Reuşi după un răstimp, făcându-i-se parcă lumină în cap, adresându-se celor trei, care păstrau tăcerea, ca la un tribunal închizitorial.

– Deci am fost doar o tovarăşă de drum?!

Cei doi aruncară asupra ei priviri ca nişte săgeţi, apoi femeia cu ochii de şerpoaică întrebă:

– Ai carnetul la dumneata?

– Îl am, izbuti, să rostească, după o altă pauză apăsătoare.

– Să-l vedem, spuse femeia.

Suzana caută în geantă şi scoase carnetul de partid. Bărbatul spelb îl luă şi-l aşeză pe hârtia din faţa lui.

– Nu te declarăm duşman al poporului, dar partidul socoteşte că locul dumitale nu e printre membrii lui.

Omul cu părul vâlvoi făcu un semn cu mâna, tăind aerul şi ea înţelese că trebuia să se scoale şi să plece. Se ridică de pe scaun, se uită la judecătorii ei, năucă.

– Poţi face contestaţie. O depui la secretariat în treizeci de zile, auzi glasul spelbului, şi se trezi în stradă. Toate fugeau în jur, casele, copacii de pe margini. Păşea nesigur pe picioare. O asemenea întâmplare nu era de imaginat. O asemenea lovitură era mai grea dacă i s-ar fi tăiat capul. Cu capul tăiat n-ar mai fi existat, dar cu excluderea din partid trebuia să trăiască. Să trăiască şi să-şi câştige existenţa. Înainta pe trotuar, rotindu-i-se mintea. Trebuia să vorbească cu cineva. Cu cine? Bineînţeles, cu Brutus. Cu Brutus, de care hotărâse să se despartă şi de care avea nevoie acum. Cui i-ar fi putut împărtăşi drama în care se afla? Doar lui, care era cauza acestei drame. Dacă cel puţin el ar fi fost al ei. Dacă împreună ar fi făcut o căsnicie fericită, excluderea ar fi suportat-o mai uşor. Rămânea gospodină, avea grijă de bărbatul ei, care nu era stânjenit în activitatea lui. Ea, doar ea era stânjenită, nu, exclusă. Ştia ce înseamnă asta. Era epoca în care se revizuiau membrii. Fuseseră excluşi câţiva scriitori care aveau deja cărţi apărute. Li se găsise ceva în trecutul lor îndepărtat sau mai apropiat, care nu se potrivea cu principiile noi. Se retraseseră în bârlogul lor, fără a mai avea acces la tipar. Ceaslovul ei, la care scria cu pasiune, ale cărui personaje reuşise să le personalizeze şi să le fixeze la sfârşitul secolului XVIII, nu mai era decât un vraf de hârtie, fără viitor. Poate avea dreptate tribunalul acela compus din trei fiinţe cu ochi şerpeşti, cu priviri şi vorbe care păreau că nu vin dintr-o făptură umană, ci din trei alcătuiri mecanice, pe gura cărora ieşeau

fraze fabricate undeva în adâncul mecanismelor lor. Dacă ar fi fost altfel, acest tribunal, ce amintea inchiziţia, ar fi putut detecta cinstea, care era un element de fond al alcătuirii ei, şi pe undeva inocenţa care, bineînţeles, la vârsta la care se afla, aproape de 37 de ani, era de mirare că mai exista.

Nu aveau nevoie de aceste virtuţi, de aceea o excluseseră, acuzând-o de înşelare a clasei muncitoare. Această clasă muncitoare despre care învăţase la Timiş deţinea ceva ce ea încă nu cunoştea, nu sesizase încă, de vreme ce se afla în culpa de a o fi înşelat. N-a înşelat pe nimeni. Ea a fost înşelată de viaţă. O explicaţie a unei vini, dacă era, era aceea că iubise, că iubea un om căruia nu-i găsise vreo culpă. Nu-i trecea prin cap că, fiindcă fusese un foarte priceput om într-o slujbă de mare răspundere, putea fi luat drept un duşman al vremurilor noi. Ştia că munceşte, că era strâns cu necazurile materiale, că manuscrisul lui era o povară, poate fiind conceput pe arii ce-i depăşeau puterile. Altfel, nu făcea nici un rău. Doar ei, dar asta era altă problemă. Se întâmplă în căsnicii nişte cutremure pe care partenerii sunt chemaţi să le analizeze cu toată răspunderea, dacă se iveau. Ea îl iubea pe Brutus, oricât îl ameninţase cu divorţul. Cum să divorţezi de ceva ce „n-ai"? Îl aştepta acum febril să-şi descarce sufletul, să-i audă glasul lui blând, alintător, cu care ştia să aducă mângâiere. Îi explicase în scrisoare, în sublima lui scrisoare, că e victima unor împrejurări potrivnice de care nu era vinovat. Nu-l va mai iscodi. Îi va da ascultare. I se umeziseră ochii, desigur, când scrisese, „blestemat şi nefericit să fiu până la capătul zilelor mele dacă îmi pot imagina că te pierd". Ce strigăt de afecţiune conţineau rândurile astea. Trebuia să-l înţeleagă, să-l asculte, iar el să-şi liniştească sufletul atât de zbuciumat, după cele ce-i auziseră urechile la această judecată fără cruţare.

Brutus nu întâmpină nici o greutate ca să înţeleagă că scrisoarea lui făcuse minuni. Căzuse tocmai într-un timp potrivit ca să-i poată oferi Suzanei o liniştire a dramei prin care trecea. O mângâie pe păr, îi luă mâinile şi i le sărută, ascultând relatarea cu atenţie, relatare care luase proporţiile unei crime înfăptuite de amândoi.

– Îi bag în aia a mă-si. Au vrut să dea în mine, lovind în tine. Mie n-au ce-mi face. Sunt un cetăţean la locul meu, care robesc, bolnav şi ostenit, pentru a scoate o carte. Pentru clasa muncitoare, da, căci ce altă clasă mai există, care să-mi citească cartea.

– Dar eu? Eu ce fac, cu Ceaslovul meu? Pe drumul pe care am apucat cu elan şi cinste, care va fi viitorul meu?

– Al tău? zbucni Brutus cu mirare gravă. Tu eşti nevasta mea şi eu am obligaţia să-ţi port de grijă. Asta să nu uiţi. La nevoie, mergeam amândoi pe un şantier. Poate la Bicaz. Ne ocupăm de brigăzi artistice. Nu murim de foame.

– Amândoi?! exclamă Suzana exaltată.

– Amândoi. Vom locui într-o odaie şi vom mânca la cantină, zilnic, cinci mii de calorii. Atâta se dă pe şantier. E o experienţă de viaţă. Poate ieşi o carte din ea. Te sperie perspectiva asta?

Suzana se uită la el cu o privire plină de candoare, încredere şi speranţă.

– Dacă vom trăi amândoi împreună într-o cameră, nu mă sperie nimic.

Brutus plecă de la ea cu convingerea că lipise din nou crăpăturile ivite în sufletul Suzanei. Era înviorat de mărturisirea sentimentului ei, până la năucire. Dacă n-ar fi existat Claudia, dacă aceste două femei, Emilia şi ea, n-ar fi apărut în viaţa lui, ţesând o pânză, ca nişte păienjeni viguroşi, în care-l încurcaseră de peste douăzeci de ani, ar fi putut-o socoti pe Suzana un dar ceresc. Dar nu se putea desface de Claudia. De lucrul acesta era convins. Încercase de atâtea ori, fără a reuşi să stârpească acest foc clocotitor

dintr-însul, pe care doar această femeie fără calităţi care să-l flateze reuşea să-l stingă. Era la vârsta la care simţea virilitatea mai în floare, mai puternică, mai nesăţioasă. Pierderea Suzanei era o aberaţie pe care o risipise. Era popasul lui spiritual, de care mintea lui electrizantă avea nevoie.

*
* *

Câteva zile şi părţi din nopţi, Suzana cântări impasul în care se afla. Proiectul lui Brutus, de a merge la nevoie pe un şantier, o echilibra. Dar ce se va alege cu Ceaslovul ei? Lucrase atât de mult, reuşise, în singurătatea în care trăia, să i se pară o stare necesară. Această singurătate nu era sterilă. Ideile creşteau sub frunte ca ciupercile după ploaie. Cadrul cărţii era stabilit, timpul de asemenea. Personajele începuseră să se desluşească. Recitea cu glas tare file scrise şi i se înroşeau obrajii de emoţie când constata frumuseţea lor. Dar acum, după excludere, munca ei era zadarnică. Semăna cu mutarea unei ape, dintr-un loc în altul, cu ciurul. O durea inima să renunţe la el. Deodată, îi veni o idee. Avea o obligaţie faţă de editura Lăstunul. Faţă de redactorul-şef, atât de interesat de progresul ce-l făcea, şi care se informa din când în când la telefon. Luase un acont apreciabil, pe care îl dasc avocatului Armăşescu. Se putea întâmpla să i se ceară restituirea banilor. O catastrofă. Ea nu putea acoperi datoria decât cu predarea unei cărţi. Era un angajament ferm între instituţie şi ea. Va trebui să vorbească cu el. Se va duce la redactorul-şef. Nu-i putea înşela încrederea pe care i-o acordase.

Ieşi din birou, zburând. Nici nu se punea problema ca Ceaslovul să fie scos din plan. Şeful făcuse doar un sondaj serios, apariţia acestei cărţi i se părea un triumf al editurii, aflată în competiţie cu altele. A fost exclusă din partid?

S-a mai întâmplat şi altor scriitori şi oameni de artă, dar partidul nu le-a interzis să muncească şi să dovedească prin aceasta devotament.

– Sus capul, tovarăşă Suzana, îi spuse redactorul-şef. Scrii despre o epocă dramatică, cu oameni de piatră. Şi dumneata trebuie să arăţi tărie. Se aplecase spre ea şi-i spusese: harul pe care-l ai îţi aparţine. Nimeni nu ţi-l poate lua. Dovedeşte ce poţi face cu el.

*
* *

Se cufundă în elaborarea Ceaslovului, cum se scufundă scafandrul în adâncul mării pentru a culege scoicile cu preţiosul lor produs. Vraful de hârtii scrise de-a lungul anilor le reciti cu atenţie. Pe măsură ce intra în cuprinsul lui, creierul ei o mâna spre o operaţie de restructurare. Zeci de pagini fură date la o parte şi alte zeci le luară locul. Începuse să dibuie arta romanului, scriind în fiecare zi, ca şi când ar fi mers la slujbă. Se scula la orele trei spre ziuă. În casă, în oraş, era linişte. Întreaga lume era cufundată în somn. Aprindea lumina şi lăsa storul jos. O stăpânea o febrilitate care nu se risipea în timpul somnului, dimpotrivă, sporea, preocupându-i subconştientul, încărcându-l cu idei, situaţii, scene care se cereau scrise, care aşteptau să treacă din adâncul ei prin tocul care fugea pe hârtie. Ceea ce se poticnea, se lămurea în timpul somnului sau în lungi ceasuri de concentrare, petrecute după amiaza pe canapeaua pe care sta întinsă, cu ochii închişi. Nu ştia dacă afară se făcuse ziuă, dacă era vară sau toamnă. Dacă se scuturaseră florile din grădinile caselor, dacă rodul lor apăruse pe crengi. Ducea o viaţă claustrată. Singurătatea la care o condamnase Brutus îi folosea. Scrisul devenise drogul cu care alunga problema ei cu Brutus, aşteptările ei, telefoanele lui, rarele popasuri ce le petrecea

cu ea, făgăduielile neacoperite şi timpul care trecea. Cuvintele redactorului şef erau un îndemn spre care se întorcea când se simţea sleită. Ceea ce o îndemna să muncească aprig erau chipurile tribunalului ce o judecase. Îi răsunau în ureche vorbele lor tăioase, categorice, comunicarea că era zvârlită la o parte, ca o zdreanţă. Ei, le va arăta lor cine era. Era o Vlaşină. Eroii ei erau implantaţi în satul în care se născuse, în trecutul lui dramatic, în acea epocă de frământări ale poporului transilvan, în viaţa strămoşilor ei, pe care o reconstituia cu fantezia harului ei, având rădăcinile în sufletul ei zbuciumat. Se trezi că de sub vârful peniţei răsări un personaj care se impuse cu forţă, pe primul plan. Îl dibuia, se străduia să-l clarifice, să-l integreze între celelalte personaje ce începuseră să aibă viaţă. Constată că ceea ce ar fi dorit să-i impună lui Brutus, care nu-i părăsea adâncul dureros al fiinţei, începuse a deveni element esenţial în construirea acestui personaj. Ca un olar care-şi înfige mâna în lutul pe care-l frământă învârtind roata cu piciorul, dând formă materialului cu degetele lui vânjoase, lucra acest personaj, a cărui înfăţişare fizică începu să ia chipul lui Brutus. O formă pe care o umplea cu străduinţă, cu ceea ce-i venea din sine, fapte, stări, trăiri, atitudini, parcă pana ei s-ar fi muiat nu în cerneală, ci în însuşi sufletul ei, pe care se scrijelase, fără să-şi dea seama, conţinutul fizic al lui Brutus. Recitind cele ce scria, îl recunoştea pe Brutus. Faptele erau ale personajului, gândirea lui, a epocii în care se petrecea subiectul cărţii, dar corespundea faptelor „contemporane", ale celor de astăzi, cele pe care le trăise şi le trăia încă. Recitind paginile în care personajul începuse a căpăta formă fizică şi psihică, rămase uimită. Crea un personaj în care îl „recrea" pe Brutus. Cele ce se petreceau în sufletul ei, în restriştea în care o adusese, întâlnirea ei cu el, îndemnând-o la lungi colocvii de clarificare a ceea ce nu înţelegea şi care nu i le putuse comunica niciodată, se topeau în eroul ei care

creştea, se definea cu fiecare pagină pe care o scria. Gândurile care fierbeau fără încetare, captate de Ceaslov, desăvârşirea acestuia, erau proiectate pe satul Vlaşin, pe care-l revedea aievea când evoca locuri ce erau necesare acţiunii. Deodată îi răsări înainte acea plimbare făcută cu vărul Nicolae spre stâna de la Sălane. Valea lui Trif. Trif, acel om care înşelase obştea şi care-l duşmănise pe moşul ei Alexa. Trif, murmură ridicând pana de pe hârtie, parcă într-o aşteptare. Trif... Şi deodată, ca în minuni ce se întâmplă în capul nostru plin cu gânduri ce uneori colcăie ca o grămadă de şerpi, se ivi scena de la Teaca. Acea seară petrecută după plimbarea cu sania, când Brutus îşi arătase înzestrările lui cuceritoare de cunoscător al jocurilor locale, într-un răsfăţ ce-i venea din privirile lui aprinse. Auzi glasul acelui om vârstnic, care i se adresase, numindu-l Trif. Ieşiră la suprafaţă, din fierberea şerpească a gândurilor, exact cuvintele lui: „Ţi-ai agăţat două litere la nume ca să sune mai domneşte, dar eu tot Trif îţi zic". Rămase încremenită. Abia acum mintea ei făcea nişte conexiuni. Brutus se trăgea din Vlaşini, aşa-i spusese. Rădăcinile lui erau acolo, ca şi ale ei în Alexa. Doamne! Să se tragă Brutus din acel ticălos de Trif, care lăsase în urmă o vale ce-i perpetua numele scârbit de contemporanii lui? Se putea. Şi ea se trăgea din Alexa, poreclit a Lesii. Iată că, după un secol aproape, ieşiseră din acele rădăcini doi oameni. Doi Vlaşini. Ea şi Brutus. Din două neamuri ce s-au duşmănit. După aproape un secol, stră-strănepoţii lor s-au întâlnit, în altă lume, păstrând în ei moştenirea. Brutus pe a lui Trif, ea pe a lui Alexa. Firea vicleană a lui Trif nu se pierduse. Răzbătuse prin câte generaţii a urmat, modelându-se după epoca în care se ivise. Ce destin îi făcuse să se apropie de ea? Ce îndemnuri ascunse îl împinseseră să ţeasă în jurul ei o leasă în care s-o cuprindă, cu vraja unei dragosti neîmplinite, chinuitoare, distrugătoare. Acel Trif, duşman al lui Alexa, se răzbunase peste veac pe bătrân, ucigându-i ei sufletul.

Întreg trupul îi era cuprins de un tremur şi pe piept simţea o za de sudoare. Oare aşa să fie? Aşa să se fi întâmplat? Aşa sau altfel, acest straniu drum ce-l făcuse în gând, în mintea ei, îi lumină toată munca. Deodată, ca într-o mişcare de caleidoscop, se aşezară nişte situaţii în mintea ei, crescură sau se subordonară altora. Soluţii încâlcite păreau că se descâlcesc. Dacă acest personaj răsărit din fantezia ei, dăltuit de sufletul ei trecut printr-o experienţă dureroasă, îl putea realiza, încărcându-l cu fantezia ei, trăind o dramă între el şi Alexa, cartea ei căpăta echilibru. Se lăsă cu spinarea pe spătarul scaunului. Nu ştia cât era ceasul, nu ştia dacă se făcuse ziuă. I se părea că munca ce-o dusese în mintea ei frământată o sleise. O sleise, dar nu-i risipise vigoarea. De-abia de acum înainte va putea scrie cartea, în centrul ei stând acest personaj, căruia îi găsi un nume curent în Vlaşin, şi anume Branga. Îl va pune să-şi desfăşoare viclene înclinaţii. În primul rând, o dragoste. O dragoste a unei femei care să nu vadă adevărata faţă a făpturii lui, cum nici ea nu reuşise până acum ghicească ce ascunde Brutus într-însul. Se va gândi. O va scoate din neantul în care se afla încă şi o va alătura lui. Branga o va chinui pe această femeie cum o chinuia pe ea Brutus. Ea îl va iubi înecată într-un nor de făgăduieli, cum îl iubea ea pe Brutus, pe care încă nu-l putuse desluşi. Inima i se umplu de lumină. Soluţiile ivite i se impuneau în spirit. În jurul acestor două personaje se va ţese toată intriga romanului, implicându-l pe moşul Alexa. Cunoştea epoca, se documentase prin tratatele de istorie. Şcoala de la Timiş îi dăduse o îndrumare care de-abia acum o valorifica. Nu putea scrie un roman istoric fără cunoaşterea momentului. Fără problemele economice, sociale, ale vremii. Doamne, cum se lărgeau spaţiile. Parcă se deschideau ferestre într-o încăpere în care până atunci nu existaseră. Va trebui s-o ia de la capăt. Alte file scoase, altele restructurate, altele introduse. Să se ferească de a reproduce aidoma realitatea trăită de ea. Asta

ar plafona personajele, le-ar limita aria lor de desfăşurare. Personajul feminin nu trebuia să reprezinte aspecte trăite de ea, ci zbuciumul trezit de un bărbat din epoca în care va fi aşezată, după cum nici Branga nu trebuia să fie o copie a lui Brutus, ci esenţa unei constituţii psihofizice ca rezultat al împrejurărilor istorice. Se lămurea, se lămurea. Cineva din ea însăşi o ajuta, parcă cineva îi dicta în ureche ce trebuia să scrie. Oh! Cum ar fi vrut să aibă cui comunica descoperirea făcută. Lui Brutus, firește. El ar fi priceput ca nimeni altul. Dar nu-i va spune. Chiar dacă ar voi, n-ar avea prilejul. El venea din când în când. Îi rupea, ce fapt, din timpul ei de concentrare. Ocoleau amândoi reluarea problemelor existente între ei. Revenirea lui în casă. Condamnarea ei la temniţă. Dacă i-ar fi povestit cum avea să se desfăşoare cartea ei, s-ar fi subţiat substanţa. Povestind, ar fi pierdut din vânjoşenia ei. Păstra totul în gândul ei, în mintea ei care n-avea odihnă, centrată nu asupra celor ce existau, cum exista şi Brutus, ci vărsând în cele două personaje, în Istina, aşa o numise pe fată, forţa unor trăiri ce le aparţineau lor ca personaje, cu rădăcinile în sufletul ei, în harul ei, cum umpli o formă cu un lichid care să-l cuprindă. Se ridică şi începu să facă câţiva paşi prin birou. Se simţea invadată de o putere, de o forţă nemaitrăită. Se simţea tare, ca o Vlaşină, ca oamenii aceea despre care va scrie, care au trăit odată şi care, chiar dacă n-or fi trecut exact prin situaţiile prin care ea le va desfăşura, ar fi putut să le trăiască. Iată, verosimilitatea e mai puternică decât realitatea. Asta câştigase prin lecturile făcute. Citise undeva într-o carte că „atunci când un om se dăruieşte şi, în taină, îşi exclude sufletul de la această dăruire, admiţând însă să primească sufletul celuilalt, ca şi cum acesta ar fi un schimb loial, atunci el comite o crimă, poate cea mai gravă crimă care poate fi comisă".

Asta era problema ei cu Brutus. Asta o va turna, între altele, în înfăţişarea şi comportarea lui Branga, vas de lut meşterit de ea, umplut cu suferinţa ei.

Uşor ameţită, se opri. Printre barele ruloului, pătrundea lumina de afară. Îl ridică, era ziuă. Lucrase bine în noaptea asta, chiar dacă nu scrisese prea mult şi lucrase doar cu creierul, cu mintea născându-i pe Branga, pe Istina şi o dată cu ei, ca înecaţi deocamdată într-o nebuloasă, obştea Vlaşină, a cărei istorie avea s-o facă vie. Se opri înaintea unui tablou mare, agăţat de perete. Era reproducerea moşului Alexa, după pictura din biserica din Vlaşini. Fruntea înaltă se întindea spre creştetul capului, părul îl avea crescut până la urechi. Ochii o înţepau cu privirile lor agere. Parcă îi vorbeau. Parcă-i spuneau să nu uite că e o Vlaşină. Să nu-şi încovoaie spinarea la urgie, să aibă încredere în cele moştenite de la el.

Deodată se auzi soneria de afară. Îşi trase pe mâneci uşoara haină de casă, căci se afla îmbrăcată doar în cămaşă aşa cum se sculase cu noaptea în cap, şi se îndreptă spre uşă. O deschise. Tresări. În prag se afla Vladimir. Rămase cu gura căscată, neputând articula nimic. Deci era liber, deci trăia. Reuşi să facă un gest, şi Vladimir înţelese că-l invită în casă.

– Eşti liber?! izbuti să întrebe cu vibrare adâncă, străbătută de bucurie, trecându-l cu privirile din creştet până la pantofi.

– Şezi, spuse, şezi şi povesteşte-mi.

Vladimir, uşor slăbit, cu ochelarii acum în ramă de baga, cu obrazul lipsit de culoare, trimitea spre ea priviri calde.

– Am ieşit de sub acuzaţie. E drept că m-au ţinut în cercetări un timp destul de îndelungat.

– Eu, eu am făcut semnele pe scală, spuse Suzana dintr-o suflare. Eu am fost vinovată. Te rog să mă ierţi.

– N-ai de ce te învinovăți. Au fost mai multe căzute pe capul meu. Cineva care vroia să-mi dea în cap. Adevărul a ieșit la suprafață. Îți mulțumesc că m-ai ajutat. Am adus banii pe care i-ai dat avocatului drept onorariu. Poftim, spuse, și scoase portofelul din buzunarul unor pantaloni jerpeliți, așezându-l pe masă.

– Îi aveam depuși pe C.E.C. Numai eu îi puteam scoate.

Suzana aruncă o privire spre ei. În fulger îi trecu gândul că revenirea acestor bani îi va asigura viața pentru un timp. Iată că nu se întâmplă decât ceea ce trebuie să se întâmple, cum spunea Brutus. Se uită la Vladimir, îi văzu hainele uzate, vechi, o îmbrăcăminte ca de salahor.

– Cum de umbli îmbrăcat așa? îl întrebă. Doar ți-am trimis două costume. Cele mai bune pe care le aveai. Unul nici nu apucaseși să-l îmbraci. Și o pereche de pantofi. Am trimis și două cămăși.

Vladimir înălță sprâncenele ușor albite. Fruntea palidă se încreți. Prin lentile, ochii miopi se vedeau măriți.

– Mi-ai trimis mie? Unde?

– La adresa pe care mi-a dat-o avocatul Armășescu. La gazda unde locuiai.

– N-am primit nimic, spuse Vladimir cu un glas scăzut.

– Poate nu ți le-a dat, zise Suzana. Pachetul l-a trimis chiar Brutus, urmă, și revăzu ziua în care Brutus, necăjit, poposise la ea, vărsându-și revolta pe cei care nu-i mai acordau avansuri, împrumuturi. Revăzu gestul lui, scosese din buzunar *Scânteia*, o deschisese și-i arătase un titlu.

– Citește, spuse, indicându-l cu degetul.

Suzana citi că procesul de la canal avea să aibă loc în curând.

– Ce-i cu asta? întrebase, privindu-l fără a înțelege ce urmărea.

– Vladimir va fi judecat. Cum se va prezenta el în instanță cu hainele, desigur, ponosite pe care le are? Eu am

trecut prin treburi de astea. Ţi-am povestit. În faţa completului de judecată trebuie să te prezinţi onorabil. Asta face impresie.

– Nu înţeleg, clătinase din cap Suzana.

– E cazul să-i trimiţi un costum de haine. Să nu stea înaintea judecătorilor ca un oropsit. Cu atât mai mult cu cât avocatul ne-a încredinţat că va avea câştig de cauză.

Îşi aminti cum ridicase ea din umeri.

– Cum nu m-am gândit la asta, spusese, şi se îndreptase spre dulapul unde erau păstrate hainele lui Vladimir. A plecat la Constanţa cu un costum vechi. Îmi pot imagina cum arată acum.

Revăzu interesul cu care Brutus cerceta costumele, pipăindu-le stofa. Alesese şi o pereche de pantofi, aproape nepurtaţi, şi cămăşi. Ceruse o valiză, le aşeză în ea, îi urmărise mişcările, simţind recunoştinţă pentru interesul ce-l arăta.

– Fac un pachet cum trebuie dincolo. Există un oficiu poştal la colţ. Am adresa gazdei, spuse, mângâind-o pe păr. Să fii cuminte, să mă aştepţi, urmase. Am o viaţă grea. Îţi telefonez mâine.

– Gazda mea e o femeie cu totul de încredere auzi glasul lui Vladimir. M-a ajutat în timpul detenţiei. Mi-a trimis pachete cu alimente. Se opri, se uită cu priviri blajine spre Suzana şi rosti cu un glas oarecare jenat. M-am căsătorit cu ea.

Suzana spuse „Oh!", scăpând exclamaţia fără voie printre buze. Se uită la el şi simţi străbătând-o un simţământ neclar.

– O iubeşti?

Vladimir scutură umerii. Ridică mâna şi-şi potrivi ochelarii pe nas.

– Ţin la ea. Mi-e colegă de birou. Se opri, scoase ochelarii de pe nas, îi şterse cu o batistă pricăjită, uitându-se la ea cu pleoapele strânse, cu privirile lui de miop. Mi-a

arătat devotament. Făcu o pauză, apoi rosti, aşezându-şi ochelarii la loc: Eu nu te-am iubit decât pe tine, cuvintele ieşindu-i cu cazmă din piept. Asta nu se uită.

Suzana se simţi cutremurată. Nu mai insistă cu privire la pachetul cu haine neprimit, şi nici Vladimir nu spuse nimic. Se îndreptase spre dulap, se opri înaintea lui, se întoarse spre ea, vorbindu-i peste umăr:

– Pot lua o valiză, sau chiar două.

Goli dulapul de lucrurile ce-i aparţineau, în vreme ce Suzana sta nemişcată, sub puterea unei constatări care se înfipse în inima ei, ca o gheară. Brutus nu trimisese hainele la Constanţa. Brutus le transformase în bani, aşa cum prefăcuse în bani şi ceasul dăruit de ea. Era clar. Încă un nod ce trebuia să-l înghită. Înecată de amărăciune, după plecarea lui se întoarse la birou, se aşeză între manuscrise, cu coatele lipite în tăblie, ca un vultur, cum spusese el, cu aripile desfăcute. Muie pana în cerneală şi vârful peniţei zbură pe hârtie. Potoli sila ce-o simţea pricepând fapta lui Brutus. Începu a turna în personajul ce-l crease, anume în Branga, tot ce scotea sub pană, ca dintr-o erupţie, situându-şi eroul într-o stare în care caracterul lui viclean şi neonest ieşea la iveală.

Era duminică, cea mai plictisitoare zi după o săptămână de muncă. Brutus îi telefonase, cu o zi mai înainte, că nu poate trece pe la ea în ziua următoare. Era amărât, ceva digestiv îl tulbura. Va sta toată duminica în pat, să se „doftoricească", cum spunea el. O va vesti neapărat luni, poate făcea rost de bani să meargă împreună la o cârciumioară.

Soarele lucea peste casa de peste drum. Era vară. Nici nu ştia că venise acest anotimp, pe care-l iubea. Dorea să vadă lumea. Era liberă să plece de acasă. Brutus nu va telefona decât în ziua următoare. Nu simţea nevoia de a scrie. Mai curând aceea de a putea alcătui în cap cele ce aveau să urmeze în manuscrisul ei. O plimbare i-ar face

bine. Umblând pe străzi, gândurile i se limpezeau. Dialoguri întregi îi însoţeau paşii. Subiectul Ceaslovului n-o părăsea nici o clipă. Mai cu seamă când se afla între oameni. Simţea nevoia să-şi permită libertatea de a face un drum pe jos până la restaurant. Dorea să mănânce o friptură, să vadă chipuri de oameni, să audă glasuri, să-i privească pe cei ce stăteau la mese. Duminica nimeni nu sta singur, numai ea. Nu, nu era singură. Era împreună cu duiumul de personaje care o stăpâneau. Devenise roaba lor, căci începuseră să-şi croiască ei înşişi destine la care nu se gândise. Ei dictau acţiunea, ea doar o transcria, cu condiţia să nu-i uite nici o clipă.

Pătrunse în local. Văzu o masă liberă lângă fereastră. Era bucuroasă. Putea mânca şi, totodată, privi lumea ce trecea pe stradă, prin perdelele ferestrei. Începu să taie friptura, când îşi mută privirea de pe ea şi o roti deasupra localului. Aproape toate mesele erau ocupate, şi i se păru că se află într-o familie cu mulţi invitaţi. Deodată, privirile se strecurară ascuţite printre genele strânse. Acolo, în partea cealaltă a sălii, la o masă uşor protejată de o coloană, îl zări pe Brutus. Brutus, având în faţa lui o femeie tânără, îmbrăcată într-o uşoară rochie de vară. Tâmplele începură să-i zvâcnească, mâinile se lăsară pe masă, părăsind cuţitul şi furculiţa. Îşi reveni şi se uită atentă. Ea nu putea fi văzută de ei, aşa cum se înălţa coloana care se afla în dreptul mesei lor. Brutus, pe care-l crezuse bolnav, la care se gândise neputincioasă la o soluţie de a-i veni în ajutor, pe care-l credea în pat, şedea la masă cu o femeie. Cu Claudia, desigur. Îi cunoştea părul tăiat până mai jos de urechi, după cum îi scăpase o dată lui Florin, îi cunoştea vârsta şi întreaga făptură, căci în asemenea momente nu putea exista îndoială. Ce să facă? Să se arate? Să facă scandal? Oroare! N-avea altă soluţie decât să dispară. Să nu fi văzută. Se strecură pe uşă, cu mintea devenită deodată ascuţită, ca un brici. Ce se întâmpla cu ea? se întreba, păşind pe trotuar.

Cât avea să stea cu mâinile încrucişate şi să-i asculte mincinoasele vorbe? Da, o mintea, el, care spusese că pe ea n-o putea minţi. O mintea. Ducea o viaţă normală cu femeia pe care o iubea, pe ea amăgind-o cu vorbe false, cu care o ţinea într-o aşteptare nerezolvabilă. În loc să se simtă distrusă de constatare, dimpotrivă, simţi săltând în ea o mare tărie. Nu se folosise până atunci de un simţământ care acum apăru brusc. Acela de mândrie, parcă uitase că sălăşluia încă. Se revărsa într-însa ca o apă ce cade într-o cascadă. Îşi bătea joc de ea? O mintea de la obraz? Desigur. Pentru că era oarbă, pentru că nu vedea, doar auzea vorbele lui mincinoase. Cele văzute acum o scoaseră de sub puterea lor într-un mod brusc. Ceva clar ca lumina zilei se produse în fiinţa ei. Să se lase călcată în picioare, distrusă, ea, care scria despre Vlaşini, despre oamenii aceia tari ca piatra, mândri şi neînduplecaţi? Sunt o Vlaşină, îşi spuse. Se alătura lor. Ea, care manevra o lume, să se lase răpusă de Brutus? Nu! Nu! Îi va arăta ea de ce era în stare. Nu se va lăsa dărâmată, îşi spunea, păşind apăsat. Ea să se teamă de viitor? Să creadă că fără Brutus nu putea trăi? Îl iubea? o întreba parcă cineva aflat într-însa. Îşi îndreptă umerii. Sigur, îl iubea, doar ea nu făcuse o „crimă" dăruindu-i sentimentul, cum spusese într-o carte un vestit autor german. El, Brutus, comisese o crimă. Nu i-o va ierta. Era stăpână pe o lume creată de mintea ei. Ceaslovul crescuse în anii care s-au scurs, ca un aluat în care ai pus o maia bună. Era puterea, mândria ei, reabilitarea ei, dacă acest lucru era necesar. Parcă o perdea deasă îi cădea de peste ochi. Totul i se înfăţişa în această zi de duminică dulce, parcă acea ţesătură îmbâcsită de minciuni în care a fost învăluită ar fi fost acum spălată într-o apă cu un detergent puternic. Intră în casă. Ochii îi fugiră spre chipul moşului Alexa. Parcă-i spunea: E bine ce gândeşti, copila mea". Făcu un număr de telefon şi-i răspunse avocatul Armăşescu.

– Vreau să divorţez în timpul cel mai scurt posibil. Vă rog să preluaţi procesul acesta.

Se uită la caietele scrise, aşezate unele peste altele, conţinând sute de file. Aşează mâna pe ele. Acolo sta puterea ei.

*
* *

La câtva timp scurs într-o cufundare totală în munca ei zilnică, lucrând ca un sobol, în tăcere şi stăruinţă, la clădirea canalelor în care trebuia să locuiască, telefonul sună. Nu ştia dacă se făcuse ziuă. Cine o chema atât de dimineaţă? Prin vergelele trase ale ruloului se strecura lumina primelor ceasuri. Lăsă tocul jos şi ridică receptorul. Auzi în el un glas care i se păru că-i mai pătrunsese o dată în urechi. Strânse buzele, căpătând o trăsătură aspră a chipului.

– Sunt Claudia, auzi o voce speriată. Vă întreb dacă la dumneavoastră se află nenea Brutus. De trei zile lipseşte de acasă.

Suzana strânse degetele în jurul receptorului. În obraz se mişca un muşchi, ca o crampă. Cum îndrăznea „femeia" aceea s-o întrebe aşa ceva? Parcă-i cerea socoteală. Vru să închidă, dar se răzgândi.

De ce vă interesaţi la mine spuse cu un glas aspru, e o problemă care nu mă interesează. Bănuia că citaţia de divorţ fusese desigur primită acolo. Claudia avea cunoştinţă de ea. Cine ştie ce manevre se puneau la cale. Mintea Suzanei, mai limpede ca altădată, se mişcă.

– În ce calitate vă interesaţi de el? întrebă cu mare dispreţ.

– Sunt fiica fostei lui soţii, se auzi precipitat. Doar ştiţi.

– Asta nu-i o calitate care să dea dreptul să mă deranjaţi. Cât despre cea reală, cu atât mai mult. V-aţi adresat greşit. Doresc să nu mai fiu deranjată, şi trânti telefonul.

Indignarea Suzanei era sufocantă. Femeia avea îndrăzneală. După ce scăpă de apăsătoarea impresie, se apucă din nou de scris, surprinzător de liniştită, când telefonul sună din nou. De data asta, un glas cu o intonaţie politicoasă, vocea unui bărbat, îi izbi timpanul.

– Doamna Trifan?

– Da, spuse Suzana. Nu spunea o minciună. Încă era doamna Trifan. Încă nu era divorţată. Încă n-avusese loc primul termen.

– Sunteţi invitată să veniţi la miliţia din strada Rahovei. Până într-o oră puteţi să fiţi aici?

Suzana, perplexă, spuse că se va conforma. Rămase în picioare lângă aparat, într-o stare de tulburare pe care n-o putea alina. Era invitată la miliţie. Deci, ceva i se întâmplase lui Brutus. Lipsa lui de dincolo însemna ceva. Se afla la primejdie. Trebuia să sară. Încă era soţia lui. Încă îi purta numele. Încă era unica persoană care avea drept să se informeze de soarta lui. Nu-şi putea imagina ce vină ar fi putut purta, ca să se afle reţinut la miliţie. Nimic infamant nu-i trecea prin minte, în ceea ce-l privea, decât poziţia lui faţă de ea, ceea ce nu putea interesa miliţia. Dacă acest lucru era infamant, intrase deja în faza de dispariţie. Procesul de divorţ era înaintat, primul termen era fixat pentru săptămâna ce urma. Înapoi nu va da, oricât i se rupea inima de ceea ce închisese într-însa, în dosul unor porţi de bronz imposibil de descuiat, imposibil de a scăpa de sub ele.

Aruncă o privire spre portretul lui Alexa Ban al Lesii. Parcă primea puteri din ochii lui rotunzi ca două găuri de puşcă, aşezaţi sub fruntea lată. Da, voi fi curajoasă, voi fi mândră, voi fi tare ca dumneata, moşule, îşi spuse,

gândindu-se la el şi la celălalt Alexa, pe care îl crease în Ceaslovul ei, care avea puteri chiar mai mari decât acela ce-i servise drept model.

Era o zi caldă. Încă răcoarea aceea bună a dimineţilor de vară, care uneori o simţi ca o boare plutind prin căldura ce creşte, nu se risipise. Căută sediul şi-l găsi însemnat pe o tăbliţă aflată în zidul unei case cu parter, care se lungea pe două străzi, una făcând colţ cu strada Rahovei. Spuse la informaţii cine era şi îndată fu poftită să intre într-o încăpere alăturată. Era o odaie oarecare, fără altă mobilă decât o masă cu un scaun în faţa ei. Două ferestre înguste, dreptunghiulare, îmbrăcate în zăbrele, îi dădură o strângere de inimă. În faţa mesei se afla o persoană îmbrăcată în costum civil. Era un bărbat cu capul prelung, cu maxilare puternice, cu un păr des, negru, tăiat scurt. Buzele închideau o gură pe care flutura o îmbiere. Suzana se aşeză îndată. Şedea ca în faţa acelui tribunal teribil, compus din trei oameni parcă clădiţi din tablă şi fier. Persoana din faţa ei părea un om sănătos, plămădit ca toţi oamenii. O întrebă dacă ştie că soţul ei se află reţinut de câteva zile. Probabil că da, de vreme ce lipsise de acasă, spuse tot el, privind-o cu ochii severi. Suzana se înroşi. Ce trebuia să spună? Să mintă că era îngrijorată de lipsa de acasă a soţului ei? Că se miră de ce se află reţinut? Că ştia că n-avea nimic rău pe sufletul lui? Dar nu putu rosti nici un cuvânt. Un asemenea argument nu putea folosi înaintea acestui om, care vorbea şi o privea cu ochi de om ce poartă în el simţăminte, ca fiecare fiinţă din lume. Nu, nu putea să mintă. Dar putea să vorbească, şi se trezi că prin gura ei ieşiră şiruri de vorbe care nu-ţi vin cu atâta grea obidă decât la o spovedanie, când paharul s-a umplut şi trebuie să-l deşerţi în înţelegerea cuiva, altfel te sufoci. Trifan Brutus, da, era soţul ei. Dar numai pe hârtie. Chiar aşa rostise. N-a trăit cu el decât trei luni. De atunci s-au scurs patru ani, da, patru de când el trăieşte în altă parte. În vechea lui locuinţă. Fiindcă-i

necăjit, asta o ştie precis. Lucrează la o carte de multă vreme, care-l chinuieşte şi-l sileşte să trăiască în lipsuri. Pe care l-a iubit, îi scăpă de pe buze, fără să ştie cum. Ochii i se umplură de lacrimi la această mărturisire a Golgotei despre care nu vorbise niciodată nimănui, nici chiar părinţilor ei. Din mândrie, din speranţă, fiindcă el îi ceruse să aibă răbdare şi să aştepte.

– Am aşteptat, dar până acum nu s-a ţinut de cuvânt. Asta este o vină mare, comisă faţă de mine însă, spuse. Nu ştiu cum ar putea interesa miliţia.

Bărbatul asculta cu obrazul uşor umbrit de impresiile ce şi le făcea în vreme ce era atent la relatarea Suzanei. Din când în când se uita peste nişte foi ce le avea în faţă, ridica fruntea, într-un gest care parcă o îndemna pe Suzana să continuie.

Şi Suzana continua. Era întâiul om întâlnit care-i stimula nevoia de a-şi goli sufletul, cu o încredere care nu ştia de unde vine. Singurul om, în afara lui Brutus, care-i adusese lacrimi în ochi. Acelea şi le reprimase. Nu le lăsa să ajungă pe marginea pleoapelor şi să se reverse peste ele. Nu voia să-l câştige prin asemenea manifestări lacrimogene pe care le detesta, ştiind că nu-i plac. Şi iată, înaintea acestui om cu totul necunoscut, în această odaie străină şi rece, cu ferestrele îmbrăcate în zăbrele, înaintea privirilor lui parcă blajine, lacrimile începură să curgă. Simţi cum îi acoperă obrajii, nu picând în şir, ci revărsându-se ca din fântână. Doamne! Cum i se uşura fiinţa, cum acest moment de slăbiciune avea o tărie necunoscută. Ridica parcă o obidă. Mai mult. Se clarifica, auzindu-se vorbind, relaţia ei cu Brutus de atâţia ani. Dubioasă. Da, dubioasă. Nu ştia nimic despre el, absolut nimic decât ceea ce relatase. Puţin pentru sentimentul ce stătuse la temelia unei însoţiri. Asta îşi da seama. Nu erau decât făgăduieli, plecări, apariţii fugare şi aşteptare, aşteptare.

Tăcu. Îşi deschise geanta şi scoase batista, îşi şterse ochii, respirând adânc, într-un efort de a-şi reveni din această neaşteptată trăire. Rămase cu ochii plecaţi spre poşeta uitată deschisă. Parcă acum, după ce trecuse peste un mare hop, în care pudoarea ei n-avusese puterea să-i oprească mărturisirea, nu îndrăznea să ridice privirile.

– Doamnă Trifan, auzi în sfârşit glasul bărbatului. Pe cât de blajine i-au fost privirile cu câteva clipe mai înainte, pe atât de ferme îi erau acum cuvintele, cu totul lipsite de emoţie pe care un spoveditor ce nu era laic le-ar fi întrebuinţat. Doamnă Trifan, soţul dumitale se ocupa de treburi care intră sub incidenţa legii. Făcea parte dintr-un grup ce urmărea dezechilibrarea ordinii de stat. Se opri o clipă, apoi urmă. Între altele, făcea şi trafic de influenţă. Aveţi cunoştinţă de cei cu care venea în contact?

Suzana zvârli capul spre spate. Coada de păr încolăcită în creştet luci sub lumina unui bec care atârna de un fir din mijlocul tavanului, pe care nu-l văzuse până atunci. Se uită la el cu ochii măriţi, cu obrajii încremeniţi. Ce spunea bărbatul acesta? Doamne. Făcea parte dintr-un grup ce urmărea dezechilibrarea ordinii de stat? Făcea trafic de influenţă? Ştia ce înseamnă toate astea. Acţiuni ce ieşeau din legalitate. Împotriva ordinii statului? Deci a ţării!? Ştia ce înseamnă asta. Pentru cineva care scrie un roman social e absolut necesar să aibă cât mai multe cunoştinţe asupra vieţii sociale. Aceasta făcea Brutus? Cu asta se ocupau el şi lumea în care trăia? Un val de venin se revărsă în ea împotriva acelei case, împotriva bătrânei, fosta lui soţie, împotriva Claudiei, care-l atrăseseră la ele. Care-l împinseseră din drumul bun pe care începuse să păşească, atunci când o întâlnise pe ea. Îl scuza, le învinuia, se simţea plină de ură.

– Cunoaşteţi pe un anume Tony îl auzi întrebând-o pe bărbatul din faţa ei, parcă scormonind cu ochii lui, cu privirile acum severe, în adâncul ei cel mai ascuns.

– Nu, nu cunosc nici un Tony şi pe nimeni din casa aceea, spuse cu îndârjire.

Bărbatul îşi strânse buzele.

– Ştim. Suntem informaţi de tot. Plasa se întinde şi asupra lor. Nu va scăpa unul, spuse. Îşi aşează mâinile cu palmele mari pe foile de dinaintea lui. Lăsă fruntea jos, apoi o ridică, împingând aerul cu ea. Doamnă. Puteţi merge acasă. Trifan nu era omul pentru dumneavoastră. A dus o viaţă dubioasă. Aţi fost oarbă, spuse, cu o urmă de înţelegere umană.

Chipul Suzanei se ascuţi. Semăna cu o vulpe roşcată care ascultă, ascunsă după un tufiş, mişcările pădurii. De când nu mai fusese în contact cu lumea vie? De ani era cufundată între personajele ei şi între cele ce-i înşira Brutus. N-a aflat niciodată vreo opinie a cuiva despre el. Brutus relata doar succesele verbiajului său, cu care-i câştiga pe toţi. În ele credea. În ele vedea acum adevărul. Adică îl văzuse mai înainte, e drept, prin transparenţa unei ţesături, atunci când se hotărâse să divorţeze. Acum ţesătura îşi rărise mai mult firele. Era clar că asta trebuia să fi făcut de mult. Voia ca acest bărbat, care-i ascultase spovedania, să rămână cu o părere bună despre ea. Să n-o considere o slabă femeie amăgită, căreia îi deschisese el ochii. Nu voia să fie compătimită. N-avea pentru ce. Era tare. Sta pe picioarele ei, pe Ceaslovul deja depus la editura Lăstunul, de unde aştepta verdictul. Se uită în ochii lui strângând genele, apoi spuse:

– Am înaintat acţiunea de divorţ. S-a fixat şi primul termen, rosti cu un glas alb.

Bărbatul ridică sprâncenele groase.

– Da!? exclamă, parcă auzind o veste bună, şi cu creionul înseamnă ceva pe hârtia ce-o avea în faţă. Înalţă apoi fruntea şi se uită şi el drept în ochii ei, scăpărând de o lumină.

– Bine aţi făcut. E un amănunt necesar pentru noi. De altfel, noi cunoaştem situaţia. Plecaţi acasă şi vedeţi-vă de lucru.

Se ridică, îşi înclină capul într-un salut scurt. Suzana se ridică şi ea şi se îndreptă spre uşă, păşind sigură cu toate că întreaga ei fiinţă era năucită. Se simţea ca un înotător ce fusese gata să se înece, care în ultima clipă a ajuns la mal. Istovită, parcă ar fi tras la galere, grăbi spre casă. Se simţea alt om, parcă în forma în care o dăltuise maica ei intrase alt conţinut, mai tare, cu totul neprevăzut şi ciudat de odihnitor. Voia să doarmă. Asta dorea. Să se cufunde într-un somn adânc, în care să nu mai intre în puterea acelor gânduri care se iveau fără voia ei, scăpând de sub porţile de bronz unde reuşise să izoleze tot ceea ce-l privea pe Brutus.

CARTEA ULTIMĂ

Alte multe anotimpuri trecuseră peste lume, din acel ceas în care simţise cum fiinţa i se umpluse de o sevă puternică, ce inunda tot ceea ce se prefăcuse în scrum în acea zi, când bărbatul acela cu glas rece o asculiase. Cincisprezece ani... poate unul-doi mai mult.

Suzana, maturizată, purtând în sine un echilibru care se stabilise de-a lungul anilor, şedea la biroul ei, între caietele studenţeşti în care avea obiceiul să scrie, în faţa unui nou manuscris, de-abia început. Sta rezemată cu spinarea lipită de spătarul scaunului şi citea o scrisoare pe care de-abia o desfăcuse. Privirile treceau peste rândurile ce se înşirau ordonate ca mărgelele, care purtau un mesaj din partea nepoatei sale, fata vărului Nicolae al Lesii, cea care în vremea refugiului trăgea la maşina de cusut cămăşi pentru ostaşii de pe front. Ştia că terminase liceul, că terminase o şcoală pedagogică şi devenise învăţătoare. Preda la şcoala nouă, înfiinţată la sat, la elevii de clasa a opta. Îi trimitea această scrisoare într-un mod oficial. La rugămintea preşedintelui consiliului popular, era însărcinată s-o invite pe scriitoarea Suzana Ban la întâlnirea cu fiii satului, o sărbătoare intrată în tradiţie în curând. Cu această ocazie se va inaugura şi căminul cultural.

„... Să vezi, tuşico, ce clădire frumoasă avem, ridicată în mijlocul satului. Cu sală de spectacole, cu muzeu, cu bibliotecă. Eu sunt şi directoarea noului cămin, la ridicarea

căruia a lucrat tot satul. Avem cititori mulţi şi cărţile dumneavoastră sunt căutate. N-avem atâtea exemplare câte mi se cer din Ceaslov, care este cartea noastră, a Vlaşinilor. Într-atât s-au identificat oamenii cu personajele din ea, cu istoria trecutului evocat în paginile lui, încât nu mai spun Valea lui Trif, ci Valea lui Branga, socotind că nu Trif, ci Branga se numea ticălosul şi vicleanul care adusese atâtea necazuri asupra obştei şi asupra moşului Alexa din care ne tragem. Oamenii au devenit parcă mai mândri de când au citit Ceaslovul, cum spunea într-un articol apărut într-o gazetă scrisă de o Vlaşină ajunsă profesoară la Sibiu, pe nume Livia Drobotă, în care spunea că Ceaslovul e purtat în desagi de păstorii vlaşini, ca o carte sfântă.

Vă rugăm să nu lipsiţi. Vor veni Vlaşini plecaţi de mult din sat, stabiliţi în ţară, ajunşi unii profesori universitari, medici vestiţi, ingineri, meşteri în fabrica cea mare de la Bucureşti, care pe vremuri se numise a lui Matusian. Peste tot s-au răspândit Vlaşinii. Vor veni şi cei care nu s-au născut în sat, ci doar părinţii lor, toţi care au aceeaşi rădăcină înfiptă pe delniţa noastră, pe Ghilghiu, pe sub Grădini, locuri pe care dacă le-aţi vedea acum nu le-aţi mai cunoaşte. Mărginimea nu se lasă. N-aţi mai fost pe aici de câţiva ani, de când a apărut Ceaslovul, care a fost lansat, cum se spune. Vă aşteptăm să poftiţi, să ne anunţaţi când sosiţi, ca să trimitem dubiţa sfatului după dumneavoastră. Avem şi aşa ceva."

Privirile Suzanei treceau asupra rândurilor. Nepoata avea condei, înşira frazele într-o formă aleasă. Se vedea că-i obişnuită cu lecturi. Nu degeaba conducea căminul cultural, în care se afla o bibliotecă ce conţinea şi cărţile ei. Pe dinaintea ochilor treceau, ca într-un film, înfăţişarea satului din zilele când sosise cu camionul plin de mobile, să le pună la adăpost de bombardamente. Casele erau mărunte, unele acoperite, e drept, cu ţiglă, dar multe cu paie, zidite din pământ. Era un sat sadea. Mai fusese de câteva ori de-a

lungul anilor în Vlaşini, aşa, pentru a lua contact cu pământul străbun, cum făcea Anteu, ca să prindă putere. Constatase că începuse o schimbare. Iată, Vlaşinii, care în trecut fuseseră înveninaţi de manevrele domnilor, vajnici supuşi ai domniei habsburge, acum conlucrau la propăşirea vetrei lor, la pătrunderea civilizaţiei sub semnul timpului prezent, cu rădăcinile în trecutul înscris ca o stea pe cer. La întâlnirea ce-o avusese înainte cu ani cu cititorii din sat, un om pe nume Bogdan se ridicase şi spusese că preotul Gherasim, din carte, nu murise la bejenia care a fost, aşa cum scriitoarea povestea în romanul ei. Şi nici Gherasim nu-l chemase, ci Mihail. Acesta fusese ţinut, din poruncă, cu picioarele cufundate în râu, într-o iarnă cumplită. Carnea căzuse de pe oase şi preotul şi-a dat duhul. Oasele descărnate au fost băgate în rachiu tare şi trimise la împărăteasa Maria Tereza, să se încredinţeze măria-sa că credincioşii ei slujitori au dus poruncile la împlinire. Suzana primise ce spunea omul, cititorul ei, cu bucurie. Într-atât reuşise să evoce un trecut al acestui neam, încât oamenii cereau ca personajele să se numească aşa cum ştiau ei a fi fost numite în trecut şi să fi pătimit aşişderea. Era bucuroasă că reuşise să transfigureze realitatea, expunând-o în cartea ei în forma ce-o cerea scrierea unei lucrări literare. Cititorii revendicau o relatare fotografică. Ea crease o lume care era mai puternică decât însăşi realitatea, fără a trăda această realitate. Iată, îşi însuşiseră întâmplările şi schimbaseră numele acelei Văi a lui Trif, în Valea lui Branga. Personajul, pe care cititorii îl însuşiseră, va trăi cât va dăinui acea aşezare de oameni, aşa cum dăinuia chipul moşului Alexa pe peretele interior al bisericii. Se ridică de pe scaun, se întoarse şi privi biblioteca aflată în spatele biroului. Pe poliţe nu se mai înşirau cărţile juridice ale lui Vladimir, returnate celui care-i aparţineau. Erau pline de cărţi apărute în tiparele ţării în aceşti peste 15 ani. Între ele se intercalau volume din literatura universală, clasici ruşi,

clasici francezi şi literatură străină contemporană, între care *Pe Donul liniştit,* carte de valoarea romanului *Război şi pace.* Pe poliţa de sus se aflau, proptite de-o parte şi de alta de două sprijinitoare, ceea scrise de ea în aceşti ani. După ce ieşise din negura unui nor care o orbise, după sentinţa acelui tribunal care, cu o forţă centrifugă o alungase la marginea vieţii. Ea lucrase cu râvnă şi încredere în ceea ce sesiza din ce în ce mai clar. Onestitatea gândirii ei, nu se clătinase nicicând în anii scurşi. De acolo, de la margine, putea fi utilă timpului ei, sectorului ei de activitate, care se servea de stilou. Nu beneficiase de-a lungul anilor de onorurile de care beneficiaseră mulţi dintre colegii ei, al căror produs literar slujea momentul. Nu fusese invitată la nici un curs de partid. Nu fusese trimisă în delegaţii peste graniţă, stătuse harnică la biroul ei sau umblând în documentare prin ţară, prin Deltă, descoperind în viaţă ceea ce alţii învăţau la şcoala de partid. Ea îşi văzuse de treabă. Câştigase prin scrisul ei un drept de a păşi cu fruntea sus în acea casă minunată aflată pe Calea Victoriei, sediul cinului din care făcea parte şi în care, când se simţea istovită, păşea, simţindu-se într-un loc în care putea intra cu toate drepturile câştigate.

Trecu cu privirile peste cotoarele împodobite cu litere aurite ale cărţilor ei. Câte erau, zece, cincisprezece, poate mai mult. Le dase o îmbrăcăminte festivă. Erau punctul ei de sprijin în univers. Nimic nu se câştigă fără greutate, spuse, murmurând.

Se îndreptă spre oglindă. Se privi pe sine cu o privire cercetătoare. Era tot trupeşă, dar mlădierea şi-o păstrase cu toată talia uşor îmbogăţită. Braţele, picioarele, păstrau încă strunjirea lor frumoasă, iar obrazul avea expresia de seninătate plăcută ce-l făcuse odată pe scriitorul Ury Benador să spună despre ea „că-i o fiinţă odihnitoare". Coada de păr împletită dispăruse, se pieptăna după moda vremii, cu părul uşor învolburat. Se apropie mai mult de

apa oglinzii. Câte fire argintii se iţeau pe la tâmple! Le contemplă, nu cu mirare, ci chiar cu simpatie. Da. Intrase în firul vieţii, care marca anii la soroacele prestabilite. Prima maturitate în care păşise cu un sentiment stenic. Câtă vreme putea lucra, nu se temea de ani. Cât timp putea înţelege dialectica vremii, chiar dacă greutăţi existau, sufletul ei va rămâne senin. Urcase trepte şi mai avea de urcat. Va accepta invitaţia.

N-apucă să se aşeze pe scaun, că auzi soneria de afară. Se deschise uşa. Pe prag se afla un om ce purta în braţe, învelite în hârtie cerată, flori, desigur flori. I le puse în braţe.

– De unde? întrebă surprinsă.

– Aveţi un bilet înăuntru, spuse omul, căruia îi vârî în mână o monedă, pentru osteneală.

Reveni în birou, se apropie cu imensul buchet de măsuţa ce se afla aşezată între două fotolii. Desfăcu ambalajul. Zbucni din el o grădină de garoafe. Garoafe roşii, mari, multe. În mijlocul ei, trona ca o mireasă, o garoafă albă. De-abia atunci mintea i se limpezi. Garoafa albă însemna anul ce venea. Cele roşii, anii care au trecut. Oh, Doamne! Uitase că azi era ziua ei de naştere. Căută un vas de ceramică glazurată, cu gura încăpătoare, şi aşeză imensul buchet în el. Îl privi cu o expresie de mare bucurie. Câţi ani, îşi spuse, parcă n-ar fi ştiut câţi strânsese de-a lungul vremii. Începu să numere garoafele, una câte una. Erau exact atâtea câţi ani împlinise în ziua aceea. Între ele, garoafa albă îi făcea urări în continuare. Luă plicul aninat între corolele florilor, îl deschise. Fostul tânăr îmbrăcat în uniformă a Diviziei Tudor Vladimirescu de după război, acela care venea regulat şi se aşeza tăcut pe colţul canapelei, privind cu ochi tiranici pe cei ce veneau la cenaclul ei, trimitea, în numele Uniunii, buchetul aniversar. Devenise între timp unul dintre cei mai de seamă scriitori şi preşedinte al cinului lor. Suzana privi cu ochii larg deschişi

frumuseţea florilor şi mângâie cu palma corola involtă a garoafei albe. Ce bucurie avea! Ce-şi mai putea dori, după un asemenea semn de preţuire?

Telefonul zbârni prin încăperi. Se dezlipi de lângă măsuţă şi se îndreptă spre el.

– Provincia! auzi anunţând-o telefonista. Vorbiţi cu Brăila.

Suzana înălţă sprâncenele. Brăila? Nu cunoştea pe nimeni în oraşul de pe Dunăre pe care, de altfel, nu apucase să-l vadă până atunci. Să fie vreo şcoală, vreun cămin cultural care o invita la o întâlnire cu cititorii?

– Alo! spuse fără a desluşi ceva, vă rog vorbiţi mai tare.

Şi deodată, în urechea ei veni spre ea, ca din adâncul unei ape, un glas pe care nu-l putea desluşi.

– Vorbiţi mai tare! Cine mă cheamă?

– Eu, Florin, auzi în sfârşit răsunând glasul mai clar.

– Florin?! întrebă mirată. Care Florin? se informă.

Deodată îşi aminti, recunoscând tonalitatea.

– Tu eşti, Florin, ce cauţi la Brăila? Te-ai stabilit acolo?

– Da. Sunt profesor la un liceu.

– Ce face Dorina?

– Nu ştiu. Sunt însurat cu o colegă, avem o fetiţă în clasa a IX-a.

– Ce vorbeşti, mă bucur. De ce m-ai chemat?

Urmă o pauză, după care vocea lui Florin se auzi din nou, cu o altă tonalitate.

– Voiam să-ţi comunic o veste. O veste tristă. Cel puţin pentru mine.

– Dacă este aşa, de ce mi-o comunici mie? Cu ce-ţi pot fi de folos?

– Cu nimic, vorbi Florin, căutând să pronunţe cuvintele mai ferm. Voiam doar să te anunţ că a murit nenea Brutus.

Suzana amuți. În adâncul inimii, acolo, în dosul unei porți de bronz bine ferecate, se afla înmormântat Brutus, cu toată suferința prin care trecuse. Simți că ușile vibrează, că pe undeva, prin vreo spărtură, voia să răsară, ca un fir de apă ce se luptă să spargă crusta sub care stă zăvorât, tot ceea ce înmormântase în sine. De când nu mai știa nimic despre el? Întorsese spatele la Golgota prin care o dusese viața în acei ani și pornise pe drumul ce-i fusese prescris. În acești mulți și lungi ani, nu-l mai văzuse. Nu mai auzise de el. Refuzase pe oricine aducea vorba despre dânsul. O singură dată îl mai zărise. Câteva clipe doar. Înainte cu câțiva ani, când Academia Română îi acordase un premiu pentru cele două volume din ciclul Ceaslovului, își auzise strigat numele. Pornise spre tribuna în dosul căreia ședeau academicienii aflați în prezidiu. Se apropiase de locul în care președintele se ridicase în picioare. Îi întinse diploma de premiere, sulul în care va trebui s-o păstreze. O felicitase, strângându-i mâna, și auzi aplauzele din sală. Se întoarse și se opri o clipă, înclinând capul, mulțumind pentru ele. În acea clipă, ochii măturară cu imensa putere a privirilor sala, cuprinzând-o până în fund. Și deodată, acolo departe între asistență, zări un chip. Un chip ce i se părea cunoscut. Un cap care avea părul alb, sprâncenele rămase negre și două cute adânci erau săpate în obraji, pornind din colțul buzelor spre ochi. O mască. O mască palidă, parcă lipsită de viață. Era Brutus? Prin înfățișarea ce-o avea, nu era sigură. Se îndreptă spre locul ei, se așeză și înclină fruntea asupra diplomei ce-o ținea în mână. Înălță apoi capul și-l răsuci. Căută cu privirea prin asistența grămădită din fundul sălii. Locul unde văzuse acea mască era gol. Se șterse, așa cum era șters din inima ei.

– Ce a avut? întrebă, cu glasul neutru.

– Un stop cardiac.

– Stătea cu tine? întrebă neștiind ce să mai spună.

– Nu, auzi glasul lui Florin. Locuia cu o femeie.

Suzana nu se putu stăpâni să nu întrebe:

– Era nevasta lui?

– Nu, spuse Florin, cu o uşoară ironie în glas. Era însurat, dar trăia cu alta. Nu ştii cum era nenea Brutus?

Suzana simţi gura uscată. Scutură umerii, parcă vrând să lepede ceva de pe ei.

– Unde îl înmormântaţi? întrebă, ca o informaţie necesară la o asemenea veste.

– Îl duceam la Teaca. Îl aşezăm lângă tuşa Fira. Aşa a dorit. Urmă o pauză. Nici Florin, nici ea, nu mai aveau ce să-şi spună. Dar într-un fel trebuia să încheie conversaţia.

– Nu s-a întâmplat decât ceea ce trebuia să se întâmple, spuse, şi închise telefonul.

Rămase nemişcată câteva clipe. Apoi îşi îndreptă privirile spre locul unde se afla tabloul cu chipul moşului Alexa. Se uita strămoşul ei la ea, cu privirile lui ascuţite. Părea că o lumină strălucea pe chipul lui. Părea că moşul înlemnit în tablou prinsese viaţă. I se păru că-i aude glasul.

– Fata mea. Ai fost bravă. Ca o Vlaşină. N-ai trecut prin viaţă fără să laşi o urmă. N-ai trăit degeaba. Du-te unde te-a chemat Nuţa.

Suzana simţi că ochii i se umezesc. Bineînţeles, nu erau lacrimi pe care să le verse – un act care-i displăcea. Era o undă ce venea din inima ei, care-i generă un gând ce trecu în fulger pe sub frunte. „Pentru tot ce am avut bun şi pentru tot ce am avut rău, îţi mulţumesc, Doamne, rosti, vorbind cuiva. Nimic nu resping, nu s-a întâmplat decât ceea ce trebuia să se întâmple."

Gândul ce-i fulgeră mintea o linişti. Se uită din nou la chipul moşului Alexa, apoi spuse cu glas tare, parcă vorbindu-i.

– Te ascult, moşule Aleza. Mă duc acasă.

Se aşeză la birou şi începu să scrie scrisoarea către nepoata ei.

Comana – Bucureşti
1988-1989

CUPRINS

Cartea întâi 5

Cartea a doua 148

Cartea a treia 203

Cartea a patra 238

Cartea a cincea 283

Cartea a şasea 344

Cartea a şaptea 379

Cartea ultimă 494

CARTEA A APĂRUT
CU SPRIJINUL MINISTERULUI CULTURII

ÎN ATENŢIA

Librarilor şi a vânzătorilor cu amănuntul!

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul Uniunii Scriitorilor din România nr. 2511.1-171.1/ROL, BCR, Filiala sector 1, Bucureşti.

Tehnoredactor: DOINA NANU
Bun de tipar 15.IX.1999. Apărut 1999

„Urmărind, de la debuturile sale, meandre psihologice, cu voluptatea feminină narcisică pe care o cultiva ca pe o floare rară, Ioana Postelnicu a evoluat spre această proză grea de sevele naturii brute, grea de viață milenară, de suferință colectivă, culminând în descrierea unei transhumanțe tragice, sub silniciile istoriei. Severă și rod al unei vizibile străduințe organizatoare, distribuirea materialului epic este în *Plecarea Vlașinilor* conformă cerințelor de grav ordin ale viziunii epice integrale. Iată de ce, ritmul epic poartă parcă asperitatea vremurilor descrise, masivitatea peisajului unde se desfășoară acțiunea, încrâncenarea caracterelor ce se înfruntă încercând să se zdrobească, elementaritatea mediului social anistoric supus unei dureroase confruntări cu istoria. Iar limba creată de autoare pentru a prinde în magma ei viul epic denotă aceeași stăpânire a meșteșugului, aceeași știință artistică."

I. NEGOIȚESCU,
Scriitori moderni (1966)

ISBN 973-24-0571-6